

Anna Ohoiko

Ukrainian Lessons Podcast: **Season 6**

Lesson Notes

Episodes 201 – 240

UkrainianLessons.com

Зміст

<u>Lesson Notes №201: Про шостий сезон подкасту</u>	<u>5</u>
<u>Lesson Notes №202: Наша подорож в Україну влітку 2023 року</u>	<u>17</u>
<u>Lesson Notes №203: Інтерв'ю з Катериною Олійник про медичний батальйон «Госпітальєри»</u>	<u>29</u>
<u>Lesson Notes №204: Як змінилася мовна ситуація в Україні</u>	<u>42</u>
<u>Lesson Notes №205: День української писемності та мови</u>	<u>57</u>
<u>Lesson Notes №206: Мовний закон 2019 року</u>	<u>71</u>
<u>Lesson Notes №207: Бавовна, паляниця, 4.5.0 та інші слова війни</u>	<u>86</u>
<u>Lesson Notes №208: Про моє життя у Швеції: частина друга</u>	<u>101</u>
<u>Lesson Notes №209: Питання-відповіді: частина перша</u>	<u>115</u>
<u>Lesson Notes №210: Питання-відповіді: частина друга</u>	<u>130</u>
<u>Lesson Notes №211: Наголос в українській мові</u>	<u>147</u>
<u>Lesson Notes №212: Про літеру ґ</u>	<u>165</u>
<u>Lesson Notes №213: Милозвучність української мови</u>	<u>181</u>
<u>Lesson Notes №214: Символи Різдва в Україні</u>	<u>199</u>
<u>Lesson Notes №215: Емоції під час війни</u>	<u>216</u>
<u>Lesson Notes №216: Декомунізація, деколонізація, дерусифікація</u>	<u>233</u>
<u>Lesson Notes №217: Про Крим. Частина 1: Географія та корінні народи</u>	<u>252</u>
<u>Lesson Notes №218: Про Крим. Частина 2: Коротка історія Криму</u>	<u>267</u>
<u>Lesson Notes №219: Про Крим. Частина 3: Відомі особистості</u>	<u>284</u>
<u>Lesson Notes №220: Про Крим. Частина 4: Гастрономічні традиції</u>	<u>303</u>

<u>Lesson Notes №221: Українська поезія. Григорій Сковорода «De libertate»</u>	<u>322</u>
<u>Lesson Notes №222: Українська поезія. Тарас Шевченко «Заповіт»</u>	<u>339</u>
<u>Lesson Notes №223: Українська поезія. Леся Українка «Contra spem spero!»</u>	<u>356</u>
<u>Lesson Notes №224: Українська поезія.</u>	<u>378</u>
<u>Олександр Олесь «О слово рідне! Орле скутий!..»</u>	
<u>Lesson Notes №225: Українська поезія. Павло Тичина «Гаї шумлять»</u>	<u>396</u>
<u>Lesson Notes №226: Українська поезія. Володимир Сосюра «Так ніхто не кохав»</u>	<u>414</u>
<u>Lesson Notes №227: Українська поезія.</u>	<u>431</u>
<u>Василь Симоненко «Ти знаєш, що ти — людина»</u>	
<u>Lesson Notes №228: Українська поезія. Дмитро Павличко «Два кольори»</u>	<u>449</u>
<u>Lesson Notes №229: Українська поезія.</u>	<u>469</u>
<u>Василь Стус «Господи, гніву пречистого...»</u>	
<u>Lesson Notes №230: Українська поезія.</u>	<u>486</u>
<u>Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать»</u>	
<u>Lesson Notes №231: Княгиня Ольга хитра правителька Русі</u>	<u>504</u>
<u>Lesson Notes №232: Богдан Хмельницький — творець української держави</u>	<u>520</u>
<u>Lesson Notes №233: Іван Котляревський — зачинатель нової української літератури</u>	<u>536</u>
<u>Lesson Notes №234: Марко Вовчок — фатальна жінка української літератури</u>	<u>553</u>
<u>Lesson Notes №235: Марко Кропивницький і театр корифеїв</u>	<u>570</u>
<u>Lesson Notes №236: Наталія Кобринська — мама українського фемінізму</u>	<u>588</u>
<u>Lesson Notes №237: Михайло Грушевський — великий історик України</u>	<u>603</u>
<u>Lesson Notes №238: Марія Примаченко — дивовижна художниця Полісся</u>	<u>619</u>
<u>Lesson Notes №239: Володимир Івасюк — легенда української музики</u>	<u>636</u>
<u>Lesson Notes №240: Квітка Цісик — голос України за океаном</u>	<u>652</u>

Конспект уроку № 201

Про шостий сезон подкасту

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode201

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко, і це подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову. Слава Україні!

Ви не **уявляєте**, яка я щаслива говорити до вас знову. Це для мене дуже особливий і, якщо чесно, важкий момент, бо я давно не **записувала** нових епізодів, але я повернулася! Так, я бачу зараз багато причин для того, щоб продовжувати цей подкаст у нових **умовах**. На жаль, у сумних, **страшних** для нас всіх умовах війни.

Я вважаю, що це моя **відповідальність** — зараз записувати більше епізодів про Україну, для тих, хто вивчає і любить українську мову, щоб підтримувати вас, **надихати** вас вивчати і **покрощувати** українську мову і дізнаватися більше про Україну.

Тож у цьому першому епізоді шостого сезону я розкажу вам трошки про те, де я була, що робила останні два роки, і про те, які маю ідеї для шостого сезону, яку я бачу структуру подкасту в шостому сезоні і яка в нас буде **благодійна** мета. Ви готові починати?

Але спочатку **новинка** цього сезону. На початку кожного епізоду я буду давати вам п'ять питань, відповіді на які ви дізнаєтесь в епізоді. А також я дам вам список слів, які я планую **вживати**. Таким чином ви зможете відразу слухати і шукати відповіді на питання і будете знати, що означають деякі слова **підвищеної складності**, тобто складні слова.

уявляти — to imagine

записувати, записати — to record
(*imperfective, perfective*)

умови — conditions

страшний — horrible

надихати — to inspire

покрощувати *м* to improve, to amend

благодійний — charitable

новінка — novelty

вживати, вжити — to use, to apply
(*imperfective, perfective*)

підвищена складність — increased complexity

?? Запитання до епізоду

1. Де я зараз живу? (У якій країні? В якому регіоні? У місті чи селі?)

2. У скільки разів зросла кількість користувачів сайту UkrainianLessons.com за останні два роки?

3. Яким був цей подкаст раніше, до війни?

4. Куді ми їздили у відпустку цього літа?

5. Які будуть дві особливості цього сезону?

Словничок

визначний	notable
ставáтися = трапля́тися	to become, to happen
повномасшта́бний	full-scale
вибивáти з ко́лії	to derail, to unsettle
отя́митися	to come to senses
відповідáльність	responsibility
чо́рно-білий	black and white
віддзерка́лений	mirrored, reflected
відчу́ти на собі́	to experience personally
повно́важення	powers, authority
благоді́йність	charity

Про шостий сезон подкасту

Це перший епізод подкасту за останні два роки. Останній епізод, номер двісті, **вийшов** у липні 2021 року, і з того часу в моєму житті сталися дві визначні події.

По-перше, народилася моя донечка Софія, Софійка. Так, **признаюсь** чесно, це не був найщасливіший день мого життя. Тому що це було важко. Я була дуже **втомлена**, але **врешті-решт** зараз я знаю, що це було найкраще, що коли-небудь зі мною сталося. Якщо ви не знаєте, ми з чоловіком і донькою живемо у Швеції. Два роки тому ми **переїхали** у маленьке село в регіоні Ємтланд. Тут дуже тихо і **спокійно**. Це ідеальне місце для перших років життя.

Проте **буквально** через кілька місяців після народження донечки сталася найгірша подія, яка коли-небудь може трапитися. У моїй країні, в Україні, почалась **повномасштабна** війна. Я думаю, як і для кожного з вас, це було жахливо. Війна надовго **вибила мене з колії**. Я дуже довго не могла отямитись від того, що **відбувається** і постійно **хвилювалась** за своїх рідних і друзів, які були в Україні.

Врешті-решт, ми з “Ukrainian Lessons” трошки **зібралися** і створили ресурс для іноземців, які спілкуються з українськими **біженцями**. Це так званий **розмовник** або phrasebook для

виходити, вийти — to exit,
to be released (*imperfective, perfective*)

призна́ватися, призна́тися —
to admit (*imperfective, perfective*)
вто́млений — tired, exhausted
врешті-решт — eventually, after all
переї́жджати, переї́хати —
to move (*imperfective, perfective*)
спокі́йно — calm (*adverb*)

буква́льно — literally
повномасшта́бний — full-scale (*adjective*)
ви́бити з ко́лії — to derail,
to unsettle (*imperfective, perfective*)
відбува́тися, відбу́тися —
to happen (*imperfective, perfective*)
хвилюва́тися — to worry
збирáтися, зібра́тися — to get ready,
prepared (*imperfective, perfective*)
бі́женець — refugee
розмо́вник — phrasebook

допомоги біженцям — «[Ukrainian Phrasebook for Helping Refugees](#)». Тоді взагалі наш сайт, «Ukrainian Lessons» і подкасти стали **набагато** популярнішими, ніж раніше. Кількість **користувачів** і слухачів подкасту **зросла** в три-чотири рази.

Звичайно, я би дуже хотіла, щоб не було таких жаклих **обставин**, які би робили «Ukrainian Lessons» популярними. Так, зараз подкаст слухає **набагато** більше людей, ніж раніше, і тому я **відчуваю відповідальність** і **потребу** продовжувати цей подкаст. Однак я досить довго не могла зрозуміти, як продовжувати подкаст саме **в умовах війни**. Як я вже казала, війна **вибила мене з колії**, і мені дуже довго було важко **зібратися з думками** щодо того, як говорити про Україну в часи повномасштабної війни, **при тому** що я сама не в Україні.

Так, ми **публікували** різні статті на сайті, поширювали інформацію, як допомагати Україні, як **висловлювати** українцям **підтримку** українською мовою. Уже другий рік у нас в **соцмережах** в «Ukrainian Lessons» виходить рубрика «Ukrainian Word of the War». Але як говорити про війну на подкасті? Якщо ви слухали попередні епізоди, то ви знаєте **наскільки** цей подкаст завжди був позитивним, **радісним**, веселим. І тому зараз мені важко записувати цей епізод, бо тепер, коли ми говоримо про Україну, ми накладаємо додатковий **фільтр**, фільтр війни. Це, мабуть, **чорно-білий фільтр**, правда? Але я б не хотіла, щоб Україна **перетворилася** на **чорно-білу** країну.

Тому я думаю, що я буду продовжувати цей подкаст і, якщо це буде можливо, я хочу, щоб він **залишався** так само позитивним, радісним, веселим, з акцентом на любові до України, до української мови. Я розумію, що, можливо, не завжди це буде **доречно**, але також я розумію, що попередні п'ять сезонів — це двісті епізодів — це вже історія. Зараз ми живемо у **зовсім** іншій **реальності**. Це Україна в часи війни. І ця реальність **ніяк** не була **віддзеркалена** в подкасті раніше. Це ще одна причина для мене почати шостий сезон. Це буде сезон нової реальності, нової України. Країни **незламних**, країни **героїв**.

А ще одним **поштовхом**, або мотивацією, записувати далі подкаст, була **відпустка** цього літа. **Річ у тім**, що цього літа у відпустку ми поїхали до України. Це була **неймовірна**, дуже важка, але дуже потрібна **поїздка**. Під час подорожі до України я нарешті змогла **трошечки** краще **відчувати на собі**, що таке війна. Звісно, далеко не повністю відчувати, не так, як люди, які живуть в Україні весь час, але **принаймні** трошки, принаймні місяць. Це і звуки **повітряної тривоги**, і загальний **настрій** людей, ті почуття, які в тебе **виникають**, коли ти чуєш повітряну тривогу, а поруч твої близькі, і ти нічого не можеш зробити в принципі. Більше про цю подорож я хочу **розповісти** вам в наступному епізоді, який має бути вже доступний на платформах подкастів. Так от, місяць в Україні дав мені змогу **наблизитися** до України і відчувати, що тепер у мене є **повноваження** записувати далі цей подкаст.

набагато — much more, significantly

користувач — user

зростати, зрости — to grow
(imperfective, perfective)

обставина — circumstance

відчувати, відчувати — to feel
(imperfective, perfective)

потреба — need, necessity

в умовах війни — in the circumstances of the war

зібратися з думками — to collect thoughts (perfective)

при тому — even though

висловлювати — to express (imperfective)

підтримка — support

соцмережа — social media

наскільки — how, as far as

радісний — cheerful, joyful

фільтр — filter

перетворюватися на,

перетворитися на — to turn into
(imperfective, perfective)

залишатися, залишитися — to stay, to remain (imperfective, perfective)

доречно — appropriate, relevant (adverb)

зовсім — completely, altogether

ніяк — not at all, not in the least

незламний — unbreakable, invincible

герой — hero

поштовх — impetus, impulse

відпустка — vacation

річ у тім — the thing is

неймовірний — incredible

поїздка — trip

трошечки — a bit (diminutive)

принаймні — at least

повітряна тривога — air-raid alert, air-raid siren

настрій — mood

виникати, виникнути — to arise, to occur (imperfective, perfective)

розповідати, розповісти — to tell (imperfective, perfective)

наближатися, наблизитися — to come near, to come close (imperfective, perfective)

Перші сезони подкасту були оптимістичні, веселі. Я собі гуляла **вуличками** Києва, заходила в кав'ярні, записувала інтерв'ю у баристи, пам'ятаєте? Однак у **випадку сьогоднішньої** реальності не можна сказати, що подкаст буде завжди дуже позитивним, але я буду намагатися робити його не надто сумним, тому що у нас і так багато поганих новин, багато чого поганого про Україну щодня. Це було б для мене занадто боляче постійно говорити і **згадувати** про всю цю **біль**, яка є в Україні зараз. Тому я не буду цього робити і для мене буде важливо знайти баланс між тим, скільки говорити про війну і скільки не говорити про війну, а говорити про **звичайне життя** в Україні. Життя, яке **триває** і є трохи **схожим** на те, як було раніше.

Перші 20 епізодів будуть на дуже різні теми, це буде **всяка всячина**. А друга половина цього сезону, я думаю, буде особлива. Я хочу **надати** їй знову якоїсь теми. Це буде сюрприз для вас, але я думаю, там буде щось **пов'язане з літературою**. Що ще буде особливого в цьому сезоні? Дві основні особливості цього сезону — це будуть наші нові **рубрики** і **благодійність**. По-перше, як завжди, в нас будуть рубрики, ви вже їх чули на початку — це рубрика «Питання-відповіді» і «Словничок». На початку епізоду я буду **ставити** вам кілька **питань**, щоб ви вже **орієнтувалися** на те, про що я буду говорити, і ці питання також будуть в конспектах уроків. Там буде місце, куди ви зможете записувати відповіді і, звичайно, будуть відповіді **наприкінці**.

А інша рубрика — це **словничок**. Я буду давати вам список слів, можна сказати, підвищеної складності, тобто складних слів, які я буду потім вживати у своїй розповіді. Наприклад, там буде слово «**віддзеркалений**», так, яке досить складне слово. Ви зможете повторити його за мною, дізнатися переклад. І також я вам пізніше в **контексті** покажу, як я його використовувала. А в конспекті уроку будуть всі ці слова, а також більше прикладів їх вживання у різних контекстах і в різних формах. Ці конспекти, як завжди, будуть доступні для преміум-підписників. Як завжди, там будуть PDF-конспекти, а також кожні 10 епізодів — це «Анкі-флешкартки». Якраз з цими словами, які ми з вами вивчаємо в рубриці «Словничок».

Друга особливість цього сезону — це **благодійність**. На початку цього сезону ми проводимо **збір коштів**. Це означає, що всі кошти, які ми отримаємо від вас за преміум-підписку шостого сезону, це 100% коштів у жовтні 2023 року, ми перерахуємо на благодійність, на **потреби** військових **медиків**. Я планую передати ці кошти в організацію «Госпітальєри». Ця організація — це військові медики, які **прямо зараз** там, на фронті, щодня **рятують** наших **бійців**.

Для мене це буде особливою **честю** взяти хоча б маленьку участь у **порятунку** та лікуванні наших героїв. Саме тому, для того, щоб оплатити преміум у жовтні, у нас на сайті буде працювати **окрема**

в'уличка — street (*diminutive*)
випадок — case
сьогоднішній — today's (*adjective*)

згадувати, згадати — to recall
(*imperfective, perfective*)
біль — pain
звичайне життя — ordinary life,
everyday life
тривати — to last, to continue
схожий — similar

всяка всячина — all sorts of stuff

надавати, надати — to provide
(*imperfective, perfective*)
пов'язаний з — connected with
рубрика — section

ставити питання — to ask a question
(*imperfective*)
орієнтуватися — to navigate oneself

наприкінці — at the end

словничок — dictionary (*diminutive*)

контекст — context

підписник — subscriber

благодійність — charity
збір коштів — fundraiser

медик — medic
прямо зараз — right now
рятувати, врятувати — to save,
to rescue (*imperfective, perfective*)
боєць, бійці — fighter, fighters

порятунок — rescue
окремий — separate

система. Тобто це буде окрема система **оплати**, не така, яка діє в нас на сайті на інші сезони. Це пов'язано з тим, що ця система **прив'язана до** мого українського рахунку, який є благодійним рахунком. Також я буду регулярно вас оновлювати і **тримати в курсі**, яку суму і на що ми з вами зібрали для організації «Госпітальєри».

Щоб дізнатися більше про те, як ви можете купити преміум для шостого сезону і **взяти участь** у цій благодійній акції, переходьте за посиланням ukrainianlessons.com/season6.

оплата — payment

прив'язаний до — linked to

тримати в курсі — to keep up to date

брати участь, взяти участь — to take part
(imperfective, perfective)

✓ Відповіді на запитання

1. Де я зараз живу? (У якій країні? В якому регіоні? У місті чи селі?)
Ти зараз живеш у Швеції, у регіоні Їмтланд, у маленькому селі.
2. У скільки разів зросла кількість користувачів сайту UkrainianLessons.com за останні два роки?
Кількість користувачів сайту зросла у три-чотири рази.
3. Яким був цей подкаст раніше, до війни?
Цей подкаст був позитивним, радісним, веселим.
4. Куди ми їздили у відпустку цього літа?
Цього літа у відпустку ви їздили до України (в Україну).
5. Які будуть дві особливості цього сезону?
Дві особливості цього сезону — це нові рубрики та благодійність.

Словничок (з прикладами)

визначний - У моєму житті сталися дві визначні події: народження доньки і війна. - Ми побували на екскурсії визначними місцями острова.	notable, important, significant - Two important events happened in my life: the birth of my daughter and the war. - We went on a tour to the most important landmarks of the island.
ставатися, статися = траплятися, трапитися - Народження донечки — це було найкраще, що коли-небудь зі мною сталося. - Проте через кілька місяців сталася найгірша подія, яка коли-небудь може трапитися. - У цьому підручнику трапляються помилки. - У нашому місті давно не ставалося нічого цікавого.	to become, to happen (imperfective, perfective) - The birth of my daughter was the best thing that ever happened to me. - However, a few months later, the worst thing that could ever happen happened. - This textbook contains errors. - For a long time, nothing interesting happened in our town.
повномасштабний 24 лютого 2022 року Росія почала повномасштабний наступ на Україну. - Пройшло майже два роки від початку повномасштабного вторгнення.	full-scale (adjective) - On February 24, 2022, Russia launched a full-scale offensive against Ukraine. - It's been almost two years since the full-scale invasion began.
вибивати з колії, вибити з колії - Такі дрібниці не мають тебе вибивати з колії. - Війна надовго вибила мене з колії.	to derail, to unsettle (imperfective, perfective) - Such trifles should not derail you. - The war knocked me off track for a long time.
отямлюватися, отямитися - Він потроху отямлюється після пережитого. - Я дуже довго не могла отямитись від того, що відбувається.	to come to senses, to recover (imperfective, perfective) - He slowly recovers from what he experienced. - For a very long time, I could not come to senses of what was happening.

відповідальність • Анна відчуває зараз відповідальність продовжувати цей подкаст. • Будеш брати відповідальність за цей проєкт?	responsibility • Anna now feels the responsibility to continue this podcast. • Will you take responsibility for this project?
чорно-білий • Накладі чорно-білий фільтр на це фото, будь ласка. • Ми обожнюємо чорно-біле кіно.	black and white (adjective) • Put a black and white filter on this photo, please. • We love black and white movies.
віддзеркалений • Новá реальність війни буде віддзеркалена в шостому сезоні подкасту. • Їхній підвиг віддзеркалений у цьому пам'ятнику.	mirrored, reflected • The new reality of war will be reflected in the sixth season of the podcast. • Their feat is reflected in this monument.
відчувати на собі, відчути на собі • Росія почала відчувати на собі торгово-економічні санкції. • Ти відчув на собі наслідки твоїх необдуманих рішень.	to experience personally, to feel the effect on oneself (imperfective, perfective) • Russia began to feel the effect of trade and economic sanctions. • You felt the consequences of your thoughtless decisions.
повноваження • У неї значно збільшилися повноваження після підвищення. • Ця поведінка неприпустима! Коли вони складуть свої повноваження?	powers, authority • She has significantly increased powers after promotion. • This behavior is unacceptable! When will they resign (from their authority)?
благодійність = доброчинність • Ми організували збір коштів на благодійність для «Госпітальєрів». • Не соромся своєї доброчинності!	charity, benefaction • We organized a charity fundraiser for the Hospitallers. • Do not be shy about your benefaction!

Завершення

Це все на сьогодні. Конспект до цього уроку готовий і доступний для всіх-всіх-всіх. Тобто це буде безкоштовний **пробний** конспект. А далі, якщо ви бажаєте оформити преміум-підписку і взяти участь у нашому благодійному зборі коштів і **таким чином** підтримати організацію «Госпітальєри», ви можете перейти на сайт за посиланням ukrainianlessons.com/season6.

Ну і, звичайно, я буду дуже рада **почути**, що ви думаєте про цей епізод. Будь ласка, залишайте свій **коментар** під публікацією про цей епізод у соцмережах, наприклад, у фейсбуці, інстаграмі, твіттері, а також у нашій групі на фейсбуці. Ви можете просто написати мені на імейл і сказати, що ви думаєте про цей епізод і **взагалі** про шостий сезон. До речі, наступний епізод подкасту про мою подорож до України цього літа вже **доступний** на всіх платформах.

Ось такий для вас приємний сюрприз. Бажаю вам гарного дня. Бережіть себе, де б ви не були. На все добре вам і Слава Героям!

пробний — trial (*adjective*)

таким чином — thus, this way

чути, почути — to hear
(*imperfective, perfective*)

коментар — comment

взагалі — in general, overall

доступний — available

Вправи

1

Вставте прикметники з таблиці у речення у правильній формі
(зверніть увагу на відмінювання):

визначний	відповідальний	віддзеркалений	благодійний
	повномасштабний	чорно-білий	

Приклад: втомлений — Я був таким **втомленим**, що заснув за хвилину.

1. Ця _____ ініціатива збирає кошти на протези для військових.
2. Тобі треба нарешті навчитися бути _____
і не залежати від інших людей.
3. У зв'язку з _____
війною мільйони українців стали біженцями та внутрішньо переміщеними особами.

4. Дивись, які гарні зорі _____ у воді річки!
5. Де можна застосувати _____ фільтр у цьому додатку?
6. Революція Гідності стала _____
подією в історії незалежної України.

2

З'єднайте дієслова з їх синонімами:

Приклад: 0 покращувати — Ю вдосконалювати

1 віддзеркалювати	А пригадувати
2 отямитися	Б відбуватися
3 траплятися	В фантазувати
4 відчувати	Г виручати
5 зростати	Ґ оговтатися
6 рятувати	Д збільшуватися
7 виникати	Е скупчуватися
8 уявляти	Є з'являтися
9 згадувати	Ж відбивати
10 збиратися	З почувати

3

Перекладіть українською мовою:

1. The pandemic has completely derailed me — I couldn't come to senses for a long time.

2. He personally experienced the effects of inflation after the economic crisis.

3. After the trip to Ukraine, they launched a charity fundraiser for army drones.

4. This black and white photo depicts prominent events in Ukraine's history.

5. How could it happen? Somebody should take responsibility!

Відповіді на вправи

1

1. благодійна
2. відповідальним (відповідальною)
3. повномасштабною
4. віддзеркалені
5. чорно-білий
6. визначною

2

1. Ж	6. Г
2. Ґ	7. Є
3. Б	8. В
4. З	9. А
5. Д	10. Е

3

1. Пандемія зовсім вибила мене з колії — я довго не міг (могла) отямитися.
2. Він відчув на собі наслідки інфляції після економічної кризи.
3. Після подорожі (поїздки) до України (в Україну), вони запустили благодійний збір коштів на військові дрони (безпілотники).
4. Ця чорно-біла фотографія (світлина) віддзеркалює визначні події історії України.
5. Як це могло статися (трапитися)? Хтось має взяти (на себе) відповідальність!

Конспект уроку № 202

Наша подорож в Україну влітку 2023 року

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode202

Вступ

Привіт, це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову. А ви любите українську мову? Якщо ви слухаєте цей епізод, то, можливо, ви навіть **фанат** української мови, бо ви слухаєте аж шостий сезон подкасту. Вітаю вас!

Так от, якщо вам подобається цей подкаст і ви любите українську мову, то, будь ласка, зробіть для мене одну **послугу** — розкажіть про цей подкаст своїм знайомим, друзям, поширте інформацію про подкаст у своїх соцмережах. Наприклад, покажіть в інстаграмі, як ви слухаєте цей подкаст — **позначайте** нас @ukrainianlessons.

А якщо ви слухаєте в програмі «Apple Podcasts», напишіть, будь ласка, коротенький **відгук** про подкаст і поставте нам п'ять **зірок**. Це дуже важливо для того, щоб більше людей бачили цей подкаст у списку подкастів і хотіли вивчати українську мову. Тобто, поширюючи цей подкаст, ви **сприяєте** тому, що люди дізнаються про українську мову і починають її вивчати — це дуже важливо для нас, особливо зараз.

А тепер починаємо другий епізод шостого сезону. Сьогодні я буду вам розповідати про щось дуже **особливе**. Це подорож, яка, мабуть, буде в списку моїх найкращих подорожей, хоча також і в списку найважчих подорожей в моєму житті. Це була подорож до України, перша подорож в Україну під час **повномасштабної** війни.

Цього року, цього літа — це 2023 рік — ми подорожували з моїм чоловіком і з моєю донькою, якій тоді було **півтора** роки. Тому я вам сьогодні хочу розказати про наш **маршрут**, про те, як ми їхали туди, які місця відвідали, що робили і як ми поверталися назад. Ця подорож тривала місяць, тому тут можна багато що розказати, але я спробую описати основні **моменти**. А для початку ось п'ять питань, на які ви можете відповідати, коли слухаєте цей епізод; **до речі**, ці питання є також в преміум-конспектах.

фанат — fan

послуга — favor

позначати, позначити — to tag
(imperfective, perfective)

відгук — feedback
зірки — stars

сприяти — to assist, to promote

особливий — special

повномасштабний — full-scale

півтора — one and a half
маршрут — route

момент — moment
до речі — by the way

?? Запитання до епізоду

1. Скільки днів тривала наша поїздка з Швеції до України?

2. Скільки годин ми провели на кордоні з Польщі до України?

3. Яке місто було нашою першою зупинкою в Україні?

4. З ким я вперше зустрілась у Києві?

5. Скільки годин ми стояли в черзі на кордоні з України до Польщі?

Словничок

нава́житися	to dare
наража́ти на небезпе́ку	to expose to danger
підбадьо́рювати	to encourage
нюа́нси	nuances, things to consider
ну́дити	to feel nausea
поро́мна перепра́ва	ferry crossing
перети́н кордо́ну	border crossing
материнський інстин́кт	maternal instinct
набра́ти ва́гу	to gain weight
безці́нний	priceless

Наша подорож в Україну влітку 2023 року

Перш за все, як ми **наважилися** на цю поїздку? Про це нас часто питали тут, у Швеції, та в інших країнах люди, які не живуть в Україні. Як ви **наважилися** на цю поїздку? Так от, мушу сказати, що для мене, звісно, це **рішення** було дуже складним.

З одного боку, я дуже хотіла поїхати **нарешті** в Україну, побачити своїх родичів, друзів, якимось підтримати їх. Але, з іншого боку, у мене маленька дитина — Софійці тоді було 20 місяців — і, звичайно, не хотілося наражати її на небезпеку. Також я хвилювалася за те, як ми будемо спати вночі, коли будуть **повітряні тривоги** чи **ракетні атаки**. Було дуже багато хвилювань, неймовірно багато.

Але мій чоловік постійно мене переконував, що ми повинні поїхати, для нас це дуже потрібно. Також мене **надихали** люди, які вже їздили в Україну під час війни. Наприклад, наша дизайнерка з «Ukrainian Lessons», Саша — вона живе у Польщі, але часто їздить в Україну. Вона мене **підбадьорювала** і давала корисні **поради**, як краще **поводитися**, як краще **перетинати кордон**. Також інші дівчата з нашої **команди**, які живуть в Києві, розповідали мені про різні **нюанси**, і це давало мені впевненість і силу, що ми зможемо це зробити і що насправді ми можемо зробити це досить **безпечно**.

Отже, наша дорога зі Швеції, а саме з регіону Ємтланд, до України, тривала чотири дні. Ми виїхали на машині вранці, і

рішення — decision

нарешті — finally

повітряна тривога — air-raid alert

ракетна атака — missile attack

надихати — to inspire

порада — advice

поводитися, поведіться — to behave, to act (*imperfective, perfective*)

перетинати, перетнути кордон — to cross a border (*imperfective, perfective*)

команда — team

безпечно — safely

перший день — це була тільки дорога до аеропорту «Арланда» біля Стокгольма. Ми **зупинились** в готелі, тому що, як ви можете собі уявити, ми подорожували з дитиною, тому нам треба було часто зупинятися і їхати **помаленьку**, маленькими **проміжками**.

Перший день у Швеції був, можливо, найважчим для мене. Ми їхали в машині багато і мою доньку часто **нудило**, їй було погано, і я весь час думала, що це було погане рішення: не варто було цього робити, їхати так далеко, у країну, де зараз війна, з дитиною. Це був для мене найважчий момент, але треба було їхати далі, у нас були вже всі **квитки** і все організовано.

Тому наступного дня, на другий день, я і Софія сіли на літак до Варшави, а мій чоловік поїхав сам на машині до **поромної переправи**. Він сів на **пором** разом з машиною і переїхав зі Швеції до Польщі на поромі, до Гданська. Поки він їхав, ми з Софією були у Варшаві, в готелі **недалеко** від міста, але не в самому місті, а на природі. Наступного дня — це вже третій день — чоловік приїхав до нас ввечері і ми відпочивали в готелі. І вже аж на четвертий день нашої поїздки ми вирушили на машині до кордону з Україною.

Мушу сказати, що **перетин кордону** на машині — це окрема тема. Там є багато специфічних аспектів, бо зараз на кордонах можуть бути дуже великі **черги**. Але, на щастя, коли ми їхали туди, в Україну, черга була не дуже велика, і всього на кордоні ми провели приблизно півтори години.

І ми в Україні! Перші **відчуття** були просто неймовірні. Я дуже довго собі уявляла, як буде вперше мені в Україні за ці роки. Насправді це важко **описати**, бо це багато радості і багато суму водночас. Ти розумієш, що ось, нарешті ти на своїй **рідній** землі, але знаєш, що тут небезпечно, тут **вбивають** людей. Це на тебе відразу так сідає, відразу тебе охоплює і гнів, і **ненависть**, і радість, і щастя — всі почуття водночас. І, звичайно, певний **материнський інстинкт** щодо того, що зараз моє завдання — це тримати в безпеці мою доньку.

Першою нашою зупинкою в Україні було місто Луцьк. Ми зупинилися в готелі недалеко від Луцька, тому що готель був зручно **розташований**, це всього була годинка чи дві від кордону. І там ми зупинилися на дві ночі. У цьому готелі був також ресторан, тому ми замовили борщ, сало, вареники — як **банально** це не звучить, але дуже хотілося відразу все спробувати. Насправді моя донька навіть відразу **полюбила** борщ і потім часто його їла під час поїздки — я дуже рада була.

Отже, ми відпочивали, їли, а через день вирушили далі. Наша подорож **пролягала** через такі міста, як Рівне, Острог, Славута, Шепетівка і, врешті-решт, Полонне — моє рідне місто. Там було багато емоцій від зустрічі з моїми батьками, ми були дуже щасливі. Моя мама час від часу приїжджає до нас у Швецію, а мій

зупинятись, зупинітись — to stop
(imperfective, perfective)

помаленьку — little by little

проміжок — interval, gap

квиток — ticket

пором — ferry

недалеко — near, not far away

черга — queue, line

відчуття — feeling

описувати, описати — to describe
(imperfective, perfective)

рідний — native

вбивати, вбити — to kill
(imperfective, perfective)

ненависть — hatred

розташований — situated, located

банально — trivial

полюбити — to grow fond, to fall in love

пролягати — to stretch, to lay across

тато останній раз був тут у лютому 2022 року. Він приїхав до нас, щоб допомогти нам переїжджати у наш новий будинок, і коли він був у Швеції, почалась війна. Тоді мій тато дуже швидко повернувся назад до України і **з тих пір** ми не бачилися, тому для нас це був дуже **емоційний момент**. Моя донька відразу почала називати його **дідусь** — це було дуже мило.

Ми провели в Полонному 10 днів і все, що ми робили — це ми ходили на **дитячі майданчики**, в парк, в ресторан, в кафе, просто відпочивали і проводили час з моїми рідними. Далі ми поїхали машиною до Києва. Це ще один емоційний момент, бо ви знаєте, наскільки я люблю Київ — це моє **улюблене** місто. І цього разу ми дуже хвилювалися щодо небезпеки, яка є в Києві, але, врешті-решт, все пройшло чудово. Ми зустрілися з моїми друзями, які в Києві ходили ввечері в ресторани, в наші **улюблені заклади**, в бари, спілкувалися з людьми. Так, моя мама була з нами, і вона сиділа вдома з Софією. Все було майже так, як раніше. Мабуть, нам тоді пощастило, бо був липень, гарна погода, було світло і не було багато повітряних тривог. Нам навіть не було особливої потреби ходити до **сховища**.

Ну і ще одна чудова зустріч, яка сталась, це була **довгоочікувана** зустріч з членами команди «Ukrainian Lessons» — з Міланом і Мариною. Ми працювали з дівчатами вже два роки, але раніше ніколи навіть не бачилися **вживу**. Мілана — це контент-менеджерка «Ukrainian Lessons», ви можете знати її з нашої **розсилки**, соцмереж, а Марина — це моя **асистентка**. Вони живуть в Києві, і нарешті ми познайомилися вживу, ходили на каву, в ресторан, навіть трошки попрацювали разом, обговорювали майбутнє «Ukrainian Lessons». Це було дуже **круто!** Ми навіть з ними трошки **помріяли** над тим, що колись будемо разом працювати в Києві і зустрічатися для роботи в коворкінгах або навіть мати свій офіс — це було б чудово. Я неймовірно рада, що ми нарешті зустрілися.

А після Києва ми повернулися назад у Полонне. Ми там **переночували** і потім поїхали назад. У нас був той самий маршрут, фактично. Ми зупинилися в Луцьку, там трошки довше відпочили у спа-готелі з басейном; там був також дуже класний ресторан, ми їли багато українських страв. Так, я навіть **набрала вагу** за місяць в Україні, але це було того **варте**.

І потім останній день в Україні був найважчий. По-перше, це просто було емоційно важко, по-друге, ми втомилися, але також **перетин кордону** пройшов довго і складно. Була дуже довга черга з України в Польщу. Це був перетин кордону в Устилуг — якраз був серпень і багато людей подорожували, мали **відпустку**. Загалом, здається, ми стояли в черзі 10 годин, і все було б нормально, якби ми не були з дитиною — на жаль, їй було дуже важко. Софія дивилася багато **мультиків**, ми пробували трошки гуляти, але чекати в машині 10 годин було дуже важко. Але ми це зробили!

з тих пір — since then
емоційний момент — emotional moment
дідусь — grandfather (*diminutive*)

дитячий майданчик — playground

улюблений — favorite

заклад — facility

сховище — (bomb) shelter

довгоочікуваний — long awaited

вживу — live

розсилка — mailing
асистентка — assistant (*female*)

Круто! — Cool! Awesome!
помріяти — to dream (*perfective*)

переночувати — to stay overnight

вартий — worth

відпустка — vacation

мультик — cartoon

Через 10 годин ми були по той бік кордону і далі на нас чекало ще кілька днів дороги. Це було досить **втомливо**: ми переночували в готелі біля кордону, потім у готелі у Варшаві, так само мій чоловік поїхав на **поромі**, а ми з Софійкою літали літаком. Потім в Швеції ми переночували в готелі у місті Євле і потім вже аж приїхали додому.

Як ви можете зрозуміти, це було важке повернення і взагалі важка довга дорога, але ми були щасливі, бо ми змогли побачити своїх батьків, родичів, друзів, провести цілий місяць в Україні. Софійка навіть трошки почала краще говорити українською мовою, і тому все це для мене був **безцінний** досвід. Це поїздка, яка **назавжди** стане частиною нашого життя, нашої сімейної історії. Ми навіть створили маленьку книжечку з фотографіями, і Софійка тепер їх **розглядає** і згадує про свою поїздку, про дідуся, бабусю, дядю. Колю та всі наші **пригоди** на майданчиках та в ресторанах.

Тому так, на жаль, в ці часи подорож в Україну може бути довгою, важкою, втомливою, може бути небезпечною, але може бути і дуже потрібною для когось, як була для нас. Бо **хтозна**, коли знову ми зможемо робити це безпечно і швидко, як раніше.

втомливо — exhausting

пором — ferry

назавжди — forever

розглядати, розглянути — to view, to consider (*imperfective, perfective*)

пригода — adventure

хтозна — who knows

✓ Відповіді на запитання

1. Скільки днів тривала наша поїздка з Швеції до України?
Наша поїздка зі Швеції до України тривала чотири дні.
2. Скільки годин ми провели на кордоні з Польщі до України?
Ми провели півторі години на кордоні з Польщі до України.
3. Яке місто було нашою першою зупинкою в Україні?
Нашою першою зупинкою в Україні було місто Луцьк.
4. З ким я вперше зустрілась у Києві?
Ти вперше зустрілась у Києві з членами команди «Ukrainian Lessons» — з Міланою і Маріною.
5. Скільки годин ми стояли в черзі на кордоні з України до Польщі?
Ми стояли десять годин в черзі на кордоні з України до Польщі.

Словничок (з прикладами)

нава́жуватися, нава́житися • Як довго ви нава́жувалися на цю поїздку? • Мені важко нава́житися і сказа́ти їй правду.	to dare, to have the courage (imperfective, perfective) • How long did you dare to go on this trip? • It is difficult for me to have the courage and tell her the truth.
наража́ти на небезпе́ку, нара́зити на небезпе́ку • Не хотілося наража́ти її на небезпе́ку. • Російські військові нара́зили на небезпе́ку мільйони українців.	to expose to danger, to put at risk (imperfective, perfective) • I didn't want to expose her to danger. • Russian military put millions of Ukrainians at risk.
підбадьо́рювати, підбадьо́рити • Моя подруга підбадьо́рювала мене́ пе́ред поїздкою до України. • Після невда́лого інтерв'ю я пригото́вав свою улю́блену стра́ву, аби́ підбадьо́рити себе́.	to encourage, to cheer up (imperfective, perfective) • My friend encouraged me before the trip to Ukraine. • After a failed interview, I cooked my favorite dish to cheer myself up.
нюа́нси • Пе́ред подорожжю́ ви́никло ба́гато нюа́нсів, які потрі́бно було́ врахува́ти. • Цей нюа́нс ви́бив мене́ з ко́лії.	nuances, things to consider • Before the trip, there were many nuances that needed to be taken into account. • This nuance threw me off track.
ну́дити, зну́дити • Мою́ до́ньку ча́сто ну́дило в маши́ні, їй було́ пога́но. • Мене́ ско́ро зну́дить від твої́х нісенітниць!	to feel nausea (imperfective, perfective) • My daughter often felt nausea in the car, she felt sick. • I'll soon be sick of your nonsense!
поро́мна пере́права • Він сам пої́хав до поро́мної пере́прави. • Поро́мна пере́права тимчасо́во не працює че́рез пога́ні пого́дні умо́ви.	ferry crossing • He went to the ferry crossing by himself. • The ferry crossing is temporarily closed due to bad weather conditions.

перетин кордону • Перетин кордону пройшов дуже довго і складно. • При перетині кордону покажіть паспорти у розгортаному вигляді.	border crossing • Border crossing was very long and difficult. • When crossing the border, show your passports opened.
материнський інстинкт • Мною керував материнський інстинкт. • Які риси притаманні материнському інстинкту?	maternal instinct • I was guided by maternal instinct. • What features are inherent in the maternal instinct?
набирати вагу, набрати вагу • Я навіть набрала вагу за місяць в Україні. • Актор набирає вагу для зйомок у новому фільмі.	to gain weight (imperfective, perfective) • I even gained weight in a month in Ukraine. • The actor is gaining weight for shooting a new movie.
безцінний • Ця мандрівка стала безцінним досвідом. • Ця реліквія безцінна, їй понад тисячу років.	priceless • This trip was a priceless experience. • This relic is priceless; it is more than a thousand years old.

Завершення

На сьогодні все! До цього епізоду готовий **конспект** уроку, у якому є повний транскрипт епізоду, **переклад** складних слів — і це не тільки ці слова, а й інші слова. Також є список слів і більше прикладів до них і вправи.

Преміум-підписка є **платною**, але 100% коштів, які ми отримаємо від вас за преміум сезону шість у жовтні, ми передаємо в організацію «**Госпітальєри**». Це військові медики, які там, на фронті, рятують життя наших **бійців** прямо зараз. «Госпітальєри» **заради** кожного життя, і ми підтримуємо їх у цьому сезоні подкасту.

Ви можете дізнатися більше про цю організацію за **посиланням**, яке буде на сторінці цього епізоду — ukrainianlessons.com/episode202. Там ви знайдете також інформацію, як оформити **преміум-підписку**. І не забудьте написати цьому подкасту «Відгук» в програмі «Apple Podcasts» і поширити його серед друзів. Буду дуже-дуже вам вдячна.

Бажаю вам всього найкращого! **Бережіть себе**, де б ви не були. І Слава Героям!

конспект — notes
переклад — translation

платний — paid

Госпітальєри — Hospitallers
бійці — fighters

посилання — link, reference

преміум-підписка — premium subscription

Бережіть себе! — Take care!
(formal or plural)

 Вправи

1

Вставте словосполучення у текст у правильній формі (відмінки зазначено в дужках):

безцінний досвід	перетин кордону	дитячий майданчик
материнський інстинкт	поромна переправа	наражати на небезпеку
перша зупинка	наважитися на	~~повітряна тривога~~ емоційний момент

Уранці Наталія з маленьким сином Орестом прокинулася від страшних звуків вибухів і сигналу повітряної тривоги¹ (р. в.) біля її будинку. Наталія одразу встала і похапцем почала збирати найнеобхідніші речі: документи, гроші, воду. У голові лунало одне слово: «Війна». Наталія зовсім не хотіла покидати рідне місто і близьких, але _____² узяв гору — їй хотілося, щоб Орест був у безпеці, і не _____³ його життя. Тому Наталія _____⁴ виїзд за кордон. Після довгої поїздки на машині мама і син доїхали до кордону з Польщею, де вже були кілометрові черги. _____⁵ тривав 10 годин, що дуже втомило маленького Ореста — його кілька разів нудило. Але вже на _____⁶ (м. в.) у польському селі Зосін Наталію з Орестом тепло підтримали місцеві волонтери — це був зворушливий _____⁷ для сім'ї. Перед наступною поїздкою на _____⁸ (з. в.) з міста Ґданськ Наталія з Орестом змогли відпочити, погратися на _____⁹ (м. в.) і поспілкуватися з українцями — підтримка оточення стала _____⁹ (о. в.) для мами з сином далеко від батьківщини.

2

Виберіть правильну форму дієслова:

перетинати чи **перетнути**? (теперішній час)

1. Я _____ кордон сьогодні опівночі.
2. Ми часто _____ кордон на пункті Устилуг.

набирати чи **набрати**? (інфінітив, минулий час)

3. Вона поступово почала _____ вагу.
4. Ми _____ вагу минулого року через великий стрес.

наважуватися чи **наважитися**? (минулий час, інфінітив)

5. Він довго _____ і нарешті їй освідчився.
6. Як _____ на зміну роботи в часи кризи?

підбадьорювати чи **підбадьорити**? (минулий час, теперішній час)

7. Сьогодні він _____ себе смачною шоколадкою.
8. Ти мене завжди так гарно _____, дякую!

наражати чи **наразити**? (інфінітив, минулий час)

9. Скільки можна _____ себе на безпеку?
Навчися бути відповідальним!

10. Ви зайшли в зону ураження і _____ вашу сім'ю на небезпеку.

3

Перекладіть українською мовою:

1. My trip from Portugal to Poland lasted 5 days.

2. For the first time, Maksym met his colleagues — Maryna and Oleksandr. It was a priceless experience!

3. They were so tired after the border crossing as there was a huge queue and their son was feeling nauseous.

4. My friends told me about these nuances before the trip that gave me confidence.

5. Military medics are exposed to danger, and this charity fundraiser will help them save lives.

Відповіді на вправи

1

2. материнський інстинкт	6. першій зупинці
3. наражати на небезпеку	7. емоційний момент
4. наважилася на	8. поромну переправу
5. Перетин кордону	9. дитячому майданчику
	10. безцінним досвідом

2

1. перетинаю	6. наважитися
2. перетинаємо	7. підбадьорив
3. набирати	8. підбадьорюєш
4. набрали	9. наражати
5. наважувався	10. наразили

3

1. Моя поїздка (подорож) з Португалії до Польщі тривала 5 днів.
2. Максим вперше зустрівся зі своїми колегами (співробітниками) — Мариною та Олександром. Це був безцінний досвід!
3. Вони були дуже втомлені (почували себе втомлено) після перетину кордону, тому що (бо, оскільки) була величезна черга і їхнього сина нудило.
4. Мої друзі розповіли мені про ці нюанси перед поїздкою, що дало мені впевненість. (Про ці нюанси мені розповіли друзі перед поїздкою, що дало мені впевненість).
5. Військові медики наражаються на небезпеку і цей благодійний збір (коштів) допоможе їм рятувати життя.

Конспект уроку № 203

Інтерв'ю з Катериною Олійник про медичний батальйон «Госпітальєри»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode203

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна, і ви слухаєте подкаст «Уроки української». Слава Україні!

Сьогодні в нас третій епізод шостого сезону подкасту, і я вирішила зробити цей епізод про **медичний батальйон** «Госпітальєри», оскільки саме зараз, у жовтні 2023 року, ми збираємо кошти на потреби цього батальйону.

Усі **кошти** з преміум-підписки за шостий сезон у жовтні ми передамо «Госпітальєрам». Тому я запросила свою подругу Катю Олійник розповісти нам більше про цю організацію **у форматі** інтерв'ю.

Пропоную вам спочатку ознайомитися з питаннями до епізоду і списком слів.

медичний батальйон — medical battalion

кошти — funds

у форматі — in the format

?? Запитання до епізоду

1. У якому році був заснований медичний батальйон «Госпітальєри»?

2. Скільки наразі є Госпітальєрів?

3. Коли Катя і її наречений привезли в Україну першу швидку?

4. Що таке «Австрійка»?

5. Чи є мовний бар'єр в іноземців, які в «Госпітальєрах»?

 Словничок

добровольчий	volunteer (<i>adjective</i>)
доброволець	volunteer, military volunteer
домедична допомога	pre-medical assistance
гаряча точка	hot spot
вішкіл	high intensity training
турнікет	tourniquet (medical device to stop blood)
розгубленість	confusion, perplexity
зібратись до купи	to get yourself together
лави	ranks
швидка = швидка допомога	ambulance
півріччя	half a year
позивний	call sign

Інтерв'ю з Катериною Олійник про медичний батальйон «Госпітальєри»

Анна: Привіт усім ще раз. Сьогодні на подкасті у нас дуже особлива **гостя**, її звати Катя Олійник. Привіт, Катю!

Катя: Привіт!

Анна: По-перше, Катя — це моя чудова подруга, якою я неймовірно **пишаюся**. У перші місяці **повномасштабки** Катя відразу почала **волонтерити**. Вона перевозила машини, пікапи, автобуси, швидкі, а також різну **гуманітарну допомогу** з Польщі до України. Це волонтерство Каті розвинулось у роботу з медичним батальйоном «Госпітальєри», про що ми й поговоримо в цьому епізоді.

Але ще хочу сказати, що Катя дуже особлива людина для нашого подкасту, бо саме її голос ви можете почути у першому епізоді, так, у першому епізоді «Ukrainian Lessons Podcast». Пропоную послухати зараз.

— Привіт.
— Привіт. Як ти?
— Нормально. А ти як?
— Теж нормально.

гостя — guest (*female*)

пишáтися — to be proud

повномасшта́бка — full-scale war
(*colloquial*)

волонте́рити — to volunteer

гуманіта́рна допомо́га — humanitarian aid

Так, це була Катя, і такий був рівень української мови у наших слухачів на початку подкасту. А тепер у нас вже епізод 203 і ми вже можемо нормально поговорити з Катею. Катю, розкажи, будь ласка, нам трошки про «Госпітальєрів».

Катя: Вітаю всіх! Рада **представляти** наш медичний батальйон, знайомити більше людей з цією організацією. «Госпітальєри» — це волонтерський **добровольчий** батальйон медичний, який був **заснований** у 2014 році Яною Зінкевич і працює вже по всій **лінії фронту** від початку війни, тобто має унікальний досвід, дев'ятирічний досвід евакуації поранених та людей, які потребують першої домедичної допомоги.

Анна: Зараз скільки є Госпітальєрів, які їздять на фронт **безпосередньо**?

Катя: Наразі є 25 точок, де свою діяльність проводять наші **добровольці**. Вони працюють в **співпраці** з українською армією і надають допомогу там, де це потрібно найбільше. Тобто якщо з'являється якась нова **гаряча точка**, туди відправляється більше **екіпажів**, і весь батальйон важко порахувати, він постійно збільшується, але **орієнтовно** наразі нас 600 людей. І кожного тижня проводяться навчання нових добровольців в нашому **навчальному центрі**, вони проходять **вишкіл**, дізнаються все про **домедичну допомогу**, знайомляться зі світовим протоколом «MARCH» і потім, після цього, відправляються, власне, на першу **ротацію** і додаються до складу нашого батальйону.

Тому наразі нас орієнтовно 600 — дехто з Госпітальєрів пішов служити вже в **ЗСУ**, тобто **мобілізований**, але **звання** Госпітальєра — це історія на все життя. Ми дуже пишаємося тим, що підтримуємо таку досить сімейну, тісну атмосферу, підтримуємо один одного і намагаємося, **власне**, забезпечити всім необхідним наших **добровольців**, тому що наш батальйон не фінансується державою, це винятково **за рахунок** добровольців ми можемо вести нашу діяльність, за рахунок міжнародних партнерів, іноземних друзів, українців в діаспорі і простих українців, які щодня **підкидують** свої **донати** — маленькі, великі — і таким чином ми існуємо.

Анна: А скажи, будь ласка, які от зараз у вас, у батальйону, найбільші потреби?

Катя: Наразі найбільші потреби, як і завжди, власне, під час існування нашої роботи — це, звичайно, **тактична медицина**: **турнікети**, **оклюзійки**, **гемостатичні бинти**. Звичайно, це йдеться про засоби тактичної медицини. Ну і, по-друге, наш основний саппорт в нашій діяльності — це **евакуаційний** транспорт, швидкі, пікапи, автобуси, на яких, власне, працюють наші медики та парамедики, і їх, ці машини, треба знайти, привезти, їх треба **заправити**, **відремонтувати**. Тому це теж великий напрямок на роботу евакуаційного транспорту.

представляти — to present

заснований — founded
лінія фронту — front line

безпосередньо — directly

у співпраці — in cooperation

екіпаж — 1) crew; 2) vehicle
орієнтовно — approximately

навчальний центр — educational center

ротація — rotation

ЗСУ (Збройні сили України) —
Armed Forces of Ukraine
мобілізований — mobilized
звання — title, rank
власне — actually
за рахунок — at the expense

підкидувати, підкидати донати —
to give donations (*colloquial*)
(*imperfective, perfective*)

тактична медицина — tactical medicine
оклюзійки — valve-filled plaster
to close wounds in the chest
гемостатичні бинти — corrugated bandage
that stops bleeding
евакуаційний — evacuation (*adjective*)
заправляти, заправити — to refuel
(*imperfective, perfective*)
ремонтувати, відремонтувати — to repair
(*imperfective, perfective*)

І, так як я сказала, ми стараємось підтримувати наших **добровольців** від початку вступу до лав нашого батальйону і, власне, все життя. Тому третій напрямок — це лікування, **реабілітація** і допомога з якимись сімейними проблемами, тобто це така наша **патронатна служба**, на яку теж ми шукаємо фінансування від **добровольців**.

Анна: Дякую. Хочу нагадати нашим слухачам, що зараз ми збираємо кошти для «Госпітальєрів». Щоб взяти участь у зборі коштів, ви можете оплатити преміум-підписку у жовтні, і 100% коштів, які ми отримаємо, ми **перерахуємо** на потреби «Госпітальєрів» — власне, на ті потреби, які описала Катя. Ви можете **оформити** преміум і дізнатися, скільки на сьогодні ми зібрали коштів, на сторінці цього сезону: ukrainialessons.com/season6. Катю, розкажи, а коли ти почала допомагати «Госпітальєрам»? Коли це було і що ти робила?

Катя: Я думаю, як і всі українці **зіштовхнулися** з жахом і повною **розгубленістю** в перші дні повномасштабного **вторгнення**, так само було і зі мною. Але, на щастя, вже на третій день я разом з моїм **нареченим** змогли **зібраться докупити** і почали, власне, діяти. Так як він займається автоспортом і волонтерив раніше в **АТО**, він добре знав «Госпітальєрів» і вирішив долучитись до їх **лав** — запитав у нашого **комбата** Яни Зінкевич, чи може він приєднатися, на що він почув фразу: «Люди є, машин немає». Були готові люди їхати, рятувати на той час (це ще була історія з Київщиною), але не було транспорту.

І тут, якби, з'явилась моя історія, розпочалась з «Госпітальєрами». Я просто сказала: «Давай купимо тобі **швидку** і поїдеш на війну». І так, уже 3 березня за допомогою, власне, всіх друзів, знайомих, просто добрих людей, яких я коли-небудь знала, ми разом з усіма зібрали на першу **швидку** й одразу 3 березня ми вже її привезли в Україну, 4 березня ми привезли ще три і наша комбат сказала: «Ну добре, у вас виходить гарно, залишайтеся у Львові, будете займатись цим».

Анна: Скільки ви всього перевезли, чи рахуєте ви?

Катя: Та, через місяць мій наречений не **витримав** і все ж поїхав на фронт. А я почала займатися цим напрямком, власне, керувати цей напрямок в «Госпітальєрах», і за перше **півріччя** ми привезли 140 машин, і це дуже така **значна** цифра.

Анна: Справді, це **вражає**.

Катя: Батальйон повністю **забезпечений** транспортом. Також у нас є унікальний проект. Це «Австрійка» — це медичний евакуаційний автобус на шість ліжок, де можна транспортувати **важкопоранених** людей уже від **стабілізаційного пункту** до **госпітала**. Таким чином «Госпітальєри» **розвантажують** медичну службу нашої армії і в дуже комфортних умовах можуть

реабілітація — rehabilitation
патронатна служба — patronage service
добровільний — benefactor

перераховувати, перерахувати — to send money (*imperfective, perfective*)
оформлювати, оформити — to arrange, to issue (*imperfective, perfective*)

зіштовхуватися, зіштовхнутися — to face, to experience (*imperfective, perfective*)
вторгнення — invasion
наречений — groom, fiancé
АТО (Антитерористична операція на сході України) — military measures of Ukraine to counter illegal Russian and pro-Russian armed formations in the east of Ukraine from 2014 to 2022
комбат — combat (*noun*)

витримувати, витримати — to endure, to withstand (*imperfective, perfective*)
значний — considerable
справді — indeed

вражати, вразити — to impress (*imperfective, perfective*)
забезпечений — secured, provided
важкопоранений — heavily wounded
стабілізаційний пункт — stabilization point
госпіталь — hospital
розвантажувати, розвантажити — to unload (*imperfective, perfective*)

транспортувати військових, інколи це і **цивільні**, які продовжують жити біля **лінії зіткнення**, до госпіталів. На борту цього екіпажу працює команда з лікарів, **анестезіологів, кардіологів** і парамедиків, і це реально унікальна історія для України. Після цього наша армія почала брати приклад з нас і шукати подібні евакуаційні автобуси.

А «Австрійка» — він названий **на честь** Наталії, яка була лікаркою на першому нашому автобусі, який, на жаль, потрапив в **ДТП**, і, на жаль, Наталія **загинула**, але її справа (так як її **позивний** — Австрійка) залишається жити. І за перше **півріччя** «Австрійка» здійснила вже 2022 евакуації — це дуже **шалена** цифра, на жаль, але, на щастя, цей проект дійсно живе і **процвітає**, і ми в майбутньому, сподіваємось, що запустимо ще один такий автобус.

Анна: Супер! Здається, що потрібно зараз для щастя, так? Щось таке.

Катя: Це точно!

Анна: Можливо, у тебе є ще щось, що би ти хотіла розповісти слухачам?

Катя: **Добровольці**, загалом, це також унікальне явище у світі і в Україні. І тільки за рахунок волонтерського спершу руху, далі за рахунок руху добровольців — максимально **вмотивованих** людей не фінансовою частиною (тому що наші добровольці не отримують заробітної плати), а тільки ідеєю, **згуртованістю**, бажанням допомогти людям, які цього потребують. За рахунок цього існує, власне **добровольчий рух**, і «Госпітальєри» мають таку честь нести це ім'я, і нести цю ідею, і працювати. У нас є слоган: «Заради кожного життя», — і допомагати в такі **скрутні часи** нашої країні і всім, хто цього потребує. І ця ідея дуже тісно зв'язана з волонтерством, із доброчинством, із благодійною діяльністю.

І тому це такий, якби, **симбіоз**, поєднання двох речей, які дають можливість зробити дуже важливі справи дійсно для порятунку людських життів. Тому маємо честь розповідати, ділитись про нашу діяльність зі слухачами подкасту і будемо сподіватись, що ви підтримаєте нас своїм **донатом** і просто розкажете людям про те, що ми існуємо і, можливо, хтось із вас захоче навіть долучитись до наших **лав**.

Анна: До речі, у вас є іноземці?

Катя: Так, у нас в батальйоні досить багато іноземців — дехто з них формує свої окремі екіпажі, дехто просто доєднується до інших. Мовний бар'єр ніколи не був бар'єром — всі іноземці дуже швидко отримують **навички** української мови, і ми раді бачити в наших **лавах** і серед наших волонтерів людей з-за кордону так

цивільний — civilian
лінія зіткнення — collision line
анестезіолог — anesthesiologist
кардіолог — cardiologist

на честь — in honor
ДТП (доріжньо-транспортна пригода) — traffic collision

загинуті — to die (not from natural causes)
шалений — insane, mad

процвітати — to flourish

вмотивований — motivated

згуртованість — unity

добровольчий рух — volunteer movement

скрутні часи — difficult, tough times

симбіоз — symbiosis

донат — donation (colloquial)

навичка — skill

само.

Анна: Чудово, ми залишимо посилання на сторінку «Госпітальєрів» на сторінці цього епізоду, а тобі, Катю, дуже дякую, що **завітала** на цей подкаст і розповіла нам більше. Бажаю тобі успіхів у цій важливій справі, заради кожного життя, а головне — бережи себе і своїх **близьких**. На все добре!

Катя: Дякую! На все добре!

завітати — to visit

близькі — close friends, relatives

✓ **Відповіді на запитання**

1. У якому році був заснований медичний батальйон «Госпітальєри»?
Медичний батальйон «Госпітальєри» був заснований у 2014 році (Яною Зінкевич).
2. Скільки наразі є Госпітальєрів?
Наразі є орієнтовно 600 Госпітальєрів.
3. Коли Катя і її наречений привезли в Україну першу швидку?
Вони привезли в Україну першу швидку третього березня.
4. Що таке «Австрійка»?
«Австрійка» — це медичний евакуаційний автобус (на шість ліжок). Також «Австрійка» — це позивний лікарки, яка була на першому автобусі «Госпітальєрів».
5. Чи є мовний бар'єр в іноземців, які в «Госпітальєрах»?
Ні, мовний бар'єр ніколи не був бар'єром в іноземців в «Госпітальєрах».

Словничок (з прикладами)

добровольчий • «Госпітальєри» — це добровольчий медичний батальйон, що рятує життя людей на лінії фронту. • Засновники добровольчого руху зустрілися на засіданні.	volunteer (adjective) • «Hospitalliers» is a volunteer medical battalion that saves people's lives on the front line. • The founders of the voluntary movement met at the meeting.
доброволець • Добровольці тісно співпрацюють з українською армією. • Кожного тижня проводиться навчання нових добровольців перед ротациєю.	volunteer, military volunteer • Volunteers closely cooperate with the Ukrainian army. • Every week, new volunteers are trained before the rotation.
домедична допомога • Вони потребують першої домедичної допомоги. • Де можна дізнатися про домедичну допомогу?	pre-medical assistance • They need pre-medical assistance. • Where can I find out about pre-medical assistance?
гаряча точка • Батальйон відправився в гарячу точку ввечері. • Через наступ окупантів Херсон став гарячою точкою.	hot spot • The battalion went to the hot spot in the evening. • Due to the offensive of the invaders, Kherson became a hot spot.
вішкіл • Їм обов'язково треба пройти вішкіл перед фронтом. • Коли будуть наступні вішколи?	high intensity training • They must undergo a high intensity training before the front. • When will the next high intensity trainings be?
турнікет • Для курсу з тактичної медицини нам треба купити кілька турнікетів. • Оголошуємо збір на турнікети.	tourniquet (medical device to stop blood) • For the tactical medicine course, we need to purchase several tourniquets. • We announce the fundraiser for the tourniquets.

розгубленість • Українці зіштовхнулися з розгубленістю в перші дні війни. • Через розгубленість я не знав, що сказати.	confusion, perplexity • Ukrainians faced confusion in the first days of the war. • Due to confusion I did not know what to say.
зібратись докупі • Ми змогли зібратись докупі і діяти. • Зберіся докупі! Треба виїхати в безпечне місце.	to get yourself together • We were able to get ourselves together and act. • Get yourself together! It is necessary to leave for a safe place.
лави • Олекс вступив до лав нашого батальйону минулого тижня. • У лавах армії служать представники різних професій.	ranks • Oleksa joined the ranks of our battalion last week. • Representatives of various professions serve in the ranks of the army.
швидка = швидка допомога • Треба викликати швидку! • «Госпітальєри» працюють як швидка допомога на фронті.	ambulance • An ambulance must be called! • «Hospitalliers» work as an ambulance at the front.
півріччя • За перше півріччя ми здійснили кілька евакуацій. • Місто відзначило півріччя з дня деокупації.	half a year • During the first half of the year, we carried out several evacuations. • The city celebrated half-a-year anniversary since the day of deoccupation.
позивний • Справа Наталії (позивний «Австрійка») продовжує жити. • Іван отримав позивний «Історик».	call sign • The cause of Natalia (call sign «Austrian») continues to live. • Ivan received the call sign «Historian».

Завершення

На сьогодні все! Сподіваюся, вам **сподобалось** слухати подкаст у форматі інтерв'ю.

Я знаю, що це може бути нелегко — зрозуміти все, що казала Катя, але якщо ви оформили преміум-підписку, то ви маєте доступ до повного інтерв'ю, яке записане у форматі транскрипту — там **збоку** також є переклад різних слів для вашої зручності. Також у преміум-конспектах є вправи, словничок, відповіді на питання і так далі.

Нагадую, що всі кошти з преміум-підписки шостого сезону за жовтень ми передамо в «Госпітальєри». Більше про це, а також посилання на сайт «Госпітальєрів» ви можете знайти на сторінці епізоду ukrainianlessons.com/episode203.

Наступний епізод вийде через тиждень, у середу, тому до наступної аудіозустрічі! Бережіть себе! Слава Героям!

подобатися, сподобатися — to like, to enjoy

збоку — on the side

Вправи

1

Вставте словосполучення у текст у правильній формі (відмінки зазначено в дужках):

лави добровольчий вишкіл мовний бар'єр півріччя
гарячі точки ~~добровольці~~ батальйони зібратись докупити

З початком повномасштабного вторгнення росії багато іноземців долучилися до допомоги Україні.

Сандра і Дам'єн з Норвегії стали _____ **добровольцями** ¹ (о. в.)
в Інтернаціональному легіоні.

Незважаючи на небезпеку і _____ ² (з. в.),
вони долучилися до _____ ³ (р. в.)

Збройних сил України у тяжкий період війни.

Конспект уроку №203
Інтерв'ю з Катериною Олійник про медичний батальйон «Госпітальєри»

Сандра навіть покинула роботу в місцевому парламенті Норвегії і приїхала захищати Україну вже в першому _____
_____ ⁴ (м. в.) війни.
Їхній _____ ⁵ (н. в.) легіон
складається з представників США, Британії, Польщі, Франції, Грузії тощо. Більшість з них вже мали
попередній _____ ⁶ (з. в.)
(наприклад, в Афганістані) і зараз вони беруть участь у боях у _____
_____ ⁷ (м. в.) фронту. Допомога іноземних
_____ ⁸ (р. в.) стала великим внеском
у захист сотень тисяч життів.

2

Розшифруйте аббревіатури:

ЄС — Європейський Союз.

- 1. АТО — _____ операція.**
- 2. ДТП — _____ пригода.**
- 3. ЗСУ — _____ України.**

3

Перекладіть українською мовою:

1. The International Legion was founded on February 27, 2022.

2. There are around 70 members in this charity organization.

3. Representatives of many professions serve in the ranks of the Ukrainian army.

4. I want to learn tactical medicine to provide pre-medical assistance to soldiers.

5. A fighter with a call sign «Ukrainian» saved his friend's life with a tourniquet before the arrival of the ambulance.

Відповіді на вправи

1

2. мовний бар'єр	5. добровольчий
3. лав	6. вишкіл
4. півріччі	7. гарячих точках
	8. батальйонів

2

1. Антитерористична
2. Дорожньо-транспортна
3. Збройні сили

3

1. Інтернаціональний легіон був заснований (було засновано) 27 лютого 2022 року.
2. У цій благодійній (доброчинній) організації близько 70 членів.
3. У лавах української армії (українського війська) служать представники багатьох професій.
4. Я хочу навчитися тактичної медицини (вивчити тактичну медицину) для надання домедичної допомоги (щоб надавати домедичну допомогу) бійцям (солдатам).
5. Боєць із позивним «Українець» врятував життя своєму другові (другу) турнікетом до приїзду швидкої.

Конспект уроку № 204

Як змінилася мовна ситуація в Україні

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode204

Вступ

Привіт-привіт і Слава Україні! Це Анна Огойко і це подкаст «Уроки української» для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Дуже дякую усім, хто слухає цей подкаст, а особливо — усім, хто **оформив** преміум-підписку і таким чином допомагає нам зібрати кошти для організації «Госпітальєри». Ви можете **дізнатися**, скільки коштів ми зібрали на цей момент для потреби наших військових медиків на сторінці цього сезону — ukrainianlessons.com/season6. Там буде постійно **оновлена** інформація, яку суму ми передаємо для «Госпітальєрів» і, пізніше, на що підуть ці кошти.

Нагадую, що цього сезону, якщо ви оформите преміум-підписку до кінця жовтня 2023 року, то 100% коштів за преміум ми **передаємо** на благодійність, на **потреби** медичного батальйону «Госпітальєри» — про цю організацію був попередній епізод подкасту.

А сьогодні, у цьому епізоді, ми **поговоримо** про нашу чудову українську мову, а саме про те, як змінилась мовна ситуація в Україні з початком повномасштабного вторгнення. Але перед тим, як почати, хочу зробити ще одне **оголошення**! В одному з наступних епізодів я хочу відповісти на ваші питання — це буде повний епізод з вашими питаннями і моїми відповідями; я думаю, це буде десь 210-ий епізод. Тому до першого листопада я **збираю** ваші питання; особливо я би хотіла **почути** ваш голос і ваш прогрес в українській мові.

Тому надсилайте мені свої **аудіоповідомлення** через **спеціальний** сервіс, ним дуже зручно користуватися — він буде на сторінці ukrainianlessons.com/message. Будь ласка, записуйте **коротенькі** повідомлення, добре? 30 секунд, може бути до однієї хвилини. Я буду дуже рада відповісти на ваші питання в одному з епізодів. Запитання приймаємо до першого листопада. А зараз починаймо! Як завжди, спочатку — питання до епізоду.

оформлювати, оформити підписку — to sign up for a subscription
(*imperfective, perfective*)

дізнаватися, дізнатися — to find out
(*imperfective, perfective*)

оновлений — updated

передавати, передати — to transfer
(*imperfective, perfective*)

потреба — necessity, demand

поговорити — to talk (*perfective*)

оголошення — announcement

збирати, зібрати — to collect
(*imperfective, perfective*)

почути — to hear, to listen (*perfective*)

аудіоповідомлення — audio message

спеціальний — special

коротенький — short (*diminutive*)

?? Запитання до епізоду

1. Скільки українців у 2017 році розмовляли тільки або переважно українською мовою?

2. У скільки разів віріс відсоток українців, для яких українська є рідною?

3. Скільки українців з́араз вважають, що українською спілкуватися прести́жно?

4. Що заборони́ла Києво-Могиля́нська акаде́мія в сі́чні 2023 ро́ку?

5. Згíдно з Віта́лієм По́ртниковим, на що українська мо́ва ма́є перетвори́тися з мо́ви протес́ту?

 Словничок

закріплено	fixed, established
повсякдénний	everyday (<i>adjective</i>)
рівною мірою	equally
наóчно	clearly, with your own eyes
досягті́ = досягну́ти	to reach
сві́дчити про	to evidence
резонáнс	resonance, strong response
заборóна	ban (<i>noun</i>)
перехóдити на	to switch to
со́ромно	it's shameful (<i>adverb</i>)
відмежувáтися від	to dissociate from
відмóвитися від	to refuse from
зацитува́ти	to quote

Як змінилася мовна ситуація в Україні

Насамперед варто зазначити, що в незалежній Україні **державною мовою** є одна — українська мова. Це **закріплено статтею** №10 Конституції України. Однак, як ви, мабуть, знаєте, на території України давно **співіснували** дві мови — українська та російська. При цьому російська мова **переважала** на Сході і Півдні України, переважно у великих містах.

Якщо говорити **приблизно**, то в Києві це було десь 50 на 50: українська і російська мова. Хоча з власного досвіду можу сказати, що коли ти жив у Києві і був **україномовним**, то відчував певний **тиск** російської мови. Не завжди було комфортно всюди спілкуватися українською, коли до тебе говорять російською. На щастя, зараз це змінилося.

Отже, так, дуже **загально** можна так описати ситуацію в Україні до повномасштабного вторгнення. Якщо взяти **статистику**, то, наприклад, у 2017 році 49% українців у **повсякденному житті** розмовляли тільки або переважно українською мовою; це 49%. А 25% українців розмовляли **рівною мірою** обома мовами, тобто українською і російською — тобто ці 25% людей були повністю **двомовними**. І лише або переважно

держáвна мо́ва — official language
стаття́ — article
співіснува́ти — co-exist
переважа́ти — to prevail

приблизно — approximately

україномóвний — Ukrainian-speaking
тиск — pressure

зага́льно — generally

статі́стика — statistics

двомóвний — bilingual

російською мовою розмовляли 26% українців.

Тобто в Україні завжди була така дивна ситуація, що це не було **однозначно**, що хтось розмовляє українською, а хтось російською. Люди часто **міксували** мови, розмовляли двома мовами в різних ситуаціях. Наприклад, на роботі російською, а вдома українською, або в університеті українською, а вдома навпаки — російською. Це **залежало від** сфери і від ситуації.

Також багато людей розмовляли і досі розмовляють **суржилом** — це така **мішанина**, мікс української і російської мови. У нас, до речі, є епізод подкасту про суржик — це номер 135. Так от, ще раз, у 2017 році ми мали 49% українською, 25% обома мовами і 26% російською. Я додаю на сторінку подкасту такий **графік**, щоб ви могли побачити це **наочно**.

А яка зараз ситуація, у 2023 році? Останнє **опитування** було проведене в травні 2023 року. Я знайшла таку новину на телеканалі «Суспільне Рівне», де **репортерка** пояснює результати цього опитування. Пропоную вам зараз послухати цей уривок з новин, і потім я вам ще раз повільною українською прочитаю його, добре? У цьому **уривку** буде згадано відсоток українців, для яких українська є рідною, і у скільки разів виріс цей **показник**. Готові? Спробуйте!

Відсоток опитаних українців, для яких українська є рідною мовою, досяг 78. За останні 15 років цей показник **виріс** у півтора рази — розмовляють вдома лише або переважно українською 68% опитаних, **за межами** дому — 65%. Ну, а 74% **респондентів** вважають, що українською престижно спілкуватися серед друзів та колег. Про це свідчать результати опитування, проведеного «Центром Разумкова» методом «face-to-face» з 23 по 31 травня 2023 року.

Ну як, зрозуміли щось? Мені здається, що ця репортерка досить гарно і **чітко** говорить. Але все одно тут було багато цифр, багато статистики, тому ще раз для вас все прочитаю зараз.

Отже, відсоток опитаних українців, для яких українська є рідною мовою, **досяг** 78%. За останні 15 років цей показник виріс у півтора рази. Розмовляють вдома лише або переважно українською 68% опитаних, **за межами** дому — 65%. Ну, а 74% респондентів вважають, що українською престижно спілкуватися серед друзів та колег. Про це **свідчать** результати опитування, проведеного «Центром Разумкова» методом «face-to-face» з 23 по 31 травня 2023 року.

Отже, якщо порівнювати з опитуванням 17-го року, тоді було 49% українців, а тепер це 68% українців, які розмовляють вдома переважно або лише українською. І взагалі 78% людей називають українську рідною мовою. Це **зростання** приблизно у півтора рази. Ось такі гарні новини для нас.

однозначно — unequivocally
міксувати — to mix (*imperfective*)

залежати від — to depend on

суржик — surzhyk
мішанина — hodgepodge

графік — chart

опитування — poll, survey

репортерка — reporter (*female*)

уривок — excerpt, passage

показник — indicator

за межами — beyond, outside
респондент — respondent

чітко — clearly

зростання — increase

І справді, за останні півтора роки було багато новин щодо української мови. Деякі новини **викликали** досить такий **резонанс** у суспільстві. Наприклад, у січні 2023 року мій університет, тобто Києво-Могилянська академія, заборонив використання російської мови на території свого університету. Це досить-таки **сміливе** рішення, яке забороняє вживання мови навіть для особистих потреб, навіть просто серед студентів, не на лекціях. І це рішення викликало резонанс у суспільстві, були різні дискусії, думки щодо того, чи взагалі це **законно** — забороняти мову. Але так, виявляється, це можна робити, і досі російська мова заборонена на території Києво-Могилянської академії.

Також зараз діє **заборона** на російську музику у **публічних місцях**. Наприклад, в кафе, **маршрутках**, і це, **якщо чесно**, просто чудово. Коли ми були в Україні цього літа, я відразу помітила, що всюди грає українська музика: в кафе, в супермаркетах, **надворі** — це дуже класно. Раніше було багато російської музики, особливо в транспорті — це дуже **дратувало** мене.

Ну і, звичайно, зараз багато є людей, які **переходять на** українську мову з російської. Деякі з цих людей кажуть, що вони лягли спати 23 лютого, а прокинулись 24 лютого. «Лютого» — це російське слово, а «лютого» — це українське. Ми лягли спати 23 лютого, а прокинулись 24 лютого. Насправді це не так просто, правда? Лягти спати російськомовним, а прокинутись українськомовним.

Так, після **повномасштабного вторгнення** люди відчували потребу перейти на українську мову, але не у всіх була можливість це швидко зробити — все-таки в країні були інші проблеми, почалась війна. До того ж таким людям часто було **соромно** за те, що вони не ідеально говорять українською, що можуть **помилятися**; були різні психологічні аспекти, які **заважають** перейти на українську. Тому для таких людей зараз працюють деякі організації та приватні компанії, які пропонують послуги з допомоги для переходу на українську мову. Наприклад, є такий проєкт «Єдині» — це 28 днів підтримки у переході на українську. Також, я знаю, є «Мовний марафон», де люди можуть **прокачувати** свою українську мову, спілкуватися з іншими.

А чому взагалі люди переходять зараз на українську з російської? Тут я хочу **зацитувати** кількох таких людей, які давали інтерв'ю для «Радіо Свобода» — я взяла ці цитати з їхньої статті, посилання на яку я залишу на сторінці цього епізоду. Наприклад, **дніпрянка** Людмила намагається перейти на українську мову у Дніпрі. Читаю її слова: «Школу я закінчувала російською, інститут — російською. Але ж я українка! У бабусі було прізвище Чобіток. Зараз, під час війни, я хочу **відмежуватися від** всього російського, хочеться відсунутися, забути».

виклимати резонанс — to cause resonance

смільвий — brave

законно — legally

публічні місця — public places

маршрутка (маршрутне таксі) —
routed taxicab in Ukraine

якщо чесно — honestly

надворі — outside

дратувати — to irritate (*imperfective*)

повномасштабне вторгнення —
full-scale invasion

помилятися — to be mistaken

заважати — obstruct, interfere

прокачувати — to boost (*colloquial*)

дніпрянка — Dnipro citizen (*female*)

Ще одна українка, яка переходить на українську, — це Тетяна з Маріуполя. Вона один місяць прожила в **заблокованому** російськими військами Маріуполі, а потім нарешті змогла переїхати в Дніпро. Тетяна каже: «Росіяни забрали в мене все — здоров'я, квартиру, будинок мій **розбили і спалили**, — але мову не заберуть. Від мови я сама колись **відмовилася** — так було наче зручніше. Школа, університет, сім'я... А тепер я повертаюся до мови, щоб **вибачитися** перед нею і вивчити».

Такі люди, як Тетяна чи Людмила, викликають у мене **повагу**, а також ті люди, які були раніше російськомовними, а зараз мають дітей і розмовляють з ними лише українською мовою. Так, насправді, коли я була в Києві, ми багато часу проводили на **дитячих майданчиках**, і раніше, коли я була на дитячих майданчиках, я чула багато російської мови, фактично всі діти говорили російською, а зараз ця ситуація, як на мене, дуже змінилась. Навіть я чула деяких жінок, які є **нянями** дітей, і вони в житті, я чую, говорять російською мовою, але до дітей вони говорили українською. Тому це було дуже приємно.

Відчувається, що українська зараз стала в тренді, нею стало не соромно розмовляти, як це було раніше. Як на мене, це дуже важливо, як і те, що українська мова зараз стала важливим символом, символом сильної нації, символом, який допоможе нам перемогти.

І **насамкінець** я б хотіла зацитувати ще одного українського журналіста — це Віталій Портников і його стаття «Мова любові». У нього **прозвучала** дуже цікава думка, якою я хотіла з вами **поділитися**. Зацитую: «Ми чудово розуміємо, що для багатьох людей перехід на українську — насамперед **жест** протесту проти країни, мовою якої вони говорили все життя і яка зараз обстрілює і знищує їхню батьківщину, вбиває їхніх близьких, руйнує їхні міста та села. Можливо, для багатьох цього було б цілком достатньо, але для мене дуже важливо, щоб українська мова з мови протесту проти російської агресії перетворилася на мову любові — на мову любові до України, до її культури, до її минулого та майбутнього, на мову любові до самої мови, **зрештою**». Кінець цитати.

Далі Віталій пише, що для того, щоб так сталося, щоб люди справді розмовляли українською мовою просто через те, що вони люблять українську мову, Україну, для цього потрібна **державна політика** у культурі, в освіті, яка б робила українську мову **привабливою** і **заохочувала** людей любити її.

Справді, на мою думку, це дуже цікава ідея, і я сподіваюся, що цей подкаст і взагалі «Ukrainian Lessons» стануть частинкою цієї освітньої мети — **популяризації** української мови для любові самої мови. Все-таки наш подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову, правда?

заблокований — blocked

розбити — to destroy

спалити — to burn

вибачатися, вибачитися — to apologize (imperfective, perfective)

повага — respect

дитячий майданчик — playground

няня — nanny

відчувається — it is felt

насамкінець — finally

прозвучати — to sound out

поділитися — to share

жест — gesture

зрештою — ultimately

цитата — quote

державна політика — state policy

привабливий — attractive

заохочувати — to encourage

справді — indeed

популяризація — popularization

✓ Відповіді на запитання

1. Скільки українців у 2017 році розмовляли тільки або переважно українською мовою?
У 2017 році 49% українців розмовляли тільки або переважно українською мовою в повсякденному житті.
2. У скільки разів віріс відсоток українців, для яких українська є рідною?
За останні 15 років відсоток українців, для яких українська є рідною, віріс у півтора рази (рази).
3. Скільки українців зараз вважають, що українською спілкуватися престижно?
74% респондентів вважають, що українською спілкуватися престижно серед друзів та колег.
4. Що заборонила Києво-Могилянська академія в січні 2023 року?
Києво-Могилянська академія заборонила використання російської мови на території університету в січні 2023 року.
5. Згідно з Віталієм Пóртниковим, на що українська мова має перетворитися з мови протесту?
Згідно з Віталієм Пóртниковим, українська мова має перетворитися з мови протесту на мову любові.

Словничок (з прикладами)

закріплено закріплювати, закріпити • Це закріплено статтею №10 Конституції України. • Хлопець довго закріплював замок на велосипеді. • Вони закріпили позитивний образ компанії.	(is) fixed, (is) established to fix, to establish (imperfective, perfective) • This is established by Article 10 of the Constitution of Ukraine. • The guy was fixing the lock on the bicycle for a long time. • They established the positive image of the company.
повсякденний • У 2017 році 49% українців розмовляли переважно українською мовою у повсякденному житті. • У моєму гардеробі багато повсякденних речей.	everyday (adjective) • In 2017, 49% of Ukrainians spoke predominantly Ukrainian in their everyday life. • I have a lot of everyday clothes in my wardrobe.
рівною мірою • Ми розмовляємо рівною мірою обома мовами. • Їхні думки враховували рівною мірою.	equally • We speak both languages equally. • Their opinions were taken into account equally.
наочно • З цим графіком ви можете побачити це наочно. • Ця країна наочно демонструє перспективи зростання.	clearly, with your own eyes • With this graph, you can see it clearly (with your own eyes). • This country clearly demonstrates growth prospects.
досягати, досягти = досягнути • Відсоток опитаних, для яких українська є рідною, досяг 78%. • Військам вдалося досягнути меті і звільнити місто.	to reach, to achieve (perfective) • The percentage of interviewees for whom Ukrainian is their native language reached 78%. • The troops managed to achieve their goal and liberate the city.

свідчити про • Про це свідчать результати опитування «Центру Разумкова». • Ця ознака може свідчити про майбутню проблему.	to evidence • This is evidenced by the results of the Razumkov Center survey. • This sign may indicate a future problem.
резонанс • Деякі новини викликали резонанс у суспільстві. • Цією акцією ми хочемо досягнути резонансу в медіа.	resonance, strong response • Some news caused a strong response in society. • With this action, we want to achieve resonance in the media.
заборона • Зараз діє заборона на російську музику у публічних місцях. • Держава скасувала заборону на куріння канібісу.	ban (noun) • There is now a ban on Russian music in public places. • The state canceled the ban on smoking cannabis.
переходити на, перейти на • Він поступово переходить на українську мову. • Вони перейшли на бік ворога.	to switch to (imperfective, perfective) • He is gradually switching to the Ukrainian language. • They went over to the side of the enemy.
соромно • Українською стало не соромно розмовляти, як це було раніше. • Мені соромно про це згадувати.	it's shameful, be ashamed (adverb) • It is no longer shameful to speak Ukrainian, as it was before. • I am ashamed to recall it.
відмежовуватися, відмежуватися від • Вона хоче відмежуватися від всього російського після нападу Росії на Україну. • Лідер опозиції довго відмежовувався від протесту.	to dissociate, distance from (imperfective, perfective) • She wants to distance herself from everything Russian after Russia's attack on Ukraine. • The leader of the opposition distanced himself from the protest for a long time.

Відмовлятися, відмовитися від • Від мови вона сама колись відмовилася — так було наче зручніше. • Ми довго відмовлялися, але зрештою з'їли борщ на сніданок.	to refuse from (imperfective, perfective) • She herself once refused to speak the language — it seemed to be more convenient that way. • We refused for a long time, but in the end we ate borscht for breakfast.
цитувати, зацитувати • Я хочу зацитувати кількох людей з інтерв'ю. • Він часто цитує французьких мислителів.	to quote (imperfective, perfective) • I want to quote a few people from the interview. • He often quotes French thinkers.

Завершення

І це все на сьогодні!

Як завжди, нагадую вам, що до цього епізоду є конспект уроку, де ви знайдете повний транскрипт епізоду, а також словничок і вправи для практики. А всі **кошти**, які ми отримуємо від преміум-підписки за жовтень, ми передаємо на благодійність для **потреб** медичного батальйону «Госпітальєри». Більше про це дізнавайтеся за посиланням: ukrainialessons.com/season6.

А також на сторінці цього епізоду ви знайдете посилання на статті, які я сьогодні згадувала, та статистику, і там буде також посилання на аудіоповідомлення, яке я прошу вас надіслати: ukrainialessons.com/episode204. Нагадую, чекаю на ваші питання до першого листопада.

Бажаю вам всього найкращого. Бережіть себе і Слава Героям!

кошти — funds

потреба — need, demand

Госпітальєри — Hospitallers

Вправи

1

Опрацюйте таблицю. Вставте в речення дієслова в безособових формах.

Безособові форми на -но, -то

Безособові форми на -но, -то — це незмінювані форми дієслова, що називають дію, виконану невідомою або неназваною особою. Наприклад:

Кімнату **пофарбовано** в сірий колір.

The room is painted in gray color.

Малюнок **виконано** олівцем.

The drawing is made with a pencil.

Утворення:

Пасивний дієприкметник на -н(ий), -т(ий) + суфікс -о

Інфінітив	Пасивний дієприкметник	Безособова форма
описати <i>to describe</i>	описаний <i>described</i>	описано <i>(it) is described</i>
прочитати <i>to read</i>	прочитаний <i>read</i>	прочитано <i>(it) is read</i>
заборонити <i>to forbid</i>	заборонений <i>forbidden</i>	заборонено <i>(it) is forbidden</i>
забути <i>to forget</i>	забутий <i>forgotten</i>	забуто <i>(it) is forgotten</i>
розбити <i>to break</i>	розбитий <i>broken</i>	розбито <i>(it) is broken</i>

закріплено заборонено	досягнуто зібрано захоплено	зацитовано описано відмовлено	заблоковано перетворено

1. У статті було _____
вірш Володимира Сосюри «Любіть Україну».
2. Було _____
всіх поставлених цілей.
3. Стороннім вхід _____.
4. У Конституції України _____ єдине громадянство.
5. Село на лінії фронту _____ військами.
6. Колишню бібліотеку було _____ на кав'ярню.
7. Завдяки благодійному фонду _____ два мільйони
гривень на дрони.
8. Іноземцю було _____
у візі через відсутність запрошення.
9. Цей акаунт _____
через порушення правил платформи.
10. У документі детально _____ ситуацію.

2

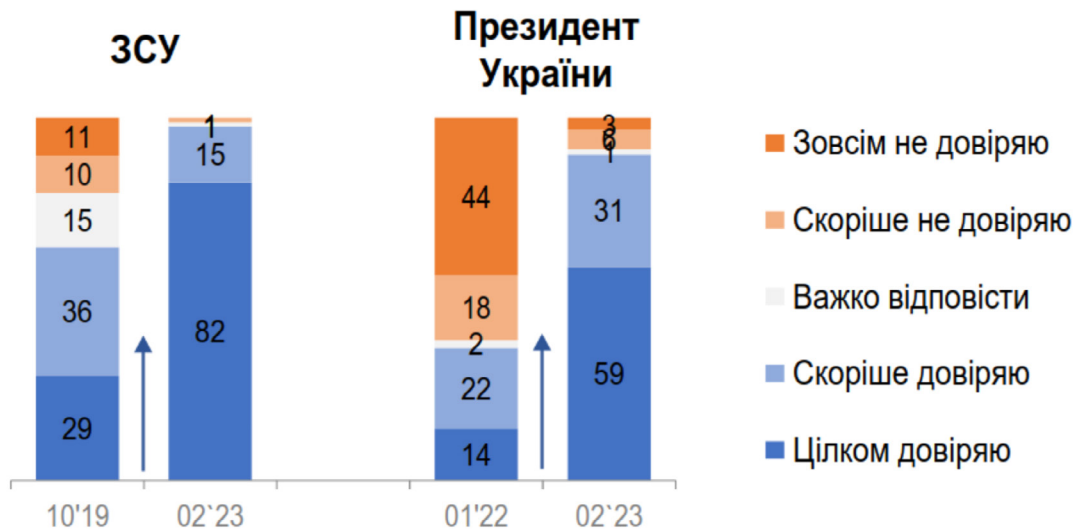
Вставте слова у текст (звертайте увагу на відмінки).

Рівною мірою
півтора

наочно
досягти

свідчити
респонденти

опитування
Статистика

Джерело: [Ukrinform](https://ukrinform.com)

Згідно з результатами _____¹ (р. в.), за рік повномасштабного вторгнення рівень довіри українців до ЗСУ _____² (минулий час) позначки 97%. _____³ демонструє, що більшість опитаних оцінила положення України на 4,6 балів із 7 можливих — у _____⁴ раза вище за показник 2021 року. _____⁵ зросла довіра до Президента України — 59% _____⁶ (р. в.) цілком довіряють Президенту і лише 3% — зовсім не довіряють. Отже, статистика _____⁷ (теперішній час) про значний вплив повномасштабної війни на рівень довіри українців, що _____⁸ відображено на графіку.

3

Перекладіть українською мовою:

1. According to the poll, this law caused a strong response in society.

2. He is ashamed of his past, but he wants to change.

3. Volunteers refused to support this ban.

4. We switched to Ukrainian in order to distance ourselves from Russia.

5. What do Ukrainians like to do in everyday life?

Відповіді на вправи

1

1. зацитовано	6. перетворено
2. досягнуто	7. зібрано
3. заборонено	8. відмовлено
4. закріплено	9. заблоковано
5. захоплено	10. описано

2

1. опитування	5. Рівною мірою
2. досяг	6. респондентів
3. Статистика	7. свідчить
4. півтора	8. Наочно

3

1. Згідно з опитуванням, ця новина викликала резонанс у суспільстві.
2. Йому соромно за своє минуле, але він хоче змінитися.
3. Добровольці (волонтери) відмовилися підтримати цю заборону.
4. Ми перейшли на українську (мову), щоб (аби) відмежуватися від Росії.
5. Чим люблять займатися українці в повсякденному житті? (Що люблять робити українці в повсякденному житті?)

Конспект уроку № 205

День української писемності та мови

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode205

Вступ

Привіт-привіт і Слава Україні! Це подкаст «Ukrainian Lessons» або «Уроки української», і у нас триває шостий сезон. **Досі** не можу в це **повірити**!

Сьогодні 25 жовтня і, отже, починається **останній** тиждень, коли ми збираємо кошти на потреби медичного батальйону «Госпітальєри» — це можна зробити через **оформлення преміум-підписки** на шостий сезон. У нас також є епізод про «Госпітальєрів» — це моє інтерв'ю з подругою, Катєю Олійник; це 203-ій епізод.

А ще хочу вам **нагадати**, що я чекаю на ваші питання. Через декілька епізодів я хочу зробити епізод «Питання-відповіді», тому до першого листопада я приймаю ваші **голосові повідомлення**, де ви можете мене запитати будь-що — про мене, про мою сім'ю, про Україну, українську мову. Буду рада відповісти на ваші питання, але, будь ласка, робіть їх **лаконічними** — **записуйте** повідомлення до однієї хвилини, добре?

Ви можете надіслати своє питання дуже швидко і просто через спеціальний сервіс, який буде за посиланням ukrainianlessons.com/message.

А сьогодні ми поговоримо з вами про День української **писемності** та мови, або просто День української мови, який буде за кілька днів. Я розповім вам історію цього свята, про історичного **діяча**, який вплинув на українську писемність, і також про дві цікаві традиції, які ми **проводимо** в Україні в цей день.

досі — still, yet
вірити, повірити — to believe
(imperfective, perfective)
останній — last

оформлення преміум-підписки —
subscribing to premium

нагадувати, нагадати — to remind
(imperfective, perfective)
голосові повідомлення —
audio message(s)

лаконічний — laconic, brief
записувати, записати — to record
(imperfective, perfective)

діяч — activist, notable figure
проводити, провести — to hold, to conduct
(imperfective, perfective)

?? Запитання до епізоду

1. Коли ми будемо святкувати День української писемності та мови цього року?

2. Чому ми святкуємо День української писемності та мови за церковним календарем?

3. Якою мовою написана «Повість врем'яних літ»?

4. Як називається флешмоб у День української писемності та мови?

5. Хто такий Петро Яцик?

Словничок

писемність	written language, writing system
відзначати	to celebrate
пересуватися	to move
указ	decree
преподобний	reverend
такій-то	such and such
диктант	dictation exercise
конткурс	contest
меценат	patron
українознавство	Ukrainian studies
привід	occasion, pretext

День української писемності та мови

А тепер **перейдімо до** моєї розповіді! День української **писемності** та мови — це свято, яке **відзначають** з 1997 року. З того часу це свято стає дедалі популярнішим і навколо нього навіть утворюються деякі **традиції**. Я розкажу вам про них трошки пізніше.

Отже, коли ми святкуємо, або відзначаємо, цей день? До сьогодні День української писемності та мови відзначали 6 листопада, і насправді навіть для мене було **несподіванкою** дізнатися, що цього року ми будемо святкувати цей день 27 жовтня. Чому так?

Можливо, ви чули таку важливу новину про те, що зараз українські церковні свята, тобто свята за **церковним календарем**, будуть змінюватися, а саме їхні дати змінюються на певну кількість днів назад. Це **пов'язано** з тим, що українська церква, а саме **Православна** церква України та Українська **греко-католицька** церква, переходять на новий церковний календар, **відповідно до** якого дати церковних свят **пересуваються** на 13 днів назад.

Можливо, ви знали, що раніше українці святкували Різдво 7 січня, більшість українців. Це було досить **нетипово** для інших країн, але тепер українці будуть святкувати Різдво 25 грудня, як у більшості християнських країн Заходу. Це рішення пов'язане,

переходити, перейти до — move to
(imperfective, perfective)

традиція — tradition

несподіванка — surprise

церковний календар — church calendar

пов'язаний з — connected with
православний — Orthodox
греко-католицький — Greek Catholic
відповідно до — according to

нетипово — unusual

звичайно, з російською **агресією** та бажанням відмежуватися від **так званого «руського міра»** і **доєднатися** до традиції цивілізованих країн. Так-от, День української писемності та мови також пересувається назад — з 6 листопада на 27 жовтня. Про це вже є **відповідний Указ** Президента України.

А чому ми святкуємо цей день за церковним календарем? Річ у тім, що цей день саме в церковному, православному календарі — це день пам'яті **преподобного** Нестора **Літописця**. Нестор Літописець — це дуже важлива **особистість** в українській історії, для української мови та писемності. Його ім'я — Нестор, а Літописець — це його професія, його діяльність, за якою його також називають як його прізвище — Нестор Літописець.

Літописець — це людина, яка пише **літописи**. Літопис — це певний **жанр**, у якому поєднується опис історії та певні літературні елементи. Це був **типовий** жанр часів Київської Русі, коли такі літописці, як Нестор, записували нашу історію, тобто те, що **відбувалося** в минулому, і те, що відбувається зараз, але вони не робили це **банально**, як-от у **такому-то** році сталося таке-то, вони робили це з використанням **літературних прийомів**: гарних слів, **метафор** та інших прийомів. У літописі всі події записані у **хронологічному порядку**, тому в інших країнах такі твори також мають назву «хроніки» (хроніка — тобто розповідь про історію країни). Саме слово «літопис» **походить від** слова «літа», писати «літа». Літа — це роки; так, часто літописи починалися словами «у літо 910», наприклад, тобто у 910-ий рік.

Отже, першим літописом на території України вважають якраз літопис Нестора Літописця під назвою «Повість врем'яних літ». Цей літопис починається такими словами: «Звідки пішла Руська земля і хто в ній найперший почав **княжити**». Цей літопис розповідає про **заснування** Києва, про перших князів і взагалі про **племена**, які жили у давні часи. Багато істориків вважають цей літопис головним **джерелом** для вивчення **стародавньої** історії України. «Повість врем'яних літ», як і інші літописи тих часів, написано **церковнослов'янською** мовою. Це було XII століття, і тоді церковнослов'янська мова була так званою літературною мовою — тобто нею не розмовляли в житті, але записували важливі тексти. Церковнослов'янська мова — це, можна сказати, як латина — зараз це **мертва** мова і її вживають тільки у церкві.

Так от, «Повість врем'яних літ» написана церковнослов'янською мовою, але **дослідники зазначають**, що у цьому літописі є дуже багато слів, які зараз є в українській мові. Це були тоді слова **розмовної** мови, тобто слова, якими люди розмовляли. Тобто Нестор Літописець написав літопис церковнослов'янською літературною мовою, але з використанням слів розмовної живої мови, які і зараз є в українській мові. Наприклад, це такі слова, як «хоробрий» або «сказати», «створити», «**туга**», «ніколи» і

агресія — aggression
так званий — so-called
руський мір — Russia's neo-imperial ideological doctrine (literally «Russian world»)
доєднуватися, доєднатися — to join (imperfective, perfective)
відповідний — respective

літописець — chronicler
особистість — personality

літопис = хроніка — chronicle
жанр — genre
типовий — typical

відбуватися, відбутися — to happen (imperfective, perfective)
банально — banal
метафора — metaphor
хронологічний порядок — chronological order
походити від — to originate from

княжити — to rule (by medieval-time princes)
заснування — foundation
плем'я, племена — tribe, tribes
джерело — source
стародавній — ancient, old
церковнослов'янський — Old Church Slavonic

мертвий — dead

дослідник — researcher
зазначати, зазначити — to mention, to note (imperfective, perfective)
розмовний — colloquial

туга — anguish

так далі.

Саме тому, як ви можете зрозуміти, цей твір і вважають першим твором, який **заклав початок** українській писемності. Тобто ні, цей твір не написаний українською мовою, але він закрив початок саме писемності, яка потім в Україні продовжувалась і розвинулася, коли вже виникла справді українська мова. І тому, **власне**, цей день, день Нестора Літописця, вирішили взяти для Дня української писемності та мови.

Отже, що зазвичай роблять українці в цей день? По-перше, ми згадуємо про важливість української мови — це на **телебаченні**, у школах. Українці намагаються якомога більше говорити про те, наскільки українська мова **унікальна**, чому її потрібно розвивати, покращувати. І, крім того, у цей день є кілька традицій: перша і, мабуть, найпопулярніша традиція — це такий великий флешмоб, дуже така глобальна подія щодо української мови — це **Радіодиктант** національної **єдності**.

Диктант — це такий тип завдання, який ми в Україні часто виконуємо в школі; це коли вчитель **диктує**, тобто повільно читає текст, а учні записують його в зошиті. Тут дуже важливо записати все правильно, без помилок, правильно **розставити розділові знаки**. Це дуже важко, правда?

Так от, у День української мови такий радіодиктант проводять для всієї України, взагалі для всіх, хто знає українську мову, також за кордоном. У певний час на радіо, на «Українському радіо», **зачитують** диктант, тобто текст, який треба записати; це робить часто якась відома людина, може бути письменник чи письменниця. Наприклад, минулого року це була українська акторка, Ада Роговцева.

Ідея в тому, що це такий символ національної єдності — всі разом в один момент у школах, в університетах, на роботі, за кордоном, в Україні сідають і пишуть цей гарний текст українською мовою, щоб перевірити свої навички в українській мові. Звичайно, зараз диктант не тільки на радіо, а також онлайн, і він є також у **записі**, тому ви можете приєднатися до цього флешмобу, навіть якщо ви не можете в цей час, все одно можете написати його пізніше. Запрошую вас це зробити цього року — дізнайтеся більше в українських новинах та на сайті «Українського Радіо».

І друга традиція до Дня української мови — це **проведення конкурсу** **знавців** української мови імені Петра Яцика. Це один з найбільших конкурсів, тобто **змагань**, так, з української мови, і беруть у ньому участь школярі. Я пам'ятаю, в школі я також брала участь; він відбувається на різних рівнях — на рівні школи, міста, університету, напевно, країни та світу. На конкурсі є певні завдання з української мови, так звані завдання **підвищеної складності**, які треба виконати, і той, хто зробить це найкраще, виграє певні подарунки і, мабуть, **стипендію**. І цей

закладати, закласти початок — to make a start (*imperfective, perfective*)

власне — actually

телебачення — television

унікальний — unique

радіодиктант — radio dictation exercise
єдність — unity

диктувати — to dictate (*imperfective*)
розставляти, розставити — to arrange (*imperfective, perfective*)
розділовий знак — punctuation mark

зачитувати, зачитати — to read aloud

запис — recording

проведення — organizing
знавець — expert
змагання — competition

підвищена складність — increased difficulty
стипендія — scholarship

конкурс називається Конкурс імені Петра Яцика.

Петро Яцик — це дуже відомий, важливий для України **меценат**. Він був канадським **підприємцем** українського **походження** і дуже багато **фінансував** все про Україну, тобто **українознавство**, на Заході і в Україні. Наприклад, він фінансував такі проекти, як Український науковий інститут у Гарварді, Канадський інститут українських студій і також ось цей конкурс. Він **пожертвував** мільйони доларів на розвиток українознавства, і тому ось цей конкурс досі має його ім'я, а також його **фонд** фінансує різні проекти.

підприємець — entrepreneur
походження — origin
фінансувати — to fund (*imperfective*)

жертвувати, пожертвувати — to donate (*imperfective, perfective*)
фонд — fund

Отже, це була така інформація про цей особливий день для вас і для мене — День української мови. Сподіваюся, що тепер ви точно знатимете, що це таке і що в цей день можна робити. Можливо, цей день стане **приводом** для вас покращити свою українську мову — наприклад, написати Диктант національної єдності або просто послухати кілька епізодів подкасту. Також ви можете **спілкуватися** з вашими **колегами**, можна так сказати, у нашій групі на фейсбуці — [Ukrainian Learners Group](#). Запрошую вас до нашої групи, щоб там **привітати** одне одного з Днем української писемності та мови.

спілкуватися, спілкуватися — to talk with each other (*imperfective, perfective*)
вітати, привітати — to greet, to congratulate (*imperfective, perfective*)

✓ Відповіді на запитання

- Коли ми будемо святкувати День української писемності та мови цього року?
Цього року ми будемо святкувати (відзначати) День української писемності та мови 27 жовтня.
- Чому ми святкуємо День української писемності та мови за церковним календарем?
Ми святкуємо День української писемності та мови за церковним календарем, бо (тому що) це день пам'яті преподобного Нестора Літописця.
- Якою мовою написана «Повість врем'яних літ»?
«Повість врем'яних літ» написана церковнослов'янською мовою.
- Як називається флешмоб у День української писемності та мови?
Флешмоб у День української писемності та мови називається Радіодиктант національної єдності.
- Хто такий Петро Яцик?
Петро Яцик — це дуже відомий, визначний меценат, канадський підприємець українського походження.

Словничок (з прикладами)

писемність - Сьогодні поговоримо з вами про День української писемності та мови. - Нестор Літописець вплинув на українську писемність.	written language, writing system - Today we will talk with you about the Day of the Ukrainian writing system and language. - Nestor the Chronicler influenced the Ukrainian written language.
відзначати, відзначити - Це свято відзначають з 1997 року. - Цього року я відзначив день народження на три місяці пізніше.	to celebrate (imperfective, perfective) - This holiday has been celebrated since 1997. - This year I celebrated my birthday three months later.
пересуватися, пересунутися - Дати церковних свят пересуваяться на 13 днів назад за новим календарем. - Терміни можуть дещо пересунутися.	to move, to shift (imperfective, perfective) - Dates of church holidays are moved back 13 days according to the new calendar. - The dates may shift a bit.
указ - Про це вже є відповідний Указ Президента України. - Рішення ухвалено згідно з новим указом.	decree - There is already a corresponding Decree of the President of Ukraine about this. - The decision was made in accordance with the new decree.
преподобний - Це день пам'яті преподобного Нестора Літописця. Преподобний Афанасій запровадив устав.	reverend - This is the day of memory of Reverend Nestor the Chronicler. Reverend Athanasius introduced the statute.
такий-то - У такому-то році сталося такé-то. - Напишіть тут, що ви купили машину такого-то числа.	such and such - In such and such a year, such and such happened. - Write here that you bought a car on such and such a date.

дикта́нт • У День української мови дикта́нт провóдять для всієї України. • Діти пишуть дикта́нти як частину контро́льної робо́ти.	dictation exercise • On the Day of the Ukrainian Language, dictation is held for the whole of Ukraine. • Children write dictations as part of a test.
ко́нкурс • Ще одна тради́ція — це провóдження Ко́нкурсу знавців української мови імені Петра́ Яцика. • Це оди́н з найбільших ко́нкурсів української мови.	contest • Another tradition is the organization of the Petro Yatsyk Contest of Ukrainian Language Experts. • This is one of the largest Ukrainian language contests.
меценáт • Це дуже відомий і важливий для України меценáт. • Ти коли́сь розгляда́в можли́вість ста́ти меценáтом? • Ми дуже пиша́ємося цією родино́ю меценáтів та їхньою підтримко́ю українських дітeй.	patron • This is a very famous and important patron of Ukraine. • Have you ever considered becoming a patron? • We are very proud of this family of patrons and their support of Ukrainian children.
українозна́вство • Меценáт пожéртвував мільйони до́ларів на рóзвиток українозна́вства. • Він започаткува́в українозна́вство в Австрáлії.	Ukrainian studies • The patron donated millions of dollars to the development of Ukrainian studies. • He started Ukrainian studies in Australia.
прівід • Можливо, цей день ста́не прівідом для вас покращити свою українську мову. • Твої дося́гнення — не прівід розслабля́тися!	occasion, pretext, reason • Maybe this day will be an occasion for you to improve your Ukrainian language. • Your achievements are not a reason to relax!

Завершення

На сьогодні все!

Я дуже чекаю ваших аудіоповідомлень з питаннями для епізоду «Питання-відповіді». Переходьте за посиланням ukrainianlessons.com/message і записуйте **аудіоповідомлення** з питанням.

А в конспекті уроку ви знайдете транскрипт, список слів, де є ще більше прикладів цих слів у реченнях і вправи для вашої практики. Більше про преміум дізнавайтеся за посиланням ukrainianlessons.com/season6.

Заздалегідь вітаю вас з Днем української писемності та мови!
Бажаю всього найкращого! Бережіть себе! Слава Героям!

аудіоповідомлення — audio message

заздалегідь — in advance

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю. Вставте **і** або **о** в пропуски між словами:

Чергування **і з **о, е****
(закритий — відкритий склад)

У багатьох українських словах голосні звуки [о] та [е] виступають у відкритому складі, а [і] — в закритому.

Закритий склад — склад, що закінчується на приголосний звук: при-**в**ід.

Відкритий склад — склад, що закінчується на голосний звук: при-**во**-дом.

і в закритому складі

о, е у відкритому складі

ніч

но́-чі

піч

пе́-чі

при-в**і**дпри-в**о**-домка́-м**і**нька́-м**е**-няпи-се́м-н**і**стьпи-се́м-н**о**-стіКи́-**ї**вКи́-**є**-ва

1. На теренах України перші згадки про **писемн..сть** датуються XI століттям.
2. День української **писемн..сті** та мови відзначатимуть 27 жовтня.
3. Радіодиктант національної **єдн..сті** — глобальна подія щодо української мови.
4. **Єдн..сть** — запорука нашого успіху.

5. Вітаю з новою посадою! Це **прив..д** піти до нашого улюбленого ресторану!
6. Сподіваюся, ця книга стане **прив..дом** для тебе дізнатися більше про Україну.
7. Тут відбувається **вишк..л** бійців.
8. Мета **вишк..лу** — навчити персонал базовим навичкам.
9. У березні **л..д** на річці тане.
10. Будь обережним на **ль..ду**, щоб не впасти!
11. Замість тисячі **сл..в**.
12. **Сл..во** не горобець, вилетить — не впіймаєш.
13. **К..нь** — символ швидкості та волі.
14. Як приручити **к..ня**?
15. Кілька **с..л** об'єднали в один населений пункт.
16. Повністю зруйноване **с..ло** в Харківській області.
17. Який рівень **дох..ду** мешканців Нью-Йорку?
18. Цей підприємець має високий **дох..д**.
19. Дай мені **с..ль**, будь ласка.
20. Він не їсть **с..лі**.
21. Винятки передбачені для учнів спеціальних **шк..л**.
22. **Шк..ла** отримала назву «Успіх».
23. Ось дані за перше **півр..ччя** 2022 року.
24. Курс триває пів **р..ку**.

1

Вставте слова з таблиці у пропуски в тексті:

літопис	походити від	давні	жанр	«хроніка»
преподобний	відзначати	літописець	туга	
хронологічний	церковнослов'янський			

27 жовтня українці _____¹

День української писемності та мови. Цю дату обрали не випадково, адже це день пам'яті _____² (р. в.) Нестора, ченця Києво-Печерського монастиря. Він був знаним _____³ (о. в.) київського князя Святополка II Ізяславича в XI столітті. Справою життя Нестора стало укладення першої редакції _____⁴ (р. в.) «Повість врем'яних літ» з описом історії Київської Русі в контексті світових подій. Твір написаний у _____⁵ (м. в.) порядку з використанням переказів, легенд та інших літописів. У середньовіччі літописи були популярним _____⁶ (о. в.), в інших країнах вживають термін «_____»⁷.

Натомість назва «літопис» _____⁸ слова «літа».

Твори у Київській Русі писали _____⁹ (о. в.) мовою,

Конспект уроку №205

День української писемності та мови

однак Нестор Літописець також вживав слова місцевого походження, такі як «хоробрий», «сказати» і «_____»¹⁰. Завдяки Несторові Літописцю ми можемо дослідити історію _____¹¹ (р. в.) українців і відкрити для себе багато нового.

3

Перекладіть українською мовою:

1. In such and such a year, a presidential decree was passed.

2. This year, we will celebrate the Day of Ukrainian Writing and Language on October 27.

3. An American businessman of Polish origin donated funds for the needs of a charity fund.

4. A well-known philanthropist plans to write a dictation of national unity.

5. Harvard has Ukrainian studies. This is an occasion to learn more about Ukraine.

Відповіді на вправи

1

1. писемність	9. лід	17. доходу
2. писемності	10. льоду	18. дохід
3. єдності	11. слів	19. сіль
4. Єдність	12. Слово	20. солі
5. привід	13. Кінь	21. шкіл
6. приводом	14. коня	22. Школа
7. вишкіл	15. сіл	23. півріччя
8. вишколу	16. село	24. пів року

2

1. відзначають	7. хроніка
2. преподобного	8. походить від
3. літописцем	9. церковнослов'янською
4. літопису	10. туга
5. хронологічному	11. давніх
6. жанром	

3

1. У такому-то році був прийнятий указ президента.
2. Цього року ми відзначатимемо (святкуватимемо) (будемо відзначати (святкувати)) День української писемності та мови 27 жовтня.
3. Американський підприємець польського походження пожертвував кошти на потреби благодійного фонду.
4. Відомий меценат планує писати (написати) диктант національної єдності.
5. У Гарварді є (Гарвард має) українознавство. Це привід більше дізнатися про Україну.

Конспект уроку № 206

Мовний закон 2019 року

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode206

Вступ

Привіт-привіт і Слава Україні! Це Анна Огойко, подкаст «Уроки української» для всіх, хто вивчає і любить українську мову. І сьогодні ми знову поговоримо про нашу улюблену, чудову, **калинову**, українську мову, а саме про мовне питання, про яке ми вже **трошки** говорили в минулих епізодах, а саме в нас був епізод про мовну ситуацію в Україні, про те, як вона змінилася **на фоні повномасштабного вторгнення** — це був епізод 204. А у попередньому епізоді, у 205-му, я розповідала про День української мови.

У мене також виникла ідея більше розказати вам про Закон про українську мову, або, як його повна назва — Закон «Про **забезпечення функціонування** української мови як державної». Це дуже важлива частина українського **законодавства** і української **мовної політики**, тому я вирішила вам розповісти, щоб ви дізналися, який статус має українська мова зараз в Україні офіційно.

Як завжди, ми почнемо з питань та словничка. Але спочатку нагадаю, що транскрипт уроку — це питання, відповіді, слова, **вправи** — це все є в конспекті уроку, який ви можете отримати за преміум-підпискою. Більше про це дізнавайтеся на сторінці сезону — ukrainianlessons.com/season6.

каліновий — viburnum
(adjective, traditional way to describe the Ukrainian language)
трошки — a little bit
на фоні — on the background
повномасштабне вторгнення — full-scale invasion

функціонування — functioning
законодавство — legislation
мовна політика — language policy

вправа — exercise

?? Запитання до епізоду

1. У якому році було прийнято Закон «Про мови в Українській РСР»?

2. Який закон було визнано неконституційним у 2018 році?

3. Скільки книг українською мовою має бути в українській книгарні?

4. Який закон регулює мови національних меншин в Україні?

5. Куді треба звертатися, якщо хтось порушує мовний закон?

Словничок

забезпечення	supporting, supply
кардинально	radically, fundamentally
всебічний	comprehensive, all-around
національні меншини	national minorities, minority groups
засади	foundations, principles
сфера послуг	service sector
набувати чинності	to come into force
видавництво	book publishing
за замовчуванням	by default
штраф	fine, penalty

Мовний закон 2019 року

Сьогодні ми говоримо про Закон «Про **забезпечення** функціонування української мови як державної» 2019 року.

Коротко цей закон називають «мовний закон» або «закон про мову». Це надзвичайно важливий і давно потрібний для України закон; він **кардинально** змінив статус української мови в Україні. І так, його було **прийнято** аж у 2019 році, хоча Україна була незалежною вже дуже довго, **десятки** років.

Так, на 2019 рік Україна була незалежною уже 28 років, але усі ці 28 років фактично в Україні не було **чіткої** мовної політики, особливо саме щодо статусу української мови. Так, у Конституції України (це 1996 рік) є гарна стаття №10, де **вказано**, що українська мова є **єдиною** державною мовою в Україні. **Зацитую** для вас цю статтю:

«Державною мовою в Україні є українська мова. Держава **забезпечує** **всебічний** розвиток і функціонування української мови в усіх сферах життя на всій території України. В Україні **гарантується** вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов **національних меншин** України».

Це була стаття №10 Конституції України, і вона дуже **абстрактна**, правильно? Можливо, **трішки** детальніше про те, що українська мова є державною, було **розписано** у законі, який був прийнятий ще в **Радянському Союзі**, в СРСР, у 1989 році. Це був Закон **УРСР** «Про мови в **Українській РСР**». Так, на той час це був дуже

коротко — briefly, shortly

прийнято — (to be) passed, accepted
десяток, десятки — ten, dozen

чіткий — clear

вказано — (to be) noted
зацитувати — to quote (*perfective*)

забезпечувати, забезпечити — to ensure (*imperfective, perfective*)

гарантувати — to guarantee (*imperfective*)

абстрактно — abstractly

трішки — a little bit

розписано — (to be) written

Радянський Союз (СРСР) — Soviet Union (the USSR)

Українська РСР — Ukrainian Soviet Socialist Republic

важливий закон, бо тоді Україна була ще частиною Радянського Союзу, і саме згідно з цим законом, **вперше** українська мова офіційно стала одною державною мовою в Українській Радянській Соціалістичній Республіці. І це було добре тоді, але коли Україна стала незалежною, була потреба **встановити** більш серйозний статус української мови і більш **конкретно** показати, як українська мова функціонує як державна мова.

І фактично цього не було зроблено у 90-ті роки і потім на початку 2000-х, а потім у 2012-му році **при владі** був наш **сумнозвісний** президент Віктор Янукович. Це був **проросійський** президент, і за його влади було часто втілено різні такі проросійські авторитарні рішення, і серед них був також Закон «Про **засади** державної мовної політики», який також **неофіційно** називають «закон Ківалова-Колісніченка» — це два політики з партії Януковича; вони, **власне**, подали цей закон, і цей закон було прийнято.

Але Закон «Про засади державної мовної політики» абсолютно не говорив про те, який статус в української мови як в державної. **Натомість** цей закон просто надавав великі права регіональним мовам або мовам національних меншин. Згідно з цим законом, регіональною називали мову, кількість **носіїв** якої **складає** 10% населення регіону. Тобто якщо в регіоні живе 10% людей, які розмовляють іншою мовою, ніж українська, то ця мова мала стати регіональною і цій мові давали дуже великі **привілеї**, тобто можна було нею спілкуватися на офіційному рівні, **подавати заяви**, навчатися і так далі. Фактично це все було створено для того, щоб розвивати російську мову, особливо у східних регіонах, на півдні, в Києві. Фактично цей закон **порушував** українську Конституцію, бо він **нівелював** або суттєво знижував статус української мови і сприяв **русифікації**.

На щастя, цей закон було скасовано пізніше завдяки Майдану, завдяки **Революції гідності**. Революція **повалила** режим Януковича, його партії, і до влади прийшов президент Петро Порошенко. І в роки його **президентства** якраз було багато зроблено для статусу української мови як державної. По-перше, ось цей Закон «Про засади державної мовної політики» було подано до **Конституційного Суду**, і в 2018 році його було визнано **неконституційним**. Так, він не відповідає Конституції України.

На його зміну прийшов той закон, про який ми сьогодні говоримо — це Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Ми часто його називаємо «мовний закон» або «закон про мову 19-го року» — так ви можете чути про нього в новинах. У цьому законі чітко **прописано** ті сфери, у яких саме українська мова має **домінувати**, а саме це **державний сектор**, промисловість, освіта та наука, **сфера послуг**, медицина, армія, кіно, театр, медіа, інтернет-сайти.

вперше — for the first time

встановлювати, встановити — to set, to establish (*imperfective, perfective*)
конкретно — specifically

при владі — in power
сумнозвісний — notorious
проросійський — pro-Russian

неофіційно — unofficially

власне — actually

натомість — instead
носій — native speaker
складати, скласти — to make, to compose (*imperfective, perfective*)

привілей — privilege
подавати, подати заяви — to apply, to submit applications (*imperfective, perfective*)
порушувати, порушити — to violate, to disobey (*imperfective, perfective*)
нівелювати — to offset, to banish (*perfective*)

Революція гідності — Revolution of Dignity
повалити — to overthrow (*imperfective, perfective*)
президентство — presidency

Конституційний Суд — Constitutional Court
неконституційний — unconstitutional

прописано — (to be) written
домінувати — to dominate (*imperfective*)
державний сектор — state sector

Закон **набув чинності** 16 липня 2019 року, але він **передбачав** поступовий план втілення, що не можна було просто так взяти і відразу всі сфери перевести на українську мову. Тому різні **положення** закону ставали чинними в різний час. Наприклад, через **півроку** після прийняття закону вся **реклама** мала стати **винятково** українською мовою. Потім, ще через рік, а саме 16 січня 2021 року, українська мова стала обов'язковою у **сфері послуг**. Це була така дуже серйозна зміна, про яку всі багато говорили, тому що тепер бізнеси мають надавати всю інформацію про свої **товари**, послуги саме українською мовою.

Також до клієнта мають звертатися насамперед українською мовою. Наприклад, ви приходите у кав'ярню, наприклад, в Одесі, і там до вас мають **звернутися** українською мовою, тобто сказати вам добрий день, чого бажаєте і так далі. Якщо ви хочете перейти на іншу мову, на англійську чи російську, тоді **продавець** може це зробити, але не **спочатку** — перший контакт має бути українською мовою. Ось така важлива зміна, якої нам давно **бракувало**.

Далі, з 16 липня 2021 року українська мова також стала основною мовою у сферах туризму, культури та **книговидавництва**. Наприклад, тепер вся інформація в музеях, на виставках має бути українською мовою; так само це афіші, постери, **буклети**, які стосуються культурних подій; і театральні вистави та фільми повинні бути українською мовою. Як **виняток**, може бути певна частина фільмів з субтитрами. І щодо книговидавництва, то українські **видавці** тепер **зобов'язані** видавати державною мовою не менше ніж 50% усіх виданих упродовж року книг, а книгарні або книжкові магазини мають **містити** як мінімум 50% (тобто половину) своїх книжок українською мовою.

Далі, минулого року, а саме у 2022 році, українська мова стала обов'язковою мовою українських **вебресурсів**. Тобто на всіх сайтах, а також сторінках у соціальних мережах, які **zareєстровані** в Україні, українськомовна версія має бути основною **за замовчуванням**. Тобто якщо ви заходите на сайт, який zareєстрований в Україні, і ви зараз в Україні, то за замовчуванням ви маєте бачити спочатку україномовну версію і вже далі зможете собі вибрати англійську, якщо вам потрібно. Також ця саме українськомовна версія повинна бути повною — тобто містити не менше інформації, як інші версії сайту. Тобто, як бачите, це вже дуже чіткі правила, які **регулюють**, як саме українська мова функціонує в Україні.

І справді, ці правила **захищають** українську мову як державну, але ви можете спитати: «А як щодо інших мов в Україні?». Це **так звані** мови національних меншин або регіональні мови. Згідно з законом, усі інші мови можна абсолютно вільно використовувати у приватному спілкуванні, а також, наприклад, у **релігійних обрядах**, у наукових виданнях (з певними обмеженнями) і у регіонах з регіональними мовами. Щодо цих регіональних мов,

передбачати, передбачити — to predict
(*imperfective, perfective*)

положення — provision(s)

півроку — half a year

реклама — ad

винятково — exceptionally

товар — goods

звертатися, звернутися — to address
(*imperfective, perfective*)

продавець — seller

спочатку — at the beginning

бракувати — to lack (*imperfective*)

буклет — booklet

виняток — exception

видавець — publisher

зобов'язаний — (to be) obliged

містити — to contain (*imperfective*)

вебресурс — web resource

zareєстрований — registered

регулювати — to regulate (*imperfective*)

захищати, захистити — to protect
(*imperfective, perfective*)

так званий — so-called

релігійний обряд — religious ceremony

певний — certain

наприклад, як **угорська мова**, де ця мова популярна в Україні, для цих мов діє окремий закон — це Закон «Про національні меншини». І зараз, до речі, влада активно працює над **покращенням** цього закону і над **уточненням** мовних питань у ньому.

І ще одна **новинка** нашого мовного закону 19-го року — це **Уповноважений** із захисту державної мови або мовний омбудсмен. Це спеціальна посада, яка контролює втілення мовного закону. Саме до Уповноваженого із захисту державної мови або мовного **омбудсмена** треба звертатися, якщо хтось порушує мовний закон, бо **насправді** немає якоїсь «мовної поліції», яка буде робити весь час перевірки, давати **штрафи** за те, що люди не розмовляють українською мовою. Ні, це працює не так; просто будь-яка особа, яка бачить, що є якесь порушення мовного закону, може надіслати омбудсмену **запит** або **скаргу** — тобто, наприклад, написати, що ось в такому ресторані з клієнтом не починають розмову українською мовою. Тоді до цього ресторану, до цього бізнесу будуть приходити представники Уповноваженого, і вони будуть говорити з ними, пояснювати, чому вони мають розмовляти українською мовою, що є такий-от закон і так далі. Далі їх будуть **повторно** перевіряти, і якщо така ситуація з порушеннями буде повторюватись, тоді вже на бізнес може чекати штраф. Тобто так, за порушення закону є **відповідальність**, але це вже як останній крок, а спочатку **все-таки** людям пояснюють, а вже потім може бути штраф.

Ось трішки **статистики** для вас від мовного омбудсмена — наприклад, за півроку, тобто шість місяців 2023 року до омбудсмена **надійшло** 2020 **звернень** громадян про порушення мовного закону: з них 36% стосується відсутності **стартової версії** сайтів українською мовою, 17% — це порушення під час обслуговування і 7% — у сфері надання інформації про товари і послуги.

Ще один важливий **складник** закону — це екзамени або іспити з української мови як державної. Він створений для **державних службовців**, тобто це тест, який мають проходити кандидати на посади мера, міністра, **голови адміністрації** та керівники державних **підприємств** та **прокуратури**. Також у законі йдеться про те, що публічне **приниження** або **зневажання** української мови може стати **підставою** для **притягнення до юридичної відповідальності**.

І це тільки декілька таких положень закону про мову; їх, звісно, набагато більше, але, як бачите, загалом це дуже, дуже позитивні зміни для встановлення певного **правового** статусу української мови як державної. Знову ж таки, це Закон про державну мову; він фактично **розшифровує** ось цю десяту статтю Конституції України про те, що українська мова є державною, і прописує, що ось українська мова має переважати в таких, таких, таких сферах, а в таких-таких сферах можна

угорська мова — Hungarian language

покращення — improvement

уточнення — specification

новинка — novelty

уповноважений — commissioner

омбудсмен — ombudsman

насправді — actually

запит — request

скарга — complaint

повторно — repeatedly

все-таки — though

статистика — statistics

надходити, надійти — to arrive
(imperfective, perfective)

звернення — appeal

стартова версія — starter version

складник — part

державний службовець — civil servant

голова адміністрації — head of the administration

підприємство — enterprise

прокуратура — prosecutor's office

приниження — humiliation

зневажання — disdain

підстава — reason

притягнення до відповідальності — accountability

правовий — legal

розшифровувати, розшифрувати — to decipher (imperfective, perfective)

використовувати інші мови. Тепер ми маємо також правовий орган, а саме Уповноважений з захисту державної мови, який контролює всю цю ситуацію. Зараз, до речі, цю посаду займає Тарас Кремінь. Я вам рекомендую підписатися на його фейсбук-сторінку — там вони публікують кожного дня якісь цікаві матеріали про українську мову та її функціонування в Україні.

І хоча, звичайно, закон про мову був **контроверсійним** на початку, особливо серед тих, хто розмовляє російською мовою, не хоче зовсім розмовляти українською, але бачимо, що ситуація кардинально змінилася після повномасштабного вторгнення. Як ми говорили в епізоді 204, українська мова перетворилася тепер на символ **протесту**, на мову протесту, тому люди почали активно переходити на українську мову і разом з цим підтримувати цей закон. **Дедалі** більше людей почали **свідомо ставитись до** того, чому нам потрібно зараз саме українською мовою розмовляти, **вести бізнес**, мати сайт. І цей закон таким чином став більш зрозумілим для людей, став дуже актуальним зараз і потрібним для України, як ніколи.

поса́да — position

якийсь — some

контрoверсі́йний — controversial

протéст — protest

деда́лі — more and more, further

свідóмо — consciously

ста́витись до — to treat

вести́ бі́знес — to do business

✓ Відповіді на запитання

1. У якому році було прийнято Закон «Про мови в Українській РСР»?
Закон «Про мови в Українській РСР» був прийнятий (було прийнято) у 1989 році.
2. Який закон було визнано неконституційним у 2018 році?
У 2018 році було визнано неконституційним Закон «Про засади державної мовної політики» (закон Ківалова-Колесніченка).
3. Скільки книг українською мовою має бути в українській книгарні?
У книгарні має бути не менше ніж (як мінімум) 50 відсотків (половіна) книг українською мовою.
4. Який закон регулює мови національних меншин в Україні?
Мови національних меншин в Україні регулює Закон «Про національні меншини».
5. Куді треба звертатися, якщо хтось порушує мовний закон?
Якщо хтось порушує мовний закон, треба звертатися до Уповноваженого з захисту державної мови або мовного омбудсмена.

Словничок (з прикладами)

забезпечення • Сьогодні ми говоримо про Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 року. • Забезпечення продовольством — важливий пріоритет держави. • Ця компанія розробляє програмне забезпечення.	supporting, supply, ensuring • Today we are talking about the 2019 Law «On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language». • Supplying food is an important priority of the state. • This company develops software.
кардинально • Закон кардинально змінив статус української мови в Україні. • Президентство Януковича і Порошенка кардинально відрізнялося.	radically, fundamentally • The law radically changed the status of the Ukrainian language in Ukraine. • The presidencies of Yanukovych and Poroshenko were radically different.
всебічний • Держава забезпечує всебічний розвиток української мови в усіх сферах життя. • Ми заручилися всебічною підтримкою союзників. • Країні погрожують всебічними санкціями.	comprehensive, all-around • The state ensures comprehensive development of the Ukrainian language in all spheres of life. • We have secured the comprehensive support of our allies. • The country is threatened with comprehensive sanctions.
національні меншини • Діє окремий Закон «Про національні меншини». • Гарантується вільний розвиток, використання і захист мов національних меншин України.	national minorities, minority groups • A separate Law «On National Minorities» is in force. • The free development, use, and protection of the languages of Ukraine's national minorities is guaranteed.
засади • Закон «Про засади державної мовної політики» було подано до Конституційного Суду й визнано неконституційним. • Установа працює на засадах самоврядування.	foundations, principles, fundamentals • The Law «On the Fundamentals of State Language Policy» was submitted to the Constitutional Court and declared unconstitutional. • The institution works on the principles of self-government.

сфэра пфслуг • Українська мфва стала обов'язковою у сфэрі пфслуг. • Відсьогодні сфэра пфслуг українізується.	service sector • <i>The Ukrainian language has become mandatory in the service sector.</i> • <i>From today, the service sector is Ukrainianized.</i>
набувати, набути чинності • Закон набув чинності 16 липня 2019 року. • Угоди набувають чинності з 1 січня.	to come into force (imperfective, perfective) • <i>The law came into force on July 16, 2019.</i> • <i>Agreements will come into force on January 1.</i>
книговидавництво • Українська мфва також стала основною мфвою у сфэрах туризму, культури та книговидавництва. • На майже 30% зросло книговидавництво українською.	book publishing • <i>The Ukrainian language also became the main language in the spheres of tourism, culture, and book publishing.</i> • <i>Book publishing in Ukrainian increased by almost 30%.</i>
за замфвчуванням • Українськомфвна версія вебресурсів має бути основною за замфвчуванням. • Функція встановлена за замфвчуванням.	by default • <i>The Ukrainian-language version of web resources should be the main one by default.</i> • <i>The function is installed by default.</i>
штраф • Насправді немає якоїсь «мовної поліції», яка буде давати штрафи. • На бізнес може чекати штраф. • Покарання обмежується невеликим штрафом.	fine, penalty • <i>In fact, there is no «language police» that will issue fines.</i> • <i>The business may face a fine.</i> • <i>The punishment is limited to a small fine.</i>

Завершення

Це все на сьогодні!

Сподіваюсь, вам подобаються епізоди **на тему** української мови. І наступного разу я хочу підготувати для вас ще щось **цікавеньке**, але цього разу щось більш практичне про українську мову, добре?

А також мені завжди цікаво чути ваші ідеї щодо тем для наступних епізодів, тому пишіть мені свої листи. Я, звичайно, не **омбудсменка** української мови, але намагаюсь хоча б **частково** виконувати цю роль на рівні української мови для іноземців. Так от, пишіть мені свої ідеї на імейл anna@ukrainianlessons.com.

Нагадую також, що до цього і до всіх інших епізодів подкасту є чудові-**пречудові** конспекти, де є транскрипт уроку, переклад складних слів, словничок, питання-відповіді, а також вправи для практики. Більше про те, як оформити преміум для конспектів, ви знайдете на сторінці ukrainianlessons.com/season6.

Гарного вам дня! Всього найкращого! І Слава Героям!

на téму — on the topic
цікаве́нький — interesting (*diminutive*)

омбудсме́нка — ombudsman (*female*)
частко́во — partially

нага́дувати, нагада́ти — to remind (*imperfective, perfective*)
пречудо́вий — wonderful

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю. Вставте вирази у речення.

Кількісні звороти з як , ніж	
більш(е) як більш(е) ніж	more than
не більш(е) як не більш(е) ніж якнайбільше	no more than, at the most
менш(е) як менш(е) ніж	less than
не менш(е) як не менш(е) ніж якнайменше як мінімум	no less than, at least
пізніше як пізніше ніж	later than
не пізніше як не пізніше ніж якнайпізніше	no later than, at the latest
раніше як раніше ніж	earlier than
не раніше як не раніше ніж якнайраніше	no earlier than, not before, at the earliest
довше як довше ніж	longer than
не довше як не довше ніж якнайдовше	no longer than, at the longest
Зверніть увагу: 1. В українській мові <u>неправильно</u> використовувати сполучник «чим» для таких кількісних сполучень: не більше чим — не більше як (ніж). 2. У сполученнях на позначення кількості <u>не</u> потрібно ставити кому: не менше, як.	

1. Протягом трьох днів вторгнення _____
_____ тисяча людей отримали поранення.
A більш як (ніж)
Б не раніше ніж
В якнайдовше
2. Щодня я проводжу _____
_____ вісім годин перед комп'ютером.
A пізніше ніж
Б якнайменше
В не довше ніж
3. Мітинг почався _____
_____ планувалося.
A раніше ніж
Б довше ніж
В якнайбільше
4. Статистична похибка дослідження — _____
_____ 1,8%.
A не довше ніж
Б пізніше ніж
В не більше як (ніж)
5. Процедура триватиме _____
_____ 15 хвилин.
A пізніше ніж
Б якнайдовше
В не раніше ніж
6. Революція на граніті відбулася _____
_____ Революція гідності.
A якнайпізніше
Б не менше ніж
В раніше ніж
7. Українські видавці мусять видавати _____
_____ 50% книг державною мовою.
A не менше ніж
Б пізніше ніж
В якнайбільше
8. Закон набуде чинності _____
_____ в грудні 2023 року.
A не довше ніж
Б якнайпізніше
В не більше ніж
9. Лінк буде надісланий _____
_____ за 20 хвилин до початку відеоконференції.
A не раніше ніж
Б якнайдовше
В пізніше ніж
10. Мені обіцяли, ця зустріч триватиме _____
_____ годину, але вона триває вже три.
A раніше ніж
Б не довше ніж
В не пізніше ніж

2

Вставте іменники у пропуски в тексті. Зверніть увагу на відмінки:

забезпечення	положення	послуги	чинність	омбудсмен
відповідальність	порушення	штраф	замовчування	закон

З 2021 року вся сфера _____¹ (р. в.) в Україні повинна перейти на українську мову. Дані регуляції зумовлені мовним _____² (о. в.), що набув _____³ (р. в.) у 2019 році. Згідно з _____⁴ (о. в. множини) закону, інформацію про послуги та товари потрібно надавати державною мовою.

Як гарантувати _____⁵ (з. в.) вимог закону?

Передовсім треба надавати українською:

- Меню, вивіски та іншу інформацію про товари.
- Звернення персоналу до гостей.
- Стартову версію вебсайтів ресторанів за _____⁶ (о. в.).

Справи про _____⁷ (з. в.) мовного закону розглядає не суд, а уповноважений з питань мови. Якщо хтось скаржиться _____⁸ (д. в.) на порушення мовного закону, спершу надається усне зауваження. У випадку повторного порушення настає адміністративна _____⁹ (н. в.) у вигляді _____¹⁰ (р. в.).

3

Перекладіть українською мовою:

1. In order not to pay a fine, the publisher is obliged to publish at least half of his books in Ukrainian.

2. In the service sector, the Ukrainian language must be mandatory.

3. The Law «On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language» was adopted in 2019.

4. Taras Kremin holds the position of Commissioner for the protection of the state language.

5. National minorities need comprehensive support and protection of their rights.

Відповіді на вправи

1

1. А	6. В
2. Б	7. А
3. А	8. Б
4. В	9. А
5. Б	10. Б

2

1. послуг	6. замовчуванням
2. законом	7. порушення
3. чинності	8. омбудсмену (омбудсменові)
4. положеннями	9. відповідальність
5. забезпечення	10. штрафу

3

1. Щоб не платити штраф, видавець зобов'язаний видавати (публікувати) не менше ніж (як мінімум) половину (50 відсотків) своїх книжок українською (мовою).
2. У сфері послуг українська мова повинна (має, мусить) бути обов'язковою.
3. Закон «Про забезпечення функціонування української мови» був прийнятий (було прийнято) у 2019 році.
4. Тарас Кремінь займає посаду Уповноваженого (Омбудсмена) із захисту державної мови.
5. Національні меншини потребують всебічної підтримки та захисту їхніх прав.

Конспект уроку № 207

Бавовна, паляниця, 4.5.0 та інші слова війни

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode207

Вступ

Привіт-привіт і Слава Україні! Це Анна Огойко, і ви слухайте подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

І сьогодні в нас якраз епізод про нову українську мову, а саме про нові слова, або **неологізми**, або нові **значення** старих слів, які виникають у часи війни. Цю тему навіть можна назвати цікавою і навіть веселою. Навіть в такі **жахливі** часи, за таких найгірших обставин люди знаходять у собі сили і **проявляють** певну творчість, створюють нові слова, нові ідіоми, щоб якимось **переосмислювати** цю війну у мові.

Тому пропоную відразу перейти до цієї цікавої теми.

неологізм — neologism
значення — meaning
жахливий — horrible
проявляти, проявити — to show,
to demonstrate (*imperfective, perfective*)
переосмислювати, переосмислити —
to rethink (*imperfective, perfective*)

?? Запитання до епізоду

1. Що означає «4. 5. 0.»?

2. Який фразеологізм має те саме значення, що й «чорнобаїти»?

3. Яке нове значення має слово «бавовна»?

4. Як можна розпізнати росіянина?

5. Як ще називають іранський безпілótник «Шахéd»?

6. Що означає «відправити на концерт Кобзона»?

7. Що означає «вся Україна червона»?

 Словничок

химéрний	freakish, weird
химéра	something freaky or weird
відхі́лення	deviation
знева́га	contempt
стурбо́ваність	concern
баво́вна	cotton
вібух	explosion
скорі́нка	bread crust
деренча́ння	rattling
загі́нути	to perish
пові́тряна триво́га	air-raid alarm or siren
зна́ковий	iconic

Бавовна, паляниця, 4.5.0 та інші слова війни

А тепер основна частина епізоду! Почнімо з тих слів, які українці використовують для того, щоб називати **окупантів**, бо просто так — «росіяни» — їх уже не **виходить** називати. Це **занадто** широке слово, і воно не повністю описує цих людей чи як їх ще можна назвати, які так **жорстоко знищують** Україну. Тому зараз я постараюся без зайвих емоцій **перерахувати** ці слова.

Отже, російських окупантів ми називаємо «русня», «**рашисти**», «**орки**», «свинособаки», також «свинособача армія» (недавно почула таке). «Свинособаки» — це **поєднання** двох тварин, які самі по собі гарні, правда? Ні в чому не **винні** тваринки — свинка і собака, але якщо їх поєднати, виходить щось таке **химерне**, щось таке страшне і жахливе — «свинособаки».

До речі, усі ці слова — «русня», «рашисти», «орки», «свинособаки» — ми завжди пишемо тільки з **малої літери**. Можливо, ви взагалі **помітили**, що зараз в Україні ми часто пишемо такі слова, як «росія», «путін», «кремль», «москва» і все таке, що пов'язане з **рашистським режимом**, з малої літери. Спочатку це було досить неофіційно, але зараз навіть є офіційне рішення щодо цього — це Національна комісія зі стандартів державної мови у вересні цього року прийняла рішення про те, що написання назв «російська федерація», «росія», «москва» і

окупант — occupant
виходити — to manage (*imperfective*)
занадто — too (much)
жорстоко — cruelly
знищувати, знищити — to destroy, to wipe out (*imperfective, perfective*)
перераховувати, перерахувати — to count (*imperfective, perfective*)
рашіст — ruscist
(the combination of «Russia» and «fascist»)
орк — orc (from J. R. R. Tolkien's Middle-earth fantasy fiction)
поєднання — combination
винний — guilty
з малої літери — with a lowercase letter
помічати, помітити — to notice (*imperfective, perfective*)
рашистський режим — ruscist regime

так далі з малої букви вже можна не **кваліфікувати** як **відхилення** від **норм** української мови у текстах неофіційного характеру. З малої літери пишемо ці слова для того, щоб показати свою **зневагу**, щоб **наголосити**, що ми не вважаємо, що ці слова **позначають** якусь цивілізовану країну чи якихось людей. Ні, це важко назвати країною чи людьми.

Далі перейдімо до військових термінів. Оскільки зараз в Україні, на жаль, є дуже багато військових, і також **цивільні** люди мають справу з військовою мовою, тому багато нових слів виникають в армії. Наприклад, слово «плюс» — його вживають у військовому **середовищі**, і це означає «добре», «погоджуюсь», «інформацію прийнято». Також є «плюс-плюс», це означає «все дуже-дуже добре».

Далі, «4.5.0» — ці цифри говорять українські військові, коли хочуть сказати «все **спокійно**», «все добре», «немає **загрози**». Ситуація «4.5.0».

Далі, «на нулі» — це означає «на **лінії розмежування**», тобто «на **передовій лінії фронту**». Це лінія, яка розмежовує окуповані території та українські території. Лінія розмежування, або нуль. «Ми на нулі», наприклад.

Також з військового сленгу є різні **скорочені** форми слів. Наприклад, «арта» — це артилерія, «бронік» — **бронежилет**, «теплак» — **тепловізор**. І оскільки ми зараз отримуємо дуже багато різної **зброї**, особливо іноземної зброї, то в українську мову ця зброя входить в такому більш «зукраїненому» форматі. Наприклад, артилерійську систему HIMARS називають у нас «**Химерою**». «Химера» — це таке дивне **створіння**, щось дивне, тому і HIMARS називають «Химерою», або ще «Хаймарсенятко», а **ракетний комплекс** «Джавелін» називають «Джавеліною», «Джавеліна» — так навіть називають своїх домашніх тварин, і навіть в новинах писали, що кількох українських дітей так назвали — Джавелін і Джавеліна.

В українській мові дуже продуктивно утворюються нові дії слова. Наприклад, зараз у нас є такі дієслова, як «хаймарсити», «відхаймарсити», «байрактарити», «забайрактарити», «джавелініти», «заджавелініти», «стінгерити», «застінгерити» і так далі. Ще одне цікаве нове дієслово — «чорнобаїти»; воно походить від назви села Чорнобаївка в Херсонській області. У цьому селі рашистська армія **зазнала** дуже багато **втрат**, тобто вони атакували цю територію знову і знову, їхні люди помирали там, але вони **присилали** нових — і це дієслово, «чорнобаїти», має значення знову і знов повторювати свою помилку, робити одне й те саме знов і знов і зазнавати **поразки**. Є ще такий фразеологізм — «наступати на ті самі **граблі**». Оце «чорнобаїти» — «наступати на ті самі граблі».

І ще, особливо в перший рік війни, було популярним дієслово

кваліфікувати — to qualify (*perfective*)
норма — norm
наголосувати, наголосити — to stress (*imperfective, perfective*)
позначати, позначити — to denote (*imperfective, perfective*)

цивільний — civilian

середовище — environment

спокійно — calm (*adverb*)
загроза — threat

лінія розмежування — dividing line
передова лінія фронту — front line

скорочений — shortened
бронежилет — bulletproof vest
тепловізор — thermographic camera

створіння — creature

ракетний комплекс — guided missile

зазнавати, зазнати втрат — to suffer losses (*imperfective, perfective*)
присилати, прислати — to send (*imperfective, perfective*)
поразка — defeat
граблі — rakes

«макронити» (від прізвища французького президента Еманюеля Макрона). Це дієслово означає «показувати **стурбованість**, але нічого не робити для **вирішення** ситуації». Я думаю, ви зрозуміли, про що я — «макронити».

Далі перейдімо до такої великої категорії слів, які **набули** іншого значення в українській мові саме під час повномасштабного вторгнення. До речі, повномасштабне вторгнення скорочено називають «повномасштабка» — це теж таке нове слово на позначення війни з 24 лютого 22-го року. «Повномасштабка».

Так от, слово «**бавовна**», наприклад — це рослина, з якої роблять одяг і також відповідний тип **тканини** — «бавовна» — але тепер це слово широко використовують, щоб говорити про **вибух**, вибух на російській території — це окупована росією чи російська територія. Історія цього слова досить цікава, з лінгвістичного погляду, бо вона пов'язана з неправильним перекладом з російської мови на українську.

В інтернеті, коли росіяни намагалися писати щось українською мовою для **дезінформації**, перекладач автоматично з російської на українську переклав слово «**хлопок**» — тобто російською це «вибух» — як слово «бавовна». Насправді «бавовна», тобто «cotton», так, російською мовою буде «хлопок» — це зовсім інше слово, має воно інший **наголос**, а перекладач переклав «вибух» як «бавовна». Таким чином вийшла така мовна **мішанина**, і росіяни писали про те, що десь там відбулась «бавовна», але мали на увазі «вибух». Ну і українці, звісно, зрозуміли, що це не українець написав. З тих пір слово «бавовна» **якраз** у значенні «хлопок» (тобто «вибух») стало популярним в новинах, у різних телеграм-каналах, наприклад, пишуть: «У Криму була бавовна» — це **означає**, що там стався якийсь вибух. І, очевидно, це вибухи, які були **спровоковані** не росіянами.

А ще є «бавовнятко» — це таке миле **звірятко**. Ви можете загулити «бавовнятко» і подивитися на фото — це мила істота, яка приходить на російські бази, аеродроми та інші військові об'єкти і починає там **підпалювати**, гратися з вогнем — «бавовнятко».

Наступне слово, яке має нове значення зараз — це «паляниця». «Паляниця» — це хліб, переважно з **пшеничного** борошна, перед випіканням якого роблять такий **горизонтальний надріз**, і паляниця таким чином утворює особливу гарну **скоринку**. Як ви знаєте, хліб — це дуже важлива частина української культури та **духовності**, а зараз паляниця також важлива частина цієї війни. Це слово-**пароль** — щоб розпізнати росіянина, який **замаскувався** під українця, треба попросити його сказати слово «паляниця».

Річ у тім, що росіянам дуже важко вимовити це слово. По-перше, в російській мові не буває м'якого звука «-ць» наприкінці слова.

вирішення — solution

набувати, набути — to acquire
(imperfective, perfective)

тканина — cloth

дезінформація — disinformation
хлопок — explosion (in Russian)

наголос — stress
мішанина — mix

якраз — right, just

означати — to mean
спровокований — provoked

звірятко — animal (diminutive)

підпалювати, підпалити — to set fire

пшеничний — wheat
горизонтальний — horizontal
надріз — incision, cutting

духовність — spirituality
пароль — password
замаскуватися — to disguise (oneself)

Тобто в нас є «заєць», а в російській — «заяц»; у нас «молодець», а в російській — «молодец». І також в український не буває твердого «-н» перед «-і», тому вони кажуть не «паляниця», а «паланіца», щось таке. Так само пропонують їм сказати слова «криниця», «залізниця» чи «Укрзалізниця» — це слова-паролі, щоб **розпізнати** росіян.

Ще одне слово, яке змінило своє значення — це «приліт». Зазвичай воно стосувалось літаків або пташок; тобто «літак прилетів» — це його приліт. Але зараз, на жаль, це слово ми чуємо дуже часто в новинах, бо йдеться про **влучання** ракет у військовий чи цивільний об'єкт. Тому, наприклад, якщо стався приліт, ми розуміємо, що російська ракета чи безпілотник влучили у ціль.

Далі, слово «мопед». Я почула його вперше вже, коли була в Україні цього літа, від мого брата. Насправді багато з цих слів я почула, коли була в Україні, бо коли ти за кордоном, то ти не чуєш цієї неформальної мови. Так от, що таке «мопеди»? «Мопед» — це маленький мотоцикл, правда? Але зараз в Україні мопедами називають **іранські** безпілотники «Шахеда», які дуже часто зараз атакують Україну, особливо часто Київ та інші міста. Це дрони, або безпілотники, і від слова «Шахед», і від того **характерного** звуку, який вони видають, їх називають мопедами, тому що цей звук схожий на **деренчання** мопедів або мотоциклів. «Мопед».

І ще хочу зараз згадати кілька фраз, які є такими уже **фразеологізмами**, тобто **ідіомами** війни. Наприклад, це «концерт Кобзона», або «відправити на концерт Кобзона», чи «дати квиток на концерт Кобзона». «Концерт Кобзона» означає смерть, відповідно, пекло, куди потрапляють рашисти. Ідеться про російського співака Кобзона, який помер, і наступного дня після його смерті українська армія вбила багатьох рашистів. І сказали: «Ось, ми відправили їх на концерт Кобзона», тобто у **пекло** для росіян.

Синонімічним до цього фразеологізму є фраза «піти за російським кораблем». Можливо, ви пам'ятаєте, що навесні 2022 року українці **потопили** російський корабель «Москва», і тепер, коли ми говоримо, що хтось пішов за російським кораблем, означає, що хтось **загинув**.

Ще хочу згадати фразу, яку часто українці говорять чи пишуть — це «вся Україна червона». Що це означає — «вся Україна червона»? Це вже така, можна сказати, **стійка** метафора — це означає, що по всій Україні **повітряна тривога**. Коли в Україні повітряна тривога, то в спеціальних **додатках**, програмах та в телеграм-каналах публікують карту України, і там, на карті, ми можемо бачити червоним кольором, де зараз повітряна тривога. Якщо вся Україна **зафарбована** червоним кольором, то по всій Україні повітряна тривога — «вся Україна червона».

розпізнавати, розпізнати — to identify
(imperfective, perfective)

влучання — hit (noun)

іранський — Iranian

характерний — typical, characteristic

фразеологізм — phraseme,
fixed expression
ідіома — idiom

пекло — hell

синонімічний — synonymous

потопити — to sink (perfective)

стійкий — fixed

зафарбований — painted

І остання фраза, якою я хочу завершити цей епізод — це «Доброго вечора, ми з України». Це традиційне **вітання** такого неофіційного характеру, яке схоже за популярністю на «Слава Україні». «Доброго вечора, ми з України» — це насамперед пісня українських діджеїв PROBASS & HARDI; вони **записали** цю пісню ще до повномасштабної, а з початком великої війни цю фразу почав вживати дуже активно голова Миколаївської обласної державної адміністрації Віталій Кім. Голова обласної адміністрації — це те саме, що **губернатор**, тобто він головний у Миколаївській області.

Віталій Кім — дуже важлива **особистість** у часи повномасштабної війни, і він часто робив такі звернення до людей (так само як і президент Зеленський) у такому неформальному форматі, і кожне своє **звернення** він починав і досі починає словами «Доброго вечора, ми з України». І так ця фраза стала дуже популярною.

Насправді ця фраза не є повністю правильною з точки зору граматики, тому що українською краще казати не «доброго вечора», а «добрий вечір» або «добрийвечір». Але я думаю, що тепер ця фраза саме в такому форматі — «доброго вечора» — буде входити в **мовлення** українців, бо ця фраза стала настільки популярною. І навіть хоча вона не зовсім правильна, я думаю, що це дуже позитивна фраза, бо вона дає нам такий невеличкий позитивний настрій хоча б якось, бо коли до тебе привітаються «Доброго вечора, ми з України», це завжди трошки покращує настрій і певним чином об'єднує нас як українців. Тобто ми з України, ми **пишаємось** тим, що ми з України. Тому ця фраза стала **знаковою** для українців.

Отже, це було декілька нових слів, які я підготувала. Звісно, їх є набагато більше, але я також сподіваюся, що дуже скоро вони нам вже не будуть потрібні і просто стануть частиною нашої історії.

вітання — greeting

записувати, записати — to record
(*imperfective, perfective*)

губернатор — governor

особистість — personality

звернення — address, appeal

мовлення — speech

пишатися — to be proud

✓ Відповіді на запитання

1. Що означає «4. 5. 0.»?
«4. 5. 0.» означає «все спокійно».
2. Який фразеологізм має те саме значення, що й «чорнобаїти»?
Фразеологізм «наступати на ті самі граблі» має те саме значення, що й «чорнобаїти».
3. Яке нове значення має слово «бавовна»?
Нове значення слова «бавовна» — вибух на російській території.
4. Як можна розпізнати росіянина?
Щоб розпізнати росіянина, треба попросити його сказати слово «паляниця».
5. Як ще називають іранський безпілótник «Шахéd»?
Іранський безпілótник «Шахéd» ще називають «мопéd».
6. Що означає «відправити на концерт Кобзона»?
«Відправити на концерт Кобзона» означає вбити росіянина, відправити росіянина в пékло.
7. Що означає «вся Україна червона»?
«Вся Україна червона» означає, що по всій Україні повітряна тривога.

Словничок (з прикладами)

химёрний • Якщо поєднати свінку і собаку, виходить щось химёрне. • Явище назвали химёрним словом «чорнобаїти».	freakish, weird • If you combine a pig and a dog, something freakish comes out. • The phenomenon was called the weird word «chornobaity».
химёра • Артилерійську систему HIMARS називають у нас «Химёрою». • «Будінок з химёрами» — відомий архітектурний шедевр Городецького.	something freaky or weird, chimera • We call the HIMARS artillery system «Chimera». • The house with chimeras is a famous architectural masterpiece of Horodetskyi.
відхілення • Написання «росії» з малої букви вже можна не кваліфікувати як відхілення від норм української мови. • Це психічне відхілення є небезпечним для оточуючих.	deviation • Writing «russia» with a lowercase letter can no longer be qualified as a deviation from the norms of the Ukrainian language. • This mental deviation is dangerous for others.
знева́га • З малої літери пишемо ці слова для того, щоб показати свою знева́гу. • «З особливою знева́гою до ворога...», — зауважив Подольак.	contempt • We write these words with a small letter in order to show our contempt. • «With special contempt for the enemy...», Podoliak remarked.
стурбо́ваність • «Макронити» означає «показувати стурбо́ваність, але нічого не робити для вирішення ситуації». • Рішення пояснили стурбо́ваністю щодо своєї безпеки.	concern • «Makronyty» means «to show concern but do nothing to resolve the situation». • The decision was explained by concern for their safety.
баво́вна • Росіяни писали, що десь відбулась «баво́вна», але мали на увазі «вибух». • Місто швидко розвинулося завдяки торгівлі баво́вною.	cotton • The Russians wrote that there was a «cotton» somewhere, but they meant an «explosion». • The city developed rapidly thanks to the cotton trade.

вібух • Тепер це слово широко використовують, щоб говорити про вібух. • Учора в селі лунали вібухи. • Будівлі пошкоджені вібухами.	explosion • Now this word is widely used to talk about an explosion. • Yesterday there were explosions in the village. • Buildings were damaged by explosions.
скорінка • Паляниця утворює особливу гарну скорінку. • Смажте страву до золотистої скорінки.	bread crust • Palianytsia forms a particularly good crust. • Fry the dish until golden brown crust.
деренчання • Цей звук схожий на деренчання мопедів. • Деренчання телефону дратує мене.	rattling • This sound is similar to the rattling of mopeds. • The rattling of the phone annoys me.
загінути • «Піти за російським кораблем» означає, що хтось загінув. • На превеликий жаль, бійці загінули.	to perish, to die • «Following the Russian ship» means that someone died. • Unfortunately, the fighters died.
повітряна тривога • Якщо вся Україна зафарбована червоним кольором, то по всій Україні повітряна тривога. • Залишайтеся в укритті до закінчення сигналу повітряної тривоги.	air-raid alarm or siren • If all of Ukraine is painted red, then there is an air-raid alarm throughout Ukraine. • Stay in the shelter until the air-raid signal ends.
знаковий • Ця фраза стала знаковою для українців. • Цей рік запам'ятається знаковими подіями.	iconic • This phrase has become iconic for Ukrainians. • This year will be remembered for iconic events.

Завершення

На сьогодні все!

Я справді дуже сподіваюся, що наступні нові слова в українській мові будуть пов'язані з чимось кращим, ніж повномасштабне вторгнення. Але також **гадаю**, що вам було цікаво дізнатися про те, як наша мова **реагує** на війну в Україні.

Також в конспекті уроку ми підготували для вас дуже цікаві вправи з цими новими словами. Ви зможете з ними погратися у форматі **кросворду**. І взагалі, цього сезону у нас **надзвичайно** гарні конспекти уроків — ми створюємо їх у новому гарному дизайні, щоб ними було зручніше користуватися.

Тому **заохочую** вас, якщо ви ще цього не зробили, оформлюйте нашу преміум-підписку, щоб отримувати конспекти до кожного уроку, а також картки зі словами зі словничка кожні 10 епізодів. Більше про це дізнавайтесь за посиланням ukrainianlessons.com/season6.

А в мене все на сьогодні! Почуємось наступного разу, як завжди, у середу. Всього вам найкращого! Бережіть себе! І Слава Героям!

гада́ти — to think

реагува́ти — to react (*perfective*)

кросво́рд — crossword

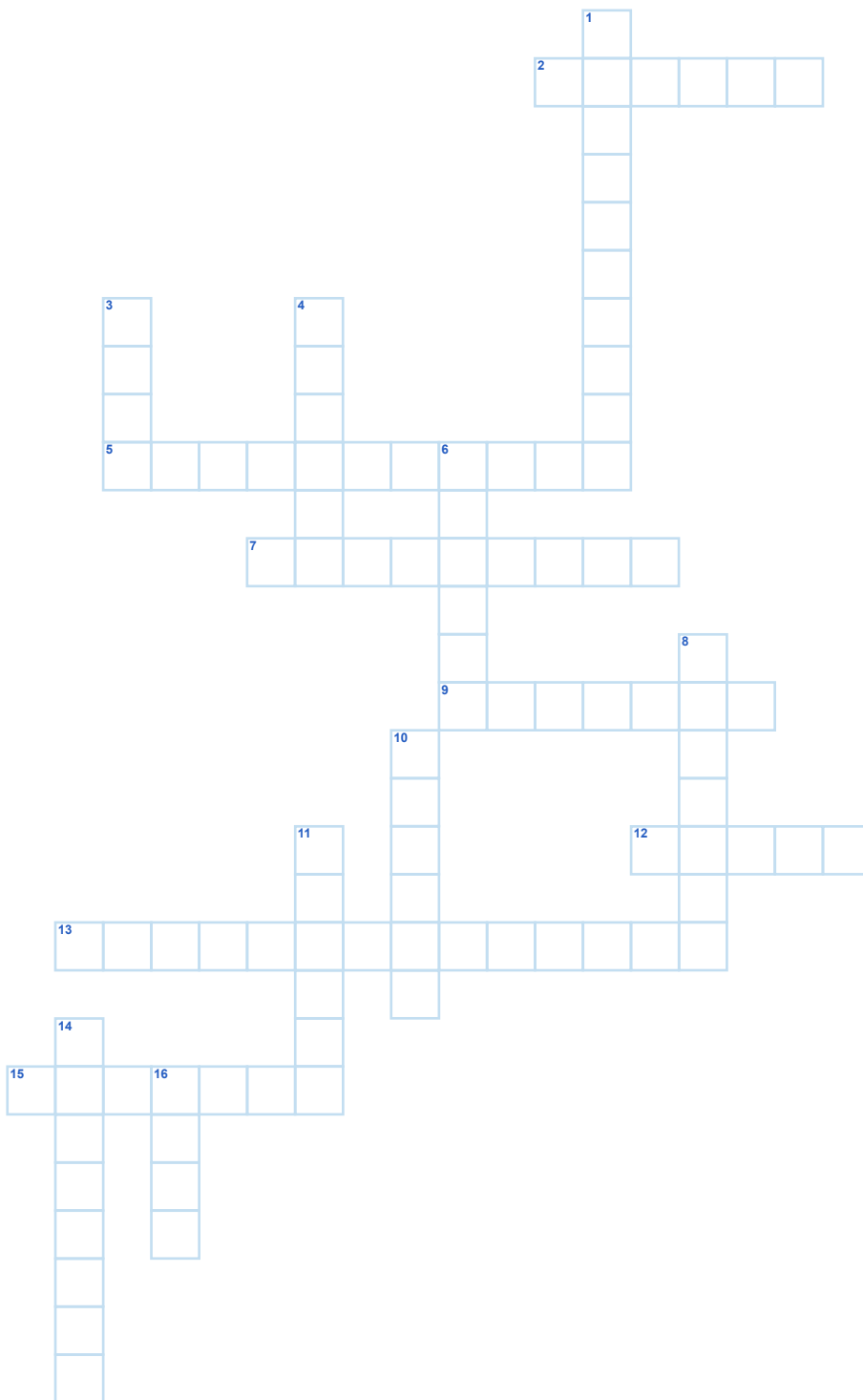
надзвича́йно — extremely

заохóчувати, заохóтити — to encourage (*imperfective, perfective*)

Вправи

1

Заповніть кросворд словами з подкасту:

За горизонталлю:

2. Слово на позначення «влучання ракети».
5. Поєднання двох тваринок для позначення росіян.
7. Нове дієслово зі значенням «показувати стурбованість, але нічого не робити».
9. Вставте слово: «_____ Кобзона».
12. Синонім до іранського безпілотної «Шахед».
13. Скорочення для «повномасштабної війни».
15. Вибух на російській території.

За вертикаллю:

1. Наступати на ті самі граблі, повторювати одну й ту саму помилку.
3. Військовий термін, що означає «добре», «погоджуюсь», «інформацію прийнято».
4. Вставте слово: «Доброго _____, ми з України».
6. Скорочення від «бронежилет».
8. «Вся Україна червона» — це повітряна _____ по всій Україні.
10. Поєднання слів «росіянин» і «фашист».
11. Дивне створіння, українська альтернатива HIMARS.
14. Традиційний хліб з надрізом, слово-пароль, щоб розпізнати росіян.
16. Означення росіян (походить від творів Толкієна).

2

Опрацюйте таблицю. Визначте та поставте у правильному відмінку прикметники у реченнях:

Рід абстрактних іменників		
Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід
Іменники на приголосний сум спів приїзд	Іменники на -а доброт а біган и на боротьб а	Іменники на -о, -е героїств о убо́зств о гóre
Часто на -изм, -ізм, -їзм патріот і зм фатал і зм геро ї зм	Іменники на -ість рад і сть щір і сть вічн і сть	Іменники на -ння чит а ння захопле н ня терп і ння
Зверніть увагу, що такі абстрактні іменники зазвичай не утворюють форми множини.		

- Бійцям ЗСУ притаманна _____
(героїчний, героїчна, героїчне) сміливість.
- Це _____ (відвертий, відверта, відверте)
зневага до міжнародного права.
- Це правило — _____ (суттєвий, суттєва, суттєве)
відхилення від норм української мови.
- _____ (Постійний, Постійна, Постійне)
деренчання мопедів дуже втомило нас.
- Це викликає _____ (певний, певну, певне)
стурбованість.
- Ця компанія несе _____
(адміністративний, адміністративну, адміністративне) відповідальність.

7. _____ (Прямий, Пряма, Пряме)
влучання ракети зруйнувало будинок.
8. Усе частіше стає популярною _____
(корпоративний, корпоративна, корпоративне) доброчинність.
9. _____ (Сміливий, Смілива, Сміливе)
поєднання тактик допомогло досягнути поставлених завдань.
10. Лише перемога України принесе нам _____
(всеохопний, всеохопну, всеохопне) щастя.

3

Перекладіть українською мовою:

1. The Revolution of Dignity became an iconic event for Ukrainians.

2. Yesterday, there was an «arrival» of «mopeds» in the city — all of Ukraine was red, and the air alert lasted all day.

3. What kind of weird combination is this — borscht with sugar?

4. Palianytsia is not only Ukrainian bread but also a «password word».

5. Volunteers demonstrated patriotism and patience in the war.

Відповіді на вправи

1

1. чорнобаїти	6. бронік	11. Химера
2. приліт	7. макронити	12. мопед
3. плюс	8. тривога	13. повномасштабка
4. вечора	9. концерт	14. паляниця
5. свинособаки	10. рашист	15. бавовна
		16. орки

2

1. героїчна	6. адміністративну
2. відверта	7. Пряме
3. суттєве	8. корпоративна
4. Постійне	9. Сміливе
5. певну	10. всеохопне

3

1. Революція гідності стала знаковою подією для українців.
2. Вчора був приліт мопедів у місті — уся Україна була червона, і повітряна тривога була (тривала) цілий день.
3. Що це за химерне поєднання: борщ з цукром?
4. Паляниця — це не тільки український хліб, а й (також) слово-пароль.
5. Волонтери продемонстрували патріотизм і терпіння у війні.

Конспект уроку № 208

Про моє життя у Швеції: частина друга

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode208

Вступ

Привіт-привіт і Слава Україні! Це Анна Огойко і подкаст повільною українською для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Як справи? У мене все гаразд. Як ви знаєте, я зараз живу у Швеції, де два роки тому **народилася** моя донька Софія. Ми зараз живемо у дуже спокійному селі, на природі. Це **кардинально** відрізняється від того, що відбувається зараз в Україні. Це дуже **дивний** контраст для мене. Проте я таки вирішила поділитися з вами цією спокійною і **мирною** частиною свого життя.

Зараз у нас шостий сезон подкасту, а в **попередньому**, п'ятому сезоні я вам вже розповідала про свої перші **враження** від життя у Швеції. Це був [епізод 163](#) про моє життя у Швеції, а сьогодні буде частина друга. Я розповім вам більше про те, які переваги і недоліки є життя у Швеції, але цього разу життя у селі, тому що ми **переїхали** далеко від столиці Стокгольма у регіон Ємтланд, у село під назвою Стугун. Як завжди, спочатку **пропоную** вам запитання і словничок. Сподіваюся, що вони допоможуть вам краще **орієнтуватися** у моїй розповіді.

народитися — to be born

кардинально — radically

дивний — strange

мирний — peaceful

попередній — previous

враження — impression

переїжджати, переїхати — to move
(imperfective, perfective)

пропонувати — to suggest (imperfective)

орієнтуватися — to orient oneself
(imperfective)

?? Запитання до епізоду

1. Скільки років ми вже живемо у Швеції?

2. Якого числа був наш переїзд зі Стокгольма в новий будинок?

3. Яка наразі найбільша перевага нашого життя у Швеції?

4. О котрій годині сходить і заходить сонце в найтемніші дні?

5. Який спорт я спробувала минулої зими?

Словничок

ба більше	what's more
не́бо і землі́я	day and night (<i>idiom</i>)
як у тумані	like a blur
перемотати вперёд	to fast forward
згуртованість	togetherness
покла́стися на	to rely on
дитячий садок = дитсадок = садочок	kindergarten
декрет = декретна відпустка	parental leave
візочок = коляска	stroller = pram
бігові лижі	cross-country skis
розгрібати	to rake
лопата	shovel, spade
на часі	right for the time being

Про моє життя у Швеції: частина друга

Отже, почнімо!

Я **переслухала** епізод номер 163, у якому я розповідаю вам про мої перші враження від життя у Швеції — це був один рік після переїзду. Там я казала про різні **переваги** і **недоліки** життя у Швеції. На той час це було місто Стокгольм. До списку переваг я **зарахувала** природу, якісну їжу і смачну воду з **крана**. Звісно, все це не змінилося. **Ба більше**, я вже настільки звикла до цього, що не уявляю свого життя без цих зручностей.

На сьогодні ми живемо у Швеції вже чотири роки. Я знаю, мені аж не **віриться** в це! Час якось дуже швидко летить останнім часом. Так от, з тих пір, як я записувала перший епізод про Швецію, **минуло** три роки, і дуже багато чого змінилося. У мене народилася донечка — Софійка; вона народилася в Стокгольмі у жовтні 2021 року. І у зв'язку з цим ми вирішили переїхати.

Ми переїхали зі Стокгольма, з великого міста, на північ, у регіон Ємтланд, у невеличке село **неподалік** Остерсунда. Ну, як неподалік — це майже година на машині від першого великого

переслу́хати — to relisten (*perfective*)

перева́га — advantage

недо́лік — disadvantage

зарахо́вувати, зарахува́ти — to take into account (*imperfective, perfective*)

кран — tap

віри́ться — to believe

минáти, мину́ти — to pass (*imperfective, perfective*)

неподалі́к — near

міста, Остерсунда. Ми переїхали, тому що, **поживши** два роки в Стокгольмі, ми вирішили спробувати щось нове. І справді, життя у великому місті і життя в селі, яке далеко від міста — це **небо і земля**. Тут ми змогли купити свій будинок, тому що **ціни** тут набагато дешевші, ніж у містах — разів у три чи навіть чотири нижчі, ніж у Стокгольмі.

На жаль, наш великий переїзд зі Стокгольма у новий будинок був 23 лютого 2022 року, тому все, що було у перші місяці після переїзду, а особливо перші дні — усе це у моїй пам'яті **як у тумані**. Тоді почалася **повномасштабна війна** в Україні і мій тато якраз був у нас, в Швеції — він допомагав нам з переїздом. І далі він три дні повертався назад в Україну, бо його **рейс** скасували. Але це вже інша історія.

Перемотаймо вперед до сьогоднішнього дня! Зараз наша маленька сім'я дуже щаслива тут. У цьому невеличкому селі є **відчуття згуртованості** — всі одне одного знають, завжди **вітаються**; навіть якщо їдуть на машині, вони піднімають руку і кажуть: «Ней!» — «Привіт!». Це дуже приємно! Ми знаємо всіх наших **сусідів** і інколи ходимо до них в гості. Також ми можемо **покластися на** наших сусідів — наприклад, якщо ми кудись їдемо, то вони **поливають** наші **кімнатні рослини**.

За півтора року в цьому селі я нарешті **розговорилася** шведською і тепер говорю без страху, бо раніше я дуже **хвилювалася**, коли пробувала говорити шведською. Але зараз тут уже немає такої опції — говорити англійською, бо всі говорять тільки шведською до тебе. Хоча люди тут добре знають англійську мову, але вони не **переходять на** англійську, бо хочуть, щоб ми вивчали шведську. Тому я постійно покращую свою шведську на практиці, особливо в садочку.

До речі, коли я говорю про невеличке село, то це не зовсім малесеньке село. Тут є все, що потрібно для нас, у межах **пішої доступності**, тобто можна дійти **всюди** пішки, не треба їхати на машині: це супермаркет, кав'ярня, простенький ресторанчик, **перукарня**, «hälsocentral» (тобто центр здоров'я), **дитячі майданчики** і, найважливіше, **дитячий садок** для Софійки. Так, **садочок** або **дитсадок** — це окрема тема. Я думаю, це найбільша перевага нашого життя у Швеції **наразі**.

Як бачите, у моєму житті змінилися пріоритети. Раніше я любила подорожувати, як ви знаєте, а тепер життя в селі з дитячим садочком — це моє все. Так от, у Швеції просто **ідеальні** дитячі садочки. Ну, я, звичайно, не можу порівняти з іншими країнами, але можу так сказати про наш садок. Моя донька Софійка ходить в садочок з 15 місяців, вже майже рік, і до того я була в декреті дев'ять місяців, і мій чоловік був в **декреті** шість місяців. Так, довгий декрет — це ще одна перевага Швеції.

Наш садочок розташований у лісі; ми ходимо туди пішки, всього

пожити — to live (for some time)

ціна — price

повномасштабна війна — full-scale war

рейс — flight

відчуття — feeling

вітатися, привітатися — to greet
(imperfective, perfective)

сусід, сусідка, сусіди — neighbor
(male, female, plural)

поливати, політи — to water

кімнатна рослина — indoor plant

півтора — one and a half

розговорітися — to talk,
to get talking (perfective)

хвилюватися — to worry (imperfective)

переходити, перейти на — switch to
(imperfective, perfective)

піша доступність — walking distance

всюди — anywhere

перукарня — hairdresser's

дитячий майданчик — playground

наразі — now, at present

ідеальний — perfect

десь 7-8 хвилин. Діти дуже багато часу проводять **надворі**, яка б погода не була. Головне — це хороший одяг, який захищає від дощу, морозу, **грязюки**. І діти навіть сплять надворі, у **візочках** або **колясках**. Для мене це спочатку був **шок** — як моя дитина буде спати надворі взимку, коли мороз? Але насправді це просто найкраще рішення для здоров'я дітей — надворі менше шансів **спіймати** від інших дітей якийсь **вірус** чи якусь хворобу. Так, я можу багато чого гарного розповісти про садочок, але, можливо, це не всім буде цікаво, тому перейдімо до іншої теми.

Ще з переваг життя у шведському селі, а особливо в регіоні Ємтланд — це, знову ж таки, природа. Тут ліс прямо за нашим будинком, і там є море **чорниць** влітку, восени — це гриби, а взимку — дуже-дуже багато снігу. Тому тут є **лижні траси**. Ми також минулої зими купили **бігові лижі** і почали вчитися кататися. Спочатку мені було трохи страшно, бо я взагалі не люблю **гірськолижний спорт**, але катання на бігових лижах — це зовсім інше. Мені дуже подобається! До речі, загугливши, я дізналась, що це ще називають «нордичне катання на лижах». «Нордичне катання на лижах» або «катання на бігових лижах». Це дуже класний спорт! Я вже з нетерпінням чекаю наступної зими.

Отже, я описала переваги життя у селі у Швеції. А як щодо недоліків? Так, вони тут теж є — насамперед це **пересування** і подорожі. Зараз ми рідко їздимо кудись, бо тут дуже великі **відстані** і найближчий аеропорт у нас є за годину від села. Але літаки літають звідти тільки в Стокгольм, тому треба робити **пересадку**, щоб летіти кудись далі. Тому ми дуже рідко кудись літаємо, бо це виходить дорого і незручно.

Ну, і **лишається** той самий недолік, про який я говорила в першому епізоді про Швецію — це **темрява** взимку. І з цим тут навіть гірше! Ми живемо північніше від Стокгольма, тому взимку ночі тут ще довші, тут ще темніше. У найтемніші дні сонце сходить майже о 10-й ранку і заходить о 2-й дня. Це трохи важко, особливо в листопаді і грудні, тому ми намагаємося **вибратися** кудись, тобто поїхати кудись на два тижні. Минулого року в грудні ми їздили в Іспанію. Також ми купили цього року спеціальні **лампи**, які такі дуже яскраві — вони для **так званої** світлотерапії. Зараз у мене якраз така лампа стоїть на столі і свімікнена. Сподіваюся, це допоможе.

А якщо говорити саме про зиму і холод, то нам тут більше подобається, ніж у Стокгольмі, тому що взимку тут справжня зимова **казка**. У Стокгольмі снігу було досить мало і більше дощу, а тут всю зиму багато гарного **пухкого** снігу, і він постійно падає, його більше і більше. Так, треба його **розгрібати лопатою**, але для нас це ще один приємний вид спорту. Ось цей досвід, як-от катання на лижах, розгрібання снігу лопатою, шведський дитячий садок — це все саме те, чому ми приїхали пожити в Скандинавії. Тому ми дуже **задоволені**.

надворі — outside

грязюка — mud

шок — shock

спіймати — to catch (*perfective*)

вірус — virus

чорниця — blueberry

ліжна траса — ski track

гірськолижний спорт — alpine skiing

пересування — moving (*noun*)

відстань — distance

пересадка — transfer

лишатися — to stay, to remain

темрява — darkness

вибиратися, вибратися — to get out

лампа — lamp

так званий — so-called

казка — fairy tale

пухкий — fluffy, crumbly

задоволений — satisfied

А як довго ми будемо тут жити? Я не знаю. Поки що ми не думаємо, що могли б все життя прожити у селі, далеко від **решти** світу, до того ж ніхто не знає, якою буде ситуація в Україні. Тому поки що саме такий стиль життя для нас **на часі**. І я, і мій чоловік маємо можливість працювати онлайн, але хто знає, як буде далі? Ну, я думаю, я-то точно буду працювати онлайн все моє життя.

решта — the rest of

Я дуже **вдячна** долі за те, що можу бути корисною для України у ці важкі часи хоча б трошки, допомагаючи людям вивчати українську мову. І водночас я можу пожити у невеличкому селі на півночі у Швеції. Дякую вам за те, що слухаєте і підтримуєте мене в цьому!

вдячний — grateful

✓ Відповіді на запитання

1. Скільки років ми вже живемо у Швеції?

Ми живемо у Швеції вже чотири роки.

2. Якого числа був наш переїзд зі Стокгольма в новий будинок?

Наш переїзд зі Стокгольма в новий будинок був 23 лютого 2022 року.

3. Яка наразі найбільша перевага нашого життя у Швеції?

Найбільша перевага нашого життя у Швеції наразі (зараз) — це дитячий садок (дитсадок, садочок) для Софіїки.

4. О котрій годині сходить і заходить сонце в найтемніші дні?

У найтемніші дні сонце сходить майже о 10-й ранку і заходить о 2-й дня.

5. Який спорт я спробувала минулої зими?

Минулої зими ти спробувала нордичне катання на лижах (катання на бігових лижах).

Словничок (з прикладами)

ба більше • Ба більше, я вже не уявляю свого життя без цих зручностей. • Список слів, ба більше, вправи до них ви можете знайти в конспектах уроку.	what's more • What's more, I can no longer imagine my life without these amenities. • You can find a list of words and, what's more, exercises for them in the lesson notes.
небо і земля • Життя у великому місті і життя в селі — це небо і земля. • Закордонне і радянське озброєння — небо і земля.	day and night (idiom) • Life in a big city and life in a village are like day and night. • Foreign and Soviet weapons are day and night.
як у тумані • Усе, що було у перші місяці після переїзду — усе це у моїй пам'яті як у тумані. • Після операції я почував себе як у тумані.	like a blur • Everything that happened in the first months after the move — all this is in my memory like a blur. • After the surgery, I felt like a blur.
перемотувати, перемотати вперед • Перемотаймо вперед до сьогоднішнього дня! • Хочу перемотати вперед до мого улюбленого місця у фільмі. • Він довго перемотував вперед, щоб знайти потрібний епізод.	to fast forward (imperfective, perfective) • Let's fast forward to today! • I want to fast forward to my favorite part of the movie. • He fast-forwarded for a long time to find the episode he wanted.
згуртованість • У цьому невеличкому селі є відчуття згуртованості. • Успіх був забезпечений згуртованістю військових і волонтерів.	togetherness • There is a sense of togetherness in this small village. • Success was ensured by togetherness of the military and volunteers.
покладатися, покластися на • Ми можемо покластися на наших сусідів. • Ми довіряємо і покладаємося на тебе.	to rely on (imperfective, perfective) • We can rely on our neighbors. • We trust and rely on you.

дитячий садок = дитсадок = садочок • Дитячий садок для Софійки — це окрема тема. • Я покращую свою шведську на практиці, особливо в садочку. • Ми шукаємо заміну для нашого дитсадка.	kindergarten • Kindergarten for Sofiyka is a separate topic. • I improve my Swedish with practice, especially in kindergarten. • We are looking for a replacement for our kindergarten.
декрет = декретна відпустка • До того я була в декреті дев'ять місяців. • Скільки тривала твоя декретна відпустка?	parental leave • Before that, I was on parental leave for nine months. • How long was your parental leave?
візочок = коляска • Діти навіть сплять надворі, у візочках або колясках. • Яка гарна дитина спить у візочку!	stroller = pram • Children even sleep outside, in strollers or prams. • What a beautiful baby sleeping in a stroller!
бігові ліжі • Ми також минулої зими купили бігові ліжі і почали вчитися кататись. • Нордичне катання на бігових ліжах — дуже класний спорт.	cross-country skis • We also bought cross-country skis last winter and started learning to ski. • Cross-country skiing is a very cool sport.
розгрібати, розгребті • Сніг треба розгрібати лопатою. • Не вистачає важкої техніки, аби розгребті завали.	to rake, to clear (imperfective, perfective) • Snow must be raked with a shovel. • There is not enough heavy equipment to clear the debris.
лопата • Треба взяти лопату для цього завдання. • Не бачив моєї лопати? Мені треба копати горід.	shovel, spade • You need to take a shovel for this task. • Didn't see my shovel? I have to dig the garden.
на часі • Такий стиль життя для нас на часі. • Масові святкування ще не на часі.	right for the time being • This lifestyle is right for us for the time being. • Mass celebrations are not right for the time being.

Завершення

На сьогодні все!

Повний транскрипт цього епізоду, запитання, відповіді, список слів з перекладом і, ба більше, інші приклади використання слів і вправи до них ви можете знайти в **конспектах** уроку. Конспекти є частиною нашої преміум-підписки, яку ви можете оформити за посиланням ukrainianlessons.com/season6.

До речі, якщо ви пам'ятаєте, у жовтні ми проводили **благодійну акцію**, коли ми передавали всі кошти від шостого сезону для організації «Госпітальєри». І вже наступного разу я поділюся з вами **результатами** цієї акції — скільки **коштів** ми зібрали і на що ми їх переказали в організацію. Також цю інформацію ви можете вже зараз побачити на сайті на сторінці ukrainianlessons.com/season6.

Дякую вам за увагу до мого подкасту і до української мови! Бажаю **успіхів**! Бережіть себе і Слава Героям!

конспéкт — lesson notes

благодíйна áкція — charity cause

Госпітальє́ри — Hospitallers

результáт — result

ко́шти — funds, money

ýспіх — success, (good) luck

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю. Виберіть правильний варіант відповіді:

Вставні слова, що вказують на порядок думок

по-перше, по-друге, по-третє
 з одного боку, з іншого боку
 крім того, до того ж, ба більше
 до речі
 наприклад
 навпаки
 зокрема
 зрештою
 коротше кажучи, словом
 тому, а тому
 отже, а отже

firstly, secondly, thirdly
 on one hand, on the other hand
 moreover, furthermore, even more so
 by the way
 for example
 on the contrary
 in particular
 after all
 in short, in a word
 that is why
 so, and therefore

1. У нашому селі є супермаркет, перукарня і кав'ярня. _____ ,
 тут є чудовий дитячий садочок.
 А Навпаки
 Б З одного боку
 В Ба більше
2. Можливо, у маленькому селі небагато цікавого. _____ ,
 тут є відчуття згуртованості.
 А З іншого боку
 Б До речі
 В Крім того

3. Закон про мову вже набув чинності, _____
українська мова стала обов'язковою у сфері послуг.
- A** а тому
Б по-друге
В навпаки
4. Волонтерство у гарячій точці не вибило їх з колії, а _____ зібрало їх до купи.
- A** коротше кажучи
Б навпаки
В по-друге
5. Як відсвяткувати День української мови? _____, ви можете написати
Диктант національної єдності.
- A** До речі
Б З іншого боку
В Наприклад
6. Ця організація пропонує курси з домедичної допомоги. _____,
усі кошти йдуть на благодійність.
- A** Крім того
Б А тому
В Словом
7. Як перейти на українську? _____, почніть з подкасту Уроки
української; _____, споживайте багато контенту українською.
- A** З одного боку, з іншого боку
Б По-перше, по-друге
В Зокрема, зрештою
8. Я дуже люблю їздити в Україну. _____, перетин кордону може бути складним.
- A** З іншого боку
Б Наприклад
В До речі
9. Експрезидент постійно ігнорував бажання українців приєднатися до ЄС. _____,
це призвело до революції.
- A** Ба більше
Б Зрештою
В Навпаки

10. Преподобний Нестор Літописець — знана постать в українській історії. _____, українці вшановують його на День української мови.
- А Зрештою
Б З одного боку
В Зокрема
11. У вільний час ми любимо кататися на бігових лижах, навіть розгрібати стежки лопатою — _____, обожнюємо холодну пору року.
- А словом
Б крім того
В зрештою
12. _____, ти знав, що «бавовна» тепер також означає «вибух»?
- А Навпаки
Б До речі
В А отже

2

Вставте слова з таблиці в речення:

перейшовши	загугливши	відмовившись	покладаючись
зібравши	досягнувши	поживши	
розгрібаючи	перемотавши	отямившись	

1. _____ кілька років в Україні, він зміг вивчити українську на високому рівні.
2. _____, ми дізналися стільки цікавого про «Госпітальєрів»!
3. Він травмував спину, _____ сніг лопатою.
4. Я діяла, _____ на материнський інстинкт.
5. _____ фільм уперед, вони пропустили титри.
6. Бійці прорвалися крізь першу лінію оборони, _____ поставленої мети.

Конспект уроку №208
Про моє життя у Швеції: частина друга

7. _____
на англійську на роботі, він почав забувати іспанську.
8. Заклад отримав штраф, _____
обслуговувати українською.
9. _____ потрібну суму, ми змогли купити тепловізор.
10. _____ від шоку,
вони виїхали, щоб не наражати дітей на небезпеку.

3

Перекладіть українською мовою:

1. Currently, the biggest advantage of our life is a long parental leave.

2. What time does the sun rise and set in your city?

3. The majority of Ukrainians rely on the Armed Forces of Ukraine, showing great togetherness.

4. Oh no, the air alarm is not right for the time being — we are just outside, far from home!

5. Kindergarten in Sweden and Ukraine is day and night.

Відповіді на вправи

1

1. В	5. В	9. Б
2. А	6. А	10. В
3. А	7. Б	11. А
4. Б	8. А	12. Б

2

1. Поживши	6. досягнувши
2. Загугливши	7. Перейшовши
3. розгрібаючи	8. відмовившись
4. покладаючись	9. Зібравши
5. Перемотавши	10. Отямившись

3

1. Наразі найбільша перевага нашого життя — (це) довга декретна відпустка.
2. О котрій годині сходить і заходить сонце у вашому місті?
3. Більшість українців покладаються на Збройні Сили України, показуючи велику згуртованість.
4. О ні, повітряна тривога зовсім не на часі — ми якраз надворі, далеко від дому!
5. Дитячий садок (садочок, дитсадок) у Швеції й Україні — (це) небо і земля.

Конспект уроку № 209

Питання-відповіді: частина перша

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode209

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко, і ви слухайте подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову. Слава Україні!

Сьогодні хочу насамперед **підвести підсумки** нашого **благодійного збору** у жовтні цього року. На початку шостого сезону ми з вами проводили збір для організації «Госпітальєри», тобто всі кошти, які ми отримали від ваших **преміум-підписок** у жовтні цього року, ми вже передали в організацію «Госпітальєри» — це **медичний батальйон**, який прямо зараз там, на фронті, рятує життя українських бійців. Так от, вчора я вже змогла отримати всю суму, яку ви надіслали, і **перерахувала** на благодійний фонд батальйону 323 902 гривні. Так, це майже рівно 9 тисяч доларів США. Чудово!

Дуже вам дякую за підтримку під час збору усім, хто мав можливість, звісно, оформити преміум-підписку і взяти участь у цьому зборі коштів для такої важливої організації для наших **добровольців-медиків**.

Якщо ви в будь-який час захочете зробити **пожертвування** для «Госпітальєрів», ви можете піти прямо на їхній сайт і там це зробити. А також якщо ви хочете оформити підписку на шостий сезон, то ви можете це зробити на сторінці ukrainianlessons.com/season6.

Отже, 9 тисяч доларів США. На що підуть ці кошти? Ми перерахували їх на благодійний фонд батальйону, і далі вони будуть використовувати їх за **потребами**. Насамперед Катя мені розповіла (це моя подруга, яка працює в «Госпітальєрах»): зараз потрібні кошти на **пальне**, тобто **бензин** та інше пальне для їхніх **евакуаційних** машин, автобусів, а також для **реабілітації** добровольців, які повертаються і потребують **лікування**. Тому сподіваємося, що наш невеликий **внесок** допоможе медикам.

підвести підсумки — to summarize
(*perfective*)

благодійний збір — charity fundraising

Госпітальєри — Hospitallers

преміум-підписка — premium subscription

медичний батальйон — medical battalion

перераховувати, перерахувати —
to transfer (funds) (*imperfective, perfective*)

доброволець — volunteer (*noun*)

пожертвування — donation

потреба — need

пальне — fuel

бензін — petrol, gasoline

евакуаційний — evacuation (*adjective*)

реабілітація — rehabilitation

лікування — treatment

внесок — contribution

А зараз перейдімо до сьогоднішнього епізоду — це будуть ваші питання і мої відповіді. Ви надіслали мені 14 питань, 14 **голосових повідомлень**, і я сьогодні розгляну сім і наступного разу ще сім.

Сьогодні поговоримо більше про Україну, про українську реальність, українську культуру, часто саме в умовах **повномасштабки**, а наступного разу поговоримо більше про вивчення мов взагалі і про українську мову, **гарзд**?

голосове повідомлення —
audio message

повномасштабка — full-scale war, invasion
гарзд — okay

?? Запитання до епізоду

1. Яку найважливішу частину української культури я хочу передати моїй доньці Софії?

2. Яку освіту можуть здобути національні меншини в Україні рідною мовою?

3. Яка частка (або відсоток) української мови буде на телебаченні з 1 січня 2024 року?

4. Як називається один із моїх улюблених українських літературних творів?

Словничок

корінні народи	indigenous peoples
ча́стка	share, quota
засекре́чений	classified
опáлювальний сезо́н	heating season
відклю́чення елéктрики	power outage
невті́шний	unpromising, disappointing
відбудо́вувати	to rebuild
час пока́же	time will tell
хи́бний	mistaken, wrong, fake
перенаси́чення	oversaturation

Питання-відповіді: частина перша

Що ж, послухаймо зараз перше повідомлення від Клея з Сполучених Штатів Америки:

«Привіт, Анна! Мене звуть Клей. Я з Америки, з міста Вашингтон. І я радий знову почути тебе в нових епізодах подкасту. Я з **нетерпінням** чекаю кожного нового випуску, і знову з радістю гуляю по парку **щотижня** з твоїм голосом у вухах. Хоча, знаючи причину нового сезону, я би дуже хотів, щоби його ніколи не було. Добре, ось моє запитання: оскільки ти зараз живеш у Швеції, яку найважливішу українську традицію хочеш передати чудовій Софії?»

Привіт, Клею! Дуже дякую тобі за це повідомлення і гарне запитання. Ще раз **продублюю** його: «Яку найважливішу українську традицію я хочу передати чудовій Софії?». «Софія чудова» — це моя донька; їй нещодавно **виповнилось** два роки.

І так, ми живемо у Швеції, **причому** в маленькому селі, де немає більше українців, тільки я. І у Софії, **на жаль**, мало досвіду спілкування українською з іншими людьми. Вона проводить багато часу в садочку і там спілкується багато шведською мовою і навіть вдома **досить** часто використовує шведські слова. Тому для мене пріоритет, можливо, це не зовсім традиція, але це українська мова і все, що з нею пов'язано.

з **нетерпінням** — with impatience

щотижня — every week

продублювати — to duplicate (*perfective*)

виповнитися — to turn (about age) (*perfective*)

причому — moreover

на жаль — unfortunately

досить — quite

Ви можете собі **уявити**, як би я хотіла, щоб моя донька гарно **володіла** українською мовою. Хоча, з іншого боку, я розумію, що якщо ми будемо далі жити у Швеції, тут, у маленькому селі, то шведська мова вийде у неї на перше місце, бо тут будуть говорити шведською її друзі, правда? Але для мене українська мова і всі традиції, які пов'язані саме з мовою, на першому місці.

Наприклад, це пісні українською мовою, **народні** пісні. І зараз ми часто співаємо з Софійкою такі пісні, як, наприклад «Ой, на горі **жито**, сидить зайчик», або «Я **Лисичка**, я Сестричка», або «У лісі, лісі темному» — можливо, ви чули їх. Це народні українські пісні, або старі українські пісні. Ми їх співаємо, також читаємо **віршики** українською, різні забавлянки — це такі ігри зі словами. Ну і, звичайно, книжки українською — я думаю, у нас є, мабуть, понад 100 книг українською мовою дитячих, і думаю, що їх буде дедалі більше.

Тому ось все це, що пов'язане з мовою — це **певний** фольклор, традиції, взагалі мова — це те найважливіше, що я би хотіла передати Софійці, якщо ми будемо далі жити в Швеції чи за кордоном, але побачимо, як це **вийде**.

І наступне запитання у нас з Чехії від слухачки Ленки. Ленка також **мовознавиця** і цікавиться мовною політикою.

«Доброго дня, пані Анно! Мене звати Ленка. Я з Острави, з Чехії. Я мовознавець, і мене цікавить мовна політика країни. У мене є два питання ще: що робить українська держава для **відродження** української мови? Друге питання: чи можуть меншини в Україні отримати освіту **рідною мовою**? Дякую, гарного дня!»

І вам гарного дня, Ленко, дякую за ці питання! Ще раз їх продублюю, тому що трошки погано чути. Перше питання було: «Що робить українська держава для відродження української мови?».

І я думаю, якщо ви **послухали** вже мій епізод № 206 про мовний закон, то ви отримали відповідь на це питання, бо саме цей закон — Закон «Про **забезпечення** функціонування української мови як державної» — це і є те основне, що українська держава зараз робить для відродження української мови. Тобто насамперед це створення певних правил, рамок, у яких українська мова функціонує у різних сферах, які не є приватними, так? Тобто це бізнес, **засоби масової інформації**, **книговидавництво** і так далі. Детально про це ми говорили в епізоді 206.

А друге питання було: «Чи можуть **меншини** в Україні отримати освіту рідною мовою?». Так, національні меншини в Україні можуть **здобувати** освіту рідною мовою; це гарантує Закон України «Про освіту». Це також **оновлений** закон, і там якраз недавно оновили **пункти** про мови національних меншин.

уявити — to imagine (*perfective*)
володіти — to possess, to know (*imperfective*)

народний — people's, folk

жито — rye
лисичка — fox (*diminutive*)

віршик — poem (*diminutive*)

певний — certain

вийти — to manage (*perfective*)

мовознавець, мовознавиця — linguist (*male, female*)

відродження — renaissance, rebirth
рідна мова — native language

послухати — to listen (*perfective*)

забезпечення — ensuring

засоби масової інформації (ЗМІ) — mass media

книговидавництво — book publishing

меншини — minorities
здобувати, здобути — to acquire (*imperfective, perfective*)

оновлений — updated

пункт — clause, article

У **чинній** версії закону сказано, що національні меншини мають право на здобуття **дошкільної** і **початкової освіти** повністю мовою національної меншини, тобто це дошкільна освіта (це садочок), і далі початкова освіта (це перші чотири класи). Тоді ці люди можуть вивчати всі **предмети** саме мовою меншини.

Наприклад, якщо це місто на **Закарпатті** і там, можливо, є національна меншина угорців, то вони можуть, діти можуть ходити до школи, де є клас, в початковій школі, де все навчання відбувається угорською. Але, знову ж таки, це тільки початкова школа, а що стосується середньої школи, то там діти можуть тільки вивчати мову національної меншини, тобто, наприклад, угорську мову, але всі інші предмети будуть мати українською. Це щодо мов національних меншин.

А ще в Україні є таке **поняття**, як мови **корінних народів**. Тут насамперед ми говоримо про **кримськотатарську** мову. Так от, якщо говорити про мови корінних народів, то цією мовою можна здобувати повністю середню освіту — тобто не тільки початкову, але й середню освіту.

Далі наступне питання буде теж про мовну політику від Еви зі Швеції:

«Привіт-привіт, Анно! Слава Україні. Це Ева. Я вивчаю і люблю українську мову. У мене є питання. Я думаю про **новини** на радіо і телебаченні. Повністю українською мовою, і чи російською? На все добре!»

Дякую вам, Ево, за це питання! Так от, **новини** на радіо і телебаченні — вони повністю українською чи російською? Як ви думаєте?

Звичайно, що зараз в умовах **повномасштабного вторгнення** всі **новини** повністю українською мовою. Це важко собі уявити, щоб **новини** були російською. І взагалі зараз, **згідно з законом** про мову, який ми з вами **обговорювали** у 206-му епізоді, **частка** української мови на телебаченні з 1 січня 2024 року буде складати 90%. Зараз це 75%, а з наступного року буде аж 90%.

Якщо говорити конкретно на практиці, то переважно зараз **ведучі**, ведучі різних програм, говорять українською мовою. А вже якщо є якісь гості і їм зручніше говорити російською, це можливо, але це має бути в рамках цих відсотків. Тобто зараз це 75%, а з наступного року 90% **ефіру** має бути українською. Ось така гарна новина.

І наступне повідомлення від Михайла з Вірджинії, США:

«Привіт, Анна, команда «Української уроки» та інші **фанатики** української мови з усього світу. Це Михайло Хені з Шарлотсвілл, Вірджинія, США. «Уроки української» — велика частина моєї

чинний — valid, in force
дошкільний — pre-school
початкова освіта — primary education

предмет — subject

Закарпаття — Zakarpattia
(region in the Western Ukraine bordering with 4 countries)

поняття — concept
кримськотатарський — Crimean Tatar
(adjective)

новини — news

повномасштабне вторгнення — full-scale invasion
згідно з — according to
обговорювати, обговоріти — to discuss
(imperfective, perfective)

ведучий — host, narrator

ефір — broadcast

фанатик — fanatic

подорожі мовою цієї особливої країни. Як ви сказала минулого разу, українська не лише мова війни, не мова протестів, але мова-любов. Щиро дякую вам і ваша команда! Моє питання сьогодні про **енергетику** у країні. Ми всі знаємо, як минулої зими Путін використав енергетику як **зброю** проти українського народу, але також знаємо, що українці — **хитрі, незламні** людей; **стійкість** народу тепер відома через у всьому світі. Після досвіду минулої зими, які зміни сталося у мережі енергетичній, а також які **теперішні виклики**? Дякую за **нагода** і Слава Україні! До побачимось!»

Героям Слава, Михайле! Я дуже рада, що в світі є ще люди, які вважають, що українська мова має бути мовою любові і так само, звичайно, мовою протесту.

І щодо вашого питання, **якщо чесно**, я мало знала про те, як на нього відповісти. Тому я **почитала** деякі статті в різних ресурсах, і мій висновок після **коротенького** дослідження теми про енергетику в Україні зараз такий, що ситуація дуже погана. На жаль, абсолютно кожна **атомна станція** і **теплова станція**, тобто всі електростанції в Україні минулої зими постраждали від ворожих атак, і тому весь цей рік і влітку вони були в **стадії ремонту**. Було проведено багато ремонтних робіт, і сподіваємося, що їх буде достатньо, але, на жаль, **прогнози** експертів не оптимістичні.

Але загалом про те, які зміни **сталися** в електромережі — це часто **засекречена** інформація, тобто її не можна дізнатися через питання безпеки, це конфіденційне питання.

А от щодо викликів, про які ви питали, то можна сказати, що їх буде багато. Оскільки зараз розпочався **опалювальний сезон**, буде зима і потрібно багато енергії, але через російські атаки енергії **бракує** вже зараз. Далі, якщо Україні не буде достатньо енергії, її потрібно буде імпортувати, а імпорт — це дуже дорого і складно.

Тому всі говорять про те, що може бути навіть гірше, ніж було минулого року, усі **готуються** до найгіршого: і уряд, і станції. І українці, як ви правильно зазначили, українці незламні, і купують **генератори**, і **намагаються** якимось жити з тим, що часто бувають **відключення енергії**, і продовжують працювати і мати нормальне життя. **Ось** така **невтішна** ситуація, хоча я дуже сподіваюся, що зима пройде більш-менш нормально, переважно завдяки нашим силам **протиповітряної оборони**.

Далі ще одне цікаве питання від Стефани! Послухаймо:

«Привіт, Анно та **слухачі** подкасту! Я велика фанатка подкасту, і він дуже допомагає мені розвинути навички слухання. Як ви вважаєте, чи повернутися українці в Україну після перемоги? Чи плануєте ви повернутися в Україну? Слава Україні!»

пóдорож — traveling

енергéтика — energy industry

збрóя — weapon(s)

хíтрий — sly, crafty

незлáмний — adamant, unbreakable

стíйкість — perseverance

тепéрішній — current

вíклик — challenge

нагóда — opportunity

якщó чéсно — frankly speaking

почитáти — to read (*perfective*)

коротéнький — short (*diminutive*)

áтомна стáнція — nuclear power plant

тепловá стáнція — thermal power station

стáдія — stage, phase

ремóнт — reparation

прогнóз — forecast

ставáтися, стáтися — to happen (*imperfective, perfective*)

бракувáти — to lack (*imperfective*)

готувáтися — to prepare (oneself) (*imperfective*)

генерáтор — generator

намагáтися — to attempt (*imperfective*)

ось — here, that is

протиповітряна оборо́на — air defense

слухáч — listener

Героям Слава! Дякую, Стефані, за це важливе питання!

Звичайно, якщо говорити про всіх українців, які зараз за кордоном, можна сказати, що так, будуть українці, які повернуться в Україну, і я точно знаю таких людей, які повернуться в Україну після війни.

Але, звичайно, з іншого боку, будуть люди, які не повернуться **назавжди** назад, бо через сім'ю, через роботу, нове життя за кордоном це буде важко зробити; важко буде все так покинути і переїхати назад. Все-таки це буде дуже особистим рішенням, і тут не варто буде нікого **засуджувати**, бо це був не їхній вибір **виїжджати** з України, покидати Україну як **біженці**.

Тому якщо людям буде комфортніше продовжувати жити за кордоном, то це буде їхній абсолютно нормальний і зрозумілий вибір. Однак у моєму випадку я, власне, вибрала переїхати, бо я не біженка — ми переїхали до Швеції у 2019 році, і це для нас був просто такий цікавий досвід переїхати в Скандинавію, спробувати щось нове. І при цьому у нас був план жити на дві країни, тобто бути у Швеції (мій чоловік тут працює), але ми часто приїжджали в Україну. Для мене це було дуже легко робити, бо у мене свій онлайн-бізнес. До того ж майже всі люди, з якими я працюю, особливо над «Ukrainian Lessons», вони живуть в Україні, тому було дуже класно приїжджати і **бачитися** з ними.

Пам'ятаю, одного разу у мене **захворіла** бабуся і я змогла в той самий день сісти на літак і приїхати в Київ вже за кілька годин. Було дуже просто! Це, мабуть, був ідеальний період, коли стиль життя був такий, який я хотіла. Я навіть мала свою **перукарку** в Україні, своїх лікарів в Україні, тобто справді життя на дві країни.

А от щодо того, чи переїду я назад, коли закінчиться війна, у мене **бувають** різні думки в різні дні, так? Одного дня я думаю: «Так, коли війна закінчиться, я обов'язково переїду в Україну, ми будемо **відбудовувати** країну, Софійка піде в школу в Україні». Але зараз важко сказати, яка буде ситуація, правда? Це досить **тяжке** питання.

Я знаю, що, на щастя, Україна може бути завжди зі мною, коли я працюю у сфері викладання української мови і створення ресурсів для всіх, хто хоче вивчити українську. А жити за кордоном для мене важливо, щоб краще розуміти вас, **потреби** людей, які вивчають іноземні мови, іноземні культури.

Тому ось такий стиль життя в різних країнах для мене дуже **підходить**, але зараз поки що у нас маленька дитина, тому ми просто чекаємо, що буде далі, і важко зараз щось сказати. **Час покаже**...

А ми маємо ще одне цікаве питання такого культурного плану. Це повідомлення з Німеччини:

назавжди — forever

засуджувати, засудити — to condemn
(imperfective, perfective)

виїжджати, виїхати — to leave, to move out
(imperfective, perfective)

біженець, біженка, біженці — refugee
(male, female, plural)

бачитися з — to meet (each other)
(imperfective)

захворіти — to fall sick (perfective)

перукáр, перукáрка — hairdresser
(male, female)

бувати — to be, to exist (imperfective)

тяжкий — difficult, heavy

потреба — necessity

підходити — to fit (imperfective)

«Привіт, Анно, це Крістіане з Мюнхена, з Німеччини. Щиро дякую за ваш чудовий подкаст! Він мені дуже допомагає. Мені особливо подобається **рубрика** «Культурний факт». І про це моє запитання: ви багато подорожуєте і вже декілька разів жили за кордоном. Яке найбільш **хибне уявлення** іноземці мають про Україну чи українців? Дякую, **нехай щастить!**»

Дякую, Крістіане, дуже цікаве питання, і у вас дуже гарна вимова українською. Вітаю! Так от, яке найбільш **хибне уявлення**, тобто **помилкове**, неправильне уявлення іноземці мають про Україну чи українців?

Раніше мені було легко відповісти на це питання, до повномасштабної. Це було уявлення про те, що Україна — це майже Росія, або навіть Росія; і так само українська мова — це щось дуже **схоже** на російську мову; ну, і взагалі всі в Україні говорять російською.

Ну, а зараз насправді ось цей аспект про мову залишився і таке ще буває, наприклад, коли я зустрічаю когось, хто знає російську (це, може, хтось **російськомовний**, або хтось, хто просто знає російську мову), і я кажу, що я з України, люди часто просто автоматично починають розмовляти зі мною російською. Але я кажу: «Ні, я не говорю російською. Ми можемо говорити шведською або англійською без проблем, але не російською».

Тому на ваше питання про те, яке найбільш **хибне уявлення** іноземців про Україну, для мене це, мабуть, буде мовне питання. Звісно, що слухачі цього подкасту такого уявлення не мають, правда?

І останнє питання на сьогодні ми маємо з Канади. Послухаймо його:

«Привіт, Анна і усім слухачам! Мене звати Дженніфер, і я живу у Канаді. Моє запитання: який ваш улюблений український літературний твір? Щиро дякую за подкаст! Будьте здорові і бажаю вам успіхів!»

Дякую, Дженніфер, за це чудове питання: «Який ваш улюблений український літературний твір?». Але тут, на жаль, можу сказати, що останнім часом я досить мало читаю **художньої літератури**: що української, що світової.

Річ у тім, що я навчалася на філологічному факультеті і ми чотири роки мали багато-багато курсів з літератури. У мене було досить таке **перенасичення** літературою в університеті, і вже після того я мало читаю художньої літератури.

Хоча я прочитала багато творів української літератури, і тоді мені дуже сподобався роман Валер'яна Підмогильного «Місто», бо він відбувається в моєму улюбленому місті — це Київ. Там головний

рубрика — rubric

уявлення — notion, conception

Нехай щастить! — Good luck!

помилковий — mistaken

схожий — similar

російськомовний — Russian-speaking

художня література — fiction

герой, Степан Радченко, переїхав з маленького села до Києва, до столиці, і ця історія для мене дуже **знайома**, коли ти переїжджаєш з провінції, з малого міста, до Києва. Тому його перші **враження** від столиці, його таке **буремне** життя для мене дуже знайоме, і мені було цікаво цей твір читати декілька разів.

Я взагалі сподіваюся, що я зможу більше читати української літератури і перечитувати старі твори, бо я купила собі **недавно** електронну книжку Kindle і зможу тепер легко завантажувати українські книги туди. До речі, саме класичні українські літературні твори можна легко знайти в інтернеті і **завантажити** собі на електронну книгу, тому рекомендую вам.

Сподіваюся також, що в наступних епізодах подкасту ми за вами більше поговоримо про українську літературу. Як вам така ідея?

знайомий — familiar

враження — impression

буремний — stormy, turbulent

недавно — recently

завантажити — to download (*perfective*)

✓ Відповіді на запитання

1. Яку найважливішу частину української культури я хочу передати моїй доньці Софії?
Ти хочеш передати Софії українську мову і все, що з нею пов'язано.
2. Яку освіту можуть здобути національні меншини в Україні рідною мовою?
Національні меншини в Україні можуть здобути дошкільну та початкову освіту рідною мовою.
3. Яка частка (або відсоток) української мови буде на телебаченні з 1 січня 2024 року?
З 1 січня 2024 року частка української мови на телебаченні буде складати 90%.
4. Як називається один із моїх улюблених українських літературних творів?
Один із твоїх улюблених українських літературних творів — (це) роман «Місто» Валер'яна Підмогильного.

Словничок (з прикладами)

корінні народи • В Україні є таке поняття, як мови корінних народів. • Закон визнає кримських татар, кримчаків і караїмів корінними народами України.	indigenous peoples • In Ukraine, there is such a concept as the languages of indigenous peoples. • The law recognizes Crimean Tatars, Krymchaks, and Karaites as indigenous peoples of Ukraine.
ча́стка • Ча́стка української мови на телебаченні з 1 січня 2024 року буде складати 90%. • Зафіксовано падіння ча́стки експорту в Європу.	share, quota • The share of the Ukrainian language on television from January 1, 2024 will be 90%. • A decline in the share of exports to Europe is recorded.
засекречений • Це часто засекречена інформація, тобто її не можна дізнатися через питання безпеки. • Оприлюднили звіт, засекречений попереднім урядом.	classified • This is often classified information, meaning it cannot be known due to security issues. • A report classified by the previous government was made public.
опалювальний сезон • Зараз розпочався опалювальний сезон. • Триває підготовка до наступного опалювального сезону.	heating season • The heating season has now begun. • Preparation for the next heating season is underway.
відключення електрики • Часто бувають відключення електрики. • Учителька не змогла провести урок через відключення електрики.	power outage • There are frequent power outages. • The teacher was unable to conduct the lesson due to a power outage.
невтішний • Ось така невтішна ситуація. • Вчені зробили невтішне відкриття. • Висновки виявилися невтішними.	unpromising, disappointing • This is such a disappointing situation. • Scientists made a disappointing discovery. • The conclusions turned out to be unpromising.

відбудовувати, відбудувати • Ми будемо відбудовувати країну. • Постраждалий будинок повністю відбудували.	to rebuild (<i>imperfective, perfective</i>) • We will rebuild the country. • The damaged house was completely rebuilt.
час покаже • Важко зараз щось сказати. Час покаже... • Час покаже, хто мав рацію.	time will tell • It's hard to say anything now. Time will show... • Time will tell who was right.
хібний • Яке найбільше хібне уявлення іноземці мають про Україну чи українців? • Загроза виявилася хібною. • Це хібний вибір.	mistaken, wrong, fake • What is the biggest wrong misconception that foreigners have about Ukraine or Ukrainians? • The threat turned out to be false. • This is a wrong choice.
перенасичення • Було перенасичення літературою в університеті. • Термін «інфодемія» означає перенасичення інформацією.	oversaturation • There was an oversaturation of literature at the university. • The term «infodemic» means oversaturation of information.

Завершення

І ми закінчили з першою частиною ваших питань. У мене є ще сім запитань від слухачів подкасту. Вони будуть більше **стосуватися** мовних питань, а саме вивчення іноземних мов та української мови.

Тому не пропустіть наступний епізод подкасту — **підписуйтесь** на «Ukrainian Lessons Podcast» у вашій програмі для подкастів!

А повний транскрипт епізоду — це весь текст з перекладом складних слів на **полях**, а також словничок і вправи (ми **розробляємо** для вас вправи на основі слів та речень кожного епізоду) — усе це є в конспекті уроку, який ви можете отримати як преміум-підписку.

Більше про це дізнавайтеся на сайті ukrainianlesson.com/season6. А я бажаю вам гарного дня чи вечора! На все добре! Бережіть себе і Слава Героям!

стосуватися — to concern (*imperfective*)

підписуватися, підписатися — to subscribe (*imperfective, perfective*)

поля — margins

розробляти, розробити — to develop (*imperfective, perfective*)

 Вправи

1

Підберіть антоніми до прикметників зі списку:

1. ____ хибний	А поверхневий
2. ____ невітшний	Б легкий
3. ____ засекречений	В незвичний
4. ____ химерний	Г звичайний
5. ____ оновлений	Ґ пересічний
6. ____ чинний	Д дешевий
7. ____ незламний	Е спокійний
8. ____ тяжкий	Є приємний
9. ____ буремний	Ж крихкий, слабкий
10. ____ визначний	З застарілий
11. ____ безцінний	И недійсний
12. ____ повсякденний	І відомий
13. ____ всебічний	Ї правильний

2

Опрацюйте таблицю. Дайте відповіді на питання, використовуючи конструкцію «одін із ...» у правильному роді:

Конструкція «одін із ...»			
Чоловічий рід	одін із	+ родовий відмінок множини	одін із моїх улюблених літературних творів
Жіночий рід	одна з		одна з твоїх улюблених українських пісень
Середній рід	одне з		одне з наших улюблених європейських міст
Множина	одні з		одні з її улюблених народних казок

Приклад:

Який твій улюблений український літературний твір?

**Один із моїх улюблених українських літературних творів — це роман «Місто»
Валер'яна Підмогильного.**

1. Який твій улюблений музичний гурт?

2. Яка твоя улюблена українська страва?

3. Які твої улюблені ресурси для вивчення української?

4. Який твій улюблений комедійний фільм?

5. Який твій спосіб подолання стресу на роботі?

6. Яка твоя улюблена іграшка з дитинства?

7. Яке твоє улюблене місце для відпочинку?

3

Перекладіть українською мовою:

1. The share of indigenous peoples and national minorities in the parliament is 3%.

2. Time will tell if we will rebuild the house before the start of the heating season.

3. In the USSR, information was mostly classified.

4. There are frequent power outages due to oversaturation of the network.

5. One of the common misconceptions about Ukraine is that all Ukrainians speak Russian.

Відповіді на вправи

1

1. І	5. З	9. Е
2. Є	6. И	10. Ѓ
3. І	7. Ж	11. Д
4. Г	8. Б	12. В
		13. А

2

1. Один із моїх улюблених музичних гуртів — ...
2. Одна з моїх улюблених українських страв — ...
3. Одні з моїх улюблених ресурсів для вивчення української — ...
4. Один із моїх улюблених комедійних фільмів — ...
5. Один із моїх способів подолання стресу на роботі — ...
6. Одна з моїх улюблених іграшок в дитинстві — ...
7. Одне з моїх улюблених місць для відпочинку — ...

3

1. Частка корінних народів і національних меншин (нацменшин) у парламенті складає 3%.
2. Час покаже, чи ми відбудуємо будинок до початку опалювального сезону.
3. В СРСР багато інформації була здебільшого (переважно) засекречена (засекреченою).
4. Бувають часті відключення електрики через перенасичення мережі. (Через перенасичення мережі часто бувають відключення електрики).
5. Одне з поширених хибних уявлень про Україну — (це) те, що всі українці говорять російською (мовою).

Конспект уроку № 210

Питання-відповіді: частина друга

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode210

Вступ

Привіт-привіт і Слава Україні! Це Анна Огойко, і ви слухаєте подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

І сьогодні у нас продовження попереднього епізоду з відповідями на ваші питання, які я була дуже рада отримати. Спочатку, як завжди, я **поставлю** вам декілька **запитань**, на які ви можете орієнтуватися. Дам вам **словничок** слів **підвищеної складності**, і потім перейдемо до основної частини.

Ну як, ви готові починати?

поставити запитання — to ask a question
(*perfective*)

словничок — dictionary (*diminutive*)

підвищена складність —
increased difficulty

?? Запитання до епізоду

1. На якому рівні моя шведська мова?

2. Якими мовами я розмовляю?

3. Які мови я вивчала, але вже нічого не пам'ятаю?

4. Які два українські серіали я рекомендую?

4. Що мені більше подобається: вивчати чи викладати мови?

Словничок

різноманітність	variety, diversity
розмовна мова	spoken language
погіршуватись	to get worse
наукове стажування	scientific internship
стрімінговий сервіс	streaming service
на зразок	like, for example
одін на одін	one-on-one
сором'язливість	shyness
досі	still, until now
наголошування	accentuation

Питання-відповіді: частина друга

А тепер тут буде основна частина подкасту.

Перше повідомлення сьогодні в нас з Ірландії. Як чудово, що така у нас **різноманітність** країн, де слухають подкаст, правда? Так от, ось повідомлення від Брендона з Ірландії:

«Добрий вечір, Анна! Мені дуже подобається слухати твій подкаст. Зараз я слухаю третій сезон подкасту про Христину. Я маю одне питання: скажи, будь ласка, про життя в Швеції, про сім'ю, про дочку. Дякую! До побачення!»

Добрий вечір! Дякую вам за запитання! Брендон просить розказати трошки про мою сім'ю, дочку, життя у Швеції, і я думаю, що ви вже отримали відповідь на це питання, бо вже **вийшов** попередній епізод 208, у якому я якраз розповідала про все це. Тому я просто хотіла тут сказати вам привіт і **подякувати** за те, що знайшли час **записати** це повідомлення. Мені дуже приємно чути кожного з вас — це мене дуже **надихає**. Дякую!

А наступне питання теж пов'язане зі Швецією від нашої постійної слухачки Еви зі Швеції:

«Привіт-привіт, Анно, і Слава Україні! Можна на ти? Я знаю, ти вивчаєш шведську мову. Як шведська мова, скажи мені, будь ласка? Слава Героям! Ева».

вийти — to be released (*perfective*)
дякувати, подякувати — to thank
(*imperfective, perfective*)
записувати, записати — to record
(*imperfective, perfective*)
надихати — to inspire (*imperfective*)

Tack så mycket, Eva! Ево, дякую вам дуже! Jag pratar svenska bra. — Я добре говорю шведською. Але не можу сказати, що у мене високий рівень. Я думаю, я якраз на середньому рівні; я ще говорю досить **повільно** і роблю помилки. Я точно знаю, бо у мене немає багато часу, щоб вивчати мову, але я тільки практикуюся зараз з людьми, але людей у нас, в селі, небагато, тому практики **досить** мало.

Але **принаймні**, якщо **порівняти** з життям в Стокгольмі, у великому місті, то я зараз частіше використовую шведську, тому що у Стокгольмі було досить просто перейти на англійську мову — є багато іноземців, люди всі говорять англійською, і досить часто можна було відразу англійською все питати. А зараз тут таке не **проходить** — тут я частіше використовую саме шведську мову; з усіма розмовляю шведською: в садочку, в супермаркеті, в лікарні. Також треба інколи робити **телефонні дзвінки** шведською — це досить **стресово**, але це хороша практика.

Також я зараз слухаю подкаст, де дві дівчини говорять повільною шведською мовою. Щось знайоме, правда? Так, насправді цей подкаст досить такий легкий. Дівчата просто спілкуються і роблять це повільно, щоб спеціально для тих, хто вивчає шведську, тому інколи я його слухаю. **В принципі**, це все, що я зараз роблю для своєї шведської, але також я знаю, що моя донька Софійка вже навчає нас нових шведських слів, які вона вивчає в **садочку**, тому це теж хороша практика. Ось такі справи з моєю шведською!

А наступне питання буде теж про мої мови. Послухаймо його:

«Привіт, Анна! Мене звати Фредді. Я вивчаю українську мову чотири місяці. По-перше, дуже дякую вам за роботу, яку ви для нас робите. **Здається**, ви також любите вивчати мови і ви вже говорите кількома мовами. Отже, я хочу вас запитати: яка ваша історія вивчення кожної мови, якою ви розмовляєте? Дякую!»

Дякую вам, Фредді! Фредді запитав про історію вивчення кожної мови, якою я розмовляю. Це дуже гарне питання, можу про нього, на нього довго відповідати, тому постараюсь коротенько описати свою мовну ситуацію, можна так сказати.

Звичайно, українська мова — це моя рідна мова. А друга мова, яку я вивчала в **дитинстві** — це була російська мова, тому що у 90-х роках дуже багато чого в Україні було російською. Як ви знаєте, зараз ця ситуація змінюється **завдяки** мовному закону, наприклад, але тоді на телебаченні було багато-багато всього російською. І також більшість книг, які я читала, були російською мовою.

Так, я ще з того покоління, у якого не було смартфонів, майже не було часу за комп'ютером, тому я часто ходила в бібліотеку і читала книги. Вони майже всі були російською мовою, часто

повільно — slowly

досить — relatively, enough

принаймні — at least

порівнювати, порівняти — to compare
(*imperfective, perfective*)

проходить — to happen, to pass
(*imperfective*)

телефонний дзвінок — phone call

стресово — stressful (*adverb*)

в принципі — basically

садочок — kindergarten

здається — it seems

дитинство — childhood

завдяки — thanks to

перекладені з інших мов саме на російську, а не українську. Тому я прекрасно розумію російську, але **розмовна мова** у мене погана і буде далі **погіршуватись**, бо я думаю, я більше ніколи в житті не буду говорити російською мовою. Сподіваюсь...

Далі була англійська мова. І я записувала вже епізод у четвертому сезоні про мій **шлях** вивчення англійської — це епізод номер... (зараз **перевірю**)... номер 122: ukrainianlessons.com/episode122. Так от, «Я вивчала, вивчала, і вивчила англійську мову» — так називається цей епізод, бо це був дуже довгий шлях.

Я почала вивчати англійську в школі, але там це було дуже неефективно, за допомогою величезної кількості граматичних вправ. Але **врешті-решт** я вивчила англійську, і я вивчала переважно завдяки тому, що почала подорожувати за кордон, і завдяки також **серіалам** мовою оригіналу.

Далі в університеті я також вирішила вивчати другу мову, крім англійської, і пішла на курси в Французький інститут. Там я ходила туди просто як хобі на французьку мову і вивчала, здається, три роки. Просто відвідувала заняття двічі на тиждень і, якщо чесно, результат був досить малим, бо я не практикувала з **носіями мови**, а тільки ходила на курси.

І коли навіть я приїхала в Париж одного разу, я не могла нормально спілкуватися. Це було досить так... демотивувало мене, і вже пізніше, коли я дізналася про різні платформи онлайн, як-от «[italki](http://italki.com)» — це платформа для вивчення іноземних мов; я там уже брала уроки розмовного характеру і покращила французьку. І зараз вона у мене так теж на середньому рівні, тобто я говорю, але з помилками і повільно.

Також в університеті я вивчала польську мову. Я їздила в Польщу на **невеличке наукове стажування** — там я один місяць вивчала польську мову у **мовній школі** у Варшавському університеті. Це було дуже весело, і я фактично вже за місяць вивчила все, що треба, щоб **базово** дуже спілкуватися польською, бо для українців це досить просто перейти на польську мову. І я давно дуже не практикувала польську, але якби мені треба було говорити польською, я можу, наприклад, за кілька тижнів **повторити** багато чого і зможу **помаленьку** говорити.

До речі, в університеті ми також вивчали чеську мову, і болгарську мову, і **старослов'янську** мову (це **мертва мова**). Так, я навчалась на філологічному факультеті, причому там було багато слов'янських дисциплін, тому ми ці мови вивчали (це чеська, болгарська, старослов'янська), але я їх вже не пам'ятаю, тобто я нічого не можу сказати цими мовами.

І так само ще, можливо, ви пам'ятаєте, в одному сезоні подкасту, коли я була у Пенсільванському університеті, я взяла перший

перекладений — translated

шлях — path

перевіряти, перевірити — to check
(imperfective, perfective)

врешті-решт — finally, eventually

серіал — TV series

носії мови — native speaker

невеличкий — small (diminutive)

мовна школа — language school

базово — basically

повторювати, повторити — to repeat
(imperfective, perfective)

помаленьку — little by little

старослов'янський — Old Slavonic

мертва мова — extinct language

курс **японської** мови, початковий рівень — просто мені було цікаво спробувати, але тим все і закінчилось. Я більше не вивчала японську після того курсу, тому що не було такої **практичної користі** для мене, тому я цю мову також забула.

Натомість одного дня я вирішила вивчати іспанську мову, тому що ми хотіли подорожувати з моїм чоловіком, особливо у Південній Америці. І я уже тоді викладала українську на «[italki](#)», і так само я вивчала іспанську **переважно** самостійно, але також я брала **розмовні уроки** — і це дало мені дуже великий прогрес спілкування з **іспаномовними** людьми відразу. І зараз так само, якби мені треба було поїхати в Іспанію чи в Мексику, я можу трошки повторити іспанську і зможу спілкуватися на середньому рівні.

Ну, і зараз шведська мова — це моя основна мова для вивчення. Я спочатку вивчала її самостійно (буквально, можливо, кілька місяців), а потім пішла на курси для **іммігрантів**. Якщо чесно, курси мені допомогли, але не **повністю**, тому що це був ковід, **карантин**, і ми проходили ці курси онлайн, тому, як на мене, результат був не такий великий, як курси для іммігрантів офлайн. І мені треба було вже переїхати сюди, у маленьке село, щоби більше практикувати шведську, і вже тоді я змогла краще нею **заговорити**. Ось така моя невеличка історія про мої мови.

А зараз ще одне питання, пов'язане з вивченням мов, але зараз уже будемо говорити про українську мову. Маємо повідомлення від слухача з Туреччини:

«Привіт, Аня! Мене звати Джіго. Я з Туреччини, але зараз вчуся на **магістратурі** в Італії. Я почав вивчати українську, щоб **вразити** свою дівчину, але потім закохався в українську культуру. Я **майже** прослухав усі твої подкасти, дуже дякую за все! Також можу сказати, що мені дуже подобається формат шість сезону. Складні слова та їх переклад на початку — я думаю, що це дуже корисно для нас. Моє питання: є не так багато українських ресурсів для практики, як ти знаєш; я шукаю сайт, яким ми можемо дивитися українські серіали з **оригінальними субтитрами**. Ти знаєш такий сайт? Ще раз дуже дякую, я з радістю буду слідкувати за твоїми новими епізодами. **Па-па!**»

Дуже-дуже дякую за твоє чудове повідомлення і за всі слова **підтримки** та фідбек про шостий сезон! Мені дуже важливо це чути, бо я дуже **стараюся** зробити цей сезон, шостий сезон, не гіршим, ніж попередні сезони. Сподіваюсь, що вийде!

Так от, я дуже-дуже-дуже добре розумію твою потребу дивитися серіали, фільми українською мовою з українськими субтитрами. Це, як на мене, найкраща практика роботи з відео — я так вивчила англійську мову. І буває нелегко насправді знайти серіал, щоб там була мова і субтитри **однакові**. Навіть інколи я пробувала дивитися іспанські серіали з іспанськими субтитрами,

япо́нський — Japanese

практи́чна ко́ристь — practical benefit

перева́жно — predominantly

розмо́вний уро́к — speaking lesson

іспаномо́вний — Spanish-speaking

і́ммігра́нт — immigrant

по́вністю — fully

кара́нтин — quarantine

заговори́ти — to start speaking (*perfective*)

магістра́тура — Master's studies

вража́ти, вра́зити — to impress (*imperfective, perfective*)

ма́йже — almost

оригіна́льний — original

субти́три — subtitles

Па-па! — Goodbye! (*colloquial*)

підтри́мка — support

ста́ратися — to attempt (*imperfective*)

одна́ковий — identical

але часто субтитри **відрізняються** від того, що справді люди говорять.

Тому це не просто. І раніше я навіть не знала такого ресурсу, де є українські серіали з українськими субтитрами, але спеціально для вас я **провела дослідження**, і пошукала в інтернеті, і знайшла його.

Я була дуже щаслива, коли знайшла чудовий сервіс, який може допомогти усім вам покращувати українську мову через серіали і фільми — це українська платформа megogo.net. Це **стрімінговий сервіс на зразок** Нетфлікса, але там є багато різних типів контенту: це іноземні серіали і фільми, і українські серіали і фільми. Також є мультики для дітей, і освітні матеріали для школи.

І найкраще те, що я побачила, що у них дуже багато серіалів мають правильні субтитри, тобто у них є українські серіали з українськими субтитрами, а також це фільми і навіть **мультфільми**.

Я перевірила, наприклад, один з моїх улюблених серіалів — це «**Спіймати Кайдаша**», і там, так, є українські субтитри. Це дуже **класний** серіал, до речі — це комедія, він дуже смішний і дуже реалістичний про українське село. Дуже вам рекомендую «Спіймати Кайдаша». А ще один популярний серіал, який там є з субтитрами — це серіал про українських **підлітків** — «Перші ластівки» (називається «Перші ластівки»). І багато-багато інших серіалів там є різних жанрів, різних тем, тому дуже рекомендую.

Це платформа «[MEGOGO](https://megogo.net)», але вона працює тільки в Україні як стрімінговий сервіс. Тому я вам **раджу** також **встановити** собі VPN і використовувати VPN для того, щоби користуватись інтернетом так, **ніби** ви в Україні.

Я без проблем змогла це зробити з сервісом, який називається «Clear VPN». До речі, цю програму я також вам рекомендую, тому що вона створена українськими **розробниками**. «Clear VPN». І тут, у Швеції, все чудово працює, тобто я вибираю, що я хочу дивитися з України, і воно відкриває мені сайт «[MEGOGO](https://megogo.net)» без проблем. Тому рекомендую вам таку комбінацію — спробуйте і, сподіваюся, буде працювати.

А наступне повідомлення в нас з Німеччини:

«Доброго дня, Анно! Всім привіт, шановні слухачі в подкасті. Мене звати Стів і я вітаю тебе і вас із Німеччини. Я починав вивчати українську минулого року у березні. І я хочу подякувати тобі, Анна, за багато епізодів подкасту, тому що я ніколи не думав, що я можу говорити так, **вільною** українською. І я хочу грати в маленьку гру з тобою (по-німецьки це називається «Sekt», або «**ігристе вино**»). Я кажу тобі два слова і ти повинен сказати, який тобі

відрізнятися — to differ

проводити, провести дослідження —
to research (*imperfective, perfective*)

мультик = мультфільм — cartoon

спіймати — to catch (*perfective*)
класний — cool, awesome (*colloquial*)

підліток — teenager

радити, порадити — to advise
(*imperfective, perfective*)
встановлювати, встановити — to install
(*imperfective, perfective*)
ніби — as if

розробник — developer

вільний — free
ігристе вино — sparkling wine

краще подобається, і можливо чому це тобі краще подобається. Будь ласка, скажи мені: вивчення або викладання мов? Дякую за відповідь, і бажаю тебе всього найкращого! До побачення!»

Супер! Дякую, Стіве, за цю гру і дуже цікаве питання! Вивчати чи викладати мови? Вивчення чи викладання мов? Що я виберу, як ви думаєте?

Очевидно, мені подобається і вивчати, як ви **помітили**, і викладати мови, але якщо обрати щось одне, то це буде викладання української мови. І, можливо, навіть не викладання в класичному розумінні, а саме те, що я роблю зараз, у цей момент: створення таких **унікальних**, класних матеріалів для вивчення української, які не просто допомагають вивчати **правила** та слова, а й мотивують вивчати мову і дізнаватися про українську культуру.

Мені подобається робити так, щоб я могла **заінвестувати** певну кількість свого часу і часу нашої команди на розроблення матеріалів, а потім цими матеріалами можуть користуватися нові і нові люди. Ось таке викладання мов через створення матеріалів для мене — це улюблена справа. Ваші **відгуки**, ваша підтримка мене надзвичайно надихають, і саме тому викладання мов — це моє улюблене заняття.

Також коли я викладаю українську, я завжди **впевнена** в собі, тобто я маю досить таку впевненість, що я дуже добре знаю українську і можу її викладати. А коли я вивчаю мови, це може бути інколи стресово. Хоча після цього стресу, якщо **подолати** стрес, подолати **сором'язливість**, то приходить відчуття гордості за себе і **задоволення** від спілкування іноземною мовою. Це теж чудово! Тому класне питання, дякую за нього!

І пов'язане з цим, до речі, питання від Клауда:

«Привіт, Анна! Як справи? Сподіваюся, що все добре. Мені би хотілося дізнатися, чи ти будеш **коли-небудь** знову викладати на «italki»? Дякую!»

Отже, питання: чи буду я коли-небудь знову викладати на iTalki? «italki», знову ж таки — це платформа для вивчення мов, де можна дуже швидко знайти **репетитора**, і причому за будь-яку ціну. І **я досі** використовую iTalki для вивчення мов; особливо іноді мені хочеться трошки поговорити іспанською чи французькою. На жаль, шведські репетитори досить дорогі, тому я рідко це роблю.

Але я вже давно не викладаю на «italki» і не викладаю взагалі **один на один**. Зараз, на жаль, у мене мало часу, щоби все встигати, але я сподіваюся, що наступного року я, можливо, повернуся до невеличкого викладання, тому що завжди цікаво **вдосконалювати** свої **навички** викладання і дивитися, як виглядає процес вивчення української з боку студента.

очевидно — obviously, evidently
помічати, помітити — to notice
(imperfective, perfective)

унікальний — unique
правило — rule

інвестувати, заінвестувати — to invest
(imperfective, perfective)

відгук — feedback

впевнений — confident

долати, подолати — to overcome
(imperfective, perfective)
задоволення — pleasure, satisfaction

коли-небудь — ever

репетитор — tutor

вдосконалювати, вдосконалити —
to improve (imperfective, perfective)
навичка — skill

Тому я сподіваюся, що наступного року, можливо, через рік, я повернуся на «italki» і буду мати буквально кілька уроків на тиждень. Якщо хочете, я можу вам дати знати про це в **розсилці**, добре?

А зараз послухаймо останнє повідомлення з Польщі про один дуже специфічний аспект української мови:

«Привіт! Мене звати Шимон. Я живу у маленькому місті Плоніск, у Польщі. Коли до нас почали приїжджати українці у березні 2022 року, мені стало дуже сумно. Я захотів теж навчитися української, щоб їм трохи допомогти. З деякими ми з них, я став друзями, і так через вісім місяців я вивчив досить добре українську. Зараз маю чудову можливість практикувати з ними свою українську, але мені найскладніше навчитися **наголосів**. Ось і моє запитання: чи є якісь принципи, з котрих можна дізнатися, як правильно ставляти наголоси в українській мові? Дякую вам за весь ваш подкаст! Всього вам найкращого! Па-па!»

Дуже дякую вам за це запитання! І справді, я можу собі **уявити**, що для поляків особливо **наголошування** може бути складним, тому що в польській мові слова майже завжди наголошують на **передостанній** склад — це дуже легко і дуже класно.

Але в українській мові це далеко не так. І я вже давно думала над тим, щоб якось **згрупувати** та описати ось ці принципи наголошування для вас на сайті чи в подкасті. І пропоную **присвятити** цьому окремий епізод.

Тому один з наступних епізодів подкасту буде якраз про ось такі принципи наголошування. Тобто, наприклад, якщо зараз я щось **згадаю**, це те, що іменники, які закінчуються на «-ання», майже завжди мають наголос на «-ання», наприклад, читання, кохання, і так далі. І є ще декілька таких принципів — їх не дуже багато, якщо я не помиляюсь.

Поговоримо про них в одному з наступних епізоді, добре?

розсилка — newsletter

специфічний — specific

на́голос — stress mark

уявля́ти, уяви́ти — to imagine
(imperfective, perfective)

передоста́нній — penultimate

групува́ти, згрупува́ти — to group
(imperfective, perfective)

присвячува́ти, присвяти́ти — to devote
(imperfective, perfective)

зга́дувати, згада́ти — to recall,
to remember (imperfective, perfective)

✓ Відповіді на запитання

1. На якому рівні моя шведська мова?
Твоя шведська якраз на середньому рівні.
2. Якими мовами я розмовляю?
Ти розмовляєш українською, англійською, французькою, іспанською, польською і шведською. Також ти знаєш російську, але більше нею не розмовляєш.
3. Які мови я вивчала, але вже нічого не пам'ятаю?
Ти вивчала чеську, болгарську, старослов'янську і японську мови, але більше нічого не пам'ятаєш.
4. Які два українські серіали я рекомендую?
Ти порекомендувала серіали «Спіймати Кайдаша» і «Перші ластівки».
5. Що мені більше подобається: вивчати чи викладати мови?
Тобі більше подобається викладати мову.

Словничок (з прикладами)

різноманітність • Як чудово, що така в нас різноманітність країн! • Ця книга демонструє різноманітність мистецьких напрямів.	variety, diversity • <i>How wonderful that we have such a variety of countries!</i> • <i>This book demonstrates the diversity of artistic directions.</i>
розмовна мова • Я прекрасно розумію російську, але розмовна мова в мене погана. • Реферат написаний розмовною мовою, а не академічним стилем. • Пóвністю розуміти розмовну мову можна, тільки проживши в країні кілька років.	spoken language • <i>I understand Russian perfectly, but my spoken language is bad.</i> • <i>The abstract is written in spoken language, not in an academic style.</i> • <i>You can fully understand the spoken language only after living in the country for several years.</i>
погіршуватись, погіршитись • Мій рівень російської буде далі погіршуватись. • Внаслідок війни економічне становище значно погіршилося.	to get worse (imperfective, perfective) • <i>My level of Russian will continue to get worse.</i> • <i>As a result of the war, the economic situation worsened significantly.</i>
наукове стажування • Я їздила в Польщу на невеличке наукове стажування. • Він узяв участь у міжнародному науковому стажуванні. • Ця інституція znána завдяки престижним науковим стажуванням.	scientific internship • <i>I went to Poland for a small scientific internship.</i> • <i>He took part in an international scientific internship.</i> • <i>This institution is known for its prestigious scientific internships.</i>
стрімінговий (стрімінговий) сервіс • Це платформа «MEGOGO», але вона працює тільки в Україні як стрімінговий сервіс. • На «Оскарі» стрімінговим сервісам заборонили висуватися на премію.	streaming service • <i>This is the MEGOGO platform, but it works only in Ukraine as a streaming service.</i> • <i>At the Oscars, streaming services were banned from nominating for the award.</i>

на зразок • Це стрімінговий сервіс на зразок «Netflix». • Організації на зразок «Госпітальєрів» рятують життя українців на фронті.	like, for example • It's a streaming service like Netflix. • Organizations like «Hospitaliers» save the lives of Ukrainians at the front.
одін на одін • Я вже давно не викладаю одін на одін. • Ми поспілкувалися одін на одін та домовилися про співпрацю.	one-on-one • I haven't taught one-on-one for a long time. • We talked one-on-one and agreed on cooperation.
сором'язливість • Якщо подолати сором'язливість, то приходить відчуття гордині за себе. • Вони не відрізняються сором'язливістю.	shyness • If you overcome shyness, you will feel proud of yourself. • They are not distinguished by shyness.
досі • Я досі використовую «italki» для вивчення мов. • Ти досі не знаєш, як приготувати борщ?	still, until now • I still use «italki» to learn languages. • You still don't know how to cook borsch?
наголошування • Давно думала над тим, щоб якось описати принципи наголошування для вас. • Це відхилення від норм наголошування.	emphasis, accentuation • I have long been thinking about somehow describing the principles of accentuation for you. • This is a deviation from the norms of emphasis.

Завершення

Це все! Дякую вам, друзі, за увагу і за повідомлення!

Цей епізод завершує перші 10 епізодів шостого сезону. А отже, ми вже розробили для вас наші **фірмові** флешкартки, які можна використовувати в програмі «Анкі». Ці флешкартки містять слова і фрази з словників перших десяти епізодів. Я думаю, це буде чудова практика для вас не забувати ці слова підвищеної складності. Як завжди, в картках є слово, переклад, аудіо від мене і картинка, щоб було легше запам'ятовувати. Наші улюблені преміум-підписники вже отримали ці картки.

А якщо ви ще не **оформили** підписку і хочете отримати флешкартки та **конспекти** уроків, запрошую оформити преміум на сторінці ukrainianlessons.com/season6.

Бажаю вам всього найкращого! Бережіть себе, де б ви не були. І Слава Героям!

фірмовий — brand (*adjective*)

оформлювати, оформити — to arrange
(*imperfective, perfective*)

конспéкт — lesson notes

 Вправи

1

Підберіть синоніми до слів:

1. ____ досі	А один на один
2. ____ якраз	Б якимось
3. ____ наприклад	В саме
4. ____ переважно	Г кінець кінцем
5. ____ ба більше	Ґ однаково
6. ____ рівною мірою	Д до того ж
7. ____ тет-а-тет	Е дотепер
8. ____ наочно	Є потрохи
9. ____ врешті-решт	Ж здебільшого
10. ____ помаленьку	З явно
11. ____ коли-небудь	И на зразок
12. ____ в принципі	І в основному

2

Вставте слова з таблиці у пропуски в тексті.
Поставте абзаци у правильній послідовності.

війна	субтитри	кардинально	успіх	відрізнятися
прихильник	погіршення	розгортатися	село	
стримінговий сервіс	прем'єра	доброволець	повість	

- ☐ 1 **A** «Спіймати Кайдаша» — популярний український телесеріал за мотивами відомої 1. _____ (р. в.) Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». 2. _____ серіалу відбулася у березні 2020 року і викликала шалений 3. _____ (з. в.) серед українських глядачів.
- ☐ **B** Загалом серіал — це суцільна трагікомедія; сценарій «Спіймати Кайдаша» 4. _____ (теп. час) гострим гумором пліч-о-пліч із художнім переосмисленням болісних і незручних тем для українців. Персонажі переживають 5. _____ (з. в.) економічної ситуації, політичну кампанію і президентство Януковича, події Майдану та 6. _____ (р. в.) на Донбасі.
- ☐ **B** За сюжетом, син родини Лаврін повертається до рідного 7. _____ (р. в.) після служби на сході України як 8. _____ у 2014 році. Після повернення він стикається з сімейними драмами, зокрема ворожим ставленням його старшого брата Карпа: на протигагу патріотичній позиції Лавріна, Карпо став 9. _____ (о. в.) Росії.
- ☐ **Г** У цілому, «Спіймати Кайдаша» варто подивитися, особливо тим, хто зацікавлений зрозуміти менталітет українців і сприйняття складних тем суспільством. Серіал доступний на 10. _____ (м. в.) (Megogo, Netflix тощо) із 11. _____ (о. в.) українською та англійською мовами. Тож гайда до перегляду!

- ☐ **Г** Події «Спіймати Кайдаша» 12. _____ (теп. час)
навколо незалежної України у 2005-2014 роках. У центрі сюжетної лінії — непрості людські
стосунки та протистояння поколінь на ґрунті 13. _____
різних поглядів.

3

Перекладіть українською мовою:

1. I really like the variety of choices of movies and series on this streaming service.

2. The participants of the scientific internship received a prestigious prize.

3. It is difficult for her to overcome shyness and talk to him one on one.

4. Words and expressions like «all Ukraine is red» became popular in modern spoken language.

5. How can one effectively learn the rules of emphasis in the Ukrainian language?

Відповіді на вправи

1

1. Е	5. Д	9. Г
2. В	6. Ґ	10. Є
3. И	7. А	11. Б
4. Ж	8. З	12. І

2

Слова з таблиці:

1. повісті	5. погіршення	9. прихильником
2. Прем'єра	6. війну	10. стримінгових (стрімінгових) сервісах
3. успіх	7. села	11. субтитрами
4. відрізняється	8. доброволець	12. розгортаються
		13. кардинально

Послідовність абзаців:

- А 1
Б 4
В 3
Г 5
Ґ 2

3

1. Мені дуже подобається різноманітність вибору фільмів і серіалів на цьому стримінговому (стрімінговому) сервісі.
2. Учасники наукового стажування отримали престижну премію.
3. Їй складно (важко) подолати свою сором'язливість і поговорити з ним один на один.
4. Слова та (й) фрази (вирази) на зразок «вся Україна червона» стали популярними в сучасній розмовній мові.
5. Як можна ефективно вивчити правила наголошування в українській мові?

Конспект уроку № 211

Наголос в українській мові

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode211

Вступ

Привіт-привіт і Слава Україні! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Якщо ви вивчаєте українську мову, то ви, мабуть, не любите той факт, що в українській мові **наголос** вільний, тобто не **закріплений** за одним **складом**, як, наприклад, у польській чи французькій мові, а може падати на початок слова, на середину, **наприкінці**.

Тому під час вивчення української буває досить складно запам'ятати всі наголоси і взагалі зрозуміти, як вони працюють, правда? Тому сьогоднішній епізод буде **присвячений** наголосам.

Спочатку ми поговоримо про те, який взагалі **комплексний** наголос в українській мові; ви дізнаєтесь про те, як українці використовують наголоси у різних варіантах української мови (наприклад, в діалектах).

І також я дам відповідь на питання Шимона, нашого слухача з Польщі, про принципи **наголошування**, тобто деякі **закономірності** того, як ми наголошуємо слова в українській мові, добре?

А спочатку, як завжди, даю вам п'ять питань і **словничок**. Почнімо!

на́голос — stress mark

закрі́плений — fixed, established (*adjective*)

напри́кінці — at the end

присвя́чений — dedicated (*adjective*)

ко́мплексний — complex (*adjective*)

наголо́шування — accentuation

законо́мірність — regularity, pattern

словничо́к — dictionary (*diminutive*)

?? Запитання до епізоду

1. Як ми називаємо стандартну українську мову?

2. У яких типах текстів часто бувають неправильні наголоси?

3. Який наголос мають слова «алфавіт», «помилка», «також»?

4. Що означають слова «ніколи» і «ніколи»?

5. На який склад зазвичай наголошуємо короткі прикметники з двох складів?

Словничок

рухóмий	mobile
сваві́льний	self-willed, arbitrary
завда́вати кло́поту	to cause trouble
грі́шити	to sin
подві́йний	double
вирі́шувати до́лю	to decide the fate
полéгшити житт́я	to make life easier
скла́д	syllable
засу́брювати, зубрі́ти	to learn mechanically, to cram
під руко́ю	near at hand

Наголос в українській мові

Наголос в українській мові **вільний** (тобто може падати на будь-який склад) і **рухомий** (тобто у різних формах одного слова можуть бути наголошені різні склади).

Наприклад, «кни́жка» в **однині** — наголос на перший склад, але «книжкí» в **множині** — наголос на останній склад.

Вільний і рухомий — це таке офіційне **визначення** наголосу в українській мові, але мені сподобалося, як в одній **статті** мовознавці назвали наголос «**свавільним**»; «свавільний» — тобто такий, який робить все так, як сам хоче, **примхливий**, свавільний.

Насправді так і є, наголос **завдає** багато **клопоту** усім, хто вивчає українську мову, і навіть нам самим, українцям. Так, не всі українці правильно і однаково наголошують ті самі слова.

Тобто більшість слів, які ми говоримо, ми, звичайно, наголошуємо так, як у словнику, але інколи українці **припускаються помилок**. Що там казати, я теж **грішу** тим, що інколи неправильно наголошую слова.

Як і в кожній мові, є стандарт мови — ми називаємо його «українська літературна мова», тобто це мова словників, стандартна мова. А є **розмовна мова** і діалекти. Українці вивчають українську літературну мову у школі, і наголоси там є

вільний — free

однинá — singular (*noun*)

множинá — plural (*noun*)

вiзначення — definition

статт́я — article

примхли́вий — capricious

наспра́вді — actually

припуска́тися, припусті́тися по́милки —
to make a mistake (*imperfective, perfective*)

розмо́вна мо́ва — colloquial language

також у школі, у предметі «Українська мова».

Можливо, ви чули, що у мене є інший проєкт, він називається «[На всі 200](#)» — він для українських учнів, які готуються складати тестування після школи, тобто **зовнішнє незалежне оцінювання**, і там оця тема наголосів для учнів є дуже проблемною і **актуальною**, тому що в тих тестах, які учні складають після школи, обов'язково є завдання про наголоси, і це одне з найскладніших завдань.

Навіть є такий цікавий факт, що у мене на каналі найпопулярніше відео, тобто відео з найбільшою кількістю **переглядів**, якраз про наголоси. Я залишу посилання на нього для вас на сторінці цього епізоду. Отже, можете собі уявити, яка це складна тема для дітей в Україні.

Також у нас є, крім літературної мови, розмовна мова і діалекти, і саме там можна **частенько** почути наголос, який не **відповідає** словнику. Наприклад, я тільки недавно дізналася, що у слові «**показник**» наголос падає на другий склад — «пока́зник», а не «показні́к», як я це казала раніше. Я, **чесно кажучи**, майже кожного тижня **відкриваю** для себе якісь нові наголоси.

Також під впливом російської мови і суржику ми часто наголошуємо слова так, як у російській мові. На жаль, це часто буває на тих територіях України, де більше російської мови або суржику. Наприклад, дієслово «ненáвидіти» українською правильно, а неправильно — «нена́видіти»; правильно «**фарту́х**», а не «фа́ртух», як в російській мові; правильно «**о́лень**», а не «оле́нь».

А також є дуже **відчутна** різниця між діалектами в Україні, особливо у формах слів. Наприклад, всюди, на всій території України люди переважно говорять так: «Я то́бі кажу́».

«Я то́бі кажу́» — це правильно, але чим ближче ми **рухаємося** до кордону з Польщею, тим більше у нас там західних діалектів, і там будуть більше наголошувати ось так: «Я то́бі ка́жу». «Я то́бі ка́жу» або «Бо я то́бі ка́жу».

Тобто це **так званий** діалектний наголос, і це теж нормально, це розмовна мова, але вона не є **нормативною** згідно зі словником.

Крім того, неправильні наголоси часто бувають у **віршах** і піснях, тому що, по-перше, ці вірші або пісні можуть бути написані **якраз** представниками різних діалектів, а по-друге, коли ми співаємо пісню, то часто зручніше наголосити слово саме так, а не так, як у словнику.

Наприклад, можливо, ви чули пісню Океану Ельзи «Холодно». Так от, якщо прочитати її слова, то там якраз є наголоси, які більше **підходять** до мелодії пісні, але які не є правильними,

зовнішнє незалежне оцінювання — independent external evaluation (exam for Ukrainian high-schoolers)
актуальний — relevant

перегляди — views

частенько — often (*diminutive*)
відповіда́ти — to correspond (*imperfective*)
пока́зник — indicator
че́сно ка́жучи — frankly speaking
відкрива́ти, відкρίти — to discover (*imperfective, perfective*)
ненáвидіти — to hate

фарту́х — apron
о́лень — deer

відчу́тний — notable

ру́хатися — to move (*imperfective*)

так звáний — so-called
норматівний — normative, correct

вірш — poem
якра́з — exactly

підхо́дити, підійти́ — to suit (*imperfective, perfective*)

тобто:

Холодно...

Якби не було,

Якби не ду́ло.

Має бути «як би не бу́ло», «бу́ло» — правильний наголос, але в пісні — «бу́ло», «ду́ло».

Далі:

З ким би не йшла до сну,

В то́бі я вто́плю сво́ю весну́.

Це також **притаманно** саме мовленню Святослава Вакарчука, тому що він з Львівщини, тому в нього більше таких наголосів західних, а правильно буде так: «В то́бі я **вто́плю** сво́ю весну́» — це правильний варіант.

Але, звичайно, у віршах, у піснях це абсолютно нормально — змінювати наголоси для кращої **мелодійності**. Тому, коли ви вивчаєте українську мову з піснями, не думайте, що там всі наголоси правильні.

Ну що, думаю, тепер ви зрозуміли, чому в українській мові наголос «свавільний», так?

Крім того, наголос може бути **подвійним**, тобто деякі слова можна вимовляти з різним наголосом, і обидва варіанти будуть правильні. У словнику такі слова позначають двома **позначками** над словом, наприклад: «алфа́віт» — «алфаві́т» — і так, і так правильно, або «ба́йдуже» — «байдуже́», «за́вжди» — «завжди́», «зокре́ма» — «зокрема́», «ма́буть» — «мабу́ть», «по́милка» — «помі́лка» — і так, і так правильно. І ще є слово «та́кож» і «тако́ж» — я думаю, ви чули обидва варіанти, бо вони обидва правильні.

Також наголос може **вирішувати долю** всього слова, тобто впливати на його значення. Є слова, які змінюють значення залежно від наголосу, наприклад, «орга́н» — це музичний інструмент, а «о́рган» — це частина організму, наприклад, **шлунок**. «Орга́н» — «о́рган».

«Ві́года» — це те, що дає якісь добрі наслідки або прибуток — це «advantage». Ві́года. А «виго́да» — те саме слово, але наголос на «-о» — це зручність, «convenience». Виго́да.

Також я думаю вам **знайоме** слово «ні́коли» — «ні в який час», «за жодних обставин», «never». Ні́коли. Але «ні́коли» означає

притама́ний — characteristic

вто́пити — to drown (perfective)

мелоді́йність — melodiousness

крі́м то́го — besides

по́значка — marker, label

ба́йдуже — indifferent (adverb)

орга́н — pipe organ (instrument)

шлу́нок — stomach

знайо́мий — familiar

«немає часу»: «мені ніколи», «мені ніколи це зробити».

Таких слів не дуже багато, але вони **трапляються**, і в деяких випадках зміна наголосу також **вказує** на зміну форми. Я думаю, вам траплялися такі слова, наприклад, «ру́ки» — це множина від «рука́», «ру́ки», але «руки» — це родовий відмінок від «рука́».

Тобто, як бачите, наголос в українській мові справді дуже вільний, але це така важлива частина української мови, що їй треба завжди **приділяти увагу**. Хоча і нереально вивчити всі наголоси правильно, повірте мені...

А зараз повернімося до того голосового повідомлення, яке ми слухали у попередньому епізоді, від Шимона з Польщі про принципи наголошування.

Так, принципи наголошування є, тобто це певні закономірності — це не правило, але це певні групи слів з однаковим наголосом. Я сподіваюся, що ці принципи допоможуть вам хоч трошки **полегшити життя** з наголосами, але пам'ятайте, що у всіх цих принципів можуть бути **винятки**.

Отже, перший принцип, який я згадувала вже минулого разу, це іменники на «-ання». Запам'ятайте їх за моїм ім'ям — «Анна» — наголос на «А́нна», «-а», тому наголошуємо і такі слова на «-а́ння»: «зава́дання», «вида́ння» — повторюйте за мною — «запита́ння», «чита́ння», «визна́ння».

Є винятки, тобто є слова, які не підходять під це правило, наприклад, «бі́гання», але переважно це буде наголос на «-ання».

Натомість слова на «-ття» (тобто дві «-т», «-я») часто мають наголос на останньому складі, на «-я»: «життя́», «ро́зкриття́», «ві́дчуття́».

Далі, якщо у нас є іменник, переважно чоловічого роду, і там є префікс, префікси, наприклад, «ви-», «на-», «не-», «пере-», «по-» префікс, то наголос зазвичай падає на префікс, на початок слова. Наприклад, «ви́бір», «до́гляд», «до́тик», «на́бряк», «не́смак», «пе́реляк», «по́дих» і так далі.

Тепер, прикметники, коротенькі прикметники з двох складів, зазвичай наголошуємо на останній склад. Наприклад, «легкий», «новий», «текстовий», «черговий», «страшний», «чарівний» і, так само, слово «котрий». Тобто це більшість таких коротеньких прикметників.

Хоча є і прикметники, які наголошуємо не так, наприклад «ко́сий», «ме́ртвий», але їх менше.

Далі, суфікс прикметників «-еньк» зазвичай наголошуємо, наприклад, «мале́нький», «чорне́нький», «гарне́нький»,

трапля́тися, тра́питися — to happen
(*imperfective, perfective*)

вкáзувати, вказáти — to point, to denote
(*imperfective, perfective*)

приділя́ти, приділі́ти ува́гу —
to pay attention (*imperfective, perfective*)

ві́ннятoк, ві́нятки — exception
(*singular, plural*)

визна́ння — recognition

ро́зкриття́ — disclosure

до́гляд — care

на́бряк — swelling

не́смак — tastelessness

пе́реляк — fright, scare

по́дих — breath

черговий — orderly, regular, on duty

ко́сий — oblique, notched, askew

«веселенький» і так далі. Раджу вам використовувати ці слова, бо вони дуже типові для нашого мовлення.

Далі, коротенькі, знову ж таки, дієслова в інфінітиві мають наголос на останньому складі, наприклад, «нести́», «вести́», «**мести́**».

Числівники мають наголос на «-а́дцять» завжди: «одинáдцять», «дванáдцять», «тринáдцять», «чотирна́дцять». І от саме за ось такими числівниками ви зможете **розпізнати** суржик, тому що суржи́ком люди часто кажуть «одинáдцять», так, а не «одинáдцять», а правильно «одинáдцять», «дванáдцять», і далі на «-деся́т»: «ші́стдеся́т», «ві́сімдеся́т» і так далі.

Одиниці виміру наголошуємо на «-метр»: «кіломе́тр», «дециме́тр», «міліме́тр».

Також ми маємо такі складні слова, які мають **сполучний** «-о». Наприклад, ви знаєте слово «Чорноби́ль». «Чорноби́ль» — це складне слово; воно складається із двох частинок і сполучного «-о». Так от, зазвичай ми наголошуємо якраз ось це «-о»: «Чорноби́ль», «**чорно́зем**», «**чорно́слив**», «**гурто́житок**», «**живо́пис**», «літо́пис».

Отже, це були невеличкі принципи, які можна **підібрати**, а також є ще принципи для форми слів. Це, наприклад, те, що іменники в родовому відмінку мають **переважно** наголос на закінченні, тобто «кінь» — «ко́ня», «рука́» — «ру́ки», «водá» — «води́» і так далі.

А також іменники в множині теж мають наголос на закінченні переважно, наприклад, «каву́н» — «каву́ни», «пі́сня» — «пі́сні», «ду́мка» — «думки́».

Але тут є такий важливий момент: якщо в множині наголос падає на останній склад, то коли ми маємо комбінацію числівника «два», «три», «чотири» з іменником, наголос буде **переходити** на один склад назад. Наприклад, «мої́ кни́жки» — множина, але «дві́ кни́жки», «дві́ кни́жки»; «мої́ бра́ти», але «три́ бра́ти», «три́ бра́ти»; «усі́ сторі́нки», але «чоти́ри сторі́нки». Це такий досить **специфічний** момент, можливо, ви помічали його.

І останнє, що я хотіла **зазначити**, це про дієслова. Також, можливо, ви помічали, що у першій особі однини, тобто «Я» в **теперішньому часі**, наголос часто падає на останній склад: «я роблю́», «я люблю́», «я кажу́», «я пишу́» і так далі.

Але у другій і третій особах однини наголос падає переважно на **основу**, тобто не на останній склад. Наприклад, «я роблю́», але «ти́ роби́ш», «ві́н роби́ть»; «я люблю́», але «ти́ люби́ш», «вона́ люби́ть». Так часто буває з українськими дієсловами, але, на жаль, не завжди.

мести́ — to sweep (*imperfective*)

числі́вник — numeral (part of speech)

розпізнава́ти, розпізна́ти — to identify (*imperfective, perfective*)

оди́ниця ви́міру — unit of measurement

сполу́чний — conjunctive

чорно́зем — black soil

чорно́слив — prune

гурто́житок — dormitory

живо́пис — painting (art)

підби́рати, підбра́ти — to pick up, to gather in (*imperfective, perfective*)

перева́жно — predominantly

каву́н — watermelon

перехо́дити, перейти́ — to move (*imperfective, perfective*)

специфі́чний — specific

зазнача́ти, зазна́чити — to mention (*imperfective, perfective*)

тепе́рішній час — present tense

осно́ва — root (of a word)

Як бачите, у всіх цих принципах є винятки, тобто слова, які не підходять під правила. Це дуже такі загальні принципи, тому, хоча ми можемо їх розглядати, я завжди **раджу** вам **перевіряти** наголоси у словнику. Для цього може порекомендувати словник онлайн — це словник «[Горих](#)», тому що там є розділ «Словозміна», і ви можете побачити слово в різних відмінках, в різних часах, так само з наголосами. Тобто ви бачите не тільки слово, але і його форми з наголосами.

А ще зручнішим, мабуть, є сервіс автоматичного **розставлення** наголосів від сайту [Slovnnyk.ua](#) — я залишу ці посилання на сторінці цього епізоду, і ви зможете спробувати.

У цьому **сервісі** ви можете просто **ввести** текст українською мовою, і він автоматично розставить вам наголоси. Це просто магія! Чесно кажучи, там не завжди все правильно, бувають інколи помилки, можливо 1%, але все одно це дуже-дуже зручно. Тому рекомендую вам спробувати.

І ще просто після такої **величезної** кількості інформації сьогодні я хочу сказати, що тепер ви розумієте, чому саме для української мови так важливо багато слухати мову — не можна просто читати, тому що ви не знаєте, який там наголос в словах, правда?

От саме зараз, коли ви слухаєте, ваш мозок **запам'ятовує**, звикає до слів і їхнього наголошування, тому важливо не **зазубрювати** наголоси, тобто запам'ятовувати їх, а слухати мову, звикати до мови і автоматично запам'ятовувати наголоси.

А щоб попрактикуватися в наголошуванні і в тих принципах, які я вам сьогодні описала, заходьте до наших конспектів — там буде повністю **табличка** з усіма принципами, щоб ви мали собі **під рукою** їх, і також вправи для розставлення наголосів за принципами.

Конспект уроку можна **завантажити**, оформивши нашу преміум-підписку. Більше про це, а також посилання на сервіси дізнавайтеся на сторінці ukrainianlessons.com/episode211.

ра́дити, порáдити — to advise
(*imperfective, perfective*)

переві́ряти, переві́рити — to check
(*imperfective, perfective*)

розста́влення — placement

се́рвіс — service, application
вво́дити, ввесті́ — to type, to enter
(*imperfective, perfective*)

величез́ний — huge

запам'ято́вувати, запам'ята́ти —
to remember, to memorize
(*imperfective, perfective*)

таблї́чка — table (*diminutive*)

заванта́жувати, заванта́жити —
to download (*imperfective, perfective*)

✓ Відповіді на запитання

1. Як ми називаємо стандартну українську мову?

Ми називаємо стандартну українську мову «українська літературна мова».

2. У яких типах текстів часто бувають неправильні наголоси?

Неправильні наголоси часто бувають у віршах і піснях.

3. Який наголос мають слова «алфавіт», «помилка», «також»?

Слова «алфа́віт», «по́милка» і «тако́ж» мають подвійний наголос.

4. Що означають слова «ніколи» і «ніколи»?

«Ніко́ли» означає «ні в який час», «за жо́дних обста́вин», а «ні́коли» — «немає часу».

5. На який склад зазвичай наголошуємо короткі прикметники з двох складів?

Короткі прикметники з двох складів зазвичай наголошуємо на останній склад.

Словничок (з прикладами)

рухóмий • На́голос в українській мові вільний і рухóмий. • Ця те́хніка ро́бить зобра́ження об'є́мним і рухóмим. • Міністе́рство веде́ реє́стр рухóмого майна́.	mobile • The accent in the Ukrainian language is free and mobile. • This technique makes the image three-dimensional and mobile. • The Ministry maintains a register of movable property.
сваві́льний • В одній статті мовозна́вці назва́ли на́голос «сваві́льним». • Ми́рні а́кції опини́лися під сваві́льною заборóною.	self-willed, arbitrary • In one article, linguists called the accent «self-willed». • Peaceful demonstrations appeared under arbitrary ban.
завда́ти, завда́ти кло́поту • На́голос завда́є ба́гато кло́поту усі́м, хто вивча́є украї́нську мо́ву, і на́віть са́мим украї́нцям. • Військо́во-політи́чна кри́за завда́ла кло́поту держа́ві та бі́знесу.	to cause trouble (imperfective, perfective) • The accent causes a lot of trouble to everyone who studies the Ukrainian language, and even to Ukrainians themselves. • The military-political crisis was causing trouble for the state and business.
грі́шити, згрі́шити • Я теж грішу́ тим, що і́нколи непра́вильно наголо́шую сло́ва. • Ми не згрі́шили проти́ пра́вди.	to sin (imperfective, perfective) • I also sin that sometimes I emphasize words incorrectly. • We have not sinned against the truth.
подві́йний • На́голос мо́же бу́ти подві́йним, то́бто де́які сло́ва мо́жна вимовля́ти з різним на́голосом. • Викóнуємо завда́ння з подві́йною шви́дкістю.	double • The accent can be double, that is, some words can be pronounced with different accents. • We perform tasks at double speed.

вирішувати, вирішити долю • Наголос може вирішувати долю всього слова, тобто впливати на його значення. • Голосі виборців вирішили долю переможця.	to decide the fate (imperfective, perfective) • Accent can decide the fate of the whole word, i.e., influence its meaning. • Voters' votes decided the fate of the winner.
полégшувати, полégшити життя • Сподіваюся, що ці принципи допоможуть вам хоч трóшки полégшити життя наголосами. • Цей законопроєкт полégшуватиме життя бізнесу в Україні.	to make life easier (imperfective, perfective) • I hope these principles help you make your life with accents a little easier. • This bill will make life for business easier in Ukraine.
склад • В українській мові наголос вільний, тобто не закріплений за одним складом. • «Кніжка» в однині має наголос на перший склад.	syllable • In the Ukrainian language, the stress is free, that is, it is not fixed to one syllable. • «Book» in the singular has stress on the first syllable.
зазубрювати, зубрити, зазубрити • Важливо не зазубрювати наголоси, а слухати мову, звикати до мови. • Вечорами він зубрив слова і правила, але так і не зміг їх зазубрити.	to learn mechanically, to cram (imperfective, perfective) • It is important not to cram accents, but to listen to the language, to get used to the language. • In the evenings, he learned mechanically the words and rules, but he was never able to cram them.
під рукою • Там буде табличка з усіма принципами, щоб ви їх мали собі під рукою. • Завжди корисно мати під рукою копії документів.	near at hand • There will be a table with all the rules so that you have them near at hand. • It is always useful to have copies of documents near at hand.

Завершення

На сьогодні все!

Сподіваюся, цей епізод про наголоси, якщо він і не полегшив вам життя, то **принаймні** дав розуміння, що наголоси в Україні вільні так само, як і українці, правда?

Тому не потрібно дуже **хвилюватися**, коли ви неправильно наголошуєте слова, бо й самі українці часто припускаються у наголосах помилок.

Знову ж таки, всі посилання на сервіси, які я вам рекомендувала, будуть на сторінці цього епізоду: ukrainianlessons.com/episode211. Там також ви можете дізнатися, як оформити преміум, щоб отримати конспект для цього та інших епізодів подкасту і мати під рукою корисні вправи, таблички та транскрипти.

Всю цю інформацію ви можете знайти за посиланням: ukrainianlessons.com/episode211.

Успіхів вам з наголосами і з вивченням української мови! Я вірю, у вас **вийде** говорити такою українською, якою ви хочете.

Гарного дня чи вечора вам, і Слава Героям!

принаймні — at least

хвилюватися — to worry (*imperfective*)

Успіхів! — Good luck!

вийти — to manage, to succeed (*perfective*)

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю. Поставте наголоси в словах у вправі.

Принципи наголошування в українській мові	
Іменники	
1.	Іменники з суфіксом «-ання» зазвичай наголошуємо на «- а́н ня»: завда́ння, видáння, запита́ння, чита́ння, визна́ння Але: бі́гання, зобов'язання, дихання
2.	Іменники з суфіксом «-ття» зазвичай наголошуємо на «- ття́ »: життя́, розкриття́, відчуття́, сміття́, взуття́ Але: поя́ття
3.	Іменники (переважно чоловічого роду) з префіксами « ви- », « на- », « не- », « пере- », « по- » зазвичай наголошуємо на початку слова: ви́бір, до́гляд, до́тик, на́бряк, не́смак, пере́ляк, по́дих
4.	Іменники (одиниці виміру) наголошуємо на «- ме́тр »: кіломе́тр, дециме́тр, міліме́тр
5.	Іменники в родовому відмінку та в множині зазвичай наголошуємо на останній склад: ко́ня, ру́ки, во́ди, каву́ні, пісні́, думкі́ Але: дві́ кни́жки, три́ бра́ти, чоти́ри сторі́нки
6.	Складні іменники зі сполучним «-о» зазвичай наголошуємо на «- о́ »: Чорно́биль, чорно́зем, чорно́слив, гурто́житок, живо́пис, літо́пис
Дієслова	
1.	Короткі дієслова в інфінітиві зазвичай наголошуємо на останній склад: несі́ти, весті́ти, месті́ти
2.	Дієслова у першій особі однини зазвичай наголошуємо на останній склад: ро́блю, лю́блю, кажу́, пишу́
3.	Дієслова у другій і третій особі однини зазвичай наголошуємо на основу слова: ро́биш, лю́биш, ка́же, пи́ше

Прикметники	
1.	Короткі прикметники з двох складів зазвичай наголошуємо на останній склад: легкий, новий, текстовий, черговий, страшний, чарівний, котрий Але: косий, мертвий
2.	Прикметники з суфіксом «-еньк» зазвичай наголошуємо на «-еньк»: маленький, чорненький, гарненький, веселенький
Числівники	
1.	Числівники на «-адцять» завжди наголошуємо на «-адцять»: одинадцять, дванадцять, тринадцять
2.	Числівники на «-десять» завжди наголошуємо на «-десять»: шістдесят, вісімдесят

відчуття	видання	навести	дециметр
смаченький	набряк	визнання	нудний
сантиметр	кілометр	огірки	три книжки
кохання	старий	кажеш	вибір
вузький	принести	сміття	гуртожиток
везти	миленький	величенький	бажання
чорнозем	забуття	прірва	сімдесят
напад	літопис	чорнослив	пишу
пироги	малювання	руки (множина)	догляд
п'ятдесят	шістнадцять	руки (р. в.)	котрий
виняток	розтин	підмести	вигляд
сиджу	дзвінкий	дотик	низенький

2

Опрацюйте таблицю.

Підберіть правильні наголоси до слів із варіантним наголошуванням у реченнях.

Варіантне наголошування слів

Ва́ги — пристрій для вимірювання маси тіла.

Вагі́ — родовий відмінок від іменника «вага́».

Ви́года — те, що дає добрі наслідки в чому-небудь, якийсь прибуток.

Вигóда — зручність у чомусь, сприятливі умови.

За́клад — установа з певним штатом службовців і адміністрацією.

Закла́д — парі, умова між сперечальниками.

За́хват — внутрішнє піднесення, зацікавлення.

Захва́т — дія зі значенням «захватити», «захвачувати».

Ко́пчений — дієприкметник від дієслова «коптити».

Копче́ний — прикметник зі значенням «виготовлений за допомогою копчення».

Ніко́ли — за жодних обставин.

Ні́коли — немає часу для чого-небудь.

Орга́н — музичний інструмент.

О́рган — частина, елемент чогось (організму, установи тощо).

По́діл — дія зі значенням «поділяти».

Поді́л — низько розташована місцевість, нижній край сукні.

Похі́дний — стосується походу.

Похідни́й — утворений, виведений з іншого.

Про́шу — слово ввічливості.

Прошу́ — звертання з проханням до кого-небудь.

Те́пло — прислівник від іменника «теплий».

Тепло́ — іменник (нагрів, підвищена температура чогось).

по́діл чи поді́л?

1. **Поділ** — мій улюблений район Києва, бо там знаходиться велика кількість пам'яток, затишних кафе і книгарень.
2. У 1795 році відбувся Третій **поділ** Речі Посполитої, що призвело до її ліквідації.

ви́года чи вигóда?

3. Компанія отримала велику **вигоду** від інвестиції.
4. Нам пропонують трикімнатну квартиру з усіма **вигодами**.

те́пло чи теплó?

5. **Тепло** весняного сонця зігріває нас.
6. Так **тепло** від твоєї посмішки!

за́клад чи заклáд?

7. Цей ресторанный **заклад** відомий вишуканими стравами корейської кухні.
8. Побиймось об **заклад**, що ти не зможеш добігти до фінішу за хвилину?

óрган чи оргáн?

9. Ти так гарно граєш на **органі**!
10. Сьогоднішня тема уроку: «**Органи** тіла».

про́шу чи прошú?

11. — Щиро дякую!
— **Прошу!**
12. Дуже **прошу** про вашу допомогу з цим питанням.

ні́коли чи ніко́ли?

13. Вона більше **ніколи** не буде говорити російською.
14. Мені **ніколи**, зараз багато роботи — потім про це домовимося.

3

Перекладіть українською мовою:

1. She used to cram new vocabulary, but Anki flashcards made her life easier.

2. The free accent in the Ukrainian language causes me trouble.

3. This arbitrary law can decide the fate of the state.

4. Sometimes he sins by putting the wrong emphasis on words.

5. You will always have this table near at hand.

Відповіді на вправи

1

відчуття	видання	навести	дециметр
смачненький	набряк	визнання	нудний
сантиметр	кілометр	огірки	три книжки
кохання	старий	кажеш	вибір
вузький	принести	сміття	гуртожиток
везти	миленький	величенький	бажання
чорнозем	забуття	прірва	сімдесят
напад	літопис	чорнослив	пишу
пирогі	малювання	руки	дóгляд
п'ятдесят	шістнадцять	руки	котрий
віннят	розтин	підмести	вігяд
сиджу	дзвінкий	дóтик	низенький

2

1. Поділ	8. заклад
2. поділ	9. органі
3. вигоду	10. Органи
4. вигодами	11. Прóшу
5. Теплó	12. прошу́
6. тéпло	13. ні́коли
7. за́клад	14. ні́коли

3

1. Раніше вона зубрила (зазубрювала) нові слова, але флешкартки Анкі спростили її життя.
2. Вільний наголос в українській мові завдає мені клопоту.
3. Цей свавільний закон може вирішити долю держави.
4. Інколи (час від часу) він грішить тим, що неправильно наголошує слова.
5. У вас завжди буде ця табличка (таблиця) під рукою. (Ви завжди матимете цю табличку під рукою).

Конспект уроку № 212

Про літеру ґ

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode212

Вступ

Привіт-привіт, і Слава Україні! Це Анна Огойко і ваш улюблений подкаст для вивчення української — «Ukrainian Lessons Podcast». Як справи? У мене все нормально. Я трішки **прихворіла**, але зараз зима, тому цим нікого не **здивуєш**, правда?

Сьогодні ми з вами продовжуємо говорити на мовні теми. Минулого разу був епізод про наголос, а сьогодні буде про одну особливу **літеру** — літеру, з якою в історії української мови траплялися різноманітні **пригоди**. Сподіваюся, вам сподобається цей епізод.

Як завжди, почнемо з питань — вони дадуть вам змогу **зорієнтуватися** у епізоді, а також я дам вам список слів — словничок. Почнімо!

прихворіти — to get a little sick (*perfective*)

дивувати, здивувати — to surprise
(*imperfective, perfective*)

літера = буква — letter

пригода — adventure

зорієнтуватися — to navigate (*perfective*)

?? Запитання до епізоду

1. Який звук був раніше: [ɣ] чи [r]?

2. Скільки слів з буквою ґ було в словнику Бориса Грінченка 1907 року?

3. Що стало результатом активної роботи українських мовознавців у 20-х роках XX століття?

4. З чим порівняв букву ґ більшовицький мовознавець Наум Каганович?

5. Яку літеру ми зараз вживаємо в нових запозичених словах: г чи ґ?

Словничок

десятиліття	decade
розбиратися, розібратися	to sort out
запозичення = запозичені слова	loan words
зелене світло	green light
не так сталося, як гадалося	it did not happen as expected
шкідництво	sabotage, damaging
шйбениця	gallows
репресувати	to repress
за іронією долі	ironically
виступати проти, виступити проти	to oppose, to be against
морюка	trouble

Про літеру ґ

Літера ґ — це п'ята літера українського алфавіту, або української абетки.

[ґ] — це також звук; ви можете почути його в таких словах, як «якби» — ми пишемо там «к», «якби», але читаємо «яґби». Або «вокзал» — так само пишемо «к», але чуємо таки «ґ», правда? «Воґзал».

Ви, мабуть, **помітили**, що літера ґ в українській мові досить особлива, правда? По-перше, цю букву можна рідко побачити в словах, а по-друге, навіть українці інколи про неї забувають.

Що я **маю на увазі**? Ви помічали, наприклад, що інколи у тестах є п'ять **варіантів** відповідей: а, б, в, г і д. Але немає ґ, правда?

Це можна **пояснити** тим, що букви г і ґ дуже схожі. Але також проблема в тому, що кілька **десятиліть** тому літери ґ не було в українському алфавіті. Тобто давно вона була, а потім її **прибрали**, заборонили. Чому це зробили? Пропоную **розібратися**!

якби — if

помічати, помітити — to notice
(imperfective, perfective)

мати на увазі — to mean (imperfective)
варіант — option, possible answer

пояснювати, пояснити — to explain
(imperfective, perfective)

прибирати, прибрати — to remove,
to eliminate (imperfective, perfective)

Дуже, дуже давно у так званій **праслов'янській мові** існував звук [ɾ]. Звичайно, тоді не було букв, але були звуки, і серед них був звук [ɾ]. Далі у деяких слов'янських мовах цей звук перейшов у звук [r] — це відбилось в українській мові, а також у білоруській, **верхньолужицькій**, словацькій і чеській мовах.

Однак, звичайно, що звук [ɾ] залишився у кількох словах, наприклад, у словах «**ґава**» або «**ґуля**», а також він був у нових **запозиченнях**, тобто **запозичених словах**, які приходили в українську мову від інших мов і мали той звук [ɾ]. Наприклад, це слова «**ґанок**» або «**ґрунт**».

Тому, коли почало з'являтися більше письмових текстів, виникла потреба **позначати** ось цей звук [ɾ], хоча він і був **рідкісний**. Вперше це сталося в середині XVI століття.

Тоді наша літера ґ, з таким ось **чудернацьким** хвостиком вгору, з'явилася у **Пересопницькому Євангелії**. Це був один із перших перекладів Євангелія на староукраїнську літературну мову, і там вже була буква ґ.

А далі, вже у 1619 році, український письменник і церковний діяч Мелетій Смотрицький **ввів** букву ґ в українську абетку.

Після цього, як ви можете пам'ятати з курсу історії України з другого сезону подкасту, Україна була у складі двох імперій. Тому на території України у складі Російської імперії діяли **численні заборони** на українську мову, включно з літерою ґ. А у Львові, на Галичині, на Західній Україні, буква ґ була **поширеною**, там виходили книги та **граматики** української мови з літерою ґ.

На початку XX століття, у 1907 році, **вийшов** один із найважливіших українських словників — «Словник української мови» Бориса Грінченка. У тому словнику було близько 300 слів з літерою ґ.

Далі, у 20-х роках XX століття, на початку існування Радянського Союзу, відбувалась **українізація**. Тоді українські **мовознавці** мали **зелене світло** на розвиток української мови і повернення до традицій.

Результатом активної роботи мовознавців у 20-х роках став **правопис** 1928 року, який ще називають «Харківський правопис» або «Скрипниківка», тому що його **затвердив** тоді Микола Скрипник.

Авторами цього правопису були одні з **найавторитетніших** українських мовознавців за всю історію української мови; це була дуже важлива робота. Так от, у цьому правописі літеру ґ активно вживають і рекомендують її використовувати для нових запозичень з інших мов.

праслов'янська мова — Proto-Slavic language

верхньолужицька (мова) — Upper Sorbian (language)

ґава — crow

ґуля — lump

ґанок — porch

ґрунт — soil

позначати, позначити — to designate (imperfective, perfective)

рідкісний — rare

чудернацький — weird, odd

Пересопницьке Євангеліє — 16th-century Gospel book, used for the presidential oath of office

вводити, ввести — to introduce (imperfective, perfective)

численний — numerous

заборона — ban, prohibition

поширений — widespread

граматика — grammar (book)

вийти — to be released (perfective)

українізація — Ukrainization

(part of the 1920s Soviet indigenization policy)

мовознавець — linguist

правопис — orthography, spelling

затверджувати, затвердити — to approve (imperfective, perfective)

найавторитетніший — the most reputable

Можливо, зараз у нас було б набагато більше слів з літерою ґ, якби цей правопис діяв так, як планувалося. Але **не так сталося, як гадалося**.

Тридцять років були трагічними для України в багатьох **аспектах**. Це Голодомор, **знищення інтелігенції**, початок війни, а також просто **брутальне** знищення всього, що було зроблено у двадцятих роках українськими мовознавцями. У 1933 році **більшовики** проголосили, що старі методи мовознавства «**буржуазні**», «**контрреволюційні**», вони називали їх «**націоналістичним шкідництвом**».

І щодо літери ґ вони казали, що ця буква з'явилась в українській мові тільки на початку XX століття; вона **штучна** і **притаманна** тільки галицькій мові, тобто тільки території України, яка ближче до Польщі. Більшовицький мовознавець Наум Каганович писав ось таке:

«**Викресливши** непотрібну букву, до речі, **недоладно** подібну до **шибениці**, нам довелося піти навіть на те, що у **братських** російському та українському алфавітах не буде **рівної** кількості літер — 33 та 32. Проте Україна, як менша сестра Росії та її прямий мовний **нащадок**, має розуміти подібний крок».

Тобто Каганович настільки **сердитий** і злий на нашу **бідолашну** літеру ґ, що порівнює її з шибеницею. Тобто шибениця, як і літера ґ, схожі за формою, і він просто хоче її знищити. Шибениця — так, це пристрій для смертної кари.

Ще він дуже **пишається** тим, що якщо прибрати літеру ґ, то в українському алфавіті буде менше літер, ніж в російській мові, і це добре, бо Україна — це «менша сестра Росії», а тому тут має бути в нас менше літер. Ось така ось логіка; просто жах...

Як наслідок, на початку 34-го року літеру ґ **репресували**, тобто заборонили. А **за іронією долі**, Наума Кагановича трошки пізніше теж репресували і **розстріляли** у 1937 році. У ті роки дуже легко репресовували людей і, як бачите, не тільки людей, а навіть букви і навіть слова.

Наприклад, в одній статті заборонили вживати українське слово «**подвір'я**», тому що українське слово «двір» більше схоже на російське слово «двор», тому треба вживати тільки його. Забороняли багато слів, які були не схожі на російські.

Після **смерті** Сталіна були спроби повернути літеру ґ. Наприклад, у 1969 році відомий український мовознавець Богдан Антоненко-Давидович розпочав **дискусію** про те, що потрібно повернути букву ґ, бо вона була потрібна українській мові, в нас є слова з літерою ґ, але інші мовознавці тоді **виступили проти**.

аспéкт — aspect
зні́щення — extermination
інтелігéнція — intelligentsia
брутáльний — brutal
бі́льшові́к — Bolshevik (*noun*)
буржуáзний — bourgeois
націоналістичний — nationalistic

штúчний — artificial
притама́нний — intrinsic

викре́слювати, ви́креслити — to cross out (*imperfective, perfective*)
недола́дно — incongruously, ridiculously
бра́тський — brotherly
рі́вний — equal
наща́док — descendant
серди́тий — angry
бідола́шний — poor, unfortunate

пиша́тися — to be proud (*imperfective*)

розстрі́ляти — to execute by shooting (*perfective*)

подві́р'я — yard

смерть — death

диску́сія — discussion

І нарешті, вже майже тоді, коли Україна стала незалежною, у 1989 році літеру ґ нарешті поновили, і в правописі 90-го року вона знову **з'явилася** в абетці. Це все, звісно, дуже символічно, бо у 1991 році Україна стала незалежною і так само як літера ґ почала **помаленьку** відбудовувати свою історію.

Я сама пам'ятаю часи, коли у деяких книжках була літера ґ, а в інших не було літери ґ, наприклад, в словниках або в **підручниках**. Деякі люди і досі звикають до цієї букви, а діти в школі мають вивчати, запам'ятовувати ось ці слова, де ми вживаємо букву ґ. Справді, стільки **морок**, і все через одне **ідіотське** рішення людей при владі.

То в яких словах ми сьогодні вживаємо літеру ґ? Є кілька **десятків** таких слів, і деякі з них, можливо, не дуже вживані, а деякі ми вживаємо досить часто. І сьогодні я хочу **перерахувати** найпопулярніші слова з буквою ґ. А в конспекті до цього уроку ми підготуємо для вас повний список слів із перекладом на англійську мову.

Отже, це такі слова:

Ґрунт. «Ґрунт» — дуже популярне слово; це земля, так, у ґрунті ростуть рослини. Ґрунт.

«**Ґудзик**» — це те, що ви застібаєте на одязі, можна сказати тільки так. Ґудзик.

«**Ґанок**» — це частина будинку, яка виходить на вулицю, англійською «porch». Ґанок. Дуже гарне слово, правда?

Ґатунок. «Ґатунок» — це сорт або якість. Ґатунок — наприклад, «борошно першого ґатунку».

«**Ґвалт**» — це сильний **ґалас**, крик; «здійняти ґвалт».

Ґрати. «Ґрати» — це, у цьому випадку це іменник, це **загорожа** або **решітка**, тобто «grille», або «grid». «Ґрати», але не плутайте з дієсловом «ґрати», так, «ґрати на якомусь інструменті». Як бачите, тому нам потрібна буква ґ, щоб **розмежовувати** слова.

«**Ґречний**» — це ввічливий, чемний, у польській мові теж є таке слово. Ґречний.

Ґуля. «Ґуля» — це коли ви вдарили голову і там з'являється ґуля, тобто певна опуклість на голові. Ґуля.

Аґрус. «Аґрус» — це зелена ягода, англійською «gooseberry». Аґрус.

Дзиґа. «Дзиґа» — це іграшка, іграшка для дітей, яка крутиться. Дзиґа.

з'являтися, з'яв'їтися — to appear
(*imperfective, perfective*)

помаленьку — little by little (*adverb*)

підру́чник — textbook

ідіо́тський — idiotic

деся́ток — dozen

перерахо́вувати, перерахува́ти — to list,
to take a count (*imperfective, perfective*)

гу́дзик — button

га́тунок — type, kind

гу́валт — outrage, violence, uproar

га́лас — racket, noises, uproar

загоро́жа — fence

реші́тка — grille, grid

розмежо́вувати, розмежува́ти —
to distinguish (*imperfective, perfective*)

ґре́чний — polite

І також літера ґ буде в похідних словах від цих: тобто, наприклад, «аґрусовий», або «**ґратчастий**», або «ґрунтовний».

Це найпопулярніші слова, є ще декілька десятків, а також, якщо говорити про запозичення, то зараз в українській мові для послідовності ми переважно українізуємо звук [г] на український звук [ґ].

Наприклад, ми говоримо не «аванґард», «блогґер», «серфинґ», «Чикаґо», а ми говоримо українською «аванґард», «блогер», «серфинг», «Чикаго». Цей принцип найкраще зараз діє для української мови, ми до нього звикли, і він **зафіксований** в найновішій **редакції** українського правопису.

І там також **зазначено**, що букву ґ можна опціонально вживати тільки у прізвищах та іменах людей. Тобто можна опціонально говорити «Верґілій» або «Вергілій», так само «ґарсія» або «Гарсія», «ґеорг» або «Ґеорг». Тобто у іменах та прізвищах можна вживати ґ, можна вживати г.

Це трошки дивно, як на мене, що немає такого одного правила, яке це **уніфікує**, але, можливо, в майбутньому в правописі залишать той варіант, який стане найпопулярнішим серед людей.

Отже, ось така вона — історія літери ґ. Як я вже зазначала, це символічна історія, бо за тим, як репресували, забороняли літеру ґ, а потім вже назад повертали та відновлювали, ми можемо **простежити** історію багато чого українського. Сподіваюся, тепер уже літера ґ з нами **надовго**.

ґратчастий — grille (*adjective*)

зафіксований — fixed, stated
редакція — edition

зазначено — mentioned (*adverb*)

уніфікувати — to unify (*perfective*)

простежувати, простежити — to trace
(*imperfective, perfective*)
надовго — for a long time

✓ Відповіді на запитання

1. Який звук був раніше: [ɣ] чи [g]?

Звук [ɣ] був раніше, у праслов'янській мові. Пізніше, в українській мові, він перейшов у звук [g].

2. Скільки слів з буквою ґ було в словнику Бориса Грінченка 1907 року?

У словнику Бориса Грінченка 1907 року було близько трьохсот слів з буквою ґ.

3. Що стало результатом активної роботи українських мовознавців у 20-х роках XX століття?

Результатом активної роботи українських мовознавців у 20-х роках XX століття став правопис 1928 року (Харківський правопис або Скрипниківка).

4. З чим порівняв букву ґ більшовицький мовознавець Наум Каганович?

Наум Каганович порівняв букву ґ з шибеницею.

5. Яку літеру ми зараз вживаємо в нових запозичених словах: г чи ґ?

У нових запозичених словах ми вживаємо літеру г.

Словничок (з прикладами)

десятиліття • Кілька десятиліть тому літери ґ не було в українському алфавіті. • Установа існує вже третє десятиліття. • Це сталося в минулому десятилітті.	decade • A few decades ago, the letter <i>r</i> did not exist in the Ukrainian alphabet. • The institution has been in existence for three decades. • This happened in the last decade.
розбиратися, розібратися • Пропоную розібратися! • Ти розбираєшся в цій темі? • Обіцяю, я розберусь з цією ситуацією.	to sort out, to figure out, to understand (imperfective, perfective) • I suggest you figure it out! • Do you understand this topic? • I promise I will sort this situation out.
запозичення = запозичені слова • Звук [r] був у нових запозиченнях, тобто запозичених словах. • Літеру ґ активно вживають і рекомендують її використовувати для нових запозичень з інших мов.	loan words • The sound [r] was in new borrowings, that is, loan words. • The letter <i>r</i> is actively used, and it is recommended to use it for new loan words from other languages.
зелене світло • Тоді українські мовознавці мали зелене світло на розвиток української мови й повернення до традицій. • Керівник компанії дав зелене світло новому проєкту.	green light • At that time, Ukrainian linguists had a green light for the development of the Ukrainian language and a return to traditions. • The head of the company gave the green light to the new project.
не так сталося, як гадалося • Можливо, зараз у нас було б набагато більше слів з літерою ґ, але не так сталося, як гадалося. • Очікувався успішний блицкриг, але не так сталося, як гадалося.	it did not happen as expected • Perhaps now we would have many more words with the letter <i>r</i>, but it did not happen as expected. • A successful blitzkrieg was expected, but it did not happen as expected.

шкі́дні́цтво • Старі́ ме́тоди мовозна́вства назива́ли «націоналістичним шкі́дні́цтвом». • Законода́вство тракту́є це як умисне шкі́дні́цтво. • Ця поведі́нка набула́ озна́к шкі́дні́цтва.	sabotage, damaging • <i>The old methods of linguistics were called «nationalistic sabotage».</i> • <i>Legislation interprets this as intentional damaging.</i> • <i>This behavior took on the appearance of sabotage.</i>
ши́бениця • Ши́бениця — це при́стрій для сме́ртної ка́ри. • Кага́нович порі́внював лі́теру ґ з ши́беницею.	gallows • <i>A gallows is a device for capital punishment.</i> • <i>Kahanovych compared the letter ʹ with a gallows.</i>
репресува́ти • На поча́тку 1934 ро́ку лі́теру ґ репресува́ли, то́бто заборони́ли. • У ті ро́ки дуже́ ле́гко репресо́вували не тільки́ люде́й, а й на́віть бу́кви та сло́ва.	to repress (perfective) • <i>At the beginning of 1934, the letter ʹ was repressed, that is, it was banned.</i> • <i>In those years, it was very easy to repress not only people but even letters and words.</i>
за іро́нією до́лі • А за іро́нією до́лі, На́ума Кага́новича теж репресува́ли й розстрі́ляли у 1937 ро́ці. • За іро́нією до́лі, посольство́ Росі́ї знахо́диться на ву́лиці Украї́нських Ге́роїв.	ironically • <i>Ironically, Naum Kaganovich was also repressed and shot in 1937.</i> • <i>Ironically, the Russian embassy is located on Ukrainian Heroes Street.</i>
виступа́ти про́ти, ві́ступити про́ти • Він розпо́чав дискусі́ю про поверне́ння бу́кви ґ, але́ інші́ мовозна́вці ві́ступили про́ти. • Режисе́р люби́в виступа́ти про́ти «систе́ми» інду́стрії.	to oppose, to be against (imperfective, perfective) • <i>He started a debate about the return of the letter ʹ, but other linguists opposed it.</i> • <i>The director liked to oppose the «system» of the industry.</i>
моро́ка • Сті́льки моро́ки, і все че́рез одне́ ідіо́тське рі́шення люде́й при вла́ді. • Прибира́ння кварти́ри пе́ред свята́ми ста́ло вели́кою моро́кою для ро́дини.	trouble • <i>So much trouble, and all because of one idiotic decision of people in power.</i> • <i>Cleaning the apartment before the holidays became a big trouble for the family.</i>

Завершення

Ну що ж, сподіваюся, тепер ви будете знати і використовувати декілька слів з буквою ґ, щоб продовжити нашої бідолашній літері ґ життя.

А щоб вивчити ще більше слів з буквою ґ, запрошую до нашого конспекту уроку, де ми залишимо **повний** список слів з літерою ґ з перекладом на англійську і вправою для практики.

Нагадую, що конспекти уроку та електронні картки Анкі доступні за передплатою. Більше про це дізнавайтеся за посиланням: ukrainialessons.com/season6.

ґречно бажаю вам гарного дня! На все добре! І Слава Героям!

пóвний — full

ґречно — politely, gently

Вправи

1

З'єднайте дати та події:

1. ____ середина XVI століття	А дискусія мовознавців про повернення літери ґ
2. ____ 1619 рік	Б українізація, поява «Харківського правопису»
3. ____ 1907 рік	В повернення букви ґ в українську абетку
4. ____ 20-ті роки XX століття	Г введення літери ґ в українську абетку
5. ____ 1934 рік	Ґ поява ґ в Пересопницькому Євангелії
6. ____ 1969 рік	Д літеру ґ репресували, заборонили
7. ____ 1989 рік	Е поява літери ґ у «Словнику української мови»

З'єднайте імена історичних діячів і ким вони були:

1. ____ Микола Скрипник	А український письменник, ініціатор дискусії про відновлення літери ґ
2. ____ Богдан Антоненко-Давидович	Б радянський мовознавець, порівнював букву ґ з шибеницею
3. ____ Мелетій Смотрицький	В український письменник і літературознавець, автор «Словника української мови»
4. ____ Йосип Сталін	Г радянський партійний діяч, затвердив «Харківський правопис»
5. ____ Борис Грінченко	Ґ український письменник і церковний діяч, ввів літеру ґ в українську абетку
6. ____ Наум Каганович	Д радянський диктатор, генеральний секретар Комуністичної партії СРСР

Опрацюйте таблицю. Вставте слова з таблиці у пропуски в реченнях:

Список слів із літерою ґ			
Іменники			
аґрус	gooseberry	ґоґель-моґель	raw egg yolk mixed with sugar
ґава	crow; yawner, gaper	ґрати	grille, grid
ґазда, ґаздя	person who runs a household (<i>male, female</i>)	ґринджоли	big sleigh
ґандж	shortcoming, drawback	ґрунт	soil
ґанок	porch	ґудзик	button
ґатунок	type, sort, kind	ґуля	lump
ґвалт	outrage, violence, uproar	ґуральня	distillery
ґедзь	horsefly	джиґун	rebel, hooligan
ґирліґа	stick used by shepherds or old people	дзіґа	children's toy in the form of a circle or sphere on an axis
ґлей	thick juice formed on the trunk of a fruit tree	дзіґлик	chair without a backrest, small stool
ґніт	wick (in a candle or lamp)		
Прикметники			
ґречний	polite, courteous	ґрунто́вний	thorough, substantial

Дієслова			
ґвалтува́ти, зґвалтува́ти	to rape (<i>imperfective, perfective</i>)	ґи́гнути	to perish, to die (<i>perfective</i>)
ґе́гати, ґелґота́ти, ґелґо́тіти, ґерґота́ти, ґерґо́тіти	to make the sounds of a goose (<i>imperfective</i>)	ґрунтува́ти(ся)	to base (to be based) (<i>imperfective</i>)
		дри́гати	to shake, to kick (<i>imperfective</i>)
		про́гавити	to miss due to inattention (<i>perfective</i>)

- Василь — найзаможніший _____ на весь Борислав.
- Вони такі _____ та милі — завжди вітаються з нами!
- Злочинця посадили за _____ на 5 років.
- Праця мусить _____ на надійних джерелах.
- На Львівській вулиці суцільний _____ — так шумно,
що неможливо тебе розчути!
- Софійка бігала по дитячому майданчику, впала, і тепер на її голівці велика _____
_____ !
- Нападник побив жінку і намагався її _____ .
- Після засухи _____ став дуже сухим, і тепер у ньому
складно щось вирощувати.
- Він подався на програму, бо не хоче _____ можливість
поїхати до США.
- Ця дитина любить _____ ногами — не заздрю
її сусідам у літаку!
- Ти колись пробував _____ ? Дуже смачна ягода!

Конспект уроку №212 Про літеру ґ

12. Ми надали _____ опис проєкту та витрат замовнику.
13. _____ цілу ніч каркала під нашим вікном
і не давала спати.
14. Це французький сир найвищого _____ (р. в.) — справжня
«симфонія» смаку!
15. Добре жити в приватному будинку й мати _____ із видом
на природу!

3

Перекладіть українською мовою:

1. For one decade, the Soviet Union repressed most representatives of the Ukrainian intelligentsia.

2. Ironically, the author did not get the green light to publish the textbook.

3. A linguist opposed the letter ґ, comparing it to a gallows.

4. We expected an easy test task, but it caused so much trouble! It didn't happen as expected...

5. I want to figure out Ukrainian loan words.

Відповіді на вправи

1

Дати та події:

1. Г	5. Д
2. Г	6. А
3. Е	7. Б
4. Б	

Історичні діячі та ким вони були:

1. Г	4. Д
2. А	5. В
3. Г	6. Б

2

1. ґазда	6. ґуля	11. аґрус
2. ґречні	7. зґвалтувати	12. ґрунтовний
3. ґрати	8. ґрунт	13. Ґава
4. ґрунтуватися	9. проґавити	14. ґатунку
5. ґвалт	10. дриґати	15. ґанок

3

1. За одне десятиліття Радянський Союз репресував більшість представників української інтелігенції.
2. За іронією долі, автор не отримав зеленого світла на публікацію підручника.
3. Мовознавець виступив проти літери ґ, порівнявши її з шибеницею.
4. Ми очікували (розраховували) на легке тестове завдання, але воно спричинило (завдало) стільки мороки! Не так сталося, як гадалося...
5. Я хочу розібратися в українських запозиченнях (запозичених словах).

Конспект уроку № 213

Милозвучність української мови

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode213

Вступ

Привіт-привіт, це Анна Огойко і подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

І, з любов'ю до української мови, сьогодні я записую наступний епізод з нашої серії **таких собі** лінгвістичних епізодів. Ми з вами в попередніх епізодах **розбирали** наголошування українських слів, а також використання та історію літери ґ.

А сьогодні поговоримо про так звану **милозвучність** української мови, тобто тенденцію нашої мови бути гарною, зручною для **вимовляння** і прекрасною для звучання.

Річ у тім, що ця тема є досить типовою у ваших питаннях, які я **час від часу** отримую. Ви питаєте мене, наприклад, яка **різниця** між використанням «у» та «в», «і» та «й».

Сьогодні спробую дати відповідь на це питання, а також загалом **розкрити** тему милозвучності, тобто які **засоби** роблять українську мову красивою, а також які є правила, які ми використовуємо спеціально для того, щоб наша мова так чудово звучала.

такі собі — such

розбирати, розібрати — to dive into, to analyze (*imperfective, perfective*)

милозвучність = евфонія — euphony

вимовляння — pronouncing

час від часу — from time to time

різниця — difference

розкривати, розкрити — to reveal (*imperfective, perfective*)

засіб — tool, means

?? Запитання до епізоду

1. У якому році нібито відбувся конкурс краси мов у Парижі?

2. Скільки відсотків голосних в українських словах?

3. Яке явище відбувається у словах «тижневий», «шістнадцять», «агентство»?

4. Який приймник вживаємо частіше між голосним і приголосним: «у» чи «в»?

5. Який постфікс вживаємо в дієслові після приголосного: «-ся» чи «-сь»?

Словничок

милозвучний	euphonious, melodious
солов'яко	nightingale
підтвердження	confirmation
голосний	vowel
приголосний	consonant
нагромадження	accumulation
природний	natural
спрощення	simplification
чергування	alternation
грубо	rough
морочити голову чимось	to trouble, to bother someone with something
ролик	video clip

Милозвучність української мови

Милозвучність, або евфонія — це здатність фонетичної системи мови звучати **мелодійно**, тобто приємно для **слуху**.

Усі ми знаємо, що українська мова дуже **милозвучна**, правда? Ми називаємо нашу мову **солов'їною** — солов'їна мова, тобто мова **соловейка**, бо соловейко — це **пташка**, яка дуже гарно співає. Солов'їна мова.

А ще, майже всі, хто навчався в українській школі, в Україні, чув таку **легенду** про те, що на конкурсі мов українська мова **посіла** друге чи третє місце за милозвучністю. Так, тобто це дуже **поширений** міф або легенда в Україні про те, що українська мова на конкурсі була однією з наймилозвучніших мов у світі.

Одна легенда говорить про те, що такий конкурс, конкурс «Краси мов», **відбувся** у Парижі у 1934 році, і там українська мова зайняла третє місце як одна з найкрасивіших мов після французької і **фарсі**. А інша легенда говорить, що українська мова посіла друге місце після італійської мови.

мелодійно — melodiously

слух — hearing

солов'їний — nightingale (*adjective*)

пташка — bird

легенда — legend

посісти — to rank (*perfective*)

поширений — widespread

відбуватися, відбутися — to happen (*imperfective, perfective*)

фарсі — Farsi, Persian language

Ці дві легенди **досить** приємні, як на мене, така собі пропаганда української мови — нічого поганого, але, на жаль, немає **підтвердження** того, що ці конкурси **справді** були.

Тому, якщо ви знаєте, маєте підтвердження, що такі конкурси були і українська мова там зайняла одне з перших місць, дайте мені знати, добре?

Попри те, що такого конкурсу, можливо, і не було, українська мова **справді** милозвучна, гарна, приємна. Звичайно, це **досить суб'єктивно**, бо це моя улюблена мова і для багатьох з вас це також одна з улюблених мов, але **справді**, коли ви слухаєте українську музику, а особливо **поезію**, то можете почути, **відчути**, що українська мова гарна, милозвучна.

Причиною цього є, зокрема, те, що в українській мові часто звуки ходять ось так: **приголосний-голосний**, приголосний-голосний, приголосний-голосний, тобто вони **мінються**, немає сильного **нагромадження** приголосних звуків. І, оскільки голосні мови, вони дають більше голосу, більше звуку мові, то і мова звучить краще, якщо там є багато голосних.

Я знайшла таку інформацію, що українські слова на 42-46 відсотків **складаються** з голосних. **Відповідно**, в українській мові відбувається **природний** процес **усунення** приголосних звуків, якщо їх є багато в одному місці.

Наприклад, відбувається **явище спрощення**, коли замість того, щоб казати «тиждневий» (наприклад, від слова «тиждень» утворюємо «тиждневий»), ми говоримо «тижневий», без букви д. Тобто було три букви («ж», «д», «н»), і середня з них **випала** — «тижневий». Ми навіть так пишемо, без букви д. «Тижневий».

Іноколи буква може зберігатися на **письмі**, але ми її не **вимовляємо**. Наприклад, «16» пишемо «шістнадцять», але читаємо «шіснадцять» без «т».

Так само «агентство» пишемо «агентство». Тут багато-багато приголосних: «агентство», але читаємо «агенство». Це явище спрощення, коли приголосна буква зникає, спрощується.

Інше явище називається **чергування** приголосних. Наприклад, якщо є слово «француз», і ми хочемо утворити **прикметник**, треба додати суфікс «-ськ». Але ми говоримо не «француз-ський», а «с» перетворюється на «з». І ми вживаємо тільки один раз «з», кажемо «французький».

Також у дієсловах, які утворені з **префіксом**: якщо це дієслово починається на кілька приголосних, то префікс має також літеру і. Наприклад, дієслово «брати», так, починається на два приголосні звуки: [б], [р] — «брати». Тому ми говоримо не «розбрати», а «**розібрати**», тобто додаємо ще звук [і], голосний

досить — quite

справді — actually

попри — despite

суб'єктивно — subjectively

поезія — poetry

відчувати, відчути — to feel
(imperfective, perfective)

мінятися — to vary (imperfective)

складатися — to consist

відповідно — respectively

усунення — elimination

явище — phenomenon

випадати, випасти — to drop, to fall out
(imperfective, perfective)

письмо — writing

вимовляти, вимовити — to pronounce
(imperfective, perfective)

прикметник — adjective

префікс — prefix

розібрати — to disassemble (perfective)

звук, щоб краще звучало. Так само «надіслати», «розібрати», «**підігріти**» і так далі.

Це такі природні процеси, які відбуваються у мові, щоб її було **простіше** вимовляти і щоб вона краще звучала.

Також на **лексичному** рівні, коли з'являються нові слова (ми говорили про це минулого разу, це так звані **запозичені слова**), вони можуть звучати занадто **грубо** для української мови, не дуже милозвучно.

Тому в такому випадку, якщо це слово **потрапляє** в українську мову, ми намагаємося використовувати краще українське слово, тобто **підбирати** український **відповідник**, який буде звучати милозвучніше.

Наприклад, порівняйте слово «анархія» і українське слово «**безлад**», «аргумент» і «**доказ**», «дефект» і «**вада**» — це іншомовні або запозичені слова та їхні українські відповідники, які звучать краще, бо вони утворені за правилами української милозвучної мови: «безлад», «вада».

Ну, і найбільш відомими, мабуть, у плані милозвучності є так звані правила милозвучності, або закони милозвучності. Учні в школі часто **скаржаться**, що вчителі **морочать** їм **голову** тими правилами милозвучності. Якщо ми пишемо **твір** або есе, то треба обов'язково використовувати ці правила.

Насправді, коли ми говоримо, ми часто не **помічаємо** і найчастіше ми їх і так природно використовуємо, але не завжди. У **мовленні** важко **слідкувати** за правилами, а на письмі треба обов'язково дотримуватись цих правил.

Наприклад, використання прийменників «в» та «у». Ви, мабуть, помітили, що в українській мові їх вживають **паралельно**, тобто «в» або «у», вони мають те саме **значення**, але ми використовуємо їх залежно від слів, які стоять біля них.

Наприклад, можна сказати: «я була **в** Одесі», «була **в** Одесі», — між голосними «а», «о» вживаємо «в». Два голосні. «Я була **в** Одесі», але «він був **у** Києві» — між двома приголосними вживаємо голосний «у»: «він був **у** Києві».

Трошки складніше, коли у нас є голосний і приголосний, наприклад: «я була **у** Києві» чи «я була **в** Києві»? Все-таки, **згідно з** правилами, ми частіше вживаємо «в», ніж «у», тобто ми говоримо «я була в Києві».

Але треба казати «я була **у** Вінниці», тому що «Вінниця» починається з «в», і ми не можемо два рази вживати «в», так, «я була **в** Вінниці» — тут краще сказати «я була **у** Вінниці».

підігріти — to warm up (*perfective*)

простіше — easier
лексичний — lexical

запозичені слова — loan words

потрапляти, потрапити — to appear (*imperfective, perfective*)
підбирати, підібрати — to select (*imperfective, perfective*)
відповідник — equivalent

безлад — chaos, mess
доказ — proof
вада — defect, flaw

скаржитися — to complain (*imperfective*)
твір — essay

помічати, помітити — to notice (*imperfective, perfective*)
мовлення — speaking
слідкувати — to follow, to track (*imperfective*)

паралельно — in parallel (*adverb*)
значення — meaning

згідно з — according to

Ці правила дещо теоретичні, але вони досить **логічні**. Якщо ви будете часто використовувати мову і чути мову, то для вас ці моменти будуть простішими і більш **очевидними**.

Отже, ми **згадали** чергування «в» та «у», і воно відбувається не тільки в **прийменниках**, а також на початку слів, які починаються з «в» або «у». Наприклад, ви чули «учити» і «вчити», «учитель» і «вчитель» — ці слова **означають** те саме, але ми використовуємо різні слова, різні звуки, залежно від попереднього слова.

Наприклад, «мій учитель», «мій вчитель» (приголосний-голосний), але «моя вчителька» — тут зручніше сказати «моя вчителька», ніж «моя учителька». Так зручніше **рухатися роту**, правда? Приголосний-голосний або голосний-приголосний.

Інше популярне чергування для милозвучності — це «і» та «й». «І» вживаємо між приголосними («син і батько»), а «й» — між голосними (наприклад, «яблуко й апельсин», «яблуко й апельсин»).

Також, якщо попереднє слово закінчується на голосний, краще вживати «й»: наприклад, «гори й море».

Але тут є **виняток**: коли ми маємо певне **протиставлення** слів, тоді вживаємо «і»: наприклад, «війна і **мир**», тому що тут є **невеличка пауза**, тому ми використовуємо «і», щоб **відмежувати** ці два слова — «війна і мир».

Так само у словах, які починаються на «і», використовуємо відповідно: «він іде», «він іде», але «вона йде». Ось така різниця.

Також є ще правило милозвучності щодо «-ся» і «-сь». Ви, мабуть, чули, що **деякі** слова мають закінчення «-ся» або «-сь» — це так звані постфікси, «-ся» — «-сь». Так от, згідно з правилами милозвучності, «-ся» вживаємо перед приголосними, а «-сь» — перед голосними. Наприклад, «дивлюся на тебе», але «дивлюсь у книгу».

Тут такий момент, що ви можете вживати і так, і так, але є важливе правило щодо цього: це коли у нас є приголосний у дієслові (наприклад, «дивишся»), треба обов'язково вживати «-ся» після приголосного: «дивишся», але «дивишсь» неправильно, так ми не говоримо; так само «дивиться», а не «дивитьсь» — так, тут буде дуже багато приголосних. Тому вживаємо «дивиться» — «-ся» після приголосного.

І ще одне, останнє правило на сьогодні — це «з», «зі» та «із». Це прийменники, і тут, перед голосним, ми використовуємо «з»: наприклад, «пиріг з **ожиною**», а також після голосного перед приголосним теж «з»: «мати з донькою».

логічний — logical

очевидний — apparent

зга́дувати, згада́ти — to mention
(*imperfective, perfective*)

приймéнник — adverb

означа́ти — to mean (*imperfective*)

ру́хатися — to move (*imperfective*)

ро́т — mouth

ві́нйаток — exception

проти́ста́влення — opposition, contrast

ми́р — peace

невелі́чкий — small (*diminutive*)

па́уза — pause

ві́дмежóувати, ві́дмежува́ти —
to separate (*imperfective, perfective*)

де́які — some

ожи́на — blackberry

Конспект уроку №213

Милозвучність української мови

А «із» та «зі» вживаємо, якщо наступне слово починається на з, с, ц, ч, ш, щ, тобто звуки, які погано разом вимовляються із «з». Наприклад, ми кажемо «вийшов із зоопарку». «Зі» вживаємо так само перед «з», «с», «ч», «ш», «щ», якщо далі слово починається на кілька приголосних, наприклад: «скинув зі столу».

Сподіваюсь, для вас не було сьогодні забагато правил, але тепер ви будете знати і помічати ось такі ось моменти з милозвучністю. Тобто, коли ви будете читати різні **статті** чи слухати українську мову, помічайте, як вживають там «і», «й», «в», «у», «з», «зі», «із», дивіться, чому так **відбувається** і чому так звучить краще.

А в конспекті до цього **уроку** ми підготуємо для вас усі закони милозвучності з прикладами — це буде, як завжди, таблиця і вправи для практики милозвучності. Я думаю, вони допоможуть вам краще розібратися з цією темою. Нагадую, що конспект уроку доступний для преміум-підписників.

А ще, якщо ви хочете подивитися відео на цю тему, ви можете переглянути мій ролик з мого ютуб-каналу «[Навсі200](#)», де я поясню цю тему звичайною українською мовою для **старшокласників**.

Я залишу посилання на цей відеоурок, на цей **ролик**, а також там буде інформація про те, як оформити преміум-підписку на сторінці цього епізоду: ukrainianlessons.com/episode213.

стаття — article

відбуватися, відбутися — to happen
(imperfective, perfective)

урок — lesson

старшокласник — high school student

✓ Відповіді на запитання

1. У якому році нібито відбувся конкурс краси мов у Парижі?
Конкурс краси мов у Парижі нібито відбувся в 1934 році.
2. Скільки відсотків голосних в українських словах?
В українських словах 42-46 відсотків голосних.
3. Яке явище відбувається у словах «тижневий», «шістнадцять», «агентство»?
У цих словах відбувається явище спрощення.
4. Який прийменник вживаємо частіше між голосним і приголосним: «у» чи «в»?
Між голосним і приголосним частіше вживаємо прийменник «в», наприклад: «була в Києві».
5. Який постфікс вживаємо в дієслові після приголосного: «-ся» чи «-сь»?
У дієслові після приголосного вживаємо постфікс «-ся», наприклад, «дівися», «дивиться».

Словничок (з прикладами)

милозвучний - Українська мова дуже милозвучна, правда? - У мене є друг з милозвучним ім'ям Олесь. - Система отримала милозвучну назву «Трембіта».	euphonious, melodious, sweet-sounding - The Ukrainian language is very melodious, isn't it? - I have a friend with a sweet-sounding name Oles. - The system received a melodious name «Trembita».
солов'єйко Солов'єйко — це пташка, яка дуже гарно співає. - Ми називаємо нашу мову солов'їною — солов'їна мова, тобто мова солов'єйка.	nightingale - A nightingale is a bird that sings very beautifully. - We call our language nightingale — nightingale language, that is, the language of the nightingale.
підтвердження - Немає підтвердження того, що ці конкурси справді були. - Якщо ви маєте підтвердження, дайте мені знати, добре?	confirmation - There is no confirmation that these contests really took place. - If you have confirmation, let me know, okay?
голосний - В українській мові часто звуки ходять ось так: приголосний-голосний. - Згідно з правилами милозвучності, «-сь» вживаємо перед голосними. - Мова звучить краще, якщо там є багато голосних.	vowel - In the Ukrainian language, sounds often go like this: consonant-vowel. - According to the rules of melodiousness, we use «-s» before vowels. - A language sounds better if there are many vowels.
приголосний - Інше явище називається чергування приголосних. - Який прийменник вживаємо частіше між голосним і приголосним? - Між двом'я приголосними вживаємо голосний «у».	consonant - Another phenomenon is called consonant alternation. - Which preposition do we use more often between a vowel and a consonant? - We use the vowel «y» between two consonants.

нагрома́дження • Тут немає сильного нагрома́дження приголосних зву́ків. • Трива́є нагрома́дження російської військо́вої те́хніки поблизу́ украї́нсько-росі́йського кордо́ну.	accumulation • There is no strong accumulation of consonant sounds. • The accumulation of Russian military equipment near the Ukrainian-Russian border continues.
приро́дний • Відбува́ється приро́дний проце́с усу́нення приголосних зву́ків, якщо́ їх є бага́то в одні́му місці́. • Це такі приро́дні проце́си, які відбува́ються в мо́ві. • Важли́вий пріоритет — відно́влення приро́дної еко́сфе́ри на терито́рії Укра́їни.	natural • There is a natural process of elimination of consonant sounds if there are many of them in one place. • These are natural processes that occur in language. • An important priority is the restoration of the natural ecosphere in the territory of Ukraine.
спро́щення • Це явище спро́щення, коли́ приголосна бу́ква зника́є, спро́щується. • Парла́мент розгляда́є спро́щення податко́вого законода́вства.	simplification • This is a simplification phenomenon; when a consonant letter disappears, it is simplified. • The Parliament is considering the simplification of tax legislation.
чергува́ння • Популя́рне чергува́ння для милозвучно́сті — це «і» та «й». • Чергува́ння «в» та «у» відбува́ється не тільки в при́ймєнниках, а та́кож на поча́тку слів.	alternation • A popular alternation for euphony is «i» and «y». • The alternation of «v» and «u» occurs not only in prepositions but also at the beginning of words.
гру́бо • Вони́ мо́жуть звучати́ зана́дто гру́бо для украї́нської мо́ви. • Це гру́бо пору́шує принци́пи міжна́родного пра́ва.	rough, grossly • They may sound too rough for the Ukrainian language. • This grossly violates the principles of international law.
морочи́ти го́лову чи́мось • У́чні в шко́лі ска́ржаються, що вчителі́ мороча́ть їм го́лову ти́ми пра́вилами милозвучно́сті. • Не мороч мені́ го́лову дрібни́цями.	to trouble, to bother someone with something • Pupils at school complain that the teachers bother them with those euphony rules. • Don't bother me with trifles.

ро́лик, відеоро́лик

- Ви можете переглянути **ро́лик** з мого ютуб-каналу «Навсі200».
- Ідея **відеоро́лика** виникла спонтанно.

video clip

- You can watch a **video clip** from my Navsi200 YouTube channel.
- The idea for the **video clip** arose spontaneously.

Завершення

І на сьогодні все!

Нарешті у нас тепер є епізод із відповіддю на дуже типове питання, про милозвучність української мови. Сподіваюсь, він не був занадто **нудним**. Я розумію, що правила, теоретичні моменти можуть бути не дуже веселими, але їх потрібно пам'ятати, бо ми всі хочемо **покрáщувати** нашу слов'яну українську мову, правда?

А для тих, хто хоче ще більше покращити свою українську, пропоную перейти до конспекту цього уроку — там буде таблиця, вправи на милозвучність, а також вправа з іншомовними словами. Ви зможете підбирати милозвучніші українські слова до не таких гарних іншомовних або запозичених слів.

Тож переходьте до конспекту цього уроку, а якщо ви ще не оформили преміум-підписку, дізнавайтеся більше про преміум, а також **переглядáйте** моє **безкоштовне** відео про милозвучність на сторінці цього епізоду: ukrainianlessons.com/episode213.

Бажаю вам успіхів, нехай у вас усе буде добре! Бажаю всього найкращого і **бережіть себе!** Слава Героям!

нудний — boring

покрáщувати, покрáщити — to improve
(imperfective, perfective)

переглядáти, перегля́нути — to watch
(imperfective, perfective)

безкоштóвний — free of charge

Бережіть себе! — Take care!
(formal or plural)

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю. Вставте прийменники та постфікси у пропуски в тексті:

Правила милозвучності української мови	
Чергування у — в	
Приголосний + у + приголосний	Я зайшо <u>в</u> у кав'ярню.
Голосний + у (перед « в », « ф », « льв », « св », « тв », « зв »)	Гарно у Льво <u>ві</u> ! Я написала про це у т <u>во</u> рі. Фестивалі у Вінни <u>ці</u> .
Початок речення або пауза + у + приголосний	У те <u>бе</u> гарна зачіска. Я не розумію, у чо <u>му</u> пробле <u>ма</u> .
Приголосний + в + приголосний	Це ми в О <u>де</u> сі.
Голосний + в (перед « в », « ф », « льв », « св », « тв », « зв »)	Ходімо в к <u>і</u> но!
Особливі випадки (слова):	
м <u>ій</u> уч итель прийшо <u>в</u> уж е зроб <u>ів</u> уч ора	мо <u>я</u> в чителька прийшла в же зробила в чо <u>ра</u>
Чергування і — й	
Приголосний + і + приголосний	Я замовив чай і т <u>і</u> стечко.
і + я, ю, є, ї	Маріна і ї <u>ї</u> брат їдять гру <u>ш</u> і і я <u>б</u> лука.
і для протиставлення чи зіставлення	батьк <u>і</u> і д <u>і</u> ти роман «Війна і м <u>и</u> р»
Голосний + й + голосний	Ми їли молоко й о <u>ла</u> дки.
Голосний + й + приголосний (якщо немає протиставлення)	Ми пили піво й ви <u>н</u> о.
Для різноманітності можна вживати сполучник та , особливо між голосним і приголосним.	п <u>і</u> во та ви <u>н</u> о гру <u>ш</u> і та я <u>б</u> лука

Особливі випадки (слова):	
моє́ і ме́ння і мові́рно поча́в і ті́	на́ й ме́ння це́ й мові́рно поча́ла́ й ти
Чергування з — зі — із	
Голосний + з + голосний	Вони́ приї́хали з А́встра́лії.
Приголосний + з + голосний	Він пішо́в з О́кса́ною.
Голосний + з + приголосний	Вона́ спілкува́лася з фахі́вцями.
Приголосний + із + приголосний із (перед «с», «ш») зі (перед кількома приголосними, особливо на «з», «с», «ш», «щ»)	Ро́дом із Кі́єва. Ма́ма із си́ном. Су́кня із шовку. зі зло́сті зі шко́ли зі мно́ю зі Льво́ва
Дієслова з постфіксом -ся, -сь	
Голосний + -ся + приголосний	Дивлю́ ся на́ те́бе.
Приголосний + -ся + голосний або приголосний	Диві́ в ся в не́бо. Диві́ в ся у во́ду.
Голосний + -сь + голосний Дієприслівники — завжди -сь	Дивлю́ сь у во́ду. усміхну́вши сь купа́ючи сь
У розмовному стилі та художніх творах інколи вживають -сь після приголосних.	збагаті́ в ся — збагаті́ в сь втомі́ в ся — втомі́ в сь

Запозичення в українській мові

Запозичені (або іншомовні) слова становлять приблизно десять відсотків словникового запасу української мови. 1. _____ (у / в) українській мові вони «пристосовуються» до її граматичних і фонетичних особливостей. Наприклад, запозичене слово **аптека** не тільки відмінюється (**аптека, аптеки, аптеці** тощо), а 2. _____ (і / й) підлягає фонетичним законам української мови: кінцевий приголосний основи 3. чергуєть_____ (ся / сь) з ц та ч при формо- і словотворенні (**аптека, аптеці, аптечний** — порівняйте: **рука, руці, ручний**).

Використання іншомовних слів виправдане 4. _____ (у / в) офіційно-діловому стилі, оскільки вони 5. _____ (у / в)війшли до активного словника міжнародного спілкування 6. _____ (і / й) часто не мають відповідників 7. _____ (у / в) українській мові. До інтернаціоналізмів належать фінансові та юридичні терміни, терміни бухгалтерського обліку чи поштово-телеграфного зв'язку: **банк, конституція, бюджет, телефон, віза, копія, сума, штраф, аванс, адвокат**.

Використання значної кількості запозичених слів в офіційно-діловому 8. _____ (і / й) науковому стилях зумовлене прагненням до точності й однозначності викладу. Іншомовні слова зазвичай не багатозначні, тому своєю однозначністю 9. _____ (і / й) унеможливають неправильне сприйняття. Багато іншомовних слів стали науковими термінами: **інфінітив, синтаксис, тангенс, асимілювати, атом**.

Треба пам'ятати, що іншомовні слова потрібно використовувати передусім тоді, коли немає українського відповідника 10. _____ (з / із / зі) тим самим обсягом значення: **телеграф, банк, баланс**. Не завжди виправданим є 11. _____ (у / в)живання іншомовних слів на зразок **аргумент (підстава, доказ), координувати (погоджувати), лімітувати (обмежувати)** та інших.

Недоречно поруч 12. _____ (з / із / зі) запозиченим словом 13. _____ (у / в)живати власне українське пояснення: власна автобіографія, вільна вакансія чи хронометраж часу.

14. _____ (у / в) розмовно-побутовому 15. _____ (і / й) художньому стилях іншомовних слів значно менше. Якщо й використовують, то здебільшого давно запозичені, 16. _____ (у / в)сіма знані: **майдан, клас, кавун, солдат, пальто**.

Хоча останнім часом — 17. _____ (з / із / зі) розвитком інформаційних технологій — 18. намітила _____ (ся / съ) тенденція запозичувати 19. _____ (і / й) уживати іншомовні слова надміру: **юзер (користувач), контент (наповнення, зміст)** та ін. А окремі 20. _____ (з / із / зі) них настільки суперечать законам милозвучності, що їх важко вимовляти: **лайфхак, мерчендайзер, продакт-плейсмент** та ін.

Мовознавці радять 21. вдавати _____ (ся / съ) до іншомовних слів лише за крайньої потреби — тоді, коли 22. _____ (у / в) українській мові немає прямого відповідника (*Авраменко О. Українська мова: підручник для 10 класу*).

2

З'єднайте іншомовні слова та їхні українські відповідники:

Іменники:

1. _____ дефект	А вказівка
2. _____ кастинг	Б цінник
3. _____ анархія	В доказ
4. _____ пріоритет	Г занепад
5. _____ прайс-лист	Ґ вкладення
6. _____ деградація	Д першість
7. _____ аргумент	Е вада, недолік
8. _____ прерогатива	Є безлад
9. _____ директива	Ж перевага
10. _____ інвестиція	З відбір

Прикметники:

1. _____ екстраординарний	А людяний
2. _____ легітимний	Б панівний
3. _____ генеральний	В одночасний
4. _____ екстрений	Г особливий
5. _____ сакральний	Ґ законний
6. _____ гуманний	Д головний
7. _____ домінантний	Е негайний, спішний
8. _____ вербальний	Є секретний
9. _____ конфіденційний	Ж словесний
10. _____ синхронний	З священний

Дієслова:

1. _____ реєструвати	А відтворювати
2. _____ транспортувати	Б наслідувати
3. _____ стимулювати	В прискорювати
4. _____ репродукувати	Г перевозити
5. _____ форсувати	Ґ заохочувати, спонукати
6. _____ імітувати	Д записувати
7. _____ базуватись	Е зосереджувати
8. _____ дискредитувати	Є переважати
9. _____ превалювати	Ж ґрунтуватись
10. _____ концентрувати	З знеславлювати

3

Перекладіть українською мовою:

1. The Ukrainian language is melodious, like a nightingale — it is characterized by a natural alternation of vowels and consonants.

2. Russia's full-scale invasion of Ukraine is a gross violation of international law.

3. I invite you to watch my video about the phenomenon of alteration.

4. This accumulation of consonants leads to simplification.

5. Don't bother me ("my head")! Where is the confirmation of this information?

Відповіді на вправи

1

1. В	7. в	13. вживати	18. намітилася
2. й	8. й	14. у	19. й
3. чергується	9. й	15. й	20. з
4. в	10. з	16. усіма	21. вдаватися
5. ввійшли	11. вживання	17. з	22. в
6. й	12. із		

2

Іменники:

1. Е	6. Г
2. З	7. В
3. Є	8. Ж
4. Д	9. А
5. Б	10. Ґ

Прикметники:

1. Г	6. А
2. Ґ	7. Б
3. Д	8. Ж
4. Е	9. Є
5. З	10. В

Дієслова:

1. Д	6. Б
2. Г	7. Ж
3. Ґ	8. З
4. А	9. Є
5. В	10. Е

3

1. Українська мова милозвучна, як соловейко — для неї характерне природне чергування голосних і приголосних.
2. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну є грубим порушенням міжнародного права (— це грубе порушення міжнародного права).
3. (Я) Запрошую вас подивитися мій (відео)ролик про явище (феномен) чергування.
4. Таке нагромадження приголосних (звуків) призводить до спрощення.
5. Не мороч мені голови (голову)! Де підтвердження цієї інформації?

Конспект уроку № 214

Символи Різдва в Україні

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode214

Вступ

Вітаю, це Анна Огойко і подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

І цей епізод — невеличкий святковий сюрприз для вас, бо він вийшов набагато раніше, ніж **зазвичай**, бо за кілька днів у нас **Різдво Христове**. Тому я вирішила підготувати для вас особливий епізод про Різдво й опублікувати його **заздалегідь**, щоб ви могли підготуватися.

А також, починаючи з наступного тижня, у нас на подкасті будуть **канікули**, і ми повернемося до вас уже в січні з новими епізодами подкасту. Тому сьогодні у нас буде такий святковий епізод заздалегідь.

Цього року українці будуть святкувати Різдво **переважно** 25 грудня, тобто так, як у більшості західних країн. І це **відрізняється** від тої інформації, яку я давала вам у інших епізодах про Різдво, правда?

Як ви пам'ятаєте, я розповідала не раз на подкасті, що ми святкуємо Різдво в Україні 7 січня, тобто **Святвечір** 6 січня, а Різдво — 7 січня.

Але після **повномасштабного вторгнення**, у тих нових умовах, у яких ми зараз живемо, Україна вирішила **від'єднатися** від традиції святкувати Різдво за старим календарем і святкувати Різдво разом з більшістю країн, 25 грудня. Цього року все більше людей будуть так святкувати Різдво, хоча 7 січня це теж можна робити.

Тому сьогодні я хотіла би повторити чи нагадати вам про українські **різдвяні** символи.

Оскільки, живучи за кордоном, я дедалі більше **переконуюся** в тому, що Різдво в Україні має свій унікальний характер, таку **неповторну** атмосферу і цікаві старі традиції, які існують вже сотні років і зараз досі або існують в Україні, або **відроджуються**, тобто повертаються в Україну після **заборон**.

Тому я хочу сьогодні розповісти вам про декілька таких елементів або символів Різдва в Україні.

Як завжди, спочатку даю вам список питань і словничок.

зазвичай — usually

Різдво Христове — Christmas

заздалегідь — in advance, beforehand

канікули — holiday, vacation

переважно — predominantly

відрізнятися — to differ (*imperfective*)

Святвечір = **Святий Вечір** —
Christmas Eve

повномасштабне вторгнення —
full-scale invasion

від'єднуватися, від'єднатися —
to separate (*imperfective, perfective*)

різдвяний — Christmas (*adjective*)

оскільки — since, so long as

переконуватися, переконатися —
to make sure (*imperfective, perfective*)

неповторний — unique

сотня — hundred

відроджуватися, відродитися — to revive
(*imperfective, perfective*)

заборона — ban

?? Запитання до епізоду

1. Як приготувати пшеницю на кутю?

2. Що таке «сушина» або «сушня»?

3. Яку різдвяну прикрасу виготовляють із колосків пшениці чи жита?

4. Яка різдвяна прикраса має форму пірамідок із соломи?

5. Яка різдвяна прикраса прийшла до нас із Німеччини?

Словничок

переддєнь	eve, the day before
помєрлий	deceased
перероблений	processed
замочіти	to soak
сушити	to dry, to dehydrate
настоюватися	to infuse, to draw
колосок	ear, spike (of wheat)
оберемок	armful, bundle
павук	spider
солóма	straw
вертєп	nativity scene

Символи Різдва в Україні

Отже, перейдімо до світлого свята Різдва!

Переддєнь Різдва називають в Україні Святий Вечір, або Святвечір. Це переддєнь Різдва і це один із найособливіших вечорів року. Його завжди проводять у колі сім'ї.

Традиційно люди вірять, що в цей вечір **поєднуються** світ живих і світ **померлих** людей. Тому вважають, що на Святий Вечір, на вечерю, до нас приходять **душі** наших родичів, які вже не з нами. Наприклад, у моїй сім'ї завжди **ставили** на стіл додаткові ложки для їжі для того, щоб наші померлі родичі змогли також **поїсти** з нами.

Важливо, що вечеря на Святий Вечір починається, коли на небі з'являється перша **зірка**. Ми ще будемо згадувати сьогодні зірки, бо це теж важливі символи Різдва.

Українці, які дотримуються саме християнських традицій, на Святвечір не їдять м'яса чи інших продуктів **тваринного походження**, крім риби — це ще одна форма **посту**, тобто **утримання** від вживання певної їжі.

поєднуватися, поєднатися — to connect, to link (*imperfective, perfective*)

душá — soul

стáвити, постáвити — to put, to place (*imperfective, perfective*)

поїсти — to eat (*perfective*)

зірка — star

тваринне походження — animal origin

пíст — fast, fasting (in religion)

утрíмання — abstinence

Переважно на Святий Вечір їдять страви з овочів, з риби, з грибів. Наприклад, це можуть бути вареники з картоплею і грибами, різні форми риби.

Можливо, ви чули з мого подкасту також, що на Святий Вечір традиційно готують 12 страв. Так, це така традиція, однак вона **притаманна** не всім регіонам України і, звичайно, не всі можуть **дотримуватися** її.

Однак усі-усі на Святвечір обов'язково їдять **кутю**. Це перша, основна страва і, звичайно, один із центральних символів Різдва. Кутя — це **відварена пшениця**, або **ячмінь**. Це цільна пшениця, тобто не **перероблена**, а фактично **зерна** пшениці, тому її потрібно досить довго варити.

Спочатку пшеницю треба **замочити** у воді на ніч, а потім варити близько години. Спочатку замочити, а потім варити десь годину. Далі кутю **охолоджують** і додають у неї узвар, **мак**, горіхи, мед, щоб зробити її солодкою і смачною.

Кутею розпочинають святкувати Різдво на Святвечір. Традиційно, на початку вечері, всі члени родини їдять по три ложки куті. **До речі**, саме на Святвечір кутю називають **багатою**, тому що у неї кладуть все найкраще: горіхи, мед, мак.

А вже на наступні свята різдвяного **циклу** є інші типи куті: це **щедра** кутя на Новий рік і голодна кутя на **Водохреще**.

Я **згадувала** про узвар — це ще один символ українського Різдва. Його додають до куті, але також ви, мабуть, помічали, що узвар в Україні п'ють цілий рік в ресторанах, в **їдальнях**, але його обов'язково готують на Різдво.

Узвар — це дуже давній український **напій**. Він пов'язаний тісно з тим, що в Україні є багато фруктів та овочів влітку, але взимку їх важко зберігати, тому в Україні їх часто **засушують**.

Тобто у нас є дуже популярна традиція: сушити фрукти та ягоди, і потім з цих засушених фруктів (їх ще називають **сушина** — ми називали так в моєму місті, або кажуть ще сушня — це сушені фрукти, або засушені фрукти), і потім з цієї сушини можна, наприклад, приготувати узвар. Це можуть бути сушені яблука, груші, вишні, **сливи**.

Важливо: коли ви готуєте узвар, не **переварити** його. Слово «узвар» походить від слова «заварити», тому треба тільки **довести** воду **до кипіння** і далі вимкнути воду, тобто не варить узвар у **киплячій** воді, а тільки доведіть до кипіння і залишайте **настоюватися**.

Важливо, щоб узвар настоявся десь 5-6 годин чи більше: таким чином він стане **насиченим** і смачним, солодким — тоді не треба

притаманний — characteristic, inherent
дотримуватися, дотриматися — to follow, to adhere (*imperfective, perfective*)
кутя — kutia, Ukrainian Christmas dish
відварений — boiled
пшениця — wheat
ячмінь — barley
зерно — grain

охолоджувати, охолодити — to cool (*imperfective, perfective*)
мак — poppy

до речі — by the way, besides
багатий — wealthy

цикл — cycle
щедрий — generous
Водохреще — Epiphany
згадувати, згадати — to mention, to recall (*imperfective, perfective*)
їдальня — canteen

узвар — sweet drink made of dried fruit and berries
напій — drink, beverage

сушина = сушня — dried fruit

слива — plum

переварювати, переварити — to overboil, to overdo (*imperfective, perfective*)
заварювати, заварити — to brew (*imperfective, perfective*)
доводити, довести до кипіння — to bring to a boil (*imperfective, perfective*)
киплячий — boiling
насичений — saturated

додавати в узвар цукор; іноді додають тільки трошки меду.

Далі поговоримо про різдвяні **прикраси**. Насамперед це такий чудовий різдвяний символ, який називається **дідух**.

Дідух — це прикраса, зроблена з **колосків** жита чи пшениці. У різних регіонах його називають дідуганом, королем, колядником, колядою. Дідух — це сніп; сніп — це **оберемок**, **згорток** колосків, згорток пшениці, може бути теж жито чи інші **зернові**.

Традиційно, на Різдво його ставлять на покуті, або на покутті — це куток, де є найсвятіші **ікони** та інші символи Різдва. Дідух — його називають так, тому що він символізує родину, **рід** і, знову ж таки, померлих родичів. Дід — дідух.

Але також дідух, очевидно, символізує врожай і бажання українців мати гарний **врожай** наступного року, тобто зібрати багато пшениці, багато зернових, овочів.

Отже, це дідух, а ще одна традиційна прикраса на Різдво, про яку, якщо чесно, я дуже довго взагалі не знала, це різдвяний **павук** — це прикраса, виготовлена із **соломи**. Солома — це сухі **стебла** рослин; із соломи роблять різні речі та прикраси.

І от павук роблять так, що утворюють такі **ромби** і далі **сполучають** їх між собою у **пірамідки**. Я думаю, вам краще побачити фотографію цього різдвяного павука і різдвяного дідуха — вони будуть на сторінці цього епізоду, ви можете зайти і побачити.

Я також тільки недавно дізналася, що такі от різдвяні павуки **походять** із Полісся — це територія України на півночі; мабуть, тому я раніше про них не знала. А зараз вони стають дедалі популярнішими, бо справді вони дуже гарні і дуже оригінально виглядають.

Такого павука **підвішують** на **стелю**, і треба його **торкнутися** на **удачу**, і коли його торкаєтесь, він так гарно-гарно рухається.

Якщо дідух і павук — це традиційні і давні символи та прикраси, то новим символом українського Різдва, новою прикрасою стала **ялинка**. Це, звичайно, досить нова традиція, як і у всьому світі.

Бо, якщо я не помиляюся, ялинки походять із Німеччини, і вони **поширилися** у інших країнах тільки в XIX столітті і так само прийшли помаленьку до України.

А зараз ялинка — це важлива частина українського Різдва і Нового року. Діти отримують подарунки під ялинку, і взагалі зараз, уже з досвіду можу сказати, що діти **обожнюють** ялинки, прикрашати їх, вони дуже гарні, яскраві, **пухнасті**. Тому ялинка — це ще один гарний, новий символ українського Різдва.

прикрáса — decoration

згóрток — armful, bundle
зерновí — crops

ікóна — icon

рід — kin, clan

врожа́й — harvest

ромб — rhombus, diamond
сполучáти, сполучíти — to connect
(imperfective, perfective)
пірамíдка — pyramid (diminutive)

похóдити — to originate (imperfective)

підві́шувати, підві́сити — to hang
(imperfective, perfective)
сте́ля — ceiling
торка́тися, торкну́тися — to touch
(imperfective, perfective)
удáча — luck, success
ялі́нка — spruce

поші́рюватися, поші́ритися — to spread
(imperfective, perfective)

обо́жнювати — to adore (imperfective)
пухна́стий — fluffy

А ще один старий символ Різдва — це колядки. **Колядки** — це пісні, які співають на Різдво, ними **віншують**, тобто вітають господарів і всю родину. В Україні, у різних регіонах, є тисячі різних варіантів колядок — це величезна частина нашої історії і **фольклору**.

До речі, раніше, ще до християнства, колядки були на тему **відродження** сонця — привітання сонцю, а вже пізніше колядки перейшли на тему **народження** Ісуса Христа, хоча багато з них досі містять **язичницькі** елементи.

У нас на подкасті був епізод про колядки, у якому я навіть співаю для вас популярну колядку «Нова радість стала» — це епізод номер 64, можете **переслухати** його.

Людей, які ходять колядувати, називають колядники. Колядники ходять часто групами, або **ватагами**, і носять з собою одну або кілька різдвяних зірок, або **звїзд**.

Вони можуть бути дуже різнокольоровими, **барвистими**. Це великі такі зірки на **палицях**. Це також символ українського Різдва. Ця велика зірка на палиці символізує вифлеємську зірку, яка **сповістила** про народження Ісуса Христа.

Окрім колядування, ще такою формою повідомлення про народження Христа є **вертеп**. Вертеп — це, звісно, традиція, яка поширена в багатьох країнах, і до України вона давно **потрапила** із західних країн.

Вертеп — це театральна **вистава**; вона розповідає переважно про історію народження Ісуса Христа і його **порятунок** від Ірода. Але в Україні, окрім ось цієї традиційної історії, у вертепі часто є ще друга частина — **сатира**, тобто до **біблійного** сюжету додають ще актуальних **персонажів** і якісь події з сучасності.

Наприклад, у 60-х роках минулого століття наші дисиденти робили вертепи про те, як Ірод наказував солдатам **вбивати** дітей за любов до України. Тоді радянська влада **репресувала** українців за патріотизм і навіть забороняла колядки та вертепи.

А зараз, очевидно, в наші часи є часто у вертепах елементи війни — це боротьба **світла** із **темрявою**.

Взагалі, досить неймовірно, як українське Різдво було фактично під заборонаю десятки років під час Радянського Союзу: не можна було колядувати, святкувати Різдво, готувати традиційні страви. Усі ці символи Різдва були заборонені і потім тільки почали повертатися до нас у 90-х, але вони все одно збереглися в нашій культурі.

Частково це більше як традиція, чи навіть легенда, але є багато людей в Україні, які з великим **ентузіазмом** відроджують ці

коля́дка — Christmas carol
віншувати — to greet (at Christmas)

фольклóр — folklore

відрóдження — revival

нарóдження — birth
язі́чнийський — pagan

переслúхувати, переслúхати — to relisten
(*imperfective, perfective*)

ватáга — big group
звїздá — star (at Christmas)

барвй́стий — colorful
пáлиця — stick

спові́щати, спові́стити — to inform
(*imperfective, perfective*)

потраплýти, потра́пити — to appear
(*imperfective, perfective*)

вистáва — performance
поряту́нок — rescue, saving

сатíра — satire
біблй́ний — biblical
персона́ж — character

вбивáти, вбй́ти — to kill
(*imperfective, perfective*)
репресувáти — to repress (*perfective*)

свй́тло — light
тёмря́ва — darkness

частко́во — partially
ентузіáзм — enthusiasm

традиції. Тобто вони **намагаються** ставити дідуха, беруть участь у вертепах, колядують, навіть намагаються робити різдвяного павука.

Звичайно, не можна сказати, що це роблять всі українці: по-перше, не всі українці є **релігійними**, а по-друге, зараз в українців часто можуть бути інші пріоритети і, можливо, не всі мають час і можливість дотримуватися всіх цих традицій.

Але оскільки ми тепер святкуємо Різдво за більш типовим календарем, 25 грудня, я думаю, це **спростить** також появу нових традицій і символів.

Зокрема, раніше в Україні у нас був **так званий** Дід Мороз, який дарував подарунки на Новий рік. А зараз, оскільки ми будемо святкувати Різдво 25 грудня, то **дедалі** популярнішим стає Санта Клаус. Так, досі є в нас, звісно, Святий Миколай, який приносить подарунки ще раніше, в грудні. Але так само починає бути популярним Санта Клаус.

І взагалі, я сподіваюся, що в майбутньому українське Різдво буде поєднувати ось ці чудові старі традиції і символи, та, можливо, якісь нові.

Я сподіваюся, вам було цікаво дізнатися більше про українські символи Різдва і **порівняти** їх зі своїми, зі своєю культурою.

Хочу побажати вам щасливого Різдва і веселого Нового року!

Нехай у вашій сім'ї, у вашій **оселі**, у вашій країні і у всьому світі, особливо в Україні та у країнах, де зараз війна, **запанує мир**! З Різдвом Христовим!

намагáтися — to try, to attempt (*perfective*)

релігійний — religious

спрощувати, спростити — to simplify
(*imperfective, perfective*)

так звáний — so-called

дедáлі — more and more

порівнювати, порівняти — to compare
(*imperfective, perfective*)

нехáй — may, let

осéля — home, dwelling

запанувáти — to prevail (*perfective*)

мир — peace

✓ Відповіді на запитання

1. Як приготувати пшеницю на кутю?
Спочатку пшеницю треба замочити у воді на ніч, а потім варити близько години.
2. Що таке «сушина» або «сушня»?
Сушина або сушня — це сушені або засушені фрукти.
3. Яку різдвяну прикрасу виготовляють із колосків пшениці чи жита?
З колосків пшениці чи жита виготовляють дідух.
4. Яка різдвяна прикраса має форму пірамідок із соломи?
Форму пірамідок із соломи має різдвяний павук.
5. Яка різдвяна прикраса прийшла до нас із Німеччини?
З Німеччини до нас прийшла різдвяна ялінка.

Словничок (з прикладами)

переддєнь • Переддєнь Різдва називають в Україні Святий Вєчїр, або Святвєчїр. • У переддєнь свята віряни дотримуються по́сту.	eve, the day before • The day before Christmas is called Holy Eve in Ukraine. • On the eve of the holiday, believers fast.
помєрлий • У моїй сім'ї ставили на стіл додаткові ложки для їжі, щоб наші помєрлі родичі змогли та́кож поїсти з на́ми. • У цей вєчїр поєднуються світ живі́х і світ помєрлих люде́й. • Дідух символізує родину, рід і помєрлих родичів.	deceased, dead • In my family, extra spoons were placed on the table so that our deceased relatives could also eat with us. • This evening, the world of the living and the world of the dead come together. • Didukh symbolizes family, kindred, and deceased relatives.
перероблений • Кутя — це ці́льна пшени́ця, то́бто не перероблена, а факти́чно зє́рна пшени́ці. • Верте́п ви́готовлений з переробленого де́рева.	processed • Kutia is whole wheat, that is, not processed, but actually wheat grains. • The nativity scene is made of processed wood.
замочувати, замочіти • Споча́тку пшени́цю трє́ба замочіти у воді́ на ніч, а по́тім варіти блі́зько годі́ни. • Пе́ред вжива́нням я замочу́ю їх у воді́.	to soak (imperfective, perfective) • First, wheat should be soaked in water overnight, and then boiled for about an hour. • I soak them in water before use.
сушіти, засушіти • В Украї́ні фру́кти ча́сто засу́шують. • Упі́ману ри́бу со́лять, су́шать або ро́блять консерва́цію.	to dry, to dehydrate (imperfective, perfective) • Fruits are often dried in Ukraine. • Caught fish is salted, dried, or preserved.
насто́юватися, насто́ятися • Дове́дений до кипі́ння узва́р залиша́йте насто́юватися. • Ва́жливо, щоб узва́р насто́явся де́сь 5-6 годі́н чи блі́льше.	to infuse, to draw (imperfective, perfective) • Leave uzvar brought to a boil to infuse. • It is important that uzvar is infused for about 5-6 hours or more.

колосók • Дідух — це прикраса, зроблена з колосків жита чи пшениці. • Учасники акції вшанування Голодомору несли колоски.	ear, spike (of wheat) • <i>Didukh</i> is a decoration made of ears of rye or wheat. • Participants in the commemoration of the Holodomor carried ears of wheat.
оберéмок • Сніп — це оберéмок, зóрток колосків. • Пло́ща була встéлена оберéмками квітів.	armful, bundle, bunch • A sheaf is a bundle, an armful of ears (of wheat). • The square was covered with bunches of flowers.
паву́к • Різдвяний паву́к — це прикраса, виготовлена із солóми. • Різдвяні павуки походять із Полісся. • Такого павука підвішують на стéлю, і трéба його торкнутися на удачу.	spider • A Christmas spider is a decoration made of straw. • Christmas spiders come from Polissia. • Such a spider is hung from the ceiling and should be touched for good luck.
солóма • Солóма — це сухі стéбла рослин. • Із солóми роблять різні речі та прикраси.	straw • Straw is the dry stems of plants. • Different things and decorations are made from straw.
вертéп • Вертéп — це театральна вистава, що розповідає про історію народження Ісуса Христа. • У вертéпі часто є ще сати́ра. • У наші часи у вертéпах є елементи війни — це боротьба світла із те́мрявою.	nativity scene • The nativity scene is a theatrical performance that tells the story of the birth of Jesus Christ. • There is often satire in the nativity scene. • In our time, there are elements of war in nativity scenes — it is a struggle between light and darkness.

Завершення

І це був останній епізод 2023 року!

Як завжди, ви можете знайти повний транскрипт епізоду, вправи і список слів у конспекті цього уроку.

Більше про те, як отримувати конспекти через преміум, ви можете дізнатися за посиланням: ukrainianlessons.com/episode214. Там також дивіться на те, який вигляд мають дідух і павук.

А я ще раз хочу побажати вам щасливого Різдва і веселого Нового року! Бажаю вам, вашій родині, усім-усім такого **бажаного** для всіх нас миру!

А я повернуся до вас з новим епізодом вже після різдвяних свят, 10 січня. **Чудових** вам свят, бережіть себе, і Слава Героям!

ба́жаний — desirable

чудо́вий — wonderful, magnificent

Вправи

1

1. З'єднайте зображення та назви символів українського Різдва і Маланки (Старого Нового року):

звізда
узвар

вертеп
ведмідь

кутя
дідух

коза
ворожіння

павук
колядки

1. дідух

2. _____

3. _____

4. _____

5.

6.

7.

8.

9.

10.

2. Тепер з'єднайте символи вгорі з їхніми визначеннями:

- ☐ **3** **А** Символ родючості; спеціальне вбрання для обрядів святкування Маланки (Щедрого вечора або Старого Нового року).
- ☐ **Б** Центральний символ українського Різдва, основна страва з відвареної пшениці або ячменю.
- ☐ **В** Згорток колосків; символ родини, роду, померлих родичів.
- ☐ **Г** Обряди з передбачення майбутнього перед Маланкою.
- ☐ **Ґ** Давній український напій із засушених фруктів.
- ☐ **Д** Різдвяна прикраса на палиці, сповіщає про народження Ісуса Христа.
- ☐ **Е** Театральна вистава з біблійними сюжетами та елементами сатири.
- ☐ **Є** Дика тварина; вбрання для обрядів святкування Маланки.
- ☐ **Ж** Пісні для обряду віншування на Різдво.
- ☐ **З** Солом'яна прикраса, яку підвішують на стелю.

2

Вставте слова з таблиці у правильних формах у пропуски в тексті:

кипіння	сушений	відварений	настоюватися
охолоджувати	заварювати	напої	готувати
	солодкий	замочити	різдвяний
			переварювати

Різдвяні свята — це час, коли ми полюбляємо випити щось 1. _____ і смачне. Є багато 2. _____ (р. в.), які готують саме на зимові свята в різних куточках світу.

Глінтвейн — це традиційний напій, 3. _____ на основі червоного вина з додаванням прянощів. Його треба довго 4. _____, щоб прянощі добре настоялися у вині.

Узвар, український різдвяний напій, готується із 5. _____ фруктів (яблук, груш, вишень або слив). Для ідеального смаку важливо 6. _____ сушню перед приготуванням, а також не 7. _____ узвар: достатньо лише довести його до 8. _____ і залишити 9. _____ на 5-6 годин.

Інший популярний різдвяний смаколик — **егг-ног**, напій на основі яєць, вершків, цукру та рому (або бренді). Складники збивають до однорідності та подають до 10. _____ (р. в.) столу.

Кокіті з Пуерто-Рико готують із кокосового молока та спецій. Його часто ставлять у холодильник і 11. _____ перед подачею.

Турецький теплий напій, **салеп**, готується з особливих видів орхідей. Його 12. _____ на повільному вогні, додаючи корицю, какао і кокосову стружку.

Обов'язково спробуйте ці оригінальні різдвяні напої — вони додадуть вам святкового настрою!

3

Перекладіть українською мовою:

1. On Christmas Eve, the children prepared a nativity scene with elements of satire.

2. What is this straw decoration? This is a Christmas spider, it is hung from the ceiling for good luck.

3. Ears of wheat are an important symbol of those who died due to the Holodomor.

4. To prepare kutia, soak the wheat overnight and let it steep.

5. Bunches of flowers beautifully decorate a home.

Відповіді на вправи

1

1

1. дідух
2. зізда (зірка)
3. коза
4. кутя
5. вертеп

6. ворожіння
7. павук
8. ведмідь
9. узвар
10. колядки

2

1. В
2. Д
3. А
4. Б
5. Е

6. Г
7. З
8. Є
9. Ґ
10. Ж

2

1. солодке
2. напоїв
3. відварений
4. заварювати

5. сушених
6. замочити
7. переварювати
8. кипіння

9. настоюватися
10. різдвяного
11. охолоджують
12. готують

3

1. У переддень Різдва діти підготували вертеп з елементами сатири.
2. Що це за прикраса із соломи? Це різдвяний павук, його підвішують на стелю на удачу.
3. Колоски пшениці — (це) важливий символ померлих через Голодомор.
4. Для приготування куті (Щоб приготувати кутю,) замочіть пшеницю на ніч і дайте їй настоятися.
5. Обережки квітів гарно прикрашають оселю (дім, будинок).

Конспект уроку № 215

Емоції під час війни

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode215

Вступ

Вітаю! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Вітаю вас у новому 2024 році! Сподіваюся, що цей рік буде кращим, ніж попередній. Сьогодні перший епізод нового року, і, якщо чесно, після **канікул** мені було трошки важко **зібратись з думками** і записати наступний епізод.

Зараз багато чого **відбувається** в Україні, особливо на початку року було багато подій, які **засмучують, демотивують**, бо так чи інакше війна впливає на наш **емоційний стан**.

Тому в мене **виникла** ідея поговорити більше про емоції, які виникають під час війни. Ці емоції часто не дуже приємні, але, як кажуть психологи, немає поганих емоцій.

Тому я подумала, що для вас буде цікаво дізнатися різні назви емоцій українською мовою. Це буде корисно для вашого **словникового запасу**. Але також, як нам відомо, емоції та **почуття**, особливо якщо це неприємні емоції, дуже важливо проговорювати, тобто називати їх і не **тримати в собі**: або говорити про них, або **записувати**.

Наприклад, я останнім часом використовую таку **програмку** на телефоні, яка допомагає мені кожного дня **позначати**, які емоції я відчувала цього дня. Звичайно, там є приємні емоції, як-от щастя, радість, а також менш приємні — наприклад, сум або провина.

Такий маленький ритуал я роблю вже два місяці, і, якщо чесно, мені це дуже допомагає провести таку **рефлексію** і **спостерігати** за своїми емоціями — не тримати їх у собі, не оцінювати їх, а просто побачити їх і прийняти такими, як вони є. Якщо вам цікаво, ця програмка називається «Dailyo».

Отже, сьогодні я говоритиму про ті емоції, які найчастіше виникають під час війни у людей, які живуть в Україні, в українців по всьому світу і в інших людей, які так чи інакше **залучені** у ситуацію в Україні, спостерігають за Україною, та для всіх, хто з Україною, хто **хвилюється** за Україну.

канікули — holidays

збиратися, зібратись з думками — to collect thoughts (*imperfective, perfective*)

відбуватися, відбутися — to happen (*imperfective, perfective*)

засмучувати, засмутити — to upset (*imperfective, perfective*)

демотивувати — to demotivate (*imperfective*)

емоційний стан — emotional state

виникати, виникнути — to occur (*imperfective, perfective*)

словниковий запас — vocabulary (knowledge)

почуття — feeling, emotion

тримати в собі — to keep to yourself (*imperfective*)

записувати, записати — to record (*imperfective, perfective*)

програмка — app (*diminutive*)

позначати, позначити — to mark (*imperfective, perfective*)

рефлексія — reflection

спостерігати — to observe (*imperfective*)

залучений — involved

хвилюватися — to worry (*imperfective*)

Я сьогодні дам вам конкретні **поради**, як називати ці емоції, щоб ви могли говорити про те, що ви **відчуваєте**, українською мовою. Також сьогоднішній словничок — це буде просто список емоцій.

Отже, перейдімо, як завжди, до п'яти питань, на які ви можете орієнтуватися, і далі я дам вам словничок емоцій.

порада — advice
відчувати, відчутти — to feel
(imperfective, perfective)

?? Запитання до епізоду

1. Як краще казати: «я сумна» чи «мені сумно»? Чому?

2. Що ми відчуваємо, якщо з'їли щось дуже несмачне?

3. Що можна сказати людині, яка відчуває горе від втрати?

4. Які два аспекти, з мого досвіду, можуть надати сили рухатися далі?

5. Які приємні емоції ми можемо відчувати під час війни?

Словничок

злість, гнів	anger
лють	rage
огіда, відріза	disgust, revulsion
тривіга	anxiety; alert
страх	fear
сум, сміток	sadness
горе, скорбота	grief, sorrow
безсилля, апатія	powerlessness, apathy
розпач, відчай	despair
провіна	guilt
надія	hope

Емоції під час війни

Перше, що **спадає на думку**, коли думаєш про війну в Україні — це **злість, гнів, лють**.

Це абсолютно несправедливо, **нечувано**, як взагалі таке можливо — в нас, в наш час така війна. Щодня ми відкриваємо новини і нас **охоплює** злість, гнів, лють.

Ви можете сказати: «я злюсь», «це мене дуже злить», «я **розізлилась**».

Краще не казати «я зла» або «я злий», бо це ще означає, що «я погана людина». Краще **відмежувати** вашу емоцію від вас, тому ми кажемо: «я злюсь», «я розізлилась», «це мене розізлило».

Так само як і краще казати не «я сумна», а «мені сумно», «я сумую» — ви відмежовуєте вашу емоцію від вас.

Злість або гнів — це дуже сильне **роздратування**, коли вам щось дуже не подобається, але ще сильніше — це лють. Фактично лють — це злість, яка **перетворюється на** агресивні дії.

спадати на думку — to come to mind
(*imperfective*)

нечувано — unheard of (*adverb*)

охоплювати, охопити — to seize,
to overwhelm (*imperfective, perfective*)

розізлитися — to get angry (*perfective*)

відмежувати — to delimit (*perfective*)

роздратування — exasperation

перетворюватися, перетворитися на —
to turn into (*imperfective, perfective*)

Саме лють стала основою того, що українці не **здались**, а **об'єднались**, щоб боротися з **ворогом**. Можливо, ви чули популярну пісню-марш Христини Соловій «Українська лють». Вона співає:

Ніхто не думав, ніхто не бачив

Яка насправді була українська лють

Катів проклятих безжально мочим

Тих, хто на нашу землю пруть

Раджу вам послухати цю пісню, перекласти її. Вона називається «Українська лють».

Так-от, лють, гнів, злість на **рашистів** охоплюють нас щодня. Але важливо розуміти, що хоча це і негативні емоції, вони не є поганими, вони не роблять нас поганими людьми. Ми **заслуговуємо** на ці емоції.

На жаль, останнім часом ми помічаємо, що українці зляться не тільки на росіян, а й на інших українців з різних причин — інколи це якісь дрібні, маленькі причини.

Зараз дуже багато поганих новин і можна зрозуміти, що українці часто зляться. Головне, щоб ця злість не **роз'єднувала** українців, а навпаки об'єднувала, як у пісні «Українська лють».

Наступна емоція, яка виникає і яка виникла **одразу** після **повномасштабного вторгнення** — це **огида**, **відраза**.

Огидне — це щось несмачне, коли ми з'їли щось дуже **несмачне**, нам огидно. Або, наприклад, якщо побачили якихось **тарганів**, ми кажемо «фу» або «бе» — це огидно.

Останнім часом огида виникає не так щодо їжі, як щодо цілої нації, цілої країни, **свинособак**, які роблять жакливі **звірства** з Україною. Це просто огидно. Ми відчуваємо огиду до росіян, відразу до росії.

Далі, емоція **тривога**. Це взагалі, **мабуть**, одне з найбільш вживаних слів в Україні зараз, під час війни, бо ми всі знаємо, «повітряна тривога» — це «air raid alert». Повітряна тривога. І водночас це одна з найтипівіших емоцій — тривога, тобто певний **неспокій**, **передчуття** чогось неприємного.

Ми кажемо: «мені тривожно», «мені тривожно за своїх рідних в Україні». «Тривожно», «неспокійно», «я хвилююсь».

Дієслово «тривожитись» теж є в словнику, але воно зараз не так часто вживане, частіше ми кажемо «я хвилююсь за когось»,

здатися — to give up (*perfective*)
об'єднуватися, об'єднатися — to unite (*imperfective, perfective*)
ворог — enemy

кат — executioner
проклятий — damned
безжально — ruthlessly
мочити — to defeat (*imperfective*) (*slang*)
пёрти — to move quickly (*imperfective*) (*slang*)

рашіст — Ruscist (a combination of «Russian» and «fascist»)

заслуговувати, заслужити — to deserve (*imperfective, perfective*)
на жаль — unfortunately

роз'єднувати, роз'єднати — to separate (*imperfective, perfective*)

одразу — at once
повномасштабне вторгнення — full-scale invasion
несмачний — tasteless
тарган — cockroach

свинособаки — combination of «pig» and «dog» (a term to describe Russians)
звірство — atrocity

мабуть — perhaps

неспокій — anxiety
передчуття — anticipation

за щось».

Дуже тісно тривога пов'язана зі страхом. **Страх** — це **хвилювання**, тривога, неспокій через очікування чогось неприємного.

Важко собі навіть уявити, який страх відчували люди у перші тижні та місяці війни. Багато хто в Україні каже, що зараз їм вже не страшно — вони звикли до повітряних тривог, **вибухів**.

Але, звичайно, страх завжди з нами, поки **триває** війна. Усім нам страшно і це нормально — ми відчуваємо страх за своїх близьких, друзів і взагалі за наше майбутнє. Мені страшно, нам страшно.

Наступна емоція — **сум** або **смуток**. Це **протилежність** до слова «радість».

Ми всі заслуговуємо на те, щоб відчувати радість, але, на жаль, під час війни ця радість часто буває короткою, бо її **переривають** новини про події в Україні. І це нас дуже засмучує.

Нам сумно. Сумно через **втрати** знайомих і близьких на війні, сумно через нові атаки, через **невтішне** майбутнє.

Я думаю, ми повинні дозволити собі **посумувати** деякий час. Це навіть кожного дня, щоб **проживати** цю емоцію **потрошки**, а не **накопичувати** у собі сум.

Коли ви відчуваєте сум, ви можете сказати: «мені зараз сумно», «мені сумно через те, що...». Це не означає, що ви сумна людина, що ви завжди будете сумні. На жаль, **хронічний** сум може **перерости** у депресію, і тоді найкраще — це звернутися до спеціаліста.

Наступна емоція — **горе**. Горе має два значення: перше — це, фактично, антонім до слова «щастя». Горе — це коли щось дуже погане сталося, це може бути **смерть** близької людини або хвороба, щось дуже погане.

Коли ви відчуваєте горе, ви більше ні про що не можете думати, тільки про це, тільки про своє горе. І коли у вас **сталося** горе, ви фактично відчуваєте горе. Це друге значення — тобто це або щось дуже погане, або сама емоція, яка виникає тоді.

Горе за людиною, яка померла — це також **скорбота**. Прямо зараз тисячі, якщо не більше українців, і не лише українців, відчувають горе або скорботу за кимось, хто став **жертвою** війни в Україні, хто **загинув**. Ми всі відчуваємо **невимовне** горе за всіма, хто загинув на війні.

Якщо у когось горе, ви можете **висловити** свої **співчуття**. Співчуття — це слова підтримки під час горя.

хвилювання — worry

вібух — explosion

тривати — to last (*imperfective*)

протилежність — contrast, opposition

переривати, перервати — to interrupt (*imperfective, perfective*)

втрата — loss

невтішний — worrisome

посумувати — to feel sad (*perfective*)

прожити — to live (*perfective*)

потрошки — little by little

накопичувати, накопичити — to accumulate (*imperfective, perfective*)

хронічний — chronic

перерости — to outgrow (*perfective*)

смерть — death

статися — to happen (*perfective*)

жертва — victim

загинутися — to die, to perish (*perfective*)

невимовний — inexpressible

висловлювати, висловити — to express (*imperfective, perfective*)

співчуття — condolences

Не потрібно **заперечувати** горе чи казати, що «тобі буде краще» або «у всіх зараз горе». Ні, потрібно просто висловити свої співчуття.

Ви можете сказати так: «прийміть мої співчуття», «це велике горе», «співчую вашій втраті».

Наступна емоція — **безсилля** або **апатія**. Це фізична і психологічна **слабкість**, **брак** мотивації. Фактично усі емоції, які ми згадували сьогодні, можуть призвести до безсилля або апатії.

Крім того, під час війни дуже легко відчувати себе зовсім маленькою людинкою, від якої нічого не **залежить**. Ми не можемо змінити хід війни — у такому випадку ми відчуваємо безсилля.

І важливо щось робити, спробувати зробити маленький крок: піти на роботу чи попрацювати **півдня**, піти на **прогулянку**, трішки позайматися спортом, зайнятися **диханням**, медитацією, йогою.

Важливо, мабуть, також не бути **наодинці**, зустрічатися з іншими людьми. З мого досвіду, рух і приємні люди дають сили рухатися далі.

Коли ви відчуваєте безсилля або апатію, ви можете сказати так: «у мене немає сил», «я **знесилений**», «я знесилена».

Далі, наступна емоція — **розпач** або **відчай**. Це два синоніми, вони означають те саме — розпач, відчай. Це комплексна емоція, яка поєднує інші емоції та почуття.

Це і сум, і безсилля, і апатія — все водночас. Це почуття сильного **душевного болю** (**душевний біль** — коли болить душа).

Ви можете сказати: «я в розпачі» або «я у відчаї». Це означає, що ви не знаєте, що робити, ви не бачите світла в кінці **тунелю**. Розпач або відчай.

Наступна емоція — **провина** або вина. Це відчуття того, що ви зробили щось погане. Іноді провина може бути справедливою, наприклад, коли ви когось **образили**, **накричали** на когось.

Але під час війни мільйони українців мають різні причини, щоб відчувати провину. Для **біженців** це провина за те, що **виїхали** з України. Для багатьох чоловіків в Україні це провина за те, що не пішли **служити** в армію.

Це почуття ще називають провина **вцілілого**. Воно знайоме дуже багатьом українцям, зокрема мені.

Якщо хтось відчуває провину, не треба казати «я винний» або «я винна». Ні, це звучить, як **діагноз** — краще казати «я відчуваю провину», «я почуваюся винною», а про дуже сильну провину ще

заперечувати, заперечити — to deny
(*imperfective, perfective*)

слабкість — weakness
брак — lack

залежати — to depend (*imperfective*)

півдня — half a day
прогулянка — walk (*noun*)
дихання — breathing
наодинці — alone

знесилений — exhausted

душевний — soul (*adjective*)
біль — pain

тунель — tunnel

ображати, образити — to hurt, to insult
(*imperfective, perfective*)
накричати — to shout, to cry out (*perfective*)
біженець — refugee
виїхати — to leave, to move (*perfective*)
служити — to serve (*imperfective*)
вцілілий — survived

діагноз — diagnosis

кажуть «мене з'їдає провина», «з'їдає почуття провини», «з'їдає мене зсередини».

Так, багато **тяжких** емоцій сьогодні, але, звісно, під час війни виникають і приємні емоції. І коли ми слухаємо **промову** президента, читаємо про гарні новини від наших військових з фронту, дізнаємося про нові великі **пакети допомоги** для України з-за **кордону**, ми відчуваємо **надію**.

Надія, ми надіємось, ми сподіваємось на **перемогу**. Ми віримо у **Збройні Сили України**, бо іншого виходу немає.

Надія — це те, що повертає нас до життя і дає нам можливість відчувати інші, кращі емоції.

Це радість, радість за друзів, які будуть **одружуватися** в Києві скоро.

Щастя, щастя за українців, яких нещодавно **звільнили з полону**. **Гордість**, гордість за **військових**, **волонтерів**, усіх, хто працює заради перемоги України.

Вдячність, **вдячність** кожному і кожній, хто був або зараз на фронті.

Так, можливо, немає поганих емоцій, але є неприємні. Тому хочу **побажати** вам у новому році більше приємних емоцій і менше неприємних.

Ми переможемо! Слава Україні!

тяжкий — difficult
промова — speech

пакет допомоги — aid package
кордон — border

перемога — victory
Збройні Сили України —
Armed Forces of Ukraine

одружуватися, одружитися —
to get married (*imperfective, perfective*)

звільняти, звільнити — to release
(*imperfective, perfective*)

полон — captivity, imprisonment
гордість — pride

військовий — military, soldier

волонтер — volunteer

вдячність — gratitude

побажати — to wish (*perfective*)

✓ Відповіді на запитання

1. Як краще казати: «я сумна» чи «мені сумно»? Чому?
Краще казати «мені сумно» — краще відмежувати вашу емоцію від вас.
2. Що ми відчуваємо, якщо з'їли щось дуже несмачне?
Якщо ми з'їли щось дуже несмачне, ми відчуваємо огиду або відразу.
3. Що можна сказати людині, яка відчуває горе від втрати?
Якщо хтось втратив близьку людину, ми можемо сказати: «прийміть мої співчуття», «це велике горе», «співчую вашій втраті».
4. Які два аспекти, з якого досвіду, можуть надати сили рухатися далі?
З твого досвіду, рух і приємні люди можуть надати сили рухатися далі.
5. Які приємні емоції ми можемо відчувати під час війни?
Ми можемо відчувати надію, радість, щастя, гордість і вдячність під час війни.

Словничок (з прикладами)

злість = гнів злітися = гніватися розізлітися - Щодня ми відкриваємо новини і нас охоплює злість, гнів, лють. - Він зліється (= гнівається) через сильне відчуття несправедливості. - Вони не на жарт розізлілися.	anger to be angry (imperfective) to get angry (perfective) - Every day we open the news and are overwhelmed with anger (two synonymous nouns) and rage. - He is angry because of a strong sense of injustice. - They've got seriously angry.
лють розлютітися - Фактично лють — це злість, яка перетворюється на агресивні дії. - Народ остаточно розлютився і вийшов на протести.	rage to get mad, furious (perfective) - In fact, rage is anger that turns into aggressive actions. - The people finally got furious and went to protests.
огіда, відріза огідно - Ми відчуваємо огиду до росіян, відрізу до росії. - Коли ми з'їли щось дуже несмачне, нам огідно.	disgust, revulsion disgusting, dreadful (adverb) - We feel disgust for Russians, revulsion for Russia. - When we eat something very tasteless, we feel disgusted.
тривіа мені тривіа я хвилююся - Це одна з найтипівіших емоцій — тривіа, тобто певний неспокій. Мені тривіа за своїх рідних в Україні. Я хвилююся за своїх дітей і долю України.	anxiety; alert I am worried I worry - This is one of the most typical emotions — anxiety, that is, a certain restlessness. I am worried about my relatives in Ukraine. I worry about my children and the fate of Ukraine.

страх стра́шно боя́тися • Дуже тісно триво́га пов'язана зі стра́хом. • Усім нам стра́шно і це норма́льно — ми відчува́ємо страх за своїх близьких. • Я бою́ся зву́ків вибухів.	fear scary, afraid (adverb) to be afraid (imperfective) • Anxiety is closely related to fear. • We are all afraid, and it is normal — we feel fear for our loved ones. • I am afraid of the sounds of explosions.
сум, сму́ток сумува́ти су́мно • На жаль, хронічний сум може перерости у депресію • Ми повинні дозво́лити собі посумува́ти деякий час. • Йому́ су́мно, що друг з фрóнту давно́ не відповіда́в.	sadness to be sad (imperfective) sadly, to be sad (adverb) • Unfortunately, chronic sadness can turn into depression. • We should allow ourselves to be sad for a while. • He is sad that his friend from the front did not answer for a long time.
го́ре, скорбо́та відчува́ти го́ре • Коли ви відчува́єте го́ре, ви більше ні про що не можете думати. • Тисячі українців відчува́ють го́ре або скорбо́ту за кимось, хто став жéртвою війни́.	grief, sorrow to grief, to feel grief (imperfective) • When you feel grief, you can't think about anything else. • Thousands of Ukrainians feel grief or sorrow for someone who became a victim of the war.
безси́лля, апáтія не ма́ти сил • Ці емо́ції мо́жуть призвести́ до безси́лля або апáтії. • Учні не ма́ють сил викóнувати домашнє завда́ння сьо́годні.	powerlessness, apathy to have no strength (= energy) (imperfective) • These emotions can lead to powerlessness or apathy. • Students don't have the energy to do their homework today.

рóżпач, відчай бути в рóżпачі = бути у відчаї • Рóżпач (= відчай) — це комплексна емоція, що означає і сум, і безсилля. • Ви можете сказати: «я в рóżпачі» або «я у відчаї».	despair to be desperate, in despair (imperfective) • Despair is a complex emotion that means both sadness and powerlessness. • You can say, «I'm desperate» or «I'm in despair».
провіна = вина відчувати провину (вину) • Провіна вцілілого знайома багатьом українцям. • Під час війни мільйони українців мають різні причини, щоб відчувати провину (= вину).	guilt to feel guilty (imperfective) • Survivor's guilt is familiar to many Ukrainians. • During the war, millions of Ukrainians have various reasons to feel guilt.
надія надіятися = сподіватися • Надія — це те, що повертає нас до життя. • Ми надіємось, ми сподіваємось на перемогу.	hope to hope (imperfective) • Hope is what brings us back to life. • We hope, we yearn for victory.

Завершення

Ось такий **емоційний** у нас сьогодні вийшов епізод.

Сподіваюся, вам було корисно дізнатися такі слова, а для мене було **насправді** корисно повторити ці емоції українською мовою, адже у мене зараз маленька **донька** і у неї багато різних емоцій, їх треба називати. Тому для мене це було гарне **повторення** емоцій українською мовою.

Також, звичайно, у конспекті цього уроку будуть для вас **вправи** для практики цих емоцій та інших емоцій, які ми не **згадували** сьогодні.

Тому, якщо ви ще не преміум, обов'язково **підписуйтесь** — там у нас дуже гарні конспекти, які ми розробляємо з любов'ю до вас. Там є повний транскрипт епізоду, переклад складних слів, списки слів — тобто все, що ви сьогодні почули, є в конспекті і навіть більше.

А на сьогодні все! Бажаю вам приємних емоцій, а якщо неприємних, то таких, які ви можете називати і зрозуміти.

На все добре! І Слава Героям!

емоційний — emotional

насправді — actually

донька — daughter

повторення — repetition

вправа — exercise

згадувати, згадати — to mention
(*imperfective, perfective*)

підписуватися, підписатися —
to subscribe (*imperfective, perfective*)

Вправи

1

Підберіть антоніми до слів:

1. _____ радість	А сміливість
2. _____ горе	Б терпіння
3. _____ провина	В безтурботність
4. _____ тривога	Г щастя
5. _____ огида	Ґ відчай
6. _____ роздратування	Д спокій
7. _____ надія	Е сум
8. _____ слабкість	Є сила
9. _____ безсилля	Ж невинність
10. _____ розпач	З оптимізм
11. _____ страх	И витривалість
12. _____ хвилювання	І приємність

2

Вставте у пропуски слова:

втома радість надія гордість вдячність щастя
злість відроза тривога безсилля відчай скорбота страх

Та речення:

Я втомився. Я хвилююся. Я радію.
Я у розпачі. Мені сумно. Я відчуваю горе. Я пишаюся.
У мене немає сил. Я сподіваюся. Я розізлився. Мені огидно.
Я щаслива. Я вдячна. Мені страшно.

0.

Назва емоції:

втома

Як я почуваюсь?

Я втомився.

1.

Назва емоції:

Як я почуваюсь?

2.

Назва емоції:

Як я почуваюсь?

3.

Назва емоції:

Як я почуваюсь?

4.

Назва емоції:

Як я почуваюсь?

5.

Назва емоції:

Як я почуваюсь?

6. Назва емоції:

Як я почуваюсь?

7. Назва емоції:

Як я почуваюсь?

8. Назва емоції:

Як я почуваюсь?

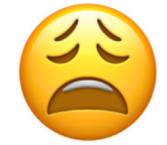
9. Назва емоції:

Як я почуваюсь?

10. Назва емоції:

Як я почуваюсь?

11. Назва емоції:

Як я почуваюсь?

12. Назва емоції:

Як я почуваюсь?

3

Перекладіть українською мовою:

1. What emotions does the song «Ukrainian Rage» evoke in you?

2. I am afraid of the sounds of air raids and, especially, explosions.

3. Psychologists abroad help refugees who feel survivor's guilt.

4. She is often overcome by opposite emotions: from anger to helplessness, from anxiety to despair.

5. We believe and hope for the victory of the Armed Forces of Ukraine.

Відповіді на вправи

1

1. Е	7. Ґ
2. Г	8. И
3. Ж	9. Є
4. В	10. З
5. І	11. А
6. Б	12. Д

2

1. Злість. Я розізлився.	7. Скорбота. Я відчуваю горе.
2. Щастя. Я щаслива.	8. Гордість. Я пишаюся.
3. Страх. Мені страшно.	9. Тривога. Я хвилююся.
4. Надія. Я сподіваюся.	10. Відраза. Мені огидно.
5. Сум. Мені сумно.	11. Безсилля. Я знесилений.
6. Радість. Я радію.	12. Вдячність. Я вдячна.

3

1. Які емоції в тебе викликає пісня «Українська лють»?
2. Мені страшно від звуків повітряної тривоги й особливо (зокрема) вибухів.
3. Психологи за кордоном допомагають біженцям, що відчувають провину вцілілого.
4. Її часто охоплюють протилежні емоції (почуття): від гніву (злості) до безсилля (апатії), від тривоги до розпачу (відчаю).
5. Ми віримо і сподіваємося (надіємося) на перемогу Збройних Сил України.

Конспект уроку № 216

Декомунізація, деколонізація, дерусифікація

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode216

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко, і це подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

І сьогодні у нас епізод для всіх, хто любить не лише українську мову, а й Україну — Україну як **суверенну**, незалежну, **соборну** державу.

Ми поговоримо сьогодні про такі важливі процеси у **сучасній** історії України, як **декомунізація**, **деколонізація** і **дерусифікація**.

Очевидно, що зараз, під час війни, в Україні відбуваються такі важливі історичні процеси, які **назавжди** змінюють нашу країну і навіть наш спосіб мислення. Більше про це я розповім сьогодні.

Як завжди, спочатку **запропоную** вам кілька питань, на які ви можете спробувати дати відповіді, коли слухаєте мою **розповідь**. Також ці питання будуть у конспекті уроку, щоб ви могли **записати** відповіді.

І також там буде **словничок** — список слів, які допоможуть вам краще зрозуміти сьогоднішній епізод.

Почнімо!

суверенний — sovereign

соборний — united

сучасний — contemporary

декомунізація — decommunization

деколонізація — decolonization

дерусифікація — derussification

назавжди — forever

запропонувати — to suggest, to offer
(*perfective*)

розповідь — story, narrative

записувати, записати — to write down
(*imperfective, perfective*)

словничок — dictionary (*diminutive*)

Почнімо! — Let's begin!

?? Запитання до епізоду

1. Коли Україна була проголошена незалежною вперше?

2. Яка подія дала поштовх декомунізації в Україні?

3. Яка подія дала поштовх деколонізації в Україні?

4. Яка організація регулює проведення декомунізації та деколонізації?

5. Який відсоток українців мали позитивне ставлення до Радянського Союзу в 2020 році?
Як цей відсоток змінився у 2022 році?

 Словничок

захопіти владу	to seize power
поворотний момент	turning point
дати поштовх	to give a boost, to cause
засудити	to condemn
засудження	condemnation, conviction
перейменування	renaming
вшанування	commemoration, tribute
архів	archive
пам'ятник	monument
знесення	demolition
не мати нічого спільного	to have nothing in common
мислення	thinking, mindset
хабарі	bribes

Декомунізація, деколонізація, дерусифікація

Україна стала **незалежною** у 1991 році, але це не вперше
Україна **здобула** незалежність.

Нагадаю, що **вперше** Україна була **проголошена** незалежною у 1918 році — тоді це була Українська Народна Республіка.

На жаль, тоді ця незалежність **тривала недовго**, тому що до влади швидко прийшли **більшовики** і **захопили владу** в Україні, таким чином зробивши Україну комуністичною державою і частиною великої держави СРСР.

Фактично це була **окупація** України — спочатку Східної та Центральної України, а на початку Другої світової війни також окупація західноукраїнських земель **за домовленістю з нацистською** Німеччиною.

Ця окупація України **Радянським Союзом** тривала з 1917 до 1991 року і **супроводжувалась** такими явищами, як русифікація, **репресії**, депортація, терор, **голодомори** і **геноцид**. Я думаю, тепер ви розумієте, чому це можна називати окупацією.

незалежний — independent
здобувати, здобути — to gain, to achieve
(*imperfective, perfective*)
вперше — for the first time
проголошений — declared, proclaimed

тривати — to last (*imperfective*)
недовго — briefly
більшовик — Bolshevik (*noun*)

окупація — occupation

за домовленістю — by arrangement
нацистський — Nazi (*adjective*)
Радянський Союз — Soviet Union
супроводжуватися — to be accompanied
репресії — repressions
голодомір — artificial famine
геноцид — genocide

І коли Україна стала незалежною, люди почали дізнаватися про усі ці явища, які **відбувалися** в Радянському Союзі. Але, як не дивно, у 90-х роках, коли Україна вже була незалежною, у багатьох людей досі була **ілюзія** про Радянський Союз як щось позитивне, приємне, гарне минуле, до якого хочеться повернутися.

Все це, звичайно, було **наслідком** тотальної пропаганди Комуністичної партії, а потім політики **Російської Федерації** в Україні. На жаль, в Україні у 90-х роках було дуже багато впливу Росії у політиці, в економіці, в культурі.

Наприклад, я пам'ятаю, коли я була маленькою, у нас було дуже багато книг російською, дуже багато російської мови на телебаченні, російських **серіалів**, які **пропагували** зовсім **чужі** для нас ідеї.

Таким чином, в Україні у 90-х роках і далі довго не відбувалися декомунізація і деколонізація. Люди були просто не зацікавлені у тому, щоб це робити, а українські політики часто мали зв'язки з Росією і не хотіли **засмутити** чи **розізнити** Російську Федерацію політикою декомунізації.

Це, **мабуть**, була одна з найбільших проблем України всі ці роки. Це **стримувало** наш рух вперед до розвитку як **самостійної** держави і стримувало розвиток і **напрямок** до Європейського Союзу.

І **нарешті**, у 2013-14-му роках стався **поворотний момент**. Це була **Революція гідності**, коли люди вийшли на **Майдан** протестувати через **негідну** поведінку влади і **припинення** шляху до Європейського Союзу. Саме Революція гідності **дала поштовх** декомунізації в Україні.

Що таке декомунізація? Фактично, це певні **заходи**, спрямовані на **звільнення** від впливу і наслідків комуністичної ідеології в усіх сферах життя **суспільства**.

Можна сказати, що декомунізація в Україні фактично почалася після Революції гідності, а саме у 2015 році, коли президент України Петро Порошенко **підписав** чотири важливі закони. Пропону **розглянути** ці закони.

Перший закон — «Про **засудження** комуністичного та націонал-соціалістичного тоталітарних режимів та заборону використання їх **символіки**». Тобто, цей закон **засуджує** усі тоталітарні режими, а саме ті, які вплинули на Україну — це комуністичний і нацистський режим.

І також запроваджено **відповідальність** за **пропаганду** цих режимів і встановлена процедура **перейменування** об'єктів, які носять комуністичні назви (наприклад, це назви вулиць,

відбуватися, відбутися — to happen
(*imperfective, perfective*)
ілюзія — illusion

наслідок — result, consequence
Російська Федерація —
Russian Federation

серіал — TV series
пропагувати — to promote, to endorse
(*imperfective*)
чужий — alien (*adjective*)

засмучувати, засмутити — to upset
(*imperfective, perfective*)
розізнити — to make angry (*perfective*)
мабуть — maybe, perhaps
стримувати — to restrain (*imperfective*)
самостійний — independent
напрямок — direction

нарешті — finally, at last
Революція гідності — Revolution of Dignity
Майдан — Euromaidan
негідний — unworthy
припинення — termination

заходи — measures, arrangements
звільнення — liberation
суспільство — society

підписувати, підписати — to sign
(*imperfective, perfective*)
розглядати, розглянути — to consider
(*imperfective, perfective*)

символіка — symbolics, tokens

відповідальність — responsibility
пропаганда — propaganda

пам'ятників), і **заборонено** використовувати символи цих режимів.

Другий закон — Закон «Про правовий статус та **вшанування** пам'яті учасників **боротьби** за незалежність України у XX столітті». Цей закон **визнає** факт агресії радянської Росії проти України, тобто той факт, що Росія фактично окупувала і **анексувала** Україну, і це відбувалося протягом всього **існування** Радянського Союзу.

Також закон **визначає**, що у 1991 році Україна **відновила** свою незалежність, яка була вже у 1918 році, і закон надає офіційного статусу таким організаціям, як **Українська повстанська армія** та **Організація українських націоналістів**.

Третій закон — «Про вшанування перемоги над нацизмом у Другій світовій війні». Цей закон фактично закріпив офіційні терміни — тепер ми називаємо Другу світову війну так, як її називають у всьому світі — Друга світова війна, а не Велика Вітчизняна війна, як називають її в Росії.

Цей закон **затверджує** 8 травня як День пам'яті та **примирення**, а 9 травня як День перемоги над нацизмом. Раніше ми святкували тільки 9 травня — День перемоги.

І останній, четвертий закон — Закон «Про доступ до **архівів** органів репресій комуністичного тоталітарного режиму». Цей закон відкриває доступ до архівів радянських **репресивних органів**, щоб **викрити злочини** комунізму та масові **порушення** прав людини.

Отже, коли ці чотири закони набули чинності в Україні, справді почались **суттєві** зміни. Почався так званий «ленінопад», коли люди **стихійно зносили** пам'ятники Леніну в різних містах.

Так, в Україні до цього було дуже багато пам'ятників Леніну та іншим комуністичним **вождям**, і після прийняття цих законів їх можна було офіційно зносити.

Також перейменовували географічні об'єкти та вулиці. Наприклад, ви чули, мабуть, що Дніпропетровськ став **Дніпром**, а Кіровоград — **Кропивницьким**. Всього після прийняття закону було перейменовано 32 міста, 955 сіл і **селищ** і 52 тисячі вулиць, знято 2,5 тисячі пам'ятників Леніну та іншим вождям.

Дуже активну роботу тут проводить Український інститут національної пам'яті. Вони дають певні **вказівки** для органів влади, які назви треба змінювати і як краще це проводити.

Звичайно, процес перейменування і **знесення** пам'ятників відбувався не без протестів. Багато проросійських організацій влаштовували протести та **саботували** декомунізацію, особливо

заборонено — (it is) forbidden

боротьба — fight, struggle

визнавати, визнати — to acknowledge
(imperfective, perfective)

анексувати — to annex (perfective)

існування — existence

визначати, визначити — to determine
(imperfective, perfective)

відновлювати, відновити — to restore,
to renew (imperfective, perfective)

Українська повстанська армія —
Ukrainian Insurgent Army

Організація українських націоналістів —
Organization of Ukrainian Nationalists

затверджувати, затвердити — to approve
(imperfective, perfective)

примирення — reconciliation

репресивний орган — repressive authority

викривати, викрити — to reveal
(imperfective, perfective)

злочин — crime

порушення — violation, breach

суттєвий — considerable

стихійно — spontaneously

зносити, знести — to demolish
(imperfective, perfective)

вождь — leader, tribe chief

Дніпро — Dnipro

(city in southeastern Ukraine)

Кропивницький — Kropyvnytskyi
(city in central Ukraine)

селище — village

вказівка — indication, guidance

саботувати — to sabotage (imperfective)

у великих містах на сході, як-от Харків, а також в Одесі.

Справді, у той час не всі українці **підтримували** декомунізацію — це підтверджує **статистика** з 2020 року. Тоді було проведене **опитування**, за результатами якого 49% українців відповіли, що **розпад** Радянського Союзу — це було добре, але 31% українців відповіли, що розпад Радянського Союзу — це було погано.

Тобто, майже **третина** українців мали позитивне **ставлення** до Радянського Союзу. Нагадаю, це був 2020 рік.

І цікаво те, що ця статистика суттєво змінилася останнім часом, після **повномасштабного вторгнення**. **Подібне** опитування було проведено наприкінці 2022 року, і тепер ми маємо 73% українців, які позитивно **оцінюють** розпад Радянського Союзу, і 12% оцінюють його негативно.

Очевидно, брутальне вторгнення Російської Федерації до України показало справжні обличчя і Росії, і Радянського Союзу, і Російської імперії — усіх цих **утворень**, які завжди хотіли окупувати Україну.

Отже, з початком повномасштабного вторгнення люди були настільки розлючені, що почали активніше декомунізувати Україну і перейшли до активної деколонізації.

Деколонізація уже була пов'язана не тільки з комунізмом, а з будь-якими **проявами** російської імперської політики. Тобто, тепер деколонізація має на меті **позбутися** всього, що пов'язує нас з Росією, Російською імперією: це російські письменники, поети, **діячі** сучасної культури в Росії.

Наприклад, раніше багато вулиць в Україні мали назви російських поетів. Дуже багато по всій Україні було вулиць **Пушкіна**, **Гагаріна** і, очевидно, зараз, під час війни, це було важливо прибрати.

Тому, у зв'язку з новими обставинами, у березні 2023 року було прийнято Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію **топонімів**».

Топонімія — це назви географічних об'єктів, міст, вулиць, тому ті вулиці, які я назвала — Пушкіна, Суворова, Кутузова, Московська вулиця, Сахалінська — усі ці назви замінили.

Так само це стосується назв **товарів**, наприклад. Я пам'ятаю, в Україні завжди був популярним «російський» сир — це така назва типу жовтого сиру, а тепер його перейменовують. Так само, наприклад, «московська» **ковбаса** — тепер вона або «українська» або «київська», а на Західній Україні її перейменовували на «**бандерівську**».

підтримувати, підтримати — to support
(*imperfective, perfective*)

статистика — statistics, data

опитування — poll

розпад — dissolution

третина — one third

ставлення — attitude

повномасштабне вторгнення —
full-scale invasion

подібний — similar

оцінювати, оцінити — to assess,
to estimate (*imperfective, perfective*)

очевидно — obviously

брутальний — brutal

утворення — formation(s)

прояв — manifestation, display

позбуватися, позбутися — to get rid of
(*imperfective, perfective*)

діяч — activist

Пушкін — Pushkin (Russian poet)

Гагарін — Gagarin
(Soviet/Russian astronaut)

топонімія — toponymy

товар — goods (*singular*)

ковбаса — sausage

бандерівський — Bandera (named after
Stepan Bandera, a far-right leader of the
radical wing of the Organization of Ukrainian
Nationalists) (*adjective*)

Також цей Закон про деколонізацію забороняє використання символіки російської імперської політики: це прапори Росії у різні історичні періоди, портрети російських діячів, **георгіївська стрічка**, зображення кремля у позитивному його зображенні (звичайно, якщо це кремль, який **горить** — це може бути).

Паралельно відбувається дерусифікація, тобто **уникання** російської мови. Про це ми говорили детальніше в епізоді про мовну політику в цьому сезоні. Фактично, дерусифікація проводиться згідно з Законом України «Про **забезпечення** функціонування української мови як державної».

Отже, деколонізація, дерусифікація, декомунізація — усі ці процеси зараз мають набагато більшу підтримку **населення**, тому що вони відбуваються **на фоні** війни і ми **не** хочемо **мати нічого спільного** з країною-окупантом.

Ці процеси відбуваються **на рівні** законів, знесення пам'ятників, але останній момент, який я хочу згадати, це так звана «деколонізація **мислення**».

Річ у тім, що в радянські часи була проведена дуже добра робота над створенням **так званого** «homo sovieticus» — «людини радянської».

Це людина, яка мислить так само, як усі, діє згідно з пропагандою держави, людина, яка дає **хабарі**, **намагається** всюди знайти якийсь **хитрий** спосіб вирішення. «Гомо советікус» не розуміє демократичних **цінностей**, думає тільки про себе.

Тому зараз є **сподівання**, що хоча це все відбувається в **жахливих** умовах війни, українці будуть **відходити** від цього такого радянського чи совкового способу мислення.

Так, багато українців, коли говорять про Радянський Союз, називають його «совок»: «совок», «совковий», «совкове мислення», «совкові часи». Цей термін звучить дуже **пейоративно** — тобто, це сленг, який **принижує, опускає** значення Радянського Союзу, говорить про нього як щось смішне, негативне.

Я сподіваюся, що тепер, в нових умовах українці зможуть назавжди **попрощатися** з совком, зможуть сказати: «Бувай, совок!»

георгіївська стрічка — ribbon of St. George (Russian military symbol)

горіти — to burn (*imperfective*)

уникання — avoidance

забезпечення — ensuring

населення — population

на фоні — in the background

на рівні — at the level

так званий — so-called

намагáтися — to try (*imperfective*)

хитрий — sly

цінності — values

сподівання — hope

жахливий — horrible

відхóдити, відійти́ — to leave, to stay away (*imperfective, perfective*)

пейоративно — pejoratively

прини́жувати, прини́зити — to humiliate (*imperfective, perfective*)

опуска́ти, опусти́ти — to reduce (*imperfective, perfective*)

попроща́тися — to say goodbye (*perfective*)

✓ Відповіді на запитання

1. Коли Україна була проголошена незалежною вперше?
Уперше (У перший раз) Україна була проголошена незалежною у 1918 році.
2. Яка подія дала поштовх декомунізації в Україні?
Революція гідності дала поштовх декомунізації в Україні в 2014 році.
3. Яка подія дала поштовх деколонізації в Україні?
Повномасштабне вторгнення Росії до України у 2022 році дало поштовх деколонізації в Україні.
4. Яка організація регулює проведення декомунізації та деколонізації?
Український інститут національної пам'яті регулює проведення декомунізації та деколонізації.
5. Який відсоток українців мали позитивне ставлення до Радянського Союзу в 2020 році? Як цей відсоток змінився у 2022 році?
У 2020 році 31% українців (третина українців) мали позитивне ставлення до Радянського Союзу. У 2022 році цей відсоток змінився (впав, опустівся) до 12%.

 Словничок (з прикладами)

захоплювати, захопити владу - До влади швидко прийшли більшовики й захопили владу в Україні. - Це був заклик братися за зброю і захоплювати владу.	to seize power (imperfective, perfective) - The Bolsheviks quickly came to power and seized power in Ukraine. - It was a call to take up arms and seize power.
поворотний момент - І нарешті, у 2013-14-му роках стався поворотний момент. - Цей саміт буде поворотним моментом, вважають експерти.	turning point - And finally, a turning point happened in 2013-2014. - This summit will be a turning point, experts believe.
давати, дати поштовх - Саме Революція гідності дала поштовх декомунізації в Україні. - Технічний прогрес часто дає поштовх змінам у політичному устрої.	to give a boost, to cause (imperfective, perfective) - It was the Revolution of Dignity that gave a boost to decommunization in Ukraine. - Technological progress often gives impetus to changes in the political system.
засуджувати, засудити - Цей закон засуджує всі тоталітарні режими. - Суд засудив його до 11 років позбавлення волі.	to condemn, to sentence (imperfective, perfective) - This law condemns all totalitarian regimes. - The court sentenced him to 11 years of imprisonment.
засудження - Перший закон — «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного тоталітарних режимів та заборону використання їх символіки». - Ця постанова сприяла засудженню комунізму.	condemnation, conviction - The first law is «On the condemnation of communist and national socialist totalitarian regimes and the prohibition of the use of their symbols». - This resolution contributed to the condemnation of communism.

перейменування - Встановлена процедура перейменування об'єктів, які носять комуністичні назви. - Процес перейменування і знесення пам'ятників відбувався не без протестів.	renaming - The procedure for renaming objects bearing communist names has been established. - The process of renaming and demolishing monuments did not happen without protests.
вшанування - Другий закон — Закон «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті». - Для вшанування пам'яті загиблих було відправлено похоронну процесію.	commemoration, tribute - The second law is the Law «On the Legal Status and Commemoration of the Fighters for Ukraine's Independence in the 20th Century». - A memorial service was held as a tribute to the victims.
архів - Цей закон відкриває доступ до архівів радянських репресивних органів. - Центр буде обладнаний електронним архівом. - Дослідниця працювала з документами в українських архівах.	archive - This law opens access to the archives of the Soviet repressive bodies. - The center will be equipped with an electronic archive. - The researcher worked with documents in Ukrainian archives.
пам'ятник - В Україні до цього було дуже багато пам'ятників Леніну та іншим комуністичним вождям. - Понад 2,5 тисячі пам'ятників вождям комуністичного режиму було демонтовано.	monument - Before that, there were many monuments to Lenin and other communist leaders in Ukraine. - More than 2,500 monuments to the leaders of the communist regime were dismantled.
знесення - Законопроект передбачає знесення незаконно споруджених об'єктів. Знесення пам'ятників Пушкіну в Україні часто називають «пушкінопад».	demolition - The draft law provides for the demolition of illegally constructed objects. - The demolition of Pushkin monuments in Ukraine is often called «Pushkinopad».

не ма́ти нічо́го спі́льного • Ми не хочемо ма́ти нічо́го спі́льного з країною-окупантом. • Ці стереотипи не ма́ють нічо́го спі́льного з реальним Китаєм.	to have nothing in common • We want to have nothing in common with the occupying country. • These stereotypes have nothing to do with real China.
ми́слення • Остáнній момéнт, який я хочу зга́дати, це так зва́на «деколоніза́ція ми́слення». • Украї́нці бу́дуть відхо́дити від цьо́го тако́го радя́нського чи совко́вого спо́соби ми́слення.	thinking, mindset • The last point I want to mention is the so-called «decolonization of mindset». • Ukrainians will move away from this Soviet or «Sovok» way of thinking.
хаба́р, хабарі́ • «Го́мо сове́тікус» — лю́дина, яка да́є хабарі́, намага́ється всю́ди знайти́ якийсь хитрий спо́сіб ви́ршення. • Депута́та затри́мали з півми́льйо́нним хабарéм.	bribe, bribes • «Homo sovieticus» is a person who gives bribes, tries everywhere to find some cunning solution. • The deputy was detained with a bribe of half a million.

Завершення

На сьогодні все!

Повний текст моєї розповіді з перекладом **складних** слів, а також словничок і **додаткові** приклади використання слів у реченнях, і три вправи для вашої практики ви знайдете в конспектах уроку.

Крім преміум конспектів, преміум-підписка містить Анкі **флеш-картки** зі словами зі словничків з епізодів.

Тому, якщо ви ще не оформили преміум, дізнавайтеся більше, як це зробити на сторінці: ukrainianlessons.com/season6.

А у мене все! Пишіть, що ви думаєте про цей епізод у **соцмережах** або нам на **пошту**. Мені завжди цікаво дізнатися вашу думку та ідеї для наступних епізодів.

Всього вам найкращого! Бережіть себе! Слава Україні і Слава Героям!

складний — difficult
додатковий — additional

флеш-картка — flashcard

соцмережа — social media
пошта — email, mail

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю:

Віддієслівні іменники	
Іменники, які походять від дієслів і називають процеси, називають віддієслівними . Такі слова переважно не утворюють форми множини.	
-ння	-ття
бажати → бажання використати → використання вшанувати → вшанування перейменувати → перейменування	жити → життя забути → забуття здобути → здобуття прибути → прибуття
-ення	-ба
засудити → засудження захопити → захоплення знести → знесення мислити → мислення	боротися → боротьба молотити → молотьба різати → різьба ходити → ходьба
-іння	усічення дієслова
вміти → вміння говорити → говоріння падати → падіння сидіти → сидіння	бігти → біг співати → спів розбирати → розбір розповідати → розповідь

Утворіть іменники від дієслів у реченнях:

- У минулому епізоді Анна **розповідала** про емоції під час війни.
_____ **Розповідь** _____ учительки містила корисну лексику на позначення емоцій.
- Українці **вшановують** пам'ять Героїв, що боролися за Україну у двадцятому столітті. Це регулює відповідний закон про _____ пам'яті борців за незалежність України.

3. У 1920-х роках більшовики **захопили** владу в Центральній та Східній Україні. Після Другої світової війни відбулося _____ західноукраїнських земель радянською владою.
4. Багато пам'ятників комуністичним вождям та російським діячам **зносять** по всій території України. _____ монументів називають за їхніми іменами: «ленінопад», «пушкінопад», «суворовопад» тощо.
5. За часів радянського тоталітарного режиму населення **забуло** про українських національних героїв. Ми не повинні допустити їхнього _____ в майбутньому.
6. На сьогодні **перейменували** кілька тисяч вулиць і населених пунктів в Україні. Київ, Краматорськ і Вінниця стали лідерами у сфері _____ топонімів, пов'язаних із Росією або СРСР, під час війни.
7. Уперше Україна **здобула** незалежність у 1918 році. Українські герої довгий час давали відсіч більшовикам для _____ самостійності.
8. Нове законодавство **засуджує** комуністичний і нацистський режими. Також це стосується _____ російської імперської політики та деколонізації топонімії.
9. Члени Організації українських націоналістів **боролися** проти радянських окупантів. Їхня _____ тривала від 1944 до 1956 року.
10. Завдяки епізоду ви змогли **розібратися** в основних рисах, притаманних декомунізації, деколонізації та дерусифікації в Україні. Цей _____ стане вам у пригоді для спілкування з українцями.
11. Росіяни **мислять** кардинально інакше, ніж українці. _____ українців характеризують волелюбність і нетерпимість до жорстокості.
12. Корисно **вміти** використовувати віддієслівні іменники. Це _____ є ознакою вільного володіння мовою.

2

Вставте слова з таблиці у пропуски в тексті:

вторгнення	ленінопад	поворотний момент	поштовх
репресивні органи	вожді	розпад	дерусифікація
знести	закон	здобути	гідність
законодавчий	символіка	заборона	

Декомунізація в Європі: основні тенденції

Після 1. _____ (р. в.) СРСР зі сфери його тоталітарного впливу вийшли десятки країн, що 2. _____ (мин. час) не лише незалежність, а й необхідність розбудови власних демократичних інституцій і боротьби з деструктивним спадком комуністичного режиму.

Які були характерні риси декомунізації в країнах Центрально-Східної Європи?

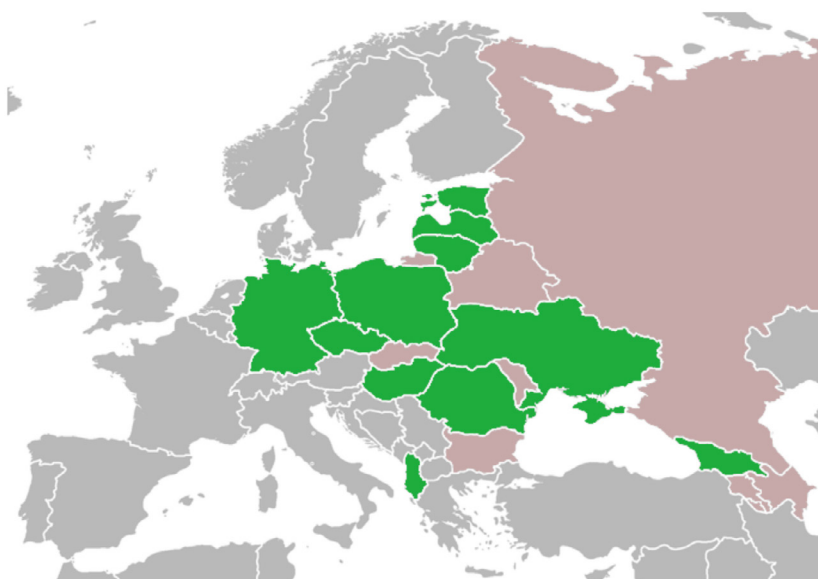
Люстрації

Феномен люстрації став першим кроком для демократизації багатьох країн зі сфери впливу Радянського Союзу. Він зазвичай полягав у тимчасовій 3. _____ (д. в.) обіймати державні посади колишнім функціонерам комуністичної партії та органам держслужб.

У Чехії, попри спротив президента Гавела, парламент підтримав процес люстрації, прийнявши окремий 4. _____ (з. в.). Він діяв від 1991 до кінця 2000 року (у Словаччині — до 1994 року).

У Польщі люстрація була спершу відкладена, але потім прийнята під тиском громадськості. В Угорщині, під керівництвом Віктора Орбана, процес люстрації був використаний для політичної боротьби та переслідування опозиції.

Країни, де проводилася чи проводиться люстрація влади (показані зеленим кольором).

Заборона комуністичної партії

Попри довготривалий тоталітарний вплив, Комуністична партія довгий час не заборонялася в багатьох країнах Центрально-Східної Європи. Навіть сьогодні Комуністична партія **Польщі** та **Чехії** продовжує існувати.

В **Україні** її заборонили у 2015 році невдовзі після Революції **5. _____**
(р. в.); також успішні обмеження діяльності партії спостерігалися в **країнах Балтії**. В **Угорщині**, після закону 2012 року, Комуністична партія була змушена змінити назву.

Перейменування вулиць

Антикомуністичні протести в Центрально-Східній Європі в 1989-1993 роках призвели до стихійного перейменування сотень вулиць з іменами Леніна та інших комуністичних **6. _____**
_____ (р. в.).

Найбільш помітна декомунізація публічного простору відбувалася в **Хорватії** — на хвилі підйому націоналістичних настроїв і сербського вторгнення перейменування були спонтанні та без **7. _____ (р. в.)** регулювання. Однак хорвати не заборонили комуністичну **8. _____ (з. в.)**, на відміну від **України** та **балтійських країн**.

Знесення пам'ятників

Це, мабуть, найпомітніше явище декомунізації у світі, що символізувало протест проти всього радянського. Найяскравіший приклад — **країни Балтії**, де цей процес мав кілька стадій: 1990-і, 2000-і та від 2022 року.

В **Естонії** частину монументів радянської доби демонтували, але в нульових почали переосмислювати їхнє значення й залишати в публічних просторах. **9.** _____
_____ (**н. в.**) (тобто демонтаж пам'ятників Леніну) був притаманний й іншим країнам цього регіону.

Повномасштабне **10.** _____ Росії в Україну дало новий
11. _____ (**з. в.**) цьому явищу. Масове знесення комуністичних пам'ятників уособлювало не лише декомунізацію, а й **12.** _____
(**з. в.**), відмежування від усього проросійського.

У **Латвії, Литві, Польщі** **13.** _____ (**мин. час**) не лише символи «перемоги» Червоної армії, а й пам'ятники російським діячам, як-от О. Пушкіну.

Пам'ятник Леніну в момент падіння (м. Хмельницький, Україна).

Відкриття архівів

Відкриття архівів спецслужб є ключовим елементом декомунізаційного процесу в Європі.

Це явище було довготривалим і складним: наприклад, у **Чехії** закон із забезпечення відкритого доступу до архівних колекцій ухвалили лише у 2008 році.

Найбільше значення мало розсекречення архівів **14.** _____

(р. в.) для досліджень злочинів комуністичної епохи.

Отже, заходи з декомунізації в країнах Європи символізували **15.** _____

(з. в.) у розриві з тоталітарним минулим та крок до демократичного майбутнього.

Джерела:

- [Декомунізація Східної Європи](#)
- [Декомунізація: як це відбувалося в Європі](#)
- [Як Україна спричинила нову хвилю декомунізації у постсовєцьких країнах](#)

3

Перекладіть українською мовою:

1. When Russia illegally seized power in Crimea, it became a turning point for Ukraine.

2. The demolition of this monument has nothing to do with the laws.

3. She has a modern, progressive way of thinking.

4. After the revolution, we observe the condemnation of corruption and punishment for bribes.

5. The renaming of the streets ensures the honoring of national heroes.

Відповіді на вправи

1

2. вшанування	6. перейменування	10. розбір
3. захоплення	7. здобуття	11. Мислення
4. Знесення	8. засудження	12. вміння
5. забуття	9. боротьба	

2

1. розпаду	6. вождів	11. поштовх
2. здобули	7. законодавчого	12. дерусифікацію
3. забороні	8. символіку	13. знесли
4. закон	9. Ленінопад	14. репресивних органів
5. гідності	10. вторгнення	15. поворотний момент

3

1. Коли Росія незаконно захопила владу в Криму, це стало поворотним моментом для України.
2. Знесення цього пам'ятника не має нічого спільного з законами (законодавством).
3. Вона має сучасний, прогресивний спосіб мислення (У неї сучасний, прогресивний спосіб мислення).
4. Після революції ми спостерігаємо засудження корупції та покарання за хабарі.
5. Перейменування вулиць забезпечує вшанування національних героїв.

Конспект уроку № 217

Про Крим. Частина 1: Географія та корінні народи

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode217

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» для всіх, хто любить українську мову, а також українську історію, культуру і все, що пов'язане з Україною.

Зокрема, важливий аспект, який пов'язаний з Україною — це **Автономна Республіка Крим**, яка зараз, на жаль, знову **перебуває** під окупацією Російської Федерації.

За **запитом** одного з наших слухачів я вирішила підготувати для вас епізод про Крим, і після того, як багато почитала, подивилася про Крим, я зрозуміла, що це неможливо зробити за один епізод.

Тому я вирішила **розпочати** цілу серію епізодів про Крим. Я **запланувала** чотири епізоди з різними **цікавинками** про цей **неймовірно** цікавий регіон, цих унікальних людей, які є **корінним** населенням Криму, і про їхню непросту історію та сучасність.

Перший епізод я хочу розпочати з загальних асоціацій про Крим та з базової інформації про географію, **клімат** Криму, а також про корінні народи Криму, тобто ті три народи, які на сьогодні історично можуть назвати Крим своєю **батьківщиною**.

Традиційно (цього шостого сезону), я дам вам кілька питань, щоб ви могли орієнтуватися на те, що буде в епізоді. Ви можете шукати і **записувати** відповіді на ці питання, коли слухаєте.

А також я пропоную вам словничок — це **перелік** слів, які є більш складними і допоможуть вам краще зрозуміти сьогоднішній епізод.

автономний — autonomous
перебувати — to remain, to stay
(imperfective)
запит — request

розпочати — to begin (perfective)
запланувати — to plan (perfective)
цікавинка — curiosity
неймовірно — incredibly
корінний — indigenous

клімат — climate

батьківщина — homeland, motherland

записувати, записати — to write down
(imperfective, perfective)
перелік — list

?? Запитання до епізоду

1. Які два типи клімату притаманні Криму?

2. Яка частина Криму є найбільш туристично розвиненою?

3. Які є дві основні адміністративні одиниці на Кримському півострові?

4. Назвіть корінні народи Криму.

5. Коли існувала держава Кримське ханство?

 Словничок

анексія	annexation
рівнинний	flat
посушливий	droughty
середземноморський	Mediterranean
юдаїзм	Judaism
Старий Заповіт	Old Testament
на межі зникнення	on the verge of extinction
перепис населення	population census
Кримське ханство	Crimean Khanate
процвітання	prosperity
ханський палац	khan's palace

Про Крим. Частина 1: Географія та корінні народи

Які асоціації **виникають** у вас, коли ви думаєте про Крим? На жаль, зараз це переважно негативні асоціації.

Крим — це початок війни. Це окупація. Це **беззаконна анексія** державою-терористом.

Але більшість мого життя я мала інші асоціації з Кримом. **Насамперед** це море — море, літо, відпочинок, канікули, спека. Це особлива природа, якої немає більше **ніде** в Україні. Гори...

З дитинства ми знаємо, що в Україні є дві **гірські місцевості** — Карпати та Крим.

Насправді я була в Криму лише два рази і планувала подорожувати більше в дорослому житті. Я завжди мріяла **побувати** там у горах, а не тільки на морі.

Вперше я була в Криму влітку, коли мені було років шість чи сім. Це, мабуть, була наша перша сімейна поїздка поїздом, тому це було для мене **незабутнє** враження.

Особливо я пам'ятаю, як ми приїхали у Сімферополь поїздом (саме туди прибувають поїзди), і далі ми дуже довго їхали **тролейбусом** до міста Ялта — це таке популярне **курортне** місто.

виникати — to emerge (*imperfective*)

беззаконний — unlawful

насамперед — first and foremost
ніде — nowhere

гірський — mountainous
місцевість — terrain, location

побувати — to visit (*imperfective*)

вперше — for the first time

незабутній — unforgettable, memorable

тролейбус — trolleybus
курортний — resort (*adjective*)

Там ми зупинялися, і мене дуже **вразило**, що ми їхали туди десь три години, і це все тролейбусом. Це дуже довгий такий **маршрут** саме тролейбусом.

І, звичайно, я пам'ятаю тільки хороше: я пам'ятаю пляж, море, морозиво, **пальми**. У мене були дуже сильні і гарні враження про Крим.

Пізніше я ще раз побувала в Криму, коли була студенткою, і це було у 2013 році, восени, якраз **незадовго** до Майдану і окупації Криму. Тоді мені **пощастило** взяти участь у **молодіжному** семінарі у місті Феодосія.

І це просто прекрасне місце для молодіжного спілкування, для такого проекту, бо ми могли не тільки робити якісь цікаві і корисні речі, а й **насолоджуватися** морем і гарною природою.

Так-от, справді, більшість українців асоціювала Крим з морем, оскільки Крим **омивається** двома морями — це Чорне море на заході та півдні і Азовське море на сході.

Однак, фактично, Кримський півострів — це переважно **степ**. Загалом, якщо зважати на географію та клімат, Крим можна поділити на дві частини.

По-перше, це **рівнинний** Крим, який має досить **посушливий**, степовий клімат. Фактично, це **помірно-континентальний** клімат, як і на більшості території України.

І, по-друге, це Кримські гори та південний берег Криму. Вони мають унікальний для України **субтропічний** клімат, схожий на **середземноморський**. Ось таке поєднання теплих **течій** Чорного моря і Кримських гір утворюють унікальне місце — південний берег Криму.

Саме ця частина Криму є найбільш туристично розвиненою. Вона завжди **приваблювала** туристів, особливо з України та інших країн Радянського Союзу — це такі міста, як Ялта, Алушка, Алушта, Судак, Феодосія.

Також на півдні Криму розташоване місто Севастополь. Воно має особливий статус і не **належить** до складу Автономної Республіки Крим.

Автономна Республіка Крим — це офіційна назва адміністративного регіону, **адміністративної одиниці** Криму. Столицею автономної Республіки Крим є місто Сімферополь.

А от місто Севастополь (там, де завжди був **розташований флот** Російської Федерації) — місто Севастополь має свій особливий статус, тобто він не є частиною Автономної Республіки Крим. Це місто з особливим статусом.

вразіти, вразити — to impress
(*imperfective, perfective*)
маршрут — route

пальма — palm tree

незадовго — shortly before
пощастити — to get lucky (*perfective*)
молодіжний — youth (*adjective*)

насолоджуватися, насолодитися —
to enjoy (*imperfective, perfective*)

омиватися — to be washed,
to be surrounded

степ — steppe

помірно-континентальний —
temperate-continental

субтропічний — subtropical
течія — (sea) current

приваблювати, привабити — to attract
(*imperfective, perfective*)

належати — to belong (*imperfective*)

адміністративна одиниця —
administrative unit

розташований — situated, located
флот — navy, fleet

Конспект уроку №217

Про Крим. Частина 1: Географія та корінні народи

Отже, маємо дві адміністративні одиниці в Криму — це Автономна Республіка Крим і місто Севастополь.

Від **материкової** України Крим **відмежовує** ціла система **заток**, або **лагун**, або озер, яку називають Сиваш або Гниле Море. Знову ж таки, це озеро або навіть багато озер — це **солоні** озера, які відмежовують Крим від материкової України.

Як бачите, географія Криму досить особлива — це і різні клімати, і моря, і гори, і усе це сприяло тому, що в різні часи територія Криму була **заселена** різними народами, які приходили сюди з різних **куточків** світу.

Історія народів у Криму дуже-дуже різноманітна і досить складна. Ми більше поговоримо про це в наступному епізоді.

Але сьогодні я хочу наголосити, що **упродовж** всієї історії Крим завжди був **мультікультурним** середовищем, тобто там **перемішалось** багато етносів і культур.

І сьогодні я хочу **зосередитися** на тих народах, які саме утворилися в Криму. Тобто під впливом різних **чинників**, різних народів, історичних **обставин** і релігій утворилися певні народи, які саме народилися в Криму, і, окрім Криму, у них немає своєї батьківщини — тобто тільки Крим є батьківщиною для цих народів.

Такі народи ми називаємо корінні народи, тобто народи, **коріння** яких є на певній території. Корінні народи — це народи, які сформувалися на цій території і для яких це єдина рідна земля.

В Україні є три такі корінні народи, і всі вони родом з Криму — це караїми, кримчаки та кримські татари. Караїми — це **тюркський** народ, який є нащадком **племен Хозарського каганату**.

Це народ, який має свою релігію — **караїїзм**. Це особлива релігія, яка за основу має **юдаїзм**, але також поєднує елементи **ісламу** та **християнства**.

Цікаво, що слово «караїми» означає «читачі», тобто ті, хто читає, читає Біблію, бо релігія караїїзм **ґрунтується** на тому, що її **послідовники** самі читають **Старий Заповіт** і можуть самі його інтерпретувати, тобто не потрібна інтерпретація когось іншого. Люди, які сповідують цю релігію, самі читають Старий Заповіт і самі його інтерпретують, тобто ця релігія дозволяє певною мірою вільну інтерпретацію Старого Заповіту.

Караїми також мають свою мову, караїмську мову, яка зараз є **на межі зникнення**. Тобто, швидше за все, ця мова зникне в майбутньому, **оскільки**, на жаль, караїмів залишилось дуже мало. Згідно з останнім **переписом населення** в Україні (це було у 2001 році), в Україні жило 1200 караїмів.

материковий — mainland (*adjective*)

відмежовувати, відмежувати — to separate (*imperfective, perfective*)

зато́ка — gulf, bay

лагу́на — lagoon

солоний — salty

засе́лений — inhabited

куто́чок — corner (*diminutive*)

упродо́вж — during

мультікульту́рний — multicultural

переміша́тися — to mix

зосере́джуватися, зосере́дитися — to focus (*imperfective, perfective*)

чи́нник — factor

обста́вина — circumstance

корі́ння — root

тюркський — Turkic

плém'я, племенá — tribe (*singular, plural*)

Хоза́рський кага́нат — Khazar Khaganate

караї́їзм — Karaite Judaism

ісла́м — Islam

христия́нство — Christianity

ґрунтува́тися — to be based

послідо́вник — follower

оскі́льки — because, since

Переважно вони жили в Криму, але також у Львові та Києві. Також декілька **сотень** караїмів мешкають в інших країнах, зокрема у Польщі, Литві, Росії та **Казахстані**.

Отже, це були караїми, а наступний корінний народ України, який ще менш численний, на жаль — це **кримчаки**. Кримчаки — це **єврейський** народ, який говорить кримськотатарською мовою, і в Україні їх нараховували близько 500 осіб, і ще, можливо, кілька сотень мешкають в Росії.

Досить важко простежити чітко **походження** таких народів, як кримчаки чи караїми, оскільки у Криму, особливо в часи **середньовіччя**, було багато різних народів, і вони певною мірою перемішалися, перемішалися їхні **звичай**, їхні релігії, і утворилися такі унікальні народи.

Тому, можливо, що кримчаки утворилися, коли змішалися народи хозарського, єврейського, італійського походження, які також прийняли юдаїзм.

І найбільш чисельним корінним народом Криму і України є **кримські татари**, або кримли. Це народ, який досить важко порахувати — вони є в багатьох країнах світу. Звісно, Крим — це їхня батьківщина, а за останнім переписом населення в Україні їх мешкало 300 тисяч. Але за різною статистикою нараховують від **півмільйона** до шести мільйонів кримських татар по всьому світу.

Тут треба **згадати** про важку історію кримських татар, про **страшне** явище **депортації** кримських татар у Радянському Союзі — про це ми поговоримо наступного разу.

А історія кримських татар полягає в тому, що вони **сформувалися** у часи Кримського ханства, тобто вони мали свою сильну державу — **Кримське ханство**. Ця держава існувала з XV до XVIII століття.

Тобто це такий дуже **тривалий** період, і цей період Кримського ханства був часом найбільшого **процвітання** кримських татар. Столицею Кримського ханства був Бахчисарай, там була **резиденція** кримського хана.

Хан — це **правитель**, а Бахчисарай — це було дуже важливе місто для кримських татар, і **наразі** це центр їхньої культури. У цьому місті збереглась резиденція хана — **ханський палац**.

Це унікальна пам'ятка кримськотатарської історії та культури, який є символом цього періоду процвітання кримських татар у Криму, на своїй корінній землі.

Я вірю в те, що після перемоги ми зможемо **відвідати** Бахчисарай і дізнатися більше про цю неймовірну історію кримських татар, а

сотня — hundred
Казахста́н — Kazakhstan

кримча́к — Krymchak
євре́йський — Jewish

похо́дження — origin

середньові́ччя — Middle Ages
зві́чай — custom

крі́мський тата́рин — Crimean Tatar

півмі́льйона — half a million

згада́ти — to mention (*perfective*)
стра́шний — terrible
депорта́ція — deportation

сформува́тися — to form (*perfective*)

трива́лий — prolonged, lengthy

резиде́нція — residence

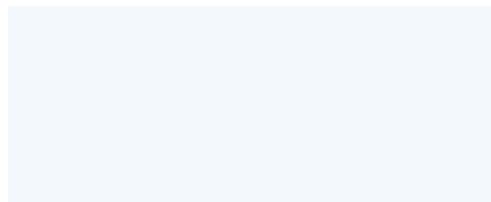
прави́тель — ruler
нара́зі — currently

відві́дувати, відві́дати — to visit (*imperfective, perfective*)

також інших корінних народів.

А про непросту, але цікаву історію Криму ми поговоримо більше в наступному епізоді подкасту.

✓ Відповіді на запитання

1. Які два типи клімату притаманні Криму?
Криму притаманні помірно-континентальний (посушливий, степовий) і субтропічний (середземноморський) клімати.
2. Яка частина Криму є найбільш туристично розвиненою?
Південний берег Криму є найбільш туристично розвиненим.
3. Які є дві основні адміністративні одиниці на Кримському півострові?
Дві основні адміністративні одиниці на Кримському півострові — це Автономна Республіка Крим і місто Севастополь.
4. Назвіть корінні народи Криму.
Корінні народи Криму — караїми, кримчаки, кримські татари (киримлі).
5. Коли існувала держава Кримське ханство?
Кримське ханство існувало з XV до XVIII століття.

Словничок (з прикладами)

анексія - Це беззаконна анексія державою-терористом. - На український спротив Росія відповіла незаконною анексією Криму та агресією на Донбасі.	annexation - This is an illegal annexation by a terrorist state. - Russia responded to Ukrainian resistance with the illegal annexation of Crimea and aggression in Donbas.
рівнинний Рівнинний Крим має досить посушливий, степовий клімат. - У рівнинних місцевостях України можемо знайти велике розмаїття рослин.	flat, plain (adjective) Plain Crimea has a fairly arid, steppe climate. - In the flat areas of Ukraine, we can find a great variety of plants.
посушливий - Минулий рік був посушливим і неврожайним. - Зростає кількість і тривалість періодів посушливої та жаркої погоди.	droughty, dry - Last year was dry and unharvested. - The number and duration of periods of dry and hot weather is increasing.
середземноморський - Вони мають унікальний для України субтропічний клімат, схожий на середземноморський. Середземноморська кухня відома своєю користю і поживністю.	Mediterranean - They have a unique for Ukraine subtropical climate, similar to the Mediterranean. Mediterranean cuisine is known for its benefits and nutrition.
юдаїзм - Караїзм за основу має юдаїзм, але також поєднує елементи ісламу та християнства. - Ці народи також прийняли юдаїзм.	Judaism - Karaism is based on Judaism, but also combines elements of Islam and Christianity. - These peoples also accepted Judaism.
Старий Заповіт - Її послідовники самі читають Старий Заповіт і можуть самі його інтерпретувати. - Ця релігія дозволяє вільну інтерпретацію Старого Заповіту.	Old Testament - Its followers read the Old Testament themselves and can interpret it themselves. - This religion allows a free interpretation of the Old Testament.

на межі зникнення • Караїмська мова зараз є на межі зникнення. • Карпатські буйволи знаходяться на межі зникнення.	<i>on the verge of extinction</i> • The Karaite language is now <i>on the verge of extinction</i>. • Carpathian buffaloes are <i>on the verge of extinction</i>.
перепис населення • Згідно з останнім переписом населення, в Україні жило 1200 караїмів. • В ООН наполягають на переписі населення України.	<i>population census</i> • According to the last <i>census</i>, 1,200 Karaites lived in Ukraine. • The UN insists on a <i>census</i> of the population of Ukraine.
Кримське ханство • Кримські татари мали свою сильну державу — Кримське ханство. • Столицею Кримського ханства був Бахчисарай, там була резиденція кримського хана.	<i>Crimean Khanate</i> • The Crimean Tatars had their own strong state — the <i>Crimean Khanate</i>. • The capital of the <i>Crimean Khanate</i> was Bakhchysarai, where the Crimean khan was located.
процвітання • Період Кримського ханства був часом найбільшого процвітання кримських татар. • Ця пам'ятка є символом цього періоду процвітання кримських татар.	<i>prosperity</i> • The period of the Crimean Khanate was the time of the greatest <i>prosperity</i> of the Crimean Tatars. • This landmark is a symbol of this period of <i>prosperity</i> of the Crimean Tatars.
ханський палац • У Бахчисарайі збереглась резиденція хана — ханський палац. • У ханському палаці представлені цінні експонати.	<i>khan's palace</i> • In Bakhchysarai, the khan's residence — the <i>khan's palace</i> — has been preserved. • Valuable exhibits are presented in the <i>khan's palace</i>.

Завершення

На сьогодні все!

Я вже з нетерпінням чекаю на наступний епізод, щоб поділитися з вами **захопливою** історією Криму. Насправді це буде досить непросто зробити за один епізод, але я постараюся надати вам найцікавішу та головну інформацію.

Нагадую, що преміум-конспекти до сьогоднішнього епізоду доступні за **підпискою**, про яку ви можете більше дізнатися за посиланням ukrainianlessons.com/season6.

Бажаю вам всього найкращого! Бережіть себе! На все добре!
І Слава Героям!

захопливий — amuzing, fascinating

підписка — subscription

 Вправи

1

Позначте, які твердження стосуються відповідних корінних народів:

	А караїми	Б кримчаки	В кримські татари (киримли)
1. Вони родом з Криму.	+	+	+
2. У Литві та Польщі є спільноти цього народу.			
3. Найчисленніший корінний народ України.			
4. Вони вільно інтерпретують Старий Заповіт.			
5. Вони мали власну сильну державу.			
6. Представники народу сповідують юдаїзм.			
7. Під час Другої світової війни їх масово депортували.			
8. В Україні залишилося близько 500 представників цього народу.			
9. Їхня мова на межі зникнення.			
10. Ці народи стали результатом міжетнічного змішування.			
11. Вони розмовляють кримськотатарською мовою.			
12. Їхнім історично-культурним центром є місто Бахчисарай.			

2

Заповніть пропуски у тексті прикметниками з таблиці:

рівнинний	курортний	субтропічний	гірський
помірно-континентальний	наступний	погодний	
материковий	частий	зовнішній	середземноморський
холодний	посушливий	найтепліший	

Клімат України

Більшість території України розташована в 1. _____ (м. в.) зоні клімату, за винятком Криму, де клімат ближчий до 2. _____ (р. в.). Ця кліматична зона зумовлена зміною висоти Сонця над горизонтом, тривалістю дня і циркуляцією атмосфери.

Здебільшого 3. _____ (н. в.) умови характеризуються снігопадами й ожеледями взимку, тоді як максимальна кількість опадів в Україні припадає на червень-липень з 4. _____ (о. в.) грозами і зливами.

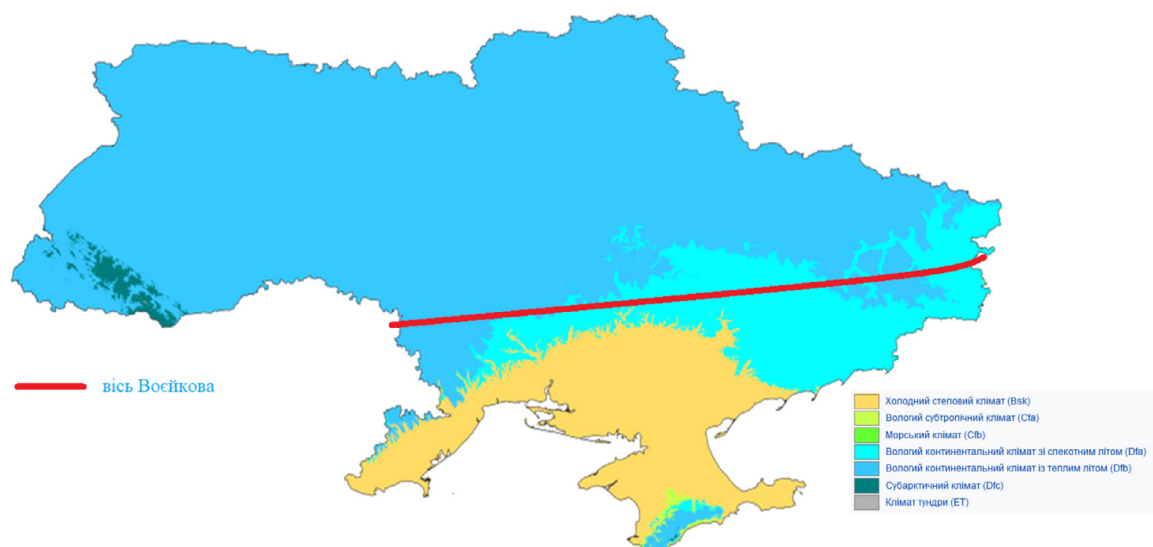
Виняток — це південний берег Криму з кліматом, що нагадує 5. _____ (з. в.), де опади переважно в 6. _____ (з. в.) пору року, тоді як літо доволі 7. _____ (н. в.).

Найбільше опадів випадає на 8. _____ (м. в.) хребтах Карпат (в окремих місцях — понад 1500 мм), а в Кримських горах — 1000 мм за рік.

Амплітуда температур (різниця найхолоднішого і 9. _____ (р. в.) місяця) змінюється з заходу на схід через зменшення впливу Атлантичного океану.

Особливості клімату великою мірою залежать від географії України та 10. _____ (р. в.) чинників (наприклад, віддаленістю від морів і океанів).

[Ірина Бучнєва, CC0, via Wikimedia Commons](#)

Найбільша величина сонячної радіації та кількість сонячних днів в Україні характерна для Кримського півострова, що перетворило його на **11.** _____
(з. в.) регіон, що приваблює багато туристів.

Для **12.** _____ (р. в.) України притаманні три природні зони: мішані хвойно-широколисті ліси, лісостеп і степ. Зволоження території надмірне у Карпатах та Західному Поліссі, але великі терени України займає саме лісостеп, добре придатний для сільського господарства.

Степ займає близько 40% української території і є більш характерним для півдня і сходу країни. За винятком Карпат і Кримських гір, Україна переважно **13.** _____
(н. в.) країна, де дуже добре розвинене сільське господарство. Натомість у Карпатах також поширена багатовікова традиція вівчарства.

Заохочуємо вас більше дізнаватися інші цікавинки України в **14.** _____
(м. в.) епізодах подкасту!

3

Перекладіть українською мовою:

1. According to the population census, Krymchaks practice Judaism and are now on the verge of extinction.

2. The Crimean Khanate became the period of greatest prosperity of the Crimean Tatars.

3. Illegal annexation of Crimea by Russia took place shortly after the Revolution of Dignity.

4. Karaites freely interpret the Old Testament.

5. In Bakhchisarai, as the former capital of the Crimean Khanate, the Khan's Palace is located.

Відповіді на вправи

1

1. А, Б, В	5. В	9. А
2. А	6. А, Б	10. Б
3. В	7. В	11. Б, В
4. А	8. Б	12. В

2

1. помірно-континентальній	8. гірських
2. субтропічного	9. найтеплішого
3. погодні	10. зовнішніх
4. частими	11. курортний
5. середземноморський	12. материкової
6. холодну	13. рівнинна
7. посушливе	14. наступних

3

1. Згідно з переписом населення, кримчаки сповідують юдаїзм і зараз на межі зникнення.
2. Кримське ханство стало періодом найбільшого процвітання кримських татар.
3. Незаконна (беззаконна) анексія Криму Росією відбулася невдовзі (скоро) після Революції гідності.
4. Караїми вільно інтерпретують (трактують) Старий Заповіт.
5. У Бахчисараї, як колишній столиці Кримського ханства, розташований ханський палац.

Конспект уроку № 218

Про Крим. Частина 2: Коротка історія Криму

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode218

Вступ

Привіт, це Анна Огойко і це подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

І сьогодні у нас другий епізод із серії про Крим. Минулого разу я зробила **невеличкий** вступ про географію Криму та його корінні народи, а сьогодні ми **зануримося** в історію Кримського півострова.

Я розумію, що у мене буде багато чого вам розказати, тому пропоную відразу перейти до запитань і словничка.

невеличкий — small (*diminutive*)
зану́ритися — to dive, to immerse (*perfective*)

?? Запитання до епізоду

1. Від якої держави відділилося Кримське ханство?

2. З якого року в Кримі починають з'являтися росіяни?

3. Які є дві основні адміністративні одиниці на Кримському півострові?

4. Для кого була на користь автономія Криму в складі України?

5. Скільки відсотків росіян, українців і кримських татар мешкало в Кримі у 2001 році?

 Словничок

кочові народи	nomadic peoples
нащадок	descendant
строкатий	motley, multicolored, diverse
дружній	friendly
войовничий	militant, warlike
вантажні вагони	freight wagons
спустошений	devastated
з дотриманням правових вимог	in compliance with legal requirements
на користь	in favor
ставати на ноги	to get back on your feet, to recover
панувати, запанувати	to reign, to dominate; to begin ruling
відвоювати	to win back

Про Крим. Частина 2: Коротка історія Криму

Стародавній Кримський півострів входив до складу багатьох держав — це **Скіфія**, **Понтійське царство**, Римська імперія, Візантійська імперія, Хозарський каганат, **Золота Орда**, Османська імперія...

На території півострова **здавна** мешкали різні народи. Дуже часто це були **кочові народи**, наприклад:

- **кімерійці** — це кочовий народ з Азії;
- **таври** — стародавній народ у Криму;
- **скіфи** — також кочовий народ;
- **сармати** — кочовий **іраномовний** народ;
- **хозари** — це імперський кочовий народ, який заснував державу Хозарський каганат;
- також там були і **готи** — це німецькі племена;
- і греки, які поширили у Криму грецьку культуру.

стародавній — old, ancient

Скіфія — Scythia

Понтійське царство — Kingdom of Pontus

Золотá Орда — Golden Horde

здавна — long since, for a long time

кімерійці — Cimmerians

таври — Tauri

скіфи — Scythians

сармати — Sarmatians

іраномовний — Iranian-speaking

хозари — Khazars

готи — Goths

Як ми знаємо, у середньовіччі Україна мала період **розквіту** Київської Русі, але в XIII столітті Київську Русь захопили монголи, і **настав** період **панування** Золотої Орди.

Золота Орда — це була багатонаціональна держава на базі **завоювань** монголів, і вона існувала з XIII до початку XVI століття. А от на Кримському півострові склалася особлива ситуація.

У 1441 році **відділилася** окрема держава — Кримське ханство. Його **засновником** і першим **правителем** був Хаджі І Герай, який був прямим **нащадком** Чингісхана — засновника Монгольської імперії.

Кримське ханство **займало** дуже велику територію — це не тільки Кримський півострів, а й велика частина південної України, частина сучасної Росії та Молдови.

Столицею Кримського ханства було місто Бахчисарай. Фактично, Кримське ханство мало свою **автономію**: у них був свій **хан**, свої закони, свої гроші, свої **податки**.

Але єдине — це те, що вони повинні були підтримувати Османську імперію під час **бойових дій**, тобто у військовій справі.

Так само, як і раніше, під час Кримського ханства, населення Кримського півострова було **етнічно строкатим**. Це були і кримські татари, і кримчаки, караїми, черкеси, абхази, готи, греки, вірмени, русини, литовці, поляки і **так далі**.

Але все-таки політичну **перевагу** весь цей час існування Кримського ханства, звісно, мали кримські татари. Саме тоді вони найбільше розвинулись і **закріпились** як народ, як корінний народ Криму. Саме тоді кримські татари **остаточно** сформувались.

Варто зазначити про зв'язки кримських татар з населенням України, а саме із **Запорозькою Січчю**. У різні часи ці зв'язки мали різний характер — то **дружній**, то **войовничий**. Це типова ситуація для історії тих часів.

Але про дружній характер свідчить, наприклад, такий факт, що у Конституції Пилипа Орлика 1710 року була третя стаття повністю **присвячена** зв'язкам із Кримом. **Зацитую** початок цієї статті:

«Оскільки нам завжди необхідна **сусідська** дружба з Кримською державою, до чияї допомоги Військо Запорізьке для оборони своєї не раз **вдавалося**, то скільки на цей час можливо буде, гетьман через **послів** своїх до Хана Кримського має **дбати про відновлення** давнього з Кримською державою **братерства та єднання** військового».

р́озквіт — flourishing, prosperity
наста́ти — to occur (*perfective*)
панува́ння — domination, supremacy

завоюва́ння — conquest(s)

відділя́тися, відділі́тися — to separate (*imperfective, perfective*)
засно́вник — founder
прави́тель — ruler

займа́ти — to occupy, to take up (*imperfective*)

автоно́мія — autonomy
хан — khan (historic Mongolic and Turkic title to refer to a king)
пода́ток — tax
бойові дії — military action

етні́чно — ethnically

і так да́лі — and so on, and others

перева́га — advantage

закрі́плюватися, закрі́питися — to establish (*imperfective, perfective*)
остато́чно — finally, completely

Запорі́зька Січ — Zaporozhian Host (a Cossack state, existed between the 16th and 18th centuries)

присвя́чений — devoted
цитува́ти, зацитува́ти — to quote (*imperfective, perfective*)
сусі́дський — neighbourly
вдава́тися, вда́тися — to resort, to seek (*imperfective, perfective*)
посо́л — ambassador
відно́влення — recovery, restoration
брате́рство — brotherhood
єдна́ння — unity

Може бути трошки важко зрозуміти цю статтю Конституції, але йдеться про те, що Запорізька Січ хоче підтримувати дружні зв'язки, і в ті часи це означало допомагати їм **вести** війну і щоб вони допомагали нам у воєнній справі.

Наприклад, кримські татари **суттєво** допомагали війську **Богдана Хмельницького** у війні з **Річчю Посполитою**.

Отже, під час існування Кримського ханства основним народом у Криму були кримські татари — це було **понад** 90% населення під кінець існування Кримського ханства.

Кримське ханство існувало до 1783 року, тобто, фактично, більш ніж три століття.

У результаті війни Росії з Османською імперією Крим було **приєднано** до Російської імперії; фактично, це була перша анексія Криму Росією.

Відразу після цього дуже багато кримських татар переїхали до Османської імперії, і не тільки кримських татар, а й інших **етносів**. За оцінкою, близько 300 тисяч осіб **переїхали** до Османської імперії, а Крим почали **заселяти** росіянами.

Тобто тільки з цих часів, приблизно з 1783 року, можна сказати, що у Криму почали з'являтися росіяни. І Російська імперія почала проводити в Криму відразу свою типову імперську політику — це **русифікація**, заселення своїм народом, **перейменування** міст.

Наприклад, я думаю, ви чули про міста Севастополь і Сімферополь. Так-от, ці назви **виникли** тільки за часів правління **Катерини II**. Історична назва Сімферополя була кримськотатарською — Акмесджит, а Севастополя — Ак'яр.

Перейменування міст російською владою було частиною **так званого** «грецького міфу». Російська імперія **просувала** грецький міф, щоб **переконати**, що Крим має давньогрецьке минуле, а кримські татари — це лише **тимчасове** населення Криму, певною мірою «населення-паразит».

Коли **розпалась** Російська імперія, настав 1917 рік, відбувалися різні революції, і цікаво, що тоді історія Криму — вона схожа на історію України.

У Криму у 1917 році виникла Кримська Народна Республіка. Її **проголосили** кримські татари, і так само вони утворили свій парламент — Курултай — і Конституцію. Те саме відбувалося і в Україні — в Україні виникла Українська Народна Республіка, Центральна Рада.

Однак, на жаль, у Криму Курултай не мав реальної влади, бо владу дуже швидко **захопили більшовики**, і 18 жовтня 1921 року

вести — to wage (*imperfective*)

суттєво — significantly

Богдан Хмельницький — Bohdan Khmelnytskyi (military commander of Ukrainian Cossacks as Hetman of the Zaporozhian Host)

Річ Посполита — Polish-Lithuanian Commonwealth

понад — more than, over

приєднати — to add, to annex (*perfective*)

відразу — immediately

етнос — ethnicity

переїхати — to move (*perfective*)

заселяти, заселити — to populate (*imperfective, perfective*)

русифікація — Russification (form of cultural assimilation)

перейменування — renaming

виникати, виникнути — to emerge (*imperfective, perfective*)

Катерина II — Catherine II (Russian empress)

так званий — so-called

просувати, просунути — to promote (*imperfective, perfective*)

переконувати, переконати — to convince (*imperfective, perfective*)

тимчасовий — temporary

паразит — parasite

розпастися — to collapse, to fall apart (*perfective*)

проголосувати, проголосити — to proclaim, to announce (*imperfective, perfective*)

захоплювати, захопити — to seize, to invade (*imperfective, perfective*)

більшовик — Bolshevik (*noun*)

було утворено Кримську Автономну Соціалістичну Радянську Республіку у складі СРСР.

Далі, період Другої світової війни — він був дуже складним для Криму. По-перше, це **окупація** нацистами, яка тривала три роки. Під час окупації нацисти **знищили** майже весь народ кримчаків.

Кримчаки, нагадаю — це корінний народ Криму, який **сповідує** юдаїзм. Тому нацисти **прирівняли** кримчаків до євреїв і знищили близько 80% кримчаків.

Потім, коли Радянський Союз повернув владу в Криму, радянська влада звинуватила кримських татар у **колабораціонізмі** із нацистами. **Буквально** за кілька днів, у травні 1944 року, відбулась **жахлива депортація** кримських татар та інших національних **меншин** з Криму до Центральної Азії та Сибіру.

Це було страшне явище, жахливий процес, який відбувався без **попередження**. Людей просто забирали вдома, **заганяли** їх до **вантажних вагонів** і перевозили без їжі.

Дуже велика частина кримських татар **загинула** вже в дорозі або в перші роки життя на новій землі. У результаті під час депортації загинуло від 20 до 40% кримських татар.

У незалежній Україні депортацію кримських татар офіційно визнано геноцидом. Хоча з кримських татар **зняли** звинувачення про колабораціонізм ще у 1967 році, їм все одно довгий час не дозволяли повертатися додому, в Крим.

Масове повернення кримських татар почалось лише з 1989 року, і далі вже, коли Крим був частиною незалежної України, кримські татари поверталися додому.

Очевидною була **справжня** мета депортації: замість корінного народу — кримських татар — радянська влада масово переселяла в Крим **лояльне** населення до Росії (тобто переважно росіян), і це повністю змінило етнічну структуру півострова.

А після смерті Сталіна **сталася** одна важлива подія для України. У 1954 році Москва вирішила передати Крим у склад Української РСР, тобто Крим став частиною України.

Якою була причина цього рішення? **Насамперед** економічна. Після війни і депортації Крим був **спустошений** економічно. Росія не могла **забезпечувати** нормального життя на півострові, а практично все **постачання** здійснювалось з України.

Саме так влада пояснювала своє рішення. Зацитую:

«Враховуючи **спільність** економіки, територіальну

окупація — occupation

знищувати, знищити — to annihilate
(imperfective, perfective)

сповідувати — to practice (religion)
(imperfective)

прирівнювати, прирівняти — to equate
(imperfective, perfective)

колабораціонізм — collaborationism

буквально — literally

жахливий — horrible

депортація — deportation

меншіна — minority

попередження — warning

заганяти, загнати — to force, to herd
(imperfective, perfective)

загинути — to die tragically, to perish
(perfective)

зняти — to dismiss (perfective)

звинувачення — charges

масовий — mass (adjective)

справжній — true

лояльний — loyal

статися — to happen (perfective)

насамперед — first and foremost

забезпечувати, забезпечити — to ensure
(imperfective, perfective)

постачання — (food) supply

спільність — commonality, connection

Конспект уроку №218

Про Крим. Частина 2: Коротка історія Криму

близькість і **тісні** господарські та культурні зв'язки між Кримською областю і Українською РСР, процес **входження** Криму до складу України у 1954 році був проведений **з дотриманням** усіх **правових вимог**».

Тобто версія про те, що Крим просто подарували Україні, що це просто Хрущов вирішив зробити такий гарний **жест**, усе це не має фактичного **підтвердження**. Тобто були **відповідні** рішення, зміни до конституцій, і ці рішення прийняли уряди та парламенти і СРСР, і України.

Отже, з 1954 року і **дотепер** Крим офіційно є частиною України. У 1991 році за незалежність України **проголосували** 54% населення Криму — невелика, але більшість. У складі незалежної України Крим став Автономною Республікою Крим.

Яке значення мала ця автономія? На жаль, **по суті**, це була російська автономія Криму. Це була можливість російської влади **тримати** Крим під контролем, адже через депортацію кримських татар у Криму їх була меншість і вони нічого не вирішували там.

А вирішували все росіяни, не **підпускаючи** в Крим українську владу і, таким чином, тримаючи не тільки Крим під контролем, а й всю Україну. Тобто автономний статус Криму був **на користь** Росії.

У **дев'яностих** Україна **поступово** **ставала на ноги** як незалежна держава. Життя ставало потрохи стабільнішим і дуже поступово, але у Криму ставало **дедалі** більше **прихильників** України і **дедалі** менше Росії.

Але найбільша проблема, що абсолютна більшість населення Криму, згідно з переписом 2001 року, складали росіяни. У Криму на 2001 рік жило майже 60% росіян, 24% українців і 12% кримських татар.

Якщо **порівняти** буквально 100 років тому, **наприкінці** XIX століття, у Криму мешкало 35% кримських татар, 33% росіян і 12% українців.

Тобто фізично знищивши або **брутально** депортувавши величезну кількість кримських татар, Росія змогла **запанувати** в Криму у XX столітті, створивши собі **підставу** анексувати Крим і розпочати війну з Україною у 2014 році.

Саме тоді, після подій Революції гідності, росіяни **спровокували** протести в Криму і ввели свої війська. І до сьогодні (сьогодні є початок 2024 року), Автономна Республіка Крим є тимчасово окупованою територією; там панують російські закони та російська **валюта**.

А **Збройні Сили України** прямо зараз **героїчно** борються за те,

близькість — closeness
тісний — close, closely linked
входження — entering

жест — gesture
підтвердження — confirmation
відповідний — appropriate

дотепер — until now
голосувати, проголосувати — to vote
(imperfective, perfective)

по суті — in essence

тримати — to keep hold (imperfective)

підпускати — to let (near) (imperfective)

дев'яності — nineties
поступово — gradually
дедалі — further, more
прихильник — supporter

порівнювати, порівняти — to compare
(imperfective, perfective)
наприкінці — at the end

брутально — brutally

підстава — cause, reason

провокувати, спровокувати — to provoke
(imperfective, perfective)

валюта — currency
Збройні Сили України —
Ukraine's Armed Forces

щоб **відвоювати** Крим в країни-терориста і повернути його Україні.

Україна активно **співпрацює** з кримськими татарами, щоб вирішити, яким буде статус Криму після деокупації. Кримські татари підтримують Україну у російсько-українській війні.

Отже, після **занурення** в історію Криму, ми розуміємо, що Росія просто не має права там бути, а Україна не зможе **повноцінно** розвиватися, якщо Крим буде під контролем Росії.

Тому Крим — це Україна.

героїчно — heroically

співпрацювати — to cooperate
(*imperfective*)

занурення — immersion
повноцінно — fully

✓ Відповіді на запитання

- Від якої держави відділилося Кримське ханство?
Кримське ханство відділилося від Золотої Орди.
- З якого року в Кримі починають з'являтися росіяни?
Росіяни починають з'являтися в Кримі з 1783 року.
- Куди радянська влада депортувала кримських татар у 1944 році?
Радянська влада депортувала кримських татар до Центральної Азії та Сибіру в 1944 році.
- Для кого була на користь автономія Криму в складі України?
Автономія Криму в складі України була на користь Росії.
- Скільки відсотків росіян, українців і кримських татар мешкало в Кримі у 2001 році?
У 2001 році у Кримі мешкало 60% росіян, 24% українців і 12% кримських татар.

Словничок (з прикладами)

кочові народи - На території півострова здавна мешкали кочові народи. - Кімерійці — це кочовий народ з Азії.	nomadic peoples Nomadic peoples lived on the territory of the peninsula since ancient times. - The Cimmerians are nomadic peoples from Asia.
нащадок - Хаджі І Герай був прямим нащадком Чингісхана. Нашадки гетьмана Павла Скоропадського мешкають за кордоном.	descendant - Haji I Heraï was a direct descendant of Genghis Khan. Descendants of Hetman Pavlo Skoropadskyi live abroad.
строкатий - Населення Кримського півострова було етнічно строкатим. - Літня колекція одягу створена у строкатих тонах.	motley, multicolored, diverse - The population of the Crimean Peninsula was ethnically diverse. - The summer clothing collection is created in colorful colors.
дружній - Про дружній характер зв'язків свідчить Конституція Пилипа Орлика. - Команда виявилася на диво дружньою.	friendly - The friendly nature of relations is evidenced by the Constitution of Pylyp Orlyk. - The team turned out to be surprisingly friendly.
войовничий - У різні часи ці зв'язки мали різний характер — то дружній, то войовничий. - Їх виховували войовничими захисниками Османської імперії.	militant, warlike - At different times, these ties had a different character — sometimes friendly, sometimes warlike. - They were brought up as militant defenders of the Ottoman Empire.
вантажні вагони - Людей заганяли до вантажних вагонів і розвозили без їжі. - Волонтери перевозять гуманітарну допомогу в 100 вантажних вагонах.	freight wagons - People were herded into freight wagons and transported without food. - Volunteers transport humanitarian aid in 100 freight wagons.

спустошений - Після війни і депортації Крим був спустошений економічно. - Нещодавні події змусили багатьох із нас почуватися спустошеними.	devastated - After the war and deportation, Crimea was devastated economically. - Recent events have left many of us feeling devastated.
з дотриманням правових вимог - Процес входження Криму до складу України у 1954 році був проведений з дотриманням усіх правових вимог. - Цей крок пояснили дотриманням правових вимог.	in compliance with legal requirements - The process of Crimea's incorporation into Ukraine in 1954 was carried out in compliance with all legal requirements. - This step was explained by compliance with legal requirements.
на користь - Автономний статус Криму був на користь Росії. - Потрібно робити кроки на користь державі та її економічному розвитку.	in favor, for the benefit - The autonomous status of Crimea was in favor of Russia. - It is necessary to take steps for the benefit of the state and its economic development.
ставати, стати на ноги - У дев'яностіх Україна поступово ставала на ноги як незалежна держава. - Завдяки діям лікарів він згодом став на ноги.	to get back on your feet, to recover (imperfective, perfective) - In the nineties, Ukraine gradually got back on its feet as an independent state. - Thanks to the actions of the doctors, he later recovered.
панувати, запанувати - Знищивши або брутально депортувавши кримських татар, Росія змогла запанувати в Кримі в XX столітті. - Хани панували на Кримському півострові з XV до XVIII століття.	to reign, to dominate; to begin ruling (imperfective, perfective) - By destroying or brutally deporting the Crimean Tatars, Russia was able to dominate Crimea in the 20th century. - The khans ruled the Crimean Peninsula from the 15th to the 18th centuries.
відвойовувати, відвоювати - Збройні Сили України героїчно борються за те, щоб відвоювати Крим. - Країна відвойовує свої позиції у рейтингу найбагатших.	to win back (imperfective, perfective) - The Armed Forces of Ukraine are heroically fighting to win back Crimea. - The country is winning back its position in the ranking of the richest.

Завершення

Це була моя коротка історія Криму.

Якщо ви хочете дізнатися більше про Крим, я хочу **порекомендувати** вам ресурси, які я сама використовувала під час підготовки цього епізоду — це цікаві відео та епізоди подкастів, і посилання на них ви знайдете на сторінці цього епізоду — це ukrainialessons.com/episode218.

Там будуть посилання на цікаві відео та подкасти про історію Криму.

Я думаю, тепер, коли ви **почули** коротку версію історію Криму, ви можете подивитися довші, **автентичні** відео, і ще більше дізнатися про Крим і краще зрозуміти ті відео українською мовою. Тому дуже рекомендую вам — заходьте і дивіться більше про Крим.

А повний транскрипт цього епізоду та вправи будуть в конспекті уроку, який **доступний** для преміум-підписників. Дізнавайтеся більше про преміум так само на нашому сайті: ukrainialessons.com/season6.

Наступного разу буде ще про Крим, тому не пропустіть наступний епізод!

Бажаю вам всього найкращого! Будьте в **безпеці**! На все добре!
І Слава Героям!

порекомендувати — to recommend
(*perfective*)

почути — to hear, to listen (*perfective*)
автентичний — authentic

доступний — available

безпе́ка — safety

Вправи

1

З'єднайте імена історичних діячів і ким вони були:

1. ____ Пилип Орлик	А гетьман Війська Запорозького, творець Української козацької держави
2. ____ Хаджі І Герай	Б генеральний секретар Комуністичної партії СРСР, ініціатор депортації корінних народів Криму
3. ____ Микита Хрущов	В засновник Монгольської імперії
4. ____ Катерина II	Г російський правитель другої половини XVIII століття
5. ____ Чингісхан	Ґ гетьман Війська Запорозького, упорядник першої української Конституції
6. ____ Йосип Сталін	Д перший секретар ЦК КПРС у 1953-1964 роках
7. ____ Богдан Хмельницький	Е перший правитель Кримського ханства

2

З'єднайте прикметники та їхні визначення:

1. ____ кочовий	А який утратив моральні сили, здатність до активного життя
2. ____ дружній	Б який прагне вести боротьбу з кимось
3. ____ строкатий	В виражає прихильність, довіру
4. ____ вантажний	Г стосується законів
5. ____ спустошений	Ґ який був повернений через воєнні дії
6. ____ войовничий	Д призначений для перевезення, транспортування
7. ____ правовий	Е пов'язаний із частою зміною місця проживання, праці
8. ____ відвойований	Є забарвлений у різні кольори, неоднаковий за складом

3

Опрацюйте таблицю:

Родовий відмінок множини (чоловічий рід)		
Більшість іменників чоловічого роду	-ів -їв	українці → українців батькі → батьків герої → героїв солов'ї → солов'їв
Іменники на -ин	ин нульове закінчення	росіянин → росіян татарин → татар селянин → селян громадянин → громадян Але! вірменин → вірменів грузин → грузинів осетин → осетинів
Кілька особливих іменників	-ей	гості → гостей гроші → грошей кони → коней

Конспект уроку №218
Про Крим. Частина 2: Коротка історія Криму

Заповніть пропуски в реченнях іменниками зі списку у формі родового відмінка множини:

українці	регіони	грузини	етноси	представники	монголи
люди	татари	вагони	караїми	угорці	росіяни
					євреї

1. У Криму мешкають багато різних _____ **етносів** _____, кожен із яких має багату культуру та непросту історію.
2. Згідно з переписом населення, в Україні залишилося близько 1200 _____
_____.
3. Перші правителі Кримського ханства були нащадками _____,
зокрема могутнього Чингісхана.
4. За часів Другої світової війни нацисти прирівнювали кримчаків до _____,
що призвело до знищення 80% _____ цього етносу.
5. Більшість кримських _____ депортували до віддалених
_____ Радянського Союзу: від північного Передуралля до
республік Середньої Азії.
6. Велику кількість _____ різного віку просто забирали вдома
і заганяли до вантажних _____.
7. Для _____ депортація народів у СРСР є прикладом акту
геноциду.
8. На жаль, лише незначна частина _____ засуджує
повномасштабне вторгнення Росії в Україну.
9. Багато _____ підтримали Україну під час Революції
гідності.
10. У Закарпатській області проживає до 95000 _____,
що складає близько 7,3% населення.

4

Перекладіть українською мовою:

1. The Russians ruled Crimea from 1783.

2. The International Court of Justice adopted a decision in favor of Ukraine in compliance with legal requirements.

3. Thanks to our friendly support, he was able to get back on his feet.

4. A descendant of Bohdan Khmelnytskyi maintained friendly relations with the Muscovite kingdom.

5. They heroically win back the lands devastated by the war.

Відповіді на вправи

1

1. Г	5. В
2. Е	6. Б
3. Д	7. А
4. Г	

2

1. Е	5. А
2. В	6. Б
3. Є	7. Г
4. Д	8. Г

3

2. караїмів	6. людей, вагонів
3. монголів	7. українців
4. євреїв, представників	8. росіян
5. татар, регіонів	9. грузинів
	10. угорців

4

1. Росіяни запанували в Криму з (від) 1783 року.
2. Міжнародний суд прийняв (ухвалив) рішення на користь України з дотриманням правових вимог.
3. Завдяки нашій дружній підтримці він зміг стати на ноги.
4. Нащадок Богдана Хмельницького підтримував дружні зв'язки з Московським царством.
5. Вони героїчно відвойовують землі, спустошені війною.

Конспект уроку № 219

Про Крим. Частина 3: Відомі особистості

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode219

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко, і це третій епізод із серії подкасту «Ukrainian Lessons Podcast» про Крим.

Як завжди, це епізоди **повільною** українською мовою, тому вибачайте, якщо я не можу розповісти все-все-все про Крим, адже я **намагаюся обирати** найважливіше і найцікавіше, а також те, про що можна розповідати не дуже складною мовою.

Знову ж таки, це подкаст для тих, хто вивчає і любить українську мову.

Так-от, ми вже поговорили з вами про географію, **корінні** народи Криму, а також я спробувала дуже так коротко розповісти про основні моменти історії Кримського **півострова**.

А сьогодні я хочу **зосередитись** на тих **особистостях**, людях, які або народились в Криму, або мають кримськотатарське **походження** і є **відомими** та важливими.

Я знаю, багато хто з вас любить нашу серію епізодів про відомих українців — ці епізоди виходили з 151-го до 160-го, це був четвертий сезон подкасту. В майбутньому я б хотіла вам більше розповідати про відомих людей України. Сподіваюся, ви підтримуєте цю ідею.

І сьогодні буде такий епізод, і аж десять відомих особистостей. Тому пропоную переходити до справи!

На початку, як завжди, я даю вам питання і сьогодні це буде фактично одне загальне питання і п'ять різних особистостей.

повільний — slow

намагáтися — to try (*imperfective*)

обирáти, обрáти — to choose
(*imperfective, perfective*)

корінний — indigenous

півóстрів — peninsula

зосерéджуватися, зосерéдитися —
to concentrate (*imperfective, perfective*)

особи́стість — personality

похо́дження — origin

вiдо́мий — famous

?? Запитання до епізоду

Ким за національністю були або є ці люди?

1. Ів́ан Айвазо́вський.

2. Ага́тангел Крй́мський.

3. Мустафа́ Джемі́лев.

4. Оле́г Сенцо́в.

5. Джама́ла.

Словничок

кримча́нин, кримча́нка, кримча́ни	Crimean (resident) (<i>male, female, plural</i>)
крі́мський тата́рин, крі́мська тата́рка, крі́мські тата́ри (киримлі́)	Crimean Tatar (<i>male, female, plural</i>)
просві́титель	educator, enlightener
просві́тницький	educational, enlightening
сві́тський	secular
мусульма́нський	Muslim (<i>adjective</i>)
жіно́чий рух	women's movement
Украї́нська акаде́мія нау́к	Ukrainian Academy of Sciences
право́захисна́ дія́льність	human rights activity
голодува́ння	starvation
полі́тв'язе́нь	political prisoner
суча́сники	contemporaries
дебю́тний	debut, first (<i>adjective</i>)

Про Крим. Частина 3: Відомі особистості

І сьогодні ми поговоримо про видатних людей з Криму. Це будуть переважно люди з кримськотатарським походженням та інші **кримчани**.

Ідея в тому, що є **різниця** між словом «кримчани» та «кримські татари». **Кримські татари**, як ми знаємо — це корінний народ Криму; їх ще називають **киримли**. **Кримський татарин**, **кримська татарка**, кримські татари.

А от кримчани — це населення Криму, тобто люди, які живуть у Криму. Це можуть бути і кримські татари, і українці, і росіяни, і люди інших **національностей**. Вони **народилися** або живуть в Криму — кримчани.

різниця — difference

національність — nationality
народитися — to be born (*perfective*)

Останнім часом також стає популярним слово «кримці» для позначення або людей, які **мешкають** в Криму, або кримських татар. І тут проблема в тому, що слово «кримці» поки що не має чіткого значення — поки що не є **уніфіковано**, чи це всі люди, які живуть в Криму, чи тільки кримські татари. Кримці.

Отже, почнімо наше знайомство з видатними кримськими татарами та кримчанами.

Ісмаїл Гаспринський — це кримськотатарський **просвітитель**, культурний та політичний діяч, **засновник** пантюркізму.

Пантюркізм — це ідея про **об'єднання** всіх **тюркських** народів.

У другій половині XIX століття Ісмаїл Гаспринський активно **пропагував** ліберальні ідеї щодо **модернізації** ісламської культури, а також дружби слов'янських і тюркських народів, християн і мусульман. **Прогресивні** ідеї Ісмаїла Гаспринського вплинули на багатьох інших діячів Сходу.

Також Ісмаїл Гаспринський відомий своєю **просвітницькою** діяльністю у сфері освіти. Фактично він **суттєво** модернізував систему освіти в Криму і зробив її більш **світською**, тобто з меншим впливом релігії. І це вплинуло на системи освіти в інших країнах, зокрема у Центральній Азії, Китаї, Туреччині.

Фактично Ісмаїл Гаспринський заснував і **популяризував** новий метод в освіті з меншим впливом релігії і з більшою **залученістю** всього населення, зокрема жінок.

І наступна видатна особистість — це Шефіка Гаспринська.

Це донька Ісмаїла Гаспринського, вона фактично продовжила його справу, а також стала **визначною постаттю** у **жіночому русі** Криму, який був дуже активним в Криму на початку XX століття, особливо якщо **враховувати**, що Крим — це була **мусульманська** держава.

Шефіка **заснувала** так званий «Жіночий журнал» — це перший журнал для жінок.

І її активізм **сприяв** тому, що у 1917 році, коли Крим став Кримською республікою, жінкам надали таких самих прав, як і чоловікам, тобто жінки в Криму також могли **голосувати** на **виборах**. Цьому сприяла діяльність Шефіки Гаспринської.

Отже, це видатне ім'я в історії не тільки Криму, а й взагалі в історії жіночого руху на території України.

Наступна особистість — Іван Айвазовський.

Переходимо до **мистецтва**, і тут, можливо, дехто з вас знає

мешкати — to live (*imperfective*)

уніфіковано — unified (*adverb*)

засновник — founder

об'єднання — union, alliance
тюркський — Turkic

пропагувати — to advocate, to promote (*imperfective*)
модернізація — modernization
прогресивний — progressive

суттєво — significantly

Центральна Азія — Central Asia

популяризувати — to promote (*imperfective*)
залученість — involvement

визначний — prominent
постать — figure, personality
враховувати, врахувати — to take into account (*imperfective, perfective*)

засновувати, заснувати — to establish (*imperfective, perfective*)

сприяти — to foster (*imperfective*)

голосувати, проголосувати — to vote (*imperfective, perfective*)
вибори — elections

мистецтво — art

цього художника як російського художника — Іван Айвазовський.

Але насправді він народився в Криму, і, до того ж, він народився у **вірменській** родині, тобто він був вірменином. Тому ми називаємо його кримчанином, тобто людиною з Криму.

Загалом Айвазовського в Україні ми **вважаємо** українським художником, адже він дуже добре знав українську культуру та мову і часто у своїй творчості **описував** Україну. У нього є такі роботи, як «Весілля в Україні», «Український пейзаж з **чумаками** при місяці», «**Очерет** на Дніпрі» і так далі.

Найбільш відомим Іван Айвазовський є, звісно, за свою **мариністичну** творчість, тобто картини, пов'язані з морем. Звісно, на це мало вплив його походження з Криму.

Далі, Агатангел Кримський — це один із найвидатніших українських **мовознавців** та істориків.

Він був **поліглотом**, орієнтувався приблизно у 60 мовах і став автором понад 500 робіт про мову, зокрема кількох **фундаментальних** робіт про українську мову.

Насправді Агатангел Кримський, який має навіть **прізвище** Кримський, народився не в Криму, а в Україні, у **російськомовній** родині. Його батько був кримським татариним, а мати походила з **Білорусі**.

Тому за походженням і національністю Агатангел Кримський ідентифікував себе як кримський татарин, але, живучи в Україні, він «**проукраїнився**» — він сам сказав це про себе.

Я зачитую його слова:

«Я, **знаця**, ані **кровинки** вкраїнської не маю, тільки що вродився та виріс на Вкраїні. Хоч я родом не **вкраїнець**, але **цілком** проукраїнився».

А ви теж «проукраїнилися», слухаючи цей подкаст? Сподіваюсь, що так!

Ще одні відомі слова Кримського:

«Я зрозумів, що мушу бути **українофілом**».

Так, **справді**, Агатангел Кримський дуже любив Україну, українську мову і брав активну участь в українському національному житті в кінці XIX століття. Зокрема, він був **близьким** другом із Лесею Українкою.

З іншого боку, Агатангел Кримський часто відвідував Крим і там зустрічався з кримською **інтелігенцією**, зокрема зі **згаданим**

вірменський — Armenian (*adjective*)

вважати — to consider (*imperfective*)

описувати, описати — to describe (*imperfective, perfective*)

чумак — chumak (merchant or carter of Ukrainian history and folklore)

очерет — reed

мариністичний — marine, seascape (*adjective*)

мовознавець — linguist

поліглот — polyglot

фундаментальний — fundamental

прізвище — surname

російськомовний — Russian-speaking

Білорусь — Belarus

проукраїнитися — to Ukrainize

знаця — (you) know (*spoken*)

кровинка — blood (*diminutive*)

вкраїнський = український — Ukrainian (*adjective*)

цілком — 1) completely; 2) quite

українофіл — Ukrainophile (Ukraine's supporter)

справді — really, indeed

близький — close (*adjective*)

інтелігенція — intelligentsia, intellectual(s)
згаданий — mentioned

раніше Ісмаїлом Гаспринським.

Тому можна сказати, що Агатангел Кримський є символом **єдності** та **співпраці** українців і кримських татар. **Оскільки** Агатангел Кримський мав кримськотатарське походження, але він став українцем, бо виріс в Україні. І, разом з тим, він не **припиняв** підтримувати зв'язки з Кримом.

Також Агатангел Кримський дуже важливий для української історії, бо він був одним із засновників **Української академії наук**.

На жаль, за проукраїнську діяльність у 1941 році Агатангела Кримського **заарештували** і відправили на **заслання** до **Казахстану**, де він швидко **помер**.

Наступна особистість — Номан Челебіджіхан.

Це політичний лідер отого важливого для історії Криму та України революційного руху в Криму 1917 року, коли під його **керівництвом** було утворено **Курултай** — політичний орган Криму, на якому **проголошено** Кримську республіку.

Номан Челебіджіхан підтримував **тісні** зв'язки з Україною, Українською народною республікою, але, на жаль, їхня співпраця і план створити республіки не **спрацювали** через **прихід** і окупацію більшовиками.

Далі **рухаємося** вперед в історію і будемо мати тут кількох представників кримських татар, які вже не були народжені в Криму, тому що їхні батьки чи дідусі, бабусі **опинилися в депортації**, про які ми говорили минулого разу.

Така особистість, Сабріє Сеутова — вона народилася в Казахстані, у родині депортованих кримських татар, і стала активною учасницею **боротьби** за права свого народу.

Вона була авторкою багатьох статей, **оповідань**, які підтримували **віру** кримли у повернення додому.

І, коли наприкінці 80-х років почалися **масові** протести за автономію Криму, Сабріє Сеутова брала активну участь у цих **акціях** і одного разу була **жорстоко побита міліцією** і отримала важку **травму** голови.

Дівчина **вижила** і повернулася до Криму, коли це стало можливим, проте травми, які вона отримала, були причиною її **смерті**, коли їй було всього 44 роки.

Наступний активний політичний діяч — це Мустафа Джемілев.

Він один із лідерів кримськотатарського національного руху, голова **Меджлісу** кримськотатарського народу з 1991 до 2013

єдність — unity
співпраця — cooperation
оскільки — because, since
припиняти, припинити — to stop, to terminate (*imperfective, perfective*)

заарештувати — to arrest (*perfective*)
заслання — exile
Казахстан — Kazakhstan
помирати, померти — to die (*imperfective, perfective*)

керівництво — leadership, management
Курултай — Qurultay of the Crimean Tatar People
проголошений — proclaimed
тісний — tight, close
спрацювати — to work out (*perfective*)
прихід — ascension, coming to power

рухатися — to move (*imperfective*)

опинитися — to wind up, to find oneself (*perfective*)
депортація — deportation

боротьба — struggle

оповідання — short story, narrative
віра — belief

масовий — mass (*adjective*)
акція — (protest) action
жорстоко — cruelly, violently
побитий — beaten up
міліція — police
травма — trauma
виживати, вижити — to survive (*imperfective, perfective*)
смерть — death

Меджліс — Majlis
(legislative-representative body, similar to a parliament)

року. Меджліс — це аналог парламенту в кримських татар.

Джемільєв народився у 1943 році в Криму, але уже за кілька місяців, 18 травня 1944 року, його, маленькою дитиною, разом з сім'єю депортували до **Узбекистану**.

І вже з юності Джемільєв почав активно займатися **правозахисною діяльністю** і згодом став одним із лідерів кримськотатарського національного руху і вимагав повернення кримських татар до їхнього історичного рідного краю, до Криму.

Багато разів він **перебував в арештах** і оголошував **голодування** як **знак протесту** за права кримських татар.

Після **розпаду** Радянського Союзу Джемільєв став одним із ключових лідерів у процесі повернення кримськотатарського народу до Криму. Він активно працював і зараз працює за **відновлення** і збереження кримськотатарської держави та культури.

Це справжній символ кримськотатарського руху за **справедливість**, тому минулого року президент Володимир Зеленський **присвоїв** Мустафі Джемільєву **звання Героя України**.

І далі буду згадувати наших **сучасників**.

Олег Сенцов — це кримчанин, але він — українець, який народився і виріс в Криму.

Ви могли чути про Олега Сенцова в новинах або, може, навіть ходили на протести, **присвячені звільненню** Олега Сенцова.

Олег Сенцов — це кінорежисер, громадський діяч і (у минулому, на щастя) **політв'язень**, а зараз він **захисник** України.

У травні 2014 року, відразу після початку окупації Криму, Олег Сенцов був **безпідставно засуджений** Російською Федерацією у тероризмі до 20 років **позбавлення волі**.

Сенцов багато писав під час ув'язнення, а також оголошував голодування за звільнення українських політв'язнів. Дуже багато було у всьому світі протестів і **вимог** звільнити Олега Сенцова, і, на щастя, це сталося аж у вересні 2019 року.

З початку **повномасштабного вторгнення** Олег Сенцов **приєднався** спочатку до **Тероборони**, а потім до **Збройних Сил України**, де він і зараз служить, захищаючи українські землі від ворога.

Далі — Джамала (справжнє ім'я — Сусана Алімівна Джамаладінова) — це українська співачка кримськотатарського походження.

Узбекистан — Uzbekistan

вимагати — to demand (*imperfective*)

перебувати — to stay, to find oneself (*imperfective*)

арешт — arrest

знак протесту — sign of protest

розпад — collapse, dissolution

відновлення — recovery, restoration

справедливість — justice

присвоїти — to assign, to give (*perfective*)

звання Герой України — Hero of Ukraine (the highest national decoration conferred by the President of Ukraine)

присвячений — devoted

звільнення — release

захисник — defender

безпідставно — unjustly, wrongfully

засуджений — convicted

позбавлення волі — incarceration

вимога — demand

повномасштабне вторгнення — full-scale invasion

приєднуватися, приєднатися — to join (*imperfective, perfective*)

Тероборона =

Територіальна оборона — homeland defense (the military reserve component of the Armed Forces of Ukraine)

Збройні Сили України — Ukraine's Armed Forces

Так само вона була народжена в Азії, у **Киргизії**, в родині кримського татарина та вірменки. Наприкінці 80-х років вони переїхали додому, в Крим.

Джамала найбільш відома тим, що вона здобула перемогу на **пісенному конкурсі «Євробачення»**. Вона виконала дуже важливу пісню «1944» — це композиція, присвячена **трагічним** подіям депортації кримськотатарського народу.

Зараз Джамала як одна з найвідоміших кримських татарок проводить велику роботу, поширюючи інформацію про історію кримських татар, про **беззаконну** анексію Криму, депортацію, про те, що Крим — це Україна.

Фактично, вона є голосом кримських татар у **сучасності**.

Інший спосіб перевернути увагу до Криму — це кіно. Тут я хочу згадати **насамкінець** двох кримськотатарських сучасних режисерів.

Перший — Ахтем Сеїтаблаєв — народився в Узбекистані і переїхав з родиною до Криму наприкінці 80-х. Типова історія.

Він є режисером фільмів переважно **драматичного** та історичного характеру. Зокрема, це історична військова драма «Хайтарма» про депортацію кримських татар, фільм «Чужа **молитва**» про драматичні події Другої світової війни в **Бахчисарай** і фільм «**Кіборги**» про **оборону** Донецького аеропорту.

Інший режисер — Наріман Алієв — це український режисер кримськотатарського походження.

Його батьки повернулися з Криму після депортації, і Наріман Алієв народився вже в Криму у 1992 році.

До речі, він дуже цікаво розповідає про своє дитинство і своє **бачення** історії Криму в одному відео, яке я вам рекомендувала ще в попередньому епізоді — я залишу **посилання** на нього також на сторінці цього епізоду. Дуже цікаво він розповідає гарною українською мовою про Крим.

Дебютний повнометражний фільм Нарімана Алієва називається «Додому» (я вже рекомендувала його колись давно на подкасті).

Це фільм про стосунки кримськотатарського батька, який живе в **окупованому** Криму, та його сина, який мешкає в Києві. Це фільм, який справді **занурює** у непросту ситуацію кримських татар в Україні.

Для вашої зручності я додам імена і прізвища усіх згаданих людей на сторінці цього епізоду, і там будуть посилання на

Киргізія = Киргистан — Kyrgyzstan
перемóга — victory

пісенний ко́нкурс «Євробáчення» —
Eurovision Song Contest
трагі́чний — tragic

беззако́нний — unlawful

суча́сність — modernity

наса́мкінець — finally

драматичний — dramatic

молі́тва — prayer

Бахчисара́й — Bakhchysarai (town in
Crimea, former capital of the Crimean
Khanate)

кіборги — Cyborgs (Ukrainian servicemen,
defenders of Donetsk International Airport in
May 2014 — January 2015)

обо́рона — defense

ба́чення — vision

поси́лання — link, reference

окупо́ваний — occupied

зану́рювати, зану́рити — to immerse,
to dive into (*imperfective, perfective*)

Конспект уроку №219

Про Крим. Частина 3: Відомі особистості

сторінку у Вікіпедії, щоб ви могли більше дізнатися про цих людей, якщо вам цікаво.

Ну а преміум-підписники, як завжди, мають **повний** доступ до повного тексту моєї розповіді, до питань, словничка, вправ.

Ми завжди готуємо для вас якісь **цікавенькі** вправи для **закріплення** слів, вивчення якоїсь граматичної теми чи, наприклад, даємо додаткові тексти для читання на цю тему.

Тому, якщо ви ще не оформили преміум, **раджу** вам це зробити, якщо є у вас така можливість, і підтримати таким чином нашу команду «Ukrainian Lessons».

Більше про преміум, а також **перелік** всіх відомих особистостей з цього епізоду, ви знайдете на сторінці ukrainianlessons.com/episode219.

пóвний — full

цікавénький — interesting (*diminutive*)

закрі́плення — 1) repetition; 2) consolidation

ра́дити — to advise (*imperfective*)

перéлік — list

✓ Відповіді на запитання

Ким за національністю були або є ці люди?

1. Іван Айвазовський.
Іван Айвазовський за національністю був вірменином.
2. Агатангел Кримський.
Агатангел Кримський за національністю був кримським татариним.
3. Мустафа Джемільєв.
Мустафа Джемільєв за національністю — кримський татарин.
4. Олєг Сенцов.
Олєг Сенцов за національністю — українець.
5. Джамала.
Джамала за національністю — кримська татарка.

Словничок (з прикладами)

кримча́нин, кримча́нка, кримча́ни • Кримча́ни — це на́селення Криму́, то́бто лю́ди, які живу́ть у Криму́. • Ми назива́ємо Олега́ Сенцо́ва кримча́нином, то́бто люди́ною з Криму́. • Кримча́нці Джама́лі побажа́ли перемо́ги на «Євроба́ченні-2016».	Crimean (resident) (male, female, plural) • Crimeans are the population of Crimea, that is, people who live in Crimea. • We call Oleh Sentsov a Crimean, that is, a person from Crimea. • They wished Jamala, a Crimean, a victory at Eurovision-2016.
крі́мський тата́рин, крі́мська тата́рка, крі́мські тата́ри (киримлі́) • Крі́мські тата́ри, як ми зна́ємо — це корінний наро́д Криму́; їх ще назива́ють киримлі́. • Вона́ народи́лася в А́зії, в ро́дині крі́мського тата́рина та ві́рменки. • Джама́ла за націо́нальністю — крі́мська тата́рка.	Crimean Tatar (male, female, plural) • Crimean Tatars, as we know, are the indigenous people of Crimea; they are also called qirimli. • She was born in Asia, in the family of a Crimean Tatar and an Armenian. • Jamala is a Crimean Tatar by nationality.
просві́титель • Ісмаї́л Гаспрі́нський — це кримськотата́рський просві́титель, засно́вник пантю́ркізму. • Ці ви́датні по́статі бу́ли просві́тителями украї́нського наро́ду.	educator, enlightener • Ismail Gasprinsky is a Crimean Tatar educator, the founder of pan-Turkism. • These prominent figures were enlighteners of the Ukrainian people.
просві́тни́цький • Ісмаї́л Гаспрі́нський відомий сво́єю просві́тни́цькою дія́льністю у сфе́рі осві́ти. • Фонд о́пікувався осві́тніми, науко́вими та просві́тни́цькими проє́ктами.	educational, enlightening • Ismail Gasprinsky is also known for his educational activities in the education field. • The foundation took care of educational, scientific, and enlightening projects.
сві́тський • Він суттє́во модернізува́в систе́му осві́ти в Криму́ і зроби́в її більш сві́тською, то́бто з ме́ншим впли́вом релі́гії. • Іде́ться про релі́гійного дія́ча, а не сві́тську о́собо́у.	secular • He significantly modernized the education system in Crimea and made it more secular, that is, with less influence of religion. • We are talking about a religious figure, not a secular person.

мусульма́нський - Жіно́чий рух був дуже активним у Криму, особливо якщо врахувати, що це була мусульма́нська держа́ва. - У багатьох мусульма́нських країнах п'ятниця є традиційним вихіднім днем.	Muslim (adjective) - The women's movement was very active in Crimea, especially considering that it was a Muslim state. - In many Muslim countries, Friday is a traditional day off.
жіно́чий рух - Шефі́ка Гаспрі́нська ста́ла визначно́ю по́статтю у жіно́чому ру́сі Криму. - Це видатне ім'я в історії не тільки Криму, а й взагалі в історії жіно́чого ру́ху на території України.	women's movement - Shefika Gasprinska became a prominent figure in the Crimean women's movement. - This is an outstanding name in the history not only of Crimea but also in the history of the women's movement in Ukraine in general.
Украї́нська акаде́мія нау́к - Агата́нгел Криму́ський був одним із засно́вників Украї́нської акаде́мії нау́к. - Після зміни вла́ди науко́вець працюва́в в Украї́нській акаде́мії нау́к.	Ukrainian Academy of Sciences - Ahatanhel Krymsky was one of the founders of the Ukrainian Academy of Sciences. - After the change of government, the scientist worked at the Ukrainian Academy of Sciences.
правозахисна дія́льність - Уже́ з юно́сті Джемі́лев поча́в активно займа́тися правозахисно́ю дія́льністю. - Це докуме́нтальний фі́льм, присвя́чений правозахисній дія́льності письменника.	human rights activity - Already from his youth, Dzhemilev began to actively engage in human rights activities. - This is a documentary film dedicated to the writer's human rights activity.
голодува́ння - Мустафа́ Джемі́лев ба́гато разі́в оголо́шував голодува́ння як знак протес́ту за права́ криму́ських тата́р. - Чолові́к практикува́в контрольо́ване голодува́ння за́для довголі́ття.	starvation, hunger strike - Mustafa Dzhemilev many times announced a hunger strike as a sign of protest for the rights of the Crimean Tatars. - The man practiced controlled starvation for longevity.
полі́тв'язе́нь - Оле́г Сенцо́в — це кінорежисе́р, грома́дський дія́ч і (у мину́лому, на щас́тя) полі́тв'язе́нь. - Сенцо́в оголо́шував голодува́ння за звільне́ння украї́нських полі́тв'язні́в.	political prisoner - Oleh Sentsov is a film director, public figure, and (fortunately, in the past) a political prisoner. - Sentsov announced a hunger strike for the release of Ukrainian political prisoners.

сучасники • І далі буду згадувати наших сучасників. • Геніальність Шевченка була високо оцінена і його сучасниками.	contemporaries • <i>I will continue to mention our contemporaries.</i> • <i>Shevchenko's genius was also appreciated by his contemporaries.</i>
дебютний • Дебютний повнометражний фільм Нарімана Алієва називається «Додому». • Запрошуємо на дебютну виставу нашого шкільного театру.	debut, first (adjective) • <i>Nariman Aliyev's debut feature film is called «Home».</i> • <i>We invite you to the debut performance of our school theater.</i>

Завершення

І це були десять відомих особистостей Криму!

Пишіть, що ви думаєте про цей епізод в соцмережах або мені на імейл — я завжди рада чути від вас!

А наступного разу буде ще один, завершальний епізод про Крим. Побачимо ще про що він буде, але, думаю, там не **обійдеться** без **якоїсь** смакоти.

Нагадаю, що повний список людей, яких я згадувала сьогодні, а також інформація про преміум-підписку буде на сторінці епізоду ukrainianlessons.com/episode219.

Успіхів вам! Бережіть себе! На все добре! І Слава Героям!

обходитися, обійтись — to get by
(imperfective, perfective)
якийсь — some kind
смакота — tasty food, delicacy

Вправи

1

Оберіть правильний варіант відповіді:

1. Хто з цих постатей кримчани, але НЕ кримські татари?
 - A Джамала, Шефіка Гаспринська
 - Б Агатангел Кримський, Ахтем Сеїтаблаєв
 - В Іван Айвазовський, Олег Сенцов
2. Засновник пантюрізму.
 - A Ісмаїл Гаспринський
 - Б Номан Челебіджіхан
 - В Мустафа Джемілев
3. Кого неодноразово заарештовували за часів СРСР через правозахисну діяльність?
 - A Мустафу Джемілеву
 - Б Олега Сенцова
 - В Ахтема Сеїтаблаєва
4. Знав 60 мов і казав, що «проукраїнився».
 - A Мустафа Джемілев
 - Б Ісмаїл Гаспринський
 - В Агатангел Кримський
5. Переможець Євробачення-2016.
 - A Ахтем Сеїтаблаєв
 - Б Наріман Алієв
 - В Джамала
6. Хто зробив систему освіти більш світською?
 - A Номан Челебіджіхан
 - Б Ісмаїл Гаспринський
 - В Сабріє Сеїтова
7. Активна учасниця боротьби за права кримських татар та їхнього повернення з депортації.
 - A Джамала
 - Б Сабріє Сеїтова
 - В Шефіка Гаспринська
8. Під керівництвом Номана Челебіджіхана було утворено:
 - A Меджліс
 - Б Українську академію наук
 - В Курултай

- 9.** Після звільнення з російського ув'язнення він долучився до Збройних Сил України.
- A** Олег Сенцов
 - Б** Номан Челебіджіхан
 - В** Наріман Алієв
- 10.** Співзасновник Української академії наук.
- A** Ісмаїл Гаспринський
 - Б** Агатангел Кримський
 - В** Іван Айвазовський
- 11.** У фільмографії цього режисера — фільми «Кіборги» і «Чужа молитва».
- A** Ахтем Сеїтаблаєв
 - Б** Наріман Алієв
 - В** Олег Сенцов
- 12.** Хто з цих кримськотатарських діячів народився поза Кримом?
- A** Джамала, Наріман Алієв
 - Б** Мустафа Джемілев, Сабріє Сеутова
 - В** Олег Сенцов, Ахтем Сеїтаблаєв

2

Утворіть складні прикметники за зразком:

кримські татари → **кримськотатарський**
захищати права → **правозахисний**

1. повний метр → _____
2. російська мова → _____
3. сільське господарство → _____
4. повний масштаб → _____
5. важко поранити → _____
6. старий слов'янський → _____
7. іспанська мова → _____
8. мила звучність → _____
9. західна Україна → _____
10. Середземне море → _____
11. знати мови → _____
12. правий берег → _____

Вставте утворені складні прикметники у речення у правильних формах:

1. Агатангел Кримський народився не в Криму, а в Україні, у _____ **російськомовній** (м. в.) родині.
2. Сталася найгірша подія, яка коли-небудь може трапитися — у моїй країні почалась _____ (н. в.) війна.
3. Це дуже поширений міф про те, що українська мова на конкурсі була однією з найбільш _____ (р. в.) мов у світі.
4. «Австрійка» — це медичний евакуаційний автобус на шість ліжок, де можна транспортувати _____ (з. в.) людей.
5. Світова прем'єра _____ (р. в.) фільму Нарімана Алієва «Додому» відбулася на Каннському кінофестивалі в програмі «Особливий погляд».
6. Після Другої світової війни відбулося захоплення _____ (р. в.) земель радянською владою.
7. Борис Грінченко відомий як автор _____ (р. в.) досліджень й упорядник «Словника української мови».
8. На _____ (м. в.) частині Києва розташовано багато пам'яток архітектури національного значення.
9. У 2019 році був рекордний врожай _____ (р. в.) культур в Україні.
10. Розмовні уроки дали мені дуже великий прогрес у спілкуванні з _____ (о. в.) людьми під час моєї подорожі Південною Америкою.
11. Кримські гори та південний берег Криму мають унікальний для України субтропічний клімат, схожий на _____ (з. в.).
12. До речі, в університеті ми також вивчали чеську, і болгарську, і _____ (з. в.) (це мертва мова).

3

Перекладіть українською мовою:

1. Political prisoner Mustafa Dzhemilev was actively engaged in human rights activities and announced a hunger strike as a sign of protest.

2. Atatürk turned the education system in Turkey into a secular one.

3. The Ukrainian Academy of Sciences is an important scientific and educational center.

4. Shefika Gasprinska is an outstanding personality for the women's movement in Muslim Crimea.

5. The debut feature film of the Crimean Oleh Sentsov is called «Hamer».

Відповіді на вправи

1

1. В	5. В	9. А
2. А	6. Б	10. Б
3. А	7. Б	11. А
4. В	8. В	12. Б

2

1. повнометражний	7. іспаномовний
2. російськомовний	8. милозвучний
3. сільськогосподарський	9. західноукраїнський
4. повномасштабний	10. середземноморський
5. важкопоранений	11. мовознавчий
6. старослов'янський	12. правобережний
2. повномасштабна	8. правобережній
3. милозвучних	9. сільськогосподарських
4. важкопоранених	10. іспаномовними
5. повнометражного	11. середземноморський
6. західноукраїнських	12. старослов'янську
7. мовознавчих	

3

1. Політв'язень Мустафа Джемільєв активно займався правозахисною діяльністю і оголошував голодування як знак протесту.
2. Ататюрк перетворив систему освіти в Туреччині на світську.
3. Українська академія наук — це важливий науковий і просвітницький центр.
4. Шефіка Гаспринська є видатною особистістю для жіночого руху у мусульманському Криму.
5. Дебютний повнометражний фільм кримчанина Олега Сенцова називається «Гамер».

Конспект уроку № 220

Про Крим. Частина 4: Гастрономічні традиції

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode220

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Сьогодні ми маємо четвертий, **завершальний** епізод із серії «Про Крим».

У попередніх епізодах **повільною** українською мовою ви могли дізнатися про корінні народи Криму, про їхню історію та про **видатних особистостей** родом з Криму, а останній епізод я хотіла **присвятити** культурі та традиціям.

Але, **оскільки** у нас в Криму є дуже різні народи і дуже багато цікавих, **строкатих** культур, я вирішила вибрати один аспект, про який я можу сама зібрати багато інформації.

Це буде моя улюблена тема — **гастрономія**, а саме гастрономічна культура та традиції, які так цікаво **проявляються** у народів Криму.

Ми **зосередимось** саме на корінних народах, бо саме про них, як на мене, так важливо побільше говорити.

Отже, перейдімо до запитань епізоду!

завершальний — final (*adjective*)

повільний — slow

видатний — prominent

особистість — personality

присвячувати, присвятити — to devote
(*imperfective, perfective*)

оскільки — because, since

строкатий — motley, diverse

гастрономія — gastronomy

проявлятися, проявитися — to emerge,
to manifest (*imperfective, perfective*)

зосереджуватися, зосередитися —
to concentrate (*imperfective, perfective*)

?? Запитання до епізоду

1. Чим обмінювалися кримчаки та кримські татари на свята?

2. У чому основна відмінність кухонь корінних народів від української кухні?

3. Як називається закритий пиріг з листкового тіста з м'ясом і картоплею?

4. Яка страва є візитівкою кримських татар?

5. Про що кримські татари кажуть: пам'ять про це живе 40 років?

Словничок

гостинність	hospitality
частування, частувати (пригощати)	treating, to treat
людські цінності	human values
прісний	unleavened (about bread), without salt, unflavoured
лиstowné тісто	laminated dough, puff pastry
пиріжки	buns with fillings
пельмені	dumplings with meat or a general name for dumplings
мережа	network, chain
молоти, змолоти	to grind
джезва = турка	cezve, Turkish-style coffee pot
трояндові пелюстки	rose petals
волоські горіхи	walnuts

Про Крим. Частина 4: Гастрономічні традиції

Гастрономічна культура — це чудовий, дуже простий і приємний спосіб **наблизитися** до тих культур, які вам цікаві; так ви можете легко дізнатися більше про нові для себе народи через їжу та напої.

Сьогодні пропоную зробити це для корінних народів України — це **кримські татари**, **караїми** та **кримчаки**.

Нагадаю, що кримські татари — це переважно **мусульмани**, і це суттєво впливатиме на їхні традиції **споживання** їжі.

Караїми **сповідують** свою релігію — караїмізм (це поєднання різних елементів **юдаїзму**, християнства та ісламу), а кримчаки — це **єврейський** народ; вони сповідують юдаїзм, що теж матиме свою специфіку.

Для мене було цікаво дізнатися, що **попри** всі ці різні релігії, усі три корінні народи, живучи разом на своїй рідній землі, в Криму, багато чого **перейняли** одне від одного, і тому їхні кухні мають багато спільних **страв** і схожих традицій.

наближатися, наблизитися — to approach, to get around (*imperfective, perfective*)
напій — beverage

кримські татари — Crimean Tatars
караїми — Karaims
кримчаки — Krymchaks
нагадувати, нагадати — to remind (*imperfective, perfective*)
мусульмани — Muslims
споживання — consumption
сповідувати — to practice (religion) (*imperfective*)
юдаїзм — Judaism
єврейський — Jew (*adjective*)
попри — despite

переймати, перейняти — to take over, to adopt (*imperfective, perfective*)
страва — dish, meal

Насамперед і для караїмів, і для кримчаків, і для кримських татар **притаманна** загальна культура **гостинності**.

Гості — це дуже важлива частина всіх цих культур: приймати гостей, **пригощати** їх кавою, пропонувати їжу. Насправді не просто пропонувати, а часто гостя не можна **відпускати** без **частування**.

Для мене це дуже особлива традиція, бо мене завжди **вражали** люди, які вміють гарно **приймати** гостей і роблять це дуже природно.

Насправді у мене особисто не завжди виходить це так впевнено робити (приймати гостей), бо у мене рідко бувають гості, але мене вражають люди, які вміють ось так гарно **частувати** з кавою, **смаколика**ми, мати гарну розмову.

Це дуже багато говорить про таке **ставлення** корінних народів Криму до людей, про їхні **людські цінності**, а саме такі цінності, як дружба, допомога, розмова і **порозуміння**.

Я до цього епізоду читала різні інтерв'ю з представниками корінних народів, і я дізналася, що вони часто **обмінювалися** і дарували одне одному певну їжу на свята.

Наприклад, кримські татари мають важливе свято **Курбан-байрам**, і на це свято вони ділилися з кримчаками **бараниною**, а кримчаки давали їм **мацу** на своє свято **Песах**.

Маца — це такий єврейський **прісний** хліб.

Так-от, вони обмінювалися мацою з кримськими татарами, і усе це говорить про такі **дружні** стосунки між кримськими народами.

Ще однією спільною рисою є використання **тіста** в дуже різних формах. Серед страв корінних народів Криму є багато різної **випічки**, **пиріжків** різної форми — це **смажені** і **запечені** пиріжки.

Це, знову ж таки, традиції Криму, але вона, я можу **припустити**, тісно пов'язана з доступом до **пшениці** — пшениці, яка загалом росла на українських землях. Тому ця культура досить подібна до української культури хліба.

Відмінність з українською кулінарією полягає насамперед у використанні переважно баранини або **яловичини**, тоді як на **материковій** Україні у нас немає такого релігійного **обмеження** і ми досить часто вживаємо **свинину**.

Отже, як я **зазначила**, дуже часто готують страви з тіста. Наприклад, і в караїмській, і в кримчанській, і в кримськотатарській кухні важливе місце **посідає** **листокове тісто**.

притаманний — inherent, intrinsic

гість — guest

відпускати, відпустити — to let go
(imperfective, perfective)

вражати, врзати — to impress
(imperfective, perfective)

прийма́ти, прийня́ти — to host, to receive
(imperfective, perfective)

наспра́вді — actually

смако́лик — delicacy

ста́влення — attitude

порозу́міння — understanding

обмі́нюватися, обміня́тися — to exchange
(imperfective, perfective)

Курба́н-байра́м — Eid al-Adha
(Feast of Sacrifice in Islam)

бара́нина — mutton

маца́ — matzah
(Jewish unleavened flatbread)

Пе́сах — Passover (Jewish holiday)

дру́жній — friendly (adjective)

ті́сто — dough

випі́чка — pastry

сма́жений — fried

запе́чений — baked

припус́кати, припусті́ти — to assume,
to suppose (imperfective, perfective)

пше́нця — wheat

відмі́нність — difference

ялови́чина — beef

материко́вий — mainland (adjective)

обме́ження — limitation(s)

свини́на — pork

зазнача́ти, зазнáчити — to mention
(imperfective, perfective)

посіда́ти, посі́сти — to take (a place)
(imperfective, perfective)

З такого типу тіста всі три народи Криму готують дуже популярну страву, яка називається кубете — це закритий пиріг з листового тіста з м'ясом, картоплею і **зеленню**. Ммм, **смакота**! Закритий пиріг кубете.

Караїми так кажуть про цей пиріг: погана **господиня** з тіста зробить **коржик**, а м'ясо просто підсмажить, а гарна господиня із тіста і м'яса **спече** смачний пиріг. Кубете.

Крім кубете, народи Криму обожнюють різні пиріжки з листового тіста. Це пиріжки з різноманітними **начинками**; їх ще називають караїмськими пиріжками.

Також усі три корінні народи готують **різновиди пельменів** — це переважно пельмені з м'ясом. У кримчаків їх називають кашишкулах і **заправляють** часто томатним соусом.

А в караїмів такі пельмені з м'ясом називають хамур-долма або вушка. Вони такі **малесенькі**, що я не **уявляю**, як їх готують — це просто справжнє мистецтво.

Також популярною є **юшка** з такими маленькими пельменями. Кримські татари називають її кашик-аш або уфак-аш. І, знову ж таки, пельменів в цьому супі такі **манюні**, що в одній ложці **поміщається** не менш ніж дев'ять пельменчиків. Дев'ять пельменів в одній ложці — можете собі уявити, які вони маленькі.

Найбільше нам таки відомо про кримськотатарську кухню. Особливо **завдяки** тому, що в останні роки в містах України відкрили багато чудових кримськотатарських ресторанів.

Ох, мені дуже **бракує** кримськотатарських ресторанів... У Києві одним з моїх улюблених ресторанів є кримськотатарська **мережа** «Мусафір». Там просто **неймовірно** смачна їжа, дуже цікаве і різноманітне меню на всі смаки: є і м'ясні страви, і **вегетаріанські**.

Тому обов'язково, якщо будете в Києві чи в інших великих українських містах, **пошукайте** там кримськотатарські заклади, яких зараз є в Україні **досить** багато. Там ви можете побачити дуже широке меню з різними стравами.

Деякі з цих страв є класичними кримськотатарськими стравами, які **походять** з Криму, а деякі за походженням з Центральної Азії, оскільки, як ми знаємо, кримські татари перебували в **депортації**, і коли вони повернулися назад, то **привезли** з собою цікаві страви з Центральної Азії.

Наприклад, **плов, лагман, манти** — ці страви ви можете спробувати також в кримськотатарських закладах.

А от, мабуть, **візитівкою** кримськотатарської кухні, яку можна

зéлень — greens
смакотá — culinary delight

господíня — hostess
кóржик — flatbread
пекті́, спекті́ — to bake
(*imperfective, perfective*)

на́чинка — filling

різнóвид — kind, variety

заправля́ти, запра́вити — to season,
to add sauce (*imperfective, perfective*)

малéсенький — small (*diminutive*)
уявля́ти, уяві́ти — to imagine
(*imperfective, perfective*)
ю́шка — soup

маню́ня — something tiny (*spoken*)
поміща́тися, помісти́тися — to fit in
(*imperfective, perfective*)

завдя́ки — thanks to

бракува́ти — to lack (*imperfective*)

неймові́рно — incredibly

вегетаріа́нський — vegetarian

пошука́ти — to search (*perfective*)
до́сить — quite, enough

похо́дити — to originate (*imperfective*)

депорта́ція — deportation
приво́зити, привезті́ — to bring
(*imperfective, perfective*)

плов — pilaf
лагма́н — lagman
манті́ — manti
візиті́вка — trademark

порівняти з борщем для України, є **чібереки**. В Україні та інших пострадянських країнах багато хто знає цю страву, як «чебуреки», хоча саме оригінальна назва є «чібереки» (кримськотатарською).

Зараз в Україні ця назва стає популярнішою. Чібереки — це справді візитівка кримськотатарської культури, бо її знають в багатьох країнах, хоча не всім відомо, що це кримськотатарська страва.

Це такі пиріжки у формі **півмісяця**, які смажать у великій кількості олії. Ці пиріжки зазвичай з м'ясною начинкою і великою кількістю цибулі, що робить цю начинку дуже **соковитою**. Так-от, ці пиріжки смажать у великій кількості олії, і тому вони виходять дуже **хрусткими**.

Це також популярна **вулична** їжа, оскільки часто в **кіосках** в Україні ви можете швидко перекусити, купивши чіберек, швидко його з'їсти. Хоча зараз багато людей **турбуються** більше про здорове харчування, тому ця страва, вона, можливо, не дуже здорова, бо вона сильно смажена.

І тому є інший варіант подібного пиріжка — це **янтики**. Це також кримськотатарська страва; можна сказати, що це **здоровіший** варіант чібереків.

Янтики — це фактично тісто з м'ясом і цибулею. Але замість того, щоб смажити ці пиріжки, їх готують у **печі** або на **сухій** сковорідці і потім **змащують** великою кількістю масла.

Це дуже смачно, особливо зі смачним соусом. Мабуть, це все-таки моя улюблена кримськотатарська страва.

До речі, я подивилася нещодавно відео з рецептом янтиків від Нарімана Алієва: він готував їх не у формі півмісяця, а в **круглій** формі. Такий тип називається тогерек.

Я залишу посилання на те відео — обов'язково подивіться його, воно коротке, але дуже смачне.

А ще ви можете зайти на сайт ресторану кримськотатарської кухні (наприклад, «Мусафір») і подивитися їхню меню — там ви на свої очі побачите всі ці **смачнючі** страви кримськотатарської кухні.

А я **насамкінець** хочу згадати ще про улюблений напій і кримських татар, і караїмів, і кримчаків, і багатьох українців — це кава, яка посідає дуже особливе місце для корінних народів; по-перше, для соціалізації, тому що, як я казала кожному гостю, який приходить до вас додому, обов'язково треба запропонувати каву.

Спочатку зазвичай потрібно **змолоти** зерна кави, щоб вони були **свіжими**, і далі традиційно каву готують у **джезві** або **турці** — це

чіберек — cheburek

півмісяць — crescent

соковитий — juicy

хрусткий — crispy, crunchy

вуличний — street (*adjective*)

кіоск — kiosk, stand

турбуватися — to care (*imperfective*)

янтик — cantiq

здоровіший — healthier

піч — oven, stove

сухий — dry

змащувати, змастити — to oil, to grease (*imperfective, perfective*)

круглий — round

смачнючий — delicious

насамкінець — finally

свіжий — fresh

інструмент для приготування кави, який популярний на Сході, в тюркських країнах, а також в Криму і взагалі в Україні дуже багато хто готує каву саме так, у джезві або турці.

Кава історично дуже поширена в Криму. Наприклад, наприкінці XIX століття у **Бахчисараї** було 62 **кав'ярні**. Ось ця культура — ходити до кав'ярні, пригощати кавою — це **величезна** частина культури Криму.

І, до речі, так само вона **поширюється** і на всю Україну. Як ми знаємо, в Україні популярна кава, кавова культура, і в нас навіть є епізод подкасту про кавову культуру України.

Кримські татари говорять: пам'ять про одну **філіжанку** кави живе 40 років. Ось наскільки кава важлива.

До кави завжди **подають** якісь смаколики: різну випічку або **варення**. Наприклад, популярним в Криму є особливе варення з **трояндових пелюсток** або варення з молодих **волосяких горіхів**.

Знову ж таки, кава, як і їжа — це частина культури. Це не просто страва чи напій — це частина спілкування, дружби.

Тому сподіваюся, що тепер ви будете знати більше про кримськотатарську культуру, про культуру народів Криму.

При нагоді ви зможете відвідати кримськотатарський ресторан чи спробувати **приготувати** одну зі страв, яку я сьогодні згадувала.

Я залишу **посилання** на рецепти на сторінці цього епізоду. Там будуть короткі відео і тексти таких страв, як чібереки, янтики, пиріг кубете, караїмські пиріжки.

Можливо, ви зможете щось приготувати і спробувати вдома, щоб дізнатися більше таким чином про унікальні культури корінних народів України.

Бахчисарай — Bakhchysarai
кав'ярня — cafe, coffee house
величезний — huge

поширюватися, поширитися — to spread
(*imperfective, perfective*)

філіжанка — cup

подавати, подати — to serve
(*imperfective, perfective*)
варення — jam

приготувати — to prepare, to cook
(*perfective*)

посилання — link

✓ Відповіді на запитання

1. Чим обмінювалися кримчаки та кримські татари на свята?
На свята вони обмінювалися бараниною та мацою.
2. У чому основна відмінність кухонь корінних народів від української кухні?
Основна відмінність полягає у використанні переважно баранини або яловичини, тоді як в Україні часто вживають свинину.
3. Як називається закритий пиріг з листкового тіста з м'ясом і картоплею?
Пиріг з листкового тіста з м'ясом і картоплею називається кубетє.
4. Яка страва є візитівкою кримських татар?
Візитівкою кримських татар є чіберєки.
5. Про що кримські татари кажуть: пам'ять про це живе 40 років?
Пам'ять про філіжанку кави живе 40 років.

Словничок (з прикладами)

гостинність • І для караїмів, і для кримчаків, і для кримських татар притаманна загальна культура гостинності. • Хотілось би подякувати за вашу гостинність і турботу.	hospitality • A common culture of hospitality is inherent to the Karaites, the Krymchaks, and the Crimean Tatars. • I would like to thank you for your hospitality and care.
частування частувати = пригощати, пригостити • У традиціях корінних народів Криму гостя не можна відпускати без частування. • Мені вражають люди, які вміють ось так гарно частувати з кавою. • Гостей пригостили чеберіками, пирогом кубеті і караїмськими пиріжками.	treating to treat (imperfective, perfective) • In the traditions of the indigenous peoples of Crimea, a guest cannot be sent away without a treat. • I am amazed by people who know how to treat so well with coffee. • Guests were treated to chebureki, kubete pie, and Karaim buns.
людські цінності • Культура корінних народів багато говорить про їхні людські цінності, такі як дружба, допомога, розмова і порозуміння. • Стрічка «Якщо було завтра» піднімає питання вибору, людських цінностей і війни.	human values • The culture of indigenous peoples speaks volumes about their human values, such as friendship, help, conversation, and understanding. • The movie «If there was tomorrow» raises questions of choice, human values, and war.
прісний • Маца — це такий єврейський прісний хліб. • Після довгих пошуків мандрівники знайшли прісну воду в пустелі.	unleavened (about bread), without salt, unflavoured, fresh • Matzah is Jewish unleavened bread. • After a long search, travelers found fresh water in the desert.

листокóвé тiсто - У караiмськiй, кримчáнськiй i кримськотатарськiй кúхнi важливе мiсце посiдає листокóвé тiсто. - Кубетé — це закритий пирiг з листокóвóго тiста з м'ясом, картоплею i зéленню.	<i>laminated dough, puff pastry</i> <i>Puff pastry</i> plays an important role in <i>Karaite, Crimean, and Crimean Tatar cuisine</i>. <i>Kubete</i> is a closed pie made of <i>laminated dough</i> with meat, potatoes, and greens.
пирiжкi - Сéред страв корiннiх народiв Крiму є багáто рiзної вiпiчки, пирiжкiв рiзної фóрми — це смáженi i запéченi пирiжкi. - Вiпiчку з листкóвóго тiста з нáчинкою називáють караiмськими пирiжкáми.	<i>buns with fillings</i> - Among the dishes of the indigenous peoples of Crimea, there are many different pastries, <i>buns</i> of various shapes — these are fried and baked <i>buns</i>. - Pastries made of puff pastry with a filling are called <i>Karaim buns</i>.
пельмéнi - Усi три корiннi народi готують рiзнóвиди пельмéнiв — це переважно пельмéнi з м'ясом. - Тáкож популярною є юшка з малéнькими пельмéнями, яку називáють кашик-áш абó уфак-áш.	<i>dumplings with meat or a general name for dumplings</i> - All three indigenous peoples make a variety of <i>dumplings</i> — mostly meat <i>dumplings</i>. - Soup with small <i>dumplings</i>, which is called <i>kashyk-ash</i> or <i>ufak-ash</i>, is also popular.
мерéжа - У Киéвi однiм з моiх улюблених ресторáнiв є кримськотатарська мерéжа «Мусафiр». - У соцiальних мерéжах Ukrainian Lessons ви знайдете кориснi ресúрси i посилáння.	<i>network, chain</i> - In Kyiv, one of my favorite restaurants is the Crimean Tatar <i>chain</i> «Musafir». - You will find useful resources and links on Ukrainian Lessons social <i>networks</i>.
молóти, змолóти - Для приготування кáви спочáтку потрiбно змолóти зérна кáви. - Пéкарi мéлють бóрошно з пшени́ци.	<i>to grind (imperfective, perfective)</i> - To prepare coffee, you first need to <i>grind</i> coffee beans. - Bakers <i>grind</i> wheat flour.

джезва = турка • Традиційно каву готують у джезві або турці — популярному на Сході інструменті для приготування кави. • У джезву (турку) насипають цукор і каву, заливають водою і повільно нагрівають на слабкому вогні.	cezve, Turkish-style coffee pot • Traditionally, coffee is prepared in a cezve or a «turka», a popular tool for making coffee in the East. • Sugar and coffee are poured into a cezve, filled with water and slowly heated over low heat.
трояндові пелюстки • Популярним в Кримі є особливе варіння з трояндових пелюсток. • Шлях до храму був устелений трояндовими пелюстками.	rose petals • A special jam made from rose petals is popular in Crimea. • The path to the temple was lined with rose petals.
волоські горіхи • Чи ви колись куштували варіння з молодих волоських горіхів? • Біля будинку росли велетенські волоські горіхи.	walnuts • Have you ever tasted jam made from young walnuts? • Giant walnuts grew near the house.

Завершення

І на цьому смачному епізоді ми завершуємо **серію** про Крим.

Сподіваюся, ви дізналися для себе багато нового про корінні народи України, про Крим, і будете й **надалі** цікавитися і дізнаватися про це в **майбутньому**.

Нагадаю, що на сторінці цього епізоду ви знайдете посилання на рецепти кількох традиційних страв Криму; це ukrainianlessons.com/episode220.

А повний **транскрипт** цього епізоду та вправа для вашої практики будуть в конспекті уроку, який доступний для преміум-підписників. Там, до речі, буде цього разу вправа з картинками тих страв, про які ми говорили, і **кросворд** про Крим.

Дізнавайтеся більше про преміум так само на нашому сайті: ukrainianlessons.com.

А в мене все на сьогодні! **Бережіть себе** і пам'ятайте: Крим — це Україна. До побачення і Слава Героям!

с́ерія — series

нада́лі — further, afterwards

майбу́тнє — future

транскрі́пт — transcript

кросво́рд — crossword

Бережі́ть себе́! — Take care!

 Вправи

1

1. З'єднайте зображення та назви традиційних страв корінних народів Криму:

маца
пельмені
чібереки

пиріжки
кубете
варення з волоських горіхів

янтики
варення з трояндових пелюсток
юшка кашик-аш

кава в джезві
юшка кашик-аш

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

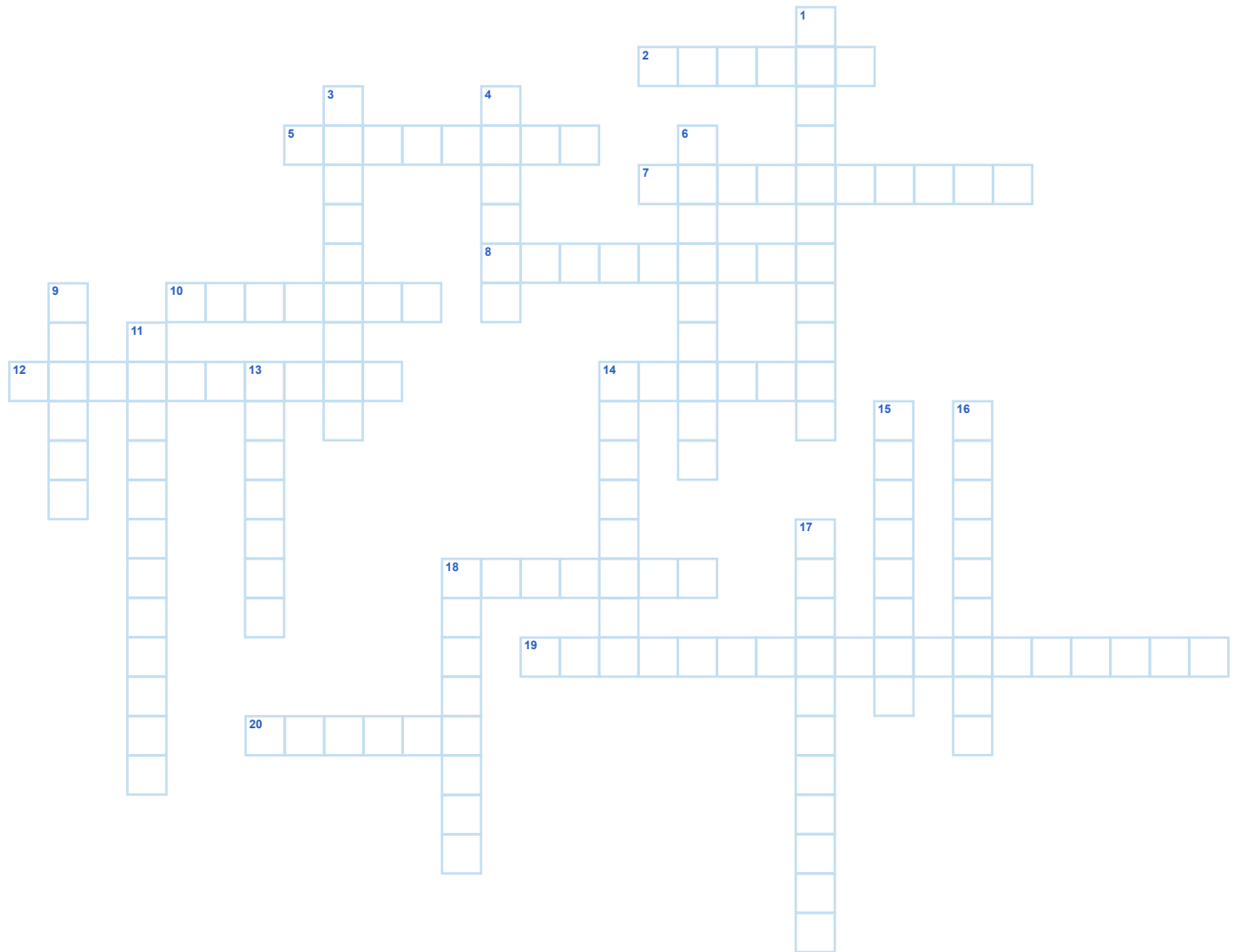
10. _____

2. З'єднайте символи вгорі з їхніми визначеннями:

- ☐ **А** Закритий пиріг з листового тіста з м'ясом, картоплею і зеленню.
- ☐ **Б** Зварені квіти в цукровому сиропі чи меді.
- ☐ **В** Напій-візитівка корінних народів Криму.
- ☐ **Г** Єврейський прісний хліб.
- ☐ **Ґ** Запечена або смажена випічка з різноманітними начинками.
- ☐ **Д** Варені вироби з тіста з начинкою з меленого м'яса.
- ☐ **Е** Солодкий джем з плодів дерева.
- ☐ **Є** Тісто з м'ясом і цибулею, готують у печі або на сухій сковорідці, потім змащують великою кількістю масла.
- ☐ **Ж** Пиріжки у формі півмісяця, які смажать у великій кількості олії.
- ☐ **З** Перша страва з маленькими пельменями.

2

Заповніть кросворд словами з епізодів серії «Про Крим»:

По вертикалі:

1. Готовність, бажання приймати гостей.
3. Частина материка, оточена морем або озером; географічна особливість Криму.
4. Ім'я доньки Ісмаїла Гаспринського, визначної постаті в жіночому русі Криму.
6. Релігія, яка за основу має юдаїзм і поєднує елементи ісламу та християнства.
9. Посудина для готування кави по-турецьки, турка.
11. Арештований за звинуваченням у діях політичного характеру, часто за сфальсифікованими звинуваченнями.
13. Насильницьке приєднання, загарбання якоюсь державою іншої держави або частини її території.
14. Корінний народ України, що нараховує лише 500 осіб.
15. Парламент кримських татар.
16. Синонім до слова «пригощати».
17. Недоїдання, також форма протесту.
18. Прізвище політичного діяча за права кримських татар, голова Меджлісу з 1991 до 2013 року.

По горизонталі:

2. Прізвище кримчанина, режисера, у минулому ув'язненого після окупації Криму РФ.
5. Смажений пиріжок із фаршем; традиційна страва кримських татар (традиційне написання).
7. Історична столиця держави кримських татар.
8. Мешканець Криму.
10. Кримські татари мали свою сильну державу — Кримське _____.
12. Примусове переселення чи вигнання з постійного місця проживання окремих осіб чи народів.
14. Півдню Криму притаманний середземноморський _____.
18. Переможець Євробачення-2016.
19. Складний прикметник чоловічого роду від «кримські татари».
20. Кімерійці, скіфи, сармати, готи — це _____ народи.

3

Перекладіть українською мовою:

1. The indigenous peoples of Crimea love puff pastry dishes, in particular buns (with fillings).

2. During my trip to Ukraine, I was treated to traditional Ukrainian delicacies.

3. Now they have human values, the right to choose, and freedom in the first place.

4. «Puzata Hata» is a well-known chain of restaurants of Ukrainian cuisine.

5. My morning ritual is to grind coffee beans and prepare a special treat in a cezve — Turkish coffee.

Відповіді на вправи

1

1

- юшка кашик-аш
- чібереки
- кубете
- варення з трояндових пелюсток
- пельмені

- пиріжки
- янтики
- маца
- кава в джезві
- варення з волоських горіхів

2

- З
- Ж
- А
- Б
- Д
- Г
- Є
- Г
- В
- Е

2

По вертикалі:

- гостинність
- півострів
- Шефіка
- караїмизм
- джезва
- політв'язень
- анексія
- кримчаки
- Курултай
- частувати
- голодування
- Джемілев

По горизонталі:

- Сенцов
- чібереки
- Бахчисарай
- кримчанин
- ханство
- депортація
- клімат
- Джамала
- кримськотатарський
- кочові

3

- Корінні народи Криму обожнюють страви з листового тіста, зокрема пиріжки.
- Під час моєї подорожі Україною мене частували (пригощали) традиційними українськими смаколиками.
- Тепер у них на першому місці людські цінності, право вибору і свобода.
- «Пузата хата» — (це) відома (знана) мережа ресторанів української кухні.
- Мій ранковий ритуал — змолоти зерна кави і приготувати у джезві (турці) особливе частування — каву по-турецьки.

Конспект уроку № 221

Українська поезія. Григорій Сковорода «De libertate»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode221

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна і **нарешті** новий епізод подкасту «Уроки української». Давно не **чулися**!

Так, нам довелося взяти невеличку **перерву** якраз **посередині** подкасту, сезону 6. На це були різні причини: як особисті, так і робочі.

По-перше, після серії «Про Крим» я вирішила підготувати для вас щось **новеньке** і цікавеньке — це буде нова серія на подкасті (я думаю, ви вже здогадалися з назви цього епізоду) — це українська **поезія**.

А по-друге, я була досить **зайнята** новим проектом на «Ukrainian Lessons». Зараз ми активно працюємо над створенням нової книги. Це дуже великий проект, над яким ми працюємо вже кілька років. І зараз я сподіваюся, що він уже на **завершальних** стадіях. Це буде щось особливе. Я думала, що це буде **простіше** зробити насправді, але в результаті ми вже давно над цим працюємо й у нас виходить така книга на 600 сторінок.

Там буде багато-багато корисної граматичної інформації, і сподіваюся, скоро на подкасті я зможу більше розказати про цей проект. А зараз просто у мене **досить** інтенсивний період роботи над книгою.

Тому я взяла невеличку перерву посередині подкасту. Сподіваюся, ви не дуже сумували.

А повертаюся я з новим проектом — новою серією «Українська поезія».

Я завжди хотіла більше вам розповідати на подкасті про українську літературу, але не могла досить чітко зрозуміти, як

нарешті — finally
чу́тися — to hear (from each other)

перерва — break (*noun*)
посередині — in the middle

новенький — new (*diminutive*)
здога́дуватися, здогада́тися — to guess (*imperfective, perfective*)
по́езія — poetry
за́йнятий — busy

заверша́льний — final
прости́ший — simpler

до́сить — quite, enough

краще це зробити, бо все-таки література — це дуже-дуже багато різноманітних **творів**, письменників. І читати **уривки** літератури може бути занадто **тяжко**, вибрати їх і зрозуміти для вас.

Але поезія — це дуже особливий аспект української літератури і культури. Українська поезія — це не просто **вірші** про кохання, про природу, не просто Тарас Шевченко — це величезна кількість талановитих поетів, які настільки **досконало володіють** українською мовою, що можуть будувати з української мови такі прекрасні **рядки**, чудові вірші, які до того ж мають важливі теми, які **відгукуються** у багатьох українців.

Тому, як на мене, поезія — це чудова така **площина**, у яку ми зможемо з вами **зануритися**, щоб, по-перше, **відчутти красу** української мови у її найкращій **формі**, у поетичній формі.

По-друге, саме у такій **римованій** формі віршів ви зможете краще запам'ятовувати тексти й, можливо, навіть вивчати деякі вірші **напам'ять**, щоб здивувати своїх українських друзів.

І по-третє, або найважливіше — це те, що ми будемо аналізувати ідеї поезій, і ці ідеї будуть перегукуватися з певними **цінностями** українців.

Я постаралась вибрати для вас вірші, які ми будемо з вами читати й аналізувати, які мають різні теми, які важливі для української **ментальності**, для того, щоб зрозуміти краще українську історію й українську людину.

Ви побачите це сьогодні на прикладі вірша Григорія Сковороди «De libertate». Там буде досить очевидна цінність, це цінність — свобода.

І далі, в наступних епізодах, я буду вам пропонувати інші важливі цінності для українців, які **розкриті** в певній поезії.

Також у нас трошки зміниться структура епізодів у цій серії. Спочатку у вступі я дам вам трохи інформації про автора вірша, про історію написання: коли він був написаний, у яких **умовах**.

Далі, у нас більше не буде питань-відповідей, але буде більший словничок з важливими словами для **розуміння** поезій. Ви можете, знову ж таки, ці слова **повторювати** за мною, **записувати** їх. Їх також ми додамо, звичайно, в конспект уроку.

Далі, я прочитаю для вас вірш, ви його послухаете, і потім ми будемо детально **розбирати** та аналізувати вірш на різних рівнях (це і мовний рівень, тобто слова, цікаві моменти з граматики, фразеологізми).

А далі ми поговоримо про **тематику** поезії, про її ідею, сенс і як

твір — writing, work
урівок — excerpt
тяжко — hard, difficult

вірш — poem

досконало — perfectly
володіти — 1) to own; 2) to speak (a language) (*imperfective*)
рядок — line (in a poem)
відгукуватися, відгукнутися = **перегукуватися** — to echo (*imperfective, perfective*)
площина — surface
занурюватися, зануритися — to dive (*imperfective, perfective*)
відчувати, відчутти — to feel (*imperfective, perfective*)
краса — beauty
форма — form
римований — rhymed
напам'ять — by heart
цінність — value

ментальність — mentality

розкритий — revealed, exposed

умова — condition

розуміння — understanding
повторювати, повторити — to repeat (*imperfective, perfective*)
записувати, записати — to write down (*imperfective, perfective*)
розбирати, розібрати — to analyze (*imperfective, perfective*)

тематика — theme

ми можемо його інтерпретувати у зв'язку з **певними** цінностями українців.

Далі, після цього я пропоную вам повторити цей вірш зі мною, тобто прочитати його разом зі мною. Я буду читати один рядок, а ви будете повторювати його. Таким чином ви зможете попрактикувати свою **вимову** і ще раз повторити нові слова (навіть, можливо, вивчити вірш напам'ять).

Я буду вибирати для вас невеличкі, **коротенькі** вірші, які є важливими для української культури. Тобто це часто будуть дуже відомі вірші, які знають багато українців, які вивчають діти в школі, щоб ви могли їх використовувати, можливо, у своїх **розмовах** чи навіть створювати **меми**, або просто розуміти контекст, коли українці згадують щось про Сковороду чи, наприклад, «Contra spem spero!» **Лесі Українки**.

Тому, як на мене, це буде така цікава, **багатофункціональна** серія епізодів. Сподіваюся, вам сподобається!

Я планую десять епізодів, хоча було важко вибрати 10 віршів. У мене зараз їх є більше в списку, я ще буду вибирати. Але я думаю, я оберу десять, і також **наприкінці** кожного епізоду я буду вам **радити** інші вірші цього автора, які ви можете почитати й давати вам посилання на них.

Як вам така ідея? Сподіваюся, **вийде** щось непогане. І нарешті починаємо цей епізод про Григорія Сковороду та його вірш «De libertate».

Григорій Сковорода — це **найвидатніший** український **філософ**. Його називаємо **мандрівний** філософ, оскільки він не сидів на одному місці, а мандрував, подорожував.

Він жив у XVIII столітті, і насправді повна історія про Сковороду є в [епізоді №155](#). Ви можете його послухати або **переслухати**, щоб дізнатися більше про Григорія Сковороду.

Загалом ідея в тому, що Григорій Сковорода писав філософські твори, **байки**, а також вірші та інші твори, які часто мають певне **повчання**, певну філософську ідею.

Він був дуже розумним, навчався в **Києво-Могилянській академії**, як і я, але вирішив не робити великої кар'єри, а жити просто — подорожувати, працювати вчителем і **розмірковувати** про життя.

Він бачив сенс у простому житті й, зокрема, у такій важливій цінності, як свобода. І сьогоднішній вірш, власне — це його **маніфест** свободі. Він надзвичайно перегукується з українцями у будь-які часи.

пéвний — certain

вимóва — pronunciation

коротéнький — short (*diminutive*)

розмóва — conversation

мем — meme

Лéся Украї́нка — Lesia Ukrainka
(Ukrainian poet)

багатофункціо́нальний — multifunctional

напри́кінці — at the end

ра́дити, порáдити — to advise
(*imperfective, perfective*)

вийти — to result (*perfective*)

найвидатні́ший — the most outstanding

філо́соф — philosopher

мандрі́вний — traveling (*adjective*)

переслу́хати — to relisten (*perfective*)

ба́йка — fable

повча́ння — exhortation

Ки́єво-Могиля́нська акаде́мія —
Kyiv-Mohyla academy

розмірко́вувати — to think,
to reflect (*imperfective*)

маніфе́ст — manifesto

Вірш «De libertate» (з **латини** «Про свободу») був написаний у 1757 році.

Важливо, що він був написаний **староукраїнською** мовою, яку зараз досить важко зрозуміти і прочитати, тому у школі ми вивчаємо Сковороду в перекладі на **сучасну** українську мову. Сьогодні я прочитаю вам цей вірш у перекладі Валерія Шевчука.

латина — Latin

староукраїнський — Old Ukrainian

сучасний — modern

Словничок

свобода = воля = вільність	freedom
добро	good (<i>noun</i>)
золото, злото (old)	gold (<i>noun</i>)
золотий, злотий (old)	golden
болото	swamp, mud
дурень, дурні	fool, fools
пошитися в дурні	to let yourself be deceived, to be perceived as stupid
лишитися = залишитися	to stay
навіки = назавжди	forever
отець	father (<i>old</i>), father in the church

 Вірш

Григорій Сковорода

De libertate*

Що є **свобода**? **Добро** в ній яке?
Кажуть, неначе воно **золотєє**?
Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все **злото**,
Проти свободи воно лиш **болото**.

О, якби **в дурні** мені не **пошитись**,
Щоб без свободи не міг я **лишитись**.
Слава **навіки** буде з тобою,
Вольності отче, Богдане-герою!

(Переклад Валерія Шевчука)

*«Про свободу» (з латини)

Григорій Сковорода «De libertate»

Отже, хоча ви почули цей вірш у перекладі на сучасну українську мову, тут все одно є деякі застарілі слова, або, точніше, **застарілі** форми слів.

«Добро в ній якеє?» замість «добро в ній яке?»; «кажуть, неначе воно золотее?» замість «кажуть, неначе воно золоте?». «Злото?» замість «золото?», «злотне?» замість «золоте?».

Насправді **перекладач** тут зробив чудову роботу, щоб вірш звучав, з одного боку, зрозуміло, а з іншого — з **відтінком** старої мови. Тобто відчувається, що цей вірш був написаний давно.

Отже, перший рядок: «*Що є свобода? Добро в ній якеє?*», — так само ми б сказали краще: «Що таке свобода?» або «Чим є свобода?»

Але тут більш поетично: «*Що є свобода?*» Тобто це граматично неправильне речення, але воно поетичне.

Далі: «*Добро в ній якеє? Кажуть, неначе воно золотее?*» Тобто «кажуть, **ніби**» або «кажуть, що свобода є золотою?»

«*Ні ж бо, не злотне?*». «*Ні ж бо?*» — тут є аж дві **підсилювальні частки**. Тобто ось ці маленькі слова — «ж» і «бо» — вони нічого не означають, просто підсилюють слово «ні». «Ні ж бо», «ні ж бо».

«*Не злотне: зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш болото?*».

«*Зрівнявши все злото?*» — це **дісприслівниковий зворот** — «зрівнявши».

Тобто якщо **зрівняти**, або порівняти, золото, то проти свободи, тобто порівняно із свободою, проти свободи золото — це болото. Тобто нічого, воно зовсім не цінне. Золото, як болото («gold is like mud comparing to freedom»).

Ще раз прочитаю вам першу **строфу**:

Що є свобода? Добро в ній якеє?

Кажуть, неначе воно золотее?

Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все злото,

Проти свободи воно лиш болото.

Тепер друга строфа: «*О, якби в дурні мені не пошитись?*».

«Пошитися в дурні» — це такий гарний і дуже типовий навіть

застарілий — outdated

перекладач — translator

відтінок — shade

ніби = **неначе** — as if

підсилювальна частка — intensifying particle

дісприслівниковий зворот — adverbial participle phrase

зрівняти = **порівняти** — to compare (perfective)

строфа — strophe

зараз **фразеологізм**, який означає, що вас обманули. Тобто ви пошилися у дурні, вам неприємно, бо ви почуваете себе дурним, вас обманули.

Для Сковороди залишитись або лишитись без свободи — це як пошитись у дурні. Він не хоче пошитись у дурні і лишитись без свободи. «О, якби в дурні мені не пошитись, щоб без свободи не міг я лишитись».

І далі: «Слава навіки буде з тобою. Вольності отче, Богдане-герою».

«Слава буде навіки». Віки — це всі часи, роки — віки. Тобто навіки — це назавжди. «Слава буде назавжди».

І далі Сковорода **звертається у кличному відмінку** до Богдана, **Богдана Хмельницького**: «Вольності отче, Богдане-герою».

Отець — кличний «отче». Богдан — кличний «Богдане». І герой — кличний «герою». Це кличний відмінок. «Вольності отче, Богдане-герою».

Він називає Богдана «отець вольності». Якщо перекласти простою мовою, це батько свободи. Отець вольності.

О, якби в дурні мені не пошитись,

Щоб без свободи не міг я лишитись.

Слава навіки буде з тобою,

Вольності отче, Богдане-герою!

Отже, очевидно, що в центрі поезії «De libertate» свобода, воля, вольність — одна з центральних цінностей українців.

У багатьох віршах, піснях, літературі українці говорять про ось цю цінність свободи, яка особливо важлива для нас, українців, **оскільки** у нас її часто **забирали** — свободу країни, свободу людини...

Для українців це найбільше **горе** — не мати свободи, не мати своєї землі, не мати вибору. Тому ця цінність настільки критично важлива, що вона набагато важливіша за золото, за будь-які **матеріальні** речі.

«Зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш болото», — ці слова знають багато українців, оскільки цей вірш вивчають у школі.

Мені завжди подобалось, **наскільки** цей **давній** вірш з XVIII століття в такій зовсім **лаконічній**, короткій формі передає

фразеологізм — idiom

звертатися, звернутися — to address
(imperfective, perfective)

кличний відмінок — vocative case

Богдан Хмельницький — Bohdan Khmelnytskyi (hetman of the Zaporozhian Host, military commander of Ukrainian Cossacks)

оскільки — because, since

забирати, забрати — to take away
(imperfective, perfective)

горе — sorrow

матеріальний — material

наскільки — to what extent

давній — old, ancient

лаконічний — concise

цінність, яка відгукується у кожному українці — свободу.

Прочитавши цей вірш, дивишся на життя у перспективі щодо того, що важливіше для тебе: свобода чи золото (**достаток**).

Звичайно, свободу тут можна інтерпретувати на різних рівнях. Це свобода України як держави, свобода людини, свобода **пересування**.

У ті часи це було особливо актуально — у XVIII столітті в Україні дуже розвиненим було **кріпацтво**, тобто багато людей були фактично **рабами**, **кріпаками**, вони працювали на **панів**.

І Сковорода якраз, **напевно**, цінував свою свободу, якщо порівнювати з багатьма людьми в ті часи, які не мали такої волі, не мали свободи пересування, свободи вибору, тоді як Григорію Сковороді **вдалося** зберегти свою свободу.

Він мав можливість навчатися, подорожувати, робити те, що хоче: працювати, не працювати... І можемо побачити, що він високо **цінував** і розумів цю свою можливість — бути вільним у такі складні часи.

І наприкінці вірша дещо **несподівано** Сковорода згадує Богдана: «*Слава навіки буде з тобою, Вольності отче, Богдане-герою*», — це Богдан Хмельницький, який у попередньому столітті, у XVII столітті, **боровся** за свободу українців від **Речі Посполитої**.

Богдан Хмельницький **очолив** військо козаків у **Національно-визвольній війні**, й разом вони **відвоювали** величезну територію для українців, включно з Києвом.

На жаль, Богдан Хмельницький — це також неоднозначна особистість в історії, бо в певний момент йому довелося **укласти союз** із **Московським царством**. За цей вибір його дещо **критикують** в історії, хоча, мабуть, він не міг тоді ще знати, що не можна укласти союз з Москвою ніколи і **нізащо**.

На жаль, в результаті, пізніше Україна стала частиною Російської імперії й, знову ж таки, **втратила** цю **бажану** свободу.

Але все одно Богдан Хмельницький — дуже важлива особистість в українській історії для боротьби за свободу; він є символом **козацького руху** і великим **гетьманом** України.

Ми бачимо, що Сковорода **поважав** Богдана Хмельницького і **згадав** його у своєму вірші як батька свободи і як героя: «*Слава навіки буде з тобою, Вольності отче, Богдане-герою*».

А зараз слухайте і повторюйте! Пропоную вам попрактикувати свою вимову і спробувати вивчити цей вірш напам'ять. Повторюйте за мною. Готові?

достáток — prosperity

пересува́ння — movement

кріпа́цтво — serfdom

раб — slave

кріпа́к — serf

пан — landlord, landowner

напе́вно — surely

вдава́тися — to manage (*imperfective*)

цінува́ти — to value (*imperfective*)

несподі́вано — unexpectedly

боро́тися — to fight (*imperfective*)

Річ Поспо́літа — Polish-Lithuanian Commonwealth

очо́лювати, очо́лити — to lead (*imperfective, perfective*)

Націо́нально-визво́льна війна́ — Khmelnytskyi Uprising (1648-1657)

відво́йовувати, відвоюва́ти — to reclaim (*imperfective, perfective*)

уклада́ти — to form, to conclude (*imperfective*)

сою́з — alliance

Моско́вське ца́рство — Tsardom of Muscovy

критикува́ти — to criticize (*imperfective*)

ніза́що — under no circumstances

втрача́ти, втра́тити — to lose (*imperfective, perfective*)

ба́жаний — desired

коза́цький — Cossack (*adjective*)

ге́тьман — hetman

(Cossack military commander)

поважа́ти — to respect (*imperfective*)

зга́дувати, згада́ти — to mention (*imperfective, perfective*)

Словничок (з прикладами)

свобода = воля = вільність • Свобода, воля, вільність — одна з центральних цінностей українців. • Вірш Сковороди — це його маніфест свободи. • Поет називає Богдана Хмельницького «отцем вільності» — «батьком свободи».	freedom, liberty • Freedom is one of the central values of Ukrainians. • Skovoroda's poem is his manifesto of freedom. • The poet calls Bohdan Khmelnytskyi «the father of freedom» — «the father of freedom».
добро • Що є свобода? Добро в ній якесь? • Ми прагнемо перемоги добра над злом.	good (noun) • What is freedom? What is the good in it? • We want the victory of good over evil.
золото, злото (old) • Ні ж бо, не злотно: зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш болото. • Українці говорять про свободу, що вона набагато важливіша за золото.	gold (noun) • No, it is not golden: comparing all the gold, against our freedom, it's just a swamp. • Ukrainians say about freedom that it is much more important than gold.
золотий, злотий (old) • Що є свобода? Добро в ній якесь? Кажуть, неначе воно золотее? • Валюта забезпечена золотими резервами.	golden, gold (adjective) • What is liberty? What is the good in it? Some people say it looks like it's gold? • The currency is backed by gold reserves.
болото • Зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш болото. • Історичний артефакт знайшли у болоті.	swamp, mud • Comparing all the gold, against our freedom, it's just a swamp. • A historical artifact was found in a swamp.
дурень, дурні • Довести ж дурневі, що він дурень — марна справа. • Таких людей назвали квітневими дурнями і намагалися розіграти.	fool, fools • Proving to a fool that he is a fool is a futile task. • Such people were called April fools whom they tried to prank.

поші́тися в ду́рні • О, якби в ду́рні мені не поші́тись... • Орендарі зрозуміли, що поші́лися в ду́рні, лишé на порóзі осéлі, ко́ли не мо́гли відчиніти двéрі.	<i>to let yourself be deceived, to be perceived as stupid, to be fooled</i> • <i>Oh, if only I could avoid being fooled...</i> • <i>The tenants realized that they let themselves be deceived only at the threshold of the house when they could not open the door.</i>
лиші́тися = залиша́тися, зали́шитися • Щоб без свободи не міг я лиші́тись. • Як тобі вда́ється за́вжди залиша́тися собо́ю за всіх обста́вин?	<i>to stay, to remain (imperfective, perfective)</i> • <i>So that I could not remain without freedom.</i> • <i>How do you manage to always remain yourself in all circumstances?</i>
наві́ки = назáвжди • Сла́ва наві́ки (назáвжди) бу́де з тобо́ю, во́льності о́тче, Богда́не-геро́ю! • Ми не розлуча́ємось наві́ки (назáвжди).	<i>forever</i> • <i>Glory will be with you forever, father of freedom, Bohdan the hero!</i> • <i>We are not parting forever.</i>
оте́ць • Сла́ва наві́ки бу́де з тобо́ю, во́льності о́тче, Богда́не-геро́ю! • Богослужі́ння провeли́ свяще́нники Пpавосла́вної це́ркви Укpаїни оте́ць Васи́ль і оте́ць Андpій.	<i>father (old), father in the church</i> • <i>Glory will be with you forever, father of freedom, Bohdan the hero!</i> • <i>The service was conducted by the Orthodox Church of Ukraine priests Father Vasyi and Father Andriy.</i>

Завершення

Наприкінці епізодів із серії «Українська поезія» я буду радити вам ще твори автора, які ви можете **самі** почитати або навіть послухати онлайн. Я буду залишати посилання на сторінці епізоду.

З Григорія Сковорода я хочу порекомендувати вам його байки та **афоризми**. Байки (англійською «fables») — це невеликі **алегоричні** історії; зазвичай вони про тварин і вони мають певну **повчальну** мету для людей.

У Сковорода є ціла **збірка** байок — «Байки Харківські». Вони всі мають **однакову** структуру: спочатку байка, тобто історія про тварин, а потім так звана сила — так Сковорода називає **мораль** байки. Мораль.

У школі ми вивчаємо цікаву байку Сковорода «**Бджола та Шершень**». Ви можете її почитати і навіть послухати онлайн (я залишу [посилання](#)). А також я рекомендую вам коротеньку [байку](#) «**Зозуля та Дрізд**».

Також Сковорода як філософ є автором афоризмів. Наприклад, такі слова: «Не розум від книг, а книги від розуму створились», — це афоризм, тобто як **прислів'я** або **приказка**, але авторський.

Я залишу вам [посилання на сторінку](#), де є багато афоризмів Григорія Сковорода. Усі ці посилання будуть на сторінці епізоду: ukrainialessons.com/episode221.

Також на цій сторінці ви зможете дізнатися, як оформити преміум, щоб отримувати наші **конспекти**. У конспектах уроків про поезію буде повний транскрипт усього, що я казала в епізоді, переклад складних слів у транскрипті, окремо словничок, вірш, а також вправи для практики складних слів і граматики.

Також у вправи ми плануємо додавати **фрагменти** інших віршів або інших творів автора, щоб ви змогли з ними познайомитись.

Більше про те, як отримувати наші конспекти уроків, дізнавайтесь на сторінці епізоду: ukrainialessons.com/episode221.

А **насамкінець** хочу вам сказати: пам'ятайте про цінність свободи і допомагайте українцям у цій складній **боротьбі** за волю. Ви можете зробити це **донатом**, протестом чи **волонтерством**, будь-чим.

На все добре вам і Слава Героям!

самі — by yourselves

афоризм — aphorism
алегоричний — allegoric
повчальний — preachy

збірка — collection
однаковий — same
мораль — morality

бджола — bee
шершень — hornet

зозуля — cuckoo
дрізд — blackbird

прислів'я = приказка — proverb

конспект — (lesson) notes

фрагмент — fragment

насамкінець — finally
боротьба — struggle
донат — donation (*colloquial*)
волонтерство — volunteering

 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Г. Сковороди «De libertate», спробуйте вставити пропущені слова з пам'яті:

Що є свобода? **1.** _____ в ній якеє?

2. _____, неначе воно **3.** _____?

Ні ж бо, не злотне: **4.** _____ все злото,

Проти свободи воно лиш **5.** _____.

О, якби в **6.** _____ мені не пошитись,

Щоб без свободи не міг я **7.** _____.

Слава **8.** _____ буде з тобою,

Вольності **9.** _____, **10.** Богдане-_____!

2

Опрацюйте таблицю:

Називний відмінок		Клічний відмінок	
-а	Мілена ма́ма	-о	Мілено ма́мо
-я	На́стя зоря́	-е	На́сте зо́ре
-ія, -'я	Ма́рія Да́р'я	-іє -'є	Ма́ріє Да́р'є
-я	<i>Diminutive women's names</i> до́ня Га́ля	-ю	до́ню Га́лю
при́голосний	Степа́н	-е	Степа́не
-к, -ц	коза́к хло́пець оте́ць	-(ч)-е	коза́че хло́пче о́тче
-ик, -ко, -ок	Пе́трик Іва́нко сина́к	(к)-у	Пе́трику Іва́нку си́нку
особливі слова	та́то ба́тько ді́д дя́дько	-у	та́ту ба́тьку ді́ду дя́дьку
-ч, -щ	виклада́ч	-у	виклада́чу
-й, -ь	Андрі́й геро́й Васи́ль	-ю	Андрі́ю геро́ю Васи́лю
-р	ліка́р Ві́ктор	-ю -е	ліка́рю Ві́кторе

Утворіть кличний відмінок від підкреслених слів в іменах відомих українців:

0. Наш батько Тарас Шевченко. → **Батьку Тарасе!**

1. Князь Ярослав Мудрий.

2. Гетьман Юрій Хмельницький.

3. Акторка Марія Заньковецька.

4. Дочка українського народу Леся Українка.

5. Історик Михайло Грушевський.

6. Пан президент Володимир Зеленський.

7. Головнокомандувач Валерій Залужний.

8. Отець Святослав Шевчук.

9. Тенісистка Еліна Світоліна.

10. Герой України Дмитро Коцюбайло (позивний «Да Вінчі»).

3

Складіть з двох частин афоризми Григорія Сковороди:

1. ____ Скільки зла таїться всередині за гарною подобою:	А ніж багатий та беззаконний.
2. ____ Любов виникає з любові;	Б чого можеш сам досягти!
3. ____ Без ядра горіх ніщо,	В а добре почати — це наполовину завершити.
4. ____ Краще голий та правдивий,	Г коли він втрачений.
5. ____ Не досить, щоб сяяло світло денного сонця,	Г чим міцніше її стискає скеля, тим швидше і прекрасніше здійснюється вона догори.
6. ____ Бери вершину	Д гадюка ховається в траві.
7. ____ Хто добре запалився, той добре почав,	Е так само як і людина без серця.
8. ____ Тоді лише пізнається цінність часу,	Є коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю.
9. ____ Як нерозумно випрошувати те,	Ж коли світло голови твоєї затьмарене.
10. ____ Уподібнюйся пальмі:	З і матимеш середину.

4

Перекладіть українською мовою:

1. Gold without reason (**розум**) is a swamp (proverb).

2. Oh no, I made a fool of myself — I paid for housing for a month, but it doesn't exist!

3. It is necessary to fight so that our children remain free.

4. The good will definitely win over the evil.

5. We will forever preserve the memory of the heroes fighting for the freedom of Ukraine.

Відповіді на вправи

1

1. Добро	6. дурні
2. Кажуть	7. лишитись
3. золотее	8. навіки
4. зрівнявши	9. отче
5. болото	10. герою

2

1. Князю Ярославе!	6. Пане президенте Володимире!
2. Гетьмане Юрію!	7. Головнокомандувачу Валерію!
3. Акторко Маріє!	8. Отче Святославе!
4. Дочко Лесю!	9. Тенісистко Еліно!
5. Історику Михайле!	10. Герою Дмитре!

3

1. Д	6. з
2. Є	7. в
3. Е	8. г
4. А	9. б
5. Ж	10. ґ

4

1. Золото без розуму — болото (прислів'я).
2. О ні, я пошився (пошилася) в дурні — заплатив (заплатила) за житло (помешкання) на місяць, а його не існує!
3. Потрібно (треба) боротися, щоб наші діти залишалися (лишалися) вільними.
4. Добро обов'язково переможе зло.
5. Ми збережемо навіки пам'ять про героїв, які (що) борються за свободу (волю) України.

Конспект уроку № 222

Українська поезія. Тарас Шевченко «Заповіт»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode222

Вступ

Вітаю! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Минулого разу ми розпочали нову серію на подкасті — «Українська поезія». Це будуть епізоди, у яких я повільно читаю та **аналізую** одні з найкращих **віршів** українською мовою — вірші, які **перегукуються** з різними цінностями українців.

Минулого разу такою цінністю була свобода, а сьогодні у центрі нашого епізоду — **боротьба**, і найбільш **знаковий**, най-найважливіший поет в українській історії — Тарас Шевченко.

Чесно кажучи, мені було **досить** важко обрати один вірш Шевченка з багатьох, але я вирішила взяти один не дуже великий вірш, але який є одним з найпопулярніших і з найбільш **знаних** серед українців.

Цей вірш не лише є важливим літературним твором, твором, який **закликає** до боротьби, він також показує нам, наскільки важливою є **особистість** Тараса Шевченка для українців — це вірш «Заповіт» Тараса Шевченка.

До речі, у нас є повний епізод про Тараса Шевченка як **видатну** особистість в українській історії — це [епізод №156](#). Ви можете його знайти у своїй програмі для подкастів (шукайте «Шевченко») або на нашому сайті, на сторінці ukrainianlessons.com/episode156. Там ви можете послухати або **переслухати** коротку біографію Тараса Шевченка.

А сьогодні я хочу згадати лише невеличку **передісторію** написання вірша «Заповіт».

Отже, вірш написаний Шевченком у 1845 році. Тоді, восени, Шевченко сильно **захворів** на **запалення легень**. На той час це була серйозна хвороба, яка могла закінчитись **летально**.

аналізувати — to analyze (*imperfective*)

вірш — poem

перегукуватися — to echo (*imperfective*)

боротьба — struggle

знаковий — iconic, definitive

досить — enough, quite

знаний — famous

закликати — to encourage (*imperfective*)

особистість — personality

видатний — prominent

переслухати — to relisten (*perfective*)

передісторія — backstory

захворіти — to become ill (*perfective*)

запалення легень — pneumonia, inflammation of the lungs

летально — lethally

Тому, коли Шевченку ставало **дедалі** гірше і гірше, він написав вірш, який почав словами «*як умру, то поховайте*». Очевидно, що він був готовий до **смерті** і хотів написати останній вірш.

Цікаво, що цю поезію Шевченко написав у день Різдва, 25 грудня 1845 року. Фактично цей вірш став його **заповітом**.

Заповіт — це певний документ або певні **вказівки** щодо того, що робити після смерті людини. Часто члени родини пишуть заповіт, щоб дати знати, що вони хочуть, щоб сталося після їхньої смерті.

Ось такий заповіт створив і Шевченко. Але це було насправді **задовго** до його смерті, оскільки, на щастя, він **поборов хворобу** і йому стало краще.

Шевченко **одужав** і прожив ще до 1861 року, але ось цей вірш став знаковим для його **творчості** і також для історії України, оскільки зараз усі в Україні знають його слова: «*Вставайте, кайдани порвіте*».

Також цей вірш завершує період творчості Шевченка, який називається «Три літа». Це були три роки продуктивної творчості Шевченка; тоді він написав багато своїх **шедеврів**, і цей вірш — «Заповіт» — завершує цей період.

Отже, це була така невеличка передісторія написання «Заповіту». А зараз пропоную вам словничок зі словами, які **варто** повторити перед тим, як послухати вірш.

Слухайте і повторюйте! Почнімо!

дедалі — more and more, further

смерть — death

вказівка — instruction, guideline

задовго — long before

побороти — to overcome (*perfective*)

хвороба — illness

одужати — to recover (from illness) (*perfective*)

творчість — creative work

шедевр — masterpiece

варто — worth

Словничок

заповіт	testament, will
умёрти, вмерти	to die
поховати	to bury
могіла	grave
лані = поля	fields
широкопóлий	wide, which takes a lot of space
крúча = скéля	cliff
ревті	to roar
ревúчий	roaring
кров	blood
ворóжий	enemy's
покінути	to leave
лінути, полінути	to fly (poetic); to flow
молітися	to pray
кайдáни	shackles, metal rings connected with chain
рвáти, порвáти	to tear
окропіти	to bedrop, to sprinkle
пом'яну́ти	to remember the dead
незлі́й	not bad, kind
ті́хий	quiet

 Вірш

Тарас Шевченко

Заповіт

Як **умру**, то **поховайте**
Мене на **могилі**,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб **лани** **широкополі**,
І Дніпро, і **кручі**
Було видно, було чути,
Як **реве** **ревучий**.

Як понесе з України
У синєє море
Кров **ворожу**... отоді я
І лани, і гори —
Все **покину** і **полину**
До самого бога
Молитися... А до того —
Я не знаю бога.

Поховайте та вставайте.
Кайдани **порвіте**
І вражою злою кров'ю
Волю **окропіте**.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій
Не забудьте **пом'янути**
Незлим **тихим** словом.

Українська поезія. Тарас Шевченко «Заповіт»

На початку Шевченко дає **чітку інструкцію**, що робити після його смерті (принаймні це його побажання): «Як умру, то поховайте мене на могилі».

«Як умру» — це «коли я умру», «коли я помру». Ми **вживаємо** часто «як» замість «коли». «Як умру» — **майбутній час**, «коли я умру» або «коли я помру».

Як умру, то поховайте

Мене на могилі,

Серед степу широкого.

«Серед», «посеред», десь у **степу**, «на Вкраїні милій». Вкраїна, Вкраїна — це Україна.

Пам'ятаєте закони **милословності**? Ми говорили про них в попередніх епізодах — це коли ми вживаємо «у» або «в» **залежно від** звучання.

Так-от, ці закони поширюються і на назву «Україна», правда **переважно** тільки в поезії або в літературі. Часто автори кажуть «Вкраїна» замість «Україна».

«На Вкраїні милій» — ось так гарно Шевченко каже про Україну: «моя мила Україна», «мила Вкраїна».

Як умру, то поховайте

Мене на могилі,

Серед степу широкого,

На Вкраїні милій.

Далі:

Щоб лани широкополі,

І Дніпро, і кручі

Було видно.

«Щоб було видно» — «So that I could see». Щоб було видно. Так само як англійською мовою, українською ми вживаємо «**щоб**» з **минулим часом**, щоб **позначати побажання**.

Щоб було видно «лани широкополі» (тобто широкі **поля**), «і Дніпро» (це найбільша **річка** України, це символ України),

чіткий — clear, concise

інструкція — instruction

вживати, вжити — to use

(imperfective, perfective)

майбутній час — future tense

степ — steppe

(grassland plains without closed forests)

милословність — euphony

залежно від — depending on

переважно — usually, predominantly

минулий час — past tense

позначати, позначити — to mark, to express

(imperfective, perfective)

побажання — wish

поле — field

річка — river

«і кручі» (кручі над Дніпром — це такі, можна сказати, **скелі**, невеликі гори над річкою). Кручі.

скеля — cliff, rock

І щоб «було чути, як реве ревучий». Знову ж таки, це — Дніпро, Дніпро ревучий. Тут без іменника, «ревучий» — це «the roaring one». Так, той, що реве — «ревучий».

Шевченко хоче, щоб йому було чути, як реве або **шумить** Дніпро:

шуміти — to make noise (*imperfective*)

Щоб лани широкополі,

І Дніпро, і кручі,

Було видно, було чути,

Як реве ревучий.

Наступна **строфа**: «Як понесе з України у синєє море».

строфа — strophe

«Синєє море» — стара форма для «синє».

«З України у синєє море кров ворожу», — знову ж таки, тут Дніпро «понесе з України у синєє море кров ворожу», тобто кров **ворога**.

ворог — enemy

«Як понесе з України у синєє море кров ворожу», тобто коли Дніпро понесе кров ворога до моря, «*отоді я і лани, і гори — все покину*».

Тоді Шевченко покине лани, покине гори «і *полину до самого бога молитися*».

Полину, тобто **полечу**, полину (це таке **поетичне** слово) до самого Бога, аж до Бога молитися.

полетіти — to fly (*perfective*)

поетичний — poetic

А до того (і перед цим) «я не знаю бога» — тобто до того, як буде **пролита** кров ворога (ми знаємо, про якого ворога йдеться, — це російська імперська політика), Шевченко не знає Бога, не **вірить** у Бога, поки не буде пролита кров ворога.

проліти — to spill (*perfective*)

вірити — to believe (*imperfective*)

Як понесе з України

У синєє море

Кров ворожу... отоді я

І лани, і гори —

Все покину і полину

До самого бога

Молитися... А до того —

Я не знаю бога.

Отже, тут **інтенсивність** вірша **наростає**, збільшується, і далі звучить **звернення** до українців і **заклик** до боротьби:

«*Поховайте і вставайте, кайдани порвіте*».

Кайдани — це символ **рабства**; Шевченко закликає вставати і кайдани порвати.

«*І вражою злою кров'ю волю окропіте*».

«*Вражий*» — це старе слово до «*ворожий*». Ворожою кров'ю треба окропити, тобто **посвятити волю**. Лише кров ворога може надати українцям **свободу**.

Поховайте та вставайте.

Кайдани порвіте

І вражою злою кров'ю

Волю окропіте.

І далі: «*І мене (тобто Шевченка) в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій не забудьте пом'янути (тобто **згадати**) незлим, тихим словом*».

«Згадати» з **орудним відмінком** — (чим?) згадати «*незлим, тихим словом*».

Пом'янути когось — це згадати когось після його смерті, **вшанувати** пам'ять про **загиблу** людину — пом'янути.

І мене в сім'ї великій,

*В сім'ї **вольній**, новій*

Не забудьте пом'янути

Незлим тихим словом.

Як бачите, це короткий, але **сильний** вірш-**монолог**, який складається з кількох чітких частин.

Перша частина — Шевченко каже свій заповіт, де його поховати після смерті: на милій Україні. Це такий гарний, **спокійний** опис **пейзажу**.

Далі Шевченко говорить, за якої умови він **відійде** до Бога, повірить навіть у Бога: тільки коли «*кров ворожа*» піде Дніпром, тобто коли українці поборють ворога. А ворог — це, **очевидно**,

інтенсивність — intensity

наростати — to increase, to accumulate
(*imperfective*)

звернення — address

заклик — call, appeal

рабство — slavery

посвятити — to consecrate (*perfective*)

воля = **свобода** — freedom

згадувати, згадати — to mention
(*imperfective, perfective*)

орудний відмінок — instrumental case

вшановувати, вшанувати — to honor
(*imperfective, perfective*)

загиблий — dead, deceased

вольний — free (*outdated*)

сильний — strong

монолог — monologue

спокійний — calm

пейзаж — scenery

відійти — to go, to leave

очевидно — obviously, evidently

Російська імперія.

Далі звучить сильний заклик до боротьби, заклик вставати, кайдани порвати й окропити нашу волю, свободу кров'ю ворога. Це, як ніколи, актуальні зараз слова.

І **насамкінець** Шевченко каже згадати про нього у новій, вільній Україні. І тут він **висловлює** віру, що це обов'язково **станеться**.

Тараса Шевченка часто називають **пророком**, тобто людиною, яка **спрогнозувала** майбутнє України і **надихнула** українців на боротьбу. Але, мабуть, довгий час ми не розуміли повністю його віршів.

Зараз, коли почалась і досі триває **брутальна війна** Росії проти України, ми по-справжньому розуміємо **кожнісіньке** слово Шевченка. Він настільки точно описує **сучасну** реальність, що в це іноді важко повірити.

Ось цей заклик — «*Вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте*» — ці слова, мабуть, підтримують і надихають **бійців Збройних Сил України**.

Ці слова дають нам чітке розуміння, чому і за що треба боротися: за Україну, за свободу, за нашу велику, вільну сім'ю.

Дивовижно ще й те, що у «Заповіті» Шевченко спрогнозував навіть свою **славу**, тобто те, що люди будуть його **поважати** і пам'ятати, те, що люди будуть його згадувати «*незлим, тихим словом*», і так сталося насправді. Це геніально.

До речі, українці повністю виконали «Заповіт» Шевченка. Хоча він помер у **Петербурзі** у 1861 році, спочатку його там поховали, а потім, через кілька місяців, **тіло** Шевченка **перепоховали**, тобто забрали з Петербурга і перевезли до України — спочатку до Києва, а потім у **містечко** Канів на **Черкащині**.

І там Шевченка поховали на **Чернечій** горі, над Дніпром — так, як і **заповів** Тарас. Це гарне, **мальовниче** місце, там є різні музеї, це місце варто відвідати — рекомендую вам це зробити.

А тепер слухайте і повторюйте за мною вірш!

насамкінець — finally
висловлювати, висловити — to express
(imperfective, perfective)
ставатися, статися — to happen
(imperfective, perfective)
пророк — prophet
спрогнозувати — to predict *(perfective)*
надихати, надихнути — to inspire
(imperfective, perfective)
брутальний — brutal
війна — war
кожнісінький — every *(diminutive)*
сучасний — modern
боєць, бійці — fighter, soldier
(singular, plural)
Збройні Сили України —
 Armed Forces of Ukraine

дивовижно — amazingly
слава — glory, fame
поважати — to respect *(imperfective)*

Петербург — Petersburg
тіло — body
перепоховати — to rebury
містечко — town
Черкащина — Cherkasy region
чернечий — monastic
заповідати, заповісти — to bequeath
(imperfective, perfective)
мальовничий — picturesque

Словничок (з прикладами)

заповіт • Заповіт — це певний документ або певні вказівки щодо того, що робити після смерті людини. • Фактично цей вірш став заповітом Шевченка.	testament, will • A will is a specific document or specific instructions about what should be done after a person dies. • In fact, this poem became Shevchenko's testament.
умирати, умерти = вмирати, вмерти • Як умру́, то поховайте мене на могилі. • Шевченко вмер у Петербурзі у 1861 році. • Надія вмирає останньою.	to die (imperfective, perfective) • When I die, bury me in a grave. • Shevchenko died in Petersburg in 1861. • Hope dies last.
ховати, поховати • Поховайте та вставайте, кайдани порвіте. • Поета поховали в Каневі на Чернечій горі.	to bury (imperfective, perfective) • Bury and get up, break the shackles. • The poet was buried in Kaniv on Monastic Mountain.
могила • На могілі Шевченка завжди багато квітів. • Археологи знайшли могілу відомого воєначальника.	grave • There are always a lot of flowers on Shevchenko's grave. • Archaeologists found the grave of a famous military leader.
лані = поля • Щоб лані широкополі, і Дніпро, і кручі було видно. • На ланях (полях) пасеться худоба.	fields • So that the wide fields, the Dnipro, and the cliffs could be seen. • Livestock graze on the fields.
широкопільний • Щоб було видно лані широкополі. • Широкопільний капеліх закриває її обличчя.	wide, which takes a lot of space • So that the wide fields could be seen. • A wide-brimmed hat covers her face.

крúча = скéля - Щоб лані широкопóлі, і Дніпрó, і крúчі булó відно. - Крúчі над Дніпрóм — це такі, мóжна сказа́ти, скéлі, невеликі гóри над річкою.	cliff, rock - So that the wide fields, the Dnipro, and the cliffs could be seen. Cliffs over the Dnipro are, one might say, rocks, small mountains above the river.
ревті ревúчий - Булó відно, булó чу́ти, як ревé ревúчий. - Шевче́нко хóче, щоб йому́ булó чу́ти, як ревé або́ шуміть Дніпрó.	to roar roaring - You could see, you could hear the roaring roar. - Shevchenko wants to hear the Dnipro roar or make noise.
кров - Як понесé з Укра́їни у синéє мо́ре кров воро́жу... - Шевче́нко не зна́є Бо́га, не ві́рить у Бо́га, по́ки не бу́де пролі́та кров во́рога.	blood - How the blood of the enemy will be carried from Ukraine to the blue sea... - Shevchenko does not know God, does not believe in God until the blood of the enemy is shed.
воро́жий - Дніпрó «понесé з Укра́їни у синéє мо́ре кров воро́жу», то́бто кров во́рога. Воро́жою кро́в'ю тре́ба окропи́ти, то́бто посв'яти́ти во́лю.	enemy's, hostile - The Dnipro «will carry the enemy's blood from Ukraine to the blue sea», that is, the blood of the enemy. - Freedom must be sprinkled, that is, consecrated by the enemy's blood.
покида́ти, поки́нути - Все поки́ну і поли́ну до само́го бо́га моли́тися... - Будь ла́ска, не покида́й мене́!	to leave (imperfective, perfective) - I will leave everything and fly to God himself to pray... - Please don't leave me!
лі́нути, поли́нути - Все поки́ну і поли́ну до само́го бо́га моли́тися... - Могúтній птах поли́нув у ві́рій.	to fly (poetic); to flow (imperfective, perfective) - I will leave everything and fly to God himself to pray... - The mighty bird flew into the whirlwind.

МОЛІТИСЯ, ПОМОЛІТИСЯ • Я молюся за перемогу України. • Віряни молілися разом зі священником.	to pray (imperfective, perfective) • I pray for the victory of Ukraine. • The faithful were praying together with the priest.
кайдани • Поховайте та вставайте, кайдани порвіте! • Кайдани — це символ рабства.	shackles, metal rings connected with a chain • Bury and get up, tear the shackles! • Shackles are a symbol of slavery.
рвати, порвати • Поховайте та вставайте, кайдани порвіте! • Він порвав записку на шматки. • Бабуся рве бур'ян на городі.	to tear (imperfective, perfective) • Bury and get up, tear the shackles! • He tore the note into pieces. • Grandma tears weeds in the garden.
окропити • І вражою злою кров'ю волю окропіте. • Отець благословив їх і окропив водою.	to bedrop, to sprinkle (perfective) • And bedrop freedom with the enemy's evil blood. • The father blessed them and sprinkled them with water.
пом'янути • І мене в сім'ї великій, в сім'ї вільній, новій, не забудьте пом'янути. • Давайте пом'янімо наших захисників, що загинули за Україну.	to remember, to honor the dead (perfective) • And in a big family, in a free, new family, don't forget to honor me. • Let's honor (= commemorate) our defenders who died for Ukraine.
незлий • Не забудьте пом'янути незлим тихим словом. • Був він людиною незлою та оптимістичною.	not bad, kind, gentle • Do not forget to mention with a gentle, quiet word. • He was a kind and optimistic person.

тіхий • У регіоні ніч була тіхою, але зранку була кількогодінна повітряна тривога. • Ми мешкаємо в тіхому, провінційному місті.	quiet • The night was quiet in the region, but there was an air alert for several hours in the morning. • We live in a quiet, provincial town.

Завершення

На завершення порекомендую вам кілька творів Шевченка, про які я теж хотіла б **записати** епізоди, але не цього разу.

Це невеликий вірш «[Мені однаково](#)» і, такого трохи більшого формату, поема «[Кавказ](#)» — знову ж таки, **пророчий** твір про brutальну політику Російської імперії.

А з простіших віршів пропоную вам також **ідилічний** віршик про літо в українському селі — це «[Садок вишневий коло хати](#)».

Ці вірші, а також багато інших творів Шевченка ви можете легко знайти в аудіоформаті, що буде чудово для вашої практики.

Я залишу посилання на сторінці епізоду: ukrainianlessons.com/episode222. Там ви також зможете дізнатися більше про преміум-підписку та наші конспекти уроків.

А завершити цей епізод я хочу словами Шевченка з іншого твору, з «Кавказу»: «Борітеся — поборете» («Fight and you will win»).

Боріться за Україну, де б ви не були. Боріться **донатом**, **протестом** чи підтримкою українців у їхній боротьбі за **справедливість**.

Борітеся — поборете! Слава Україні! Героям слава!

записувати, записати — to record
(imperfective, perfective)

пророчий — prophetic

ідилічний — idyllic

донат — donation (colloquial)

протест — protest

справедливість — justice

 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Т. Шевченка «Заповіт», вставте пропущені слова:

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед 1. _____ широкого,
На 2. _____ милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і 3. _____
Було видно, було чути,
Як реве 4. _____.

Як понесе з України
У синєє море
5. _____ ворожу... отоді я
І лани, і гори —
Все покину і 6. _____
До самого бога
7. _____... А до того —
Я не знаю бога.

Поховайте та 8. _____.
9. _____ порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, 10. _____
Не забудьте пом'янути
Незлим 11. _____ словом.

2

Підберіть антоніми до прикметників зі списку:

1. _____ широкополий	А живий
2. _____ тихий	Б спокійний
3. _____ незлий	В розлогий
4. _____ порваний	Г лихий
5. _____ ворожий	Ґ ніжний
6. _____ умерлий	Д гучний
7. _____ вільний	Е цілий
8. _____ видатний	Є залежний
9. _____ ревучий	Ж новітній
10. _____ брутальний	З миттєвий
11. _____ сучасний	И пересічний, посередній
12. _____ мальовничий	І дружній
13. _____ вічний	Ї вузький
14. _____ застарілий	Й давній
15. _____ лаконічний	К негарний

3

Виберіть правильну форму дієслова:

покидати чи **покинути**? (минулий час, інфінітив)

1. Минулого року засновники без пояснення _____ компанію.
2. У воєнний час більшості чоловікам заборонено _____ країну.

відчувати чи **відчути**? (теперішній час, минулий час)

3. Чи часто ви _____ хвилювання перед виступами?
4. Населення _____ масштаби економічної кризи.

ховати чи **поховати**? (теперішній час, минулий час)

5. Більшість українців _____ померлих за християнськими звичаями.
6. Мою двоюрідну бабусю _____ кілька днів тому.

вшановувати чи **вшанувати**? (інфінітив, теперішній час)

7. Запрошуємо у Національний художній музей, щоб _____ Василя Кричевського та його творчість.
8. Тараса Шевченка _____ по всьому світу — існує цілих 1384 пам'ятники поету!

очолювати чи **очолити**? (теперішній час, минулий час)

9. Хто _____ цьогорічні рейтинги у виборах на посаду президента?
10. Богдан Хмельницький _____ Військо Запорозьке для протидії Речі Посполитій.

вживати чи **вжити**? (інфінітив, теперішній час)

11. Як правильно _____ вираз «Борітеся — поборете» у цьому реченні?
12. Ми вже рік не _____ алкоголю, кави, чаю та шоколаду.

умирати (вмирати) чи умерти (вмерти)? (теперішній час, минулий час)

13. На превеликий жаль, тисячі українських героїв _____ у жорстокій боротьбі з російським агресором.
14. Григорій Сковорода _____ у 1794 році; на хресті над його могилою, на прохання самого Сковороди, написано: «Світ ловив мене, та не впіймав...».

4

Перекладіть українською мовою:

1. From this cliff (rock), we can see picturesque landscapes.

2. In his will, the poet asked to be buried in Kyiv, but it is not known where his grave is.

3. The prisoner was waiting for the court's decision in shackles.

4. Wow, we can hear how Dnipro roars from our house!

Відповіді на вправи

1

1. степу	5. Кров	9. Кайдани
2. Вкраїні	6. полину	10. новій
3. кручі	7. Молитися	11. тихим
4. ревучий	8. вставляйте	

2

1. Ї	6. А	11. Й
2. Д	7. Є	12. К
3. Г	8. И	13. З
4. Е	9. Б	14. Ж
5. І	10. Ґ	15. В

3

1. покинули	6. поховали	11. вжити
2. покидати	7. вшанувати	12. вживаємо
3. відчуваєте	8. вшановують	13. умирають
4. відчуло	9. очолює	14. вмер
5. ховають	10. очолив	

4

1. З цієї кручі (скелі) нам видно мальовничі краєвиди.
2. У заповіті поет просив поховати його у Києві, але не відомо, де знаходиться його могила.
3. В'язень чекає (очікує) рішення суду в кайданах.
4. Ого, ми можемо чути, як реве Дніпро, з нашого будинку!

Конспект уроку № 223

Українська поезія. Леся Українка «Contra spem spero!»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode223

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову і **наразі** також любить українську поезію, адже у нас **триває** така **лірична** серія епізодів про українські **вірші**.

Ми з вами вже прочитали вірш Сковороди «De libertate» на тему **свободи**, також вірш Тараса Шевченка «Заповіт», який символізує **боротьбу** українців.

А сьогодні пропоную вам ще одну **характеристику** українців як **народу** — це **незламність** — і вірш Лесі Українки «Contra spem spero!», який перекладаємо як «Без **надії** сподіваюсь».

Незламність — **дослівно** це можна перекласти як «invincibility», «indestructibility». Незламність.

Але ще більше мені подобається тут слово англійське «resilience», яке українською можна перекласти як «**стійкість**» або також «незламність».

І саме незламність, стійкість, надію **втїлює** і життя Лесі Українки, і її твори та її **програмовий**, можна сказати, вірш, який знають всі українці, — це «Contra spem spero!».

Насправді в українській літературі є такі твори, які, можливо, навіть трошки **набридли** українцям, бо ми їх занадто багато чуємо, читаємо в школі, вивчаємо **напам'ять**, і в результаті для українців ці твори перестають бути особливими. Можливо, вони **занадто пафосні** або **банальні**.

Але для вас тут цікаво, що це переважно нові твори і ви можете по-новому їх прочитати й **інтерпретувати**, і бути в українському контексті, тобто знати те, що знають всі українці, і так **долучатися**

наразі — presently, at the moment
тривати — to last, to continue (*imperfective*)
ліричний — lyrical
вірш — poem

свобода — freedom
боротьба — struggle

характеристика — characteristic
народ — nation, people
незламність = **стійкість** — invincibility, resilience
надія — hope (*noun*)
дослівно — literally

втїлювати, втілити — to embody, to implement (*imperfective, perfective*)
програмовий — program (*adjective*)
насправді — actually
набридати, набриднути — to bore (*imperfective, perfective*)
напам'ять — by heart
занадто — too much
пафосний — pompous
банальний — banal, mundane
інтерпретувати — to interpret (*imperfective*)
долучатися, долучитися — to join (*imperfective, perfective*)

краще до української культури.

Справді, для когось вірш «Contra spem spero!», може, звучить занадто пафосно, але в сучасних умовах, в умовах війни, російської **агресії** проти України, ми знову відкриваємо для себе цей вірш і читаємо його по-новому, бо розуміємо **цінність**, яку Леся Українка хотіла **передати**.

Це ось та незламність, яка була **притаманна насамперед** життю Лесі Українки. Ви можете послухати біографію Лесі Українки в нас на подкасті; я залишу посилання в **описі** до цього епізоду. Також ви можете пошукати епізод Лесі Українка у четвертому сезоні. Я подивилася, і це епізод номер 157, тобто ukrainianlessons.com/episode157.

У цьому епізоді ви можете дізнатися, чому, на жаль, ми часто асоціюємо Лесю Українку з боротьбою за своє життя, **оскільки** вона часто **хворіла** і **лікувалася**, була у різних лікарнях, **санаторіях**, щоби проходити лікування, тому не могла, наприклад, навчатися в університеті чи робити **кар'єру**.

А **натомість** вона навчалася сама, з дому, і багато читала, писала, **присвячувала** свій час та енергію, яка **лишалася** після боротьби з хворобою, саме на літературну творчість, і яка в неї є дуже багатою і **різноманітною**.

І, якраз коли Леся була **хвора** у 1890 році, вона написала вірш «Contra spem spero!», вірш про надію (з **латини** «Contra spem spero!» — «Без надії сподіваюсь»).

Це справді її **гімн** незламності. Ця поезія дещо довша, ніж ті, які ми читали в попередніх епізодах, тому пропоную **відразу** переходити до словничка.

агресія — aggression
цінність, цінності — value (*singular, plural*)
передавати, передати — to pass (*imperfective, perfective*)
притаманний — inherent, intrinsic
насамперед — first of all, primarily
опис — description

оскільки — since
хворіти — to be ill (*imperfective*)
лікуватися — to receive treatment (*imperfective*)
санаторій — sanatorium
кар'єра — career
натомість — instead
присвячувати, присвятити — to devote (*imperfective, perfective*)
лишатися, лишитися — to remain (*imperfective, perfective*)
різноманітний — various, diverse
хворий — ill, sick
латина — Latin
гімн — anthem, hymn
відразу — immediately, at once

Словничок

Геть!	Go away!
д́уми = думкí	thoughts
жаль	sorrow, pity
голосі́ння	wailing, lamentation
проми́нати, проми́нути	to pass by
молоді́ літа́ (рокí)	young years
крі́зь сльо́зи	through tears
лі́хо	disaster; evil
вбо́гий = бі́дний	poor
перелі́г	fallow land, farmland left unused for some time
сі́яти кві́тки	to sow flowers
барв́истий = ко́льоро́вий	colorful
гі́ркий	bitter
розта́вати, розта́нути	to melt
ко́ра	bark
льо́довий	ice (<i>adjective</i>), icy
схо́дити, зійти́	to go up/down; to sprout, to spring
крута́ гора́	steep mountain
кре́мінь крем'я́ний	flint, flintstone (<i>noun</i>) flint, flintstone (<i>adjective</i>)
ка́мінь кам'я́ний	stone (<i>noun</i>) stone (<i>adjective</i>)
підійма́ти	to raise
ва́га	weight
неві́дна ніч	invisible night
стуля́ти, сту́лити о́чі	to close eyes
прові́дна зі́рка	leading star, beacon
я́сний	bright
воло́дар, вла́дар (old); воло́дарка, вла́дарка (old)	owner (<i>male, female</i>)

 Вірш

Леся Українка

Contra spem spero!*

Гетьте, думи, ви хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть, думи сумні!

Я на вбогім сумнім перелозі
Буду сіять барвисті квітки,
Буду сіять квітки на морозі,
Буду лить на них сльози гіркі.

І від сліз тих гарячих розтане
Та кора льодовая, міцна,
Може, квіти зійдуть — і настане
Ще й для мене весела весна.

Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

В довгу, темную **нічку невидну**
Не **стулю** ні на хвилю **очей** —
Все шукатиму **зірку провідну**,
Ясну владарку темних ночей.

Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть думи сумні!

*«Без надії сподіваюсь» (з латини)

Українська поезія. Леся Українка «Contra spem spero!»

«Геть думи сумні», — у першій **строфі** Леся **звертається** до своїх думок, дум.

Гетьте, думи, ви хмари осінні!

«Гетьте», тобто «геть», «Геть (йдіть звідси!)», думи (думки), ви хмари осінні, — очевидно, вона порівнює свої **депресивні** думки з **осінніми**, **темними** хмарами.

Гетьте, думи, ви хмари осінні!

То ж тепера весна золота!

«Тож тепера»; «тепера» — це поетично «тепер весна золота».

Чи то так у жалю, в голосінні

Проминуть молодії літа?

Леся запитує, чи її «молодії», тобто «молоді літа», тобто «роки», «молоді роки» проминуть, тобто пройдуть у жалю.

строфа́ — strophe
зверта́тися, зверну́тися — to address
(imperfective, perfective)
хма́ра — cloud

депресі́вний — depressive
осі́нній — autumn (adjective)
те́мний — dark

Жаль — це **печаль, сум**.

«У голосінні». Голосіння — це сильний **плач і крик**.

Чи то так у жалю, в голосінні

Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись

Леся хоче сміятись крізь (**знахідний відмінок**) сльози. Крізь що? Крізь сльози.

Серед лиха співати пісні

Вона хоче співати пісні: серед (**родовий**) лиха. Серед чого? Серед лиха.

Лихо — це **біда, горе**, лихо, щось трагічне.

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,

Серед лиха співати пісні,

І далі:

Без надії таки сподіватись

Знову ж таки, я хочу «сподіватись без надії».

«Таки» — це **підсилювальна частка**. Таки сподіватись, все-таки сподіватись.

Жити хочу! Геть, думи сумні!

«Геть» — це, знову ж таки, ось це типове слово, щоб щось **відігнати**: «Геть звідси, думи сумні, **забирайтеся!**»

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,

Серед лиха співати пісні,

Без надії таки сподіватись,

Жити хочу! Геть, думи сумні!

Далі:

Я на вбогім сумнім перелозі

Буду сіять барвисті квітки

печаль = сум — sadness

плач — crying, weeping

крик — shout, scream (*noun*)

знахідний відмінок — accusative case

серед — among

родовий (відмінок) — genitive (case)

біда — misfortune

горе — sorrow

підсилювальна частка — reinforcing particle

відганяти, відігнати — to chase away, to banish (*imperfective, perfective*)

забиратися, забратися — to leave, to get lost (*imperfective, perfective*)

Переліг — це **поле** або земля, яку не **обробили**, не засіяли, тобто там нічого не **росте**. Через це переліг вбогий, тобто бідний: на ньому нічого не росте, нічого немає, це така сумна, **покинута** земля.

«Я на вбогім сумнім перелозі», — тут такі поетичні форми **прикметників**. Ми маємо замість «я на вбог~~ому~~ сумн~~ому~~ перелозі», маємо «я на вбог~~ім~~ сумн~~ім~~ перелозі» — це **скорочені форми** прикметників.

І вона буде на контрасті із цим вбогим, сумним перелогом сіяти барвисті, тобто кольорові, квітки: «Буду сіять барвисті квітки».

Буду сіять квітки на морозі

«На морозі» — тобто коли температура менша ніж нуль **градусів**, це мороз, коли ще холодно. Ці квітки, швидше за все, **замерзнуть** і не виростуть.

Буду сіять квітки на морозі,

Буду лить на них сльози гіркі.

Ви чуєте, що Леся вживає тут дієслова, які закінчуються на **м'який знак** — «сіять», «лить» замість «сіяти», «лити».

Знову ж таки, це поетичні форми інфінітивів. Сіять, лить. «Буду лить на них (тобто на квітки) сльози гіркі». Тут, бачите, прикметник стоїть після **іменника** — так саме часто вживають у поезії.

Таке ось **переставляння** слів — це називається **інверсія**, коли ми прикметники вживаємо після іменників, хоча зазвичай в українській мові прикметники перед іменниками.

Отже, «сльози гіркі» — це поетично, а «гіркі сльози» — це нормально, просто.

Я на вбогім сумнім перелозі

Буду сіять барвисті квітки,

Буду сіять квітки на морозі,

Буду лить на них сльози гіркі.

І від сліз тих гарячих розтане

Та кора льодовая, міцна

Знову ж таки, інверсія — «від сліз тих гарячих» замість «гарячих тих сліз».

пóле — field

обробляти, обробіти — to cultivate
(the land) (imperfective, perfective)

сіяти, засіяти — to sow
(imperfective, perfective)

рості, вірости — to grow
(imperfective, perfective)

покин^утий — abandoned

прикме́тник — adjective

скоро́чена фо́рма — shortened form

гра́дус — degree

замерза́ти, замерзну́ти — to freeze
(imperfective, perfective)

м'який знак — soft sign (in Cyrillic script)

лі́ти — to pour (imperfective)

іме́нник — noun

переставля́ння — rearranging

інве́рсія — inversion

І від сліз тих гарячих розтане

Та кора льодовая, міцна

«Льодова кора» — тобто, фактично, лід; «розтане» («will melt»), так, від її гарячих сліз.

І від сліз тих гарячих розтане

Та кора льодовая, міцна,

Може, квіти зійдуть

«Зійдуть» — тобто будуть рости.

Може, квіти зійдуть — і настане

Ще й для мене весела весна.

«І весела весна **настане**», — тобто прийде ще й для мене, також і для **поетеси**.

Може, квіти зійдуть — і настане

Ще й для мене весела весна.

Я на гору круту крем'яную

Буду камінь важкий підіймать

Знову ж таки, тут поетичний порядок слів, **так звана** інверсія.

Якщо сказати звичайним **реченням**, буде «Я буду підіймати важкий камінь на круту крем'яну гору» — це **правильний порядок слів**, а в поезії маємо:

Я на гору круту крем'яную

Буду камінь важкий підіймать

І, несучи вагу ту страшную,

Буду пісню веселу співать.

«Несучи вагу ту страшную» — це **дісприслівниковий зворот**; несучи **величезну**, тобто страшну, вагу, вона буде співати веселу пісню.

Це ще один контраст, а також це **згадка** про **міф**, **давньогрецький** міф про **Сізіфа** — Сізіф **змушений** підіймати на гору камінь, який постійно **спускається** вниз, назад, тобто Сізіф постійно піднімає камінь на гору і цей камінь **скочується** назад.

наставати, настати — to come, to occur
(imperfective, perfective)
поетеса — poet (female)

так званий — so-called

речення — sentence
правильний — correct
порядок слів — word order

дісприслівниковий зворот —
participle phrase

величезний — huge

згадка — mention (noun)

міф — myth

давньогрецький — ancient Greek

Сізіф — Sisyphus

змушений — forced

спускатися, спуститися — to descend,
to go down (imperfective, perfective)

скочуватися, скотітися — to roll down
(imperfective, perfective)

Саме Леся Українка порівнює себе із Сізіфом. В українській мові навіть є такий **фразеологізм** «сізіфова праця» — тобто це робота, яка не має результату, це дуже важка робота без результату. Сізіфова праця.

фразеологізм — idiom
сізіфова праця — Sisyphean task

*Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.*

Далі:

*В довгу, темную нічку невидну
Не стулю ні на хвильку очей*

Авторка «не стулить очей», тобто не буде спати «ні на хвильку». «Хвилька» — це ще менше, ніж хвилинка. «Ні на хвильку не стулю очей».

*В довгу, темную нічку невидну
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.*

Вона все шукатиме (тобто буде продовжувати шукати), шукати, все шукатиме провідну зірку.

Провідна зірка — це символ з **Біблії**, зірка, яка **вказала на місце народження** Ісуса Христа. Провідна зірка.

Біблія — Bible
вказувати, вказати — to point, to indicate
(imperfective, perfective)
місце народження — place of birth
Ісус Христос — Jesus Christ
яскравий — bright

Леся називає її «ясна владарка темних ночей» — «ясна», тобто «яскрава».

*В довгу, темную нічку невидну
Не стулю ні на хвильку очей,
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.*

І остання строфа — це **повтор** другої строфи, але вже зі словом «так» в позитивному тоні.

повтор — repetition

*Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,*

Без надії таки сподіватись,

Буду жити! Геть думи сумні!

Ось такий вірш **неймовірної** сили і незламності.

Чи потрібно вам тут проводити паралелі із **сучасністю**?

Очевидно, далеко не всі українці можуть мати в собі стільки **сили**, щоб боротися, як Леся, як це роблять наші **воїни Збройних Сил України**, наш президент, генерали, **військові медики**, **волонтери**.

Так, боротися дуже-дуже важко. Коли **здається**, надії вже немає, але ці люди не **опускають рук**; вони співають пісні серед лиха.

Можливо, ви бачили різні відео та тіктоки, де солдати **записують** пісні чи якісь веселі відео прямо на **фронті**. Так, вони справді підіймають важкий камінь, який, на жаль, знову і знову **котиться** вниз.

Ця неймовірна незламність наших **героїв** України дає віру, віру в **перемогу**, перемогу добра над злом. Бо хіба може бути **інакше**?

Не знаю, як вас, а мене дуже **вражають** і **дивують** ось ці вірші, які написані так давно, але змогли описати цінності та характеристики українців, які настільки актуальні й зараз, — це свобода, боротьба, незламність.

А зараз практикуйте свою **вимову** — слухайте і повторюйте за мною вірш!

неймовірний — incredible

сучасність — modernity

сіла — strength

воїн — warrior, serviceman

Збройні Сили України —

Armed Forces of Ukraine

військовий медик — military medic

волонтер — volunteer

здаватися, здатися — to seem

(*imperfective, perfective*)

опускати руки, опустити руки —

to give up (*imperfective, perfective*)

записувати, записати — to record

(*imperfective, perfective*)

фронт — frontline

котитися — to roll (*imperfective*)

герой — hero

перемога — victory

інакше — otherwise

вражати, врзати — to impress

(*imperfective, perfective*)

дивувати, здивувати — to surprise,

to astonish (*imperfective, perfective*)

вимова — pronunciation

Словничок (з прикладами)

Геть! • «Геть» — це типове слово, щоб щось відігнати: «Геть звідси, думи сумні, забирайтеся!» • Іді геть, я не хочу тебе бачити!	Go away! • «Go away» is a typical word to chase something away: «Go away, sad thoughts, get out!» • Go away, I don't want to see you!
дума = думка думи = думки • Гетьте, думи, ви хмари осінні! • Саме тут українці розходяться у думках. • Ми багато спілкуємося й обмінюємося думками на складні теми.	thought, opinion thoughts, opinions • Go away, thoughts, you are autumn clouds! • This is where Ukrainians differ in opinion. • We talk a lot and exchange thoughts on complex topics.
жаль • Леся запитує, чи її молоді роки пройдуть у жалью. • Його охопив жаль до пораненого звіра.	sorrow, pity • Lesia asks if her young years will be spent in sorrow. • He felt pity for the wounded animal.
голосіння • Чи то так у жалю, в голосінні проминуть молодії літа? • У натовпі почулось жіноче голосіння.	wailing, lamentation • Will young years pass by in sorrow, in lamentation? • A woman's wailing was heard in the crowd.
проминати, проминути • Чи мої молоді роки проминуть у жалю? • Проминав час, але група не могла прийняти рішення.	to pass by (imperfective, perfective) • Will my young years pass by in sorrow? • Time was passing, but the group could not come to a decision.
молоді літа (роки) • Чи то так у жалю, в голосінні проминуть молодії літа (= роки)? • У молодих літах (= роках) вона часто їздила за кордон.	young years • Will young years pass by in sorrow, in lamentation? • In her young years, she often traveled abroad.
крізь сльози • Ні, я хочу крізь сльози сміятись! • Цей фільм належить до традиції, де панує «сміх крізь сльози».	through tears • No, I want to laugh through tears! • This film belongs to the tradition where «laughter through tears» prevails.

лі́хо • Ні, я хочу крізь сльози сміятись, серед лі́ха співати пісні. • Пожежі в регіоні були серйозним стихійним лі́хом.	disaster; evil • No, I want to laugh through tears, sing songs in the midst of evil. • The fires in the region were a serious natural disaster.
вбо́гий = бі́дний • Я на вбо́гim сумнім перелозі буду сіяти барвісті квітки. • Кімната має вбо́гий (= бі́дний) інтер'єр.	poor • I will be sowing colorful flowers on a poor, sad fallow land. • The room has a poor interior.
перелі́г • Я на вбо́гim сумнім перелозі буду сіяти барвісті квітки. • Перелі́г — це поле або земля, яку не обробили, не засіяли.	fallow land, farmland left unused for some time • I will be sowing colorful flowers on a poor, sad fallow land. • Fallow land is a field or land that has not been cultivated or sown.
сіяти, посіяти квітки • Буду сіяти (= сіяти) барвісті квітки. • Ми посі́яли у саду квітки.	to sow, to plant flowers (imperfective, perfective) • I will be sowing colorful flowers. • We sowed flowers in the garden.
барві́стий = ко́льоро́вий • По́ле всте́лене барві́стими (= ко́льоро́вими) квітами. • Тобі подобається мій новий барві́стий шарф?	colorful • The field is covered with colorful flowers. • Do you like my new colorful scarf?
гі́ркий • Буду лить на них сльози гі́ркі. • Ця новина виявилася гі́ркою пілюлею для них.	bitter • I will be shedding bitter tears on them. • This news turned out to be a bitter pill for them.
розтава́ти, розта́нути • І від сліз тих гарячих розта́не та корá льодова́я, міцна́. • Че́рез плюсову́ температу́ру сніг па́дає і відра́зу розта́є.	to melt (imperfective, perfective) • And from those hot tears, the strong ice crust, will melt. • Because of the temperature above zero, the snow is falling and melting immediately.

корá • І від сліз тих гарячих розта́не та корá льодова́я, міцна́. • Ці дере́ва захи́щені товсто́ю коро́ю. • Фіксува́лася підви́щена активні́сть в ліві́й корі́ головно́го мо́зку.	bark, crust, cortex • And from those hot tears, the strong ice crust will melt. • These trees are protected by thick bark. • Increased activity in the left cerebral cortex was recorded.
льодови́й • Розта́не та корá льодова́я, міцна́. • Спортсме́ни трену́ються на льодово́му стадіо́ні.	ice, icy (adjective) • That strong ice crust will melt. • Athletes train at the ice stadium.
схо́дити, зійти́ • Мо́же, кві́ти зйдуть — і наста́не ще й для ме́не весéла весна́. • На доро́гу зйшли́ чоти́ри лаві́ни.	to go up/down, to descend; to sprout, to spring (imperfective, perfective) • Maybe the flowers will sprout — and a fun spring will come for me too. • Four avalanches descended on the road.
крута́ горá • Я на го́ру круту́ крем'яну́ю б́ду ка́мінь важкий підійма́ть. • Фортифіка́ційна спору́да розташо́вана на круті́й горі́.	steep mountain • I will be lifting a heavy stone up a steep flint mountain. • The fortification is located on a steep mountain.
кре́мінь крем'яни́й • Я на го́ру круту́ крем'яну́ю б́ду ка́мінь важкий підійма́ть. • Він тверди́й, як кре́мінь — його́ рі́шення непохі́тне.	flint, flintstone (noun) flint, flintstone (adjective) • I will be lifting a heavy stone up a steep flint mountain. • He is hard as flint — his decision is unwavering.
ка́мінь кам'яни́й • Б́ду ка́мінь важкий підійма́ть. • Сізі́ф зму́шений підійма́ти на го́ру ка́мінь, який по́стійно скóчується вниз. • Які бу́ли зна́ряддя пра́ці кам'яно́го ві́ку?	stone (noun) stone (adjective) • I will be lifting a heavy stone. • Sisyphus is forced to lift a stone up a mountain, which keeps rolling down. • What were the tools of the Stone Age?

підіймати, підійняти • Буду ка́мінь важкий підійма́ть (= підійма́ти). • Підіймі́ть ру́ку, хто зна́є ві́дповідь на це пита́ння.	to raise, to lift (imperfective, perfective) • I will be lifting a heavy stone. • Raise your hand who knows the answer to this question.
вага́ • І, несучи вагу́ ту страшну́ю, буду́ пісню́ веселу́ співа́ть. • У мене́ недоста́тня вага́, мені́ тре́ба ча́стіше їсти.	weight • And, carrying that terrible weight, I will be singing a cheerful song. • I am underweight, I need to eat more often.
неві́дна ніч • В до́вгу, те́мну́ю нічку́ (= ніч) неві́дну. • Неві́дними но́чами зако́хані та́ємно зустрі́чалися.	invisible night • In the long, dark, invisible night. • The lovers secretly met on invisible nights.
стуля́ти, сту́лити о́чі • Не стулю́ ні на хви́льку очей. • У давньогре́цькому мі́фі бог Гіпно́с ніко́ли не стуля́в очей.	to close eyes (imperfective, perfective) • I won't close my eyes for a moment. • In ancient Greek myth, the god Hypnos never closed his eyes.
прові́дна зі́рка • Все шука́тиму зі́рку прові́дну́, я́сну вла́дарку те́мних но́чей. • Прові́дна зі́рка — це сі́мвол з Бі́блії, зі́рка, яка́ вказа́ла на місце наро́дження Ісу́са Хри́ста.	leading star, beacon • I will always look for a leading star, a bright lord of dark nights. • The leading star is a symbol from the Bible, the star that pointed to the birthplace of Jesus Christ.
я́сний • Все шука́тиму зі́рку прові́дну́, я́сну вла́дарку те́мних но́чей. • Сьо́годні надво́рі я́сна і прие́мна пого́да.	bright, clear • I will always look for a leading star, a bright lord of dark nights. • Today the weather outside is clear and pleasant.

володар, владар (old); володарка, владарка (old) • Ясна владарко (= володарко) темних ночей! • Олександр Македонський був володарем величезних територій.	owner, ruler, lord (male, female) • <i>Bright lord of dark nights!</i> • <i>Alexander the Great was the owner of huge territories.</i>

Завершення

На завершення, як завжди, хочу **порадити** вам додаткове читання.

Це будуть три вірші, які написані досить легко, і, разом з тим, у них чудово **відчувається** унікальний стиль Лесі Українки. Ці вірші, можна сказати, трошки позитивніші, не настільки **драматичні**, але теж дуже гарні.

Це вірш «[Хотіла б я піснею стати](#)» — це невеликий, такий легкий і приємний вірш, який буде не дуже важко читати, навіть якщо у вас ще невисокий рівень.

Далі, вірш «[Стояла я і слухала весну](#)» — це коротенький вірш, який зараз дуже актуальний, коли приходить весна **нарешті**.

І «[Тиша морська](#)» — це вірш, написаний Лесею Українкою в Криму, у **Євпаторії**. Він цікавий, тому що описує такий дуже **мирний, приємний пейзаж** моря, який дуже контрастує зараз із тим, що **відбувається** в Криму.

Отже, усі ці три вірші — це «Хотіла б я піснею стати», «Стояла я і слухала весну» і «Тиша морська» — усі ви можете знайти в інтернеті за нашими **посиланнями**, які будуть на сторінці епізоду, а також там до всіх цих віршів є аудіозаписи, тому ви зможете навіть послухати їх, що чудова практика для вас.

Це буде сторінка ukrainianlessons.com/episode223.

А також один із цих віршів ми додамо у **вправи** в конспект уроку. Там, як завжди, буде повний транскрипт усього, що я кажу в епізодах, переклад складних слів, словничок з додатковими **прикладми** для вас.

ра́дити, пора́дити — to advise, to recommend (*imperfective, perfective*)

відчува́тися, відчу́тися — to be felt (*imperfective, perfective*)
драматичний — dramatic

нарешті — finally

Євпаторія — Yevpatoria
ми́рний — peaceful
при́ємний — pleasant
пейза́ж — scenery
відбува́тися, відбу́тися — to happen (*imperfective, perfective*)
поси́лання — link(s)

впра́ва — exercise

при́клад — example

Тому, якщо ви ще не оформили преміум, дізнавайтесь більше про це на сторінці епізоду: ukrainianlessons.com/episode223.

Без надії сподівайтесь, вірте у перемогу України і **підтримуйте** нас, як тільки можете: донатом, волонтерством, протестом чи добрим словом для українців, яких ви знаєте.

Дякую вам і Слава Україні! Героям Слава!

підтримувати, підтримати — to support
(imperfective, perfective)

Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Лесі Українки «Contra spem spero!», вставте пропущені слова:

Гетьте, думи, ви хмари осінні!

То ж тепера весна 1. _____!

Чи то так у жалю, в 2. _____

Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу 3. _____ сльози сміятись,

Серед лиха співати пісні,

Без 4. _____ таки сподіватись,

Жити хочу! Геть, думи сумні!

Я на вбогім сумнім перелозі

Буду сіять 5. _____ квітки,

Буду сіять квітки на морозі,

Буду лить на них сльози 6. _____.

І від сліз тих гарячих розтане

Та 7. _____ льодовая, міцна,

Може, квіти зійдуть — і настане

Ще й для мене весела 8. _____.

Я на гору круту крем'яную

Буду 9. _____ важкий підіймать

І, несучи вагу ту страшную,

Буду пісню веселу 10. _____.

В довгу, темную нічку невидну

Не стулю ні на 11. _____ очей —

Все шукатиму зірку 12. _____,

Ясну владарку темних ночей.

Так! я буду крізь сльози сміятись,

Серед 13. _____ співати пісні,

Без надії таки сподіватись,

Буду жити! Геть думи 14. _____!

2

Вставте пропущені дієслова у вірш Лесі Українки «Хотіла б я піснею стати»:

лунали б	розносив	буяти
упасти	полинати	літати
		стати

Хотіла б я піснею 0. стати
 У сюю хвилину ясну,
 Щоб вільно по світі 1. _____,
 Щоб вітер 2. _____ луну.

Щоб геть аж під яснії зорі
 3. _____ співом дзвінким,
 4. _____ на хвилі прозорі,
 5. _____ над морем хибким.

6. _____ тоді мої мрії
 І щастя моє таємне,
 Ясніші, ніж зорі яснії,
 Гучніші, ніж море гучне.

I would like to become a song
 In this clear moment,
 To freely fly around the world,
 For the wind to spread the echo.

To soar up to the bright stars
 With a ringing chant,
 To fall on transparent waves,
 To thrive over the fickle sea.

Then my dreams would resound
 And my secret happiness,
 Brighter than the bright stars,
 Louder than the loud sea.

(close translation by ChatGPT)

3

Опрацюйте уривок з вірша і таблицю:

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії **таки** сподіватись,
Жити хочу! Геть, думи сумні!

Правила написання частки «таки»

Через дефіс

Частку **таки** пишемо через дефіс, коли вона стоїть **після слова**, яке підсилює.

- Я **все-таки** пішов на концерт Шопена.
I still went to the Chopin concert.
- Сергій **зважився-таки** освідчитися Оксані в коханні.
Serhii finally decided to confess his love to Oksana.
- **Зараз-таки** підемо вечеряти!
We will go to dinner now!

Окремо

1. Частку **таки** пишемо окремо, коли вона стоїть **перед словом**, яке підсилює.

- Вона **таки** перемогла в змаганнях.
She still won the competition.
- У магазин пішов **таки** він.
It was he who went to the store.
- **Таки** довго не могли обрати готель.
They could not choose a hotel for such a long time.

2. Частку **таки** пишуть окремо, якщо між нею й словами, які вона підсилює, стоїть **інша частка**.

- Це завдання **все ж таки** не було виконане.
After all, this task was not completed.

Вставте частку «таки» у речення. Де потрібно, напишіть її з дефісом (-):

0. Без надії таки сподіваюсь.
1. Після довгих пошуків ми _____ знайшли книжку про українське мистецтво.
2. Ми все _____ змогли знайти компроміс.
3. _____ ні, я не буду їсти вареники без сметани!
4. Сусід погодився _____ допомогти з ремонтом.
5. Ви _____ пригадали, де залишили ключі?
6. Усе ж _____ ця мандрівка була незабутньою.
7. Чи будеш пити чай _____ з лимоном?
8. Вони закінчили _____ проєкт, який довго обговорювали на засіданні.
9. Команда дослідників виграла _____ Нобелівську премію з фізики.
10. _____ отримав двійку за списане домашнє завдання?
11. Усе _____, попри те, що ми провакциновані, ми _____ захворіли на ковід.
12. Ти знайшов _____ втрачений гаманець!

4

Перекладіть українською мовою:

1. «Get out of here, you brought me a lot of grief and evil!» Lesia said through tears.

2. The ice melted on the steep mountain and, in a few weeks, we sowed colorful flowers there.

3. Do not lift this stone — it is a huge weight!

4. Despite the invisible night, I will not close my eyes until I see the guiding star.

Відповіді на вправи

1

1. золота	8. весна
2. голосінні	9. камінь
3. крізь	10. співать
4. надії	11. хвилю
5. барвисті	12. провідну
6. гіркі	13. лиха
7. кора	14. сумні

2

1. літати	4. Упасти
2. розносив	5. Буяти
3. Полинати	6. Лунали б

3

1. таки знайшли	7. таки з лимоном
2. все-таки	8. закінчили-таки
3. Таки ні	9. виграла-таки
4. погодився-таки	10. Таки отримав
5. таки пригадали	11. Усе-таки, таки захворіли
6. Усе ж таки	12. знайшов-таки

4

1. «Геть звідси, ти приніс мені багато горя і лиха (зла)!» — сказала Леся крізь сльози.
2. Лід розтанув на крутій горі (= на крутій горі розтанув лід), і за кілька тижнів ми посіяли (засіяли) там барвисті (кольорові) квітки.
3. Не підіймай (піднімай) цей камінь — це величезна вага!
4. Попри (незважаючи на) невидну ніч, я не стулю очей, поки не побачу провідну зірку.

Конспект уроку № 224

Українська поезія. Олександр Олесь «О слово рідне! Орле скутий!..»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode224

Вступ

Вітаю! Це Анна Огойко, і це подкаст «Уроки української», в якому зараз ми з вами читаємо українську **поезію** й **пов'язуємо** її з **актуальними** цінностями для українців.

У попередніх епізодах ми вже з вами **розглянули** такі цінності, як **свобода** у поезії Григорія Сковороди, **боротьба**, про яку так багато і **натхненно** писав Тарас Шевченко, і **незламність** — незламність Лесі Українки.

А сьогодні ми розглянемо ще одну таку близьку для вас і для мене цінність, як українська мова, а саме рідна мова і **значення** рідної мови для українців.

Рідна мова — це дуже таке широке **поняття**; «рідний» означає «свій», «своєї родини», «свого **роду**»: рідне місто, рідна школа, рідна мова.

Усе це важливі поняття, які надають нам **певного** відчуття **належності**, належності до певної групи людей.

У школі один із наших перших **предметів у початковій школі** називається «Рідна мова» — це мова нашого роду, нашої країни, те, що **поєднує** нас і **відмежовує** нас від інших народів.

Це наша чудова, **калинова** українська мова.

Про українську мову було написано багато поезій в українській історії. Звісно, поети, по-перше, **оспівають** красу української мови, а, по-друге, говорять про її **важливість**, її роль у нашій історії та культурі.

Бо в Україні рідна мова виконує не тільки функцію **спілкування**, так, а є набагато більшою, справді важливою цінністю.

по́езія — poetry

пов'язувати, пов'язати — to connect, to link (*imperfective, perfective*)

актуальний — relevant

розглядати, розглянути — to consider, to view (*imperfective, perfective*)

свобода — freedom

боротьба — struggle

натхненно — inspiringly

незламність — invincibility

значення — meaning

поняття — concept, notion

рід — clan

пéвний — certain

нале́жність — belonging

предме́т — subject

початко́ва шко́ла — elementary school

поє́днувати, поє́днати — to unite (*imperfective, perfective*)

ві́дмежовувати, ві́дмежувати — to separate (*imperfective, perfective*)

калі́новий — viburnum (*adjective*)

оспі́увати, оспіва́ти — to praise (*imperfective, perfective*)

важли́вість — importance

спі́лкува́ння — communication

І про роль української мови ми **дізнаємося** сьогодні з поезії Олександра Олесь «О слово рідне! Орле скутий!..». Цей вірш був написаний більш ніж 100 років тому — у 1907 році — і належить до одних із **програмових творів** поета Олександра Олесь.

Олександр Олесь тут пише ніби **звернення** до слова, і слово тут є ніби синонімом до мови, української мови.

Що варто **згадати** про Олександра Олесь? Це один із перших українських поетів-**символістів**; він писав на початку ХХ століття.

Це дуже такий тонкий **лірик**, і писав **неймовірні** вірші з великою кількістю символів.

Народився Олександр Олесь на **Харківщині**, жив і працював у Харкові, потім у Києві у молоді роки.

Але коли почався **більшовицький переворот** і революція в Україні, на початку 20-х років Олександр Олесь із сім'єю, з **дружиною** та сином, був **змушений** виїхати **за кордон**: спочатку в Будапешт, а потім у Відень і **врешті-решт** у Прагу, у Чехію.

Це така типова історія, наразі теж, коли ми маємо людей, які виїжджають з України з певних причин, які від них не залежать, з історичних причин.

Фактично Олександр Олесь із сім'єю теж були **біженцями**, і все своє **подальше** життя Олександр Олесь провів за кордоном, що було дуже важко для нього.

Йому було тяжко жити **поза** Україною, але він продовжував писати, розвивати українську мову і навіть допомагати українцям, які, наприклад, **постраждали** від **Голодомору**.

Крім того, його син — це також відомий український поет Олег Ольжич — брав активно участь у **русі опору** під час **Другої світової війни** в Україні й був **арештований нацистами** і, на жаль, помер у **концтаборі**.

І **буквально** через кілька місяців після **смерті** сина помер і Олександр Олесь.

Можна собі уявити, наскільки важкими були ці його **останні** роки життя за кордоном під час Другої світової війни.

Але вірш, який ми сьогодні будемо читати, Олександр Олесь написав ще в Україні, ще задовго до свого **переїзду**.

І вже тоді у цій поезії прозвучали такі важливі ідеї про роль української мови, цінність українського слова, яке потрібно **оберігати**, чим **взагалі** займався все своє життя Олександр Олесь, навіть живучи за кордоном.

дізнаватися, дізнатися — to discover, to find out (*imperfective, perfective*)
програмовий твір — major work (magnum opus)

звернення — appeal, address

згадувати, згадати — to recall, to mention (*imperfective, perfective*)

символіст — symbolist

лірик — lyric poet

неймовірний — incredible

Харківщина — Kharkiv region

більшовицький — Bolshevik

переворот — coup d'état

дружина — wife

змушений — forced

за кордон — abroad

врешті-решт — finally

біженець, біженці — refugee (*singular, plural*)

подальший — further

поза — outside

страждати, постраждати — to suffer (*imperfective, perfective*)

Голодомор — Holodomor (famine in 1932-1933)

рух опору — resistance movement

Друга світова війна — Second World War

арештований — arrested

нацист — Nazi (*noun*)

концтабір — concentration camp

буквально — literally

смерть — death

останній — last

переїзд — moving (*noun*)

оберігати, оберегти — to protect, to guard (*imperfective, perfective*)

взагалі — generally

Зараз пропоную перейти до словничка, тобто я дам вам слова, які є досить складними у цій поезії. Тому повторюйте їх за мною, а також слухайте переклад!

Словничок

рідний	native
орел	eagle
скутий	constrained, enchained
чужинець	stranger
кинутий	thrown; abandoned
сміх	laughter
співочий	singing
грім	thunder
безпам'ятно	mindlessly
шум	noise, rustle
зоря = зірка	star
блакитноокий	blue-eyed
шовк шовковий	silk (<i>noun</i>) silk (<i>adjective</i>), made of silk
спів	singing
рев = ревіння	roar, roaring
меч	sword
спинятися, спинітися	to stop
осявати, осяяти	to illuminate something
край	land
розлітатися, розлетітися	to fly away; to disperse
судний судний день	judgment (<i>adjective</i>) Judgment Day

 Вірш

Олександр Олесь

О слово рідне! Орле скутий!..

О слово **рідне!** **Орле** **скутий!**
Чужинцям **кинута** на **сміх!**
Співочий **грим** батьків моїх,
Дітьми **безпам'ятно** забутий.

О слово рідне! **Шум** дерев!
Музика **зір** **блакитнооких,**
Шовковий **спів** степів широких,
Дніпра між ними левій **рев...**

О слово! Будь **мечем** моїм!
Ні, сонцем стань! вгорі **спинися,**
Осяй мій **край** і **розлетися**
Дощами **судними** над ним.

Українська поезія. Олександр Олесь «О слово рідне! Орле скутий!..»

Отже, «О слово рідне! Орле скутий!» — це **звертання**, і звертаємося ми часто у **кличному відмінку**.

Але кличний відмінок можемо утворити тільки від **чоловічого і жіночого роду**. Наприклад, «орел», «орле» — це кличний відмінок, а от «слово» — це **середній рід**, тому тут так і говоримо просто «слово».

О слово рідне! Орле скутий!

«Скутий орел» — це орел у **неволі**. Орел — це така велика пташка, яка **символізує** свободу, бо він дуже любить літати на волі.

А от «орел скутий» або «скутий орел» — це орел, який не може літати.

Отже, тут мова у нас як скутий орел: мова не може **розвиватися**, не може **існувати**.

О слово рідне! Орле скутий!

Чужинцям кинуте на сміх!

«Чужинцям» — це **давальний відмінок**: кому? — **множина** — «чужинцям».

Чужинцям кинуте на сміх!

Чужинці — це як **іноземці**, але більше негативне поняття, так. Чужинці — це ті, хто чужі, хто не свої, хто не живе тут, так. Це чужинці.

«Кинуте на сміх»; слово «кинуте» — це дієприкметник. Це **пасивний дієприкметник**, тому що слово було «кимось кинуте».

В українській мові набагато типовішими є саме пасивні дієприкметники: слово «кинуте на сміх» — кинуте, щоб з нього сміялись.

О слово рідне! Орле скутий!

Чужинцям кинуте на сміх!

Співочий грім батьків моїх,

«Співочий» — це той, який вміє гарно співати. Наприклад, кажуть часто, що українська **нація** — це співоча нація; ми багато

звертання — address (*noun*)

кличний відмінок — vocative case

чоловічий рід — masculine gender

жіночий рід — feminine gender

середній рід — neuter gender

неволія — captivity

символізувати — to symbolize (*imperfective*)

розвиватися, розвинути — to develop (*imperfective, perfective*)

існувати — to exist (*imperfective*)

давальний відмінок — dative case

множина — plural (*noun*)

іноземець — foreigner

пасивний дієприкметник — passive participle

нація — nation

співаємо.

«Співочий ґрім»; тут слово — це як ґрім, щось таке сильне, **потужне, голосне**, як українська мова — сильна.

«Співочий ґрім батьків моїх», — тобто для батьків, для попереднього **покоління** мова — це було щось таке дуже сильне.

Але далі ми маємо:

Дітьми безпам'ятно забутий.

Тут контраст, що для батьків це був сильний, співочий ґрім, але для дітей це щось **забуте** — про нього діти забувають. Діти забувають рідне слово: «Дітьми безпам'ятно забутий».

Насправді **правильний наголос** буде «дітьми», так, «дітьми» — це правильно. Але тут, в поезії, маємо «дітьми» і маємо теж пасивний дієприкметник — «забутий».

«Діти забули», отже, слово «було забуте» — це дієприкметник, знову ж таки.

І «безпам'ятно» — це **прислівник**, який означає «без пам'яті», тобто «**назавжди** забутий».

О слово рідне! Орле скутий!

Чужинцям кинуте на сміх!

Співочий ґрім батьків моїх,

Дітьми безпам'ятно забутий.

І наступна **строфа**:

О слово рідне! Шум дерев!

Знову звертаємося до слова, але тепер це «шум дерев».

«Шум» — **іменник** від «шуміти».

Музика зір блакитнооких,

Знову ж таки, «музіка» — це неправильний наголос, більше тут **вживаємо** як поетичний наголос. Правильно «му́зика», «му́зика зір».

«Зір» — це **родовий відмінок** множини від «зорі». Відбувається **чергування**: «зорі — «зір», «о» — «і».

«Музика зір блакитнооких»; **блакитні** очі — це символ води,

потужний — powerful

голосний — loud

покоління — generation

забутий — forgotten

правильний — correct

наголос — stress mark, stress

прислівник — adverb

назавжди — forever

строфа — strophe

іменник — noun

вживати, вжити — to use
(imperfective, perfective)

родовий відмінок — genitive case
чергування — alternation

блакитний — light blue

неба, символ загалом України. Блакитноокий.

І далі:

Шовковий спів степів широких,

«Спів» — від «співати»; «спів шовковий» — тобто «**ніжний**», «**лагідний**».

ніжний = лагідний — tender

Шовковий спів степів широких,

Дніпра між ними левій рев...

І між ними (це між **степами**), між степами ми чуємо рев Дніпра.

степ — steppe

«Рев» або «ревіння» — від «ревіти» — це такий потужний, сильний звук, схожий на ревіння **лева**.

лев — lion

«*Левій рев*»; «*левій*» — це теж поетично, тут ми більше говоримо «**левиний**». «Левиний рев», «рев лева».

Отже:

О слово рідне! Шум дерев!

Музика зір блакитнооких,

Шовковий спів степів широких,

Дніпра між ними левій рев...

Тут вже ми маємо таке **порівняння** українського слова із різними **явищами природи**, наскільки українська мова різноманітна і красива.

порівняння — comparison

явище природи — natural phenomenon

І наступна строфа:

О слово! Будь мечем моїм!

«Будь», **орудний відмінок** (чим?) — інструмент, так — орудний відмінок.

орудний відмінок — instrumental case

«*Будь мечем моїм*», — тобто «будь моєю **зброєю**».

збрóя — weapon

Ні, сонцем стань!

«Стань» — знову ж таки, орудний відмінок: стань чим? Стань **сонцем**.

сóнце — sun

вгорі спинися,

«Спинися» — це літературне до «зупинися».

Осяй мій край і розлетися

«Осяй» — **наказовий спосіб**. «Осяй», тобто «світло подаруй моєму краю», «осая мій край, мою землю, і розлетися».

«Розлетітися» — це полетіти у різні боки, в різні місця. Наприклад, «**пташки** розлетілися», тобто полетіли в різні місця.

Так само «розійтися», так, розійтися, піти в різні місця: «ми розійшлися», «ми пішли в різні боки».

Осяй мій край і розлетися

Дощами судними над ним.

«Розлетися дощами судними», «розлетися у формі дощів», як «судні дощі».

Знову ж таки, «судний» — це пов'язаний із тим **біблійним** поняттям **Страшного суду**. Суд або **Божа кара**.

«Суд Божий» — це, можна сказати, певна ідея **перемоги** добра над злом, **справедливість**. Божий суд.

І от «судні дощі» — це якраз символ певної справедливості.

О слово! Будь мечем моїм!

Ні, сонцем стань! вгорі спинися,

Осяй мій край і розлетися

Дощами судними над ним.

Отже, в першій строфі ми чули, як слово було у символі skutого орла — це skutий орел, який не може літати, у нього немає свободи.

У другій строфі ми чули слово як музику: це і шум дерев, і шовковий спів степів, і Дніпра рев.

І у третій строфі автор пропонує своє **бажання**, він хоче, щоб слово стало мечем, тобто **нехай** українська мова допомагає українцям **боротися**, як зброя. Нехай слово також стане сонцем і розлетиться всюди, отримає свободу.

Тут ми **почули** ще один вірш, який так **відгукується** своєю актуальністю у наші дні.

На сьогодні **триває** третій рік **повномасштабної війни** в Україні. І на початку цієї війни багато українців, особливо дітей, змушені були покинути Україну.

наказовий спосіб — imperative mood

пташка — bird (*diminutive*)

біблійний — Biblical

Страшний суд — Last Judgment

Божа кара — God's punishment

перемога — victory

справедливість — justice

бажання — desire, wish

нехай — let

боротися — to struggle (*imperfective*)

чути, почути — to hear
(*imperfective, perfective*)

відгукватися, відгукнутися — to echo,
to respond (*imperfective, perfective*)

тривати — to last (*imperfective*)

повномасштабна війна — full-scale war

І тепер, знову, як і в роки Олександра Олеся, може **скластися** така ситуація, що тільки батьки будуть добре пам'ятати українську мову, а діти можуть її забувати.

І тоді ось ця українська мова може стати безпам'ятно забутою, але ми повинні пам'ятати про цінність української мови, про її **красу**, але **насамперед** і про її роль як потужної зброї у боротьбі, у нашій теперішній тяжкій боротьбі за свободу.

Українська мова відіграє вирішальну роль над тим, як ми можемо відмежувати себе від **ворога**, який розмовляє іншою, російською мовою.

Тому нехай українська мова стане нашим мечем — ми будемо її разом з вами вивчати, поширювати, розвивати, щоб врешті-решт українська мова стала сонцем, яке принесе нам **мир** і справедливість, справедливу перемогу України у нашій боротьбі. Слухайте і повторюйте!

складатися, скластися — to play out, to happen (*imperfective, perfective*)

краса — beauty

насамперед — primarily

ворог — enemy

мир — peace

Словничок (з прикладами)

рідний • «Рідний» означає «свій», «своїї родини», «свого роду»: рідне місто, рідна школа. • А сьогодні ми розглянемо значення рідної мови для українців.	native • «Native» means «of one's own», «of one's family», «of one's clan»: native city, native school. • And today we will consider the importance of the native language for Ukrainians.
орел, орлі • О слово рідне! Орле скүтий! • Орлі часто прикрашають герби країн.	eagle (singular, plural) • Oh native word! Chained eagle! • Eagles often adorn the coats of arms of countries.
скүтий • «Скүтий орел» — це орел у неволі, який не може літати. • Вона скүта у своїх повноваженнях.	constrained, enchained • An «enchained eagle» is an eagle in captivity that cannot fly. • She is constrained in her authority.
чужинець, чужинці • Чужинцям кінуте на сміх! • Чужинці — це як іноземці, але більш негатівне поняття.	stranger (singular, plural) • Thrown to strangers for a laugh! • Strangers are like foreigners, but more of a negative concept.
кінутий • Чужинцям кінуте на сміх! • Ми виявилися кінутими напризволяще.	thrown; abandoned • Thrown to strangers for a laugh! • We found ourselves left high and dry.
сміх • Аудиторія відреагувала сміхом на дотепний жарт. • Нашій компанії було зовсім не до сміху.	laughter • The audience reacted with laughter to the witty joke. • Our company was not at all in the mood for laughter.
співочий • Співочий грім батьків моїх. • Часто кажуть, що українська нація — це співоча нація.	singing • The singing thunder of my parents. • It is often said that the Ukrainian nation is a singing nation.

грім - Тут слово — це як грім, щось такé сільне, потужне, голосне. - Ніч розриває гуркіт гро́му.	thunder - Here the word is like thunder, something so strong, powerful, loud. - The night is torn apart by the rumble of thunder.
безпа́м'ятно - Дітьми безпа́м'ятно забутий. - Українська мо́ва мо́же ста́ти безпа́м'ятно забу́тою, то́му ми по́винні ї́й вивча́ти і плека́ти.	mindlessly, forgetfully - Forgotten mindlessly by children. - The Ukrainian language can become mindlessly forgotten, therefore, we must study and nurture it.
шум - У дру́гій стро́фі ми чу́ли сло́во як му́зику: це і шум дере́в, і шовко́вий спі́в степі́в, і Дніпра́ рев. - Я не почу́ла пита́ння се́ред ву́личного шу́му.	noise, rustle - In the second strophe, we heard the word as music: it is the noise of the trees, and the silken singing of the steppes, and the roar of the Dnipro. - I didn't hear the question amid the street noise.
зоря́ = зі́рка - Му́зика зі́р блакитноо́ких. - Вони́ милува́лися зо́рями́ (= зі́рка́ми) всю ніч.	star - The music of blue-eyed stars. - They were admiring the stars all night long.
блакитноо́кий - Му́зика зі́р блакитноо́ких. - Блакитноо́кій дити́ні купи́ли си́ній шарф.	blue-eyed - The music of blue-eyed stars. - They bought a blue scarf for a blue-eyed child.
шовк шовко́вий Шовко́вий спі́в степі́в широ́ких. - Цей бренд виготовля́є одя́г ви́ключно з шовку́.	silk (noun) silk (adjective), made of silk - The silk singing of wide steppes. - This brand makes clothes exclusively from silk.
спі́в - Шовко́вий спі́в степі́в широ́ких. - Моя́ подруга займа́ється спі́вом у місце́вому хори́.	singing - The silk singing of wide steppes. - My friend engages in singing in the local choir.

рев = ревіння • Дніпра між ними лівий рев... • Група туристів почула ревіння дикого звіра.	roar, roaring • Lion's roar of the Dnipro between them... • A group of tourists heard the roar of a wild beast.
меч • О слово! Будь мечем моїм! • Середньовічні лицарі воювали за допомогою мечів.	sword • Oh word! Be my sword! • Medieval knights fought with swords.
осявати, осяяти • Осяй мій край і розлетіся дощами сьдними над ним. • Сонце осяювало нас своїми променями протягом мандрівки.	to illuminate something, to shine (imperfective, perfective) • Illuminate my land and disperse the rains of judgment over it. • The sun was shining its rays on us during the journey.
край • Осяй мій край і розлетіся дощами сьдними над ним. • Поета вирізняла любов до рідного краю і мови.	land • Illuminate my land and disperse the rains of judgment over it. • The poet stood out with his love for his motherland and language.
розлітатися, розлетітися • Наприклад, «пташки розлетілися», тобто полетіли в різні місця. • Новини жовтої преси миттєво розлітаються.	to fly away; to disperse; to spread (imperfective, perfective) • For example, «the birds flew away», i.e. they flew to different places. • News from the tabloids spreads instantly.
судний судний день • «Судний» — це пов'язаний із тим біблійним поняттям Страшного суду. • Головному герою притаманний страх судного дня.	judgment (adjective) Judgment Day • «Judgment» means related to the biblical concept of the Last Judgment. • The main character has an inherent fear of Judgment Day.

Завершення

На **завершення**, як завжди, хочу порадити вам ще, що можна почитати з Олександра Олеся.

Тут сьогодні буде один вірш, який є фактично певною **перлиною** української **інтимної** поезії, вірш, який знають всі українці і який починається словами «Сміються, плачуть **солов'ї**».

Це також відома пісня-**романс**. Ви можете послухати в інтернеті. Вірш називається «**Чари ночі**». Ви можете знайти його в інтернеті, а також я залишу посилання на сторінці цього епізоду.

А, крім того, хочу порадити вам ще дві поезії, які мають тему української мови — це вірш Максима Рильського «**Мова**». З цього вірша українці знають рядки: «Як **парость виноградної лози, плекайте мову**». Це про те, як **піклуватися** про українську мову.

І більш **модерний** вірш з 90-х років Івана Малковича «**Свічечка букви І**» про те, як **зберігати** українську мову серед дітей.

Посилання на ці вірші будуть на сторінці цього епізоду:
ukrainialessons.com/episode224.

Також на цій сторінці ви можете дізнатися, як оформити преміумпідписку й отримувати наші конспекти, а в конспекті ви знайдете вірш, повний транскрипт того, що я говорила, словничок з додатковими **реченнями** і вправи.

Наприклад, сьогодні я планую додати вправи про практику дієприкметників, таких як «забутий», «кинутий», також орудний відмінок, вправу, де треба вставляти **пропущені** слова, і вправа на переклад.

Такі ось конспекти з вправами ви можете отримувати за преміумпідпискою, більше про яку дізнавайтеся за посиланням:
ukrainialessons.com/episode224.

А **насамкінець** хочу сказати вам дякую за те, що ви вивчаєте і поширюєте українську мову. От **очевидно**, що ви розумієте, наскільки великою є цінність української мови зараз і для українців, і для всього світу.

Насправді це завжди **дивує** українців, що іноземці хочуть вивчати українську мову. Це дає українцям велику мотивацію зберігати українську мову і **пишатися** нею. Тому продовжуйте це робити!

Бажаю вам успіхів з вивченням української мови! Всього найкращого і Слава Героям!

завѣршення — conclusion

перліна — gem, pearl

інтимний — intimate

соловѣй — nightingale

ромáнс — romance

пáрость — sprout, branch

виногáдна лозá — vine

плекáти — to cherish (*imperfective*)

піклувáтися — to take care (*imperfective*)

модѣрний — modern

зберігáти, зберегті́ — to save, to keep
(*imperfective, perfective*)

рѣчення — sentence

пропущений — omitted

насамкінець — finally, at last

очевíдно — obviously

дивувáти, здивувáти — to surprise
(*imperfective, perfective*)

пишáтися — to be proud (*imperfective*)

 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Олександра Олеся, «О слово рідне! Орле скутий!..»,
вставте пропущені слова:

О слово рідне! Орле 1. _____!

Чужинцям кинуте на 2. _____!

Співочий 3. _____ батьків моїх,

Дітьми безпам'ятно 4. _____.

О слово 5. _____! Шум дерев!

6. _____ зір блакитнооких,

Шовковий 7. _____ степів широких,

Дніпра між ними левій 8. _____...

О слово! Будь 9. _____ моїм!

Ні, сонцем стань! вгорі спинися,

Осяй мій 10. _____ і розлетися

Дощами судними над ним.

2

Перегляньте правила утворення пасивних дієприкметників у таблиці:

Утворення пасивних дієприкметників			
Основа інфінітива на -а	<u>забезпечувати</u>	-н-	забезпечуваний
Основа інфінітива без останнього голосного	<u>створіти</u>	-ен-	створений
Основа інфінітива з останнім голосним	<u>забути</u>	-т-	забутий
Основа інфінітива на -ну, -оро, -оло	<u>одягнути</u> <u>побороти</u> <u>колоти</u>	-ен-, -т-	одягнений, одягнутий поборений, поборотий кóлений, кóлотий

Утворіть дієприкметники з поданих дієслів та вставте їх у речення:

забути скути змусити
арештувати кинути розвинути осяяти

0. Українці відроджують забуті традиції своїх батьків.
1. Олег Ольжич, син Олександра Олесь, був _____ під час Другої світової війни.
2. У місті добре _____ інфраструктура.
3. _____ сонцем дорога вела у ліс.
4. _____ виїхати за кордон сім'ї сумують за рідним краєм.
5. На жаль, наша компанія _____ багатьма правилами.
6. Поліція знайшла _____ авто на узбіччі.

3

Опрацюйте таблицю:

	Жіночий рід	Чоловічий рід	Середній рід	Множина
Тверда група (основа на твердий приголосний)	ваго́ю	бра́том	місто́м	братáми міста́ми
М'яка група (основа на м'який приголосний)	ви́шнею наді́єю	оли́вце́м	мо́рем	ви́шнями оли́вця́ми
Мішана група (основа на шиплячі приголосні ж, ч, ш, щ)	душе́ю	мече́м	прізви́щем	ду́шами прізви́щами АЛЕ: плечі́ма очи́ма

Поставте іменники в дужках в орудний відмінок:

- Українці є співочою _____ (нація). — Українці є співочою нацією.
- Його брат працює _____ (вчитель) вже 10 років.
- Наше слово є _____ (меч) у боротьбі з ворогом.
- Поетеса стала _____ (провідна зірка) у творчості наступних поколінь.
- Тяжка хвороба стала _____ (привід) для написання вірша.
- Цей роман є _____ (перлина) української літератури.
- Вчорашня новина була _____ (грим) серед ясного неба.
- Блакитний колір є _____ (символ) неба, води, чистоти, а також загалом України.
- Мама завжди підтримує мене добрим _____ (слово).
- Глядачі відреагували _____ (сміх) на жарт співака.
- Мої сусіди стали _____ (батьки) минулого року.

4

Перекладіть українською мовою:

1. Walking in the steppe, we heard the silk singing of a nightingale.

2. Oleksandr Oles mindlessly loved his native word during his whole life.

3. We are fighting for justice and believe that the Judgement Day for foreigners will come.

4. The eagles flew away because of a loud thunder but stopped on the steep rock.

Відповіді на вправи

1

1. скутий	6. Музика
2. сміх	7. спів
3. грім	8. рев
4. забутий	9. мечем
5. рідне	10. край

2

1. арештований	4. змушені
2. розвинена / розвинута	5. скута
3. осяяна	6. кинуте

3

1. вчителем	6. громом
2. мечем	7. символом
3. провідною зіркою	8. словом
4. приводом	9. сміхом
5. перлиною	10. батьками

4

1. Гуляючи (гулявши) в степу, ми почули шовковий спів соловейка (солов'я).
2. Олександр Олесь безпам'ятно любив рідне слово протягом (впродовж) усього свого життя (усе своє життя).
3. Ми боремося за справедливість і віримо (в те), що настане (прийде) Судний день для чужинців.
4. Орли розлетілися від гучного гromу (через гучний грім), але спинилися на стрімкій скелі (кручі).

Конспект уроку № 225

Українська поезія. Павло Тичина «Гаї шумлять»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode225

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко, і це подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову — «Ukrainian Lessons Podcast».

Зараз у нас триває поетична серія епізодів, де ми **розглядаємо** різні відомі українські вірші, які **містять** у собі певні ідеї, близькі багатьом українцям, наприклад, свобода, боротьба, **незламність**, рідна мова — це **цінності**, які ми розглядали у попередніх епізодах.

А сьогодні пропоную **звернути увагу** на таку класичну тему поезії — це природа і **захоплення** природою України.

Цю тему, звісно, **описували** багато українських поетів, але я вирішила познайомити вас сьогодні із **творчістю** одного з найталановитіших, найпродуктивніших і загалом найцікавіших українських поетів — це Павло Тичина.

Насправді ця **особистість** є однією з центральних в українській літературі.

Я думаю, навіть було б цікаво **записати** окремий епізод про нього, про його біографію, тому що, крім того, що він, справді, **геніальний** поет, він також досить **неоднозначна** або, можна сказати, **контроверсійна** особистість, дещо трагічна по-своєму, оскільки його життя чудово **віддзеркалює** епоху ХХ століття в Україні.

Що я маю на увазі? Розповім трошки про Павла Тичину. Він народився на **Чернігівщині**, жив у Чернігові, а потім у Києві, і в молодому віці вже писав неймовірно красиві вірші й навіть **виробив** свій стиль, який **літературознавці** назвали «кларнетизм».

розглядати, розглянути — to consider, to review (*imperfective, perfective*)
містити — to contain (*imperfective*)
незламність — invincibility, resilience
цінність — value

звертати, звернути увагу — to pay attention (*imperfective, perfective*)
захоплення — admiration
описувати, описати — to describe (*imperfective, perfective*)
творчість — (creative) work

насправді — actually
особистість — personality

записувати, записати — to record (*imperfective, perfective*)
геніальний — genius (*adjective*)
неоднозначний — ambiguous
контроверсійний — controversial
віддзеркалювати, віддзеркалити — to reflect (*imperfective, perfective*)
епоха — period, epoch
Чернігівщина — Chernihiv region

виробляти, виробити — to create, to craft (*imperfective, perfective*)
літературознавець — literature scholar

Це специфічний стиль Павла Тичини — «кларнетизм» — це **поєднання** символізму, імпресіонізму та інших елементів, які **притаманні** саме творчості Тичини.

І сама назва «кларнетизм» походить від **збірки**, першої збірки поезій Тичини під назвою «Сонячні **кларнети**». Запам'ятайте цю назву — «Сонячні кларнети» — це одна з найкрасивіших збірок української поезії загалом. Це збірка Павла Тичини 1918 року. Рекомендую вам почитати її.

Це загалом прекрасні, **мелодійні** вірші, які **просувають** ось цю ідею **незалежності** поезії, так званої «абсолютної поезії», що було популярним тоді в Європі на початку ХХ століття.

Тобто поезія описує красу, природу, людину, кохання, але **перебуває** поза політикою, тобто не говорить про політику. Таким чином, Павло Тичина спочатку писав саме такий тип поезії.

Але коли прийшов **Радянський Союз**, Тичині довелося зробити **тяжкий** вибір і перейти на бік Комуністичної партії й у своїх віршах фактично **оспівувати** комунізм, писати багато про те, як «добре» живеться при **тоталітарному** режимі комунізму.

Таким був його вибір, очевидно, це вибір був між **життям** і **смертю**, і таким чином Павло Тичина зміг і далі жити, писати, хоча його вірші вже не були такої якості, як на початку його творчості.

Але сьогодні ми якраз будемо читати вірш зі збірки «Сонячні кларнети».

Це вірш, написаний Тичиною у молоді роки, у 1913 році, назва — «Гаї шумлять». Це один із програмових віршів Тичини, які вивчають діти в школі.

Це такий простий, легкий, **приємний** вірш про природу України, а саме про гаї. Гай — це такий невеличкий **ліс**.

Тут пропоную перейти до **словничка** — це слова, які будуть у **сьогоднішньому** вірші.

поєднання — combination
притаманний — intrinsic

збірка — collection
кларнёт — clarinet

мелодійний — melodic
просувати, просунути — to promote
(*imperfective, perfective*)
незалежність — independence

перебувати — to stay (*imperfective*)

Радянський Союз — Soviet Union
тяжкий — difficult
оспівувати, оспівати — to praise
(*imperfective, perfective*)
тоталітарний — totalitarian
життя — life
смерть — death

приємний — pleasant
ліс — forest

словничок — dictionary (*diminutive*)
сьогоднішній — today's

Словничок

гай	grove (a small forest, usually with leafy trees)
шуміти	to make noise, to murmur
милувáтися	to marvel
дивувáтися	to wonder
душá	soul
дзвін	bell, ringing
гудіти	to buzz, to make a certain sound
здáлеку	from afar, from far away
прýсти	to spin
ні́ва	field
прилі́в = приплів	tide (at sea)
купáти	to bathe somebody
ла́стівка	swallow (bird)
звору́шений	touched, moved (about emotions)
ждáти = чекáти	to wait
ше́піт	whisper (<i>noun</i>)
голۇблячий (poetic) = ла́гідний	gentle, pleasant
ріка́ (more poetic) = річка	river
ген	over there
край	1) edge; 2) land
поколóти	to poke; to break into pieces
горі́ти	to burn
тремтіти	to tremble

 Вірш

Павло Тичина

Гаї шумлять

Гаї шумлять —
Я слухаю.
Хмарки біжать —
Милуюся.
Милуюся-дивуюся,
Чого душі моїй
так весело.
Гей, дзвін гуде —
Іздалеку.
Думки пряде —
Над нивами.
Над нивами-приливами,
Купаючи мене,
мов ластівку.
Я йду, іду —
Зворушений.
Когось все жду —
Співаючи.
Співаючи-кохаючи
Під тихий шепіт трав
голублячий.
Щось мріє гай —
Над річкою.
Ген неба край —
Як золото.
Мов золото — поколото,
Горить-тремтить ріка,
як музика.

Українська поезія. Павло Тичина «Гаї шумлять»

Насамперед поговорімо ще раз про слово гай.

Гай — це невеликий ліс, переважно **листяний**.

Насправді є дуже різні слова в українській мові, щоб **позначити** ліс. Тобто великий, звичайний ліс — це ліс, а маленький ліс — це гай, ще менший — кажуть гайок. Гай, гайок.

І, крім того, гаї бувають різного **типу**. Наприклад, якщо у гаю ростуть переважно **берези**, то це березовий гай або березняк.

Якщо ж там більше ростуть **хвойні дерева** (наприклад, **сосни**, **ялинки**), то такий ліс, або гай, називається **бір**.

А якщо у гаї ростуть переважно **дуби** (дуб — велике таке дерево) — це **діброва**. Ось така невеличка **цікавинка** української мови — різні слова на позначення гаїв та лісів. Березняк, бір, діброва.

Сьогодні ми говоримо **загалом** про гаї, і Тичина слухає, як шумлять гаї.

«Шуміти» — так, це **дієслово** вже **передає відповідний звук**, правда? Шум, шуміти.

Гаї шумлять —

Я слухаю.

Хмарки біжать —

«Хмарки» — це **зменшувально-пестлива форма**, типова форма в поезії, також у дитячих творах — хмарки, тобто **хмари**, маленькі хмари. Хмарки.

Хмарки біжать —

Милуюся.

«Милуватися» — «милуюся».

Милуюся-дивуюся,

«Дивуватися» — «дивуюся».

Ось ці дієслова закінчуються на «-ся» — «**милуватися**», «**дивуватися**» — часто дієслова на «-ся» **означають** певні емоції, наприклад, також «хвилюватися» або «сподіватися».

Досить типове **вживання** дієслів на «-ся» — це емоції.

насамперед — first of all

листяний — leafy, deciduous

позначати, позначити — to mark
(imperfective, perfective)

тип — type

береза — birch tree

хвойне дерево — conifer tree

сосна — pine tree

ялінка — spruce (diminutive)

бір — pine forest

дуб — oak tree

діброва — oak forest

цікавинка — curiosity

загалом — in general

дієслово — verb

передавати, передати — to convey
(imperfective, perfective)

відповідний — corresponding

звук — sound

зменшувально-пестлива форма —
diminutive form

хмара — cloud

означати — to mean (imperfective)

вживання — usage

Милуюся-дивуюся,

Чого душі моїй

так весело.

«Чого», «чого» — це «чому», але більш **розмовний варіант**.
«Чого?», «Чого ти прийшов?» — «Чому ти прийшов?»

розмовний — colloquial
варіант — variant, option

«Чого» — це більш такий **легкий**, розмовний варіант до «чому».

легкий — easy, light

«Чого душі моїй», — кому? чому? — **давальний відмінок** —
«моїй душі так весело?» Чому мені так весело?

давальний відмінок — dative case

Гаї шумлять —

Я слухаю.

Хмарки біжать —

Милуюся.

Милуюся-дивуюся,

Чого душі моїй

так весело.

Наступна **строфа**:

строфа — strophe

Гей, дзвін гуде —

«Гей» — це такий **заклик**; ви, можливо, чули в українських
піснях. Дуже часто ми вживаємо «гей» заклику.

заклик — appeal
пісня — song

«Гей, дзвін гуде», дзвін гуде — тут також певний звуковий такий
аспект. Ми **ніби чуємо** цей дзвін, так, «ringing».

ніби — as if
чути, почути — to hear
(imperfective, perfective)

Гей, дзвін гуде —

Іздалеку.

«Іздалеку» — це поетичний варіант до «здалеку» або «здалека».
Це **прислівники**, які означають **рух** від або з якогось місця.

прислівник — adverb
рух — movement

Тобто, де — «далеко», але звідки — «здалеку». Це одне слово —
«іздалеку». Маємо далі:

Думки пряде —

Таке поетичне **формулювання**: «Дзвін думки пряде», — тобто
створює думки, ніби їх **шиє**, пряде.

формулювання — formulation
шити — to sew (imperfective)

Над нивами.

Ниви — ви знаєте слово «поле» (так, «field»), але нива — це поле, де **ростуть переважно пшениця** або інші **хлібні культури**, тобто рослини, з яких роблять хліб. Це ниви.

Якраз Україна, як ви знаєте, дуже багата на ниви — поля, де ростуть хлібні або **злакові культури**.

Над нивами-приливами,

Тут так дуже мелодійно, поетично ниви порівнюємо з приливами. Тобто, ось ці **хвилі** на морі — приливи.

Над нивами-приливами,

Купаючи мене,

«Купаючи» — **дієприслівник** (що роблячи?).

Купаючи мене,

мов ластівку.

«**Мов**» — це «як» або «наче», але «мов», знову ж таки, набагато поетичніше слово.

«**Мов ластівку**». Ластівка — це **пташка**.

Гей, дзвін гуде —

Іздалеку.

Думки пряде —

Над нивами.

Над нивами-приливами,

Купаючи мене,

мов ластівку.

Я йду, йду —

Зворушений.

Тут цікаво використано обидві форми дієслова «іти».

Як ви знаєте, це **милословні форми**: «Я йду, йду — зворушений». Це **дієприкметник**, який від дієслова «зворушувати», тобто **схвилювати** у позитивному сенсі.

по́ле — field

рости́ — to grow (*imperfective*)

перева́жно — predominantly

пшени́ця — wheat

хлі́бні культу́ри — bread crops

зла́кові культу́ри — cereal crops

хви́ля — wave

дієприслі́вник — adverbial participle

мов = на́че — as if, like

пта́шка — bird (*diminutive*)

милосло́вна фо́рма — euphony form

дієприкме́тник — participle

звору́шувати, звору́шити — to move
(emotionally) (*imperfective, perfective*)

хвилюва́ти, схвилюва́ти — 1) to excite;
2) to alarm (*imperfective, perfective*)

Наприклад, може зворушити якийсь приємний **вчинок** чи добрі слова. Можна зворушити до **сліз**, тобто **спровокувати** сильну емоцію: «Я зворушена вашими словами».

Так от, поет тут іде, зворушений. Когось все жде, тобто чекає, співаючи.

Дієприслівник, **паралельна** дія: «співаючи».

Співаючи-кохаючи

Під тихий шепіт трав

голублячий.

Тобто, під час того, як трави тихо шепочуть — «шепотіти», «*шепіт голублячий*» — тобто приємний, **ласкавий**, голублячий.

Я йду, іду —

Зворушений.

Когось все жду —

Співаючи.

Співаючи-кохаючи

Під тихий шепіт трав

голублячий.

І остання строфа:

Щось мріє гай —

Над річкою.

Так **метафорично**, **персоніфіковано**: гай мріє про щось над річкою, **зверху** над річкою.

Ген неба край —

«Ген он там», «ген он там» — це чудове таке слово, щоб **вказати** на щось, це поетичне слово.

«Ген неба край», неба край — це, можна сказати, край неба або **горизонт**, тобто там, де закінчується небо. Неба край.

Ген неба край —

Як золото.

вчинок — deed

сльозá — tear

провокувати, спровокувати — to provoke
(*imperfective, perfective*)

паралельний — parallel

ласка́вий — tender

метафорично — metaphorically

персоніфіковано — personified (*adverb*)

звѣ́рху — from above

вказувати, вказáти — to point
(*imperfective, perfective*)

горизо́нт — horizon

Тобто горизонт неба схожий на золото. Очевидно, там сонце.

Мов золото — поколото,

Тобто небо, яке покололи на **шматки** золота. Тут має бути золото поколоте, але так дуже поетично, гарно звучить.

Мов золото — поколото,

Горить-тремтить ріка,

як музика.

Щось мріє гай —

Над річкою.

Ген неба край —

Як золото.

Мов золото — поколото,

Горить-тремтить ріка,

як музика.

Для мене цей вірш, ця поезія — це літературний твір, який схожий дуже на **картину**, тобто на твір **образотворчого мистецтва**. Тут ми маємо багато **зорових образів**, тобто бачимо, відчуваємо ось ці хмарки, небо, ниви, ластівку, **травичку**, річку, край неба.

Це елементи картини, але, з іншого боку, це також і музика, тому що цей вірш чудово **звучить**, і ми відчуваємо ось цей дзвін, який гуде, трави, які шепочуть, і загалом музику.

Цей вірш схожий на пісню і на картину, картину **імпресіоністів**. Цей твір **сповнений** оптимізму, любові, певного **зачарування** природою і саме її **простотою** — настільки прості моменти і прості речі можуть бути такими приємними й так хвилювати.

Окрім того, очевидно, що всі ці елементи природи — це ще й елементи **рідного** краю. Тобто ось ці гаї, ластівки, ниви — це все символи України, це все символи тієї рідної природи, яку ми любимо більше за будь-яку іншу **екзотичну** природу.

Саме такі **пейзажі викликають** такі приємні почуття і створюють певну музику у душі.

шматок — piece, slice

картина — painting, picture
образотворче мистецтво — fine arts
зоровий — visual
образ — imagery
травичка — grass (*diminutive*)
звучати — to sound (*imperfective*)

імпресіоніст — impressionist (*noun*)
сповнений — filled with
зачарування — fascination
простота — simplicity

рідний — native

екзотичний — exotic

пейзаж — scenery
викликає, викликати — to cause (*imperfective, perfective*)

Словничок (з прикладами)

гай, гаї • Гаї шумлять — я слухаю. • Якщо в гаю ростуть переважно берези, то це березовий гай або березняк.	grove (a small forest, usually with leafy trees) (singular, plural) • Groves murmur — I listen. • If there are mainly birches growing in the grove, then it is a birch grove or berezniak.
шуміти, пошуміти • Гаї шумлять — я слухаю. • Фанати музичного гурту пошуміли на концерті та розійшлися.	to make noise, to murmur (imperfective, perfective) • Groves murmur — I listen. • The band's fans made noise at the concert and dispersed.
милуватися, помилуватися • Хмарки біжать — милуюся. • Дівчинка помилувалася своїм відображенням у дзеркалі.	to marvel, to admire (imperfective, perfective) • Clouds are running — I marvel. • The girl admired her reflection in the mirror.
дивуватися, здивуватися • Милуюся-дивуюся, чого душі моїй так весело. • Ми щіро здивувалися запрошенню на свято.	to wonder (imperfective, perfective) • I marvel and wonder why my soul is so happy. • We were sincerely surprised at the invitation to the holiday.
душá • Милуюся-дивуюся, чого душі моїй так весело. • Думаю, він трошки кривить душéю.	soul • I marvel and wonder why my soul is so happy. • I think he is twisting his soul a bit (= he is a bit insincere).
дзвін, дзвони • Гей, дзвін гуде — іздалеку. • На дзвони є напис, присвячений 1025-річчю Хрещення Київської Русі. • Людéй вітали дзвонами з соборів.	bell, ringing (singular, plural) • Hey, the bell is ringing — from afar. • There is an inscription on the bell dedicated to the 1025th anniversary of the Baptism of Kyivan Rus. • People were greeted by bells ringing from cathedrals.

гудіти - Гей, дзвін гуде — іздалеку. - Повірте, про це гудітиме вся Україна.	to ring, to buzz, to make a certain sound - Hey, the bell is ringing — from afar. - Believe me, all of Ukraine will be buzzing about it.
здалеку, іздалеку - Гей, дзвін гуде — іздалеку. - Вони спостерігають за ситуацією здалеку.	from afar, from far away - Hey, the bell is ringing — from afar. - They observe the situation from afar.
прясти, спрясти «Дзвін думки пряде», — тобто створює думки, ніби їх шіє, пряде. - Учасники фестивалю спряли одяг з овечої вовни й льону.	to spin (imperfective, perfective) «The bell is spinning thoughts», that is, it creates thoughts, as if it sews them, spins them. - Festival participants spinned clothes from sheep's wool and linen.
ніва - Думки пряде над нівами. - Україна дуже багата на ніви — поля, де ростуть хлібні або злакові культури.	grain field, wheat field - Spinning thoughts over the fields. - Ukraine is very rich in grain fields — fields where bread or cereal crops grow.
прилів = приплів - Тут так дуже мелодійно, поетично ніви порівнюємо з прилівами. - Венецію затопило через припливи та сильний вітер.	tide (at sea) - Here, we compare the fields with the tides very melodically and poetically. - Venice was flooded because of tides and strong winds.
купати, покупати Купаючи мене, мов ластівку. - Вчора ми покупали собаку, хоч він цього й не любить.	to bathe somebody (imperfective, perfective) Bathing me like a swallow. - Yesterday we bathed the dog, although it doesn't like it.
ластівка - Купаючи мене, мов ластівку. - Ось ці гаї, ластівки, ніви — це все символи України, рідної природи.	swallow (bird) - Bathing me like a swallow. - These groves, swallows, fields are all symbols of Ukraine, native nature.

зворушений • Я йду, іду — зворушений. • Марічка була зворушена пропозицією Івана.	touched, moved (about emotions) • I go, I go — moved. • Marichka was touched by Ivan's proposal.
ждати = чекати • Когось все жду — співаючи. • Друзі чекали на доставку їжі аж дві години!	to wait • I'm still waiting for someone — singing. • Friends were waiting for food delivery for two hours!
шепіт • Під тихий шепіт трав голублячий. • Це ім'я вимовляють шанобливим шепотом.	whisper (noun) • Along with the quiet whisper of gentle grass. • This name is pronounced in a respectful whisper.
голублячий (poetic) = лагідний • Під тихий шепіт трав голублячий. • Тарасик звик до лагідного ставлення.	gentle, pleasant • Under the quiet gentle whisper of grass. • Tarasyk is used to gentle treatment.
ріка (more poetic) = річка • Щось мріє гай — над річкою. • Горить-тремтить ріка, як музика. • Є традиція купання в річці Йордан.	river • The grove is dreaming of something — over the river. • The river is burning and trembling like music. • There is a tradition of bathing in the Jordan River.
ген • Ген неба край — як золото. • «Ген он там» — це чудове také слово, щоб вказати на щось.	over there • Over there is the edge of the sky — like gold. • «Over there» is a great word to point to something.
край • Ген неба край — як золото. • Очевидно, що всі ці елементи природи — це ще й елементи рідного краю.	1) edge; 2) land • Over there is the edge of the sky — like gold. • It is obvious that all these elements of nature are also elements of the native land.

колóти, поколóти • Мов зóлото — поколóто. • Він поколóв собі рúки, збираючи малину.	to poke; to break into pieces (imperfective, perfective) • Like gold — broken into pieces. • He poked his hands while picking raspberries.
горіти, згоріти • Горить-тремтіть ріка́, як му́зика. • Будінок і все майно́ згоріли у великій пожежі.	to burn (imperfective, perfective) • The river is burning and trembling like music. • The house and all the property were burnt in a big fire.
тремтіти, затремтіти • Горить-тремтіть ріка́, як му́зика. • Дитина́ затремтіла від переляку, але батьки́ її заспокоїли.	to tremble (imperfective, perfective) • The river is burning and trembling like music. • The child trembled with fright, but her parents calmed her down.

 Завершення

Ось така вона оптимістична українська поезія, поезія без політики.

Така поезія нам теж дуже потрібна. Вона важлива для того, щоб **переживати** й **висловлювати** свої **почуття** у такій поетичній формі.

Більше схожих поезій ви можете прочитати у першій збірці Павла Тичини «Сонячні кларнети» — тобто це колекція його віршів, які справді є **шедеврами** української поезії.

Зокрема, це такі вірші Тичини, як «[Арфами-арфами...](#)» або «[Ви знаєте, як липа шелестить...](#)». Ці два вірші також є у шкільній програмі, тобто їх знають всі українські діти.

Я залишу посилання на сторінці епізоду, але ще хочу порадити один вірш Тичини, який також став піснею, і цю пісню ми часто слухаємо з моєю донькою. Їй два **рочки**, дуже любить цей вірш і цю пісню їй співає Марічка Бурмака.

Цей вірш і пісня під назвою «[А я у гай ходила](#)». Знову ж таки, це гай, тому я думаю, вам буде цікаво послухати.

Посилання на відео з цією піснею буде на сторінці епізоду: ukrainianlessons.com/episode225.

А також там буде інформація про те, як **оформити** преміумпідписку на конспекти уроків.

А оскільки зараз триває весна, хочу **заохотити** вас вийти надвір, зупинитися, **подихати свіжим повітрям** і звернути увагу на такі маленькі **радість** життя, як хмарки, трави, небо.

Насолоджуйтесь гарною погодою і поганою погодою, бо це, можливо, один із найкращих аспектів нашого життя — природа, краса...

Дякую, що ви з нами й бажаю вам всього найкращого! І Слава Героям України!

переживати, пережити — to experience
(*imperfective, perfective*)
висловлювати, висловити — to express
(*imperfective, perfective*)
почуття — feeling(s)
шедевр — masterpiece

зокрема — in particular
арфа — harp
ліпа — linden
шелестіти — to rustle (*imperfective*)

рочок — year (*diminutive*)

оформлювати, оформити — to subscribe
(*imperfective, perfective*)

заохочувати, заохотити — to encourage
(*imperfective, perfective*)
діхати, подихати — to breathe
(*imperfective, perfective*)
свіже повітря — fresh air
радість — joy

 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Павла Тичини «Гаї шумлять», вставте пропущені слова:

Гаї 1. _____ —

Я слухаю.

Хмарки біжать —

2. _____.

Милуюся-дивуюся,

Чого душі моїй

так весело.

Гей, дзвін 3. _____ —

Іздалеку.

Думки 4. _____ —

Над нивами.

Над 5. _____-приливами,

6. _____ мене,

мов ластівку.

Я йду, іду —

7. _____.

Когось все жду —

Співаючи.

Співаючи-кохаючи

Під тихий 8. _____ трав

голублячий.

Щось мріє гай —

Над річкою.

9. _____ неба край —

Як золото.

Мов золото — поcolato,

Горить- 10. _____ ріка,

як музика.

2

Доповніть речення дієсловами з таблиці у правильній формі теперішнього часу:

милуватися	сподіватися	хвилюватися
дивуватися	пишатися	закохуватися
		соромитися

- Літніми вечорами я часто милуюся гаєм біля мого будинку.
- Батьки завжди _____ своїми дітьми.
- Ти сильно _____ перед іспитами?
- Ми готуємося до гіршого, але _____ на краще.
- Моя донька завжди _____ чужих людей.
- Він вже не _____ жодним змінам.
- В університеті однокурсники часто _____.

3

З'єднайте пари прислівників, один з яких відповідає на питання «Де?», а інший — «Звідки?»:

Де?	Звідки?
0. <u>В</u> далеко	А зсередини
1. _____ тут	Б звідти
2. _____ надворі	В здалеку
3. _____ всередині	Г знизу
4. _____ внизу	Ґ з дому
5. _____ там	Д звідси
6. _____ вгорі	Е ззаду
7. _____ вдома	Є згори
8. _____ позаду	Ж спереду
9. _____ попереду	З знадвору

4

Перекладіть українською мовою:

1. Bathing the dog, we noticed that he was trembling from the cold.

2. Let's go to the sea today to admire the tide!

3. They saw clouds on the horizon and heard the noise of thunder.

4. My soul was touched by the beauty of the Dnipro river.

Відповіді на вправи

1

1. шумлять
2. Милуюся
3. гуде
4. пряде
5. нивами
6. Купаючи
7. Зворушений
8. шепіт
9. Ген
10. тремтить

2

1. пишаються
2. хвилюєшся
3. сподіваємося
4. соромиться
5. дивується
6. закохуються

3

1. Д
2. З
3. А
4. Г
5. Б
6. Є
7. Ґ
8. Е
9. Ж

4

1. Купаючи собаку, ми помітили, що він тремтить від холоду (через холод).
2. Ходімо (підімо) до моря (на море) сьогодні(, щоб) милуватися (помилуватися) припливом (приливом)!
3. Вони побачили хмари на горизонті й почули шум (звук) грому.
4. Моя душа була зворушена красою (через красу) річки (ріки) Дніпро.

Конспект уроку № 226

Українська поезія. Володимир Сосюра «Так ніхто не кохав»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode226

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто любить українську мову, українську культуру й українську поезію, **адже** зараз **триває** наша серія епізодів із **віршами**, у яких ми розглядаємо найкращі **зразки** української поезії та їхні **перегуки** з важливими цінностями українців.

Минулого разу ми читали вірш Павла Тичини про класичну тему природи, а сьогодні пропонуємо **розглянути** ще одну таку, **мабуть**, найтипівішу **тему** поезії — це кохання.

Не знаю, чи ви чули, але українці — це дуже **романтична нація**. І в літературі, і в **мистецтві** **представлено** багато зразків та тем, пов'язаних з **коханням**, особливо коли йдеться про початок XIX століття, тоді література була повністю **пронизана** романтизмом, історіями про кохання та **фольклором**.

А далі, вже з початку XX століття, фактично все XX століття українська література **переповнена** чудовими поезіями про любов.

Серед поетів, які писали багато **інтимної лірики**, є відомі вам уже Павло Тичина, Олександр Олесь, а також сьогоднішній наш автор — Володимир Сосюра.

Багато хто знає Володимира Сосюру як автора такого програмового, патріотичного вірша — «Любіть Україну».

Цю поезію діти вивчають у школі, вона дуже популярна, є таким **проявом** любові до України. Рекомендую вам її почитати, тому що багато хто з українців її знає.

Але сьогодні я **обрала** для вас саме вірш про кохання Володимира Сосюри, бо це все-таки така центральна тема його

адже — because, since
тривати — to last, to continue (*imperfective*)
вірш — poem
зразок — example
перегук — echo, resonance
розглядати, розглянути — to consider, to view (*imperfective, perfective*)
мабуть — maybe, perhaps
тема — topic
романтичний — romantic
нація — nation
мистецтво — art
представлений — represented
кохання — (romantic) love
пронизаний — permeated, filled
фольклор — folklore
переповнений — 1) filled; 2) overwhelmed

інтимна лірика — intimate lyric

прояв — expression, manifestation

обирати, обрати — to choose
(*imperfective, perfective*)

творчості, особливо у молоді роки.

Отже, Володимир Сосюра народився на **Донбасі**, у **Донецькій області**, у дуже простій, **бідній** сім'ї. І його родина **змушена** була переїхати до Росії, де вони жили довгий час, і там Сосюра чув українську мову тільки від батьків.

Так, довгий час він зростав у **російськомовному** середовищі. І вже коли повернувся в Україну в молоді роки, то повністю **покріпив** та **опанував**, повернув собі знання української мови й став одним із **класиків** української літератури.

Як я вже казала, тема любові є однією з центральних у його творчості, такою його **родзинкою**. Мабуть, через те, що кажуть, що Сосюра часто **закохувався** й у нього було багато **прихильниць**, тобто навіть фанаток.

Так, він був одним із тих популярних поетів, на читання віршів якого приходили його фанатки і справді **шаленіли** від нього, як від рок-зірки. Тому це один із таких секс-символів української літератури.

І вірш, який ми будемо сьогодні читати, **присвячений** його першому, великому кохання, першій **дружині** Вірі, з якою він познайомився у 1922 році, й тоді ж написав вірш, який так **епічно** називається «Так ніхто не кохав».

На жаль, пізніше Сосюра **розлучився** з дружиною. Цікавий факт, що **причина** була в тому, що його дружина розмовляла лише російською мовою і не **підтримувала** ідею про незалежність України, тобто українську національну ідею, і, відповідно, це була одна з причин, чому вони **розійшлися**.

Далі у Сосюрі теж була цікава історія з жінками. Наступна його дружина, вони одружилися, а вона **виявилась агенткою НКВД**. Дуже сумно, бо вона фактично збирала про нього інформацію. Ось таке було шалене життя у першій половині XX століття.

Також варто згадати, що, порівняно з іншими авторами тих часів, Володимир Сосюра не **зазнав репресій** і більш-менш **мирно** писав і творив, оскільки його теми не сильно **зачіпали** національні ідеї, вони більше говорили про загальні цінності.

І навіть коли він написав свій патріотичний вірш «Любіть Україну», його **критикували** за нього.

Отже, пропоную перейти до нашої поезії й до словничка. Насамперед повторюйте слова, які я буду для вас читати, і слухайте переклад. Готові?

творчість — (creative) work

Донбас — Donbas

Донецька область — Donetsk region

бідний — poor

змушений — forced

російськомовний — Russian-speaking (adjective)

покрішувати, покрішити — to improve (imperfective, perfective)

опанувати, опанувати — to master (imperfective, perfective)

класик — classic (noun)

родзинка — 1) raisin; 2) highlight (noun)

закохуватися, закохатися — to fall in love (imperfective, perfective)

прихильниця = **фанатка** — supporter, fan (female)

шаленіти — to be frantic (imperfective)

присвячений — devoted, dedicated

дружина — wife

епічно — epically

розлучатися, розлучитися — to divorce (imperfective, perfective)

причина — reason

підтримувати, підтримати — to support (imperfective, perfective)

розходитися, розійтись — to part, to break up (imperfective, perfective)

виявлятися, виявитися — to appear (imperfective, perfective)

агентка НКВД — agent of the Soviet Commissariat for Internal Affairs (female)

зазнавати, зазнати — to experience, to suffer (imperfective, perfective)

репресії — repressions

мирно — peacefully

зачіпати, зачепити — to address, to affect (imperfective, perfective)

критикувати — to criticize (imperfective)

Словничок

подібний	similar
розцві́тати, розцві́сті	to blossom
убира́тися, убрáтися	to dress up
зра́ння = вра́нці	in the morning
сі́нява	blueness
проста́гати, проста́гти	to stretch something
тремті́ти	to tremble
му́ка	torment, suffering
в'я́нути	to wilt, to lose freshness (usually about flowers)
тума́н	fog
розлива́тися, розілля́тися	to spill
жи́ли	veins
текти́	to flow
па́хнути	to smell, to have a smell
лободá	goosefoot (a plant, a common weed that grows everywhere)
зривáти, зірвáти	to tear off, to pluck
робі́тничий	workers' (<i>adjective</i>), of workers
ра́нь	early morning time

 Вірш

Володимир Сосюра

Так ніхто не кохав

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить **подібне** кохання.
В день такий **розцвітає** весна на землі
І земля **убирається зрання**...

Дише тихо і легко в **синяву** вона,
простягає до зір свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і **тремтить** од солодкої муки...

В'яне серце моє од щасливих очей,
що горять в **тумані** наді мною...
Розливається кров і по **жилах** **тече**,
ніби **пахне** вона **лободою**...

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..
Де ви бачили більше кохання?..
Я для неї **зірву** Оріон золотий,
я — поет **робітничої рані**...

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі
І земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зір свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

Українська поезія. Володимир Сосюра «Так ніхто не кохав»

«Так ніхто не кохав», — так епічно починається цей вірш із **подвійного заперечення**.

В українській мові, **на відміну від** англійської, ми вживаємо **двічі** заперечення, якщо є, наприклад, **прислівник** («ніхто», «ніде», «ніколи»), ми так само вживаємо ще «не».

«Так ніхто не кохав», — правильний **порядок слів** буде «ніхто не кохав так», тобто так **сильно**. Так, це ще **вияв** певної **міри**: «так сильно», «так ніхто не кохав» («no one has loved like this»).

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ

Пам'ятаєте з одного з попередніх епізодів: «літа» — це «роки».

Через тисячі літ

лиш приходить подібне кохання.

«*Лиш*» — це **скорочена форма** до «лише». Часто в поезіях вживаємо скорочені форми.

«*Приходить подібне кохання*», — «подібне», тобто «таке схоже кохання».

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ

лиш приходить подібне кохання.

«*В день такий* (тобто коли приходить кохання) *весна розцвітає*». Весна «blossoms», так, на землі.

«*І земля убирається*» або «вбирається». Це те саме, що «одягається», тобто земля «одягає» на себе квіти, **траву**, **приходить** весна.

Так от, «убиратися» або «вбиратися» — це одягати якийсь дуже гарний, ми кажемо «**нарядний одяг**», наприклад, **сукню** або **смокінг** — це «убиратися», «вбиратися».

Порівняно з «одягатися» — це про звичайний одяг.

«Зрання» — це те саме, що «вранці», «зранку», але таке **переважно** поетичне слово. Зрання.

В день такий розцвітає весна на землі

І земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,

подвійне заперечення — double negation

на відміну від — in contrast to
двічі — twice
прислівник — adverb

порядок слів — word order
сильно — strongly
вияв — expression
міра — measure
тісяча — thousand

скорочена форма — shortened form

травá — grass
прихóдити, прийті — to come
(imperfective, perfective)

нарядний — chic, smart
сúкня — dress
смóкінг — tuxedo

перева́жно — mainly, usually

«Дише» — це ще одна форма дієслова «**дихати**». Ми частіше кажемо саме «**дихає**», «я **дихаю**», але **поширена** також форма, вона більш популярна в поезії та в **давній** мові: «дише», «я дишу», «дише».

Дише тихо і легко в синяву вона,

«Синява» або «сінява» — правильний **наголос** таки «сінява» — це щось синє. Відповідно, тут земля «*дихає тихо і легко у синяву*».

Тобто «*синява*» — тут **напевно** це про **небо**, синє небо.

Цікаво, що в українській мові ми можемо утворювати **іменники** від різних **кольорів**. Наприклад, білий колір — «білизна», жовтий колір — «жовтизна», синій — «синява», блакитний — «блакить».

Ці іменники **зазвичай** дуже гарно, так поетично **звучать**, правда? Отже:

Дише тихо і легко в синяву вона,

простягає до зір свої руки...

«*Простягає до зір*», — пам'ятаєте «**зорі**» з попереднього епізоду? «**Зорі**» — «**зір**», «до **зір**».

простягає до зір свої руки...

В день такий на землі розцвітає весна

«*І тремтить од*» («**од**» — це стара форма «**від**», так).

«Від солодкої **муки**», «солодка мука любові» — це такий **оксиморон**, тобто протилежності, поєднання **протилежностей**. «Солодка мука».

«Мука» — це щось погане, так, це **страждання**, а тут **вживаємо** із позитивним прикметником «солодкий». «Солодка мука» — це зазвичай йдеться про любов. «*І тремтить од солодкої муки...*»

Дише тихо і легко в синяву вона,

простягає до зір свої руки...

В день такий на землі розцвітає весна

і тремтить од солодкої муки...

В'яне серце моє од щасливих очей,

«В'янути» — зазвичай в'януть квіти, тобто коли квіти **стають**

дієслово — verb

дихати — to breathe (*imperfective*)

поширений — common, widespread

давній — old, ancient

наголос — stress mark, stress

напевно — surely

небо — sky

іменник — noun

колір — color

зазвичай — usually

звучати — to sound (*imperfective*)

зоря — star

мuca — torment

оксиморон — oxymoron

протилежність — opposite (*noun*)

страждання — suffering

вживати, вжити — to use (*imperfective, perfective*)

ставати, стати — to become (*imperfective, perfective*)

сухими, вони в'януть. А тут «в'яне серце», тобто воно страждає, в'яне «од (від) щасливих очей».

очей,

що **горять** в тумані наді мною...

«Наді» — тут милозвучність, оскільки «мною» починається з двох **приголосних**, то краще звучить «наді мною» **замість** «над мною», так? «Наді мною».

«**Кров** розливається і тече по жилах», — тобто кров тече ніби швидше, коли ти закоханий.

ніби пахне вона лободою...

«Пахне» — я не впевнена, чи це кров, чи це дівчина пахне, як лобода, як **рослина** лобода.

В'яне серце моє од щасливих очей,

що **горять** в тумані наді мною...

Розливається кров і по жилах тече,

ніби пахне вона лободою...

Гей, ви, зорі ясні!..

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..

«Гей, ви!» — це знову **звертання** до зір, у **кличному відмінку**, але тут «зорі» не змінюємо, бо це **множина**.

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..

А тут «місяць» змінюємо — в кличному «місяцю» — звертаємося до **місяця** у кличному відмінку.

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..

Де ви бачили більше кохання?..

Звертається до місяця і до зір і питає, чи ви бачили більше кохання, ніж моє.

Я для неї зірву **Оріон** золотий,

Це майбутній час; «я для неї (для **коханої**) зірву (тобто **дістану** з неба) **Оріон**».

Оріон — це назва зірки. Автор зірве з неба для коханої зірку, зірку

сухий — dry

горіти, згоріти — to burn
(imperfective, perfective)

приголосний — consonant
замість — instead

кров — blood

рослина — herb

звертання — address
кличний відмінок — vocative case
множина — plural

місяць — moon

Оріон — Orion

коханий, кохана — beloved (noun)
(male, female)

діставати, дістати — to get
(imperfective, perfective)

Оріон, «Оріон золотий».

І далі дещо несподіваний **рядок**:

я — поет робітничої рані...

Тут трошки не в тему цей рядок, але це **якраз** показує те, **наскільки** у поезії важливо було показувати певні **мотиви комунізму**, революції у ті часи.

Тому тут додали ось це про «*робітничу рань*». Тобто йдеться про **працьовитість**, про **робітників**, що цей поет — він рано працює і взагалі **оспіває** працю.

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..

Де ви бачили більше кохання?..

Я для неї зірву Оріон золотий,

я — поет робітничої рані...

І далі поет **повторює** дві перші **строфи**. Тобто починається вірш і закінчується однаково.

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ

лиш приходить подібне кохання.

В день такий розцвітає весна на землі

І земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,

простягає до зір свої руки...

В день такий на землі розцвітає весна

і тремтить од солодкої муки...

Мені подобається ця поезія за її такий **максималізм**.

Тобто тут автор **переконаний**, що він зараз кохає найбільше за всіх людей на землі: «І так ніхто ніколи не кохав».

Він навіть звертається і до місяця, і до зір і питає: «Чи ви бачили більше кохання?»

Він впевнений, що його кохання **унікальне** і найсильніше серед усіх. Цей вірш **сповнений** любові, весни, природи, такої ніжності та ідеї про **насолоду** від життя тут і зараз.

рядок — line

якраз — exactly, precisely

наскільки — how much

мотів — motive

комунізм — communism

працьовитість — diligence, hard work

робітник — worker

оспіувати, оспівати — to praise
(imperfective, perfective)

повторювати, повторити — to repeat
(imperfective, perfective)

строфа — strophe

максималізм — maximalism

переконаний — convinced

унікальний — unique

сповнений — full of (adjective)

насолода — pleasure

Цей вірш **нагадує** мені також інші поезії української літератури. І найбільше це, мабуть, «Чари ночі» Олександра Олеся — вірш, який вам рекомендувала в попередньому епізоді.

Тому можете почитати, якщо вас цікавить саме інтимна лірика, яка в українській літературі дуже гарна і поширена.

А зараз слухайте і повторюйте!

нага́дувати, нагада́ти — to remind
(imperfective, perfective)

Словничок (з прикладами)

поді́бний • Че́рез т́исячі літ лиш прихо́дить поді́бне коха́ння. • Я ніко́ли нічо́го поді́бного не ба́чив у сво́ьму житті́. • Ти поді́бна на та́та.	similar, such • Such love only comes after thousands of years. • I have never seen anything similar in my life. • You look similar to your dad.
розцві́тати, розцві́сті • В день та́кий розцві́тає весна́ на зе́млі. • Кві́тка на підвіко́нні розцві́ла впе́рше за кі́лька ро́ків.	to blossom, to bloom (imperfective, perfective) • On such a day, spring blossoms on earth. • The flower on the windowsill bloomed for the first time in several years.
убира́тися, убрáтися • І земл́я убира́ється зра́ння... • Нарече́на вбра́лася в елега́нтну бі́лу су́кню.	to dress up, to put on (imperfective, perfective) • And the earth is dressing up in the morning... • The bride put on an elegant white dress.
зра́ння = вра́нці • І земл́я уби́рається зра́ння... • Ми проки́нулися зра́ння, з пе́ршими про́менями со́нця, щоб пі́ти у похі́д.	in the morning • And the earth is dressing up in the morning... • We woke up early in the morning, with the first rays of the sun, to go hiking.

сінява - Діше тихо і легко в сіняву вона́. - Милу́ємося зоря́ми в глибо́кій сіняві нічно́го не́ба.	blueness <i>She breathes quietly and easily into blueness.</i> <i>We are admiring the stars in the deep blueness of the night sky.</i>
протяга́ти, протягті́ Протяга́є до зір свої́ рúки... - Перехо́жий вча́сно протягну́в нам рúку до́помóги.	to stretch something (imperfective, perfective) <i>Stretches her hands to the stars...</i> <i>A passer-by stretched us a helping hand in time.</i>
тремті́ти, затремті́ти - І тремті́ть од соло́дкої мúки... - Шибкі затремті́ли від різко́го порі́ву ві́тру.	to tremble, to shake (imperfective, perfective) <i>And trembles from sweet torment...</i> <i>The window panes started shaking from a sharp gust of wind.</i>
мúка - І тремті́ть од соло́дкої мúки... - В'язе́нь загі́нув у стра́шних мúках.	torment, suffering <i>And trembles from sweet torment...</i> <i>The prisoner died in terrible suffering.</i>
в'я́нути, зав'я́нути В'я́не се́рце моє́ од щасли́вих оче́й. - Че́рез си́льні морóзи тюльпа́ни зав'я́нули на на́шому подві́р'ї.	to wilt, to wither, to lose freshness (usually about flowers) (imperfective, perfective) <i>My heart withers from the happy eyes.</i> <i>Due to severe frosts, tulips withered in our yard.</i>
тума́н - Од щасли́вих оче́й, що горя́ть в тума́ні на́ді мно́ю... - Ава́рія ста́лася че́рез си́льний тума́н.	fog <i>From the happy eyes that burn in the fog above me...</i> <i>The accident occurred because of heavy fog.</i>
розлива́тися, розлі́тися (розілля́тися) Розлива́ється кров і по жи́лах течé. - Вода́ з переки́нутого гле́чика розли́лася (= розілля́лася) по всій кімна́ті.	to spill (imperfective, perfective) <i>Blood spills and flows through the veins.</i> <i>Water from an overturned jug spilled all over the room.</i>

жіли - Розливається кров і по жілах течé. - Від його розповіді кров стігне у жілах.	veins <i>Blood spills and flows through the veins.</i> <i>From his story, the blood gets cold in your veins.</i>
текті «Кров розливається і течé по жілах», — тобто кров течé ніби швидше, коли ти закоханий. - Вздовж села течуть кілька річок.	to flow <i>«Blood spills and flows through the veins» — that is, the blood seems to flow faster when you are in love.</i> <i>Several rivers flow along the village.</i>
пахнути - Ніби пахне вона лободю... - Твої страви пахнуть просто неймовірно — вже не терпиться їх скуштувати!	to smell, to have a smell <i>As if it smells like goosefoot...</i> <i>Your dishes smell incredible — I can't wait to taste them!</i>
лободá - Ніби пахне вона лободю... - Із саду збирали лободу́ та інші бур'яни.	goosefoot (a plant, a common weed that grows everywhere) <i>As if it smells like goosefoot...</i> <i>Goosefoot and other weeds were collected from the garden.</i>
зривáти, зірвáти - Я для неї зірвú Оріон золотий. - Вони зривáли польові квіти на галявині та робили з них вінки.	to tear off, to pluck (imperfective, perfective) <i>I will pluck the golden Orion for her.</i> <i>They were plucking wildflowers on the lawn and making wreaths out of them.</i>
робітнічий - Я — поет робітнічої рані... - На попередніх виборах перемогла Соціалістична робітніча партія.	workers', of workers (adjective) <i>I am a poet of the workers' early morning time...</i> <i>The Socialist Workers' Party won the previous elections.</i>
рань - Я — поет робітнічої рані... - Чого ти прокинувся в таку рань? Ще навіть сонце не вийшло...	early morning time <i>I am a poet of the workers' early morning time...</i> <i>Why did you wake up at such an early morning time? The sun hasn't even risen yet...</i>

 Завершення

Така романтична тема сьогодні у нас **прозвучала** на подкасті.

До речі, сьогодні хочу порадити вам цілу книгу — це **антологія** поезій про любов, найкращі зразки української поезії про кохання, **зібрані** в антології, яка називається «[Так ніхто не кохав](#)»

Так, це назва книги, але там є поезії не тільки Сосюри, а й багатьох українських авторів. Ви можете **замовити** її чи **придбати** в Україні; це тільки **друкована** книга, тому що вона дуже гарна, вона має чудовий дизайн від **видавництва** «Абабагаламага».

Взагалі я рекомендую вам всі книги цього видавництва. У нас зараз вдома є, мабуть, всі їхні книжки для маленьких дітей, але також у них є чудова серія книг про поезію.

А також з Володимира Сосюри, як я й казала, **раджу** вам вірш «[Любіть Україну](#)».

Він дуже патріотичний і сильно **відгукується** в українців сьогодні, під час війни, оскільки тепер слова цього відомого вірша звучать по-новому. Ми розуміємо тепер ще більшу цінність нашої любові до України.

Посилання на цей вірш та на антологію я залишу в **описі** до цього епізоду на сторінці ukrainianlessons.com/episode226.

Також там ви можете дізнатися, як оформити преміумпідписку й отримувати наші **конспекти** уроків з транскриптами та вправами.

А на сьогодні все! Бажаю вам любові, кохання! Кохайте і будьте коханими!

Дякую за увагу до нашого подкасту! **Обнімаю** вас! На все добре і Слава Героям!

прозвучати — to sound (*perfective*)

антологія — anthology

зібраний — collected

замовляти, замовити — to order
(*imperfective, perfective*)

придбати — to buy (*perfective*)

друкований — printed

видавництво — publishing house

радити, порадити — to advise
(*imperfective, perfective*)

відгукуватися, відгукнутися —
to resonate, to respond
(*imperfective, perfective*)

опис — description

конспект — (lesson) notes

обнімáти, обняти — to hug
(*imperfective, perfective*)

 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Володимира Сосюри «Так ніхто не кохав»,
вставте пропущені слова:

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне 1. _____.

В день такий розцвітає весна на землі
І земля убирається 2. _____...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зір свої руки...
В день такий на землі 3. _____ весна
і тремтить од солодкої 4. _____...

В'яне серце моє од щасливих очей,
що горять в тумані наді мною...
Розливається 5. _____ і по жилах тече,
ніби 6. _____ вона лободою...

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..
Де ви бачили більше кохання?..
Я для неї 7. _____ Оріон золотий,
я — поет робітничої рані...

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий розцвітає 8. _____ на землі
І земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяві вона,
простягає до зір свої 9. _____...
В день такий на землі розцвітає весна
і 10. _____ од солодкої муки...

2

Опрацюйте таблицю про утворення подвійного заперечення в українській мові:

Подвійне заперечення			
Заперечний займенник або прислівник	Заперечна частка «не»	Дієслово	Приклад
ніхто́	не	пора́дити	Ніхто́ не пора́дить вам цього́. <i>No one will recommend this to you.</i>
ніщо́	не	ба́чити	Я нічо́го не ба́чу. <i>I don't see anything.</i>
ніко́го	не	чу́ти	Ми ніко́го не чу́ємо на зу́стрічі в зу́мі. <i>We don't hear anyone at the meeting in Zoom.</i>
ніде́	не	бува́ти	Ми ще ніде́ не бува́ли в А́зії. <i>We haven't been anywhere in Asia yet.</i>

Утворіть зі слів в дужках подвійне заперечення у теперішньому часі:

0. Зараз я _____ (ніскільки, жаліти) про витрачені на подорож гроші. — Зараз я ніскільки не жалію про витрачені на подорож гроші.
1. Дітей _____ (ніщо, заспокоювати) так, як слово матері.
2. Сьогодні _____ (ніхто, йти) на уроки через свято.
3. Через туман ми _____ (нічого, бачити) на дорозі.
4. Я _____ (ніколи, замовляти) одяг в інтернеті.
5. _____ (нічий голос, звучати) так солодко, як голос коханої.
6. Де ви припаркувались? Ми _____ (ніде, бачити) вашої машини.
7. Вона _____ (ні з ким, хотіти) говорити зараз.

Конспект уроку №226
Українська поезія. Володимир Сосюра «Так ніхто не кохав»

8. На жаль, я _____ (нічим, могли) вам допомогти — зверніться до адміністратора магазину.
9. Щастя _____ (приходити, нізвідки) — над ним треба працювати.
10. Ти _____ (нікого, чекати) сьогодні в гості?

3

Опрацюйте таблицю:

Кольори	
Прикметник	Іменник
блакитний	блакить
синій	синява, синь
жовтий	жовтізна
червоний	червоність
рожевий	рожевість
білий	білизна
зелений	зелень
чорний	чорнота, чорнява
сірий	сірість, сірява

Утворіть із кольорів в таблиці іменники та вставте їх в речення у правильному відмінку:

зелений	білий	блакитний	сірий
рожевий	чорний	жовтий	

0. Я завжди милуюся _____ **зеленню** _____ дерев навесні.
1. Вони не любили _____ великого міста.
2. Як можна вберегти білі речі від _____ ?

3. У темній _____ ночі не було нічого видно.
4. Хлопець любив її чорне волосся та дитячу _____ її щік.
5. О, принесіть мені пролісок з лісу. Ніжний і чистий, як неба _____
(народна пісня).
6. Часто згадую _____ стін моєї першої школи.

4

Перекладіть українською мовою:

1. Today, my daughters put on similar dresses.

2. I like how coffee smells in my kitchen in the morning.

3. These flowers blossom early but wilt quickly.

4. Our faucet broke down — the water is flowing and spilling all over the floor.

Відповіді на вправи

1

1. кохання	6. пахне
2. зрання	7. зірву
3. розцвітає	8. весна
4. муки	9. руки
5. кров	10. тремтить

2

1. ніщо не заспокоює	6. ніде не бачимо
2. ніхто не йде	7. ні з ким не хоче
3. нічого не бачимо	8. нічим не можу
4. ніколи не замовляю	9. не приходить нізвідки
5. нічий голос не звучить	10. нікого не чекаєш

3

1. сірості, сіряви	4. рожевість
2. жовтизни	5. блакить
3. чорноті, чорняві	6. білизну

4

1. Сьогодні мої доньки (дочки) вбралися (вдягнулися) у (вдягнули, одягнули) подібні (схожі) сукні (плаття).
2. Мені подобається (я люблю), як пахне кава на моїй кухні зрання (вранці).
3. Ці квіти (квітки) рано розцвітають (зацвітають), але швидко в'януть.
4. Наш кран зламався (поламався) — вода тече та розливається (плється) по всій підлозі (всією підлогою).

Конспект уроку № 227

Українська поезія. Василь Симоненко «Ти знаєш, що ти — людина»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode227

Вступ

Вітаю, це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

І сьогодні у мене для вас дуже особлива поезія, яка, я знаю, є навіть улюбленою для кількох **слухачів** цього подкасту — це «Ти знаєш, що ти — людина» Василя Симоненка, вірш 1962 року.

Справді, для багатьох українців також, для багатьох **школярів** це теж один з улюблених віршів.

Він такий простий, **ніжний**, але має такі великі ідеї, **змушує замислитись** над тим, як ти прямо зараз, сьогодні, у цю хвилину живеш своє життя.

Нагадую, зараз на подкасті триває серія епізодів «Українська поезія», у якій ми **розглядаємо** найкращі українські вірші та ідеї чи цінності, які вони **розкривають** і які є важливими для українців.

Ми вже говорили про свободу, наприклад, у творчості Григорія Сковороди, про незламність у Лесі Українки. Минулого разу було кохання у вірші Володимира Сосюри.

А сьогодні розглянемо цінність, яка є такою актуальною сьогодні, під час **повномасштабної війни**, щоб **протиставити** українців і **окупантів** — це **гуманізм**, тобто цінність кожної окремої людини, цінність людського життя.

Мабуть, це один з найкращих, можливо, найкращий вірш в українській літературі, який описує так коротко і просто ось цю ідею гуманізму, про те, що кожен із нас — це **унікальна** людина, і кожен із нас **вартий** того, щоб жити, щоб кохати, як каже Симоненко.

слухач — listener

справді — really, indeed
школяр — pupil

ніжний — gentle, tender
змушувати, змусити — to force
(*imperfective, perfective*)
замислюватися, замислитися — to think,
to reflect (*imperfective, perfective*)
нагадувати, нагадати — to remind
(*imperfective, perfective*)
розглядати, розглянути — to consider,
to take a look (*imperfective, perfective*)
розкривати, розкрити — to reveal
(*imperfective, perfective*)

повномасштабна війна — full-scale war
протиставляти, протиставити —
to contrast (*imperfective, perfective*)
окупант — occupier, invader
гуманізм — humanism

унікальний — unique
вартий — worth

Кілька слів про автора: **народився** Василь Симоненко у селі Бітвці на **Полтавщині** — це центральна Україна.

Він ріс дуже розумною дитиною, цікавився мовою і тому зміг вступити на **факультет журналістики** у Київському університеті. Там відразу почав писати вірші й, можна сказати, **потрапив** у правильне середовище, оскільки Василь Симоненко фактично був одним із **шістдесятників**.

Шістдесятники — це **рух** в Україні у 60-х роках. Фактично це молоді, **творчі** люди, які на початку 60-х років **об'єднувалися**, разом писали, разом творили й загалом **пропагували** інші ідеї, ніж ті, які тоді були поширені у **Радянському Союзі** у рамках комунізму.

Для шістдесятників важливими були ідеї свободи: свободи слова, гуманізму, цінності людини та взагалі України як **окремої** держави.

Серед шістдесятників були такі люди, як Ліна Костенко, Іван Драч, Василь Стус, Микола Вінграновський та Василь Симоненко.

До речі, у нас на подкасті був епізод про Василя Стуса, і там я трішки детальніше розповідала про шістдесятників і **дисидентів** — це епізод номер 160, можете його **переслухати** за посиланням: ukrainialessons.com/episode160.

Так от, у 60-х Василь Симоненко разом із іншими молодими, творчими людьми творили нову українську літературу, поезію і, **відповідно**, через їхню активність та таку діяльність багато хто був часто **арештований**.

І, **зокрема**, під час одного з таких арештів Василя Симоненка дуже сильно **побили** і, на жаль, **наслідком** цього побиття була важка хвороба **нирок**, від якої Василь Симоненко помер, і **помер** дуже рано, у 28 років.

До того ж цікаво, що Василь Симоненко розумів, що його життя буде дуже сильним, але коротким. Він навіть написав вірш про це, що досить **неймовірно**.

Він писав: «Не **докорю** ніколи і нікому, хіба на себе інколи **позлюсь**, що в двадцять літ в моєму серці **втома**, що в тридцять — смерті в очі подивлюсь». Фактично він **пропрокував**, що помере швидко.

На жаль, Василь Симоненко **загинув** рано, але залишив після себе багато справжніх **шедеврів** української літератури. Це і вірші на різні теми, а також твори для дітей, які Симоненко писав для свого маленького сина.

Мені навіть було важко **обрати** для вас один вірш, бо в нього є

народжуватися, народитися — to be born
(*imperfective, perfective*)

Полтавщина — Poltava region

факультет — faculty

журналістика — journalism

потрапляти, потрапити — to end up
(*imperfective, perfective*)

шістдесятник — Sixtier

рух — movement

творчий — creative

об'єднуватися, об'єднатися — to unite
(*imperfective, perfective*)

пропагувати — to promote, to advocate
(*imperfective*)

Радянський Союз — Soviet Union

окре́мий — separate

дисиде́нт — dissident

переслу́ховувати, переслу́хати —
to relisten (*imperfective, perfective*)

відповідно — respectively

арешто́ваний — arrested (*adjective*)

зокре́ма — in particular

бі́ти, побі́ти — to beat
(*imperfective, perfective*)

на́слідок — consequence

побиття́ — beating (*noun*)

ні́рка — kidney

поми́рати, поме́рти — to die
(*imperfective, perfective*)

неймові́рно — incredibly

докоря́ти, докорі́ти — to reproach
(*imperfective, perfective*)

злі́тися, позлі́тися — to be angry
(*imperfective, perfective*)

вто́ма — exhaustion

пропрокува́ти — to prophesy, to predict
(*imperfective*)

загі́нути — to die (tragically) (*perfective*)

шеде́вр — masterpiece

оби́рати, обра́ти — to choose
(*imperfective, perfective*)

багато поезій, які дуже **відгукуються** зараз із тим, що відбувається в Україні в умовах повномасштабної війни. Тому я обов'язково дам вам свої рекомендації віршів Симоненка **наприкінці** епізоду.

А сьогодні все-таки я вирішила обрати для вас цей невеликий, простий вірш, який буде, сподіваюся, неважко зрозуміти й, можливо, навіть **запам'ятати**.

Можете навіть спробувати записати відео або аудіо цього вірша і надіслати мені — я послухаю, було б дуже цікаво!

Отже, словничок — сьогодні буде небагато слів, оскільки справді вже багато слів будуть повторюватись навіть з попередніми епізодами про поезію.

відгукуватися, відгукнутися —
to resonate, to respond
(*imperfective, perfective*)
наприкінці — in the end

запам'ятувати, запам'ятати —
to remember (*imperfective, perfective*)

Словничок

у́смішка	smile
є́диний = оди́н	the only one, single
му́ка	torment, suffering
ласка́вий	tender
злий	evil, angry, bad
о́зеро, озе́ра	lake
гай	grove; small forest
спі́шити = поспіша́ти	to hurry
гляді́ти (casual) = диві́тися	to look
проспа́ти	to oversleep

Вірш

Василь Симоненко

Ти знаєш, що ти — людина

Ти знаєш, що ти — людина.

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя — **єдина**,

Мука твоя — єдина,

Очі твої — одні.

Більше тебе не буде.

Завтра на цій землі

Інші ходитимуть люди,

Інші кохатимуть люди —

Добрі, **ласкаві** й **злі**.

Сьогодні усе для тебе —

Озера, гаї, степи.

І жити **спішити** треба,

Кохати спішити треба —

Гляди ж не **проспи**!

Бо ти на землі — людина,

І хочеш того чи ні —

Усмішка твоя — єдина,

Мука твоя — єдина,

Очі твої — одні.

Українська поезія. Василь Симоненко «Ти знаєш, що ти — людина»

Ти знаєш, що ти — людина.

Спочатку це **стверджувальне речення**, тобто закінчується **крапкою**: «*Ти знаєш, що ти — людина.*».

І далі **питальне речення**:

Ти знаєш про це чи ні?

Знак питання.

«*Ти — людина*» — часто в українській мові ми не кажемо «ти є людиною», «ти є людина», тобто ми **опускаємо** ось це **дієслово** «бути» у **теперішньому часі** і **натомість** робимо **паузу**, а на **письмі** часто ставимо **тире**.

Ти знаєш, що ти — людина.

Ти знаєш про це чи ні?

Таке корисне речення для вас: «Ти знаєш про це чи ні?»

Усмішка твоя — єдина.

«*Усмішка*» — часто ми **наголошуємо** як «*у́смішка*», але тут, у поезії й **загалом**, це теж правильний **наголос** — казати «*у́смішка*». Можна казати і так, і так.

Усмішка твоя — єдина.

До речі, часто є питання про **різницю**: «*у́смішка*» («*у́смішка*») або «*посмішка*».

Так от, насправді, якщо чесно, українці часто вживають ці два слова як **синоніми**: «*у́сміхатися*» і «*посміхатися*», «*у́смішка*» і «*посмішка*».

Ми не часто **задумуємося**, яке слово краще вживати, це синоніми.

Хоча рекомендують казати «*у́смішка*», «*у́сміхатися*» як загальне таке слово про «smile», а «*посмішка*» — це більш **іронічна** усмішка, так, більше коли ви не по-доброму усміхаєтесь, а **трошки** так по-злому посміхаєтесь.

Ось така різниця, хоча, якщо чесно, не всі українці навіть про неї знають.

стверджувальне речення —

affirmative sentence

кра́пка — full stop, period

пита́льне рече́ння — interrogative sentence

знак пита́ння — question mark

опуска́ти, опу́стити — to omit

(imperfective, perfective)

дієсло́во — verb

тепе́рішній час — present tense

нато́мість — instead

па́уза — pause

писа́мó — writing

тире́ — dash

наголо́шувати, наголоси́ти — to stress

(imperfective, perfective)

зага́лом — generally

на́голос — stress mark, stress

рі́зниця — difference

сино́нім — synonym

зadı́муватися, зadı́матися — to think,
to reflect (imperfective, perfective)

іро́нічний — ironic

тро́шки — a bit (diminutive)

Отже:

Усмішка твоя єдина (тобто одна).

Мука твоя — єдина,

Очі твої — одні.

«Очі твої одні». «Єдиний» і «один» можна вживати **взаємозамінно**.

взаємозамінно — interchangeably

Як бачите, тут на другому місці стоїть «твоя», «твої», що робить мову відразу більш **поетичною**: «усмішка твоя», «мука твоя», «очі твої» — хоча у звичайному **мовленні** ми би сказали «твоя усмішка», «твоя мука», «твої очі».

поетичний — poetical

мóвлення — speech

Ти знаєш, що ти — людина.

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя — єдина,

Мука твоя — єдина,

Очі твої — одні.

Більше тебе не буде.

Або «тебе більше не буде».

«You will no longer (більше не) be here».

Більше тебе не буде.

Завтра на цій землі

Інші ходитимуть люди,

Інші кохатимуть люди —

«Ходитимуть» і «кохатимуть» — це **майбутній синтетичний час**.

майбутній синтетичний час —

future synthetic tense

недоконаний вид —

imperfective verb aspect

В українській мові є два типи майбутнього часу для **недоконаного виду**.

Тобто «будуть ходити» і «ходитимуть» — це дві форми, які ми абсолютно **однаково** вживаємо.

однаково — equally

вживати, вжити — to use

(imperfective, perfective)

Хоча я раніше казала, що частіше ми **вживаємо** таку форму «будуть ходити», «будуть кохати», але зараз я **помічаю**, що українці частіше починають вживати й синтетичний час: «ходитимуть», «кохатимуть».

помічати, помітити — to notice

(imperfective, perfective)

Він **звучить** трошечки більш поетично і трошечки більш по-українськи, як на мене, що відразу трошки **підвищує** рівень вашої української й робить його більш таким **освіченим**, просто кращої **якості**.

Саме ось ці форми:

- ходити**муть**;
- я ходити**му**;
- ти ходити**меш**;
- вони ходити**муть**.

Цей час також дуже легко утворити: просто беріть **інфінітив** і додавайте закінчення з «-м», «-му», «-меш», «-ме», «-муть»:

- я ходити**му**;
- ти ходити**меш**;
- він ходити**ме**;
- ми ходити**мемо** (трошки таке довге дієслово **виходить**);
- ви ходити**мете**;
- і вони ходити**муть**.

Можливо, довгі форми дієслів трошки важко **вимовити**, але коли ви це робите, то справді ваша українська мова звучить трошки на вищому рівні, ніж просто сказати «будеш ходити».

Можливо, це моє таке **суб'єктивне враження**.

До речі, більше про майбутній час та про інші часи, і види, і способи українських дієслів я **детально** описала у **вступі** до моєї нової **книжечки** про дієслова.

Я не впевнена, чи ця книжка зараз, коли я **виставлю** цей епізод, вже є у продажу, але ви можете знайти всю інформацію про цю **новинку** від «Ukrainian Lessons» на сторінці ukrainianlessons.com/verbs.

Отже:

Завтра на цій землі

Інші ходитимуть люди,

Інші кохатимуть люди —

Добрі, ласкаві (приємні) й злі (тобто погані).

Сьогодні усе для тебе —

Озера, гаї, степи.

«Усе для тебе» — це така гарна, дуже **оптимістична фраза**:

звучати — to sound (*imperfective*)
підвищувати, підвищити — to increase (*imperfective, perfective*)
освічений — educated
якість — quality

інфінітив — infinitive

виходити, вийти — to turn out (*imperfective, perfective*)

вимовляти, вимовити — to pronounce (*imperfective, perfective*)

суб'єктивний — subjective
враження — impression

детально — in detail (*adverb*)
вступ — introduction
книжечка — book (*diminutive*)
виставляти, виставити — to release (*imperfective, perfective*)
новінка — novelty

оптимістичний — optimistic
фраза — phrase

«все для тебе», «усе для вас».

«Озера» — **множина** від «озеро».

«Гаї» — пам'ятаєте «гаї» з епізоду про Тичину — це маленькі ліси — «Гаї шумлять, я слухаю...».

Озера, гаї, **степи** — це все такі **образи** природи України.

І жити спішити треба,

Тобто треба «поспішати жити».

«Поспішати» (що робити?) — два інфінітиви, так — «*спішити жити*».

Кохати спішити треба —

«*Гляди ж*», «*гляди ж*», тобто «дивись-но», «**обережно**».

Гляди ж не проспи!

«Проспати щось» — це спати так довго, що пропустити щось важливе, пропустити щось через те, що спати, проспати.

«*Гляди ж не проспи*» — «не проспи життя».

Сьогодні усе для тебе —

Озера, гаї, степи.

І жити спішити треба,

Кохати спішити треба —

Гляди ж не проспи!

Бо ти на землі — людина,

І хочеш того чи ні —

«Чи хочеш ти цього, чи не хочеш» — також хороша **розмовна** фраза.

І хочеш того чи ні —

Усмішка твоя — єдина,

Мука твоя — єдина,

Очі твої — одні.

множина — plural (*noun*)

степ — steppe

образ — image, symbol

обережно — careful, carefully

пропускати, пропустити — to miss
(*imperfective, perfective*)

розмовний — spoken, conversational

Нагадаю, що цей вірш написано у 1962 році, коли саме ще був такий сильний-сильний комуністичний режим у Радянському Союзі.

І, **попри** те, що всі люди мали бути **однаковими** за комуністичним режимом, шістдесятники **мислили інакше** і думали про цінність людського життя, про те, що люди насправді унікальні й **повинні** мати свободу робити те, що їм подобається і **насолоджуватись** життям.

Симоненко пише, що цінність нашого життя тут і зараз, бо життя проходить так швидко: «Більше тебе не буде завтра на цій землі».

Трошки песимістично, але, з іншого боку, це не так і погано, бо він каже, прийдуть інші люди, тобто будуть наші діти, наступні **покоління**, і вони теж житимуть, і кохатимуть, і це чудово.

Але все-таки треба поспішати жити, а не просто **існувати** й спати, так? Адже усе для тебе, все для вас — це краса природи, любов, **спілкування** з хорошими людьми.

Насправді, мабуть, українці, які зараз живуть в Україні в умовах повномасштабної війни, як ніхто, розуміють цінність кожного моменту життя.

Як каже мій брат, який живе у Києві: «Ой, щось **давно** не **прилітало**», — тобто не було **атак**, а тому він не **відчуває**, що йде війна, і менше відчуває ось цю цінність життя.

Постійні атаки, на жаль, нагадують нам, що треба цінувати кожну **мить**.

Це таке трохи іронічне **ставлення**, але насправді люди, які живуть в Україні, мають досить особливий **менталітет**, дуже сильний, я б сказала, що в Україні триває **страшна** війна, треба жити, радіти й **проживати** гарні моменти з найкращими людьми, з друзями, **рідними**.

Треба робити те, що тобі подобається, і не робити те, що не подобається.

А також **донатити**, **волонтерити** чи просто працювати в Україні, допомагати, як можеш, **перемозі** України, перемозі добра над злом, перемозі людини.

Слухайте і повторюйте!

по́при — despite
одна́ковий — the same
ми́слити — to think (*imperfective*)
іна́кше — differently
пові́нен — should, must
насолóджуватися, насолоди́тися — to enjoy (*imperfective, perfective*)

поколі́ння — generation

існува́ти — to exist (*imperfective*)
спілкува́ння — communication

давно́ — long ago
приліта́ти, прилеті́ти — to hit (by missile) (*informal*) (*imperfective, perfective*)
ата́ка — attack
відчува́ти, відчу́ти — to feel (*imperfective, perfective*)
пості́йний — permanent
ми́ть — moment
ста́влення — attitude
менталіте́т — mentality
страшний — horrible
прожива́ти, прожити́ — to live (through), to experience (*imperfective, perfective*)
рі́дні — relatives (*noun*)

дона́тити — to donate (*spoken*) (*imperfective*)
волонте́рити — to volunteer (*imperfective*)
перемо́га — victory

Словничок (з прикладами)

у́смішка • У́смішка твоя — єдина. • Поет відповів на питання з легкою, доброзичливою у́смішкою.	smile (noun) • Your smile is the only one. • The poet answered the question with a light, amiable smile.
єди́ний = оди́н • У́смішка твоя — єди́на. • За весь період навчання я лише оди́н (= єди́ний) раз списав із зошита.	the only one, single • Your smile is the only one. • During the entire period of study, I copied from the notebook only one time.
му́ка • Му́ка твоя — єдина. • З му́кою на душі вона попрощалася з коханим.	torment, suffering • Your suffering is the only one. • With torment in her soul, she said goodbye to her beloved.
ласка́вий • Інші кохатимуть люди — добрі, ласка́ві й злі. • Батьки дивилися на малюнок доньки ласка́вим, ніжним поглядом.	tender, kind • Other people will love — good, tender, and evil. • The parents were looking at their daughter's drawing with a kind, tender look.
злий • Інші кохатимуть люди — добрі, ласка́ві й злі. • Диктатор мав злий і жорстокий характер.	evil, angry, bad • Other people will love — good, tender, and evil. • The dictator had an evil and cruel character.
о́зеро, озе́ра • Сьогодні усе для тебе — озе́ра, гаї, степі. • Ми провели усі вихідні на о́зері Світязь, купаючись.	lake (singular, plural) • Today everything is for you — lakes, groves, steppes. • We spent the whole weekend at Lake Svítiaz, swimming and playing ball.
гай • Сьогодні усе для тебе — озе́ра, гаї, степі. • У гаю мандрівник відпочив, слухаючи пташок.	grove; small forest • Today everything is for you — lakes, groves, steppes. • In the grove, the traveler had a rest, listening to the birds.

спішити = поспішати • І жити спішити треба, кохати спішити треба! • Поспішиш — людей насмішиш (прислів'я).	to hurry (imperfective) • And you have to hurry to live, you have to hurry to love! • Rush, and you will make people laugh (= Haste makes waste) (proverb).
глядіти (casual) = дивітися • Гляди ж не проспій! • Олеськ вже п'ять хвилин ошелєшено глядіть (= дивіться) на черв'яка.	to look, to be careful (imperfective) • Careful, don't oversleep! • Olesyk has been looking at the worm in a daze for five minutes already.
просипати, проспати • Гляди ж не проспі! • О ні, я проспала співбєсїду на роботу!	to oversleep (imperfective, perfective) • Careful, don't oversleep! • Oh no, I overslept for the job interview!

Завершення

Як я вам казала, мені було важко вибрати один вірш Симоненка. У мене був досить великий **список** можливих **варіантів**, тому я зараз **пораджу** вам інші вірші з цього списку.

По-перше, це «[Задивляюсь у твої зіниці](#)». **Зіниці** — це очі.

Це неймовірно гарний вірш про любов до України. Тут Україна зображена як **кохана** поета — «[Задивляюсь у твої зіниці](#)».

Далі, «[Де зараз ви, кати мого народу?](#)» Це також вірш про Україну, але тут більше про той **шлях** України до свободи, до незалежності.

У цьому вірші є відомі слова: «Народ мій є, народ мій завжди буде. Ніхто не **перекреслить** мій народ».

Це вірш «Де зараз ви, **кати** мого народу?».

Наступний вірш — «[Можливо, знову загримлять гармати](#)» — надзвичайно **актуальний** зараз вірш під час повномасштабної війни.

Дуже емоційний, оскільки Симоненко тут пише про можливу війну, яка, відповідно, зараз і відбувається. «Можливо, знову **заgrimлять гармати**».

І ще один вірш Симоненка на типову тему для поетів — це тема кохання. Дуже ніжний, гарний вірш — «[Вона прийшла непрохана й неждана](#)».

Раджу вам, якщо вам подобається **інтимна** лірика. Сподіваюся, вам сподобаються ці вірші.

Посилання я залишу на сторінці епізоду:
ukrainianlessons.com/episode227.

Там також буде інформація про те, як оформити преміумпідписку на наші конспекти уроків з транскриптами, перекладом складних слів, додатковими прикладами для слів із словничка та вправами.

Ми також **намагаємося** інколи використовувати інші **твори** поета у вправах, а також у вправах пропонуємо вам **попрактикувати** певні граматичні моменти, які ми розглядали в епізоді.

А у мене все на сьогодні! Пам'ятайте: ваша усмішка єдина, ваші очі одні!

Насолоджуйтесь тим, що ви любите найбільше в житті, наприклад, вивченням української!

До побачення і Слава Героям!

список — list

варіант — option

ра́дити, пора́дити — to advise, to recommend (*imperfective, perfective*)

зіниці — eyes

коха́ний, коха́на — beloved (*male, female*)

зади́вля́тися, зади́вля́тися — to stare (*imperfective, perfective*)

шлях — path

пере́креслювати, пере́креслити — to cross out (*imperfective, perfective*)

кат — executioner, hangman

актуа́льний — relevant

гри́міти, загри́міти — to roar (*imperfective, perfective*)

гарма́та — cannon

інти́мний — intimate

намага́тися — to try (*imperfective*)

тві́р — work

практикува́ти, попрактикува́ти — to practice (*imperfective, perfective*)

 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Василя Симоненка «Ти знаєш, що ти — людина», вставте пропущені слова:

Ти знаєш, що ти — 1. _____.

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя — єдина,

Мука твоя — єдина,

Очі твої — 2. _____.

Більше тебе не буде.

Завтра на цій 3. _____

Інші ходитимуть люди,

Інші кохатимуть люди —

Добрі, ласкаві й 4. _____.

Сьогодні усе для тебе —

Озера, гаї, степи.

І жити спішити треба,

5. _____ спішити треба —

Гляди ж не 6. _____!

Бо ти на землі — людина,

І хочеш того чи 7. _____ —

8. _____ твоя — єдина,

Мука твоя — єдина,

Очі твої — одні.

2

Прочитайте вірш Василя Симоненка «Можливо, знову загримлять гармати» та вставте пропущені слова:

пшеницю	верби	сліз	страху
сини	силу	милу	землю
			дітей

Можливо, знову загримлять гармати,
І танк зімне 0. пшеницю на лану,
І буде плакати і журитись мати,
Коли 1. _____ ітимуть на війну.

Perhaps cannons will roar again,
And a tank will crush wheat in the field,
And a mother will cry and worry,
When sons march off to war.

І хтось востаннє поцілує 2. _____,
І хтось сльозу непрохану змахне,
А може, дехто втратить віру й 3. _____,
Своє життя рятуючи одне.

And someone will kiss their beloved for the last time,
And someone will wipe away an unbidden tear,
Perhaps, some will lose faith and strength,
Saving only one's own life.

Але не я... Я квиснути не стану,
Хоч як не буде боляче мені,
За нашу 4. _____, дорогу й кохану,
Я рад прийняти на себе всі вогні.

But not I... I will not wilt,
No matter how painful it may be,
For our land, dear and beloved,
I am ready to bear all fires upon myself.

За тих 5. _____, що бігають до школи,
За матерів, змарнілих у труді,
За рідні наші 6. _____ довгополі,
За наші дні, прекрасні й молоді.

For those children who run to school,
For mothers worn out by toil,
For our long-haired native willows,
For our days, beautiful and young.

І тут ні 7. _____, ні відчаю не треба,
І тут не треба 8. _____ і ниття —
Живе лиш той, хто не живе для себе,
Хто для других виборює життя.

Here, neither tears nor despair are needed,
Here, neither fear nor hesitation are needed —
Only those live who do not live for themselves,
Who fight for the lives of others.

(close translation by ChatGPT)

3

Опрацюйте таблицю:

Майбутній синтетичний час	
Особа	Інфінітив + особове закінчення
я	ходітим <u>у</u>
ти	ходітим <u>еш</u>
він, вона, воно	ходітим <u>е</u>
ми	ходітим <u>емо</u>
ви	ходітим <u>ете</u>
вони	ходітим <u>уть</u>

Утворіть майбутній синтетичний час із майбутнього аналітичного часу:

0. Я буду співати серед лиха пісні. — Я співатиму серед лиха пісні.

1. Скоро вже надворі буде пахнути весною.

2. Ми будемо сподіватися без надії.

3. Після роботи Марта буде поспішати на виступ доньки.

4. Вони будуть підіймати 100 кілограмів на тренуванні.

5. Я не буду стуляти очі до ранку, щоб встигнути написати есе.

6. Гостей будуть частувати кавою та домашньою випічкою.

7. Інвестори вірять, що компанія буде процвітати.

8. Ви точно не будете засуджувати мене?

9. Повернувшись із відпустки, ми будемо сумувати за морем.

4

Перекладіть українською мовою:

1. Today I overslept and was hurrying to work.

2. The mother was looking at the children with a smile.

3. In the evening, we couldn't see anything because of the fog above the lake.

4. My brother is usually kind and tender, but in the morning he can be angry.

Відповіді на вправи

1

1. людина	5. Кохати
2. одні	6. проспи
3. землі	7. ні
4. злі	8. Усмішка

2

1. сини	5. дітей
2. милу	6. верби
3. силу	7. сліз
4. землю	8. страху

3

1. Скоро вже надворі пахнутиме весною.
2. Ми сподіватимемося без надії.
3. Після роботи Марта поспішатиме на виступ доньки.
4. Вони підійматимуть 100 кілограмів на тренуванні.
5. Я не стулятиму очі до ранку, щоб встигнути написати есе.
6. Гостей частуватимуть кавою та домашньою випічкою.
7. Інвестори вірять, що компанія процвітатиме.
8. Ви точно не засуджуватимете мене?
9. Повернувшись із відпустки, ми сумуватимемо за морем.

Конспект уроку № 228

Українська поезія. Дмитро Павличко «Два кольори»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode228

Вступ

Привіт, це Анна Огойко і новий епізод подкасту «Ukrainian Lessons Podcast» — подкасту для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

У нас триває **цикл** «Українська поезія», де ми читаємо найкращі українські вірші різних авторів на різні теми, які **перегукуються** з українцями, так чи інакше **відображають** українську **ментальність**.

Зокрема, ми вже говорили про такі **притаманні** українцям **рис**и, як **прагнення** до **свободи**, боротьби, **незламність**, також любов до природи й загалом романтичне кохання. І минулого разу ми розглядали гуманізм у творчості Василя Симоненка.

А сьогодні пропоную **звернути** вашу **увагу** на один дуже-дуже популярний в Україні вірш, який також став піснею. Цей вірш загалом про українську традицію, про родинні традиції і, якщо конкретно, традиції **вишивання** в українській культурі.

Це поезія «Два кольори» Дмитра Павличка.

Відразу розповім **трішки** про автора. Дмитро Павличко **народився** на Західній Україні, на **Івано-Франківщині**.

Як бачите, у нас в циклі **представлені** автори з дуже різних регіонів України — це був і **Донбас**, і Полтавщина минулого разу, і Західна, і Центральна Україна.

Насправді це показує, наскільки **єдиною** є українська література — попри те, що ці поети з дуже різних регіонів, не можна сказати, що їхня мова якось **суттєво відрізняється**.

Так от, Дмитро Павличко навчався у Львові, і коли він був зовсім

цикл — cycle

перегукуватися — to resonate, to echo
(imperfective)

відображати, відобразити — to reflect
(imperfective, perfective)

ментальність — mentality

зокрема — in particular

притаманний — inherent

ріса — trait

прагнення — aspiration

свобода — freedom

незламність — invincibility, resilience

звертати, звернути увагу —
to pay attention (imperfective, perfective)

вишивання — embroidery

відразу — at once

трішки — a bit (diminutive)

народжуватися, народитися — to be born
(imperfective, perfective)

Івано-Франківщина —

Ivano-Frankivsk region

представлений — represented

Донбас — Donbas region

єдиний — unified, the only

суттєво — significantly

відрізнятися, відрізнитися — to differ
(imperfective, perfective)

молодим, почалася Друга світова війна.

І під кінець війни Дмитро Павличко перебував кілька місяців у складі УПА — це **Українська повстанська армія**. Хоча він не брав активної участі в **бойових діях**, все одно цей досвід дуже вплинув на його **подальше** життя.

Далі, коли Дмитро Павличко вже став **повноцінним** письменником, поетом, перекладачем, він не був одним із тих, хто **заперечував** радянську ідеологію та **чинив** якийсь великий протест.

Ні, він **намагався вижити**, як і багато людей та письменників, поетів у ті часи, і, **відповідно**, частина його творчості була **спрямована** на **прославлення** комуністичної партії Леніна. Тобто це такі твори на **замовлення**.

Хоча, **попри** це, у творчості Павличка є і багато чудових творів **поза** політикою, також творів, які мають певну українську національну ідею.

І ближче до незалежності України Павличко брав активну участь у розвитку і національної ідеї. Він був одним із організаторів **Народного руху України**.

Народний рух — це така політична сила на початку 90-х, яка **просувала** демократичні та українські національні ідеї у незалежній Україні.

У Дмитра Павличка була така дуже **інтелектуальна** сім'я — його дочка Соломія та внучка Богдана брали активну участь у розвитку українського **книговидавництва** та **літературознавства**.

І загалом Дмитро Павличко був таким представником інтелектуальної **еліти** в Україні. І, на щастя, він прожив досить довге життя і **помер** минулого року, у 2023 році. Тобто фактично він побачив і реальність цієї нової війни.

Якщо ви бажаєте ближче **познайомитися** із Дмитром Павличком, побачити його, послухати, то рекомендую вам його інтерв'ю у формі такого досить великого **документального фільму**.

Цей фільм є на ютубі, і називається він «[Голос епохи](#)» — я залишу посилання на сторінці цього епізоду.

І там, відповідно, весь цей фільм Дмитро Павличко розповідає про своє життя, про ті **умови**, у яких він жив, про Другу світову війну, СРСР, незалежну Україну і так далі.

А якщо говорити про найвідоміший твір Павличка, то це той вірш,

Українська повстанська армія —

Ukrainian Insurgent Army

бойові дії — fighting, combat operations

подальший — further

повноцінний — full-fledged

заперечувати, заперечити — to deny
(*imperfective, perfective*)

чинити — to act, to make (*imperfective*)

намагатися — to try (*imperfective*)

виживати, вижити — to survive
(*imperfective, perfective*)

відповідно — respectively

спрямований — aimed

прославлення — praise (*noun*)

замовлення — order

попри — despite

поза — out of, beyond

Народний рух України —

People's Movement of Ukraine

просувати, просунути — to promote
(*imperfective, perfective*)

інтелектуальний — intellectual

книговидавництво — book publishing

літературознавство — literary studies

еліта — elite (*noun*)

помирати, померти — to die
(*imperfective, perfective*)

знайомитися, познайомитися —
to become acquainted
(*imperfective, perfective*)

документальний фільм — documentary

умова — circumstance, condition

Конспект уроку №228

Українська поезія. Дмитро Павличко «Два кольори»

який ми будемо сьогодні читати — «Два кольори».

Насправді навіть багато українців іноді думають, що цей твір — це **народна** пісня, а не **авторський** вірш; він досить схожий на фольклор.

Але насправді це така класична українська пісня, яка була написана Дмитром Павличком у 1965 році **насамперед** як вірш, а потім він також створив і свою версію пісні.

Отже, перейдімо до словничка! Це будуть слова з поезії та їхній переклад.

Повторюйте за мною!

наро́дний — folk (*adjective*)

а́вторський — author (*adjective*)

наса́мперед — first and foremost

Словничок

збира́тися	to get ready
навесні́	in spring
незна́ний	unknown
шлях	path, way
сорóчка	shirt
вишива́ти, ви́шити	to embroider
нитки́	threads
оба́ = обі́два	both
полотно́	cloth; canvas
журба́	sorrow
води́ти	to lead
бе́звість	unknown places
пори́г	threshold
перепліта́тися, переплесті́ся	to intertwine
шиття́	needlework
ві́яти, ві́йнути	to blow (usually about the wind)
сивина́	gray hair
зго́рточок, зго́рткок	roll, something rolled up
ви́шитий	embroidered

 Вірш

Дмитро Павличко

Два кольори

Як я малим **збирався** **навесні**
Піти у світ **незнаними** **шляхами**,
Сорочку мати **вишила** мені
Червоними і чорними **нитками**.

Два кольори мої, два кольори,
Оба на **полотні**, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне — то любов, а чорне — то **журба**.

Мене **водило** в **безвісті** життя,
Та я вертався на свої **пороги**,
Переплелись, як мамине **шиття**,
Мої сумні і радісні дороги.

Мені **війнула** в очі **сивина**,
Та я нічого не везу додому,
Лиш **горточок** старого полотна
І **вишите** моє життя на ньому.

Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне — то любов, а чорне — то журба.

Українська поезія. Дмитро Павличко «Два кольори»

Як я малим збирався навесні

«Як я збирався» — тут «як» означає «коли»; можна вживати «як» у **значенні** «коли».

«Як я збирався малим» — «коли я був ще малий», «я збирався малим».

«Малим» — тобто в молодому віці збирався — плюс інфінітив — «*піти у світ*». «Я збирався» — що зробити? — «піти у світ».

«Піти у світ» — це **покинути рідний** дім, почати доросле життя, поїхати далеко.

«У світ», «піти у світ» — це такий досить типовий **фразеологізм**.

малий — small, little

значення — meaning

покида́ти, поки́нути — to leave
(imperfective, perfective)

рі́дний — native

фразеологі́зм — idiom

Як я малим збирався навесні

Піти у світ незнаними шляхами,

«Незнані шляхи» — тобто шляхи, які ти не знав раніше.

«Незнаний», «незнані шляхи» — тобто поїхати кудись **вперше**. «Я пішов у світ незнаними шляхами».

впе́рше — for the first time

Сорочку мати вишила мені

«Мати вишила» — кому? — «мені» (**давальний відмінок**) — що? — «сорочку» (**знахідний**).

дава́льний відмі́нок — dative case

знахі́дний (відмі́нок) — accusative case

«Мати вишила мені сорочку» — тут саме це вишита сорочка, **вишиванка**.

вишива́нка — vyshyvanka
(Ukrainian embroidered shirt)

«Вишила» — чим? (**орудний відмінок**) — «червоними і чорними нитками».

ору́дний відмі́нок — instrumental case

Це **прикметники** та **іменник** в орудному відмінку: «червоними і чорними нитками».

прикме́тник — adjective

іме́нник — noun

Як я малим збирався навесні

Піти у світ незнаними шляхами,

Сорочку мати вишила мені

Червоними і чорними нитками.

Два кольори мої, два кольори,

Як бачите, тут створюємо ефект, певний поетичний ефект за допомогою **наголосу**: «Два ко́льори мої, два ко́льори».

Правильний наголос — «ко́льори́», «два ко́льори́», але тут, щоби утворити **певну мелодію**, ми **змінюємо** наголос, і це нормально.

Два кольори мої, два кольори,

Оба на полотні, в душі моїй оба,

«Оба», тобто «обидва». «Обидва», «оба на полотні».

Полотно — це як **тканина**, так; «і в душі», «моя душа» («in my soul») — «в душі моїй оба».

Два кольори мої, два кольори:

Червоне — то любов, а чорне — то (або це) журба.

Журба — це **смуток, сум**.

Часто так говорять, що в українській літературі дуже багато журби, тобто багато таких сумних **мотивів**.

Журба — це навіть такий популярний **мем** в інтернеті про щось сумне; можливо, якісь **депресивні** думки, які можуть бути притаманні українцям. Журба.

Два кольори мої, два кольори,

Оба на полотні, в душі моїй оба,

Два кольори мої, два кольори:

Червоне — то любов, а чорне — то журба.

Мене водило в безвісті життя,

Неправильний **порядок слів** — правильно буде «життя водило мене в безвісті».

Знову ж таки, «безвість» — це невідомі місця.

«**Пропасти безвісті**» — тобто пропасти без жодної новини. І «**безвісті**» — це там, де немає новини звідки можливо, це невідомі місця.

Так от, «життя водило мене у безвісті» — тобто він був у різних місцях.

*Та (але) я **вертався** на свої пороги,*

на́голос — stress mark, stress

пе́вний — certain

мелоді́я — melody

змінювати, змінити — to change
(imperfective, perfective)

ткани́на — fabric

сму́ток, сум — sadness, sorrow

моти́в — motive

мем — meme

депресивний — depressive

поре́док слів — word order

пропада́ти, пропа́сти — to disappear
(imperfective, perfective)

верта́тися, верну́тися — to return
(imperfective, perfective)

«Я вертався до себе додому, на свої пороги», тобто додому, до свого будинку, на поріг свого будинку.

Для українців в українській мові ось цей **образ** «поріг», «пороги» — це дуже такий сильний образ. «Threshold», так, «поріг».

Для нас поріг — це символ дому. Тобто вернутися на свій поріг, до свого порогу.

І далі:

Переплелись, як мамине шиття,

Мої сумні і радісні дороги.

Протиставлення: «мої сумні і радісні дороги переплелись», так, вони «**перемішались** у вишивці» і загалом у житті. «Переплелись моменти суму і моменти радості».

«Як мамине шиття» — **порівнюємо** із шиттям мами, із вишивкою мами.

Мене водило в безвісті життя,

Та я вертався на свої пороги,

Переплелись, як мамине шиття,

Мої сумні і радісні дороги.

Мені війнула в очі сивина,

«Сивина війнула» або «дмухнула як вітер мені в очі».

Тобто «я став **старого віку**», «я став **сивим**».

Та я нічого не везу додому,

«Я не везу нічого (**подвійне заперечення**) додому». «Нічого не везу, крім...»

Лиш горточок старого полотна

Тут, словом, має бути «згорточок», «згорточок старого полотна (або тканини)».

І вишите моє життя на ньому.

«І моє життя на цьому полотні вишите», «я забираю із собою вишите червоними і чорними нитками».

Тобто у житті, як і на полотні, переплелись щасливі моменти і

образ — image, symbol

мамин — mother's (adjective)

протиставлення — antithesis, contrast
перемішуватися, перемішатися —
to be mixed (perfective)

порівнювати, порівняти — to compare
(imperfective, perfective)

дмухати, дмухнути — to blow
(imperfective, perfective)

старий вік — old age

сивий — gray-haired

подвійне заперечення — double negation

моменти смутку.

Мені війнула в очі сивина,

Та я нічого не везу додому,

І вишите моє життя на ньому.

«На цьому полотні вишите», «і вишите життя на цьому полотні». Вишите.

І далі **повтор**:

Два кольори мої, два кольори,

Оба на полотні, в душі моїй оба,

Два кольори мої, два кольори:

Червоне — то любов, а чорне — то журба.

Очевидно, що тут у цій поезії дуже символічними є кольори.

Коли ми читаємо цей вірш, насамперед ми думаємо про те, що чорний колір **символізує** журбу, смуток.

Загалом в українській культурі чорний колір — це зазвичай **траур**, так, ми **одягаємо** чорне на **похорон**.

А червоний колір — це щось веселе, гарне, але також насамперед це про любов. Червоний колір — це символ любові в Україні.

Крім того, у Радянському Союзі червоний колір — це був символ **комунізму**, це був радянський **прапор** червоний, тому цей колір, можна сказати, був **дозволений** у поезії, і тому цей вірш і став таким популярним.

З іншого боку, можна подумати ще про те, що прапор УПА (Української повстанської армії) має два кольори — чорний і червоний.

Це не перше, що спадає на думку, коли читаєш цей вірш, але якщо згадати про те, що Дмитро Павличко мав досвід в УПА, можливо, в цей вірш також **закладена** символіка цих кольорів — кольорів українського **націоналістичного** руху та армії УПА.

Тут червоний і чорний колір не лише символічні, вони також мають **буквальне** значення **типових** кольорів вишиванки.

Справді, зараз **досить** часто ви можете побачити вишиванки, вишиті червоними й чорними нитками, але **насправді** так було

повтор — repetition

символізувати — to symbolize
(imperfective)

траур — mourning

одягати, одягнути — to put on, to wear
(imperfective, perfective)

похорон — funeral

комунізм — communism

прапор — flag

дозволений — allowed

закладений — embedded, set
націоналістичний — nationalistic

буквальний — literal

типовий — typical

досить — quite, enough

насправді — actually

не завжди.

Досить довгий час в різних регіонах України використовували дуже різні кольори для вишивання, і це не завжди були червоні й чорні нитки.

Це просто зараз вони стали, можливо, найбільш традиційними, але колись більше було так: які нитки були у людей, такими вони й вишивали.

Але загалом ось ця вишита сорочка, процес вишивання є дуже важливими в цьому вірші для того, щоб **передати** ось цю ідею традиції, родини, **важливість** батьків, матері.

Загалом для українців (не можу сказати про всіх українців, але для багатьох, кого я знаю) родина — це дуже важливий аспект, особливо та ідея, що сім'я — це твій дім, це те місце, куди ти завжди можеш **повернутися**, де тебе завжди чекають, де завжди буде **однаково пахнути**, де у тебе багато **спогадів** і де тебе люблять.

Так от, у своєму вірші Павличко передає таку **неймовірну** любов до своєї сім'ї, до своєї традиції, до вишиванки як символу ось цього аспекту сім'ї.

Ось ця сорочка — вишита сорочка, яку мати **вишиває** для сина, коли він **вирушає** у світ, так, в дорогу, фактично син покидає рідний дім, і ось ця вишита сорочка або вишитий рушник — це символ **прощання**, можливо, з дитиною, коли вона починає **доросле** життя.

Ця сорочка — це вишиванка, але також вишитий **рушник**, який часто мати чи бабуся вишивають для дитини на **весілля**.

Взагалі вишивання — це такий дуже **медитативний**, особливий, **повільний** процес.

І я почула в іншому подкасті таку цікаву думку — це, до речі, також був епізод про вірш «Два кольори», подкаст «[Перефарбований лис](#)» (я залишу посилання для вас).

Там прозвучала така ідея, що під час процесу вишивання сорочки чи рушника мати медитує і **згадує** про, можливо, те, як дитина **росла**, і готується до того, щоб **відпустити** дитину в доросле життя.

І цей процес медитації під час вишивання допомагає їй якось **підготуватися** до такого важливого **кроку**.

Тоді мати **дарує** рушник або сорочку для дитини, і це символ **переходу** в доросле життя, **благословення** матері своєї дитини, такий дуже особливий момент.

передава́ти, передати́ — to express, to transmit (*imperfective, perfective*)

важли́вість — importance

поверта́тися, поверну́тися — to return (*imperfective, perfective*)

одна́ково — equally, the same (*adverb*)

пахну́ти — to smell, to have a smell (*imperfective*)

спога́д — memory

неймові́рний — incredible

вишива́ти, ви́шити — to embroider (*imperfective, perfective*)

вируша́ти, віруши́ти — to depart, to set off (*imperfective, perfective*)

проща́ння — farewell

дорос́лий — adult

рушні́к — towel

весі́лля — wedding

медита́тивний — meditative

пові́льний — slow

зга́дувати, згада́ти — to recall (*imperfective, perfective*)

рості́, ві́рости — to grow up (*imperfective, perfective*)

відпус́кати, відпусті́ти — to let go (*imperfective, perfective*)

готува́тися, підготува́тися — to prepare (*imperfective, perfective*)

кро́к — step

дарува́ти, подарува́ти — to gift (*imperfective, perfective*)

перехі́д — transition

благослове́ння — blessing

І ще цікаве, що у цій поезії чоловік, автор, вирушає в доросле життя, а потім ми бачимо його вже в **старості**, коли у ньому вже війнула сивина, він повертається додому і нічого з собою не бере, тільки одне — ось цю сорочку, це вишите полотно.

Тобто вишиванка як символ — це може бути вишиванка, а може бути щось інше, або просто сама ідея традиції та сім'ї.

Це те, що з нами завжди, те, що нас ніколи не покине, і що ми завжди зберігаємо з собою і **возимо** з собою, де б ми не були. Слухайте і повторюйте!

ста́рість — old age

во́зити — to bring by transport, to transport (imperfective)

Словничок (з прикладами)

збира́тися, зібра́тися - Як я малим збира́вся навесні́ піти́ у світ незна́ними шля́хами, сорóчку ма́ти ви́шила мені́ черво́ними і чо́рними нитка́ми. - Ми нарэ́шті зібра́лися у похі́д в Карпа́тах.	to get ready (imperfective, perfective) - When I, as a child, was getting ready in the spring to go into the world by unknown paths, my mother embroidered a shirt with red and black threads for me. - We finally got ready for a hike in the Carpathians.
навесні́ - Як я малим збира́вся навесні́ піти́ у світ незна́ними шля́хами, сорóчку ма́ти ви́шила мені́ черво́ними і чо́рними нитка́ми. - Прем'є́ра виста́ви «За двома́ зайця́ми» відбу́деться навесні́.	in spring - When I, as a child, was getting ready in the spring to go into the world by unknown paths, my mother embroidered a shirt with red and black threads for me. - The premiere of the play «Chasing Two Hares» will take place in the spring.
незна́ний - Як я малим збира́вся навесні́ піти́ у світ незна́ними шля́хами, сорóчку ма́ти ви́шила мені́ черво́ними і чо́рними нитка́ми. - У житті́ вони́ пра́гнуть до чо́гось но́вого і незна́ного.	unknown - When I, as a child, was getting ready in the spring to go into the world by unknown paths, my mother embroidered a shirt with red and black threads for me. - In life, they strive for something new and unknown.

шлях - Як я малим збирався навесні піти у світ незнаними шляхами, сорочку мати вишила мені червоними і чорними нитками. - На шляху до вокзалу ми зустріли старих знайомих.	path, way - When I, as a child, was getting ready to go into the world by unknown paths, my mother embroidered a shirt with red and black threads for me. - On the way to the railway station, we met our old acquaintances.
сорочка Сорочку мати вишила мені червоними й чорними нитками. - Портрет художника в українській вишитій сорочці вісить на стіні.	shirt - My mother embroidered a shirt for me with red and black threads. - A portrait of the artist in a Ukrainian embroidered shirt is hanging on the wall.
вишивати, вишити - Сорочку мати вишила мені червоними й чорними нитками. - На майстер-класі учні вишивали хрестиком.	to embroider (imperfective, perfective) - My mother embroidered a shirt for me with red and black threads. - At the workshop, students were embroidering in cross-stitch.
нітка, нитки - Сорочку мати вишила мені червоними й чорними нитками. - Чи знайшов ти голку серед ниток?	thread (singular, plural) - My mother embroidered a shirt for me with red and black threads. - Have you found a needle among threads?
обá = обі́два - Два кольори мої, два кольори, обá на полотні, в душі моїй обá. Обі́два томів присвячені життю і творчості Павличка.	both - My two colours, two colours, both on the cloth, both in my soul. Both volumes are devoted to Pavlychko's life and work.
полотно́ - Обá на полотні́, в душі моїй обá. - На полотні́ зображене Чорне море.	cloth; canvas - Both on the cloth, both in my soul. - The canvas depicts the Black Sea.
журба́ - Червоне — то любов, а чорне — то журба́. - Часто так говорять, що в українській літературі дуже багато журби́.	sorrow - Red means love, and black means sorrow. - It is often said that there is a lot of sorrow in Ukrainian literature.

водіти, поводити • Менé воділо в бéзвісті життя. • Я хóчу поводіти сiна на заняття з малювання.	to lead, to take (by walking) (imperfective, perfective) • Life led me around unknown places. • I want to take my son to drawing classes.
бéзвість • Менé воділо в бéзвісті життя. • «Пропáсти бéзвісти» — тóбто пропáсти без жóдної новини.	unknown places • Life led me around unknown places. • «To go missing» (lit. disappear to unknown places) — that is, disappear without any news.
поріг, пороги • Я вертáвся на свої пороги. • На порозі будiнку я знайшóв посiлку з кнiжкою про українські дієслова.	threshold, doorstep (singular, plural) • I was going back to my thresholds. • On the doorstep, I found a package with a book about Ukrainian verbs.
переплітáтися, переплестіся • Переплелісь, як мáмине шиття, мої сумні і радісні дороги. • Сюжéт ромáну тiсно переплітáється з сучáсними реáліями війни.	to intertwine (imperfective, perfective) • My sad and happy roads have intertwined like mother's needlework. • The plot of the novel is closely intertwined with the modern realities of war.
шиття • Переплелісь, як мáмине шиття, мої сумні і радісні дороги. • Місцéві майстрiні надзвичáйно вправні в шитті народного одягу.	needlework, sewing • My sad and happy roads have intertwined like mother's needlework. • Local craftswomen are extremely skilled in sewing folk clothes.
віяти, війнути • Мені війну́ла в очі сивина́. • Вітер віяв з такою швидкістю, що аж шибкі дзеленчали!	to blow (usually about the wind) (imperfective, perfective) • Gray hair blew into my eyes. • The wind was blowing at such a speed that the windowpanes were rattling!
сивина́ • Мені війну́ла в очі сивина́. • Госпóдар — не молодий вже пан, з сивинóю.	gray hair • Gray hair blew into my eyes. • The owner is no longer a young man, he has gray hair.

згóрточок, згóрток • Я нічо́го не везу́ додóму, лиш (з)гóрточок старо́го полотна́. • Що зберіга́ється у згóртку? Невже́ якийсь скарб?	roll (noun), something rolled up • I'm not taking anything home, only a roll of old cloth. • What is stored in the roll? Is it really some kind of treasure?
вй́шитий • Я нічо́го не везу́ додóму, лиш гóрточок старо́го полотна́ і вй́шите моє́ життя́ на ньóму. • На вй́шитій сорóчці предста́влений традиці́йний гуцу́льський візеру́нок.	embroidered • I am not bringing anything home, only a roll of old cloth and my life embroidered on it. • The embroidered shirt features a traditional Hutsul pattern.

 Завершення

Отже, сьогодні ми з вами читали та **аналізували** один із програмових українських віршів — «Два кольори» Дмитра Павличка.

Також я **пораджу** вам ще один **коротенький** вірш, який теж є в програмі для дітей українських (це, мабуть, молодший вік) — називається вірш «[Мрія](#)».

І ще раджу **збірку інтимної** поезії Дмитра Павличка «[Таємниця твого обличчя](#)» для тих, хто любить почитати ще більше про любов.

А також хочу порекомендувати вам поезію іншого автора, який часто **спадає** на думку, коли ми говоримо про Дмитра Павличка — це інший поет тих самих часів Андрій Малишко, який був другом Дмитра Павличка.

І він також є автором вірша, який дуже схожий за своєю ідеєю на «Два кольори» — це вірш «[Пісня про рушник](#)».

Як бачите, у «Двох кольорах» у нас була сорочка, а у «Пісні про рушник» ми маємо рушник, про який я також сьогодні згадувала. Це теж символ традиції, й це теж не тільки вірш, а й пісня, тому ви можете почитати або послухати в інтернеті.

Я залишу посилання і назви всіх рекомендацій на сторінці епізоду: ukrainianlessons.com/episode228.

І там також буде інформація про те, як оформити **преміумпідписку** на наші конспекти уроків.

Я дуже сподіваюся, що вам подобається наша серія уроків про поезію. У нас залишилось два епізоди.

Мені насправді дуже цікаво готувати для вас ці уроки, бо я можу по-новому прочитати й **осмислити** ці **класичні** українські вірші.

І дуже рада **поділитися** з вами любов'ю до української поезії та **вічних** тем в українській літературі та культурі.

Пишіть мені, що ви думаєте про ці епізоди! Мені завжди цікаво чути від вас!

Пишіть мені на імейл або в нашій групі на фейсбуці — «[Ukrainian Learners Group](#)».

Бажаю вам всього найкращого! До наступного епізоду! І Слава Героям!

аналізувати, проаналізувати — to analyze
(*imperfective, perfective*)

радити, пора́дити — to advise
(*imperfective, perfective*)
коротенький — short (*diminutive*)

збірка — collection
інтимний — intimate

спадати, спа́сти на думку —
to come to mind (*imperfective, perfective*)

преміумпідписка — premium subscription

осмислювати, осмислити —
to comprehend, to think
(*imperfective, perfective*)
класичний — classical
ділитися, поділі́тися — to share
(*imperfective, perfective*)
вічний — eternal

 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Дмитра Павличка «Два кольори», вставте пропущені слова:

Як я малим збирався 1. _____

Піти у світ незнаними шляхами,

Сорочку мати вишила мені

Червоними і чорними 2. _____.

Два кольори мої, два кольори,

Оба на полотні, в душі моїй 3. _____,

Два кольори мої, два кольори:

Червоне — то любов, а чорне — то 4. _____.

Мене водило в безвісті життя,

Та я вертався на свої 5. _____,

Переплелись, як мамине шиття,

Мої сумні і радісні 6. _____.

Мені війнула в очі 7. _____,

Та я нічого не везу додому,

Лиш горточок старого 8. _____

І вишите моє життя на ньому.

Два кольори мої, два кольори,

Оба на полотні, в 9. _____ моїй оба,

Два кольори мої, два кольори:

Червоне — то 10. _____, а чорне — то журба.

2

Доповніть вірш Андрія Малишка «Пісня про рушник» прикметниками із таблиці:

далеку	засмучені	тихим	росяниста	вірна
ласкава	вишиваний	солов'їні	знайоме	

Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
 Ти водила мене у поля край села,
 І в дорогу 0. далеку ти мене на зорі
 проводжала,
 І рушник 1. _____ на щастя дала.
 І в дорогу 0. далеку ти мене на зорі
 проводжала,
 І рушник 1. _____ на щастя, на долю
 дала.
 Хай на ньому цвіте 2. _____ доріжка,
 І зелені луги, й 3. _____ гаї,
 І твоя незрадлива материнська 4. _____
 усмішка,
 І 5. _____ очі хороші твої.
 І твоя незрадлива материнська 4. _____
 усмішка,
 І 5. _____ очі хороші, блакитні твої.
 Я візьму той рушник, простелю, наче долю,
 В 6. _____ шелесті трав, в щебетанні
 дібров.
 І на тім рушничкові оживе все 7. _____
 до болю:
 І дитинство, й розлука, і 8. _____
 любов.
 І на тім рушничкові оживе все 7. _____
 до болю:
 І дитинство, й розлука, й твоя материнська
 любов.

My dear mother, you didn't sleep enough at night,
 You led me to the fields near the village,
 And into the distant journey you sent me at dawn,
 And gave me an embroidered towel for happiness.
 And into the distant journey you sent me at dawn,
 And gave me an embroidered towel for happiness,
 for fate.
 May on it bloom a dewy path,
 And green meadows, and nightingale groves,
 And your unwavering motherly tender smile,
 And your beautiful saddened eyes.
 And your unwavering motherly tender smile,
 And your beautiful saddened eyes, your blue ones.
 I'll take that towel, spread it out like fate,
 In the quiet rustle of grass, in the chirping of
 the woods.
 And on that towel, everything familiar to the point of
 pain will come to life:
 Childhood, parting, and faithful love.
 And on that towel, everything familiar to the point of
 pain will come to life:
 Childhood, parting, and your motherly love.

(close translation by ChatGPT)

3

З'єднайте кольори з їхніми значеннями в українській культурі:

1. _____ червоний	А журба, смуток, смерть
2. _____ чорний	Б ніжність, любов, мрійливість
3. _____ жовтий	В сонце, багатство, врожай, пшениця
4. _____ синій	Г кохання, любов, пристрасть, кров
5. _____ зелений	Ґ чистота, невинність, спокій
6. _____ білий	Д вода, небо, чистота, вірність, благородність
7. _____ рожевий	Е молодість, життя, весна, добробут

4

Опрацюйте правила написання прикметників та дієприкметників із часткою «не»:

Не + прикметники або дієприкметники	
Разом	Окремо
Немає залежних слів: Як я малим збирався навесні піти у світ незнаними шляхами... <i>When I, as a child, was getting ready to go into the world by unknown paths...</i> На комп'ютері зберігається невідомо інформація. <i>Unknown information is stored on the computer.</i>	Є залежні слова: Він зібрався піти у світ <u>ніким</u> не знаними шляхами. <i>He got ready to go into the world by paths unknown to <u>anyone</u>.</i> Вони поділилися <u>раніше</u> не відомою інформацією. <i>They shared <u>previously</u> unknown information.</i>

Виберіть правильний варіант написання прикметників та дієприкметників:

1. Не забудьте пом'янути мене _____ тихим словом.
А незлим **Б** не злим

2. Завтра ми підрахуємо ще нікуди _____ гроші.
А неспрямовані **Б** не спрямовані

3. Вчені проводять дослідження про ще _____ в багатьох країнах ліки.
А недозволені **Б** не дозволені

4. На столі у вазі стоять досі _____ квіти.
А незів'ялі **Б** не зів'ялі

5. За годину друзі зійшли на _____ гору.
А некруту **Б** не круту

6. На іспиті були зовсім _____ завдання.
А нескладні **Б** не складні

7. Сьогодні в барі виступатиме _____ гурт.
А невідомий **Б** не відомий

8. Моя вишиванка вже давно _____.
А ненова **Б** не нова

5

Перекладіть українською мовою:

1. In spring, a cool wind is blowing near the lake.

2. Many Ukrainians embroider shirts or towels for their children.

3. Both paths lead to the city center.

4. My cat often tangles my threads for needlework while playing.

Відповіді на вправи

1

1. навесні	6. дороги
2. нитками	7. сивина
3. оба	8. полотна
4. журба	9. душі
5. пороги	10. любов

2

1. вишиваний	5. засмучені
2. росяниста	6. тихім
3. солов'їні	7. знайоме
4. ласкава	8. вірна

3

1. Г	5. Е
2. А	6. Ґ
3. В	7. Б
4. Д	

4

1. А	5. А
2. Б	6. Б
3. Б	7. А
4. Б	8. Б

5

1. Навесні (весною) віє (дує) прохолодний вітер (вітерець) біля озера (на озері).
2. Багато українців вишивають сорочки чи рушники для своїх дітей (своїм дітям).
3. Обидва (оба) шляхи (обидві, обі дороги) ведуть (йдуть) у центр міста (до центру міста).
4. Мій кіт (моя кішка) часто заплутує мої нитки для шиття, коли (як) грається.

Конспект уроку № 229

Українська поезія. Василь Стус «Господи, гніву пречистого...»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode229

Вступ

Вітаю, це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Сьогодні у нас **передостанній** епізод із серії «Українська поезія» — це серія епізодів, у якій ми **розглядаємо** найкращі українські вірші. Ми аналізуємо їх та **пов'язуємо** з певними характеристиками, **рисами** українського народу.

І сьогодні ми будемо читати вірш, який уже містить у собі риси, які ми розглядали раніше — це **боротьба**, як у вірші Тараса Шевченка «Заповіт», та **незламність**, як у поезії Лесі Українки «Contra spem spero».

Ці дві риси — боротьба і незламність — **поєдналися**, як на мене, у такій дуже сильній, **потужній** характеристиці, яку можна назвати **стоїцизм**.

Стоїцизм — це **стійкість**, тобто, знову ж таки, незламність, **мужність**, **витримка**, можливість **витримувати** найважчі **тортури** й не **здаватися**, не **втрачати** себе і не відмовлятися від своїх **переконань**, своєї ідеї, фактично йти до кінця **заради** своєї ідеї, до смерті.

Очевидно, ця риса — риса стоїцизму — не може бути **притаманною** усім людям. Так само вона не притаманна всім українцям, але на сьогодні ми бачимо якраз багато прикладів стоїцизму серед українських героїв, **воїнів**, які беруть участь у військових діях проти країни-окупанта, проти росії.

Без цих дуже сильних людей, які **втілюють** у собі стоїцизм, ми б не мали зараз України, і навіть не знаємо, яким би був зараз світ, якби не стоїцизм, мужність, незламність українських героїв.

Я думаю, що прийде час і, можливо, на подкасті ми поговоримо більш конкретно про різних героїв України, героїв нашого часу.

передостанній — penultimate
розглядати, розглянути — to review, to consider (*imperfective, perfective*)
пов'язувати, пов'язати — to link, to connect (*imperfective, perfective*)
ріса — trait
боротьба — 1) struggle; 2) fight (*noun*)
незламність — invincibility, resilience

поєднуватися, поєднатися — to be united (*imperfective, perfective*)
потужний — powerful
стоїцизм — stoicism
стійкість — resistance, endurance
мужність — courage
витримка — stamina, endurance
витримувати, витримати — to withstand (*imperfective, perfective*)
тортури — torture
здаватися, здатися — to give up (*imperfective, perfective*)
втрачати, втратити — to lose (*imperfective, perfective*)
переконання — belief(s), conviction(s)
заради — for the sake of
притаманний — inherent
воїн — soldier, warrior
втілювати, втілити — to embody (*imperfective, perfective*)

А сьогодні я б хотіла звернути вашу увагу на людину, яка втілює у собі стоїцизм, а також описує його у своїх творах — це Василь Стус.

Про Василя Стуса у нас був епізод у четвертому сезоні; я розповідала там про його біографію та про рух **шістдесятників** та **дисидентів**.

Коротенько нагадаю вам: Василь Стус народився на **Вінниччині**, але в дуже малому віці переїхав до міста Сталіно (тепер це місто Донецьк).

Він виріс на **Донбасі**, навчався на вчителя української мови, вчився в Донецькому університеті й рано почав писати вірші, перекладати.

Переїхав до Києва і там став частиною руху, ось того руху шістдесятників. Він брав участь у Клубі української молоді; також він **приєднався** до Групи **захисту** прав людини.

І вся ця діяльність **привертала** до нього **увагу**, увагу **правоохоронних органів** Радянського Союзу.

У січні 1972 року Василя Стуса **вперше арештували** за його **громадську** та літературну діяльність, і аж 9 (дев'ять!) місяців він **пробув у слідчому ізоляторі**.

Тобто весь цей час, дев'ять місяців, він тільки очікував **покарання у камері**. І саме там у 1972 році він написав ось цей вірш — «Господи, гніву пречистого...».

У результаті Василя Стуса тоді **засудили** до п'яти років **позбавлення волі**, трьох років **заслання**, яке він **відбув** і повернувся.

Але, на жаль, його було арештовано вдруге у 1980 році, уже до 10 років **ув'язнення**.

Тоді він **категорично** відмовився від радянського **громадянства**, проводив **голодування**, протести, писав вірші, будучи в ув'язненні, і ці вірші в нього забирали й знищували.

Фактично Стуса у **в'язниці довели** до його **смерті**, причини якої не відомі.

Ви можете послухати в епізоді четвертого сезону — це епізод номер 160: ukrainianlessons.com/episode160.

А зараз пропоную **зосередитись** на поезії й на одному з його відомих віршів — «Господи, гніву пречистого...».

Почнімо, як завжди, з її словничка!

шістдесятник — Sixtier

дисидент — dissident

коротенько — briefly, shortly (*diminutive*)

Вінниччина — Vinnytsia region

Донбас — Donbas region

приєднуватися, приєднатися — to join (*imperfective, perfective*)

захист — defense

привертати, привернути увагу — to attract attention (*imperfective, perfective*)

правоохоронний орган —

law enforcement agency

вперше — for the first time

арештовувати, арештувати — to arrest (*imperfective, perfective*)

громадський — public

пробути — to stay (*perfective*)

слідчий ізолятор —

pretrial detention center

покарання — punishment

камера — cell

засуджувати, засудити — to sentence (*imperfective, perfective*)

позбавлення волі — incarceration

заслання — exile

відбувати, відбуди —

to serve (a sentence),

to spend (*imperfective, perfective*)

ув'язнення — imprisonment

категорично — categorically, firmly

громадянство — citizenship

голодування — hunger strike

в'язниця — jail, prison

доводити, довести — to lead, to cause, to bring (*imperfective, perfective*)

смерть — death

зосереджуватися, зосередитися — to concentrate (*imperfective, perfective*)

Словничок

Госпóдь = Бог	Lord, God
гнів	rage, anger
пречістий	pure, innocent (in religion)
благáти	to beg
мáти за	to have for, to perceive
вiстoяти	to withstand, to endure
людськiй	human (<i>adjective</i>)
надiя	hope (<i>noun</i>)
продóвжувати	to extend; to continue
вiкi	ages
тýга	anguish, sorrow
розвiювати, розвiяти	to dispel, to disperse
вродiти = народiти	to give birth
благословлiяти, благословiти	to bless
зумiти = змогти	to succeed
бiдa	misfortune
вберегти	save (from something)

 Вірш

Василь Стус

Господи, гніву пречистого...

Господи, гніву пречистого

благаю — не май за зле.

Де не стоятиму — вистою.

Спасибі за те, що мале

людське життя, хоч надією

довжу його в віки.

Думою тугу розвіюю,

щоб був я завжди такий,

яким мене мати вродила

і благословила в світи.

І добре, що не зуміла

мене від біди вберегти.

Українська поезія. Василь Стус «Господи, гніву пречистого...»

Господи, гніву пречистого

благаю

Звертання до Господа, до Бога — «Господи» — очевидно, таким звертанням починається **молитва**, молитва до Бога, молитва до Господа.

звертання — address (noun)

молитва — prayer

Господи, гніву пречистого

благаю

Тут у правильному порядку мало би бути: «Я благаю (тобто «я прошу» — «I beg»), я благаю гніву пречистого», «я благаю гніву («I am begging for your anger») пречистого» («pure anger»).

Це таке **парадоксальне** прохання, що поет хоче, щоб Бог на нього **гнівався**; він просить у Бога гніву.

парадоксальний — paradoxical

гніватися — to be angry (imperfective)

І далі каже:

не май за зле.

«Не сприймай це як щось погане» — «не май за зле».

Де не стоятиму — вистою.

Тут таке чудове поєднання двох **дієслів**, які схожі, вони мають спільне **походження**, так — «стояти» і «вистояти».

дієслово — verb

походження — origin

«Стояти» — це просто «to stand», «to be», так, стояти, а «вистояти» — це «to withstand», «to endure», так.

«Де я не стоятиму (де я не буду стояти), я вистою (я зможу вистояти)», тобто «я буду сильним».

Господи, гніву пречистого

благаю — не май за зле.

Де не стоятиму — вистою.

Спасибі (тобто дякую) за те, що мале

людське життя

Тобто «дякую тобі, що людське життя таке мале, що не так довго треба **терпіти й страждати**».

терпіти — to endure (imperfective)

страждати — to suffer (imperfective)

Спасибі за те, що мале

людське життя, хоч надією

довжу його в віки.

«Хоч надією» («at least with hope»), «хоч надією довжу» — тобто, фактично, «я продовжую».

Такого дієслова немає — «довжити» — ми тільки кажемо «продовжувати» («to extend», так): «продовжую його у віки, **надовго**, на віки, на роки».

«**Завдяки** надії, я продовжую людське життя у віки».

Спасибі за те, що мале

людське життя, хоч надією

довжу його в віки.

Тут хочу ще раз звернутися до **початку** цього вірша й ось цього «Господи, гніву пречистого благаю». Фактично, ось ці слова роблять цей вірш молитвою.

Молитва — це звернення до Бога, молитва, «а pray» — це своєрідна молитва, і це типовий **жанр** в українській літературі.

Часто українські поети втілюють такі **християнські** певні мотиви і звертаються до Бога.

Як ми **пам'ятаємо**, Тарас Шевченко згадує Бога у «Заповіті», і тут також Василь Стус звертається до Бога: «Господи, гніву пречистого».

І далі, так само як у молитві, він щось просить — він просить: «Не май за зле, благаю гніву — прошу в тебе гніву».

І обіцяє для Господа: «*Де не стоятиму — вистою*», тобто дає йому **обіцянку**.

І далі також: «Дякую Господу, спасибі за те, що мале людське життя, хоч надією довжу його в віки».

Тобто, як бачите, дуже така структура, типова структура молитви тут звучить. Але ця молитва не типова за **змістом** — вона є парадоксальною.

Василь Стус благає, просить не щастя, не **помилювання**, а благає гніву. Він просить гніву Господа.

Читаємо далі:

Думою тугу розвіюю,

надовго — for a long time

завдяки — thanks to

початок — beginning

жанр — genre

християнський — Christian (*adjective*)

пам'ятати — to remember (*imperfective*)

обіцянка — promise (*noun*)

зміст — content

помилювання — mercy, pardon

Тобто я **перестаю сумувати**. «Я думаю», «думкою», так, «думкою тугу розвіюю», так.

«Моя туга проходить завдяки моїй думі — думці про те, щоб я був завжди такий, яким мене мати вродила».

Тобто «я хочу бути таким, яким я народився»:

яким мене мати вродила

і благословила в світи.

Як пам'ятаєте з **минулого** епізоду: «Як я малим **збирався навесні** піти у світ **незнаними** шляхами», — мати благословляє дитину.

І тут так само звучить ось ця ідея благословення матері, яка дуже важлива в українській культурі.

Так от:

Думою тугу розвіюю,

щоб був я завжди такий,

яким мене мати вродила

і благословила в світи.

І добре, що не зуміла

мене від біди вберегти.

«Добре, що мати не зуміла (тобто не змогла) мене **врятувати** (або вберегти) — від чого? — від біди».

Тут постійно звучить ідея, що Стус **приймає** свою **тяжку долю** як **бажану**, він готовий бути **жертвою**, він хоче бути жертвою заради певної високої **мети**.

Тобто:

Думою тугу розвіюю,

щоб був я завжди такий,

яким мене мати вродила

і благословила в світи.

І добре, що не зуміла

переставати, перестати — to stop
(imperfective, perfective)
сумувати — to be sad (imperfective)

минулий — previous
збиратися, зібратися — to get ready
(imperfective, perfective)
навесні — in spring
незнаний — unknown

рятувати, врятувати — to save
(imperfective, perfective)

приймати, прийняти — to accept
(imperfective, perfective)
тяжкий — difficult
доля — fate, destiny
бажаний — desirable
жертва — victim
мета — purpose, aim

мене від біди вберегти.

Отже, Василь Стус хоче залишатися таким, яким його вродила (народила) мати.

Він не готовий відмовлятися від своїх **переконань**, він не хоче **підкорятися** системі. Він готовий іти заради своєї ідеї до кінця, на ув'язнення, на смерть.

Це показує, якою неймовірно сильною була його **особистість**. Таких людей є, звісно, дуже мало, але вони такі потрібні для нас сьогодні.

Особливо зараз, під час **повномасштабної війни**, коли Україна **бореться** з однією з найпотужніших **армій** у світі, потрібні герої, **стоїки**, люди, які можуть терпіти, які можуть **відмовлятися** від свого комфорту заради ідеї, заради високої цілі зберегти свободу України.

На щастя, зараз у нас є такі люди, й такою людиною був Василь Стус.

Я впевнена, що зараз він би одним із перших пішов на **фронт** боротися проти росіян, тому що він навіть **просив** у Бога, у Господа дати йому **муки**, дати йому випробування.

І він радий, що йому доводилося **переживати** ось ці випробування і своїм прикладом **показати** світові справжнє обличчя системи Радянського Союзу.

Зараз, в останні роки, в Україні провели багато роботи над тим, щоб **провести розслідування** ось цього арешту Василя Стуса і **з'ясувати** причини його смерті.

Можливо, ви чули в новинах, що навіть один із досить відомих політиків в Україні — це Віктор Медведчук. Він, **виявляється**, був активно **причетний** до того, щоб Василя Стуса засудили на арешт, який **призвів** до його смерті.

Цей Віктор Медведчук був **адвокатом** Василя Стуса, але він не боровся за його права, і саме через нього Василь Стус **опинився** в арешті **незаконно**.

Так от, зараз Віктора Медведчука засудили, **позбавили** українського громадянства, й очевидно, що ось цей приклад Василя Стуса для нас і для всього світу показує, якою **брутальною** була радянська система, а саме російська радянська система та її злочини.

Ще один вірш Василя Стуса, який ми вивчаємо в школі, називається «[Як добре те, що смерті не боюсь я](#)».

переконання — belief(s), conviction(s)
підкорятися, підкорітися — to obey
(imperfective, perfective)

особистість — personality

повномасштабна війна — full-scale war
боротися — to fight (imperfective)
армія — army
стоїк — stoic
відмовлятися, відмовитися — to refuse
(imperfective, perfective)

фронт — frontline
просити, попросити — to ask
(imperfective, perfective)
мука — torment
переживати, пережити — to survive, to live through (imperfective, perfective)
показувати, показати — to show
(imperfective, perfective)

проводити, провести — to carry out
(imperfective, perfective)
розслідування — investigation(s)
з'ясувати, з'ясувати — to find out
(imperfective, perfective)
виявляється — apparently
причетний — involved
призводити, призвести — to result, to lead
(imperfective, perfective)
адвокат — lawyer
опинятися, опинитися — to end up
(imperfective, perfective)
незаконно — unlawfully
позбавляти, позбавити — to deprive
(imperfective, perfective)
брутальний — brutal

Знову ж таки, цей вірш показує ось цей стоїцизм Василя Стуса, його абсолютну і повну **готовність** іти до кінця, до смерті заради своїх переконань.

Я пам'ятаю, коли ми вивчали цей вірш у школі, він мене дуже **вражав**, бо він говорить «Я не боюсь смерті».

Для мене це було так дивно, бо я, як дитина, як **підліток**, я боялася багато чого, наприклад, **стоматолога** або **висоти**, так. А тут людина не боїться нічого, навіть смерті, заради чого?

Заради своєї ідеї, заради **справедливості**, заради якихось людських **цінностей**. Це неймовірно вражає і має великий вплив на українських дітей, які вивчають цей вірш у старшій школі.

І так само у **сьогоднішньому** нашому вірші Василь Стус говорить: «*Спасибі Богу за те, що мале людське життя, хоч надією довжу його в віки*».

Тобто у нього немає **страху**, він не боїться смерті, але у нього є надія — надія на те, що його життя, його протест, його витримка і стоїцизм будуть мати великий позитивний вплив на **майбутнє** України. Дуже сподіваюся, що так і буде.

Слухайте і повторюйте!

готовність — readiness

вражати, вразити — to impress
(imperfective, perfective)

підліток — teenager

стоматолог — dentist

висота — height

справедливість — justice

цінність — value

сьогоднішній — today's (adjective)

страх — fear

майбутнє — future (noun)

Словничок (з прикладами)

Госпóдь = Бог • Гóсподи, гніву пречістого благáю. • Вони почувають себе як у Бóга за пáзухою. • Невдóвзі він вірішив присвятіти себе служінню Гóсподу.	Lord, God • Lord, I am begging for pure rage. • They feel as if in God's bosom. • Soon he decided to devote himself to serving the Lord.
гнів • Гóсподи, гніву пречістого благáю. • Спорт допомагає впóратися із гнівом.	rage, anger • Lord, I am begging for pure rage. • Sport helps to cope with anger.
пречістий • Гóсподи, гніву пречістого благáю! • Пречіста Діва Марія породіла сина.	pure, innocent (in religion) • Lord, I am begging for pure rage! • Pure Virgin Mary gave birth to the son.
благáти • Благáю — не май за зле. • Працівник благáв начальника не звільняти його.	to beg (imperfective) • I beg you — do not perceive it as evil. • The worker was begging the boss not to fire him.
ма́ти за • Благáю — не май за зле. • Ти менé ма́єш за дўрня? Я не б́уду інвестувáти в цю афéру!	to have for, to perceive (imperfective) • I beg you — do not perceive it as evil. • Do you have me for a fool? I will not invest in this scam!
вистóювати, в́истояти • Де не стоя́тиму — в́истою. • Пóпри ці в́иклики, демократі́чні інститут́и в́истояли.	to withstand, to endure (imperfective, perfective) • Wherever I stand, I'll endure. • Despite these challenges, democratic institutions have withstood.
людський • Спасі́бі за те, що малé людське́ житт́я, хоч наді́єю до́вжу його́ в ві́кі. • Людський псіхі́ці властíво пристосóвуватись.	human (adjective) • Thank you that human life is short although I extend it for ages with hope. • It is characteristic of the human psyche to adapt.

надія • Спасибі за те, що мале людське життя, хоч надією довжу його в вікі. • ЗСУ стали уособленням незламності й надії.	hope (noun) • <i>Thank you that human life is short although I extend it for ages with hope.</i> • <i>The Armed Forces of Ukraine became the personification of invincibility and hope.</i>
продовжувати, продовжити • Спасибі за те, що мале людське життя, хоч надією довжу (= продовжую) його в вікі. • Продовжиш мені абонемент, будь ласка?	to extend; to continue; to renew (imperfective, perfective) • <i>Thank you that human life is short although I extend it for ages with hope.</i> • <i>Will you renew my subscription, please?</i>
вікі • Спасибі за те, що мале людське життя, хоч надією довжу його в вікі. • Це подвиг, оспіваний у віках.	ages • <i>Thank you that human life is short although I extend it for ages with hope.</i> • <i>This is a feat praised throughout the ages.</i>
тұга • Думою тұгу розвіюю. • З тұгою в серці ми проводжали воїна в останню путь.	anguish, sorrow • <i>I dispel anguish with my thoughts.</i> • <i>With sorrow in our hearts, we saw off the soldier on his last journey.</i>
розвіювати, розвіяти • Думою тұгу розвіюю. • Журналісти розвіяли чутки про плани політика балотуватися в президенти.	to dispel, to disperse (imperfective, perfective) • <i>I dispel anguish with my thoughts.</i> • <i>Journalists dispelled rumors about the politician's plans to run for president.</i>
вродіти = народіти • Думою тұгу розвіюю, щоб був я завжди такий, яким мене мати вроділа. • Моя подруга народить у травні.	to give birth (perfective) • <i>I dispel anguish with my thoughts so that I would always be the person my mother gave birth to.</i> • <i>My friend will give birth in May.</i>

благословляти, благословіти • Думою тугу розвіюю, щоб був я завжди такий, яким мене мати вродила і благословила в світі. • Батьки благословили закоханих на заручини.	to bless (<i>imperfective, perfective</i>) • I dispel anguish with my thoughts so that I would always be the person my mother gave birth to and blessed into the world. • Parents blessed the lovers for the engagement.
зуміти = змогти • І добре, що не зуміла мене від біді вберегти. • Він зумів (= зміг) пробігти півмарафон.	to succeed, to manage (<i>perfective</i>) • And it's a good thing that she didn't succeed to save me from misfortune. • He managed to run a half marathon.
бідá • І добре, що не зуміла мене від біді вберегти. • Вони тут наодинці зі своєю бідою, без жодної підтримки.	misfortune • And it's a good thing that she didn't succeed to save me from misfortune. • They are here alone with their misfortune, without any support.
берегти, вберегти • І добре, що не зуміла мене від біді вберегти. • Бережіть себе! • Лікарі вберегли пацієнта від важкої хвороби.	save (from something) (<i>imperfective, perfective</i>) • And it's a good thing that she didn't succeed to save me from misfortune. • Take care! (lit. save yourselves) • Doctors saved the patient from a serious illness.

Завершення

Отже, Василь Стус — це людина, про яку так важливо пам'ятати й говорити, **оскільки** він **поклав** своє **життя** саме для цього, щоб люди розповідали про нього, про його приклад того, які **злочини вчиняли** радянські **органи** проти людей, яке справжнє ім'я має росія.

Тому рекомендую вам більше почитати про Стуса. Послухайте мій [епізод №160](#) та почитайте інші його вірші!

Також **поділіться** ними з друзями, **знайомими**, розповідайте про Василя Стуса та інших українських поетів, шістдесятників, дисидентів, щоби люди знали про них!

А я рекомендую вам ось той програмовий вірш Стуса — «[Як добре те, що смерті не боюсь я](#)» — дуже **схожий** за ідеєю на сьогоdnішній наш вірш.

Також дуже сильний вірш — «[Терпи, терпи, терпець тебе шліфує](#)».

Василь Стус був надзвичайно **терплячою** людиною; для нього терпіння, тобто витримка — це таке дуже ключове поняття, яке важливе для того, щоби стати кращою людиною. «Терпи, терпи, **терпець** тебе **шліфує**».

І також у Василя Стуса є дуже гарна, інтимна, романтична поезія, **присвячена** його **дружині**, з якою вони мали дуже близькі стосунки.

Можу вам порадити один вірш, який називається «[Не любити тебе не можна](#)».

Ці вірші ви можете прочитати, а також послухати за посиланнями, які я залишу на сторінці цього епізоду — це буде ukrainianlessons.com/episode229.

А я бажаю вам сьогодні терпіння та витримки настільки, наскільки це можливо для вас!

Хай не кожна людина може бути такою сильною, як Василь Стус, але кожен із нас може **цікавитися** такими людьми, говорити про цих людей — про людей, які зробили важливий **внесок** в історію України та світу.

Тому розповідайте про українську культуру, літературу, радьте мій подкаст та **сайт** своїм друзям, знайомим, **поширюйте** в соцмережах про Україну — для нас це дуже-дуже важливо!

Дякую вам за увагу! На все добре! І Слава Героям!

оскільки — since
покласти життя — to sacrifice life
(*perfective*)
злочин — crime
вчиняти, вчинити — to commit
(*imperfective, perfective*)
орган — agency

ділитися, поділитися — to share
(*imperfective, perfective*)
знайомий — acquaintance

схожий — similar

терплячий — patient

терпець — patience
шліфувати — to polish (*imperfective*)

присвячений — dedicated
дружина — wife

цікавитися — to be interested (*imperfective*)
внесок — contribution

сайт — website
поширювати, поширити — to share,
to repost (*imperfective, perfective*)

Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Василя Стуса «Господи, гніву пречистого...», вставте пропущені слова:

Господи, гніву пречистого
благаю — не май за 1. _____.
Де не стоятиму — вистою.
Спасибі за те, що 2. _____
людське життя, хоч надією
довжу його в віки.
Думою тугу 3. _____,
щоб був я завжди такий,
яким мене 4. _____ вродила
і благословила в світі.
І добре, що не 5. _____
мене від 6. _____ вберегти.

2

З'єднайте дієслова-синоніми:

1. _____ благати	А змогти
2. _____ глядіти	Б чекати
3. _____ зуміти	В надіятися
4. _____ вродити	Г траплятися
5. _____ ждати	Ґ пригощати
6. _____ вберегти	Д дивитися
7. _____ ставатися	Е злитися
8. _____ гніватися	Є врятувати
9. _____ частувати	Ж молити
10. _____ сподіватися	З народити

3

Опрацюйте таблицю із дієсловами з префіксом «ви-»:

Дієслова із префіксом «ви-»	
Значення префікса	Дієслово
 Рух назовні	виїхати з міста — to drive out of town вийти з кімнати — to go out of the room
 Дія з результатом	вивчити вірш — to memorize a poem випрати одяг — to wash clothes
 Закінчена, повна дія	вистояти випробування — to withstand the test виспатися — to get enough sleep

Вставте дієслова із таблиці в речення, утворивши минулий час:

випрати	винести	виговоритися	вийти	вистояти	виросли
виспатися	вилетіти	вигадати	випросити	вилікуватися	

- Мама _____ випрала _____ одяг в суботу.
- Збірна України з футболу вже _____ з Києва в Німеччину на змагання.
- Вчора я _____ сміття, а сьогодні твоя черга.
- Мій син вже повністю _____, тому завтра піде в школу.
- Їхня компанія _____ світову економічну кризу.
- Вчора була гарна погода, тому ми _____ на прогулянку.
- Діти _____ у батьків ще цукерок.
- Вчора я пізно лягла спати, тому сьогодні не _____.
- Дерево, яке ми посадили минулого року, вже _____ на пів метра.
- Ми _____ та зрештою помирились.
- Перша команда _____ найцікавішу історію.

4

Перекладіть українською мовою:

1. Usually children have their parents as an example.

2. The poet managed to withstand in the fight against the system thanks to hope and endurance.

3. In order to dispel doubts, create a list of advantages and disadvantages.

4. Human life is too short to spend it for sorrow.

Відповіді на вправи

1

1. зле	4. мати
2. мале	5. зуміла
3. розвіюю	6. біди

2

1. Ж	6. Є
2. Д	7. Г
3. А	8. Е
4. З	9. Ѓ
5. Б	10. В

3

1. вилетіла	6. випросили
2. винесла/виніс	7. виспалася
3. вилікувався	8. виросло
4. вистояла	9. виговорились
5. вийшли	10. вигадала

4

1. Зазвичай діти мають (беруть) батьків за (як) приклад.
2. Поет зумів (зміг) вистояти у боротьбі із системою завдяки (своїй) надії та витримці (витривалості).
3. Щоб розвіяти сумніви (позбутися сумнівів), складіть (склади, створіть, створи) список переваг і недоліків.
4. Людське життя закоротке (замале, (за)надто коротке/мале), щоб тратити (витрачати) його на тугу (сум, смуток).

Конспект уроку № 230

Українська поезія. Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать»

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode230

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української», і це **останній** епізод із серії «Українська поезія».

У цій серії ми розглядали найкращі українські **вірші**, а також їхні ідеї та цінності, які **перегукуються** з українцями, з нашою філософією і культурою.

Це були такі **цінності**, як **свобода** у Григорія Сковороди, **боротьба** у Тараса Шевченка, незламність Лесі Українки, **рідна** мова у вірші Олександра Олеся, природа, рідна природа у Тичини, любов, кохання у Сосюри, **гуманізм** у Василя Симоненка, **родинні** традиції у Дмитра Павличка і **стоїцизм** Василя Стуса.

А сьогодні ми поговоримо про слово, про свободу слова і про поезію у вірші Ліни Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать».

Досить так символічно на завершення я **обрала** цей вірш, який загалом говорить про поезію як нашу цінність, цінність слова, цінність мови — за те, про що ми багато-багато говоримо на цьому подкасті.

Трішечки розповім вам про **авторку** Ліну Костенко. Вона народилася на **Київщині** й переїхала швидко до **столиці**, до Києва.

Там навчалася у **Педагогічному** інституті, а потім ще вчилася у Московському літературному інституті.

Відразу почала писати неймовірні поезії, **переважно** на

останній — last

вірш — poem

перегукуватися, перегукнутися —
to resonate, to echo (*imperfective, perfective*)

цінність — value

свобода — freedom

боротьба — fight, struggle (*noun*)

рідний — native (*adjective*)

гуманізм — humanism

родінний — family (*adjective*)

стоїцизм — stoicism

символічно — symbolically

обирати, обрати — to choose
(*imperfective, perfective*)

трішечки — a bit, a little (*diminutive*)

авторка — author (*female*)

Київщина — Kyiv region

столиця — capital

педагогічний — pedagogical

переважно — predominantly

філософські теми — такі теми, які нікому особливо не **заважали**.

Але **буквально** один вірш вона написала про Україну, і це дозволило радянським критикам назвати її творчість **недостатньо** радянською і не **допускати** її твори до **друку**.

Тобто Ліна Костенко була **шістдесятницею**, **дисиденткою**, і через це досить швидко її твори почали **забороняти**.

Десятки років — у 60х–70-х роках — вона не могла друкувати свої поезії й писала їх фактично «у стіл», тобто не публікувала, а тільки писала і **відкладала**. Ці твори ніхто, майже ніхто не читав.

Це дуже трагічна історія поета, який не може **поділитися** своєю творчістю.

У 80-х роках і вже за **незалежності** України українці відкрили для себе поезію неймовірної краси — поезію Ліни Костенко.

Зараз **поетка** **мешкає** у Києві, й за останні роки вона, звісно, разом з усіма українцями **проживає** цю трагічну подію, яка відбувається — це **повномасштабна війна**.

Але Ліна Костенко — **непублічна** людина; ми мало про неї знаємо, бо вона не любить розповідати про себе чи виходити на публіку, вона не публікує в **соцмережі**.

Але відомо, що вона зараз проживає в Києві й продовжує писати — писати поезію та **художні твори**.

Зараз, у 2024 році, їй 94 роки.

Зараз **перейдімо** до нашого вірша — це «Страшні слова, коли вони мовчать». Його Ліна Костенко написала у 1977 році.

Розгляньмо складні слова у словнику!

заважати, завідати — to bother (*imperfective, perfective*)

буквально — literally, just

недостатньо — not enough, insufficiently

допускати, допустити — to permit (*imperfective, perfective*)

друк — print, printing (*noun*)

шістдесятниця — Sixtier (*female*)

дисидентка — dissident (*female*)

забороняти, заборонити — to ban, to forbid (*imperfective, perfective*)

десяток — dozen

відкладати, відкласти — to put aside, to put off (*imperfective, perfective*)

ділитися, поділитися — to share (*imperfective, perfective*)

незалежність — independence

поетка — poet (*female*)

мешкати — to live (in a place) (*imperfective*)

проживати, прожити — to live through, to survive (*imperfective, perfective*)

повномасштабна війна — full-scale war

непублічний — non-public

соцмережа — social medium

художній твір — work of fiction

переходити, перейти — to move, to switch (*imperfective, perfective*)

Словничок

страшний	scary; terrible
мовчати	to keep silent
зненацька = раптом	suddenly
причаюватися, причаїтися	to hide, trying not to be noticed
чийсь	someone's
мучитися	to suffer
мільярд	billion
вимовляти, вимовити	to pronounce
вперше	for the first time
краса	beauty
потворність	ugliness
асфальт	asphalt, asphalt road
спориш	knotgrass, pigweed, lowgrass (type of weed)
неповторність	uniqueness
якийсь	some kind of
безсмертний	immortal
дотик	touch
душа	soul

 Вірш

Ліна Костенко

Страшні слова, коли вони мовчать

Страшні слова, коли вони **мовчать**,
коли вони **зненацька** **причаїлись**,
коли не знаєш, з чого їх почать,
бо всі слова були уже **чиїмись**.

Хтось ними плакав, **мучивсь**, болів,
із них почав і ними ж і завершив.
Людей **мільярди** і мільярди слів,
а ти їх маєш **вимовити** **вперше!**

Все повторялось: і **краса**, й **потворність**.
Усе було: **асфальти** й **спориші**.
Поезія — це завжди **неповторність**,
якийсь **безсмертний дотик** до **душі**.

Українська поезія. Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать»

Страшні слова, коли вони мовчать.

Тобто слова є страшними — вони страшні. Ми їх **боїмося**, так, коли вони мовчать.

боятися — to be afraid (*imperfective*)

Тобто коли вони не сказані чи не написані, слова мовчать.

коли вони зненацька (раптом) причаїлись,

«**Заховались**», як можна сказати, коли вони «раптом, несподівано заховались».

ховатися, заховатися — to hide
(*imperfective, perfective*)

коли не знаєш, з чого їх почать,

«Коли не знаєш, з чого», — але я, як ви **почули**, я вимовляю швидко «що».

чути, почути — to hear
(*imperfective, perfective*)

«Що» — це таке **явище уподібнення**; коли ми говоримо швидко деякі **звуки**, особливо тут це **зубний звук «з»** і **шиплячий «ч»** — це такі деталі, але вони утворюють таку комбінацію — «щ».

явище — phenomenon
уподібнення — assimilation
звук — sound
зубний звук — dental sound
шиплячий (звук) — hushing (sound)

коли не знаєш, з чого їх почать,

«Не знаєш ти», «ти не знаєш» — тобто тут **особа** не «ти», хтось конкретний «ти», а це **узагальнена особа**.

особа — person
узагальнений — generalized

Це так зване **узагальнене речення**: «Не знаєш з чого їх почать».

так званий — so-called
узагальнене речення — generalized sentence

«Не знаєш» (хтось не знає), з чого почать слова» — можливо, писати вірш чи говорити.

не знаєш, з чого їх почать,

бо всі слова були уже чиймись.

«Бо всі слова уже були **чийсь**».

Чийсь — це **займенник** («someone's», «somebody's»):

займенник — pronoun

- чийсь;
- чиясь;
- чієсь;
- чийсь.

«Усі слова були уже чиймись» — це **орудний відмінок**.

орудний відмінок — instrumental case
йдеться — to be about sth, to concern
(*imperfective*)
страх — fear
відчай — despair

«Уже хтось написав всі слова», — тут **йдеться**, мабуть, про певний **страх** і **відчай** поета, який сідає писати і не може

написати нічого нового, коли важко почати писати, важко сказати щось, що ще не було сказане, щось ще не написане.

Страшні слова, коли вони мовчать,

коли вони зненацька причаїлись,

коли не знаєш, з чого їх почать,

бо всі слова були уже чиймись.

*Хтось ними **плакав**, мучивсь, **болів**,*

«Хтось» — знову ж таки, це займенник, який **закінчується** на «-сь» — «якийсь», а тут «хтось» («someone»).

«Хтось ними (тобто словами) плакав, мучивсь, болів», «словами плакав, словами мучивсь (або мучився)».

Тут **дієслово** «мучитися» — від **іменника**; пам'ятаєте, «**мука**», «мука» — це **страждання**. Мучитися, страждати.

«Хтось ними мучивсь, болів» — «хтось словами плакав, мучивсь, болів».

із них (зі слів) почав і ними ж і завершив.

«І ними», тобто «словами ж», «і» — такі **підсилювальні частки** — «завершив», «завершив словами».

Хтось ними плакав, мучивсь, болів,

із них почав і ними ж і завершив.

Людей мільярди і мільярди слів,

Тобто є мільярди людей — дуже багато людей — і мільярди слів.

а ти їх маєш вимовити вперше!

«А ти маєш (тобто повинен, мушиш) вимовити (сказати) ці слова вперше (перший раз)».

Тобто, хоча і є багато людей і багато слів, кожна людина **повинна** говорити, повинна писати, повинна використовувати слова, мову для чогось.

Людей мільярди і мільярди слів,

а ти їх маєш вимовити вперше!

*Все **повторялось**: і краса, й потворність.*

плакати — to cry (*imperfective*)

боліти — to hurt (*imperfective*)

закінчуватися, закінчитися — to end (*imperfective, perfective*)

дієслово — verb

іменник — noun

му́ка — torment

стражда́ння — suffering

підсилювальна частка — reinforcing particle

пови́нен — must, should

повторя́тися = повто́рюватися, повторі́тися — to repeat (*imperfective, perfective*)

«Все повторялось» — можна сказати «все повторялось» або «все повторювалось».

«Повторювалось» — це **типовіший** варіант, але тут **мелодійніше** «все повторялось».

«І краса, і потворність», «краса і потворність» — це **антоніми**.

«Краса», красивий — «потворність», «потворний».

І тут ми кажемо: «і краса, **кома**, й потворність».

«І» або «й» — це «both...and...»: «І краса, й потворність», «і–й».

Все повторялось: і краса, й потворність.

Усе було: асфальти й спориші.

Асфальт — це ніби символ **розвитку**, символ міста, символ технологій, а спориш — це символ природи, це **рослина**.

«Усе було: асфальти й спориші, краса й потворність, але поезія — це завжди неповторність».

«Неповторність» — те, що не можна повторити; прикметник — «**неповторний**», іменник — «неповторність», тобто «унікальність».

Поезія — це завжди неповторність,

якийсь безсмертний дотик до душі.

«Якийсь» — знову ж таки, це займенник на «-сь» — «якийсь» («some kind of»).

«Якийсь дотик», «безсмертний дотик до душі».

Все повторялось: і краса, й потворність.

Усе було: асфальти й спориші.

Поезія — це завжди неповторність,

якийсь безсмертний дотик до душі.

Сьогодні з багатьох **прекрасних** поезій Ліни Костенко я обрала для вас саме цей вірш, бо він говорить **взагалі** про **суть** творчості Ліни Костенко, про поезію.

Для мене творчість Ліни Костенко — це чиста поезія, тобто ось те **чисте** мистецтво.

типовіший — more typical
мелодійніший — more melodic

антонім — antonym

кома — comma

розвиток — development
рослина — plant

неповторний — unique, incomparable

прекрасний — wonderful
взагалі — generally
суть — essence, sense

чистий — pure

Ліна Костенко ніколи не любила, щоби говорили багато про неї як особистість. Вона не хоче **привертати** до себе багато **уваги**, її немає в соцмережах, вона не дає інтерв'ю.

Але **натомість** її вірші та інші художні твори — вони **самодостатні**, це і є те унікальне, щось неповторне, мистецтво.

Можна тільки подумати, що багато років Ліна Костенко просто писала вдома і ніхто не читав її творів — вони були заборонені, не можна було їх публікувати.

Вона писала, як ми казали, «в стіл», тобто твори не бачили світ, не були опубліковані. Але вона просто не могла цього не робити; це **справа** її життя.

І, очевидно, ось цей вірш, який ми прочитали — «Страшні слова, коли вони мовчать» — це така **ода** поезії, поезія, яка завжди неповторна, унікальна, яка **торкається** нашого **серця** і нашої душі.

Хоча багато чого повторяється у світі, але коли ми **складаємо** разом слова у щось таке унікальне, це завжди неповторне явище. Це справді **дивовижно**, що можна зробити за допомогою мови.

І хоча цей вірш, мабуть, більше саме про поета, про поезію, про творчість, але, на мою думку, **варто** також пам'ятати й згадати про те, як слово, як свобода слова є важливими й цінними для українців.

Коли в Радянському Союзі українцям було заборонено **висловлювати** свою думку, навіть писати такі звичайні вірші на гуманістичні, філософські теми, все одно багато-багато **митців**, поетів робили це, **творили**, писали у стіл.

Дехто ховав свої вірші, дехто не боявся **протестувати** і йти на **смерть** навіть **заради** своїх ідей, як це зробив Василь Стус.

А коли Україна стала незалежною, то **поступово** (звичайно, не відразу), врешті-решт, на мою думку, Україна зараз має цю ось свободу слова.

Це цінність, яка важлива для українців і яка нас **об'єднує** і **відмежовує** від **ворога**, від росії, де свободи слова взагалі немає.

Українці зараз можуть говорити, писати все, що хочуть — у соцмережах, у **засобах масової інформації** — ви пам'ятаєте, наскільки для українців цінною є свобода.

Тому очевидно, що свобода слова теж на дуже високому місці. Слова важливі!

А зараз слухайте і повторюйте!

привертати, привернути увагу — to attract attention (*imperfective, perfective*)

натомість — instead
самодостатній — self-sufficient

справа — matter, deed

ода — ode
торкатися, торкнутися — to touch (*imperfective, perfective*)
сэрце — heart
складати, скласти — to compose, to put together (*imperfective, perfective*)
дивовижно — amazingly

варто — worth

висловлювати, висловити — to express (*imperfective, perfective*)
митець — artist
творити — to create (*imperfective*)
дехто — someone
протестувати — to protest (*imperfective*)
смерть — death
заради — for the sake of
поступово — gradually

об'єднувати, об'єднати — to unite (*imperfective, perfective*)
відмежовувати, відмежувати — to separate (*imperfective, perfective*)
ворог — enemy
засоби масової інформації (ЗМІ) — mass media

Словничок (з прикладами)

страшний • Страшні слова, коли вони мовчать. • Місто зазнало страшних руйнувань.	scary; terrible • Words are scary when they are silent. • The city suffered terrible destruction.
мовчати, помовчати • Страшні слова, коли вони мовчать. • Я трохи помовчу, бо цілий день виступала на сцені.	to keep silent (imperfective, perfective) • Words are scary when they are silent. • I'll keep quiet for a while because I've been performing on stage all day.
зненіцка = раптом • Страшні слова, коли вони мовчать, коли вони зненіцка причаїлись. • Раптом (= зненіцка) на нас напав грайливий собака.	suddenly • Words are scary when they are silent, when they suddenly lurked. • Suddenly a playful dog attacked us.
причаюватися, причаїтися • Страшні слова, коли вони мовчать, коли вони зненіцка причаїлись. • Причаїться на кілька хвилин — я хочу зробити сюрприз імениннику.	to hide, trying to not be noticed, to lurk (imperfective, perfective) • Words are scary when they are silent, when they suddenly lurked. • Hide for a few minutes — I want to surprise the birthday boy.
чийсь • Усі слова були уже чиймись. • Чийсь сума залишилась у кімнаті.	someone's, someone else's • All the words were already someone else's. • Someone's bag was left in the room.
мучитися • Хтось ними плакав, мучивсь, болів. • Вони довго мучились над домашнім завданням з геометрії.	to suffer, to struggle (imperfective) • Someone cried with them, suffered, was in pain. • They were struggling with geometry homework for a long time.
мільярд • Людей мільярди і мільярди слів. • Збитки вимірюються мільярдами доларів.	billion • There are billions of people and billions of words. • Damages are measured in billions of dollars.

ВИМОВЛЯТИ, ВІМОВИТИ • А ти їх маєш ВІМОВИТИ вперше! • Учень нарешті правильно ВИМОВЛЯЄ шиплячі звуки українською.	to pronounce (imperfective, perfective) • And you have to pronounce them for the first time! • The student finally pronounces hushing sounds correctly in Ukrainian.
вперше • А ти їх маєш вимовити вперше! • Ти вперше подорожуєш Україною?	for the first time • And you have to pronounce them for the first time! • Are you traveling around Ukraine for the first time?
краса́ • Все повторялось: і краса, й потворність. • Ця місцина znána своєю красою і мальовничістю.	beauty • Everything repeated: both beauty and ugliness. • This place is known for its beauty and picturesqueness.
потворність • Все повторялось: і краса, й потворність. • Митець вмів бачити естетику в потворності й навпаки.	ugliness • Everything repeated: both beauty and ugliness. • The artist could see aesthetics in ugliness and vice versa.
асфальт • Усе було: асфальти й спориші. • На асфальті є велосипедна розмітка.	asphalt, asphalt road • Everything was there: asphalt and knotgrass. • There are bicycle markings on the asphalt.
спори́ш • Усе було: асфальти й спориші. • Лівий берег річки густо встелений споришем.	knotgrass, pigweed, lowgrass (type of weed) • Everything was there: asphalt and knotgrass. • The left bank of the river is densely covered with knotgrass.
неповторність • По́езія — це завжди неповторність. • Львів вирізняється неповторністю, яку важко з чимось порівняти.	uniqueness • Poetry is always uniqueness. • Lviv stands out for its uniqueness, which is difficult to compare with something else.

якийсь - По́езія — це за́вжди неповто́рність, якийсь безсмертний до́тик до душі́. - Їй за́вжди було́ до́сить яко́гось а́ркушика під час ле́кцій.	some kind of - Poetry is always uniqueness, some kind of immortal touch to the soul. - Some kind of a piece of paper and some kind of a pen was always enough for her during lectures.
безсмертний - По́езія — це за́вжди неповто́рність, якийсь безсмертний до́тик до душі́. - Геро́ї не вмира́ють! Їхні по́двиги ро́блять їх безсмертними.	immortal - Poetry is always uniqueness, some kind of immortal touch to the soul. - Heroes do not die! Their feats make them immortal.
до́тик = до́торк - По́езія — це за́вжди неповто́рність, якийсь безсмертний до́тик до душі́. - Ця ткани́на ду́же при́ємна на до́тик.	touch - Poetry is always uniqueness, some kind of immortal touch to the soul. - This fabric is very pleasant to the touch.
душá - По́езія — це за́вжди неповто́рність, якийсь безсмертний до́тик до душ́і. - Тво́ї сло́ва — як ба́льза́м на ду́шу!	soul - Poetry is always uniqueness, some kind of immortal touch to the soul. - Your words are like a balm for the soul!

Завершення

У Ліни Костенко є дуже багато прекрасних поезій, тому мені було важко вибрати для вас одну і навіть декілька, які я можу вам порадити.

Тому я залишу **списочок** на сторінці цього епізоду; це будуть переважно філософські вірші — вірші про цінність життя і цінності життя загалом.

Це вірші

- «[Крила](#)»;
- «[Пісенька з варіаціями](#)»;
- «[Життя іде і все без коректур](#)»;
- «[Не можна в світі жити без еталонів](#)»;
- а також **невеличкий** вірш про війну в Україні під назвою «[І жах, і кров, і смерть, і відчай](#)» — вірш, де згадано про **орду** і маленького **сірого** чоловічка; це такий дуже короткий, але дуже емоційний вірш.

спісочок — list (diminutive)

крило́, крила́ — wing (singular, plural)
пісенька — song (diminutive)
коректу́ра — correction
ета́лон — standard, benchmark
невели́чкий — small, little (diminutive)
орда́ — horde
сі́рий — gray

Також раджу вам читати ці вірші, а також їх слухати, бо дуже багато поезій Ліни Костенко є в аудіоформаті, переважно на ютубі їх легко **знайти**.

Іноколи їх навіть виконують відомі актори. Наприклад, раджу послухати вірш «Крила», який **записаний** українським актором Богданом Ступкою.

І, до речі, ще одна порада: якщо ви хочете **перекласти** вірш на свою мову, раджу вам використовувати ChatGPT, бо він дуже гарно зможе перекласти вірш у такому поетичному форматі, але, з іншого боку, досить близько до **оригіналу**.

Всі **посилання** на поезії, які я вам рекомендую, будуть на сторінці: ukrainianlessons.com/episode230.

Також там буде інформація про те, як оформити **преміумпідписку**. У преміумконспекті до наших поетичних епізодів є транскрипти, поезія, переклад складних слів, **вправи** для вас.

А також, оскільки ми закінчуємо зараз десятий епізод із серії, то я підготую для вас **картки Анкі**, де будуть всі слова зі словничка. Тобто ви зможете у себе на комп'ютері чи в телефоні у програмі Анкі повторювати й не **забувати** ось ці слова зі словничків, які ми **розглядали**.

Більше про те, як оформити преміум дізнавайтеся за посиланням: ukrainianlessons.com/episode230.

Дякую, що були зі мною у цій серії про поезію! Якщо ви ще не послухали всіх епізодів, то раджу вам це зробити.

Мені було дуже **приємно** ділитися з вами найкращими українськими віршами й розповідати про їхні зв'язки з важливими українськими цінностями.

Дуже цікаво дізнатися про те, що ви думаєте про ці епізоди і який був ваш **улюблений** вірш — пишіть мені на імейл або в групі на фейсбуці — «[Ukrainian Learners Group](#)».

На цьому все! Всього найкращого вам! І Слава Героям!

знаходити, знайти — to find
(*imperfective, perfective*)

перекладати, перекласти — to translate
(*imperfective, perfective*)

оригінал — original (*noun*)

посилання — link(s), reference(s)

преміумпідписка — premium subscription
вправа — exercise

картка Анкі — Anki flashcard

забувати, забути — to forget
(*imperfective, perfective*)

розглядати, розглянути — to review,
to consider (*imperfective, perfective*)

приємно — pleasantly

улюблений — favorite

 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Ліни Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать»,
вставте пропущені слова:

Страшні слова, коли вони 1. _____,

коли вони 2. _____ причаїлись,

коли не знаєш, з чого їх почать,

бо всі слова були уже 3. _____.

Хтось ними плакав, мучивсь, горів,

із них почав і ними ж і завершив.

4. _____ мільярди і мільярди слів,

а ти їх маєш вимовити 5. _____!

Все повторялось: і 6. _____, й потворність.

Усе було: 7. _____ й спориші.

Поезія — це завжди неповторність,

якийсь безсмертний 8. _____ до душі.

2

Опрацюйте таблицю про неозначені займенники:

Неозначені займенники		
Займенник	Неозначена частка	Неозначений займенник
	Пишемо разом	
хто	-сь	хтось — someone чийсь — someone's
	де-	дещо — something деякий — some
	абі- (more negative compared to будь-, небудь)	абіякий — any абіхто — anyone
який	Пишемо через дефіс	
чий	будь-	будь-який — any будь-чий — anyone's
скільки	-небудь	скільки-небудь — any що-небудь — anything
	хтозна-	хтозна-що — who knows what хтозна-скільки — who knows how much
	казна- (stronger than хтозна-)	казна-що — who knows what казна-скільки — who knows how much
	бозна-	бозна-чий — God knows whose бозна-який — God knows what (which one)

Виберіть правильну відповідь:

0. _____ Хтось телефонував мені, поки я був у відпустці?
А Хтось **Б** Абихто **В** Бозна-хто
1. Завтра вранці на зустрічі я хочу обговорити _____ питання.
А якісь **Б** деякі **В** хтозна-які
2. Зараз ми хочемо залишитися в центрі міста і _____ перекусити.
А чим-небудь **Б** казна-чим **В** абичим
3. Мені не підходить _____ — я хочу лише найкращу сорочку.
А абищо **Б** щось **В** дещо
4. Можеш писати мені в телеграмі в _____ час.
А деякий **Б** хтозна-який **В** будь-який
5. У коментарях під новим відео хейтери пишуть _____, я не перестаю дивуватись.
А бозна-що **Б** що-небудь **В** щось
6. Не так сталося, як гадалося: доля пам'ятника тепер у _____ руках.
А будь-чийх **Б** хтозна-чийх **В** дечийх
7. Я не дуже добре розібралася із цим завданням. Можна у тебе _____ запитати?
А дещо **Б** будь-що **В** абищо
8. Чи можете, будь ласка, порадити _____ ресурси для вивчення української?
А хтозна-які **Б** абиякі **В** якісь
9. На порозі почувся _____ голос.
А чий-небудь **Б** чийсь **В** абичий
10. Дивись! _____ купає в озері собаку.
А Хтось **Б** Будь-хто **В** Дехто

3

З'єднайте іменники-антоніми:

1. _____ краса	А біда
2. _____ щастя	Б тиша
3. _____ мука	В зло
4. _____ шум	Г потворність
5. _____ сміх	Ґ ґ насолода
6. _____ добро	Д Д плач
7. _____ користь	Е Е розпач, відчай
8. _____ надія	Є Є повага
9. _____ тривога	Ж Ж шкода
10. _____ зневага	З З спокій

4

Перекладіть українською мовою:

1. I never have scary dreams.

2. You caught me off guard — now I am not ready to answer this question.

3. Don't suffer, don't stay silent — tell me about your problem.

4. We often go to the lake to admire the beauty of nature.

Відповіді на вправи

1

1. мовчать	5. вперше
2. зненацька	6. краса
3. чиїмись	7. асфальти
4. Людей	8. дотик

2

1. Б	6. Б
2. А	7. А
3. А	8. В
4. В	9. Б
5. А	10. А

3

1. Г	6. В
2. А	7. Ж
3. Ґ	8. Е
4. Б	9. З
5. Д	10. Є

4

1. Мені ніколи не сняться страшні сні (кошмари). / У мене ніколи не буває (я ніколи не маю) страшних снів (кошмарів).
2. Ви застали мене зненацька — зараз я не готова (не можу) відповісти на це питання (запитання).
3. Не мучся, не мовчи — розкажи (мені) про свою проблему.
4. Ми часто ходимо до озера (на озеро) (, щоб) помилуватися (милуватися) красою природи.

Конспект уроку № 231

Княгиня Ольга хитра правителька Русі

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode231

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову. І сьогодні у нас новий початок!

Минулого разу ми завершили серію про українську поезію. Я була дуже, дуже **зворушена** і рада чути від вас багато гарних **відгуків** про ту серію.

Я щиро **вдячна** всім, хто надсилав свої **записи віршів**, свої переклади, свої думки. Я дуже **вражена**, **наскільки** ці епізоди **викликали** у вас багато думок, емоцій і рада, що могла **поділитися** з вами цим досвідом.

А сьогодні у нас починається новий досвід, нова серія епізодів, але «нова-стара» серія, оскільки ми будемо продовжувати епізоди про цікавих та **відомих** українців.

Багато хто з вас пам'ятає, що у четвертому сезоні у нас була така серія — це епізоди 151-160. Там були такі **постаті**, як Ярослав Мудрий, Роксолана, Тарас Шевченко, Іван Франко, але це були лише десять епізодів, тобто десять людей, а цікавих українців є набагато більше.

Мені **здається**, біографії відомих людей — це чудовий спосіб практикувати українську мову, вивчати нові, цікаві слова, але також і дізнаватися багато нового і про людину, і про історичний та культурний контекст.

Справді, такі **теми є комплексними**, і тому я вирішила **присвятити** десять епізодів шостого сезону саме відомих українцям.

Знову ж таки, будемо робити це в **хронологічному порядку**. Почнімо сьогодні з **княгині Ольги** — **хитрої правительки** Київської Русі. Більше про те, чому вона була хитрою правителькою, я розповім пізніше.

зворушений — moved, touched (*adjective*)
відгук — feedback

вдячний — grateful
запис — recording
вірш — poem
вражений — impressed
наскільки — to what extent
виклика́ти, ви́кликати — to cause, to arouse (*imperfective, perfective*)
ді́литися, поді́литися — to share (*imperfective, perfective*)
відо́мий — famous
по́стать — figure, personality

здається — it seems

те́ма — theme, topic
ко́мплексний — complex (*adjective*)
присвя́чувати, присвя́тити — to devote (*imperfective, perfective*)
хроноло́гічний по́рядок — chronological order
княгі́ня — kniahynia, princess

А ще хочу нагадати вам про те, що в нас, у Ukrainian Lessons, **величезні** новини — це вихід моєї нової книжки «[500 українських дієслів: дієвідмінювання і приклади](#)».

І у мене насправді мало слів лишилося, щоб передати свої емоції від виходу цієї книги.

Це була важка робота, особливо останнім часом, тому що не тільки я писала книгу, але й працювала з **редакторами**, я працювала разом з **дизайнером** над дизайном, і ми також самі видаємо цю книгу.

Тобто це, знову ж таки, комплексна робота для мене: я не тільки авторка, але й **видавець**, і беру велику участь в дизайні.

Тому зараз мені справді хочеться **відпочити** й якраз **записувати** ці епізоди, подкаст у такому більш **розслабленому** форматі — мені зараз якраз те, що треба.

А от про книгу ви можете більше дізнатися на сторінці ukrainianlessons.com/verbs.

Книга велика, серйозна — це майже 600 сторінок. Там є 500 **таблиць** з дієсловами в усіх формах і **прикладями** до них, які я сама написала.

Також є багато граматичної інформації і в таблицях, і **окремо** в окремому **розділі**, де я **описала** усі часи, усі способи (наприклад, **наказовий спосіб**, **умовний спосіб**), і **дієприслівник**, і **дієприкметник**.

Це справді дуже важлива для мене праця, яку, я сподіваюся, ви **вподобаете** і будете використовувати з любов'ю: ukrainianlessons.com/verbs.

А зараз перейдімо від граматики до нашого розслабленого уроку! Відповідно, як ми робили раніше, я спочатку дам вам п'ять питань, щоб ви могли орієнтуватися.

І відповіді на питання будуть під кінець епізоду, а також буде словничок із **проблемною** та важливою лексикою для розуміння у цьому епізоді.

величезний — huge

реда́ктор — editor

диза́йнер — designer

видаве́ць — publisher

відпочива́ти, відпочи́ти — to relax, to rest (*imperfective, perfective*)

запи́сувати, записа́ти — to record (*imperfective, perfective*)

розсла́блений — relaxed (*adjective*)

табл́иця — chart, table

при́клад — example

окре́мо — separately

ро́зділ — chapter

описува́ти, описа́ти — to describe (*imperfective, perfective*)

наказо́вий спо́сіб — imperative mood

умо́вний спо́сіб — conditional mood

дієприслі́вник — adverbial participle

дієприкме́тник — participle

вподо́бати — to like, to enjoy (*perfective*)

пробле́мний — problematic

Запитання до епізоду

1. Що таке князівська дружина?

2. Де розташоване місто Іскоростень (або Коростень)?

3. У які роки Ольга була правителькою Київської Русі?

4. Як звали сина Ольги?

5. З якими двома державами Ольга встановлювала дипломатичні стосунки?

Словничок

хитрий	clever, foxy, cunning
правитель, правителька	ruler
даніна	contribution, tribute; goods that were given to the authorities in the Middle Ages
плém'я, племенá	tribe, tribes
мстїтися, помстїтися	to revenge
пóмста	revenge (<i>noun</i>)
ла́зня = ба́ня = са́уна	sauna
горобéць, горобці́	sparrow, sparrows
го́луб, го́луби	dove, doves
держáвна скарбні́ця	state treasury
обдúрювати, обдурі́ти = обхитрі́ти	to deceive, to outwit
закладáти, закла́сти фунда́мент	to lay the foundation

Княгиня Ольга — хитра правителька Русі

Сьогодні ми **переносимось** у далеке, **середньовічне** X століття — часи Київської Русі.

Будемо говорити про княгиню Ольгу — **дружину** київського **князя** Ігоря, маму князя Святослава і бабусю князя Володимира Великого.

Ольга народилася приблизно **наприкінці** IX століття, але про початок її життя і **походження** мало відомо. Можливо, вона була донькою київського князя Аскольда, а, можливо, походила з Болгарії чи навіть Західної України.

Так само не досить чіткою є історія про знайомство Ольги з київським князем Ігорем. Так, про це є різні **легенди**, але **історики** кажуть, що це фактично був політичний **шлюб**.

Ігор був дуже молодим, коли став князем, і йому потрібна була **надійна** дружина з хорошої сім'ї.

перенóситися, перенест́ися — to be transferred (*imperfective, perfective*)

середньовічний — medieval

дружина — 1) wife; 2) troops

князь — kniaz, prince

наприкінці — at the end

походження — origin

легéнда — legend

істо́рик — historian

шлюб — marriage

надійний — reliable

Взагалі як **функціонувала** держава у часи князя Ігоря?

Тоді була така система, що князь разом зі своєю дружиною, і тут я маю на увазі не Ольгу, не жінку, а дружину князя — це князівська дружина, **збройний загін**, тобто чоловіки зі **зброєю**, які **всюди** ходили з князем.

Так от, князь і його дружина (його загін, його **військо**), вони ходили приблизно один раз на рік у різні території в Русі, щоб збирати **данину**.

Данина — це те, що люди **віддавали** владі, віддавали князю в обмін за **мир** і **захист**.

Тоді, в часи Ігоря, цю данину називали полюддя, тобто кожна людина віддавала щось своє князю. Це могли бути певні продукти: мед, наприклад, певні речі, які люди отримували від **полювання**, так м'ясо і **хутро**, і **так далі**.

У ті часи так **сталося**, що цієї данини Ігорю не **вистачало**, йому було недостатньо, тому йому **доводилося** ходити й збирати данину дедалі частіше.

І це стосувалося насамперед **племені**, яке називалося «деревляни» або «древляни».

Тоді у Київській Русі жило багато різних племен (наприклад, поляни, сіверці, деревляни).

Деревляни — це таке було досить **дике** плем'я, яке мало свою столицю Іскоростень (це зараз місто Коростень у **Житомирській області** на півночі України).

У ті часи у них також був князь Мал і Ігор досить часто ходив до деревлян і просив у них данину, казав: «Давайте мені ще і ще».

І деревляни подивились на це і вирішили, що, як кажуть, «скільки **вовка** не годуй, він все одно в ліс дивиться».

«Скільки вовка не годуй, він все одно в ліс дивиться» — тобто це ніколи не закінчиться (цей збір данини).

Вони дуже **розсердились** і одного разу вирішили **вбити** Ігоря і його дружину, його чоловіків.

І, згідно з **літописом**, вони зробили це у дуже такий дикий спосіб: вони **прив'язали** Ігоря до двох дерев і відпустили ці дерева; таким чином вони **розп'яли** Ігоря.

Далі деревляни **послали** своїх **послів** до Києва, тобто своїх людей послали до Києва, щоб сказати Ользі, що Ігоря вони вбили і тепер це **означає**, що деревляни мають право на Ольгу і її сина Святослава.

функціонувати — to function (*imperfective*)

збройний загін — armed troops

зброя — weapon(s)

всюди — everywhere

військо — army

віддавати, віддати — to give away
(*imperfective, perfective*)

мир — peace

захист — protection

полювання — hunting

хутро — fur

і так далі — and so on

ставатися, статися — to happen
(*imperfective, perfective*)

вистачати, вистачити — to suffice
(*imperfective, perfective*)

доводитися, довестися — to have to
(*imperfective, perfective*)

дикий — wild, savage

Житомирська область — Zhytomyr region

вовк — wolf

розсерджуватися, розсердитися —
to get angry (*imperfective, perfective*)

вбивати, вбити — to kill
(*imperfective, perfective*)

літопис — chronicle

прив'язувати, прив'язати — to tie to
(*imperfective, perfective*)

відпускати, відпустити — to release
(*imperfective, perfective*)

розп'ясти — to crucify (*perfective*)

посилати, послати — to send
(*imperfective, perfective*)

посол, послі — ambassador (*singular, plural*)
означати — to mean (*imperfective*)

Але **натомість** Ольга вирішила у такий хитрий спосіб **помститися** деревлянам за **вбивство** чоловіка і, за легендами, ця **помста** Ольги була дуже **епічною**, і драматичною, і комплексною.

Вона мала кілька етапів; ця легенда про помсту княгині Ольги детально **розписана** у «Повісті минулих літ».

Спочатку, коли деревляни **прибули** до Києва, щоб повідомити Ользі про **смерть** Ігоря, вона їх добре приймала, але готувала вже помсту. І потім вона в різні способи їх убивала.

Наприклад, вона запросила їх до **лазні**, піти **помитися** в лазню. Лазня — таке тепле дуже місце, де можна митися, розслабитися. Але коли вони зайшли в лазню, Ольга **підпалила** її, й всі **згоріли**.

Були й інші способи, у які Ольга (за легендами, звичайно) **знищувала** деревлян, цих послів.

І потім Ольга також послала військо на деревлян. І там є інша легенда про те, що Ольга попросила у деревлян як **знак примирення** надати від кожної людини по три **горобці** й три **голуби** (це пташки — горобці та голуби).

До цих птахів вона попросила своїх людей прив'язати щось, що буде горіти, і підпалила їх.

Пташки повернулися додому до деревлян, в Іскоростень, і почалась величезна **пожежа**, яка повністю **спалила** місто. Така епічна помста та цікава легенда.

Можливо, це було, можливо, цього не було, але що точно було — це те, що справді Ольга наказала підпалити місто і воно згоріло.

Про це **свідчать археологи**, що Іскоростень у 945-946 році повністю згорів і знищено було майже всіх деревлян.

Така хитра і **результативна** помста **довела** всім, що Ольга має право бути правителькою, правити. Оскільки вона була жінкою, це право не далось їй просто, тобто їй потрібно було довести своє право на владу.

А оскільки її син Святослав був ще дуже маленьким, зовсім маленькою дитиною, коли помер його батько Ігор, то Ольга стала правителькою Київської Русі й **повноцінною** правителькою.

Вона більше не робила таких **агресивних вчинків**; натомість Ольга проводила дуже **мудру**, активну внутрішню та зовнішню політику.

Ольга була правителькою Київської Русі з 945 до 964 року, тобто майже 20 років. Вона мала повноцінну владу.

натомість — instead
вбивство — murder (noun)
епічний — epic

розписаний — described
Повість минулих літ —
Tales of Bygone Years
прибувати, прибути — to arrive
(imperfective, perfective)
смерть — death
мійтись, помійтись — to wash oneself
(imperfective, perfective)
підпальювати, підпалити — to set on fire
(imperfective, perfective)
горіти, згоріти — to burn
(imperfective, perfective)
знищувати, знищити — to kill, to destroy
(imperfective, perfective)
знак примирення — sign of reconciliation

пожежа — fire
спальювати, спалити — to burn sth down
(imperfective, perfective)

свідчити — to testify, to argue (imperfective)
археолог — archeologist

результативний — fruitful, effective
доводити, довести — to prove
(imperfective, perfective)

повноцінний — full-fledged

агресивний — aggressive
вчинок — action, deed
мудрий — wise

На внутрішньому рівні Ольга побачила, що є ось ця проблема зі **збором** данини.

Оскільки він відбувається **непослідовно**, це не організовано, то Ольга фактично **впровадила** нову систему, яка поклала початок **податковій системі**.

У часи Ольги було **встановлено** фіксовані розміри данини; вони називалися уроки, а також були визначені спеціальні місця, де регулярно збирали данину — ці місця називалися «погости».

Таким чином Ольга забезпечила постійне **наповнення державної скарбниці** й це стало початком податкової системи.

Далі, на зовнішньому рівні княгиню Ольгу і її владу **визнавали** правителі інших країн, і Ольга також здійснювала візити, дипломатичні **візити**.

Найвідомішою із них є її подорож до **Константинополя** у **Візантії**. Там сам Костянтин приймав Ольгу і, за легендою, навіть **закохався** в неї й хотів з нею одружитися.

Але Ольга цікавим, хитрим способом **обдурила** його, бо попросила прийняти **християнство**. Так, Ольга прийняла християнство, стала християнкою у Візантії під час її візиту.

І, оскільки Костянтин був її **хрещеним батьком**, вона вже не могла стати його дружиною. Таким чином Ольга **нібито** його **обхитрила**, хоча історія теж є **частково** легендарною.

Крім Візантії, Ольга підтримувала **тісні** стосунки з іншими країнами. Зокрема, вона підтримувала дипломатичні стосунки зі **Священною Римською імперією**, вона надсилала своїх послів до **імператора** Оттона I.

Уся ця діяльність Ольги, її 20 років, майже 20 років правління вражають, і **насамперед** тому, що Ольга була жінкою. Вона **заклала фундамент** податковій системі й переходу до християнства.

Її **внук**, Володимир Великий, уже повністю **впровадив** християнство на території Київської Русі.

Також Ольга **зміцнила авторитет** Русі за кордоном, тому навіть важко назвати ще одну таку правительку до чи після Ольги, яка була жінкою і мала настільки велику владу, адже в Україні ми досі не мали жінки на **посаді** президента України.

Тому історія княгині Ольги настільки вражає.

До речі, княгиню Ольгу було **канонізовано**, вона визнана **святою** у **православній** і **католицькій** церквах.

збір — collection

непослідовно — inconsistently
впроваджувати, впровадити — to implement (*imperfective, perfective*)
податкова система — tax system
встановлювати, встановити — to establish (*imperfective, perfective*)

наповнення — replenishment

визнавати, визнати — to recognize (*imperfective, perfective*)
візит — visit (*noun*)

Константинополь — Constantinople
Візантія — Byzantium
закохуватися, закохатися — to fall in love (*imperfective, perfective*)

християнство — Christianity

хрещений батько — godfather
нібито — allegedly
частково — partially

тісний — close
Священна Римська імперія — Holy Roman Empire
імператор — emperor

насамперед — first and foremost

внук — grandson
впроваджувати, впровадити — to establish (*imperfective, perfective*)
зміцнювати, зміцнити — to strengthen (*imperfective, perfective*)
авторитет — prestige (*noun*)
посада — position, post

канонізований — canonized
святий — saint
православний — Orthodox
католицький — Catholic

І якщо ви будете в Києві, прийдіть подивіться на **пам'ятник** княгині Ользі, де в нас стоїть разом із святим **апостолом** Андрієм Первозванним і **просвітителями** Кирилом і Мефодієм.

Ці особистості є символами етапів **поширення** в Україні християнства. Ці пам'ятники **розташовані** на Михайлівській площі біля Михайлівського собору.

пам'ятник — monument
апостол — apostle
просвітитель — educator

поширення — spread (*noun*)
розташований — located

Відповіді на запитання

1. Що таке князівська дружина?
Князівська дружина — це збройний загін, тобто чоловіки зі зброєю, які всюди ходили з князем.
2. Де розташоване місто Іскоростень (або Коростень)?
Іскоростень або Коростень розташований у Житомирській області на півночі України.
3. У які роки Ольга була правителькою Київської Русі?
Ольга була правителькою Київської Русі з 945 до 964 року.
4. Як звали сина Ольги?
Сина Ольги звали Святослав.
5. З якими двома державами Ольга встановлювала дипломатичні стосунки?
Ольга встановлювала дипломатичні стосунки з Візантією та Священною Римською імперією.

Словничок (з прикладами)

хитрий - Почнімо сьогодні з княгині Ольги — хитрої правительки Київської Русі. - Ольга цікавим, хитрим способом обдурила його.	clever, foxy, cunning - Let's start today with Princess Olha, the clever ruler of Kyivan Rus. - Olha deceived him in an interesting, smart way.
правитель, правителька - Коли помер Ігор, Ольга стала правителькою Київської Русі. - На зовнішньому рівні княгиню Ольгу визнавали правителі інших країн. - Указ правителя викликав заворушення в суспільстві.	ruler (male, female) - When Ihor died, Olha became the ruler of Kyivan Rus. - At the international level, Princess Olha was recognized by the rulers of other countries. - The ruler's decree caused unrest in society.
даніна Даніна — це те, що люди віддавали владі в обмін за мир і захист. - Князь і його дружина ходили раз на рік у різні території, щоб збирати данину.	contribution, tribute; goods that were given to the authorities in the Middle Ages Tribute is what people gave to the authorities in exchange for peace and protection. - The prince and his troops went once a year to different territories to collect tribute.
плем'я, племена - Це стосувалося насамперед племени, яке називалося «деревліяни» або «древліяни». - Тоді у Київській Русі жило багато різних племін (наприклад, поляни, сіверці, деревліяни).	tribe, tribes - This concerned primarily a tribe called Derevliany or Drevliany. - At that time, many different tribes lived in Kyivan Rus (for example, Poliany, Sivertsi, Derevliany).
мститися, помститися - Ольга вирішила у такий хитрий спосіб помститися деревліянам за вбивство чоловіка. - Диктатор публічно мстить своїм найсильнішим супротивникам.	to revenge (imperfective, perfective) - Olha decided to revenge Derevliany for the murder of her husband in such a cunning way. - A dictator publicly revenges his strongest opponents.

пóмста - Ця легéнда про пóмсту княгині Ольги детáльно розпíсана у «Пóвісті мину́лих літ». - Жагá пóмсти затьмáрила його́ рóзум.	revenge (noun) <i>This legend about Princess Olha's revenge is described in detail in the Tales of Bygone Years.</i> <i>The thirst for revenge clouded his mind.</i>
ла́зня = ба́ня = са́уна - Вона́ запросíла їх до ла́зні, піті помíтися в ла́зню. - Коли вони́ зайшли в ла́зню, Ольга підпалíла її, й всі згорíли. - У Фінля́ндії са́уни є популярним місцем для відпочíнку.	sauna <i>She invited them to the sauna, to go to wash in the sauna.</i> <i>When they entered the sauna, Olha set it on fire, and they all burned.</i> <i>In Finland, saunas are a popular place to relax.</i>
горобéць, горобці́ - Ольга попросíла надáти від ко́жної лю́дини по три горобці́ й три гóлуби. Горобці́в годувáли насíнням у годівни́ці.	sparrow, sparrows <i>Olha asked to provide three sparrows and three doves from each person.</i> <i>The sparrows were fed with seeds in the feeder.</i>
го́луб, го́луби - Ольга попросíла надáти від ко́жної лю́дини по три горобці́ й три го́луби. - У пові́тря ви́пустили бі́лих го́лубів.	dove, doves <i>Olha asked to provide three sparrows and three doves from each person.</i> <i>White doves were released into the air.</i>
держáвна скарбни́ця - Княгі́ня забезпéчила постíйне наповнення держáвної скарбни́ці. - Збíтки, за́вдані держáвній скарбни́ці, налі́чують мілья́рди до́ларів.	state treasury <i>The princess ensured the constant replenishment of the state treasury.</i> <i>Damages caused to the state treasury amount to billions of dollars.</i>
обдúрювати, обдурíти = обхитрíти - Ольга цікавим, хíтрим спóсобо́м обдурíла його́. - Складáється вра́ження, що нас відвéрто обдúрюють.	to deceive, to outwit (imperfective, perfective) <i>Olha outwitted him in an interesting, smart way.</i> <i>We get the impression that we are being openly deceived.</i>

закладати, закласти фундамент

- Вона **заклала фундамент** податковій системі й переходу до християнства.
- Конференція **закладає фундамент** для дій міжнародних інституцій.

to lay the foundation

(imperfective, perfective)

- She **laid the foundation** for the tax system and the transition to Christianity.
- The conference **lays the foundation** for the actions of international institutions.

Завершення

І це все на сьогодні!

Наступного разу буде нова, цікава українська особистість.

А повний текст цього епізоду зі словничком, питаннями, відповідями, вправами, як завжди, є в **преміумконспекті**.

Більше про преміум дізнавайтеся на сторінці цього епізоду: ukrainianlessons.com/episode231.

І, **до речі**, на цій сторінці я також дам вам кілька **посилань** на цікаві ресурси, які ви можете ще подивитися про княгиню Ольгу.

Мені здається, що це такий хороший формат, коли ви спочатку слухаєте епізод повільною українською мовою, трошки **простою**, від мене, так, про певну людину, певну біографію.

А далі, щоб перейти на новий рівень української, візьміть **автентичні** ресурси — наприклад, відео, чи подкаст, чи навіть **підручник** з історії — і послухайте чи почитайте там про цю **особистість**, і ви вже будете знати загальну історію і зможете дізнатися більше деталей і більше цікавих слів, і так **звикати** до такого швидкого, нормального **темпу**.

Так от, на сторінці епізоду я залишу для вас посилання на дуже смішне **шоу про українську історію**, де коміки **розглядають** різних **персонажів** української історії й, **зокрема**, княгиню Ольгу.

Також я дам вам епізод подкасту про княгиню Ольгу. Можливо, якщо ви любите слухати подкасти, ви зможете його теж послухати.

І також не забудьте поцікавитися, почитати про мою книжку «500 Ukrainian Verbs» за посиланням: ukrainianlessons.com/verbs.

І це тепер точно все! Бажаю вам всього найкращого! Гарного дня!
І Слава Героям України!

преміумконспект — premium lesson notes

до речі — by the way

посилання — link(s), reference(s)

простий — simple

автентичний — authentic

підручник — textbook

особистість — personality

звикати, звикнути — to get used
(imperfective, perfective)

темп — tempo, pace

розглядати, розглянути — to review
(imperfective, perfective)

персонаж — character

зокрема — in particular

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю:

Фемінітиви в українській мові			
Основа	Маскулінитив (слово чоловічого роду)	Суфікс	Фемінітив (слово жіночого роду)
більшість основ	а́втор виклада́ч лі́кар лі́дер прави́тель	-К-	а́вторка виклада́чка лі́карка лі́дерка прави́телька
основа на -ець , -ень або -ник	підпри́ємець у́чень письме́нник помі́чник худо́жник	-ИЦЯ-	підпри́ємиця уче́нця письме́нниця помі́чниця худо́жниця
основа на -ець або на приго́лосний	боре́ць мита́ць плаве́ць продаве́ць філо́лог	-ИНЯ-	борчи́ня мистки́ня плавчи́ня продавчи́ня філологи́ня
іншомовна основа	баро́н поёт стюа́рд	-ЕС-	бароне́са поете́са (= поётка) стюа́рде́са

Утворіть фемінітиви за зразком:

0. Княгиня (**князь**) Ольга (910-969) — хитра правителька (**правитель**) Київської Русі.
1. Христина Алчевська (1841-1920) — _____ (**педагог**), громадська _____ (**діяч**) і _____ (**засновник**) Харківської жіночої школи.
2. Наталія Кобринська (1851-1920) — це перша українська _____ (**фемініст**), _____ (**письменник**), _____ (**видавець**), _____ (**зачинатель**) українського жіночого руху.
3. Ольга Франко (1864-1941) (невістка Івана Франка) — _____ (**автор**) кулінарних книг, справжня _____ (**митець**) української кухні.
4. Галичанка Софія Яблонська (1907-1971) — _____ (**мандрівник**), перша у світі жінка-_____ (**кінооператор**) і _____ (**тревел-блогер**).

2

З'єднайте початок і завершення прислів'їв:

0. <u>И</u> Скільки вовка не годуй,	А тому вона вертає.
1. _____ Коли кіт спить,	Б а солов'я співати.
2. _____ Лінивий двічі робить,	В а під носом не бачить.
3. _____ Хто про землю дбає,	Г а думає вовком.
4. _____ Вміла готувати,	Г скупий двічі платить.
5. _____ І сам не гам,	Д а козака шабля.
6. _____ З неба зорі хватає,	Е і другому не дам.
7. _____ Дивиться лисицею,	Є то миші господарюють.
8. _____ Береженого Бог береже,	Ж як журавель у небі.
9. _____ Ліпше горобець у жмені,	З та не вміла подавати.
10. _____ Не вчи орла літати,	И він все одно в ліс дивиться.

3

Перекладіть українською мовою:

1. The clever fox outwitted the wolf, but he took revenge on it.

2. Many different tribes lived on the territory of Kyivan Rus, and they had to pay tribute to the kniaz.

3. Pigeons and sparrows are the most common birds in cities.

4. A sauna is a useful procedure for health and immunity.

5. The State Treasury of Ukraine is part of the National Bank of Ukraine.

Відповіді на вправи

1

1. педагогиня, діячка, засновниця
2. феміністка, письменниця, видавниця, зачинателька
3. авторка, мисткиня
4. мандрівниця, кінооператорка, тревел-блогерка

2

1. Є	6. В
2. Ґ	7. Г
3. А	8. Д
4. З	9. Ж
5. Е	10. Б

3

1. Хитра лисиця обхитрила (обдурила) вовка, але він їй помстився.
2. Багато різних племен жило (жили) на території Київської русі, і вони повинні були (мали) сплачувати данину князю.
3. Голуби та горобці — найбільш поширені птахи (є найбільш поширеними птахами) у містах.
4. Лазня (баня, сауна) — це корисна процедура (є корисною процедурою) для здоров'я та імунітету.
5. Державна скарбниця України — це частина (є частиною) Національного банку України.

Конспект уроку № 232

Богдан Хмельницький — творець української держави

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode232

Вступ

Привіт-привіт, це Анна Огойко і подкаст «Ukrainian Lessons Podcast» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Ми розпочали минулого разу нову серію про українців, які є цікавими та відомими.

Минулого разу ми **розглянули** історію княгині Ольги у контексті Київської Русі.

А сьогодні переходимо в наступне державне **утворення**, яке **поклало основу** Україні як державі — і це Козацька держава (або Гетьманщина) і її найбільш відомий лідер Богдан Хмельницький.

Можливо, ви чули, що я з **Хмельницької області**. Так от, місто Хмельницький **назване** на честь Богдана Хмельницького.

Також Богдан Хмельницький є обличчям на п'яти гривнях, що досить **поважно**, правда?

І якщо ви слухали мої епізоди з серії «Українська поезія», то ви пам'ятаєте, там був **вірш** Григорія Сковороди «De libertate», де він **згадує** Богдана і називає його «**вольності отець**» або «батько свободи».

Тож чому стільки уваги Богдану Хмельницькому? **Справді**, в Україні всі його знають, мабуть, майже в кожному місті є вулиця Богдана Хмельницького.

З одного боку, це справді **надзвичайно** відома і важлива **особистість**, а з іншого боку, він і **контроверсійна постать** в українській історії.

Чому? Сьогодні дізнаємося з вами!

А для початку пропоную кілька питань, на які ви можете **орієнтуватися**.

розглядати, розглянути — to review, to consider (*imperfective, perfective*)

утворення — formation
класти, покласти — to put, to lay (*imperfective, perfective*)

основа — foundation
Хмельницька область — Khmelnytskyi region
названий — named (*adjective*)

поважно — respectfully

вірш — poem
згадувати, згадати — to mention, to recall (*imperfective, perfective*)
вольність — freedom (*outdated*)
отець — father (*old*), father in a church
справді — indeed

надзвичайно — extremely
контроверсійний — controversial
особистість = постать — figure, personality

орієнтуватися, зорієнтуватися — to navigate (*imperfective, perfective*)

Запитання до епізоду

1. Що могло бути приводом Богд́ану Хмельницькому розпочати повста́ння?

2. Як назива́ють держа́ву, яку утвори́в Богда́н Хмельни́цький?

3. З яко́ю росли́ною порі́внювали лю́ди Богда́на Хмельни́цького?

4. З яко́ю держа́вою Богда́н Хмельни́цький укла́в сою́з на Перея́славськи́й ра́ді?

5. Кому переда́в вла́ду Богда́н Хмельни́цький пе́ред сво́єю сме́ртю?

 Словничок

військова справа	soldiery, military affairs
ворог	enemy
ворогувати	to feud, to antagonize
повстання	rebellion
похід	military campaign; camping trip
хміль	hop (plant)
розвідка	intelligence (military)
органи влади	authorities
законодавчий акт	legislative act
союзник	ally
союз	union, alliance
вести, повести за собою	to lead (people)

Богдан Хмельницький — творець української держави

Богдан Хмельницький народився у 1595 році в селі Суботів, **неподалік** від Чигирин. Зараз Суботів — це село у Черкаській області, це **приблизно** 250 кілометрів на південь від Києва.

Богдан, до речі, мав друге ім'я — Зіновій, Богдан Зіновій Хмельницький.

Він народився в сім'ї **шляхтича**. Шляхтич — це був типовий на той час **соціальний стан**, вищий соціальний стан, така собі форма аристократії у Речі Посполитій.

Річ Посполита, нагадаю — це була велика, **могутня** держава в ті часи, так звана **конфедерація** Польського королівства і Великого князівства Литовського.

Ця країна, ця держава була дуже величезною, і велика частина, більша навіть частина України була у її складі.

Так от, Богдан Хмельницький народився у Речі Посполитій, у сім'ї шляхтича, і це дало йому змогу **здобути** освіту. Можливо, він навчався у Києві та Львові, й в результаті Богдан Хмельницький вивчив кілька мов, добре розумівся на **військовій справі** та **юриспруденції**.

неподалік — nearby
приблизно — approximately

шляхтич — nobleman
(in the Polish-Lithuanian Commonwealth)
соціальний стан — social strata

могутній — powerful
конфедерація — confederation

здобувати, здобути — to gain
(imperfective, perfective)

юриспруденція — jurisprudence

Також він **перебував** на **військовій службі** й навіть **потрапив** у **полон**.

А у 1647 році у родині Богдана Хмельницького **сталося горе**. Тоді у Богдана Хмельницького був **ворог** — його звали Данило Чаплинський.

Вони з ним часто **сварилися** за землю, вони **ворогували**, й одного разу, поки Богдана не було вдома, Данило Чаплинський **напав** на його будинок, будинок Богдана Хмельницького в Суботіві, **пограбував** його будинок і дуже **побив** сина Богдана Хмельницького Остапа — син, у результаті, **помер**.

Богдан Хмельницький був дуже **розлючений** і **звернувся** до польської влади, щоб вони щось зробили, щоб вони **засудили** Чаплинського, але Богдану відмовили.

І, можливо, цей факт — ось це пограбування та вбивство сина — стало **приводом, поштовхом** Богдану Хмельницькому піти до козаків на Запорізьку Січ і розпочати разом з ними **повстання**, а згодом **очолити** повноцінну, велику **Національно-визвольну війну**.

Національно-визвольна війна — це дуже **значна** подія в українській історії, вона **тривала** з 1648 до 1657 року, і загалом це така активна боротьба українського народу за **визволення** українських земель від іноземного **панування**.

Насамперед тоді це панування Речі Посполитої, адже на той час Річ Посполита володіла більшістю українських територій і проводила там політику **асиміляції**: поширювала на території України свою релігію (це — католицизм), а також забидала в українських землях **пшеницю**.

Багато людей було зроблено **кріпаками**, вони були змушені працювати на **панів** — це кріпаки.

З іншого боку, в Україні на той час добре розвинулися вже козаки. Козаки — це були вільні люди, які **переважно** жили на Запорізькій Січі.

Так от, Богдан Хмельницький зміг стати для козаків тією людиною, яка так їм була потрібна. Тобто він став їхнім лідером і розпочав разом з ними справжню війну з Річчю Посполитою.

Богдана Хмельницького обрали **гетьманом**. Гетьман — це був лідер, лідер Війська Запорозького.

І він розпочав активну підготовку до серйозної війни. Він готував стратегію, **зброю**, а ще **домовився** з кримським ханом Іслам-Гіреєм III про воєнну допомогу (можливо, ви пам'ятаєте щось про це в нашій [серії епізодів про Крим](#)).

перебувати — to stay, to remain
(*imperfective*)

військова служба — military service

потрапляти, потрапити — to find oneself, to end up (*imperfective, perfective*)

полон — captivity

ставатися, статися — to happen
(*imperfective, perfective*)

горе — sorrow

сваритися, посваритися — to argue
(*imperfective, perfective*)

нападати, нападати — to attack
(*imperfective, perfective*)

грабувати, пограбувати — to rob
(*imperfective, perfective*)

бити, побити — to beat
(*imperfective, perfective*)

помирати, померти — to die
(*imperfective, perfective*)

розлючений — angry
звертатися, звернутися — to address
(*imperfective, perfective*)

судити, засудити — to sentence
(*imperfective, perfective*)

привід — reason, motive

поштовх — impetus, push (*noun*)

очолювати, очолити — to lead, to head
(*imperfective, perfective*)

Національно-визвольна війна — National Liberation War

значний — significant

тривати — to last (*imperfective*)

визволення — liberation

панування — domination

насамперед — first and foremost

асиміляція — assimilation

пшениця — wheat

кріпак — serf

пан — nobleman, landowner

переважно — predominantly

гетьман — hetman, military commander

зброя — weapon(s)

домовлятися, домовитися — to arrange, to negotiate (*imperfective, perfective*)

Конспект уроку №232

Богдан Хмельницький — творець української держави

Так, на цьому етапі кримські татари **чимало** допомагали війську Богдана Хмельницького під час ось цих перших **етапів** війни з Річчю Посполитою.

Так от, Богдан Хмельницький справді став і чудовим **стратегом**, і **харизматичним** лідером; він дійсно мотивував людей іти боротися, почати повстання.

В результаті, перший великий **похід** **відбувся** під містом Жовті Води, і це була величезна перемога. Так само далі були **переможні** битви під Корсуном, під Пилявцями.

Там Богдан Хмельницький з козаками й з кримськими татарами змогли дуже швидко **відвоювати** більшість українських територій.

Люди дуже були щасливі вітати Богдана Хмельницького, вони його **сприймали** як героя, називали його Хмелем.

Хмельницький, так, **Хміль**. Хміль — це рослина, і ця рослина швидко росте, вона швидко **розростається** і поширюється.

Так само і Богдан Хмельницький зі своїм військом швидко **просувалися** і **визволяли** людей від влади Речі Посполитої. Таким чином люди **порівнювали** його з хмелем.

Є така відома пісня про Богдана Хмельницького, вона називається «Чи не той то Хміль?»

Починається вона так:

Чи не той то хміль,

Що коло тичин в'ється?

Гей, той то Хмельницький,

Що з ляхами б'ється.

Ляхи — це були в той час поляки. І справді, ця пісня — вона **пронизана** такою **ненавистю** до поляків, на жаль.

Зараз це уже... Цей момент уже не є актуальним, **оскільки** поляки — це наші найбільші друзі. Ми їх дуже любимо, і я сподіваюсь, що всі поляки, які слухають цей епізод, не будуть мати на мене зла.

Але в той час ми мали те, що мали — Україна була під владою Польщі, й Хмельницький, Богдан Хмельницький **боровся** за незалежність для народу, який жив на тій землі — для українців.

Так от, у грудні 1648 року все було чудово: Богдан Хмельницький **урочисто заїхав** через Золоті ворота до Києва і люди вітали його, **вважали** його героєм, просто **шаленіли** від такого успіху війська козацького.

чимало — a lot
ета́п — stage

страте́г — strategist
харизма́тичний — charismatic

відбува́тися, відбу́тися — to occur
(imperfective, perfective)
перемо́жний — victorious

відвоюо́увати, відвоюва́ти — to win back, to conquer (imperfective, perfective)

сприйма́ти, сприйня́ти — to perceive
(imperfective, perfective)

розроста́тися, розрості́ся — to grow, to expand (imperfective, perfective)

просува́тися, просу́нутися — to advance
(imperfective, perfective)

визволя́ти, візволити — to liberate
(imperfective, perfective)

порівнюва́ти, порівня́ти — to compare
(imperfective, perfective)

коло́ — near (spoken)
тичи́на — stick
ві́тися — to twist (about plants) (imperfective)

лях — Pole (outdated)

проні́заний — permeated, filled
нена́висть — hatred
оскі́льки — since

боро́тися, поборо́тися — to fight
(imperfective, perfective)
урочи́сто — solemnly
заї́жджа́ти, заї́хати — to drive into
(imperfective, perfective)
вважа́ти — to consider (imperfective)
шале́ніти — to get frantic (imperfective)

А цей успіх можна пояснити тим, що Богдан Хмельницький був справжнім **майстром** військової справи. Його ще називають батьком психологічних війн.

Наприклад, він поширював часто дезінформацію про те, наскільки великим є його військо і військо кримських татар, і таким чином він **лякав** поляків і **спричиняв паніку**; це допомагало перемогти.

Також Богдан Хмельницький створив ефективну систему **розвідки**, тобто цілу **мережу агентів**. Усе це допомогло Війську Запорізькому швидко встановити владу на великій території України й утворити державу — це була Українська козацька держава або Гетьманщина.

І справді, це утворення мало всі **атрибути** повноцінної держави — це сильне військо, державна **скарбниця**, **суд**, а також повноцінні **органи влади** — це була

- **Генеральна рада** як найвищий законодавчий орган;
- Генеральна **старшина** — тобто це як **уряд**;
- був і гетьман — голова держави.

Гетьман видавав універсали; універсали — це такі були **законодавчі акти** від гетьмана, це були фактично закони.

За часів Богдана Хмельницького столицею Козацької держави було місто Чигирин.

Держава Гетьманщина почала розвивати також дипломатичні контакти насамперед з Московією, Османською імперією, знову ж таки Кримським ханством, Молдавським князівством, Трансильванією, Швецією та іншими державами, тобто поступово вони почали **утверджуватись** як повноцінна держава.

Але, на жаль, далі Богдан Хмельницький розумів, що він не зможе **втримати** ось цю державу такою, як вона є, без допомоги.

На той час, на жаль, його **зрадили** кримські татари — вони більше не могли бути **союзниками**, й Богдан Хмельницький повинен був знайти інших союзників.

На той час **варіант** був у нього один — Московське царство. І тут починається контроверсійна сторінка історії Богдана Хмельницького. Так вважають, що тут це була його найбільша **помилка** — домовитися з Московією.

У січні 1654 року відбулась Переяславська рада в місті Переяслав; на цій раді не було московського царя, він послав своїх **послів** з Москви.

І там вони **уклали** разом з Богданом Хмельницьким **союз**, тобто домовилися, що Московське царство візьме Гетьманщину під

ма́йстер — master, expert

ляка́ти, наляка́ти — to frighten
(imperfective, perfective)

спричиня́ти, спричині́ти — to cause
(imperfective, perfective)

па́ніка — panic

мере́жа — network

аге́нт — agent

атрибу́т — attribute

скарбни́ця — treasury

суд — court

Генеральна рада — General Council

старши́на — starshyna (senior military rank)

у́ряд — government

утве́рджуватися, утве́рдитися —
to establish oneself (imperfective, perfective)

втри́мувати, втри́мати — to hold, to keep
(imperfective, perfective)

зра́джувати, зра́дити — to betray
(imperfective, perfective)

варіа́нт — option

по́милка — mistake

посо́л, послі́ — ambassador

укладáти, укла́сти — to form, to make
(imperfective, perfective)

протекторат, і це був військовий союз.

Тобто вони не об'єднувались, а просто домовились допомагати одне одному, разом боротися з Річчю Посполитою.

На жаль, цю подію було деформовано описано радянськими та російськими істориками. Під час Радянського Союзу вважали, що це одне з найбільших свят — День Переяславської ради як «**возз'єднання** українського та російського народів».

Але це не було **поєднання** народів, це був просто військовий союз, і він був досить короткий, тому що досить скоро цю угоду, цю **домовленість** було **порушено** з боку Москви.

У 1655 році почалась нова війна — Швеція напала на Річ Посполиту і в цих нових **умовах**, у своїх інтересах Московське царство стало на бік Речі Посполитої, таким чином порушивши умови Переяславської угоди й фактично зрадивши Богдана Хмельницького.

І після цього, на превеликий жаль, історія розвивалась на користь Московського царства, яке поступово почало **володіти** українськими територіями й пізніше повністю **заборонило** навіть існування козаків.

А Богдан Хмельницький важко **захворів** і у 1657 році, фактично в останній рік Національно-визвольної війни, він передав свою владу своєму шістнадцятирічному синові Юрію і досить скоро помер.

Похований Богдан Хмельницький був у **рідному** Суботіві в Іллінській церкві, яку він сам допоміг **збудувати**.

Отже, попри **невдалу співпрацю** з Московією, Богдан Хмельницький — це справді **творець** або **фундатор** української держави.

За його часів повною мірою **вперше** після часів Київської Русі на території України працювала держава зі своїм урядом, військом, скарбницею.

Завдяки тому, що він був і **освіченою** людиною, і талановитим дипломатом, і майстром військової справи, і харизматичним лідером, він зміг **повести за собою** людей і довести, що Україна — це окрема держава, де живе окремий народ зі своєю мовою, релігією і зі своїм військом, яке може за себе поборотися.

Як на мене, в Україні за всю історію було фактично два такі ось харизматичні, сильні лідери, які **відіграли** настільки важливу роль для української свободи — це Богдан Хмельницький і Володимир Зеленський.

протекторат — protectorate

возз'єднання — reunification

поєднання — unification, combination

домовленість — agreement

порушувати, порушити — to violate, to break (*imperfective, perfective*)

умова — condition

володіти — to own (*imperfective*)

забороняти, заборонити — to forbid (*imperfective, perfective*)

захворіти — to get sick (*perfective*)

похований — buried

рідний — native

будувати, збудувати — to build (*imperfective, perfective*)

невдалий — unsuccessful

співпраця — cooperation

творець — creator

фундатор — founder

вперше — for the first time

завдяки — thanks to

освічений — educated

відігравати, відіграти (роль) — to play (the role) (*imperfective, perfective*)

Але тепер, **на відміну від** Богдана Хмельницького, Володимир Зеленський вже точно знає, що Московії ніколи не можна **довіряти**. Історія нас навчила...

на відміну від — as opposed to,
in contrast to
довіряти — to believe, to trust (*imperfective*)

Відповіді на запитання

1. Що могло б бути приводом Богдану Хмельницькому розпочати повстання?
Пограбування та вбивство сина могли б бути приводом Богдану Хмельницькому розпочати повстання.
2. Як називають державу, яку утворив Богдан Хмельницький?
Державу, яку утворив Богдан Хмельницький, називають Українська козацька держава або Гетьманщина.
3. З якою рослиною порівнювали люди Богдана Хмельницького?
Люди порівнювали Богдана Хмельницького з хмелем.
4. З якою державою Богдан Хмельницький уклав союз на Переяславській раді?
Богдан Хмельницький уклав союз з Московським царством (Московією).
5. Кому передав владу Богдан Хмельницький перед своєю смертю?
Він передав владу своєму сину Юрію.

Словничок (з прикладами)

військо́ва спра́ва - Богда́н Хмельни́цький до́бре розу́мівся на військо́вій спра́ві. - Вони́ ви́рішили пов'я́зати свою́ до́лю з військо́вою спра́вою.	soldiery, military affairs <i>Bohdan Khmelnytskyi was well-versed in military affairs.</i> <i>They decided to tie their fate to soldiery.</i>
во́рог - У Богда́на Хмельни́цького був во́рог — його́ зва́ли Дани́ло Чапли́нський. - Відбува́ється цілеспрямо́ване зни́щення во́рогом інфраструкту́ри Украї́ни.	enemy <i>Bohdan Khmelnytskyi had an enemy — his name was Danylo Chaplynskyi.</i> <i>The infrastructure of Ukraine is being purposefully destroyed by the enemy.</i>
ворогува́ти - Вони́ з ним ча́сто свари́лися за зе́млю і ворогува́ли. - Деся́тки ро́ків ворогу́ють два дре́вніх гуцу́льських роди́.	to feud, to antagonize (imperfective) <i>They often quarreled with him over the land and feuded.</i> <i>For decades, two ancient Hutsul families have been feuding.</i>
повста́ння - Богда́н Хмельни́цький розпо́чав ра́зом з козака́ми повста́ння. - Кри́мські тата́ри відігра́ли ваго́му роль в коза́цькому повста́нні.	rebellion(s), uprising(s) <i>Bohdan Khmelnytskyi started the rebellion together with the Cossacks.</i> <i>The Crimean Tatars played an important role in the Cossack uprising.</i>
похі́д - Пе́рший вели́кий похі́д відбу́вся під мі́стом Жовті́ Во́ди. - У похо́дах ки́ївські князі́ збира́ли значну́ дані́ну.	military campaign; camping trip <i>The first big military campaign took place near the city of Zhovti Vody.</i> <i>During the military campaigns, the Kyiv princes collected considerable tribute.</i>
хмі́ль Хмі́ль — це росли́на, що шви́дко розроста́ється і поши́рюється. - Вони́ його́ сприйма́ли як геро́я, назива́ли його́ Хме́лем.	hop (plant) <i>Hop is a plant that grows and spreads quickly.</i> <i>They perceived him as a hero, called him Khmil (Hop).</i>

ро́звідка • Богда́н Хмельни́цький створи́в ефекти́вну систе́му ро́звідки, цілу мере́жу аге́нтів. • Завдя́ки ро́звідці військо́вим вдало́ся ви́явити воро́жий деса́нт.	intelligence (military), reconnaissance • Bohdan Khmelnytskyi created an effective intelligence system, a whole network of agents. • Thanks to reconnaissance, the military managed to detect an enemy landing party.
о́ргани вла́ди • Украї́нська коза́цька держа́ва ма́ла повноці́нні о́ргани вла́ди. • Організа́ція надісла́ла колекти́вне зве́рнення міськи́м о́рганам вла́ди.	authorities • The Ukrainian Cossack state had full-fledged authorities. • The organization sent a collective appeal to the city authorities.
законода́вчий акт • Універса́ли — це такі були́ законода́вчі а́кти від ге́тьмана. • Свобо́да до́ступу до інформа́ції ви́значена окре́мим законода́вчим а́ктом.	legislative act • Universals (proclamations) were legislative acts from the hetman. • Freedom of access to information is defined by a separate legislative act.
сою́зник • Йо́го зра́дили кримські тата́ри — вони́ бі́льше не могли́ бу́ти сою́зниками. • Богда́н Хмельни́цький пови́нен був знайти́ інших сою́зників.	ally • He was betrayed by the Crimean Tatars — they could no longer be allies. • Bohdan Khmelnytsky had to find other allies.
сою́з • Вони́ укла́ли військо́вий сою́з ра́зом з Богда́ном Хмельни́цьким. • Під час Радя́нського Сою́зу Де́нь Перея́славської ра́ди вважа́ли одні́м з найбі́льших свят.	union, alliance • They concluded a military alliance together with Bohdan Khmelnytskyi. • During the Soviet Union, the Day of the Pereiaslav Council was considered one of the biggest holidays.
вести́, повести́ за собо́ю • Він зміг повести́ за собо́ю люде́й і довести́, що Украї́на — це окре́ма держа́ва. • Вона́ хо́че бу́ти лі́дером, який веде́ за собо́ю на́цію, наро́д, краї́ну.	to lead (people) (imperfective, perfective) • He was able to lead people and prove that Ukraine is a separate state. • She wants to be a leader who leads the nation, the people, and the country.

Завершення

Ось така вона, історія Богдана Хмельницького та історія Національно-визвольної війни в Україні — це **ключова** людина і ключова подія, які допомогли стати Україні врешті-решт незалежною державою.

Як завжди, я додам на сторінку цього епізоду кілька **додаткових** ресурсів для вас — це буде **коротеньке** відео, **мультик** на три **хвилинки**, у якому ви ще раз можете повторити біографію Богдана Хмельницького, особливо в контексті ось цієї **перекривленої** історії Переяславської ради.

Також там буде посилання на **комедійне** шоу про Богдана Хмельницького; ви можете його подивитися, щоб перевірити, чи розумієте ви **жарти** українською мовою.

Посилання, а також інформація про те, як оформити преміумпідписку, щоб отримувати наші конспекти уроків з транскриптами, вправами, словничком — усе це ви знайдете за посиланням ukrainianlessons.com/episode232.

І ще забула сказати, що у нас є цікавий епізод про козаків, якщо ви ще його не слухали або хочете **нагадати**, ким були козаки, що це були за люди, як вони утворилися, які були у них традиції.

Це був епізод номер 131 у четвертому сезоні (я його сама переслухала, щоб нагадати собі) — це сторінка ukrainianlessons.com/episode131.

Дякую вам за те, що ви з нами! Бережіть себе! І Слава Героям!

ключовий — key (*adjective*)

додатковий — additional

коротенький — short (*diminutive*)

мультик — cartoon

хвилінка — minute (*diminutive*)

перекривлений — distorted, crooked

комедійний — comic (*adjective*)

жарт — joke

нагадувати, нагадати — to remind
(*imperfective, perfective*)

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю:

Іменник (професія чи діяльність людини)	Дієслово
вóрог	ворогува́ти
гість	гостюва́ти
вчи́тель	вчителюва́ти

Утворіть дієслова від іменників у дужках та вставте їх у речення в минулому часі:

- Богдан Хмельницький та Данило Чаплинський часто сварилися за землю і ворогували (ворог).
- Європейський Союз _____ (спонсор) цей проєкт.
- До повномасштабної війни чоловік _____ (лікар), а тепер присвятив себе військовій справі.
- Під час Національно-визвольної війни українці самі _____ (господар) на своїй землі.
- У якій школі ти _____ (вчитель) до цього?
- Воїни жодного дня не _____ (лестар), тому швидко перемогли у поході проти ворога.
- Княгиня Ольга _____ (голова) в Київській Русі в 945-964 роках.
- Скільки днів ви _____ (гість) у батьків на Хмельниччині?
- Ти багато _____ (фотограф) під час подорожі?

2

Встановіть відповідність між деякими клейнодами (атрибутами влади, символами) Гетьманщини та поясненнями:

0. _____ ґ _____ хоругва (коругва)

1. _____ булава

2. _____ бунчук

3. _____ каламар

4. _____ печатка

5. _____ литаври

6. _____ гармати

7. _____ сурми

8. _____ шабля

- А** клейнод найвищої влади — гетьмана; срібна чи позолочена куля, насаджена на металеву, дерев'яну чи зі слонової кістки палицю
- Б** предмет, яким ставили відбитки на папері із зображенням козака, шаблі, коней, птахів тощо, залежно від органу влади
- В** холодна зброя із зігнутим сталевим лезом і гострим кінцем
- Г** тип артилерійської зброї
- Ґ** прапор (всього Війська Запорозького, полку чи сотні), на якому часто були вишиті образи святих або хрести
- Д** невелика посудина для чорнила, яку використовував писар
- Е** старовинний дерев'яний духовий музичний інструмент
- Є** атрибут гетьмана та кошового; куля, прикріплена на палиці, з якої звисало кінське волосся
- Ж** ударний музичний інструмент

3

Перекладіть українською мовою:

1. Hetman managed to lead people, therefore, he quickly gained prestige.

2. Thanks to the Ukrainian intelligence, the police arrested three enemy's agents.

3. Yesterday, the authorities concluded an important legislative act for the future of the country.

4. Allies provide weapons, equipment, and humanitarian assistance to Ukraine.

5. Khmelnytskyi was called Khmil (Hop) due to his fast success in military campaigns.

Відповіді на вправи

1

1. спонсорував	5. ледарювали
2. лікарював	6. головувала
3. господарювали	7. гостювали
4. вчителював, вчителювала	8. фотографував, фотографувала

2

1. А	5. Ж
2. Є	6. Г
3. Д	7. Е
4. Б	8. В

3

1. Гетьману (гетьманові) вдавалося (вдалося) вести (повести) за собою людей, тому він швидко завоював (здобув) авторитет.
2. Завдяки українській розвідці поліція арештувала (заарештувала) трьох ворожих агентів (агентів ворога).
3. Учора (вчора) органи влади прийняли (підписали) важливий законодавчий акт для майбутнього країни (держави).
4. Союзники надають (постачають) зброю, амуніцію і гуманітарну допомогу Україні (для, до України).
5. Хмельницького прозвали (назвали, називали) Хмелем («Хміль») через його швидкі успіхи (у зв'язку з його швидкими успіхами) у (військових) походах.

Конспект уроку № 233

Іван Котляревський — зачинатель нової української літератури

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode233

Вступ

Привіт! Ви слухаєте подкаст «Ukrainian Lessons Podcast». Це Анна Огойко, **засновниця** й **авторка** подкасту.

Як у вас справи? У мене все **гарзд**!

Зараз літо, гарна погода. Я справді **насолоджуюся** літом після довгої-довгої зими у Швеції.

Що ще? Недавно **вийшла** моя нова книжка «Ukrainian Verbs», «[500 Ukrainian Verbs](#)». Зараз у мене в голові є ідеї для наступних проєктів, але поки що я відпочиваю, тільки **записую** подкаст.

Сьогодні мені дуже подобається **занурюватися** в історію України через українських **відомих** людей — це читати якісь **статті**, дивитися відео про них, слухати подкасти.

Можете собі уявити, як я прокидаюся, готую доньку до садочка і далі, коли починаю працювати, я **вмикаю** подкаст або відео (наприклад, про Івана Котляревського) і йду гуляти в лісі. Так, я **поєдную** приємне з корисним!

Потім я вдома, у своєму офісі, багато читаю про цю людину статей, дізнаюся різні цікаві факти й сідаю записувати для вас новий епізод.

Сьогодні це Іван Котляревський, який є **зачинателем**, або **засновником**, або **фундатором** нової української літератури та мови.

І ось питання для вас та **словничок**!

засновниця — founder (*female*)

авторка — author (*female*)

гарзд — (all) right

насолоджуватися, насолодитися — to enjoy (*imperfective, perfective*)

виходити, вийти — to be published, to be released (*imperfective, perfective*)

записувати, записати — to record (*imperfective, perfective*)

занурюватися, зануритися — to dive (*imperfective, perfective*)

відомий — famous

стаття — article

вмикати, ввімкнути — to turn on (*imperfective, perfective*)

поєднувати, поєднати — to combine (*imperfective, perfective*)

словничок — dictionary (*diminutive*)

Запитання до епізоду

1. Де розташоване місто Полтава?

2. Хто і коли ліквідував Українську козацьку державу або Гетьманщину?

3. Який рік ми вважаємо роком початку нової української літератури? Чому?

4. Що таке травестія?

5. Яка подія, пов'язана з Котляревським, стала акцією об'єднання української інтелігенції на початку XX століття?

Словничок

зачинáтель = засно́вник = фунда́тор	originator = founder = fundator
домáшній вчíteль	home teacher
полк	regiment (military unit)
вечорні́ці	Ukrainian traditional evening gathering with music, songs, jokes, and rituals
прибі́чник	supporter, advocate
самовдоскона́лення	self-improvement
переробля́ти, переробі́ти	1) to transform, to remake; 2) to recycle
переро́бка	1) transformation, remake; 2) recycling
переворо́т	revolution, coup
ко́лоріт	color, tonality
ко́лорітний	colorful (usually metaphorically); vivid, interesting
по́бут	everyday life
захисна́ реáкція	defensive reaction
поба́чити сві́т	1) to see the world; 2) to be published, to be released
п'є́са	play (in literature or theater)
виво́дити, вівести	to bring something out
розго́рітися	to get fired up, to flare up
про́рокува́ти, спророкува́ти	to prophesy

Іван Котляревський — зачинатель нової української літератури

Іван Петрович Котляревський **народився** в Полтаві у 1769 році. Полтава **розташована** за 300 кілометрів на схід від Києва, ближче до міста Харків.

Батько Котляревського був **шляхтичем**, а мати мала **козацьке походження**. Оскільки він народився у **шляхетській** сім'ї, то був вільною людиною і зміг здобути освіту.

Нагадаю для історичного контексту, що 1769 рік, кінець XVIII століття — це були **тяжкі** часи для України.

Майже вся Україна тоді була **колонією** Російської імперії, було поширене **кріпацтво**, тобто **селяни** були **кріпаками** або **рабами** без прав, а часи козацької **слави** та **перемог**, про які ми говорили в минулому епізоді про Богдана Хмельницького, тоді вже давно **минули**.

Насправді кілька років до народження Котляревського у 1764-65 роках російська **імператриця** Катерина II повністю **ліквідувала Гетьманщину** і зробила все, щоб всі забули про українських козаків, гетьманів і наш такий героїчний період в історії.

Так от, Іван Котляревський жив у ці часи — часи, коли української держави не існувало у політичному плані, хоча, звичайно, українці, українська мова та багата українська культура були живі.

Так от, Котляревський навчався в Полтавській **духовній семінарії** й почав працювати **домашнім вчителем**, або **гувернером**, в Полтаві, тобто він навчав багатих дітей.

Далі він служив в **армії** приблизно 12 років і брав участь в російсько-турецькій війні, де **заслужив звання капітана**.

Пізніше, коли в 1812 році розпочалась війна Російської імперії з Наполеоном, Котляревського попросили **зібрати** козацький **полк** для цієї війни.

І він це зробив — він **сформував** у Полтаві П'ятий козацький полк. Кажуть, що Котляревський **розраховував** на те, що цей козацький полк можна потім буде зберегти після війни як **постійне** військо, але цього не сталося.

Взагалі, окрім військової **служби**, Іван Котляревський прожив фактично все життя у Полтаві. Він був **відданий** цьому місту.

При цьому, він не був закритий у своєму шляхетському **оточенні**, а багато часу **проводив** серед простих людей. Він **захоплювався народною** культурою, мовою, брав участь у

народжуватися, народитися — to be born
(*imperfective, perfective*)
розташований — located

шляхтич — nobleman in
the Polish-Lithuanian Commonwealth
козацький — Cossack (*adjective*)
походження — origin
шляхетський — noble (*adjective*)
тяжкий — difficult

колонія — colony
кріпацтво — serfdom
селянин — peasant
кріпак — serf
раб — slave
слава — glory
перемога — victory
минати, минути — to pass
(*imperfective, perfective*)
імператриця — empress
ліквідувати, ліквідувати — to cancel,
to eliminate (*imperfective, perfective*)
Гетьманщина — Cossack Hetmanate

духовна семінарія — theological seminary
гувернér — tutor, governor
армія — army
заслужувати, заслужити — to earn,
to deserve (*imperfective, perfective*)
звання — rank
капітан — captain
збирати, зібрати — to assemble, to gather
(*imperfective, perfective*)
формувати, сформувати — to form
(*imperfective, perfective*)
розраховувати, розрахувати — to count,
to reckon (*imperfective, perfective*)
постійний — permanent
служба — service
відданий — faithful, devoted
оточення — surrounding(s)
проводити, провести — to spend
(*imperfective, perfective*)
захоплюватися, захопитися — to admire
(*imperfective, perfective*)
народний — folk (*adjective*)

святкуваннях, **вечорницях**, вивчав народні пісні, звичаї.

Але, крім того, він брав активну участь в інтелектуальному житті Полтави. Він був одним із **членів** Полтавської **масонської ложі**.

Масони або масонство (за Вікіпедією) — це релігійно-етнічний рух, **прибічники** якого закликають до **морального самовдосконалення**.

В Україні теж було декілька таких лож на початку XIX століття, і серед них — Полтавська масонська ложа, яка мала назву «Любов до **істини**».

Ця масонська ложа в Полтаві — це був фактично такий інтелектуальний клуб, де збиралися люди з її **спільними** інтересами й **обговорювали проблемні** для суспільства теми.

Серед них був і Іван Котляревський, але швидко цю ложу **заборонили**.

Щодо особистого життя, то хоча Котляревський мав **коханих** жінок, але він ніколи не одружився і не мав дітей.

Загалом нам не так і багато відомо про життя Івана Котляревського, бо **насамперед** всі говорять про те, що він зробив, про його твори й **передусім** його «Енеїду».

Іван Котляревський вже в молоді роки почав писати літературні твори, але він робив це досить оригінально на ті часи. Він писав не **книжною мовою**, не **староукраїнською** (це та мову, яку тоді всі використовували для **письма**).

Котляревський **наважився** писати мовою живою, народною, новою. Це та мова, яку він чув у Полтаві від простих людей.

Він був першою людиною, яка опублікувала великий твір живою, розмовною українською мовою. Цю мову ми називаємо новою українською мовою.

І це твір «Енеїда» — твір номер один в українській літературі, бо це перший твір, фактично написаний українською мовою.

Я маю на увазі те, що якщо зараз читати «Енеїду», то там досить все зрозуміло; це такий твір, який могли б написати й зараз. Мова у ньому така сама, як і зараз.

Звісно, є кілька **застарілих** слів, але переважно все це слова, які ми зараз використовуємо. Можете спробувати почитати!

Так от, що таке «Енеїда»? Насамперед це **епічна** поема **давньоримського** поета Вергілія — це дуже серйозний, епічний твір про життя **троянського** героя Енея та різних давньоримських

член — member

масонська ложа — Masonic lodge

моральний — moral

істина — truth

спільний — mutual, common

обговорювати, обговоріти — to discuss
(*imperfective, perfective*)

проблемний — problematic

забороняти, забороніти — to forbid
(*imperfective, perfective*)

коханий — beloved

насамперед = передусім —
first and foremost

Енеїда — Aeneid

книжна мова — written language

староукраїнський — Old Ukrainian

письмо — writing

наважуватися, наважитися — to dare
(*imperfective, perfective*)

застарілий — archaic, obsolete

епічний — epic

давньоримський — ancient Roman

троянський — Trojan

персонажів і богів.

Приблизно у XVI-XVIII століттях у Європі був такий тренд **переробляти, переписувати** ось цю «Енеїду» Вергілія на свою мову; можна було змінювати її **жанр**, тему.

Переважаю її переписували із серйозного жанру на **сатиричний** або **бурлескний** — це так звана **травестія**, **переробка** твору серйозного, героїчного змісту на комічний твір.

Таку «Енеїду» написав, наприклад, французький письменник Поль Скаррон, а також **австрійський** письменник Аллоїз Блюмауер. А за твором цього австрійського письменника свою версію «Енеїди» написав російський письменник Ніколай Осипов.

Прочитавши «Енеїду» Осипова, Іван Котляревський вирішив, що українцям теж треба взяти участь в такому тренді, і він написав свою «Енеїду».

І справді, ця «Енеїда», особливо перші частини, вона мала за основу російську версію, хоча з іншого боку російська версія була написана на основі австрійської й так далі.

Порівняно з «Енеїдою» Осипова, «Енеїда» Котляревського **спричинила** справжній **переворот** в українській літературі.

В Котляревського Еней і троянці — це козаки; вони мають багато українських **рис**, і хоча часто є комічними, але разом з тим і **хоробрими, витривалими**.

Для них **суть** життя — це любов до **батьківщини**; за неї вони готові **боротися** до кінця.

Козаки дуже **яскраво змальовані** в «Енеїді»: вони одягнені в український народний одяг, п'ють українську **сивуху** (тобто **горілку**), інші традиційні напої.

Взагалі «Енеїда» Котляревського особлива тим, що вона **переповнена** такого національного **колориту**. Її ще називають «**Енциклопедія українського побуту**».

Письменник яскраво описує різні українські традиції, звичаї, святкування, вечорниці. У Котляревського і боги, і **царі** ходять у звичайному, типовому на той час українському одязі і їдять типові українські страви.

Взагалі про їжу там дуже багато всього, **величезні переліки** різних українських **страв**. Наприклад, ось **цитата**:

Свинячу голову до хрину

І локшину на переміну,

персона́ж — character

бог — god

перепі́сувати, перепи́сати — to rewrite (*imperfective, perfective*)

жанр — genre

сатири́чний — satiric

бурле́скний — burlesque (*adjective*)

травесті́я — travesty

австрі́йський — Austrian

спричині́ти, спричини́ти — to cause (*imperfective, perfective*)

рі́са — trait

хоро́брый — brave

витрива́лий — resilient, hardy

суть — sense, meaning

батьківщи́на — motherland

боро́тися — to fight (*imperfective*)

яскра́во — brightly

змальо́ваний — depicted

сиву́ха = горі́лка — horilka, vodka

перепов́нений — filled, overwhelmed

енциклопе́дія — encyclopedia

ца́р — czar, king

величе́зний — huge

перелі́к — list

стра́ва — dish

цита́та — quote

свиня́чий — pork (*adjective*)

хри́н — horseradish

ло́кшина — noodle

перемі́на — change (*noun*)

Потім з підливою індик;

На закуску куліш і кашу,

Лемішку, зубці, пугрю, квашу

І з маком медовий шулик.

Звісно, багато страв, назви нам зараз не відомі, але саме тоді це були типові страви, які їли в **тогочасній** Україні.

Отже, як бачите, мова твору жива, багата, **колеритна**. Це твір комічний, але не лише; у **підтексті** ми можемо **відчитати** певний сум за тим, що минули часи героїзму українського козацтва, що Гетьманщини більше немає.

Можливо, ви **помічали**, що в українській літературі часто буває сміх крізь сльози — це сміх як **захисна реакція** на проблеми чи **горе**.

Наприклад, як писала Леся Українка: «Щоб не плакати, я сміялась».

Це досить типове явище в українській культурі, літературі навіть зараз, коли ми маємо різні **меми**, стендапи під час війни.

Отже, запам'ятайте цей рік, 1798 рік — це коли **побачило світ** перше **видання** «Енеїди» Котляревського. Цей рік ми **вважаємо** початком нової української літератури й нової української мови.

Але не «Енеїдою» єдиною відомий Котляревський. Окрім того, що він писав **віршовані** твори, він також був майстром драматургії.

Мабуть, найвідомішим драматичним твором Котляревського є «Наталка Полтавка» — це дуже відома всім в Україні **театральна п'єса**.

Навіть зараз кожного року **провідні** українські театри **ставлять** «Наталку Полтавку». Я вам **щиро** рекомендую сходити на цю **виставу**, якщо у вас буде така можливість.

Наталка Полтавка — це сильна українська дівчина; вона бере своє щастя у свої руки.

І хоча ця п'єса досить проста, комедійна, **сентиментальна**, вона все одно є першою п'єсою, написаною новою, живою українською мовою.

Фактично вперше герої в театрі **заговорили** українською, і це дуже важливо — це **заклало** початок **українськомовному** театру, який у другій половині XIX століття **досягнув апогею** розвитку і став дуже важливим в українській культурі.

підлива — sauce, gravy

індик — turkey

закуска — appetizer

куліш — kulish

(a millet dish with meat soup or water)

лемішка — lemishka (mushy flour dish)

зубці — zubtsi (sweet barley porridge)

пугрю — putria

(a dish of uncrushed barley groats for Lent)

кваша — kvasha (a dish made of buckwheat or rye flour with malt, similar to a thick jelly)

медовий шулік — honey shulyk

(wheat cakes cut into small pieces, poured with honey with grated poppy seeds)

тогочасний — then, of those times (adjective)

підтекст — subtext

відчитувати, відчитати — to read (imperfective, perfective)

помічати, помітити — to notice (imperfective, perfective)

горе — sorrow

мем — meme

видання — edition

вважати — to consider, to think (imperfective)

віршований — poetic

театральний — theatrical

провідний — leading

ставити, поставити — to stage (imperfective, perfective)

щиро — sincerely

вистава — play, performance

сентиментальний — sentimental

заговорити — to start speaking (perfective)

закладати, закласти початок — to lay the foundation (imperfective, perfective)

українськомовний — Ukrainian-speaking (adjective)

досягати, досягнути — to reach, to achieve (imperfective, perfective)

апогей — apogee

Я думаю, ми ще поговоримо з вами про це в одному з наступних епізодів.

Як бачите, який великий **внесок** Івана Котляревського в українську історію та культуру!

Твори Котляревського написані живою українською мовою, і вони отримали через це величезний **відгук** у людей. Люди **повірили**, що українська мова — це не просто мова **розмовна**, а і це мова, якою можна писати великі гарні твори, дивитися театральні вистави й так далі.

Котляревський **вивів** українську літературу із **кризи** й **надихнув** **подаліше** покоління на **відродження** української мови, культури і, пізніше вже, держави.

Іван Котляревський фактично зберіг отой маленький **вогник українства**, який потім **розгорівся** у творах Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки.

Цікаво, що перший **пам'ятник** українському письменнику був саме пам'ятник Котляревському; його відкрили у 1903 році в Полтаві, і ця подія стала великою подією серед української **інтелігенції**.

На відкриття пам'ятника приїхали майже всі відомі на той час **культурні діячі** і з Києва, і з Галичини, з усіх куточків України. Це була така акція **об'єднання** української інтелігенції навколо **видатної**, важливої **постаті** Івана Котляревського.

Так ми можемо ще краще зрозуміти, наскільки великою була його роль.

Недарма Тарас Шевченко написав цілий вірш «На вічну пам'ять Котляревському», де він називає його «батьком», «**соловейком**», «**співцем** України».

Шевченко **пророкує** Котляревському вічну славу; він пише:

*Будеш, батьку, **панувати**,*

Поки живуть люди;

Поки сонце з неба сяє,

Тебе не забудуть!

внесок — contribution

відгук — feedback

вірити, повірити — to believe
(*imperfective, perfective*)

розмовний — spoken

криза — crisis

надихати, надихнути — to inspire
(*imperfective, perfective*)

подаліший — future (*adjective*)

покоління — generation

відродження — renaissance, revival

вогник — fire (*diminutive*)

українство — Ukrainism

пам'ятник — monument

інтелігенція — intelligentsia

культурний діяч — cultural activist

об'єднання — unification

видатний — renowned, prominent

постать — figure, personality

недарма — for good reason

соловейко — nightingale (*diminutive*)

співець — singer

панувати — to rule, to reign (*imperfective*)

Відповіді на запитання

1. Де розташоване місто Полтава?
Полтава розташована за 300 км (кілометрів) на схід від Києва, ближче до міста Харків.
2. Хто і коли ліквідував Українську козацьку державу або Гетьманщину?
Російська імператриця Катерина II ліквідувала Гетьманщину в 1764-1765 роках.
3. Який рік ми вважаємо роком початку нової української літератури? Чому?
1798 рік — це рік, коли побачило світ перше видання «Енеїди» Котляревського.
4. Що таке травестія?
Травестія — це переробка твору серйозного, героїчного змісту на комічний твір.
5. Яка подія, пов'язана з Котляревським, стала акцією об'єднання української інтелігенції на початку XX століття?
Відкриття пам'ятника Котляревському в Полтаві у 1903 році стало акцією об'єднання української інтелігенції на початку XX століття.

Словничок (з прикладами)

зачина́тель = засно́вник = фунда́тор - Іва́н Котляре́вський є зачина́телем, або засно́вником, або фунда́тором ново́ї украї́нської літе́ратури та мо́ви. - Місци́на на́звана на честь Мико́ли Костомáрова, засно́вника Кири́ло-Мефоді́ївського бра́тства.	originator = founder = fundator - Ivan Kotliarevskyi is the originator, or founder, or fundator of the new Ukrainian literature and language. - The place is named after Mykola Kostomarov, the founder of the Cyril and Methodius Brotherhood.
домáшній вчи́тель - Котляре́вський поча́в працюва́ти домáшнім вчи́телем або гуверне́ром в Полта́ві. - Батьки́ шука́ють домáшнього вчи́теля для двох діте́й.	home teacher - Kotliarevskyi began working as a home teacher or governor in Poltava. - Parents are looking for a home teacher for two children.
полк - У 1812 ро́ці Котляре́вського попроси́ли зібрати́ коза́цький полк для ці́єї війни́. - Бійці́ пóлку «Азо́в» провели́ ефекти́вну контрнасту́пальну опера́цію.	regiment (military unit) - In 1812, Kotliarevskyi was asked to assemble a Cossack regiment for this war. - Fighters of the «Azov» regiment conducted an effective counteroffensive operation.
вечорни́ці - Котляре́вський захо́плювався наро́дною культу́рою, брав у́часть у вечорни́цях. - Дівча́та ча́сто займа́ються ворожі́нням на Андрі́ївські вечорни́ці.	Ukrainian traditional evening gathering with music, songs, jokes, and rituals - Kotliarevskyi was fond of folk culture, participated in evening gatherings. - Girls often engage in fortune-telling at St. Andrew's evening gatherings.
прибі́чник Прибі́чники масо́нства закли́кають до морáльного самовдоскона́лення. - Конфлі́кт ви́ник між прибі́чниками та опоне́нтами міськóго голо́ви.	supporter, advocate Supporters of Freemasonry call for moral self-improvement. - A conflict arose between supporters and opponents of the mayor.
самовдоскона́лення - Прибі́чники масо́нства закли́кають до морáльного самовдоскона́лення. - Нема́є меж самовдоскона́ленню!	self-improvement - Supporters of Freemasonry call for moral self-improvement. - There are no limits to self-improvement!

переробляти, переробіти - У XVI-XVIII століттях у Європі був тренд переробляти, переписувати твори. Переробіть, будь ласка, це завдання! - Організація допомагає будувати громади, в яких сортують та переробляють сміття.	1) to transform, to remake; 2) to recycle (imperfective, perfective) <i>In the 16th-18th centuries, there was a trend in Europe to remake, rewrite works.</i> <i>Please redo this task!</i> <i>The organization helps to build communities where garbage is sorted and recycled.</i>
переробка - Це так звана травестія, переробка твору серйозного, героїчного змісту на комічний твір. - Раніше ніхто не займався переробкою відходів.	1) transformation, remake; 2) recycling <i>This is a so-called travesty, a remaking of a work of serious, heroic content into a comic work.</i> <i>Previously, no one was involved in waste recycling.</i>
переворот «Енеїда» Котляревського спричинила справжній переворот в українській літературі. - Керівництво країни оголосило про спробу військового перевороту.	revolution, coup <i>Kotliarevskyi's «Aeneid» caused a real revolution in Ukrainian literature.</i> <i>The country's leadership announced a military coup attempt.</i>
кологіт «Енеїда» переповнена такого національного кологіту. - Пісню наповнили закарпатськими мотивами та сільським кологітом.	color, tonality <i>«Aeneid» is full of such national color.</i> <i>The song was filled with Transcarpathian motifs and rural color.</i>
кологітний - Як бачите, мова твору жива, багата, кологітна. - Будиночки з червоними дахами є надзвичайно кологітними.	colorful (usually metaphorically); vivid, interesting <i>As you can see, the language of the work is lively, rich, vivid.</i> <i>Houses with red roofs are very colorful.</i>
побут - Її ще називають «Енциклопедія українського побуту». - Усе більше людей спілкуються українською в побуті.	everyday life <i>It is also called «Encyclopedia of Ukrainian Everyday Life».</i> <i>More and more people communicate in Ukrainian in everyday life.</i>

захисна реакція - Цей сміх як захисна реакція на проблеми чи горе. - Гумор став захисною реакцією українців.	defensive reaction <i>This laughter is a defensive reaction to problems or grief.</i> <i>Humor became a defensive reaction of Ukrainians.</i>
побачити світ 1798 рік — це коли побачило світ перше видання «Енеїди» Котляревського. - Найближчими місяцями ця книжка побачить світ.	1) to see the world; 2) to be published, to be released (perfective) <i>The year 1798 was when the first edition of Kotliarevskyi's «Aeneid» was published.</i> <i>This book will be published in the coming months.</i>
п'єса «Наталка Полтавка» — це дуже відома всім в Україні театральна п'єса. - Сценарій фільму заснований на п'єсі Михайла Старицького «За двома зайцями».	play (in literature or theatre) (noun) <i>«Natalka Poltavka» is a well-known theater play in Ukraine.</i> <i>The script of the movie is based on Mykhailo Starytskyi's play «Chasing Two Hares».</i>
виводити, вивести - Котляревський вівів українську літературу із кризи. - Ворог виводить свої війська з окупованої території. Виведи його на чисту воду!	to bring something out, to withdraw (imperfective, perfective) <i>Kotliarevskyi brought Ukrainian literature out of the crisis.</i> <i>The enemy withdraws his troops from the occupied territory.</i> <i>Expose him as he really is! (lit. 'Bring him out to clean water!')</i>
розгорітися - Він зберіг маленький вогник українства, який розгорівся у творах Тараса Шевченка та інших. - Боротьба розгоріться не на жарт.	to get fired up, to flare up (perfective) <i>He preserved a small flame of Ukrainianism that flared up in the works of Taras Shevchenko and others.</i> <i>The fight will really fire up.</i>
пророкувати, спророкувати - Шевченко пророкує Котляревському вічну славу. - Експерти спророкували перемогу команді.	to prophesy, to predict (imperfective, perfective) <i>Shevchenko prophesies eternal glory for Kotliarevskyi.</i> <i>Experts predicted victory for the team.</i>

Завершення

На **завершення**, як завжди, пропоную вам додаткові матеріали на тему життя і творчості Івана Котляревського.

Це буде **коротенька лекція на ютубі**, довге **інтерв'ю з літературознавцем** на українському радіо й **епізод подкасту «Шева, Леся і Франко»** — це такий веселий подкаст про **класиків** української літератури; рекомендую вам!

До речі, коли я даю вам посилання на ютуб, зверніть увагу, що там часто у відео є **автозгенеровані субтитри**. Раніше ці субтитри погано працювали, але зараз вони дуже чудово передають мову — прямо слово в слово правильно записують, що сказано.

Тому дуже рекомендую вам вмикати субтитри, дивитися відео так і розбирати слова, які ви не розумієте. Це чудова практика буде для вас!

А наступного разу буде нова, цікава українська особистість. Сподіваюся, вам подобається продовження нашої серії про відомих українців!

Діліться своїми улюбленими епізодами в соцмережах і пишіть мені на імейл свої **враження**! Я завжди рада чути від вас!

Гарного вам дня! Всього найкращого! І Слава Героям!

завєршення — conclusion

коротєнький — short (*diminutive*)

лєкція — lecture

літературознавець — literature scholar

Шєва — Sheva

(shortened form of 'Shevchenko') (*spoken*)

клáсик — classic (*noun*)

автозгенерóвані субтїтри —
autogenerated subtitles

вра́ження — impression(s)

 Вправи

1

Утворіть словосполучення, з'єднавши дієслова з іменниками:

0. <u> </u> Г побачити	А п'єсу
1. <u> </u> ставити	Б апогею
2. <u> </u> закласти	В в дурні
3. <u> </u> вивести	Г з колії
4. <u> </u> досягнути	Ґ світ
5. <u> </u> переробити	Д на ноги
6. <u> </u> пошитися	Е клопоту
7. <u> </u> вибити	Є на чисту воду
8. <u> </u> стати	Ж чинності
9. <u> </u> набути	З початок
10. <u> </u> завдати	И сміття

2

Опрацюйте таблицю про утворення прикметників від іменників за допомогою деяких суфіксів:

Суфікс	Прикметник
-н-	ко́лорит — колорі́тний наро́д — наро́дний
-ов-	ка́зка — казко́вий кри́за — кри́зовий
-ськ-, -зьк-, -цьк-	вчи́тель — вчи́тельський крипа́к — крипа́цький

Утворіть прикметники від іменників у дужках:

0. _____ (ко́лорит) традиції
1. _____ (ко́зак) полк
2. _____ (кри́за) період
3. _____ (автор) право
4. _____ (побут) справи
5. _____ (розмова) мова
6. _____ (Троя) кінь
7. _____ (держава) скарбниця
8. _____ (захист) реакція
9. _____ (суд) день
10. _____ (шовк) сукня

3

Перекладіть українською мовою:

1. In this play, you can find out a lot about the traditions of Ukrainians, for example, evening gatherings.

2. Who is the founder of this project for self-development?

3. People predicted the success of a military coup in the country.

4. An argument flared up between the supporters of different parties.

Відповіді на вправи

1

1. А	6. В
2. З	7. Г
3. Є	8. Д
4. Б	9. Ж
5. И	10. Е

2

1. козацький	6. троянський
2. кризовий	7. державна
3. авторське	8. захисна
4. побутові	9. судний
5. розмовна	10. шовкова

3

1. У цій п'єсі ви можете дізнатися багато про традиції українців, наприклад, вечорниці.
2. Хто є засновником (фундатором, зачинателем) (Хто засновник, фундатор, зачинатель) цього проєкту для самовдосконалення?
3. Люди пророкували (спророкували) успіх військового перевороту в країні (державі).
4. Розгорілася суперечка (сварка) між прибічниками (прихильниками) різних партій.

Конспект уроку № 234

Марко Вовчок — фатальна жінка української літератури

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode234

Вступ

Вітаю, це Анна Огойко і подкаст «Ukrainian Lessons Podcast» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Зараз на подкасті **триває** останній **десяток** епізодів шостого сезону. У цих епізодах ми говоримо з вами про **видатних**, цікавих українців, які, можна так сказати, змінили хід історії.

Справді, ми вже мали з вами [епізод про княгиню Ольгу](#), яка зробила Київську Русь сильною і відомою у світі, [про Богдана Хмельницького](#), який фактично створив першу українську державу.

Минулого разу ми говорили про [Івана Котляревського](#), який почав першим писати твори українською, живою, **народною** мовою.

А сьогодні в центрі нашої уваги — Марко Вовчок.

Марко? Здається, це чоловіче ім'я, чи не так?

Марк або Марко — так, це чоловіче ім'я, але насправді це **псевдонім** жінки, справжнє ім'я якої з **народження** було Марія Вілінська.

Так от, сьогодні ми будемо говорити про Марію Вілінську, або Марка Вовчка, — це людина, яка жила в часи Тараса Шевченка і не була україркою, але фактично зробила дуже багато для української літератури — це і **психологічна проза**, і взагалі жіноча література.

Без **зайвих** додаткових **вступів** і спойлерів пропоную **переходити** до питань!

тривати — to last (*imperfective*)

десяток — ten

видатний — renowned, prominent

народний — folk, popular

псевдонім — pseudonym

народження — birth

психологічна проза — psychological prose

зайвий — needless, excessive

вступ — introduction

переходити, перейти — to move, to pass (*imperfective, perfective*)

Запитання до епізоду

1. Ким за професією був перший чоловік Марії?

2. Як називалася перша збірка творів Марка Вовчка?

3. Який твір Марка Вовчка вивчали діти у французьких школах?

4. Яке соціальне явище детально описує повість Марка Вовчка «Інститутка»?

5. Скільки дітей фактично було в Марка Вовчка?

Словничок

на терéнах	on the territory
ві́тчим	stepfather
навідрі́з (відмо́витися, відмовля́тися)	outright, flatly, completely (refuse)
вирива́тися, ві́рватися в сві́т	to break free into the world
зді́бний до (мов)	skilled in (languages)
том	volume (book)
бра́ти, взя́ти під сво́є крило́	to take under one's wing, to help and protect someone
кріпа́цтво	serfdom
протисто́яння	confrontation
заробля́ти, заробі́ти собі́ на житт́я	to earn a living
невідповідни́й	inappropriate
самореалізо́вуватися, самореалізува́тися	to self-actualize, to fulfill oneself
позашлю́бна дити́на	illegitimate child
всинові́ти, вдо́черити	to adopt (a son, a daughter)
бунта́р, бунта́рка	rebel (<i>male, female</i>)

Марко Вовчок — фатальна жінка української літератури

Марія Вілінська, яка пізніше стала відомою як Марко Вовчок, народилась у 1833 році **на теренах** Росії, в Орловській **області**.

Так, її сім'я була повністю російською, і сама Марія Вілінська була росіянку. Можливо, це один із найцікавіших фактів про неї.

Вона мала тяжке дитинство, росла у бідній сім'ї й мала дуже **суворого вітчима**, він багато пив.

Але Марія багато читала і навчалася у **пансіоні** для дівчат у Харкові.

Далі її сім'я хотіла одружити Марію із **заможним** чоловіком, тобто багатим чоловіком, якому вона дуже подобалась, але Марія **навідріз відмовилась**.

Вона тоді вже була знайома з українським **етнографом** і **фольклористом** Опанасом Марковичем. Опанаса **заслали** до Росії, у місто Орел за його участь у **проукраїнській** організації **Кирило-Мефодіївське братство**.

Його заслали, тобто **вислали**, **змусили** його **переїхати** через його таку проукраїнську діяльність, а Марія хотіла вийти за нього заміж, бо він був такою цікавою людиною.

Можливо, вона також хотіла **вирватися в світ** із цим чоловіком — вийти за нього заміж, щоб потім переїхати до України. Можливо, її вже тоді **захоплювало** все українське.

Отже, вони одружуються, і Марія Вілінська стає Марією Маркович. Разом з Опанасом Марковичем вони живуть у Чернігові, потім у Немирові — це все українські міста.

Живуть вони досить **бідно**. Разом з чоловіком Марія бере участь в етнографічних **експедиціях**, де вона вивчає українську культуру, фольклор і мову, і вивчає дуже швидко.

Взагалі вона була **здібна до мов**, бо **опанувала** також дуже добре французьку мову і пізніше стала відомою **перекладачкою**.

В Україні Марія починає писати свої **художні твори**. Перші її **оповідання** було **надруковано** у Петербурзі у **збірці** «Народні оповідання» — це такі **невеличкі** твори, оповідання, тобто невеликі історії.

І, як каже назва, вони були народні, тобто це оповідання з народного життя, про різні **соціальні класи** людей в Україні.

Переважно, це низькі соціальні класи, тобто це прості люди, які живуть в селі; часто це **кріпаки**.

область — region

суворий — harsh

пансіон — boarding school

заможний — wealthy

етнограф — ethnographer

фольклорист — folklorist

засилати, заслати = висилати, вислати — to send (in exile) (*imperfective, perfective*)

проукраїнський — pro-Ukrainian

Кирило-Мефодіївське братство — Brotherhood of Saints Cyril and Methodius

змушувати, змусити — to force (*imperfective, perfective*)

переїжджати, переїхати — to move (*imperfective, perfective*)

захоплювати, захопити — to impress (*imperfective, perfective*)

бідно — poorly

експедиція — expedition

опановувати, опанувати — to acquire (*imperfective, perfective*)

перекладачка — translator (*female*)

художній твір — work of fiction

оповідання — short story(ies)

друкувати, надрукувати — to print, to publish (*imperfective, perfective*)

збірка — collection

невеличкий — small (*diminutive*)

соціальний клас — social class

кріпак — serf

Також вона пише про стосунки в родині, про їхнє важке життя. Наприклад, це такі оповідання, як «Сестра», «**Козачка**», «**Чумак**», «**Свекруха**» і так далі. Вони короткі, ви можете навіть спробувати прочитати одне з них, щоб відчувати її стиль.

Пізніше вона **видала** ще другий і третій **том** таких народних оповідань. Ці свої твори Марія відразу почала видавати під псевдонімом Марко Вовчок.

Тут цікавий такий момент, бо Марко Вовчок — це чоловіче ім'я. Воно нагадує її прізвище Маркович, але це ім'я чоловіка.

Очевидно, що тоді публікуватися з чоловічим іменем було більш **виграшно**, тобто літературу чоловіків сприймали серйозніше. Взагалі тоді не було **опублікованих** жінок-письменниць в Україні.

Ця історія типова для літератур інших країн того часу. Наприклад, можна **згадати** французьку письменницю Жорж Санд; очевидно, що Марко Вовчок була її **шанувальницею**.

Проте точно не відомо, чи Марко Вовчок сама взяла собі псевдонім, чи це її змусили зробити, щоб її твори купляли.

Можливо, це запропонував український письменник Пантелеймон Куліш — це дуже відомий український письменник, один із **класиків**, і він нібито **взяв** Марію **під своє крило**, тобто давав їй **поради**, читав її перші твори, допомагав їх **покрещувати**.

Можливо, це була і його ідея видавати твори під чоловічим ім'ям. Взагалі ці стосунки Марії з Пантелеймоном Кулішем були досить непростими, навіть **скандальними**.

Пантелеймон Куліш **закохався** в неї й вважав, що вона мала йому **віддячити** за його допомогу. Отже, у них почалися стосунки, хоча важко сказати, наскільки вони були **щирими**.

Згодом Марія вирішила **порвати** ці **стосунки** з Пантелеймоном, і через це він поширював про неї **чутки**.

Чутки — тобто це **неправдива** інформація про те, що її твори і її літературний успіх — це все не вона, це все він, це все його заслуга.

Взагалі було багато чоловіків, які були закохані в Марію, в Марко Вовчка. Вона переважно **поводилась** з ними як **фатальна жінка**, ні до кого не **прив'язувалась**, не закохувалась занадто сильно і часто **розглядала** чоловіків як допомогу для її кар'єри.

Так Марко Вовчок закохала в себе російського письменника Івана Тургенєва і скористалась можливістю, щоб поїхати разом з ним за кордон.

козачка — Cossack (*female*)
чумак — chumak
(salt merchant in the 16th-19th centuries)
свекруха — mother-in-law

видавати, видати — to publish
(*imperfective, perfective*)

виграшно — profitably
опублікований — published (*adjective*)

згадувати, згадати — to mention, to recall
(*imperfective, perfective*)
шанувальниця — admirer (*female*)
проте — however

класик — classic (*noun*)
порада — advice
покрещувати, покрещити — to improve
(*imperfective, perfective*)

скандальний — scandalous

закохуватися, закохатися — to fall in love
(*imperfective, perfective*)

віддячувати, віддячити — to thank,
to repay (*imperfective, perfective*)

щирий — sincere

згодом — soon

поривати, порвати стосунки — to break off
the relationship (*imperfective, perfective*)

чутки — rumors

неправдивий — untrue, false

поводитися, поведіться — to behave
(*imperfective, perfective*)

фатальна жінка — femme fatale

прив'язуватися, прив'язатися — to attach
(*imperfective, perfective*)

розглядати, розглянути — to view,
to consider (*imperfective, perfective*)

У Франції (у Парижі), а також у Петербурзі (в Росії) Тургенєв познайомив Марко Вовчка з відомими письменниками, **інтелектуалами**, видавцями.

Наприклад, Марка Вовчка знали й шанували Лев Толстой, Некрасов, а також відомий французький письменник Жуль Верн — він навіть надав їй **ексклюзивне право** першою перекладати його твори на російську мову.

Також цікавою є історія повісті Марка Вовчка «Маруся» — це твір про молоду дівчинку Марусю, яка допомагає **визволити** козацьку Україну від влади Росії.

Ця повість «Маруся» дуже сподобалась французькому письменнику і видавцю П'єру-Жулю Етцелю, і він переробив її, **адаптував** для французьких **читачів** і опублікував під своїм іменем.

Так, він додав до цієї повісті **розділ** «Україна», де **пояснив**, що таке козак, яка **різниця** між запорізькими українськими козаками й донськими російськими козаками. Він розповів історію Гетьманщини, про Богдана Хмельницького.

Ви можете собі зрозуміти, наскільки важливо було те, що у французькій літературі **з'явився** твір, у якому розповідалось про Україну, про **героїчну** історію Гетьманщини, українського козацтва.

При цьому це були часи, коли в Російській імперії про це було **заборонено** говорити й **всіляко намагалися** забути про ці часи України.

Таким чином цей твір видали, й навіть кажуть, що **певний** час його вивчали у французьких школах. Це була повість «Маруся», одна з найвідоміших Марка Вовчка.

А крім того, відомим твором в Україні є її **повість** «Інститутка»; її вважають першою в українській літературі соціальною повістю.

Ідеться про ситуацію в селі в Україні перед тим, як **ліквідували кріпацтво**. Нагадаю, що кріпацтво — це така соціальна система **залежності** селян від панів.

Кріпацтво в Україні було ліквідовано у 1861 році; якраз в цей рік, на цьому фоні Марко Вовчок написала «**Інститутку**», у якій ідеться про **протистояння** панів і кріпаків. Вона показує всю **жорстокість** і **несправедливість** цього явища.

Важливо, що в центрі цієї повісті, як часто буває в Марка Вовчка, жінка — Устина. На контрасті з Устиною у повісті маємо також молоду **панночку** — панночка-інститутка.

інтелектуал — intellectual (*noun*)

ексклюзивне право — exclusive right

визволяти, вільнити — to liberate (*imperfective, perfective*)

адаптовувати, адаптувати — to adapt (*imperfective, perfective*)

читач — reader

розділ — chapter

пояснювати, пояснити — to explain (*imperfective, perfective*)

різниця — difference

з'являтися, з'явитися — to appear (*imperfective, perfective*)

героїчний — heroic

забороняти, заборонити — to forbid (*imperfective, perfective*)

всіляко — by all means

намагатися — to try, to endeavor (*imperfective*)

певний — certain

повість — novel

ліквідувати, ліквідувати — to eliminate (*imperfective, perfective*)

залежність — dependence

інститутка — female student of the institute in the Russian Empire

жорстокість — cruelty

несправедливість — injustice

панночка — young lady

Відповідно, ми можемо бачити контраст між життям Устини (кріпачки) і багатой панночки.

Так, це типова повість на ті часи для західної літератури — це **реалістичний** твір, соціальний, а також це вже феміністична література.

Крім кріпацтва, XIX століття в Україні — це було **століття** великої кількості заборон української мови. У деякі найважчі періоди було повністю заборонено російською імперією публікувати твори українською.

Марко Вовчок і жила в цей період, і оскільки вона була професійною письменницею, тобто **заробляла собі на життя** літературою, то їй потрібно було видавати книги, й через це вона повністю переходить на російську мову.

Її **російськомовні** твори теж є дуже цікавими й навіть більш складними; їх вважають уже таким початком справжньої психологічної прози.

З найцікавіших таких творів російською мовою я чула про **роман** «Жива **душа**», або «Живая душа» російською — це роман про жінку, яка відчуває себе **невідповідною середовищу**, у якому вона живе. Вона хоче **самореалізуватися** і самостійно заробляти на своє життя.

Цей роман написаний у 1868 році, й ви можете зрозуміти, наскільки важливим був **внесок** Марка Вовчка у розвиток жіночої, феміністичної літератури.

Це твори про сильних, **емансипованих** жінок, які не хочуть **підкорятися суспільним** нормам. Вони хочуть жити своє життя так, як самі вирішують.

У неї часто є жінки, які не хочуть виходити заміж, а **натомість** хочуть самостійно обирати свою кар'єру. І це досить важливо, тому що фактично Марко Вовчок **заснувала** такий тип літератури не тільки в українській літературі, а й в російській літературі також.

Тобто вона писала і українською, і російською мовою, і фактично була першою, хто писала про сильних жінок в цих літературах.

Насамкінець згадаю ще цікавий факт про особисте життя Марка Вовчка. У неї був син Богдан від першого **шлюбу**; вона його дуже любила, **опікувалася** ним.

І раптом у Богдана народився його син — це була **позашлюбна дитина**, тобто ця дитина народилася від дівчини, яка не була його дружиною, і дівчина Богдана хотіла **покинути** свого сина.

реалістичний — realistic

століття — century(ies)

російськомовний — Russian-speaking

роман — novel

душа — soul

середовище — environment

внесок — contribution

емансипований — emancipated

підкорятися, підкорітися — to obey
(imperfective, perfective)

суспільний — societal

натомість — instead

засновувати, заснувати — to establish,
to found (imperfective, perfective)

насамкінець — finally

шлюб — marriage

опікуватися — to care (imperfective)

покидати, покинути — to leave
(imperfective, perfective)

Але Марко Вовчок взяла цю дитину собі й з часом **всиновила** цю дитину, тобто вона всиновила свого внука. Вона опікувалась ним до кінця свого життя; це вже вона робила з новим чоловіком.

Вона вийшла заміж за російського **офіцера**, і разом вони переїхали на його **службу**, на **Кавказ** — там Марко Вовчок **прожила** свої останні роки, там вона **померла** і **похована**.

Отже, Марко Вовчок — це унікальна **особистість**. Її історія показує нам, що не важливо, де ти народився, якою мовою ти говорив як дитина — ти можеш переїхати й стати великою особистістю в іншій країні. Тут вона переїхала з Росії в Україну.

Цікаво, наприклад, що у нас є інший відомий письменник, який народився в Україні, **виріс** в Україні, має українську сім'ю — це Микола Гоголь — але він **вирішив** перейти на російську мову **відразу** і писав російською.

Звичайно, це був набагато простіший, більш виграшний варіант, правда? А Марко Вовчок народилася в Росії приблизно в той самий час, але обрала для себе **насамперед** українську мову, писала про українське суспільство, українську історію.

Можливо, це була ознака того, що вона хотіла робити все не так, як це роблять інші люди. Вона не хотіла жити так, як її говорять родичі чи суспільство — вона хотіла сама обирати, що робити, з ким **кохатися**, куди їздити.

Вона була **бунтаркою**, справжньою фатальною жінкою, особливо як на ті часи. У неї були **закохані** різні чоловіки — це і українські письменники, і російські, і французькі.

Навіть Тарас Шевченко цікавився нею, хоча, можливо, не в романтичному плані, але він написав їй прекрасну поезію, **присвятив** їй саме Марку Вовчку.

І він так **звертається** до неї, ніби вона є його **послідовницею**, його донькою. Він каже:

Світе мій!

Моя ти зоренько святая!

Моя ти сило молодая!

Світи на мене, і огрій,

І оживи моє побите

Убоге серце, неукрите,

Голоднеє. І оживу,

офіцёр — officer

служба — service

Кавказ — Caucasus

проживати, прожити — to live through
(imperfective, perfective)

помирати, померти — to die
(imperfective, perfective)

похований — buried

особистість — personality

виростати, вірости — to grow up
(imperfective, perfective)

вирішувати, вирішити — to decide
(imperfective, perfective)

відразу — at once

насамперед — first and foremost

кохатися — to make love (imperfective)

закоханий — in love (adjective)

присвячувати, присвятити — to devote
(imperfective, perfective)

звертатися, звернутися — to address
(imperfective, perfective)

послідівниця — follower (female)

зоренька — star (diminutive)

світити — to shine (imperfective)

огрівати, ogrіти — to heat

(imperfective, perfective)

оживляти, оживити — to revive,
to resurrect (imperfective, perfective)

побитий — beaten

убогий — poor

неукритий — uncovered

І думу вольную на волю

Із домовини воззову.

І думу вольную... О доле!

Пророче наш! Моя ти доне!

Твоєю думу назову.

дума — 1) thought; 2) duma (song)

вольний — free (outdated)

домовина — grave

воззвати — to call (perfective)

пророк — prophet

називати, назвати — to name, to call
(imperfective, perfective)

Відповіді на запитання

1. Ким за професією був перший чоловік Марії?
Перший чоловік Марії, Опанас Маркович, був українським етнографом і фольклористом.
2. Як називалася перша збірка творів Марка Вовчка?
Перша збірка творів Марка Вовчка називалась «Народні оповідання».
3. Який твір Марка Вовчка вивчали діти у французьких школах?
Діти у французьких школах вивчали повість Марка Вовчка «Маруся».
4. Яке соціальне явище детально описує повість Марка Вовчка «Інститутка»?
Повість Марка Вовчка «Інститутка» детально описує кріпацтво.
5. Скільки дітей фактично було в Марка Вовчка?
Фактично у неї було двоє дітей: один біологічний син і один всиновлений.

Словничок (з прикладами)

на терéнах - Марко Вовчок народилась на терéнах Росії, в Орловській області. - Традиціям писанкарства на терéнах України не мéнше півтисячоліття.	on the territory - Marko Vovchok was born on the territory of Russia, in the Orlov region. - The traditions of pysankarstvo on the territory of Ukraine are at least half a millennium old.
ві́тчим - Вона мала дуже суворого ві́тчима, який багато пив. - Своїм незвичайним прізвищем він зобов'язаний ві́тчиму.	stepfather - She had a very strict stepfather who drank a lot. - He owes his unusual surname to his stepfather.
навідрі́з (відмовля́тися, відмо́витися) - Її сім'я хотіла одружити Марію із заможним чоловіком, але вона навідрі́з відмо́вилась. - Причéтні урядовці навідрі́з відмовля́лися коментувати інцидент.	outright, flatly, completely (refuse) - Her family wanted to marry Maria to a wealthy man, but she flatly refused. - The government officials involved flatly refused to comment on the incident.
ви́рива́тися, ві́рватися в світ - Вона також хотіла ві́рватися в світ із цим чоловіком. - У бібліотеці ми ви́рива́ємося в світ мрій, пригód і відкриттів.	to break free into the world (imperfective, perfective) - She also wanted to break free into the world with this man. - In the library, we break free into the world of dreams, adventures, and discoveries.
зді́бний до (мов) - Взагалі вона була зді́бна до мов, бо добре опанувала французьку й українську. - Мої діти зді́бні не лишé до мов, а й до геометрії й хімії.	skilled in (languages) - In general, she was skilled in languages, because she mastered French and Ukrainian well. - My children are skilled not only in languages but also in geometry and chemistry.

ТОМ - Пізніше Марко Вовчок видала ще кілька томів таких народних оповідань. - Завершено видання повного зібрання творів Тараса Шевченка у дванадцяти томах.	volume (book) - Later, Marko Vovchok published several more volumes of such folk tales. - The publication of the complete collection of Taras Shevchenko's works in twelve volumes has been completed.
брати, взяти під своє крило - Пантелеймон Куліш нібито взяв Марію під своє крило, тобто давав їй поради, читав її перші твори. - Родина брала під своє крило сиріт та опікувалася ними.	to take under one's wing, to help and protect someone (imperfective, perfective) - Panteleimon Kulish allegedly took Maria under his wing, that is, he gave her advice, read her first works. - The family took orphans under their wing and cared for them.
кріпацтво Кріпацтво — це така соціальна система залежності селян від панів. - Ідеться про ситуацію в селі в Україні перед тим, як ліквідували кріпацтво.	serfdom Serfdom is such a social system of dependence of peasants on masters. - It is about the situation in a village in Ukraine before serfdom was abolished.
протистояння - Марко Вовчок написала «Інститутку», в якій ідеться про протистояння панів і кріпаків. - На чиєму ти боці в цьому протистоянні?	confrontation - Marko Vovchok wrote «Instytutka» which is about the confrontation between lords and serfs. - Whose side are you on in this confrontation?
заробляти, заробити собі на життя - Вона була професійною письменницею, тобто заробляла собі на життя літературою. - Як ви заробили собі на життя на низькооплачуваній роботі?	to earn a living (imperfective, perfective) - She was a professional writer, that is, she earned her living from literature. - How did you earn a living at a low-paid job?
невідповідний - Це роман про жінку, яка відчуває себе невідповідною середовищу, в якому вона живе. - Для цікавої книжки не буває невідповідного часу!	inappropriate - This is a novel about a woman who feels inappropriate in the environment in which she lives. - There is no inappropriate time for an interesting book!

самореалізовуватися, самореалізуватися • Вона хоче самореалізуватися і самостійно заробляти на своє життя. • Співробітники швидко самореалізувалися на нових посадах.	to self-actualize, to fulfill oneself (imperfective, perfective) • She wants to self-actualize and earn her own living. • Employees quickly fulfilled themselves in the new positions.
позашлюбна дитина • Це була позашлюбна дитина, що народилася від дівчини, яка не була його дружиною. • Громада часто карала появу позашлюбної дитини.	illegitimate child • It was an illegitimate child born by a girl who was not his wife. • The community often punished the birth of an illegitimate child.
всиновлювати, в дочеряти, всиновити, в дочеріти • Марко Вовчок взяв внука собі й з часом всиновив його. • Подружжя в дочеріло племінницю за рішенням суду.	to adopt (a son, a daughter) (imperfective, perfective) • Marko Vovchok took her grandson and eventually adopted him. • The couple adopted their niece by court order.
бунтар, бунтарка • Вона була бунтаркою, справжньою фатальною жінкою, особливо як на ті часи. • Вічних бунтарів вгамовує історія.	rebel (male, female) • She was a rebel, a real femme fatale, especially for those times. • Eternal rebels are calmed by history.

Завершення

Наприкінці моєї розповіді я читала для вас вірш Тараса Шевченка «[Марку Вовчку](#)».

Розумію, що там було багато незрозумілих слів; можливо, ви хочете **ознайомитися** ближче з цією поезією, тому я залишу посилання на цей вірш на сторінці цього епізоду.

Також там буде [посилання на лекцію про Марка Вовчка](#) від проєкту «Шалені авторки» — це дуже **класний** проєкт українських **літературознавців**, професорів **Києво-Могилянської академії**. До речі, лекцію цих професорів я слухала, коли навчалась в Могилянці.

Так от, «Шалені авторки» — це серія відео про культуру, гендер та ідентичність. У них багато чудових лекцій про жінок в українській літературі зокрема. Тому дуже **раджу** вам!

Посилання, як завжди, буде на сторінці епізоду:
ukrainianlessons.com/episode234.

Також там ви можете дізнатися про преміумпідписку на наші конспекти та картки: ukrainianlessons.com/episode234.

А у мене все на сьогодні! Наступного разу — нова, цікава українська особистість!

Сподіваюся, у вас все **гаразд**! Бажаю вам всього найкращого! Бережіть себе! Слава Героям!

наприкінці — at the end
розповідь — story, narrative

ознайомлюватися, ознайомитися —
to get acquainted (*imperfective, perfective*)

шалений — reckless, crazy

авторка — author (*female*)

класний — awesome, cool (*spoken*)

літературознавець — literature scholar

Києво-Могилянська академія —

Kyiv-Mohyla Academy

радити, порадити — to advise
(*imperfective, perfective*)

гаразд — (all) right

Вправи

1

Виберіть правильну форму дієслова:

брати чи взяти?

1. Ми вирішили _____ (інфінітив) під своє крило собаку із притулку.
2. Ветеранів _____ (теперішній час) під своє крило благодійний фонд і допомагає адаптовуватися.

самореалізовуватися чи самореалізуватися?

3. Марко Вовчок _____ (минулий час) як професійна письменниця, здобувши визнання як в Україні, так і за кордоном.
4. У важкі часи вони не опустили рук, а навпаки почали _____ (інфінітив).

заробляти чи заробити?

5. Дівчина вже давно _____ (теперішній час) на життя своєю творчістю.
6. За скільки часу ви _____ (минулий час) на нову машину?

вириватися чи вирватися?

7. Опанас Маркович, перший чоловік Марко Вовчок, допоміг їй _____ (інфінітив) у світ.
8. Лікарі радять частіше _____ (інфінітив) з міста на природу.

всиновлювати чи всиновити?

9. За статистикою, українці дедалі частіше _____ (теперішній час) дітей.
10. Марко Вовчок вирішила _____ (інфінітив) позашлюбну дитину свого сина.

опановувати чи опанувати?

11. Я зараз активно _____ (теперішній час) українські дієслова завдяки новій книзі.
12. За своє життя мій вітчим _____ (минулий час) десять мов.

2

Доповніть місцевий відмінок правильним прийменником із дужок:

1. У 1861 році _____ (в, на) теренах України скасували кріпацтво.
2. Зараз _____ (у, на) Європі помітне протистояння правих і лівих політичних партій.
3. _____ (У, На) всіх своїх творах Марко Вовчок порушує важливі соціальні питання.
4. Люди все більше відчувають _____ (у, на) собі наслідки екологічних проблем.
5. Вчасна медична допомога дуже важлива _____ (у, на) фронті.
6. _____ (У, На) дитячому садку мій син — справжній бунтар.
7. Відпустка _____ (в, на) морі буде на користь вашому здоров'ю.
8. Усі вчителі _____ (у, на) школі кажуть, що моя донька дуже здібна до мов.
9. Улітку ми часто відпочиваємо _____ (в, на) Шацьких озерах.
10. _____ (У, На) шляху додому я зненацька зустріла свого колишнього однокласника.

3

Перекладіть українською мовою:

1. The man flatly refused to admit that his behavior was inappropriate.

2. The girl was adopted when she was three years old.

3. My stepfather always takes care of me and gives me useful advice.

4. The second volume of the author's popular short stories will be published in spring.

Відповіді на вправи

1

1. взяти	7. вирватися
2. бере	8. вириватися
3. самореалізувалася	9. всиновлюють
4. самореалізовуватися	10. всиновити
5. заробляє	11. опановую
6. заробили	12. опанував

2

1. на	6. у
2. у	7. на
3. у	8. у
4. на	9. на
5. на	10. На

3

1. Чоловік навідріз відмовлявся (відмовився) визнавати (визнати), що його поведінка була невідповідною.
2. Дівчину (дівчинку) вдовочерили, коли їй було три роки.
3. Мій вітчим завжди (постійно) опікується мною та дає (мені) корисні поради.
4. Другий том популярних оповідань автора (авторки) побачить світ (буде опублікований, вийде (друком)) навесні.

Конспект уроку № 235

Марко Кропивницький і театр корифеїв

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode235

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко і подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову — «Ukrainian Lessons Podcast».

Зараз у цьому **циклі** подкасту ми розповідаємо про відомих і цікавих українців, які зробили якийсь **переворот** в українській історії чи культурі.

Сьогодні **якраз** буде **йтися** про таку людину, яка зробила повний переворот у розвитку українського театру — це Марко Кропивницький.

Минулого разу ми говорили з вами якраз про іншого Марка — Марка Вовчка (**точніше**, це була жінка), а сьогодні Марко Кропивницький — це вже точно чоловік.

І у мене є для вас багато інформації про нього і про театр, який він організовував, тому без **зайвих вступів** перейдемо до запитань, словничка і потім до самого епізоду!

цикл — cycle

переворот — coup

якраз — exactly

ітися = йтися — to refer (*imperfective*)

точніше — more precisely

зайвий — excessive, unnecessary

вступ — introduction

Запитання до епізоду

1. Ким спочатку збирався стати Марко Кропивницький?

2. Що забороняв Ёмський указ 1876 року?

3. У якому місті Марко Кропивницький створив професійний театр?

4. Що таке «корифей»?

5. Назвіть кількох корифеїв українського театру.

 Словничок

змáлечку	from a young age
самоу́к	self-taught person
горезві́сний	infamous
ука́з	decree
заподі́яти	to cause
обу́рюватися, обу́ритися	to become outraged
обу́рений	outraged
хор	choir
гастролюва́ти	to tour (with a performance), to play on tour
гастро́лі	tour (with a performance)
збира́ти, зібрати докúпи	to gather together
визнава́ти, визна́ти	to recognize, to admit
сади́ба	estate, farmstead
ажіота́ж	hype, excitement

Марко Кропивницький і театр корифеїв

Марко Лукич Кропивницький **народився** у 1840 році у селі Бежбайраки на **Херсонщині**.

Народився він у сім'ї **збіднілих дворян**, тобто його сім'я не була багатою, але вони й не були кріпаками.

Тому в дитинстві Марко Кропивницький мав схоже життя на життя простих українських дітей. Він багато часу проводив із сільськими дітьми й так дуже гарно вивчив просту, **народну** українську мову.

Також він **змалечку** любив співати, брати участь у різних **постановках**, мав багато талантів.

Далі, у молодому віці, він навчався на **юридичному факультеті** Київського університету, тобто він **збирався** стати **юристом**.

народжуватися, народі́тися — to be born
(*imperfective, perfective*)

Херсо́нщина — Kherson region

збідні́лий — impoverished, poor

дворя́нин — nobleman

наро́дний — people's, folk (*adjective*)

постано́вка — performance,
(theatrical) production

юри́дичний факультéт — Faculty of Law

збира́тися, зібра́тися — to be going to
(*imperfective, perfective*)

юри́ст — lawyer

Але є така історія, що коли він навчався, він сходив якось у театр в Києві; там була досить така **простенька аматорська п'єса**, і Кропивницькому так сподобалася сама ідея театру, що він повернувся додому і почав писати свою п'єсу.

І так він почав **потрошки** займатися більше театральною справою, писати п'єси.

Фактично він був **самоуком**, тобто він **ніде** особливо не навчався, щоб стати актором чи театральним **діячем**.

Спочатку він ходив до різних театрів, а далі його **наймали**, він працював в аматорських театрах, **набував** досвіду, його запросили **згодом** в Одеський театр на роботу.

Потім він **побував** також у Львові, де на той час працював перший професійний театр на території України, він мав назву «**Руська бесіда**» — це театр у Львові, який був **заснований** у 1864 році.

Отже, Марко Кропивницький так і не завершив свою юридичну освіту, а дедалі більше займався театром.

Взагалі яка була ситуація тоді в Україні з театром? Вони були, але вони не були настільки **якісними** чи розвиненими, це були **так звані** аматорські театри.

Із середини XIX століття багато людей **збираються**, роблять якісь **вистави**, ставлять п'єси, але не мають з цього особливого **прибутку** і не мають особливої організації; це було більше як хобі.

Крім того, **варто** розуміти, що в ті часи Україна була **колонією** Російської імперії (велика частина України, крім Львова), і тому саме у Львові заснували перший театр, а в **решті** України не можна було вільно розвивати українську культуру, тим паче українськомовні п'єси.

Саме тому так досить довго український театр не міг **запуститися на повну**. Зокрема, був **Валуєвський циркуляр**, який **забороняв** видання книг українською мовою.

І після нього також був **горезвісний** Емський **указ**, і його у 1876 році **підписав** імператор Олександр II. Також цей Емський указ забороняв і українськомовні книжки, і концерти, і театральні вистави.

У нас є **спогади** Марка Кропивницького про той день, коли він дізнався про цей Емський указ.

Тоді Марко вже багато працював у театрі, хотів розвивати український театр, і коли він почув про те, що тепер заборонено **ставити** вистави українською мовою, він дуже **розізлився**. Він пише про це такі слова:

простенький — simple (*diminutive*)
аматорський — amateur (*adjective*)
п'єса — play (in a theater) (*noun*)

потрошки — little by little

ніде — nowhere
діяч — figure, doer, worker

наймати, найняти — to hire (*imperfective, perfective*)
набувати, набутти — to gain (*imperfective, perfective*)
згодом — soon
бувати, побувати — to visit (*imperfective, perfective*)
Руська бесіда — Ruthenian talk
заснований — founded

якісний — quality (*adjective*)
так званий — so-called

збиратися, зібратися — to gather (*imperfective, perfective*)
вистава — play, performance
прибуток — profit, revenue
варто — worth
колонія — colony
решта — the rest (of)

запускатися, запуститися — to start, to launch (*imperfective, perfective*)
на повну — to the fullest, at full capacity
Валуєвський циркуляр — Valuev Circular
забороняти, заборонити — to ban, to forbid (*imperfective, perfective*)
підписувати, підписати — to sign (*imperfective, perfective*)

спогади — memoirs, memories

ставити, поставити — to stage (a performance) (*imperfective, perfective*)
розізлитися — to become angry (*perfective*)

«Дружина моя боялася, щоб я не **заподіяв** чого із собою, і мусила **слідкувати** за мною. **Одначе** ж не **встерегла**, як я сів у саду, під **дуб**, і почав **плакати** і битися головою об дуба».

Тобто, можемо собі уявити, наскільки сумно йому було, коли він дізнався про Емський указ.

Далі театральні діячі України й також Марко Кропивницький почали **добиватися**, просити російську владу **послабити** ось цей указ, тобто дозволити ставити хоч якісь вистави українською.

І аж через п'ять років, у 1881 році, таки дозволили ставити вистави українською, але були **умови**: тобто перед тим, як **показувати** українськомовну виставу в театрі, спочатку треба було обов'язково показати цю саму виставу російською мовою.

Тобто, коли люди йшли в театр, вони спочатку дивилися виставу російською і тільки потім українською.

Ще були умови, що не можна було перекладати п'єси на українську з інших мов, не можна було ставити п'єси про життя **інтелігенції** або п'єси про історію України.

Фактично, це мали бути лише такі твори на прості теми про життя селян.

Також є така легенда про те, що Марко Кропивницький дуже **обурювався** тим, що потрібно було ставити вистави російською мовою, наприклад, перекладати «Наталку Полтавку» (це відома вистава) на російську, тому що **вважали**, що немає різниці, це неважливо — російською, українською — це дуже схожі мови, тому можна і російською подивитися (так вважала влада Росії).

І тоді Марко Кропивницький запитав у якогось **чиновника**: «А скажіть мені, от як можна перекласти на російську мову українську пісню, яка називається «Ой, не ходи, Грицю, та й на **вечорниці**»?». На це він отримав таку відповідь: «Ой, не ході, Грігорій, да на пікнік».

На мою думку, це гарний приклад того, наскільки росіяни не розуміють того, що українська мова — це зовсім інша мова, й вона досить далека від російської. Українська мова не настільки **подібна** до російської.

Отже, хоча театральна діяльність була **обмежена**, було багато лімітів, так, Марко Кропивницький все одно був радий оцій **перемозі**, що дозволили-таки щось ставити українською мовою.

І уже наступного року, у 1882 році, він створив у Єлисаветграді український професійний театр.

Єлисаветград — це місто в центрі України за 250 кілометрів вниз від Києва. Це місто зараз називається Кропивницький; тільки

слідкувати, прослідкувати — to follow, to track (*imperfective, perfective*)
одначе = однак — however
встерегти — to safeguard (*perfective*)
дуб — oak
плакати = **плакати** — to cry (*imperfective*)

добиватися, добитися — to seek, to strive for (*imperfective, perfective*)
послаблювати, послабити — to soften (*imperfective, perfective*)
умова — condition
показувати, показати — to show (*imperfective, perfective*)

інтелігенція — intelligentsia, intellectuals

вважати — to consider (*imperfective*)

чиновник — official, clerk

вечорниці — Ukrainian evening gatherings

подібний — similar

обмежений — limited
перемога — victory

кілька років тому його **перейменували** з міста Кіровоград.

Було багато **дискусій** про те, чи треба перейменовувати, як перейменовувати, але очевидно, що це місто не може називатися Кіровоград, тому що Кіров — це російський політик, який організовував **Голодомор** та інші **репресії**, **фізично знищував** українців.

Тому це взагалі **нечувано**, що місто в Україні може так називатися, і тому зараз ми раді, що місто тепер називається Кропивницький.

Так от, Кропивницький заснував так званий театр **корифеїв**, потім його так назвуть. Чому саме театр корифеїв?

Корифей — це керівник **хору** у **давньогрецькому** театрі, а в сучасному **розумінні** це людина, яка є **майстром** у певному мистецтві.

Такими майстрами в театрі були Марко Кропивницький, але також Микола Садовський, Панас Саксаганський, Іван Карпенко-Карий, Марія Заньковецька.

Іван Франко називав цих людей «артисти світової **слави**». Вони були першими, хто справді **об'єдналися** і створили професійний театр, незважаючи на те, що були **заборони**, не можна було працювати українською мовою, треба було шукати різних шляхів, як це робити.

Вони продовжували це робити й стали такою **визначною командою**, командою талановитих людей, які утворили професійний театр.

Вони не тільки виступали в Україні, а й **гастролювали**, їздили в Росію, в Білорусь, в Польщу.

І там всі **насправді** були здивовані й **захоплені** цими українськими виставами, особливо, талантом Марії Заньковецької — це **неперевершена** українська **акторка**, яка просто стала зіркою номер один українського театру XIX століття.

Отже, Марко Кропивницький в цьому театрі був актором, був **режисером**, **постановником**, він був письменником, **драматургом**, писав п'єси й, можливо, найбільше він був саме **організатором**, менеджером українського театру такого високого рівня.

Тобто, він зміг **зібрати до купи** найталановитіших людей і **надихнути** їх на щось справді велике, тобто він мав ось цей унікальний талант організовувати людей і ставити чудові, якісні вистави.

Можна сказати, він був **ідейним натхненником** — ми так

перейменовувати, перейменувати — to rename (*imperfective, perfective*)

дискусія — discussion

Голодомор — Holodomor (famine of 1932-1933)

репресії — repressions

фізично — physically

знищувати, знищити — to destroy (*imperfective, perfective*)

нечувано — unheard

корифей — coryphaeus

давньогрецький — ancient Greek

розуміння — understanding

майстер — master, expert

слава — glory

об'єднуватися, об'єднатися — to unite (*imperfective, perfective*)

заборона — ban

визначний — prominent, renowned

команда — team

насправді — actually

захоплений — fascinated

неперевершений — outstanding

акторка — actress

режисер — film director

постановник — stage manager, producer

драматург — playwright

організатор — organizer

надихати, надихнути — to inspire (*imperfective, perfective*)

ідейний — idea, ideological

натхненник — inspirer, mastermind

говоримо про людину, яка надихає інших людей, мотивує їх щось робити.

Його називають ще батьком українського театру, бо він став **засновником** цього театру, а також ніби батьком для всіх цих акторів та діячів, які у ньому брали участь.

Крім того, він, звісно, писав свої п'єси, він написав понад сорок оригінальних або **перероблених** п'єс, у яких переважно обговорював **побут** звичайних українців — переважно це були **сценки** з народного життя, про звичайних людей.

Це було зроблено, по-перше, для того, щоб **зацікавити** українців ходити до театру. Тобто якщо це якась весела комедія або вистава про сімейні стосунки — це цікаво, це як **телесеріал**, правда?

Можливо, це не був рівень Шекспіра, тобто якась **неймовірна** якість (поки що ні, Шекспір в Україні — це Леся Українка), а от Марко Кропивницький зробив театр справді **доступним** для людей.

І при цьому не забувайте, що друга **причина**, чому твори були на такі не дуже серйозні теми — це тому що вони були заборонені, не можна було писати українською на серйозніші теми про історію чи про життя інтелігенції.

Найпопулярніші п'єси Кропивницького — це

- «Дай серцю **волю**, **заведе** в **неволю**» — це про сільських молодих людей, про моральні аспекти;
- «Доки сонце **зійде** — **роса** очі **виїсть**» — це про кохання **панича** із селянською дівчиною
- і «Глитай, або ж **павук**» — можливо, один з найбільш психологічних творів Кропивницького, про **підступного**, **багатого** чоловіка, який хоче купити за гроші весь світ.

Отже, переважно це народні теми. Також у п'єсах було багато музики, танців.

Отже, у свій час Марко Кропивницький був справді відомою особистістю не тільки в Україні, а й в Росії. Його **визнавали**, і його навіть запрошували до імперського театру в Росії бути там актором.

Це було велике визнання, і це означало б для нього заможне життя, велику кар'єру. Але Марко Кропивницький навіть думати про це не хотів; він ось що про це сказав:

«Не потрібно мені ні **срібла**, ні **золота**, ні **слави**, ні **пошанівок**... **Зрадити** своєму народові, **піти** у **найми** тут "**владам** **предержащим**", які мову нашу не визнають і хочуть знищити? Ніколи! Краще буду працювати в **милій** моїй Україні на повну».

засно́вник — founder

переро́блений — remade

по́бут — everyday life

сце́нка — scene (*diminutive*)

заціка́влювати, заціка́вити — to interest, to intrigue (*imperfective, perfective*)

телесе́ріал — TV series

неймові́рний — incredible

досто́пний — accessible

причи́на — reason, cause

во́ля — freedom

заво́дити, заве́сти — to lead (*imperfective, perfective*)

нево́ля — captivity

схо́дити, зійти́ — to rise (*imperfective, perfective*)

росá — dew

ви́дати, ви́їсти — to eat out (*imperfective, perfective*)

пани́ч — lord's son

паву́к — spider

підсто́пний — treacherous

бага́тий — rich

срі́бло — silver

зо́лото — gold

пошани́вка — honor, respect

зра́джувати, зра́дити — to betray (*imperfective, perfective*)

на́йми — hired service, job

влади́ предержа́щие — holding powers (*in Russian*)

ми́лий — dear

Отже, Марко Кропивницький **відмовляється** від кар'єри у Росії, де не **шанують** українську мову, натомість він обирає просте і дуже **насичене** роботою життя.

До кінця життя він багато виступав у театрі, їздив у різні міста України, щоб там виступати. Також він жив у **садибі**, на **хуторі Затишок** — це Харківська область зараз; там він прожив останні 20 років свого життя зі своєю третьою дружиною.

Ось ця його садиба, його будинок, де він жив, став таким культурним центром; туди приїжджала різна українська еліта, відомі драматурги, письменники.

Там він прожив таке **ідилічне**, можливо, життя, де також він створив дитячий театр. До цього дитячого театру він залучив простих дітей, які мали якісь таланти, він вчив їх і ставив з ними вистави.

І, знову ж таки, до **смерті** він багато виступав і якраз одного разу, коли він повертався із виступу на поїзді, він помер дорогою додому у 1910 році.

Отже, як ви можете зрозуміти, Марко Кропивницький — це людина-театр. Він був і драматургом, і актором, і співаком, і режисером, і письменником.

Він батько українського театру і менеджер українського театру. Саме він разом з іншими корифеями зробили український театр професійним.

Тепер працювати в українському театрі, грати українською мовою стало **престижно**. Ці люди були відомими й **шанованими** в суспільстві, а на театральні вистави українською мовою почали приходити багато людей.

Марка Кропивницького дуже **поважали** й досі поважають усі **подальші театральні**, драматурги. Саме тому я обрала його особистість для цього епізоду.

Але майте на увазі, що й інші учасники театру корифеїв зробили не менший **внесок** в розвиток українського театру.

Це і Микола Садовський, який створив театр у Києві у 1907 році, і Панас Саксаганський, і відомий письменник Іван Карпенко-Карий, також драматург Михайло Старицький, і Марія Заньковецька — наша **зіркова** акторка.

І вже далі, на початку XX століття, почали потроху **знімати обмеження** із постановок українською мовою. Українські театри змогли вже ставити п'єси, які перекладені з інших мов — це п'єси Шекспіра, Ібсена, Чехова.

відмовлятися, відмовитися — to refuse (imperfective, perfective)

шанувати — to respect (imperfective)

насичений — filled, saturated

хутір — farmstead

затишок — cosiness

ідилічний — idyllic

смерть — death

престижно — prestigious

шанований — respected

поважати — to respect (imperfective)

подальший — further

театрál — theater-goer, theater lover

внесок — contribution

зірковий — star (adjective)

знімати, зняти — to remove (imperfective, perfective)

обмеження — limitation(s)

І зараз в Україні майже в кожному місті є театр. Можливо, театр сьогодні не настільки популярний, як кіно чи музичні концерти, але все одно в Україні є **досить** великий **ажіотаж** на театральні вистави.

досить — enough

Особливо зараз в часи війни — це українські п'єси. Наприклад, якби ви хотіли сходити в Театр Івана Франка чи Театр Лесі Українки, то варто купити квитки **заздалегідь**, тому що квитки **розбирають** досить швидко.

заздалегідь — in advance

розбирати, розібрати — to buy out
(imperfective, perfective)

Навіть попри те, що зараз, під час війни, коли є **повітряна тривога**, то театр **припиняє** п'єсу і робить **перерву**, поки не закінчиться тривога, все одно люди ходять на вистави, купують квитки, **підтримують** український театр, адже це така важлива частина української культури.

повітряна тривога — air-raid alert

припиняти, припинити — to stop
(imperfective, perfective)

перерва — break

підтримувати, підтримати — to support
(imperfective, perfective)

Відповіді на запитання

1. Ким спочатку збирався стати Марко Кропивницький?

Марко Кропивницький спочатку збирався стати юристом.

2. Що забороняв Ёмський ука́з 1876 року?

Ёмський ука́з 1876 року забороняв україномовні книжки, концерти та театральні вистави.

3. У якому місті Марко Кропивницький створив професійний театр?

Марко Кропивницький створив професійний театр в Єлисаветграді (зараз це місто Кропивницький).

4. Що таке «корифей»?

Корифей — керівник хору в давньогрецькому театрі, а зараз це людина, яка є майстром у певному мистецтві.

5. Назвіть кількох корифеїв українського театру.

Марко Кропивницький, Мико́ла Садо́вський, Пана́с Саксага́нський, Іва́н Карпе́нко-Ка́рий, Ма́рія За́нькове́цька, Миха́йло Ста́рицький та інші.

Словничок (з прикладами)

змáлечку - Він змáлечку любíв співа́ти, бра́ти у́часть у різни́х постано́вках. - На́ші ді́ти змáлечку вчи́ли англíйську і німе́цьку.	<i>from a young age</i> <i>From a young age, he loved to sing and participate in various performances.</i> <i>Our children learned English and German from a young age.</i>
самоу́к - Кропивни́цький бу́в самоу́ком, то́бто він ниде́ особливо не навча́вся, щоб ста́ти акто́ром чи теа́тра́льним дія́чем. - У Худо́жньому музе́ї предста́влена ви́ставка худо́жника-самоу́ка.	<i>self-taught person</i> <i>Kropyvnytskyi was a self-taught person, that is, he did not study anywhere in particular to become an actor or theater worker.</i> <i>An exhibition of a self-taught artist is presented in the Art Museum.</i>
горезві́сний - Пі́сля Валу́євського циркуля́ра бу́в горезві́сний Ё́мський ука́з. - Ба́бин Яр є горезві́сним сімво́лом зло́чинів наци́стів в Укра́їні.	<i>infamous, notorious</i> <i>The Valuev circular was followed by the notorious Emsky decree.</i> <i>Babyn Yar is an infamous symbol of Nazi crimes in Ukraine.</i>
ука́з - Ё́мський ука́з забороня́в і украї́нськомовні кни́жки, і конце́рти, і теа́тра́льні ви́стави. - Згі́дно з ука́зом, президе́нт відзна́чив бо́йців держа́вними нагоро́дами.	<i>decree</i> <i>The Ems Decree banned Ukrainian-language books, concerts, and theater performances.</i> <i>According to the decree, the president honored the fighters with state awards.</i>
заподі́ювати, заподі́яти - Дру́жина моя́ бо́ялася, щоб я не заподі́яв чо́го із собо́ю. - Зловми́сники заподі́яли шко́ди і зби́тків на 170 тис́яч гри́вень.	<i>to cause, to do (imperfective, perfective)</i> <i>My wife was afraid that I would do something to myself.</i> <i>The perpetrators caused damage and losses in the amount of 170,000 hryvnias.</i>

обурюватися, обуритися - Кропивницький дуже обурювався, що потрібно було ставити вистави російською мовою. - Свідомі громадяни обурилися рішенням суду на користь обвинуваченого.	to become outraged (imperfective, perfective) <i>Kropyvnytskyi became outraged that plays had to be staged in Russian.</i> <i>Conscious citizens became outraged by the court's decision in favor of the accused.</i>
обурений - Я обурений вашою пропозицією! - Представник виступив з обуреною промовою і критикою рішення.	outraged <i>I am outraged by your proposal!</i> <i>The representative made an outraged speech and criticized the decision.</i>
хор - Корифей — це керівник хору в давньогрецькому театрі. - У дитинстві я співала в церковному хорі.	choir <i>Corypheus is the leader of the choir in the ancient Greek theater.</i> <i>As a child, I sang in the church choir.</i>
гастролювати - Вони не тільки виступали в Україні, а й гастролювали за кордоном. - Фольклорний ансамбль гастролюватиме у Польщі наступного місяця.	to tour (with a performance), to play on tour (imperfective) <i>They not only performed in Ukraine but also toured abroad.</i> <i>The folklore ensemble will tour in Poland next month.</i>
гастролі - Український хор побував на гастролях у різних куточках світу. Гастролі проходили з величезним успіхом.	tour (with a performance) <i>The Ukrainian choir went on tour in different parts of the world.</i> <i>The tour was a great success.</i>
збирати, зібрати докупі - Кропивницький зібрав докупі найталановітіших людей. - Різдво — це час, коли вся родина збирається докупі.	to gather together (imperfective, perfective) <i>Kropyvnytskyi gathered together the most talented people.</i> <i>Christmas is a time when the whole family gets together.</i>

визна́вати, ві́знати • Його визна́вали й запрошували до імперського театру. • Піти́ у найми вла́ді, які мо́ву на́шу не визна́ють і хочуть зни́щити? Ніко́ли! (Марко Кропивницький)	to recognize, to admit (imperfective, perfective) • He was recognized and invited to the Imperial Theater. • To become a servant to a government that does not recognize our language and wants to destroy it? Never! (Marko Kropyvnytskyi)
сади́ба • Кропивницький жив у сади́бі, на ху́торі За́тишок. • Ця сади́ба ста́ла таким культу́рним це́нтром. • На реконстру́кцію сади́би ви́ділили вели́кий бю́джет.	estate, farmstead, manor • Kropyvnytskyi lived in the estate, in the farmstead Zatyshok. • This manor became a cultural center. • A large budget was allocated for the reconstruction of the estate.
ажіо́таж • В Украї́ні є до́сить вели́кий ажіо́таж на теа́тральні виста́ви. • На́ша зу́стріч сьогодні супро́вджувалася вели́ким ажіо́тажем.	hype, excitement • In Ukraine, there is quite a lot of hype for theatrical performances. • Our meeting today was accompanied by great excitement.

Завершення

Ось такий у нас **вийшов** театральний епізод, у якому ви дізналися не тільки про Марка Кропивницького, а й взагалі про важливе явище театру корифеїв, від якого бере початок професійний український театр.

І, як завжди, я даю вам більше цікавих **ресурсів** на цю тему, зокрема це буде [інтерв'ю про Марка Кропивницького](#), а також відео для десятого класу української школи — це [відео з української літератури](#) про розвиток української драматургії від аматорських гуртків до театру корифеїв.

До речі, цей канал на ютубі — [Всеукраїнська школа онлайн](#) — був створений під час **пандемії** для учнів, які навчалися вдома. Там досить якісні відео для школи з різних **предметів**, які, можливо, і вам буде цікаво подивитися.

Там є і українська мова, література, і інші предмети, тобто матеріал, який учні в Україні **проходять** в школі. Також там є написані **субтитри** українською мовою до уроків.

І ще одне **коротеньке** відео, яке я рекомендую вам — це [відео з новин про театр у Кропивницькому](#).

Там ви можете побачити саму **будівлю** цього театру, трошки дізнатися про історію і побачити взагалі місто Кропивницький.

Всі посилання, як завжди, будуть на [сторінці цього епізоду](#). Там також буде інформація про те, як оформити **преміумпідписку**, щоб читати транскрипти з перекладом складних слів, додатковими реченнями до словничка і вправами.

Це все на сторінці ukrainianlessons.com/episode235.

А я сподіваюся, можливо, ви одного дня сходите в театр в Україні. Можливо, зробимо це разом одного дня у **мирному** Києві, наприклад. Було б **класно** організувати таку **спільну** зустріч, правда?

Ось така у мене **виникла** ідея **насамкінець**! Сподіваюся, ми це зробимо разом!

А зараз бажаю вам всього найкращого! **Бережіть себе**! І Слава Героям!

виходити, вийти — to turn out
(*imperfective, perfective*)

ресурс — resource

пандемія — pandemics
предмет — subject

проходити, пройти — to learn, to pass
(*imperfective, perfective*)
субтитри — subtitles
коротенький — short (*diminutive*)

будівля — building

преміумпідписка — premium subscription

мірний — peaceful
класно — awesome (*spoken*)
спільний — joint, common

виникати, виникнути — to arise
(*imperfective, perfective*)
насамкінець — in the end
Бережіть себе! — Take care!

✍ Вправи

1

Вставте слова із таблиці у текст про кількох корифеїв українського театру:

драматург	режисер	п'єси	акторка	самоуком	славу	ажіотаж
театр	докупи	присвятити	засновників	постановках	аматорських	

Марко Кропивницький — український 0. драматург, актор, режисер, композитор, один із засновників українського професійного театру. Змалечку цікавився культурою, співав та брав участь у 1. _____. Навчався на юриста, а в театрі був 2. _____. Організував перший професійний театр в Україні, зібравши 3. _____ найталановитіших фанатів своєї справи, чим і заслужив велику повагу та 4. _____.

Микола Садовський — актор, 5. _____, корифей українського побутового театру. Протягом військової служби мав неабиякі успіхи у кар'єрі, проте вирішив повернутися до театру, де колись вже брав участь в 6. _____ виставах. Спочатку грав у трупах Кропивницького, Старицького, Ашкаренка, але 1888 року створив власну трупу, а через сім років разом з Марією Заньковецькою (з якою у них були романтичні стосунки) очолив театр «Руська бесіда» у Львові. Ще через рік Садовський створив перший стаціонарний 7. _____ в Полтаві, а згодом — у Києві.

Марія Заньковецька — легендарна 8. _____

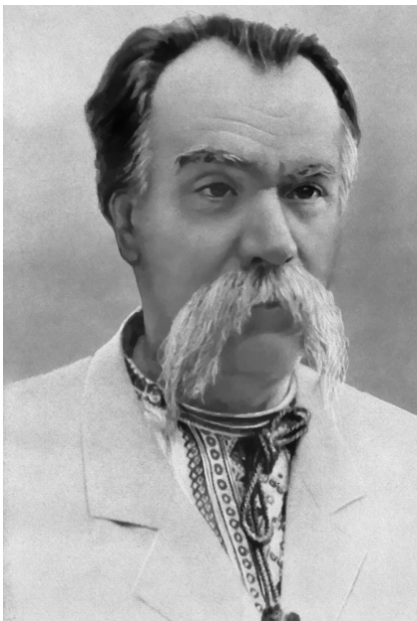
і театральна діячка, одна із найвідоміших українок.

Захоплювалася співом та мала унікальний голос, поки через хворобу не погіршилася його якість. Після цього головною пристрастю в житті стала сцена, яка змусила Марію навіть порвати стосунки із чоловіком і 9. _____

себе повністю театру. Вистави, де грала акторка, викликали 10. _____.

1918 року Марія організувала народний театр «Українська трупа під орудою М. К.

Заньковецької». У 1923 році уряд Радянської України надав їй звання Народної артистки республіки.

Михайло Старицький — один із 11. _____

українського театру корифеїв, драматург, автор п'єси «За двома зайцями». Був учасником Київської громади, за власні кошти відкривав та утримував недільні школи та розвивав український театр. Був не тільки театральним діячем, а також писав пісні — наприклад, закохавшись у дівчину Степаниду, написав відому пісню «Ніч яка місячна». Після закінчення кар'єри в першому українському театрі продовжив писати та видавати поезії, 12. _____ («Маруся Богуславка», «Остання ніч»), романи («Буря», «Розбійники»), повісті («Заклятий скарб», «Облога Буші»).

2

З'єднайте рік та подію з епізоду:

1	_____ 1840	А	горезвісний Емський указ, який забороняв і українські книжки, і концерти, і театральні вистави
2	_____ 1864	Б	створення професійного театру у Єлисаветграді
3	_____ 1876	В	Микола Садовський створює театр в Києві
4	_____ 1881	Г	народження корифея українського театру Марка Кропивницького
5	_____ 1882	Ґ	дозвіл ставити вистави українською мовою в Російській імперії, але зі значними умовами та обмеженнями
6	_____ 1907	Д	заснування першого професійного театру «Руська бесіда» у Львові

3

Перекладіть українською мовою:

1. From a young age, she was outraged because of injustice, so she decided to become a lawyer.

2. Ems Decree caused a lot of harm to Ukrainian culture and language.

3. Ukrainian coryphées toured and aroused hype abroad, where they were recognized and loved too.

4. The choir will perform (with) its debut concert in this estate tomorrow.

Відповіді на вправи

1

1. постановках	7. театр
2. самоуком	8. акторка
3. докупи	9. присвятити
4. славу	10. ажіотаж
5. режисер	11. засновників
6. аматорських	12. п'єси

2

1. Г	4. Ґ
2. Д	5. Б
3. А	6. В

3

1. Змалечку вона обурювалася (була обурена) через несправедливість, тому (вона) вирішила стати юристом (юристкою).
2. Емський указ заподіяв (завдав) багато шкоди українській культурі та мові.
3. Українські корифеї гастролювали і викликали ажіотаж за кордоном, де їх визнавали та любити теж (також, так само).
4. Хор виступить (виступатиме) зі своїм дебютним (першим) концертом у цій садибі завтра.

Конспект уроку № 236

Наталія Кобринська — мама українського фемінізму

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode236

Вступ

Вітаю! Мене звати Анна Огойко, і це подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Зараз у нас **триває** серія епізодів про цікавих і відомих українців і українок. Сьогодні у нас на подкасті **гостя**, можна сказати, з XIX століття.

Наталія Кобринська, яка, як я **зазначила** у назві епізоду, **започаткувала** український фемінізм, тому я не могла **оминути** її увагою і розповісти вам більше про те, як це **сталося**.

Тут буде цікаво **подивитися** на її життя та історичний контекст, на ту ситуацію, яка була в Україні у XIX столітті саме на **Галичині**, адже пам'ятайте: Україна у XIX столітті була **переважно** у складі Російської імперії, але менша частина України — Західна Україна — була у складі **Австро-Угорщини** (переважно це була Галичина).

І сьогодні ми **якраз** поговоримо про **представницю** Галичини — Наталію Кобринську.

Спочатку, як завжди, **пропоную** вам кілька питань, на які ви можете **орієнтуватися**, а також можете записувати відповіді, наприклад, у своїх конспектах уроків, якщо ви оформили преміум.

І буде словничок — це слова, які я вибрала для вас — як найскладніші та нові.

Почнімо!

тривати — to last (*imperfective*)
гостя — guest (*female*)

зазначати, зазначити — to mention (*imperfective, perfective*)

започатковувати, започаткувати — to establish (*imperfective, perfective*)

оминати, оминати — to omit (*imperfective, perfective*)

ставатися, статися — to happen (*imperfective, perfective*)

дивитися, подивитися — to look at (*imperfective, perfective*)

Галичина — Galicia

переважно — predominantly

Австро-Угорщина — Austria-Hungary

якраз — precisely

представниця — representative (*female*)

пропонувати, запропонувати — to suggest, to offer (*imperfective, perfective*)

орієнтуватися — to navigate oneself (*imperfective*)

Запитання до епізоду

1. Ким був батько Наталії Кобринської?

2. Яка подія стала початком феміністичного руху на Західній Україні?

3. Яку назву мав перший в Україні жіночий альманах?

4. Ким стала двоюрідна сестра Кобринської Софія Окунівська?

5. Що написано на могилі Наталії Кобринської?

 Словничок

св'ященник	priest
рівність	equality
нерівність	inequality
перетинатися, перетнутися	to cross paths with someone
сюжет	plot
покоління	generation
збори	assembly, conference
безпрецедентний	unprecedented
просвіта	enlightenment, education
альманах	almanac (a collection of literary works by various authors)
соратник, соратниця	associate, ally (united with someone through common activities or goals)
невізнаний г'єній	unrecognized genius
сам'о собою зрозуміло	it is obvious, it is clear by itself

Наталія Кобринська — мама українського фемінізму

Наталія Кобринська з дівочим прізвищем Озаркевич народилася в селі Белелуя на Івано-Франківщині (тоді це була Австро-Угорська імперія).

Наталія була донькою **св'ященника**, що стало **визначальним** у її житті, адже її батько був не лише св'ященником, а й **депутатом**. Він брав активну участь у **громадському** житті, цікавився літературою, знав кілька мов, мав велику бібліотеку і сам писав поетичні твори.

Тобто в сім'ї Наталії панувала така інтелектуальна атмосфера, і її батько ніколи не **забороняв** їй читати будь-які книжки вдома, вчитися.

Хоча Наталія не могла **здобувати** освіту в **закладах**, бо була дівчинкою, батько надав їй **домашню** освіту.

дівоче прізвище — maiden name

визначальний — decisive

депутат — deputy

громадський — civil, public

забороняти, забороніти — to forbid
(imperfective, perfective)

здобувати, здобути — to gain
(imperfective, perfective)

з'клад — facility, institution

домашній — home (adjective)

І коли Наталія читала вдома різні книги, вона помітила, що у світі є така **несправедливість** — жінки мають менше прав і є ніби нижчими у суспільстві за чоловіків.

Це її дуже обурило, адже сама вона вдома ніколи не **відчувала** цієї **нерівності**. Знову ж таки, вона мала всі можливості вдома, її ніхто не обмежував висловлюватися, вчитися, читати.

Тому Кобринська почала детальніше цікавитися цією темою і, врешті-решт, повністю **присвятила** своє життя відновленню цієї **рівності** між чоловіками та жінками.

Так само Наталія сама обрала за кого **вийти заміж**. У віці 19 років вона вийшла за **теолога** Теофіла Кобринського і, можна сказати, вона зробила дуже **вдалий** вибір — їй **пощастило** з чоловіком, бо він **справді** підтримував дружину у її освіті, розвитку і громадській діяльності.

Він і сам брав активну участь в різних **просвітніх** товариствах, вони разом перекладали, але, на жаль, **несподівана** смерть Теофіла Кобринського **перервала** їхнє майбутнє.

Після цього Наталія не виходила більше заміж, не мала дітей, вона взагалі була дуже-дуже **засмучена** смертю чоловіка і **переодягнулася** в чорний одяг і більше майже ніколи не **знімала** його. Вона завжди була одягнена в чорне.

Вона була в **глибокій депресії** після смерті чоловіка, тому, щоб їй допомогти, батько (який працював депутатом, як пам'ятаєте) взяв її з собою до Австрії, до Відня, де був парламент.

Там вона ходила на деякі лекції з літератури, і там у Відні вона **перетнулася** з **літературознавцем** і громадським **діячем** Остапом Терлецьким.

Він був дуже **вражений** спілкуванням з Кобринською і **переконав** її почати писати, писати художні твори про те, що вона думає, про її такі **феміністичні** ідеї.

І, зрештою, у 1883 році **з'явилося** перше **оповідання** Наталії Кобринської, яке спочатку називалося «Шумінська», а потім «**Дух часу**» — це невеликий твір, там нема багато **сюжету**, тобто подій, але йдеться про **попівну**.

Тобто попівна — це дружина попа, дружина священника. Це жінка старшого віку, пані Шумінська, і **впродовж** всього твору вона **рефлексує** про своє життя і про **сучасність**, про нові **покоління**.

Пані Шумінська — це жінка-**матріарх**, тобто вона **розглядає** жінку в дуже традиційному плані, як жінка-матір, жінка, яка піклується про **побут** в будинку, підтримує свого чоловіка, і тому її дуже **обурило** те, що її **внучка** вирішила стати вчителькою.

несправедливість — injustice

відчувати, відчуті — to feel
(imperfective, perfective)

присвячувати, присвятити — to devote
(imperfective, perfective)

виходити, вийти заміж — to get married
(for a woman) (imperfective, perfective)

теолог — theologian

вдалий — successful

щастити, пощастити — to get lucky
(imperfective, perfective)

справді — really

просвітній — educational

несподіваний — unexpected

переривати, перервати — to interrupt
(imperfective, perfective)

засмучений — sad

переодягатися, переодягнутися —
to change clothes (imperfective, perfective)

знімати, зняти — to take off (clothes)
(imperfective, perfective)

глибокий — deep

депресія — depression

літературознавець — literature scholar

діяч — activist

вражений — impressed

переконувати, переконати — to convince
(imperfective, perfective)

феміністичний — feminist (adjective)

з'являтися, з'явитися — to appear
(imperfective, perfective)

оповідання — short story

дух — spirit

попівна — Orthodox priest's wife

впродовж — during

рефлексувати — to reflect (imperfective)

сучасність — modernity

матріарх — matriarch

розглядати, розглянути — to view
(imperfective, perfective)

побут — everyday life

обурювати, обурити — to exasperate,
to infuriate (imperfective, perfective)

внучка — granddaughter

Її взагалі дуже **злять** нові жінки, які багато читають, хочуть здобувати освіту, професію.

Таким чином, це твір про конфлікт між поколіннями, старшим поколінням і молодшим, яке вже має трохи інший погляд на роль жінки в суспільстві.

Наступне оповідання Кобринської мало назву «**Задля кусника хліба**», у якому молода дівчина була **змушена** вийти заміж з **матеріального розрахунку**, тобто **заради** грошей.

Тобто це все були жіночі теми про дівчат, про жінок, про **емансипацію**. Проте, хоча Наталія Кобринська писала невеликі оповідання, вона не стала відомою **письменницею**; в Україні її зараз навіть мало хто знає як письменницю.

Тут схожа ситуація з попереднім нашим українцем з попереднього епізоду — Марком Кропивницьким — він був насамперед організатором, засновником театру, правда?

Так само і Наталія Кобринська — **насамперед** вона стала організаторкою і **засновницею** жіночого руху.

То що вона зробила? 8 грудня 1884 року Наталія Кобринська організувала перші **збори** «Товариства руських жінок» (або жінок) — це були збори у Станіславові (зараз це місто Івано-Франківськ).

На них приїхали понад сто жінок з різних **куточків** України, й це **насправді** була **безпрецедентна** подія, бо **варто** пам'ятати, що тоді в Австро-Угорщині молоді жінки не могли навіть самі ходити в театр, не те, що організовувати якусь подію чи збори.

Тому **дату** цих зборів — 8 грудня 1884 року — **вважають** датою початку феміністичного руху на Західній Україні.

«Товариство руських жінок» мало **займатися** **просвітою** жінок; вони купували для жінок книги.

І взагалі пізніше це товариство розвинулось в наступні жіночі організації, зокрема пізніше виник «**Союз** українок» — це найбільша українська жіноча організація, яка з 1917 року **об'єднує** жінок по всьому світу.

Далі Кобринська зробила ще одну дуже важливу **справу** — вона **видала** перший жіночий **альманах**, який мав назву «Перший **вінок**».

Цей альманах, тобто **збірка** творів різних авторів (у цьому випадку авторок) — він став не тільки першим жіночим альманахом в Україні, але й збіркою, яка об'єднала жінок по всій Україні, тобто українок Галичини з українками **так званої** Великої

зліти — to anger (*imperfective*)

за́для — for

ку́сник — piece (of bread)

зму́шений — forced

матеріальний розраху́нок — financial calculation

за́ради — for the sake of

емансипа́ція — emancipation

письме́нниця — writer (*female*)

наса́мперед — first and foremost

засно́вник, засно́вниця — founder (*male, female*)

куто́чок — corner (*diminutive*)

наспра́вді — actually

ва́рто — worth

да́та — date

вважа́ти — to consider (*imperfective*)

займа́тися, зайня́тися — to do, to engage (*imperfective, perfective*)

сою́з — union

об'є́днувати, об'є́днати — to unite (*imperfective, perfective*)

спра́ва — matter

видава́ти, ви́дати — to publish (*imperfective, perfective*)

віно́к — wreath

збі́рка — collection

так зва́ний — so-called

України або **підросійської** України.

У цьому альманасі опублікували свої твори 17 авторок з Галичини й **Наддніпрянської України**. Це була унікальна можливість для молодих жінок опублікувати свої твори й мати **натхнення** на те, щоб писати далі.

Фактично це був перший великий проєкт українських жінок, коли вони самі **зібралися** з різних куточків України й самі опублікували свої твори.

Звичайно, цей альманах мав різні **відгуки** — і позитивні, і негативні — але це **спричинило** цілу дискусію в суспільстві. Це був унікальний момент в історії.

Після **виходу** альманаху Наталія Кобринська поїхала у Швейцарію; там вона разом зі своєю **двоюрідною сестрою** і **соратницею** Софією Окуневською слухала курси в університеті.

До речі, Софія Окуневська, двоюрідна сестра Наталія Кобринської, таки здобула медичну освіту у Швейцарії й потім стала першою жінкою-лікаркою в Австро-Угорській імперії. І це була українка і двоюрідна сестра Кобринської!

У Швейцарії, в Цюриху, в Женеві, Наталія слухала курси в університеті, й своїм пріоритетом тоді вона бачила боротьбу за право жінок здобувати вищу освіту.

Вона збирала **підписи** жінок в Галичині й **подавала** до Австрійського парламенту петицію з **вимогою допустити** жінок до навчання в університеті.

Після життя в Європі Наталія Кобринська спочатку переїхала до Львова і там займалася виданням творів, написаних жінками або творів про жінок. Серед них були і **художні твори**, і **публіцистичні**, тобто різні **статті з пропозиціями** та ідеями для покращення життя жінок.

Наприклад, Наталія Кобринська пропонувала створити так звані «охоронки» або **дитячі садки** у селах. Вона вважала, що такі організації могли б **полегшити** життя **селянок**, які повинні були працювати й не могли брати з собою дитину; це часто закінчувалось **нещасними випадками**.

Також її ідея була створити організоване **виробництво** обідів для **робітників**, щоб жінки не повинні були цим займатися.

На жаль, в той час багато ідей Кобринської не розуміло **суспільство**. Її твори й думки часто критикували; вона була тоді **невизнаним генієм**.

А коли прийшла Перша світова війна, сталося ще дещо

підросійський — sub-Russian

Наддніпрянська Україна — Dnipro Ukraine
натхнення — inspiration

збиратися, зібратися — to gather
(*imperfective, perfective*)

відгук — feedback
спричиняти, спричинити — to cause
(*imperfective, perfective*)

вихід — release, publication
двоюрідна сестра — cousin (*female*)

підпис — signature
подавати, подати — to submit
(*imperfective, perfective*)
вимога — demand (*noun*)
допускати, допустити — to permit
(*imperfective, perfective*)
художній твір — work of fiction
публіцистичний — publicist, non-fiction
стаття — article
пропозиція — suggestion

дитячий садок — kindergarten
полегшувати, полегшити — to ease,
to simplify (*imperfective, perfective*)
селянка — peasant (*female*)
нещасний випадок — (fatal) accident
виробництво — production
робітник — worker

суспільство — society

неприємне — Наталію Кобринську **звинуватили** у **шпигунстві на користь** російської армії. Врешті-решт, **адвокат** допоміг їй **зняти звинувачення**, але це було досить неприємно.

Взагалі Перша світова війна і далі революція, яка почалася у 1917 році, сильно **вплинули** на Наталію, адже фактично у тій війні українці повинні були **битися** з українцями, тобто українці в складі російської армії проти українців у складі австро-угорської армії.

Кобринська навіть написала про це оповідання «Брати», у якому двоє військових з різних армій — один з російської й один з австро-угорської — зустрілися і зрозуміли, що говорять однією мовою, українською мовою. Зрозумівши це, вони **обнялися**, і в цей час їх **розстріляли**.

Наталія Кобринська написала 10 подібних **антивоєнних новел**, а у 1920 році вона захворіла на **тиф** і померла.

Наталія писала, що у неї часто і сильно боліло серце, тому вона **заповіла** написати на своїй **могілі** такі слова: «Мене вже серце не болить». І так і зробили.

Ці слова символічні, адже Наталія Кобринська, коли помирала, вона, мабуть, знала, що вже виконала свою справу. Вона змогла започаткувати, розпочати український жіночий рух, який потім назвуть феміністичним рухом.

Так, багато хто в її часи не розумів її, **критикував**, але тепер її ідеї здаються **очевидними** — це освіта для жінок, рівність жінок і чоловіків, такі звичайні речі, як дитячі садки чи їжа для робітників.

Сьогодні це **само собою зрозуміло**, а тоді цього всього не було і треба було, щоб **хтось** за це **поборовся**. І ми **вдячні** Наталії Кобринській за її велику справу.

звинувачувати, звинуватити — to blame, to accuse (*imperfective, perfective*)

шпигунство — snooping, spying (*noun*)

на користь — for the benefit

адвокат — attorney

зняти звинувачення — to drop the charges (*imperfective, perfective*)

впливати, вплинути — to impact (*imperfective, perfective*)

битися — to fight (*imperfective*)

обніматися, обнятися — to hug (*imperfective, perfective*)

розстрілювати, розстріляти — to shoot (*imperfective, perfective*)

антивоєнний — anti-war

новела — short story

тиф — typhus

заповідати, заповісти — to bequeath (*imperfective, perfective*)

могила — grave

критикувати, розкритикувати — to criticize (*imperfective, perfective*)

очевидний — evident, obvious

хтось — somebody

боротися, поборотися — to fight, to struggle (*imperfective, perfective*)

вдячний — grateful

Відповіді на запитання

1. Ким був батько Наталії Кобринської?
Батько Наталії Кобринської був священником і депутатом.
2. Яка подія стала початком феміністичного руху на Західній Україні?
Перші збори «Товариства руських жінок» стали початком феміністичного руху на Західній Україні.
3. Яку назву мав перший в Україні жіночий альманах?
Перший в Україні жіночий альманах мав назву «Перший вінок».
4. Ким стала двоюрідна сестра Кобринської Софія Окунівська?
Софія Окунівська стала першою жінкою-лікаркою в Австро-Угорщині.
5. Що написано на могилі Наталії Кобринської?
На могилі Наталії Кобринської написано: «Мені вже серце не болить».

Словничок (з прикладами)

свящѐнник - Наталія Кобринська була донькою свящѐнника. - Її батько був не лише свящѐнником, а й депутатом.	priest <i>Natalia Kobrynska was the daughter of a priest.</i> <i>Her father was not only a priest but also a deputy.</i>
рївність - Вона присвятила своє життя відновленню рївності між чоловіками та жінками. - Тепер ситуація з гендерною рївністю може покращитися.	equality <i>She dedicated her life to restoring equality between men and women.</i> <i>Now the situation with gender equality can improve.</i>
нерївність - Самá Наталія Кобринська вдома ніколи не відчувала нерївності. - Фемінізм другої хвилі борівся з соціальною та культурною нерївністю.	inequality <i>Natalia Kobrynska herself never experienced inequality at home.</i> <i>Second-wave feminism fought against social and cultural inequality.</i>
перетинáтися, перетну́тися - У Відні Наталія перетну́лася з майбутнім чоловіком. - На шляху до школи я часто перетинáюся з моїми знайомими.	to cross paths with someone (imperfective, perfective) <i>Natalia crossed paths with her future husband in Vienna.</i> <i>On the way to school, I often cross paths with my friends.</i>
сюжѐт «Дух часу» Кобринської — це невеликий твір, там нема́ багато сюжѐту. - У сюжѐті йдѐться про попівну.	plot <i>«The spirit of the times» by Kobrynska is a small work, there is not much of a plot.</i> <i>The plot is about a priest's wife.</i>
поколі́ння - Упродовж усього твору вона рефлексує про нові поколі́ння. - Майбутнім поколі́нням українців доведѐться довго відбудовувати країну.	generation(s) <i>Throughout the work, she reflects on new generations.</i> <i>Future generations of Ukrainians will have to rebuild the country for a long time.</i>

збо́ри • У 1884 році Наталія Кобринська організувала перші збо́ри «Товариства руських жінок». • На установчих зборах прийняли кілька важливих рішень.	assembly, conference, meeting • In 1884, Natalia Kobrynska organized the first assembly of the Association of Ruthenian Women. • At the constituent assembly, a few important decisions were made.
безпрецедентний • Це насправді була безпрецедентна подія. • У цей час наша демократія піддається безпрецедентному нападу з боку Росії.	unprecedented • It was actually an unprecedented event. • At this time, our democracy is under an unprecedented attack from Russia.
просві́та • Товариство мало займатися просвітою жінок. • Згуртування інтелігенції сприяло просвіті українців у XIX столітті.	enlightenment, education • The society was supposed to be engaged in the education of women. • The unity of the intelligentsia contributed to the enlightenment of Ukrainians in the 19th century.
альмана́х • Кобринська видала перший жіночий альмана́х — «Перший вінók». • «Русалка Дністровá» (1837 р.) стала першим українським фольклорно-літературним альмана́хом народною мовою.	almanac (a collection of literary works by various authors) • Kobrynska published the first women's almanac — «The First Wreath». • «Rusalka Dnistrova» (1837) became the first Ukrainian folklore and literary almanac in the vernacular language.
со́ратник, со́ратниця • Разом зі своєю со́ратницею Софією Окуневською Кобринська слухала курси в університеті. • Він врятував со́ратника з поля бою та допоміг перейти у безпечне місце.	associate, ally, comrade (male, female) • Together with her associate Sofia Okunevska, Kobrynska took courses at the university. • He saved his comrade from the battlefield and helped him move to a safe place.

невізнаний гeній - У ті часи Кобринська була невізнаним гeнієм. - У світі багато невізнаних гeніїв, чиї імена швидко забуваються.	unrecognized genius <i>In those days, Kobrynska was an unrecognized genius.</i> <i>There are many unrecognized geniuses in the world, whose names are quickly forgotten.</i>
самó собою зрозуміло - Сьогодні це самó собою зрозуміло, а тоді треба було, щоб хтось за це поборóвся. Самó собою зрозуміло, що це не правда.	it is obvious, it is clear by itself, it goes without saying <i>Today it is obvious, but then someone had to fight for it.</i> <i>It goes without saying that this is not true.</i>

Завершення

Ось такий він був початок феміністичного руху в Україні. Тоді ще навіть не було слова фемінізм, але ми розуміємо, що **йдеться** саме про це.

На жаль, не всі українці навіть чули про **постать** Наталії Кобринської, а ви тепер знаєте про неї й можете про неї розповідати.

Рекомендуйте мій подкаст своїм знайомим друзям, а також, як завжди, я **залишу** вам **посилання** на додаткові відео про життя та творчість Наталії Кобринської.

Ці посилання, а також інформація про нашу **преміумпідписку** з конспектами уроків та картками — усе це буде на сторінці епізоду: ukrainianlessons.com/episode236.

А я бажаю вам гарного дня чи вечора! На все добре! І Слава Героям!

йдеться — to be about (*imperfective*)

постать — personality

залишати, залишити — to leave (*imperfective, perfective*)

посилання — link(s)

преміумпідписка — premium subscription

Вправи

1

Напишіть слово з подкасту за його визначенням:

1. З Б О Р И — зустріч, зібрання членів якого-небудь колективу.
2. _____ Ж _____ — події в літературному творі.
3. _____ Е _____ _____ Н _____ — видатна людина, яка недостатньо відома, не має належної слави.
4. _____ С _____ — піднесення рівня знань, навчання.
5. _____ _____ И _____ — той, кого об'єднує з кимось спільна діяльність, спільні погляди, інтереси, цілі.
6. _____ Л _____ _____ — збірка літературних творів різних авторів, об'єднаних за якою-небудь ознакою.
7. _____ Я _____ _____ — служитель церкви, що здійснює богослужіння.
8. _____ _____ І _____ — однакове становище людей у суспільстві.
9. _____ _____ А _____ — член органу державної влади.
10. _____ _____ О _____ — той, хто заснував щось, поклав початок чомусь.

2

Утворіть з іменників антоніми за допомогою заперечних префіксів «не-» або «без-»:

1. _____рівність

А без Б не

6. _____безпека

А без Б не

2. _____повага

А без Б не

7. _____воля

А без Б не

3. _____вість

А без Б не

8. _____надія

А без Б не

4. _____лад

А без Б не

9. _____відповідальність

А без Б не

5. _____відповідність

А без Б не

10. _____правда

А без Б не

3

Перекладіть українською мовою:

1. The poet crossed paths with his associate on the way to the theater.

2. The revenue of the company has already reached an unprecedented level.

3. It is clear by itself that we don't want to have anything in common with the invaders.

4. A lot of Ukrainian families try to pass their traditions from generation to generation.

Відповіді на вправи

1

1. збори	6. альманах
2. сюжет	7. священник
3. невизнаний геній	8. рівність
4. просвіта	9. депутат
5. соратник	10. засновник

2

1. Б нерівність	6. Б небезпека
2. Б неповага	7. Б неволя
3. А безвість	8. А безнадія
4. А безлад	9. А безвідповідальність
5. Б невідповідність	10. Б неправда

3

1. Поет перетнувся зі своїм соратником (зустрів свого соратника) на шляху (дорогою) в театр (до театру).
2. Дохід компанії вже досягнув (досяг) безпрецедентного рівня.
3. Само собою зрозуміло, що ми не хочемо мати нічого спільного з окупантами.
4. Багато українських сімей (сімей українців) намагаються (стараються) передавати (передати) свої традиції з покоління в покоління.

Конспект уроку № 237

Михайло Грушевський — великий історик України

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode237

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко. Ви слухайте подкаст «Уроки української», і це подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Зараз триває **серія** епізодів про відомих українців, і сьогодні у нас буде ще один українець, **зображений** на українських **гривнях**, а саме на **купюрі** 50 гривень.

Зверніть увагу — це Михайло Грушевський. Все-таки на гривнях зображені найвідоміші українці, правда?

Тому я **помітила**, що у нас ще не було епізоду про Михайла Грушевського, і **вирішила** підготувати для вас цю історію, історію про українського найбільшого **історика** — саме ним був Михайло Грушевський.

Пропоную **відразу** переходити до епізоду! Спочатку будуть питання, на які ви можете **орієнтуватися**, коли слухаєте епізод, а також **словничок** зі складнішими словами.

Почнімо!

серія — series
зображений — depicted
грівня — hryvnia (Ukrainian currency)
купюра — banknote
звертати, звернути увагу —
to pay attention
(*imperfective, perfective*)
помічати, помітити — to notice
(*imperfective, perfective*)
вирішувати, вирішити — to decide
(*imperfective, perfective*)
історик — historian
відразу — at once
орієнтуватися, зорієнтуватися —
to navigate (*imperfective, perfective*)
словничок — dictionary (*diminutive*)

Запитання до епізоду

1. У яких містах навчався Михайло Грушевський у гімназії й в університеті?

2. Який український історик взяв Михайла Грушевського під свою опіку?

3. Як називається найбільша історична праця Грушевського?

4. Яка організація була центром розвитку української науки на початку XX століття?

5. Чи був Михайло Грушевський президентом Української Народної Республіки?

 Словничок

пра́ця, пра́ці	work, works (of art or science)
науко́вий керівни́к	research supervisor
проводи́ти дослідже́ння	to conduct research
ка́федра (кате́дра)	department (at the university)
проте́же	protégé
спри́ятливий	favorable
працездáтність	efficiency, working capacity
десяти́томник	ten-volume book
внесо́к	contribution
зроби́ти внесо́к у...	to make a contribution to
опо́ра	support, pillar
руші́йна си́ла	driving force
помі́ркований	moderate
з очеви́дних причи́н	for obvious reasons

Михайло Грушевський — великий історик України

Михайло Грушевський **народився** 29 вересня 1866 року у місті Холм — тоді це було **староукраїнське** місто у складі Російської імперії, а зараз це **сучасна** Польща, недалеко від кордону з Україною — це місто Хелм.

Там його батько Сергій Грушевський **буквально** кілька років працював викладачем у **гімназії**. І мати, і батько Грушевського були українцями.

Батько працював викладачем у різних гімназіях, школах по всій Російській імперії, й дуже скоро після народження Михайла вони **переїхали глибоко** в Росію — спочатку на **Кавказ**, потім у місто Ставрополь.

Але попри те, що сім'я постійно переїжджала і фактично не жила в Україні, Михайло Грушевський чудово **опанував** українську мову і з раннього віку **захоплювався** читанням, особливо про Україну.

наро́джуватися, народи́тися — to be born
(*imperfective, perfective*)

староукраї́нський — old Ukrainian

суча́сний — modern

буква́льно — literally

гімна́зія — gymnasium

переї́жджа́ти, переї́хати — to move
(*imperfective, perfective*)

гли́боко — deep (*adverb*), deeply

Кавка́з — the Caucasus

опано́вувати, опанува́ти — to acquire
(*imperfective, perfective*)

захо́плюватися — to admire, to be fond of
(*imperfective*)

Першу освіту він **здобував** у гімназії у Грузії, у місті Тифліс (зараз це столиця Грузії — Тбілісі).

Тоді він вже намагався **дістати** українські книги, він **привозив** їх з України або **замовляв** і читав історичні **праці** Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша, Володимира Антоновича.

А також дуже любив журнал «Киевская **старина**» — це журнал, який почав **виходити** 1882 року; він був російською мовою, але про українську історію, літературу і фольклор.

Отже, після гімназії на університетське навчання Грушевський переїхав **нарешті** до Києва, де почав вчитися в Університеті Святого Володимира (зараз це Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

Чули про нього? Він такий дуже червоний, найбільший і номер один університет в Україні.

У Києві **юнак** мав змогу особисто познайомитися з багатьма істориками, чиї **праці** він читав раніше, зокрема з істориком Володимиром Антоновичем, який взяв Грушевського під свою **опіку**.

Як ми б зараз сказали, він став його **науковим керівником** або ментором.

Грушевський дуже швидко **зростав** як історик і ще студентом **проводив дослідження**, переважно про історію України. Але, на жаль, у Києві було багато **обмежень** проводити такі дослідження, оскільки взагалі українською мовою тоді було **заборонено** викладати, вчитися чи писати.

Натомість у Львові, у Львівському університеті, тоді було відкрито **кафедру** **всесвітньої історії** з особливим поглядом на історію Східної Європи.

Така була довга назва, але фактично це була **єдина** кафедра на той час, де можна було **досліджувати** саме історію України; це була єдина кафедра на ті часи.

Головою кафедри запросили стати Антоновича, того відомого історика, але він **відмовився** через свій вік, натомість порадив свого **протеже** — Михайла Грушевського.

Так, Грушевський у 1894 році, коли йому було всього 28 років, став професором і переїхав до Львова.

Йому тут дуже **пощастило**, бо, справді, у Львові були набагато кращі умови для дослідження і **поширення** української історії. Можна було писати й **видавати** **праці** українською — це була

здобувати, здобути — to gain
(imperfective, perfective)

діставати, дістати — to get
(imperfective, perfective)

привозити, привезти — to bring
(by transport) (imperfective, perfective)

замовляти, замовити — to order
(imperfective, perfective)

старина (in Russian) = **старовина** — antiquity

виходити, вийти — to be released
(imperfective, perfective)

нарешті — finally

юнак — young man

опіка — care

зростати, зрости — to grow
(imperfective, perfective)

обмеження — constraint(s), limitation(s)

забороняти, заборонити — to forbid
(imperfective, perfective)

натомість — instead

всесвітня історія — world history

єдиний — only

досліджувати, дослідити — to research
(imperfective, perfective)

голова — head

відмовлятися, відмовитися — to refuse
(imperfective, perfective)

щастіти, пощастіти — to be lucky
(imperfective, perfective)

поширення — spread (noun)

видавати, видати — to publish
(imperfective, perfective)

унікальна можливість на ті часи.

Там Грушевський **вів** активну наукову і викладацьку роботу. У своїх лекціях для студентів він **наголошував**, що на історію треба дивитися не як на історію відомих лідерів (наприклад, князів чи царів), а як на історію насамперед **народів**.

Ось ця ідея про історію як історію народів стала основою його роботи.

У ті **сприятливі** часи у Львові Грушевський почав роботу над своїм **шедевром**, справді великою історичною працею — «Історією України-Руси».

У ті часи він **власне** написав більшу частину цієї праці, а саме, **станом на** 1909 рік, вийшло сім **томів** «Історії України-Руси» і, уявіть собі, кожен том, тобто кожна окрема книга — це 500-600 сторінок історичних досліджень.

І таких томів всього за життя Грушевського вийшло десять — десять томів «Історії України-Руси».

Це просто **неймовірно**, якою **шаленою** була **працездатність** Грушевського. Мене завжди **захоплюють** такі люди, які в часи без технологій, без інтернету, без чату GPT могли так багато писати й **встигати**.

Насправді Михайло Грушевський був найпродуктивнішим істориком України, адже за своє життя він написав майже 2000 праць, а його «Історія України-Руси», як я **зазначила**, **містить** аж десять томів. Це справді **вражає**!

Зупинімося детальніше на «Історії України-Руси». Отже, це **десятитомник** про історію України від **найдавніших** часів, ще за тисячі років до Київської Русі, й до періоду після смерті Богдана Хмельницького.

Як я казала раніше, для Михайла Грушевського в центрі історії були не особистості чи навіть не держави, а саме народи. Тому він **простежує** історію формування українців як народу через усі ті інші народи, які **заселяли** наші території раніше.

Як наслідок, Грушевський **заперечує** ідею того, що Росія як держава походить від Київської Русі, натомість саме український народ **напрямую пов'язаний** з народами Київської Русі.

Кожен том «Історії України-Руси» детально описує історію невеликого періоду в історії України, тому це така **безпрецедентна** праця, яка досі є **базою** для істориків.

Кілька томів **присвячені славнозвісним козацьким** часам, про які **замовчували** або неправильно говорили в Російській імперії;

вести — to conduct (*imperfective*)
наголошувати, наголосити — to emphasize (*imperfective, perfective*)
народ — people, nation

шедевр — masterpiece

власне — actually
станом на — as of
том — volume

неймовірно — incredibly
шалений — crazy, insane
захоплювати, захопити — to impress (*imperfective*)
встигати, встигнути — to manage to, to have time (*imperfective, perfective*)

зазначати, зазначити — to mention (*imperfective, perfective*)
містити — to contain (*imperfective*)
вражати, вразити — to impress (*imperfective, perfective*)
найдавніший — the oldest

простежувати, простежити — to trace (*imperfective, perfective*)
заселяти, заселити — to inhabit, to settle (*imperfective, perfective*)
заперечувати, заперечити — to deny (*imperfective, perfective*)
напрямую — directly
пов'язаний — connected

безпрецедентний — unprecedented
база — base, fundament
присвячений — devoted
славнозвісний — renowned, famous
козацький — Cossack (*adjective*)
замовчувати — to silence (*imperfective*)

також **ідеться** про Гетьманщину як першу українську державу.

І десятий том закінчується на 1658 році, **незадовго** після смерті Богдана Хмельницького.

Отже, ви можете собі уявити, наскільки великий **внесок** Грушевського в українську науку та історію.

І ще, до речі, **згадаю**, що він написав також історію української літератури у шести томах і ще багато-багато інших праць.

Окрім наукової **кар'єри**, яка була дуже успішною у Львові, Грушевський має успіх також в особистому житті. У Львові він познайомився з вчителькою Марією, вони закохались, одружились і в них народилася донечка Катерина.

Вони дуже її любили, а Марія Грушевська завжди була **опорою** в житті Михайла — вона була чудовою дружиною, але також брала участь в різних проєктах, наприклад, з Наталією Кобринською (так, з [попереднього епізоду подкасту](#)).

Марія Грушевська і Наталія Кобринська разом організовували **збори** жінок та працювали над **відкриттям дитячих садочків**, про які я згадувала минулого разу.

Далі, важлива частина історії про Михайла Грушевського — це Наукове товариство імені Тараса Шевченка. Грушевський спочатку був **членом** цього товариства, а потім став головою.

Про це товариство треба знати те, що це була **рушійна сила** або центр розвитку української науки на початку XX століття і пізніше теж. І саме Михайло Грушевський **зробив** величезний **внесок** у розвиток Товариства імені Тараса Шевченка.

Наступний період, можливо, не такий щасливий та успішний. Починається Перша світова війна, і Михайла Грушевського **звинувачують у співпраці** з Австро-Угорщиною, яка **воювала**, відповідно, з Російською імперією, і його та його родину **засилають** у Росію, де він **перебуває** майже всю війну.

Вони повертаються, коли відбувається **переворот**, революція 1917 року. Тоді, у березні 1917 року, було **сформовано** Українську Центральну Раду — це був революційний парламент України.

І Михайла Грушевського, як відому людину, якому багато хто **довіряв**, **обрали** головою Центральної Ради.

Далі починається дуже **насичений, заплутаний** період **визвольних змагань**, про який був епізод подкасту в серії про історію України — це був другий сезон, [епізод 75](#).

Тоді, у перші роки цієї революції, Грушевський був у центрі подій;

ітисся — to be about (*imperfective*)

незадовго — not long before

згадувати, згадати — to mention (*imperfective, perfective*)

кар'єра — career

збори — meeting(s), assembly(ies)

відкриття — opening

дитячий садок — kindergarten

член — member

звинувачувати, звинуватити — to accuse (*imperfective, perfective*)

співпраця — cooperation

воювати — to fight (*imperfective*)

засилати, заслати — to send in exile (*imperfective, perfective*)

перебувати — to stay (*imperfective*)

переворот — uprising, coup

формувати, сформувати — to form (*imperfective, perfective*)

довіряти, довірити — to trust (*imperfective, perfective*)

обирати, обрати — to elect (*imperfective, perfective*)

насичений — intense

заплутаний — confusing

визвольні змагання — liberation struggle

він був головою Центральної Ради, головою УНР.

За це його також називають інколи першим президентом України, хоча насправді це **помилка**, тому що УНР була парламентською республікою без **посади** президента. Тобто Грушевський був на чолі парламенту УНР, але не президентом.

Далі владу **поступово перейняли** більшовики й, на жаль, Грушевський змушений був **відійти**.

Різні аналітики та історики критично підходять до цього періоду в історії Михайла Грушевського, адже хоча він був дуже розумним і успішним істориком, він не зміг тоді краще **повестися** як політик.

Він мав досить **поміrkовані** плани й спочатку навіть хотів **домовитися** про **автономію** України в складі Росії. Загалом всі **погоджуються**, що Грушевський був гіршим політиком ніж істориком, але ніхто не заперечує, що він хотів тільки кращого для України.

Далі Грушевському і його сім'ї було **небезпечно** перебувати в Києві, тому вони були в **еміграції** кілька років, а у 1924 році повернулися до Києва.

І тоді тривав період **українізації**, було **дозволено** все українське — українська мова, українська наука, тому Грушевський мав змогу попрацювати в Академії наук України.

Але вже наприкінці 20-х років українізація повністю завершилась і почалась антиукраїнська **сталінська** політика, тому з **очевидних причин** Грушевського арештували й заслали в Росію.

Там він **захворів**, і йому треба було робити **операцію**. Цю операцію провів непрофесійний **хірург**, що, можливо, було **сплановано** сталінською владою, і **внаслідок** операції, на жаль, Грушевський помер.

Поховали його в Києві, на Байковому **кладовищі**.

Отже, сьогодні ви дізналися, що Михайло Грушевський написав майже 2000 праць з історії України. Він був людиною, яка **очолила** розвиток науки в Україні й був лідером у національному **русі** під час революційних подій.

Можливо, не всі політичні рішення Грушевського були **вдалими**, але у всьому, що він робив, ми можемо точно бачити глибоку любов до України, до всього українського, до національної ідеї.

Грушевський і сам розумів, що знати історію — це добре, але ще краще — творити нове майбутнє.

пóмíлка — mistake

посáда — position

поступóво — gradually

переймáти, перейняти — to seize, to take
(*imperfective, perfective*)

відхóдити, відійти́ — to step down
(*imperfective, perfective*)

повóдитися, повесті́ся — to behave
(*imperfective, perfective*)

домовля́тися, домови́тися — to negotiate, to arrange (*imperfective, perfective*)

автоно́мія — autonomy

погóджуватися, погóдитися — to agree
(*imperfective, perfective*)

небезпéчно — unsafe

емігра́ція — emigration

україніза́ція — Ukrainization

дозволя́ти, дозво́лити — to allow
(*imperfective, perfective*)

ста́лінський — Stalin's (*adjective*)

захворі́ти — to get sick (*perfective*)

опера́ція — surgery

хіру́рг — surgeon

планува́ти, спланува́ти — to plan
(*imperfective, perfective*)

вна́слідок — as a result

ховáти, поховáти — to bury
(*imperfective, perfective*)

кладови́ще — cemetery

очо́лювати, очо́лити — to lead, to head
(*imperfective, perfective*)

рух — movement

вда́лий — successful

У 1918 році він написав такі слова: «Добре робити історію важливіше, ніж гарно писати її».

Але, на мою думку, якщо не знати, не розуміти історії народу, то не можливо будувати державу.

А ми знаємо і розуміємо історію українського народу насамперед **завдяки** Михайлу Грушевському.

завдяки — thanks to

Відповіді на запитання

1. У яких містах навчався Михайло Грушевський у гімназії й в університеті?
Михайло Грушевський навчався у гімназії у Тбілісі, а в університеті — в Києві, в Україні.
2. Який український історик взяв Михайла Грушевського під свою опіку?
Володимир Антонович взяв Михайла Грушевського під свою опіку. Михайло Грушевський був його протеже.
3. Як називається найбільша історична праця Грушевського?
Найбільша історична праця Грушевського називається «Історія України-Русі».
4. Яка організація була центром розвитку української науки на початку XX століття?
Наукове товариство імені Тараса Шевченка було центром розвитку української науки на початку XX століття.
5.
Чи був Михайло Грушевський президентом Української Народної Республіки?
Ні, не був. Українська Народна Республіка була парламентською республікою без посади президента.

Словничок (з прикладами)

пра́ця, пра́ці - Груше́вський познайо́мився з багатьма істо́риками, чи́ї пра́ці він чита́в раніше. - У Льво́ві він поча́в робо́ту над вели́кою істо́ричною пра́цею — «Істо́рією Украї́ни-Русі». - За сво́є життя́ він написа́в майже 2000 праць.	work, works (of art or science) <i>Hrushevskyi met many historians whose works he had read before.</i> <i>In Lviv, he began work on a large historical work — «History of Ukraine-Rus».</i> <i>During his life, he wrote almost 2,000 works.</i>
науко́вий кері́вник - Володи́мир Антоно́вич став його́ науко́вим кері́вником. - Нарешті́ я надісла́ла гото́ву дисерта́цію сво́му науко́вому кері́внику́!	research supervisor <i>Volodymyr Antonovych became his research supervisor.</i> <i>Finally, I sent the finished thesis to my supervisor!</i>
проводи́ти, провес́ті дослі́дження - Груше́вський дуже́ швидко́ зроста́в як істо́рик і ще студе́нтом проводи́в дослі́дження. - Гру́па науко́вців проведе́ дослі́дження в обсерва́торії.	to conduct research (imperfective, perfective) <i>Hrushevskyi grew very quickly as a historian and conducted research while still a student.</i> <i>A group of scientists will conduct research at the observatory.</i>
ка́федра (кате́дра) - У Льві́вському уніве́рситеті́ було́ відкрито́ ка́федру всесві́тньої істо́рії з фо́кусом на Схі́дну Євро́пу. - Голово́ю ка́федри запро́сили ста́ти відомо́го істо́рика Антоно́вича.	department (at the university) <i>A department of world history with a focus on Eastern Europe was opened at Lviv University.</i> <i>The famous historian Antonovych was invited to become the head of the department.</i>
проте́жé - Антоно́вич пора́див свого́ проте́жé — Миха́йла Груше́вського. - Усі́м відомо́, що цей праці́вник — проте́жé власни́ка фі́рми.	protégé <i>Antonovych advised his protégé, Mykhailo Hrushevskyi.</i> <i>Everyone knows that this employee is a protégé of the owner of the company.</i>

сприятливий - У ті сприятливі часі Грушевський почав роботу над своїм шедевром. - За сприятливих обставин ми б залюбки відвідали Україну.	favorable, conducive - In those favorable times, Hrushevskyi began work on his masterpiece. - Under favorable circumstances, we would love to visit Ukraine.
працездатність - Це просто неймовірно, якою шаленою була працездатність Грушевського. - Завдяки своїй працездатності вона вчасно завершила складний проєкт.	efficiency, working capacity - It is simply incredible how crazy Hrushevskyi's efficiency was. - Thanks to her working capacity, she completed a complex project on time.
десятитомник - Це десятитомник про історію України від найдавніших часів до смерті Хмельницького. - У центрі десятитомника не особистості чи навіть не держави, а саме народи.	ten-volume book - This is a ten-volume book about the history of Ukraine from the earliest times to the death of Khmelnytskyi. - At the center of the ten-volume book are not individuals or even states but peoples.
внесок - Ви можете собі уявити, наскільки великий внесок Грушевського в українську історію. - Ви можете підтримати українське військо благодійним внеском за посиланням.	contribution - You can imagine how great Hrushevskyi's contribution to Ukrainian history is. - You can support the Ukrainian army with a charitable contribution via this link.
робити, зробити внесок у... - Михайло Грушевський зробив величезний внесок у розвиток Товариства ім. Тараса Шевченка. - Кожен повинен робити свій внесок у нашу спільну перемогу.	to make a contribution to (imperfective, perfective) - Mykhailo Hrushevskyi made a huge contribution to the development of the Taras Shevchenko Society. - Everyone must make their own contribution to our common victory.
опора - Марія Грушевська завжди була опорою в житті Михайла. - Міст буде мати чотири опори.	support, pillar - Maria Hrushevska was always a support in Mykhailo's life. - The bridge will have four pillars.

рушійна сила • Це була рушійна сила розвитку української науки на початку XX століття. • Волонтери стали рушійною силою на початку повномасштабної війни.	driving force • It was the driving force behind the development of Ukrainian science at the beginning of the 20th century. • Volunteers became the driving force at the start of the full-scale war.
поміrkований • Як політик, він мав досить поміrkовані плани. • Члени партії відрізняються поміrkованими поглядами.	moderate, sensible • As a politician, he had rather moderate plans. • Party members have moderate views.
з очевидних причин • Почалась антиукраїнська політика, тому з очевидних причин Грушевського арештували. • Змагання, які планували провести 26 лютого 2022 року, з очевидних причин перенесли на наступний рік.	for obvious reasons • An anti-Ukrainian policy began, so for obvious reasons, Hrushevskyi was arrested. • The competition, planned for February 26, 2022, was postponed to the next year for obvious reasons.

 Завершення

Отже, сьогодні ми **розглянули** з вами історію про те, як **творилась** історія, фактично як писалась історія одним із **найвидатніших** українських істориків — Михайлом Грушевським.

Коли я читаю про таких людей, мені подобається, якщо є така можливість, знайти якісь **світлини**, тобто фотографії цих людей, бо вони зазвичай дуже старі й мають таку атмосферу тих часів.

Особливо щодо Михайла Грушевського я знайшла такі фотографії, де він в компанії інших українців, яких ми знаємо. Наприклад, дивишся фотографію, а там Іван Франко, і Михайло Грушевський, і Наталія Кобринська — всі разом.

Тому я знайшла для вас [таку статтю](#) — там є дев'ять таких старих світлин з Михайлом Грушевським і цікаві факти про його життя.

Це дуже цікавий, **надійний** ресурс, який називається «[Локальна історія](#)» — там взагалі дуже багато цікавих статей і досліджень про історію; я вам дуже його рекомендую. У них навіть зараз є журнал, який можна купити.

А також, як завжди, я додам [одне відео](#), де також є цікава **розповідь** про Михайла Грушевського.

Ці посилання будуть на сторінці епізоду, а також на тій сторінці ви знайдете інформацію про те, як оформити **преміумпідписку** на наші **конспекти** уроків — це ukrainianlessons.com/episode237.

Дякую, що цікавитесь українською історією і мовою! Всього вам найкращого! І Слава Героям!

розглядати, розглянути — to review
(*imperfective, perfective*)

творюється, створюється — to be formed
(*imperfective, perfective*)

найвидатніший — the most renowned
світлина — photo

надійний — reliable

розповідь — story, narration

преміумпідписка — premium subscription
конспект — (lesson) notes

Вправи

1

Опрацюйте таблицю з формами числівників для утворення складних слів:

Форми числівників у складних словах	
Родовий відмінок однини	Але запам'ятайте винятки :
п'яти- шести- семи- восьми- дев'яти- десяти- двадцяти- сорока-	одно- дво- три- чотири- дев'яносто- сто- тисячо-
П'ятикласник, семикутник, двадцятилітній	Одноразовий, трикутник, тисячоліття

Утворіть складні іменники:

0. _____ — (восьм)інг
1. _____ — (дев'ять)поверхівка
2. _____ — (три)зуб
3. _____ — (п'ять)борство
4. _____ — (два)бій
5. _____ — (тисяча)ліття
6. _____ — (десять)томник
7. _____ — (двадцять)річчя
8. _____ — (один)літок
9. _____ — (сім)класник
10. _____ — (чотири)кутник

2

Доповніть речення словами із таблиці:

досліджень	причин	навідріз	зробив	собою
зверни	закладає	діяльністю	морочити	керівник
				рушійна

0. Михайло Грушевський проводив багато історичних _____ **досліджень** _____, коли жив у Львові.
1. Мій науковий _____ уже давно перевірів мій диплом!
2. Кожен член нашої команди _____ свій внесок у проєкт.
3. Молодь — це завжди _____ сила будь-якого суспільства.
4. Якісна освіта _____ фундамент для подальшого успіху.
5. _____ увагу на наукові праці Михайла Грушевського.
6. Богдан Хмельницький був успішним лідером — йому вдавалося вести людей за _____.
7. З очевидних _____ збори скасували.
8. Україна _____ відмовилася прийняти умови ворога.
9. Ця громадська організація займається правозахисною _____.
10. Досить _____ мені голову цією дурнею!

3

Перекладіть українською мовою:

1. The head of my department has already signed all the documents.

2. What work conditions are the most favorable for your work capacity?

3. The boy was a protégé of a famous artist and learned a lot from him.

4. My mum always makes sensible decisions and is my biggest support.

Відповіді на вправи

1

1. дев'ятиповерхівка	6. десятитомник
2. тризуб	7. двадцятиріччя
3. п'ятиборство	8. одноліток
4. двобій	9. семикласник
5. тисячоліття	10. чотирикутник

2

1. керівник	6. собою
2. зробив	7. причин
3. рушійна	8. навідріз
4. закладає	9. діяльністю
5. Зверни	10. морочити

3

1. Завідувач моєї кафедри (катедри) вже підписав усі документи.
2. Які умови роботи (праці) найбільш сприятливі (найсприятливіші) (є найбільш сприятливими, найсприятливішими) для вашої працездатності (продуктивності)?
3. Хлопець (Хлопчик) був протеже відомого художника і багато чого навчився в нього (від нього).
4. Моя мама завжди ухвалює помірковані (розумні, розсудливі) рішення і є моєю найбільшою опорою.

Конспект уроку № 238

Марія Примаченко — дивовижна художниця Полісся

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode238

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко, і ви слухайте подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Зараз у нас триває серія епізодів про відомих українців. У нас були епізоди **переважно** про історичних **діячів**, часто про письменників і письменниць.

А сьогодні я б хотіла **звернутися** до сфери **візуального мистецтва**, про яке мені трошки важче говорити ніж, наприклад, про літературу, **оскільки** я не так добре розуміюся на візуальному мистецтві, але я просто не могла **оминути** увагою цей аспект української культури.

Тому сьогодні я **обрала** для вас дуже особливу українську **художницю**, про яку останнім часом багато говорять і яку по-новому відкривають для себе зараз і українці, і цілий світ — це Марія Примаченко і її оригінальний, унікальний, **дивовижний** світ, у який я запрошую вас сьогодні.

Для початку, як завжди, у нас будуть питання, на які ви можете шукати відповіді в епізоді, і словничок з **проблемними** словами.

переважно — predominantly
діяч — activist, worker

звертатися, звернутися — to address
(*imperfective, perfective*)

візуальне мистецтво — visual art

оскільки — since, as

оминати, оминути — to omit
(*imperfective, perfective*)

обирати, обрати — to choose
(*imperfective, perfective*)

художниця — artist (*female*)

проблемний — problematic

Запитання до епізоду

1. Ким були матері, батько та бабуся Марії?

2. Де Марія познайомилась зі своїм нареченим?

3. Хто такий «байстрюк»?

4. Які дві історичні події мали сильний вплив на творчість Примаченко?

5. За яку суму було продано картину Примаченко «Квіти віросли коло четвертого блоку»?

Словничок

дивовіжний	marvelous, miraculous
прикладне мистецтво	applied art
тесля = тесляр	carpenter
мілиці	crutches
болото	swamp
болотистий	swampy
порося	small pig, piglet
звір, звірі	beast, beasts
віставка	exhibition
зникнути безвісти	to go missing
зневажливий	derogatory
шити	to sew
самобутній	original
концептуальний	conceptual
пияк пияцтво	drunkard drunkenness
змальовувати, змалювати	to depict

Марія Примаченко — дивовижна художниця Полісся

Марія Оксентіївна Примаченко **народилася** 1909 року у селі Болотня, у Київській області — це північ України, дуже близько до Білорусі, й регіон під назвою Полісся.

Полісся, тому що там багато лісів — Полісся, багато природи, тому в цьому регіоні завжди було багато **містики**, різних легенд і казок.

Можливо, ви знаєте «Лісову пісню» Лесі Українки — там саме **йдеться** про містику Полісся.

Так от, ось ця містична поліська природа мала сильний **вплив** на Марію з дитинства, а ще на неї мала вплив її родина, адже її батьки **займалися прикладним мистецтвом**.

народжуватися, народитися — to be born
(imperfective, perfective)

містика — mysticism

йтися — to be about (imperfective)

вплив — impact

займатися, зайнятися — to do, to engage
(imperfective, perfective)

Її мати Параска була **вишивальницею**. Марія Примаченко теж від неї навчилась дуже гарно **вишивати** і пізніше навіть вишивала деякі **картини** й одяг, звичайно.

А її батько Оксентій був **теслею**, тобто він **виготовляв** різні **вироби** з дерева. Навіть бабуся Марії була **відомою** в селі **писанкаркою**, тобто вона робила писанки.

На жаль, коли Марії було сім **рочків**, вона **тяжко** захворіла на **поліомієліт**; після цього вона не могла нормально ходити й майже все життя ходила з **паличкою** або з **милицями**.

І це ще один **випадок** в історії, коли людина, яка має певні фізичні **обмеження**, розвиває таланти в чомусь іншому. Зокрема, у неї був дуже гарний **зір** і **слух**, і вона рано почала малювати.

Про те, як все почалося, Марія писала такі слова:

*«А починалося все так — яюсь біля хати, над річкою, на **заквітчаному лузі пасла я гусей**. На піску малювала всякі квіти, побачені мною, а потім **синюватий глей** — **набрала** його [тобто глею] і **розмалювала нашу хату**».*

«Глей» — що це таке? Це такий **ґрунт** або земля, яка переважно є в **болотистих** місцевостях, тобто там, де є **болото**, там є така речовина під назвою глей. Він синюватого кольору, і його можна використовувати, щоб розмалювати щось, тобто як фарбу.

Фактично Марія **набирала** цього глею і розмалювала свою хату, намалювала на хаті гарні **візерунки**, квіти.

І з того часу сусіди це помітили й почали просити Марію розмальовувати їхні хати; за це сусіди їй платили, але не грошима, а харчами, наприклад, одне **порося** за розмальовану хату.

Так, в ті часи, в ті голодні часи, сім'я мала, що їсти.

Варто зазначити, що Марія Примаченко мало вчилася, вона тільки **повчилась** у чотирьох класах, фактично, в **початковій школі**, і не мала **повноцінної** художньої освіти.

Хоча вона таки **проходила** певне навчання у Києві — її запросили у 1936 році на навчання у так звану **експериментальну майстерню** від Київського музею українського мистецтва.

Там викладачами були відомі на той час українські художники — це Василь Кричевський, Анатоль Петрицький, Василь Касіян.

Уже тоді Марія мала колекцію своїх перших картин, які **вражали** своєю оригінальністю, своїми кольорами, своїми тваринами **насамперед**, адже у неї була така **серія** картин під назвою

вишивальниця — embroiderer (female)
вишивати, вишити — to embroider (imperfective, perfective)
картина — painting
виготовляти, виготовити — to craft, to make (imperfective, perfective)
виріб — product, piece of handicraft
відомий — famous
писанкарка — pysanky maker (female)
рочок — year (diminutive)
тяжко — seriously, gravely
поліомієліт — polio
паличка — cane, stick (diminutive)
випадок — case
обмеження — limitation(s)
зір — eyesight
слух — hearing
заквітчаний — flowered
луг — meadow
пасті — to shepherd (imperfective)
гусь, гуси — goose, geese
синюватий — blueish
глей — gumbo soil
набирати, набрати — to collect (imperfective, perfective)
розмальовувати, розмалювати — to paint (imperfective, perfective)
хата — house, hut
ґрунт — soil
речовина — substance
набирати — to collect (perfective)
візерунок — pattern

повчитися — to study for some time (perfective)
початкова школа — elementary school
повноцінний — full-fledged
проходити, пройти — to take (a course), to undergo (imperfective, perfective)
експериментальний — experimental
майстерня — workshop

вразити, вражати — to impress (imperfective, perfective)
насамперед — first and foremost
серія — series

«**Звірі** болотні» — це дуже цікаві, оригінальні тварини, які **поєднують** у собі кілька різних тварин.

Уже у 1937 році картини Примаченко з'явилися на **виставках** у Парижі, у Празі, Монреалі, Варшаві. Під час навчання в Києві, а саме у Києво-Печерській лаврі, Марія **познайомилася** з Василем Маринчуком.

Вони закохалися, були дуже щасливі, й Марія навіть **завагітніла**, але, на жаль, **розпочалась** Друга світова війна, і Василь **змушений** був поїхати **воювати**.

Вони **листувалися**, Марія надіслала йому листа, у якому розказала, що в нього народився син, і він написав їй у відповідь: «Хай син росте щасливим, а я сьогодні п'ятий раз йду в **атаку**».

На жаль, Василь Маринчук **зник безвісти** на війні, й вони не **встигли** навіть одружитися, а його **тіло** не було знайдено.

Це глибоко **травмувало** Марію, тому на певний час вона **припинила** свою творчість. Можна собі тільки уявити, наскільки це був тяжкий період в її житті.

Вона досі, як завжди, хворіла, у неї була маленька дитина і не було чоловіка, а це було досить **принизливо** в ті часи. Люди її **засуджували** за це — вона не вийшла заміж, а мала дитину.

Тоді її хлопчика Федора, її сина, називали **байстрюком**. Байстрюк або байстря — це таке дуже **зневажливе** слово, яке означає «дитина, яка народилась у **незаміжній** жінки», «дитина без батька».

Особливо творчість Марії, її картини в селі ніхто не розумів. Всі **вважали**, що це просто якісь **малюночки**, що це не серйозно.

Але, попри це, Марія допомагала людям — вона **шила** одяг на **замовлення**, шила і вишивала.

Люди дуже **дивувалися**, як швидко вона може пошити одяг. Вона **буквально** за кілька хвилин могла щось **нарізати, порізати** й зробити одяг — цим була вона відома в селі.

А вже з кінця 40-х років вона почала активніше малювати й далі стала дуже продуктивною художницею. Насправді на сьогодні дослідники **нараховують** близько 3000 її робіт у різних колекціях і музеях.

Але, крім того, є ще багато картин, які ми навіть не знаємо, що вони є, бо Марія Примаченко багато **дарувала** просто людям свої картини.

Розповім вам трошки про її стиль, хоча його досить важко описати.

поєднувати, поєднати — to combine
(imperfective, perfective)

знайомитися, познайомитися — to meet
(imperfective, perfective)

завагітніти — to get pregnant (perfective)
розпочинатися, розпочатися — to begin
(imperfective, perfective)

змушений — forced
воювати — to fight (in a war) (imperfective)
листуватися — to correspond,
to communicate by letters (imperfective)
атака — attack

встигати, встигнути — to be on time,
to manage to do (imperfective, perfective)
тіло — body

травмувати — to traumatize
(imperfective, perfective)
припиняти, припинити — to stop
(imperfective, perfective)

принизливо — humiliating
засуджувати, засудити — to condemn
(imperfective, perfective)
байстрюк — illegitimate child

незаміжня — single, unmarried
(about a woman)

вважати — to consider (imperfective)
малюночок — picture, drawing (diminutive)

замовлення — order (noun)

дивуватися, здивуватися —
to be surprised (imperfective, perfective)

буквально — literally
нарізати, нарізати — to cut into several
pieces (imperfective, perfective)

різати, порізати — to cut
(imperfective, perfective)
нараховувати, нарахувати — to count
(imperfective, perfective)

дарувати, подарувати — to gift, to present
(imperfective, perfective)

Тут, звісно, дуже добре **спрацьовує прислів'я** «краще один раз побачити, ніж сто разів почути».

Тому запрошую вас **загуглити** Марію Примаченко і подивитися її дивовижні твори в інтернеті, а також, звісно, якщо у вас буде можливість, сходіть в музей чи на виставку!

Отже, перші два образи, які виникають в голові, коли я думаю про Примаченко — це квіти (вона **обожнювала** квіти, дуже багато завжди їх **виросщувала**) і тварини — це її незвичайні, дивовижні тварини.

Вона навіть не бачила багато тварин за життя, ніколи не була за кордоном, чи на морі, чи в зоопарку, але їй **снилися** ці **істоти**, яких вона малювала.

Насправді Марія Примаченко — це **самобутня** художниця, її неможливо **повторити**. Тобто, якби хтось хотів скопіювати її стиль, це було б важко.

Тут поєднуються і різні образи природи, і легенди, і сни, і різні аспекти української культури. Можливо, саме тому, коли дивишся на її картину, **виникають** різні емоції — це і радість, і сміх, і сум.

Крім того, до цього досвіду **проживання** картини Марії Примаченко варто додати її **підписи** або назви картин — це унікальні підписи, які Марія писала сама.

Ось, наприклад, такий підпис — «Дарую червоні **маки** людям, щоб землю **святи** любили й на ній робили» — це назва картини.

Або «А я **коника** пасла, **прискакав** козак **любий**, милий і **каблучку** дарував, руку запропонував, і **жоною** називав, **обіймав** і **цілував**» — це все теж назва її картини, тобто вона ще більше **розкриває** свою ідею через такий **невеличкий** вірш.

Або «**Атомна** війна, будь **проклята** вона, щоб люди не знали і **горя** не мали».

Як ви почули про атомну війну, Марія створювала картини також на соціальні теми, які її глибоко **турбували**.

Якщо загалом дивитися на її творчість, може **здаватися**, що це такі дуже яскраві, кольорові, позитивні картини, **наївні**, але насправді, якщо подивитися детальніше і почитати підписи, то можна зрозуміти, що багато її картин **концептуальні**, тобто несуть певну ідею.

Наприклад, це може бути **засудження** якихось негативних **явищ**; наприклад, вона завжди засуджувала **пияк**, тобто людей, які багато п'ють алкоголю, і дуже негативно **змалювала пияцтво** на своїх картинах.

спрацьовувати, спрацювати — to work out (*imperfective, perfective*)

прислів'я — proverb

гуглити, загуглити — to google (*imperfective, perfective*)

обожнювати — to adore (*imperfective*)

виросщувати, віростити — to grow, to cultivate (*imperfective, perfective*)

снітися, наснітися — to appear in a dream (*imperfective, perfective*)

істота — creature

повторювати, повторити — to repeat (*imperfective, perfective*)

виникати, віникнути — to emerge (*imperfective, perfective*)

проживання — living through (*noun*)

підпис — caption, signature

мак — poppy

святий — saint

кóник — horse (*diminutive*)

скакати, прискакати — to gallop (*imperfective, perfective*)

любий — dear

каблúчка — ring

жóна — wife (*spoken*)

обіймати, обійняти — to hug (*imperfective, perfective*)

цілувати, поцілувати — to kiss (*imperfective, perfective*)

розкривати, розкрити — to reveal, to uncover (*imperfective, perfective*)

невелíчкий — small (*diminutive*)

áтомний — nuclear

проклятий — cursed

гóре — sorrow

турбувати, потурбувати — to bother (*imperfective, perfective*)

здаватися, здáтися — to seem (*imperfective, perfective*)

наївний — naive

засúдження — condemnation

явище — phenomenon

Також це були історичні події, зокрема Друга світова війна, яку вона, звісно, засуджувала через особисту трагедію.

А ще великою частиною її творчості є **рефлексія** на трагедію на **Чорнобильській атомній електростанції**, яка **сталася** у 1986 році, і це за 40 кілометрів від села, де жила Марія.

Вона особисто знала людей, які **загинули** на Чорнобильській атомній станції, й багато хто з її сусідів виїхав з села, **покинув** село, але Марія **відмовилась** покидати своє село і там жила все своє життя.

А прожила Марія Примаченко майже 90 років; вона померла у 1997.

Її внук розповідає, що помирала вона без **страху**. Марія казала, що вона знає, що на неї вже чекають там, «наверху», на небі. Там для неї вже приготували багато паперу і фарб.

Отже, справді, Марія Примаченко була дуже продуктивною художницею. Вона залишила після себе багато прекрасних, дивовижних картин, якими українці повинні **пишатися** і про які ми можемо розповідати світові.

Хоча Марію Примаченко не **оцінювали** високо в її **оточенні**, в її селі, її не вважали геніальною, останнім часом популярність її творчості стрімко виросла. Про неї говорять навіть у світових медіа.

Цікавим фактом є те, що на початку російсько-української війни, у 2022 році, картину Марії Примаченко **винесли** на **аукціон** для **благодійних** цілей — це картина, знову ж таки, на тему Чорнобильської трагедії під назвою «Квіти виросли коло четвертого **блока**».

Цю картину було продано за пів мільйона доларів, і ці гроші було передано у **фонд** Сергія Притули, на які **закупили** багато **транспортних засобів** для наших **захисників** у **ЗСУ**.

Тож можна сказати, що Марія Примаченко і зараз робить свою велику **справу**, навіть після смерті вона допомагає українцям у боротьбі за свободу.

Вона робить це через свою творчість, але також і через своїх **нащадків**. Вона має гарних внуків і правнуків, які чудово шанують творчість своєї бабусі й проводять велику роботу щодо **популяризації** її творчості, і вони планують створити на основі її хати в Болотні мистецький центр.

Це справді, як на мене, дуже приємні люди, яких я побачила в одному інтерв'ю у відео, яке я вам залишу на сторінці цього епізоду.

рефлексія — reflection

Чорнобильська атомна електростанція —

Chornobyl nuclear power plant

ставатися, статися — to happen

(imperfective, perfective)

гинути, загинути — to die

(imperfective, perfective)

покидати, покинути — to leave

(imperfective, perfective)

відмовлятися, відмовитися — to refuse

(imperfective, perfective)

страх — fear

пишатися — to be proud (imperfective)

оцінювати, оцінити — to estimate, to rate

(imperfective, perfective)

оточення — surrounding

виносити, винести — to put up

(imperfective, perfective)

аукціон — auction

благодійний — charitable

блок — (nuclear) reactor

фонд — fund

закупівувати, закупити — to buy

(imperfective, perfective)

транспортний засіб — means of transport

захисник — defender

ЗСУ (Збройні Сили України) —

Armed Forces of Ukraine

справа — matter

нащадок — descendant

популяризація — popularization

А також ще раз хочу **запросити** вас подивитися на твори Марії Примаченко, тому що я розповідала вам про її життя, про її **біографію**, а саме про візуальне мистецтво, про її картини просто говорити важко, треба їх побачити!

Тому запрошую вас відвідати унікальний, **альтернативний** світ Марії Примаченко!

запрошувати, запросити — to invite
(*imperfective, perfective*)

біографія — biography

альтернативний — alternative

Відповіді на запитання

1. Ким були мати, батько та бабуся Марії?

Мати була вишивальницею, батько — теслю, а бабуся — писанкаркою.

2. Де Марія познайомилась зі своїм нареченим?

Вони познайомились в Києві, а саме в Києво-Печерській лаврі.

3. Хто такий «байстрюк»?

Байстрюк — це дитина, яка народилася в незаміжної жінки, дитина без батька.

4. Які дві історичні події мали сильний вплив на творчість Примаченко?

Друга світова війна і трагедія на Чорнобильській атомній електростанції.

5. За яку суму було продано картину Примаченко «Квіти віросли коло четвертого блока»?

Цю картину було продано за пів мільйона доларів (500 тисяч доларів).

Словничок (з прикладами)

дивовіжний - Марія Примаченко і її оригінальний, унікальний, дивовіжний світ, у який я запрошую вас сьогодні. - Запрошую вас подивитися її дивовіжні твори в інтернеті! - Примаченко залишила після себе багато прекрасних, дивовіжних картин.	marvelous, miraculous <i>Maria Prymachenko and her original, unique, marvelous world, to which I invite you today.</i> <i>I invite you to see her miraculous works on the Internet!</i> <i>Prymachenko left behind many beautiful, marvelous paintings.</i>
прикладне мистецтво - Її батьки займалися прикладним мистецтвом. - Мета конкурсу — зберегти народні традиції у прикладному мистецтві.	applied art <i>Her parents were engaged in applied arts.</i> <i>The purpose of the competition is to preserve folk traditions in applied arts.</i>
тесля = тесляр - Її батько був теслею, тобто він виготовляв різні вироби з дерева. - Група теслярів витесала пам'ятник зі стовбура дерева.	carpenter <i>Her father was a carpenter, that is, he made various products from wood.</i> <i>A group of carpenters carved a monument from a tree trunk.</i>
мілиці - Майже все життя Примаченко ходила з паличкою або з мілицями. - Вони пересуваються на мілицях.	crutches <i>Almost all her life, Prymachenko walked with a cane or crutches.</i> <i>They move on crutches.</i>
болото - Це земля, яка переважно є в болотистих місцевостях, тобто там, де є болото. - На болотах кумкають жаби й цвірінчать птахи.	swamp <i>This is land that is mostly in swampy areas, that is, where there is a swamp.</i> <i>Frogs croak and birds chirp in the swamps.</i>
болотистий - Це земля, яка переважно є в болотистих місцевостях, тобто там, де є болото. - Будівля була зведена на болотистому ґрунті.	swampy <i>This is land that is mostly in swampy areas, that is, where there is a swamp.</i> <i>The building was erected on swampy ground.</i>

порося • Їй платили харчами, наприклад, одне порося за розмальовану хату. • Ціла родина ганялася за поросям, що втекло з подвір'я.	small pig, piglet • She was paid in food, for example, one piglet for a painted house. • The whole family chased after the piglet that ran away from the yard.
звір, звірі • У неї була така серія картин під назвою «Звірі болотні». • Працівники парку допомагають звірям готуватися до зимівлі.	beast, beasts • She had a series of paintings called «Swamp Beasts». • Park workers help the beasts to prepare for wintering.
віставка • Уже у 1937 році картини Примаченко з'явилися на світових віставках. • На віставці представлені шедеври українського мистецтва XX століття.	exhibition • Already in 1937, Prymachenko's paintings appeared at world exhibitions. • Masterpieces of Ukrainian art of the 20th century are presented at the exhibition.
зникнути безвісти • На жаль, коханий Примаченко зник безвісти на війні. • Поліція не полишає надії й шукає тих, хто зник безвісти.	to go missing (perfective) • Unfortunately, Prymachenko's beloved went missing during the war. • The police do not give up hope and are looking for those who went missing.
зневажливий • Байстріук — це také дуже зневажливе слово. • Він відрізнявся зневажливим ставленням до свого оточення.	derogatory, disrespectful • Baistriuk is a very derogatory word. • He was distinguished by a disrespectful attitude towards his surroundings.
шити, пошити • Марія допомагала людям — вона шила одяг на замовлення. • Кравець пошив для мене вишиванку неймовірної краси.	to sew (imperfective, perfective) • Maria helped people — she sewed clothes to order. • The tailor sewed an embroidered shirt of incredible beauty for me.

самобу́тній - Марія Примаченко — це самобу́тня художниця, її неможливо повторити. - Це країна з дивовижною природою і самобу́тною культурою.	original - Maria Prymachenko is an original artist, it is impossible to repeat her. - This is a country with amazing nature and original culture.
концептуа́льний - Багато її картин концептуа́льні, тобто несуть певну ідею. - Тут питання в концептуа́льному підході.	conceptual - Many of her paintings are conceptual, that is, they carry a certain idea. - Here the question is in the conceptual approach.
пийа́к пийа́цтво - Примаченко за́вжди засу́джувала пийа́к, тобто люде́й, які багато п'ють алкоголю. - Вона́ дуже негати́вно змалюва́ла пийа́цтво на своїх картинах.	drunkard drunkenness - Prymachenko always condemned drunkards, that is, people who drink a lot of alcohol. - She depicted drunkenness in her paintings very negatively.
змальо́вувати, змалюва́ти - Вона́ дуже негати́вно змалюва́ла пийа́цтво на своїх картинах. - Котляре́вський яскра́во змальо́вує традиційні українські страви на сторінках «Енеїди».	to depict (imperfective, perfective) - She depicted drunkenness in her paintings very negatively. - Kotliarevskyi vividly depicts traditional Ukrainian dishes on the pages of «Aeneid».

Завершення

Отже, як я вам і обіцяла, я залишу посилання на [велике інтерв'ю](#) — це дуже таке велике відео, майже дві години. Це різні інтерв'ю з людьми, які **причетні** до творчості Марії Примаченко.

Там ви можете побачити і хату Марії, де вона жила і творила; там є і її внук, і правнучка, і Сергій Притула, які розповідають про Марію Примаченко і її **внесок**.

А також там є картини Марії Примаченко прямо в музеї і **мистецтвознавиця** розповідає про ці картини.

Так, відео триває дві години, але ви можете вибрати для себе ті аспекти, які вам буде цікаво подивитися.

Також я знайшла [сайт](#), де можна **переглянути** власне твори Марії Примаченко — там є 119 картин.

Усі посилання на відео та на сайт з картинами, а також інформація про те, як оформити **преміумпідписку**, будуть на сторінці цього епізоду — це ukrainianlessons.com/episode238.

А в мене все на сьогодні! Наступного разу буде **передостанній** епізод цього сезону і ще одна відома українська особистість.

Тому до наступного уроку української! На все добре! І Слава Героям!

причѐтний — connected, involved

внѐсок — contribution

мистецтвозна́виця — art critic, art historian
(female)

перегляда́ти, перегля́нути — to review,
to see (*imperfective, perfective*)

пре́міумпідпи́ска — premium subscription

передоста́нній — penultimate

 Вправи

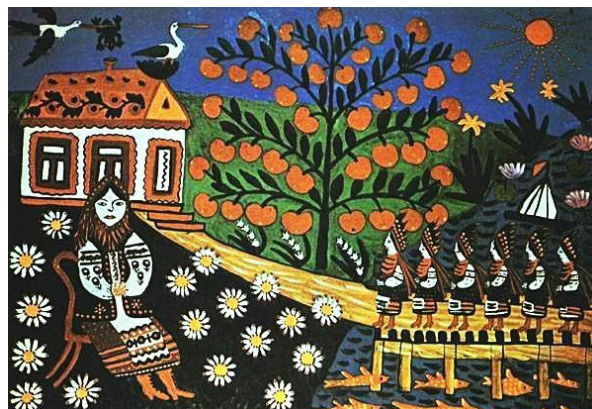
1

Оберіть з варіантів підписи до картин Марії Примаченко:

- А** Гороховий звір
- Б** Роки мої молоді, прийдіть до мене в гості
- В** Із заслання Тарас Григорович Шевченко повернувся на квітучу Україну
- Г** Наша Армія, наші хранителі
- Ґ** Дарую українську паляницю всім людям на землі
- Д** Три папуги на солдатській могилі
- Е** Весна-красна, що ти нам принесла?
- Є** Чотири п'яниці їдуть на птиці

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

2

З'єднайте частини популярних українських прислів'їв:

1. _____ Краще один раз побачити,	А те й пожнеш.
2. _____ Що посієш —	Б не чекають.
3. _____ Хто спішить,	В в зуби не дивляться.
4. _____ Вік живи —	Г більше почувеш.
5. _____ Дарованому коневі	Г ніж сто разів почути.
6. _____ Двоє третього	Д поперед батька в пекло.
7. _____ Менше говори —	Е той людей смішить.
8. _____ Не лізь	Є до Києва доведе.
9. _____ Чим темніша ніч,	Ж вік учись.
10. _____ Язык	З тим ясніші зорі.

3

Перекладіть українською мовою:

1. We attended a marvelous exhibition of applied arts with original conceptual works.

2. Maria not only depicted nature, flowers, and beasts but also sewed clothes and embroidered.

3. The piglet got dirty in the swamp.

4. The man who went missing walks with crutches.

Відповіді на вправи

1

1. Г Наша Армія, наші хранителі
2. Б Роки мої молоді, прийдіть до мене в гості
3. Є Чотири п'яниці їдуть на птиці
4. Д Три папуги на солдатській могилі
5. В Із заслання Тарас Григорович Шевченко повернувся на квітучу Україну
6. А Гороховий звір
7. Е Весна-красна, що ти нам принесла?
8. Г Дарую українську паляницю всім людям на землі

2

1. Г	6. Б
2. А	7. Г
3. Е	8. Д
4. Ж	9. З
5. В	10. Є

3

1. Ми відвідали дивовижну виставку прикладного мистецтва з самобутніми концептуальними працями (роботами).
2. Марія не тільки змальовувала природу, квіти й звірів, а й шила одяг та вишивала.
3. Порося забруднилось (замастилось, вимастилось) у болоті.
4. Чоловік, що (який) зник безвісти, ходить на милицях (з милицями).

Конспект уроку № 239

Володимир Івасюк — легенда української музики

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode239

Вступ

Вітаю! Це Анна Огойко, ви слухайте подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову, а також українську культуру.

Сьогодні ми будемо **розглядати** ще один **неймовірно** важливий аспект української культури — це музика.

І один із найяскравіших **представників** в історії української музики — це Володимир Івасюк.

Це людина-**легенда**, людина, чиє життя, було дуже коротким і **таємничим**, дуже коротким, але надзвичайно продуктивним.

Я насправді кожного разу **захоплююся** цими історіями про відомих українців, які змогли так багато всього **встигнути**, створили стільки всього **прекрасного** і важливого, і серед них, звісно, Володимир Івасюк. І сьогодні епізод про нього.

Спочатку, як завжди, мої питання і **словничок**!

розглядати, розглянути — to consider, to review (*imperfective, perfective*)

неймовірно — incredibly

представник — representative

легенда — legend

таємничий — mysterious

захоплюватися, захопитися — to admire, to be fond of (*imperfective, perfective*)

встигати, встигнути — to make it, to be on time (*imperfective, perfective*)

прекрасний — great, wonderful

словничок — dictionary (*diminutive*)

Запитання до епізоду

1. Як називалась перша пісня, до якої написав музику Івасюк?

2. У який інститут вступив Володимир після школи?

3. Скільки років було Івасюку, коли він написав свій перший хіт?

4. Яка подія, пов'язана з Івасюком, стала несанкціонованим мітингом у Львові?

5. Запишіть назви шлягерів Івасюка, згадані в епізоді.

Словничок

халéпа потра́пити в халéпу	trouble to get into trouble
всіля́ко	in every way, by all means
інцидéнт	incident (an unfortunate event)
відрахóвувати, відрахувáти	to expel (from the university)
хіт = шля́гер	hit (music)
запа́дати, запáсти в ду́шу	to captivate, to become loved
платі́вка	record, vinyl
за́здрість	envy
за́здрити, позáздрити	to envy
недолю́блювати	to dislike
обривáтися, обі́рвáтися	to be cut short, to end abruptly
бі́ти, забі́ти на спóлох	to raise the alarm
по́хорон	funeral
цвiнтар = кладови́ще	cemetery

Володимир Івасюк — легенда української музики

Володимир Івасюк народився 4 березня 1949 року у містечку Кіцмань, що на Буковині, в Чернівецькій області. Нагадаю, що Буковина — це західна Україна, частина, яка межує із Румунією.

Народився він в родині викладачів. Його батько в молодості був затриманий і перебував у ГУЛАГу, тобто в трудових таборах для ув'язнених.

Отже, сім'я Івасюків завжди була під наглядом КДБ — Комітету державної безпеки СРСР.

І сам Володимир Івасюк теж потрапив у халепу, ще коли був підлітком. Вони з друзями гралися біля пам'ятника Леніну, щось там жартували, залазили на нього чи щось таке (ну, як це роблять діти), і випадково пам'ятник впав.

містечко — town (*diminutive*)
нага́дувати, нагада́ти — to remind
(*imperfective, perfective*)
межува́ти — to border (*imperfective*)
затри́маний — detained
перебува́ти — to stay (*imperfective*)
ГУЛА́Г — GULAG
трудо́вий та́бір — labor camp
ув'язне́ний — prisoner, inmate

пам'я́тник — monument
жартува́ти, пожартува́ти — to joke
(*imperfective, perfective*)
залáзити, залі́зти — to climb
(*imperfective, perfective*)

Це було **нечувано** на ті часи — **повалити** пам'ятник Леніну. Це зараз типове явище в Україні та й в інших демократичних пострадянських країнах (так званий ленінопад), а тоді це було дуже погано.

Володя випадково взяв участь у ленінопаді; за це його **вилучили** з комсомолу, тобто Комуністичного союзу молоді; через це у нього були проблеми в школі й пізніше в університеті.

Досить рано хлопчик **проявляв** любов до музики й батьки **всіляко** його підтримували в цьому. Першу свою музику він написав, коли йому було 15 років.

Це була дуже особлива пісня під назвою «**Колискова**» на слова його батька. Тобто ви можете уявити собі, що батько співав йому колись колискову, **придумав** колискову, а син написав музику до неї.

Володимир навіть організував у своїй школі **вокально-інструментальний ансамбль** (або ВІА) під назвою «Буковинка», і цей ансамбль виконував його пісню.

Після школи Володимир **вступив** до Чернівецького **медінституту**, але коли там дізналися про його **інцидент** з пам'ятником Леніну, то Володимира **відрахували** і йому **довелося** йти працювати на **завод**.

Там, на заводі, він створює **хор**, пише для нього власні пісні, і вони швидко стають популярними.

Через рік Володимир таки **добився свого** і вступив у медінститут, і там почав, знову ж таки, писати пісні й виступати там з оркестром університету.

Саме в ті роки Івасюк написав свій перший мега**хіт** — «Червона **рута**». Йому тоді був всього 21 рік.

Червону руту

Не шукай вечорами, —

Ти у мене єдина,

Тільки ти, повір.

Ці **рядки** знають всі без **винятку** українці; взагалі ця пісня стала популярною по всьому Радянському Союзу.

Що таке рута? Це квітка, зазвичай жовта квітка, а от саме червону руту за легендами важко знайти. Напевно, це така метафора любові.

нечувано — unheard of
валити, повалити — to knock down
(*imperfective, perfective*)

вилучати, вилучити — to remove, to expel
(*imperfective, perfective*)

досить — quite, enough
проявляти, проявити — to express
(*imperfective, perfective*)

колискова — lullaby

придумувати, придумати —
to come up with (*imperfective, perfective*)

вокально-інструментальний ансамбль —
vocal and instrumental ensemble

вступати, вступити — to enter,
to be admitted (*imperfective, perfective*)
медінститут = **медичний інститут** —
medical institute

доводитися, доведіться — to have to,
to need (*imperfective*)

завод — factory

хор — choir

добиватися, добитися свого — to attain,
to achieve (*imperfective, perfective*)

рута — ruta (flower)

рядок — line
виняток — exception

Ця пісня дуже легка і приємна. Її легко співати й запам'ятати, але **водночас** вона **сповнена** українських **народних** мотивів і таких **буковинських** чи **карпатських** мелодій. Тому вона так **запала в душу** українцям і стала популярною.

Інший **шлягер**, тобто популярна пісня, у ранній творчості Івасюка — це пісня «**Водограй**».

Ой, водо-водограй, грай для нас, грай.

Танок свій жвавий ти не зупиняй.

За красну пісню на всі голоси

Що хочеш, водограю, попроси.

Я обожнюю тему Карпат в Івасюка. Коли слухаєш ось цю пісню, відразу **переносишся** в українські гори з усіма його **струмочками**, річечками, **водоспадами**.

Інша відома пісня Івасюка про гори — це «Я піду в далекі гори».

Я піду в далекі гори

*На широкі **полонини***

І попрошу вітра зворіє,

*аби він не спав до **днини**.*

Цю пісню завжди співають українці під час **походів**, сидячи навколо **багаття**.

Отже, Івасюк створює такі справжні хіти, коли йому **всього-на-всього** 21 рік.

Також він починає **товаришувати** й співпрацювати з відомими співаками тих часів — це Назарій Яремчук, Василь Зінкевич і Софія Ротару, яка, до речі, теж **родом з** Буковини. Ця співачка була однією з найвідоміших в Радянському Союзі.

Так от, саме **співпраця** з Ротару була дуже **плідною** і принесла їм обом **шалену популярність**. Особливо йдеться про виконання Ротару таких пісень Івасюка, як «Водограй», «Червона рута» і «Два **перстені**».

Разом вони почали працювати над **платівкою**, тобто **збіркою** пісень; вона мала назву «Пісні Володимира Івасюка співає Софія Ротару».

І хоча радянська влада **затримувала** видання платівки на три роки, це таки **сталось**, і світ побачили 12 чудових пісень Івасюка у

водночас — at the same time
сповнений — full of
народний — folk, people's (*adjective*)

водограй — fountain, water passage

танок — dance (*noun*)
жвавий — lively
красний — beautiful

переноситися, перенестися —
to be transferred (*imperfective, perfective*)
струмочок — stream (*diminutive*)
водоспад — waterfall

полонина — meadow

звір, звори — 1) gorge, ravine;
2) mountain spring (*singular, plural*) (*dialect*)
дніна — daytime

похід — mountain hike
багаття — bonfire

всього-на-всього — only

товаришувати, потоваришувати —
to make friends, to socialize
(*imperfective, perfective*)
родом з — from (about descent)

співпраця — cooperation
плідний — fruitful
шалений — crazy, frantic
популярність — popularity
перстень, персні (перстені (old form)) —
ring (worn on a finger) (*singular, plural*)
збірка — collection
затримувати, затримати — to delay
(*imperfective, perfective*)
ставатися, статися — to happen
(*imperfective, perfective*)

виконанні популярної співачки Софії Ротару.

Цей успіх вже було не зупинити. Івасюк навіть став досить **заможною**, багатою людиною, оскільки кожне виконання його пісень **приносило дохід**, але він ніколи не **пишався** цим своїм заможним статусом, він був **скромною** людиною.

На жаль, той факт, що Івасюк **здобув** таку швидку **славу** буквально у 21 рік, і те, що він став добре заробляти, це **спричинило заздрість** деяких людей. Вони вважали, що це несправедливо — як це так, людина без музичної освіти досягла такого рівня? Йому **заздрили**.

Можливо, з цієї причини Івасюк вирішив-таки вступити до Львівської **консерваторії**. Він вирішив вчитися там і розвиватися як професійний **композитор**, писав багато музики для пісень, також для театру.

Тобто у Львові він поєднував навчання в консерваторії і активну роботу, і це не завжди було просто. Через це в консерваторії його навіть **недолюбливали**, **мовляв**, як це може закінчувати консерваторію людина, яка так часто **пропускає** заняття.

І при цьому він ще й такий багатий, живе у квартирі в центрі Львова і так далі. Знову ж таки, люди йому заздрили.

І ось у 1979 році, коли Володі було всього 30 років, так швидко і **несподівано обірвалося** його життя.

Про смерть Івасюка є багато теорій і **таємниць**. Тож, що сталося?

24 квітня 1979 року він був з мамою у львівській квартирі, де вони жили. Йому **зателефонували**, й він сказав, що йде до консерваторії; після цього він вже не повернувся.

Уже через день його **відсутності** батьки **забили на сполох**, але, за їхніми словами, влада взагалі нічого не хотіла робити, його не хотіли шукати.

І вже аж майже через місяць, 18 травня, **тіло** Володимира знайшли у лісі. Основна версія — **самогубство**, тобто він вбив себе сам.

Не буду описувати деталей, але скажу, що цю версію про самогубство влада **визнала** єдиною можливою. Вони навіть не розглядали інших варіантів і закрили **справу**.

Однак є багато деталей, через які можна **сумніватися** в тому, що Володимир зробив це сам. Хто ще міг це зробити?

Можливо, хтось, хто його недолюбливав, або навіть органи КДБ. Хоча Івасюк ніколи не був активним **дисидентом**, він не виступав

заможний — wealthy
приносити, принести — to bring
(imperfective, perfective)

дохід — income
пишатися — to be proud (imperfective)
скромний — humble

здобувати, здобути — to gain
(imperfective, perfective)
слава — glory
спричиняти, спричинити — to cause
(imperfective, perfective)

консерваторія — conservatory
композитор — composer

мовляв — supposedly, allegedly
пропускати, пропустити — to miss, to skip
(imperfective, perfective)

несподівано — abruptly, unexpectedly
таємниця — mystery

телефонувати, зателефонувати — to call
(imperfective, perfective)

відсутність — absence

тіло — body
самогубство — suicide

визнавати, визнати — to admit
(imperfective, perfective)
справа — case

сумніватися, засумніватися — to doubt
(imperfective, perfective)

дисидент — dissident

проти влади, він писав українську музику, створював **чисту** українську культуру і навіть **відмовлявся** створювати російськомовні пісні.

Звичайно, немає **доказів** того, що це було **вбивство**, є лише різні теорії. А щодо самогубства, то вважають, що це пов'язано з тим, що Володимир Івасюк перебував деякий час у депресії й навіть проходив **психіатричне лікування**.

Тому ця версія також можлива, але, на жаль, невідомо точно, що сталося. Але що ми знаємо точно, це те, що попри те, чи було це самогубство, чи вбивство, **величезна** кількість людей прийшла на **похорон** Івасюка у Львові.

Його друзі та колеги приїхали з різних міст України. У той день **таксисти** не брали грошей за **проїзд**, а музиканти відмовилися грати музику у ресторанах.

Дорога від квартири Івасюка до Личаківського **цвинтаря** у Львові була **встелена** живими квітами.

Влада боялася, що похорон Володимира Івасюка може **перерости в бунт**, фактично у **несанкціонований мітинг**. Людей **намагалися розганяти**, **лякали** їх **звільненням** з роботи.

А вже після похорону і музику Івасюка забороняли, а його **могили** тричі **підпальовали**, забороняли ставити його пам'ятники, просто вимагали людей забути про нього.

Питання — чому? Щоб знищити навіть будь-яку **згадку** про те, що українська культура може створити унікальну, **небанальну** музику, українськомовні пісні, які нас об'єднують і роблять нас українцями, а не радянськими людьми.

За своє до болю коротке життя Володимир Івасюк створив понад 100 пісень і 50 **інструментальних творів**. Багато з них українці знають **напам'ять** і співають їх на весіллях, у походах і просто так.

Можливо, ви знаєте, що зараз я живу у Швеції й рідко **буваю в Україні**? Останнім часом у мене з'явилося нове хобі — я трошки граю на **укулеле** й співаю українські пісні, зокрема пісні Івасюка — це «Червона рута», «Водограй», «Я піду в далекі гори», «Пісня буде поміж нас».

Для мене це спосіб повернутися додому. До речі, не тільки я відкриваю для себе українську музику по-новому — в умовах **війни** українці повертаються до свого.

Наприклад, пісня під назвою «Пісня буде поміж нас» стала справжнім трендом у соцмережах останнім часом. Наприклад, у тіктоці українці поширюють свої відео з цієї піснею як символ любові до України.

чистий — pure
відмовлятися, відмовитися — to refuse
(*imperfective, perfective*)

доказ — proof
вбивство — murder
психіатричний — psychiatric
лікування — medical treatment

величезний — huge

таксіст — taxi driver
проїзд — ride (*noun*)

встелений — covered

переростати, перерости — to grow into
(*imperfective, perfective*)

бунт — revolt

несанкціонований — unauthorized

мітинг — rally

намагатися — to try (*imperfective*)

розганяти, розігнати — to disperse
(*imperfective, perfective*)

лякати — to scare (*imperfective*)

звільнення — dismissal

могила — grave

підпальовати, підпалити — to set on fire
(*imperfective, perfective*)

згадка — mention (*noun*)

небанальний — non-trivial

інструментальний твір —

instrumental composition

напам'ять — by heart

бувати, побувати — to be, to visit
(*imperfective, perfective*)

укулеле — ukulele

війна — war

Не ховай очей блакитний **промінь**,

Заспівай мені в останній раз.

Пісню ту візьму собі на **спомин**,

Пісня буде поміж нас.

Бо твій голос, бо твій голос — **щедро повінь**,

Я мов **колос**, **зелен** колос, нею повен.

Жовтий лист **спаде** і виросте зелений,

А ти в пісні будеш завжди біля мене.

промінь — ray

спомин — memory

щедрый — generous

повінь — flood

ко́лос — (wheat) ear

зе́лен = зе́лений — green

по́вен = по́вний — full

спада́ти, спа́сти — to fall, to come down
(imperfective, perfective)

надиха́ти, надихну́ти — to inspire
(imperfective, perfective)

Українська пісня завжди буде для нас, буде нас об'єднувати й **надихати**, особливо зараз.

Відповіді на запитання

1. Як називалась перша пісня, до якої написав музику Івасюк?
Перша пісня, до якої написав музику Івасюк, називалась «Колиско́ва».
2. У який інститут вступив Володимир після школи?
Після школи Володимир вступив до Чернівецького медінституту, тобто Медичного інституту.
3. Скільки років було Івасюку, коли він написав свій перший хіт?
Йому був 21 рік, коли він написав свій перший хіт «Черво́на ру́та».
4. Яка подія, пов'язана з Івасюком, стала несанкціонованим мітингом у Львові?
По́хорон Івасюка́ став несанкціонованим мітингом у Льво́ві.
5. Запишіть назви шлягерів Івасюка, згадані в епізоді.
«Черво́на ру́та», «Водогра́й», «Я піду́ в дале́кі го́ри», «Два персте́ні», «Пісня бу́де помі́ж нас».

Словничок (з прикладами)

халéпа потра́пити в халéпу • І сам Володі́мир Івасю́к теж потра́пив у халéпу, ще коли був підлітком. • От халéпа, я забу́в привіта́ти ма́му з днем наро́дження!	trouble to get into trouble (perfective) • And Volodymyr Ivasiuk himself also got into trouble when he was a teenager. • Aw snap (lit. what a trouble), I forgot to send birthday wishes to my mom!
всіля́ко • Батькі всіля́ко його́ підтримува́ли в цьо́му. • Радя́нська вла́да всіля́ко перешкоджа́ла Івасю́ку.	in every way, in different ways, by all means • His parents supported him in every way. • The Soviet authorities prevented Ivasiuk in different ways.
інциде́нт • В університеті дізна́лися про його́ інциде́нт з пам'ятником Лєніну. • Інциде́нтом заціка́вилися ворогі́ композито́ра.	incident (an unfortunate event) • The university found out about his incident with the Lenin monument. • The composer's enemies became interested in the incident.
відрахо́вувати, відрахува́ти • Володі́мира відрахува́ли, і йому́ довело́ся йти працюва́ти на завод. • З університеті́в ма́сово відрахо́вують студе́нтів-протестува́льників.	to expel (from the university) (imperfective, perfective) • Volodymyr was expelled and had to go to work at the factory. • Protesting students are massively expelled from universities.
хі́т = шля́гер • Са́ме в ті роки́ Івасю́к написав́ свій пе́рший хі́т — «Черво́на ру́та». • Івасю́к ство́рює такі справжні хі́ти, коли́ йому́ всього́-на-всього́ 21 рік. • Інший шля́гер у ра́нній тво́рчості Івасю́ка — це пі́сня «Водогра́й».	hit (music) • During those years, Ivasiuk wrote his first hit — «Red Ruta». • Ivasiuk creates such real hits when he is only 21 years old. • Another hit in Ivasiuk's early work is the song «Fountain».

запа́дати, запáсти в ду́шу - Пісня «Черво́на ру́та» запа́ла в ду́шу украї́нцям і ста́ла популя́рною. - Його́ відто́чені й лакони́чні вірші ле́гко запам'я́ттовую́ться, запада́ють в ду́шу.	to captivate (one's soul), to become loved (imperfective, perfective) - The song «Red Ruta» captivated the hearts of Ukrainians and became popular. - His well-honed and concise poems are easy to remember and captivate your soul.
платі́вка - Ра́зом з Рота́ру вони́ почали́ працюва́ти над платі́вкою, то́бто збі́ркою пісе́нь. - У платі́вці предста́влені найкращі́ хі́ти украї́нської естра́ди.	record, vinyl - Together with Rotaru, they started working on a record, that is, a collection of songs. - The vinyl features the best hits of Ukrainian pop music.
за́здрість - Те, що він став до́бре заробля́ти, спричини́ло за́здрість де́яких люде́й. - У мене́ нема́є ні кра́плі за́здрості!	envy (noun) - The fact that he began to earn well caused envy among some people. - I don't have a single drop of envy!
за́здрити, поза́здрити - Його́ сла́ві й популя́рності си́льно за́здрили. - Його́ сті́йкості за́здрять на́віть ворогі́. - Її терпля́чості мо́жна лише́ поза́здрити.	to envy (imperfective, perfective) - His fame and popularity were greatly envied. - Even his enemies envy his resilience. - One can only envy her patience.
недолю́блювати - Че́рез це в консервато́рії його́ на́віть недолю́блювали. - Можли́во, Івасюка́ вбив хтось, хто його́ недолю́блював.	to dislike (imperfective) - Because of this, he was even disliked at the conservatory. - Perhaps Ivasiuk was killed by someone who disliked him.
обрива́тися, обі́рва́тися - Коли́ Володи́ було́ всього́ 30 ро́ків, так шви́дко і несподі́вано обі́рва́лося його́ житт́я. - Зазвичай́ на цьо́му обрива́ється будь-яке́ розслі́дування́.	to be cut short, to end abruptly (imperfective, perfective) - When Volodia was only 30 years old, his life was cut short so quickly and unexpectedly. - Usually, this is where any investigation ends abruptly.

б'їти, заб'їти на сп'їлох - Уж'є ч'єрез день його в'їдсутност'ї батьк'ї заб'їли на сп'їлох. - М'їжнародн'ї правозахисн'ї орган'їзац'її б'ють на сп'їлох.	to raise the alarm (<i>imperfective, perfective</i>) - After a day of his absence, his parents raised the alarm. - International human rights organizations are raising the alarm.
п'їхорон - Велич'єзна к'їльк'їсть люд'єй прийшла на п'їхорон Івасюка у Львов'ї. - На його п'їхорон'ї звучали його улюблен'ї п'їсн'ї.	funeral - A huge number of people came to Ivasiuk's funeral in Lviv. - At his funeral, his favorite songs were performed.
цв'їнтар = кладов'їще - Дорога в'їд кварт'їри Івасюка до Личак'ївського цв'їнтаря була вст'єлена жив'їми кв'їтами. - На Байковому кладов'їщ'ї в К'їєв'ї похован'ї в'їдом'ї українськ'ї д'їяч'ї.	cemetery - The road from Ivasiuk's apartment to the Lychakiv cemetery was covered with fresh flowers. - At the Baikove cemetery in Kyiv, famous Ukrainian figures are buried.

Завершення

Сподіваюсь, вас так само, як і мене, надихає ця серія про видатних українців.

Насправді **щоразу** я відкриваю для себе неймовірні історії й **переконуюся** в тому, наскільки цікавими можуть бути люди.

Як я казала, творчість Володимира Івасюка стала популярною зараз під час війни й навіть стала таким собі трендом в інтернеті, тому про Івасюка є **чимало** цікавих відео.

Зокрема, є одна **документалка**, яку зробив ютуб-канал «[Загін кіноманів](#)» — це [відео на ютубі](#), яке **набрало** вже мільйон **переглядів**. Можете собі уявити, що це дуже багато для відео українською мовою.

Тому рекомендую вам [цей ролик](#) — він досить великий, але ви зможете дізнатися там щось нове для себе і послухати пісні у виконанні різних співаків, а також навіть інтерв'ю Святослава Вакарчука, відомого музиканта сьогодні.

Отже, я залишу **посилання** на це відео на сторінці епізоду, а також під цим відео на ютубі вони створили [документ](#), у якому є посилання на різні пісні та ресурси про Івасюка.

І це дуже корисний документ, тому я залишу посилання на нього також на сторінці епізоду.

І також там буде, як завжди, інформація про те, як **оформити** преміумпідписку на наші конспекти, де є транскрипт, переклад складних слів, вправи, більше прикладів зі складними словами і так далі.

Усе це на сторінці ukrainianlessons.com/episode239.

І це було завершення **передостаннього** епізоду шостого сезону подкасту! Наступний епізод буде **фінальним**, тому не пропустіть його!

Насолоджуйтеся українською музикою, українською культурою і допомагайте Україні та українцям в ці складні часи! Слава Героям!

щоразу — every time
переконуватися, переконатися — to make sure (*imperfective, perfective*)

чимало — many, a lot

документалка =
документальний фільм — documentary
набирати, набрали — to gather (*imperfective, perfective*)
перегляд — view (*noun*)

посилання — link(s), reference(s)

оформлювати, оформити — to arrange (*imperfective, perfective*)

передостанній — penultimate
фінальний — final

 Вправи

1

Доповніть речення дієсловами із таблиці:

знають	потрапив	виступили	завдавав	заподіювали
відраховували	запала	добивається	принесла	
	здобути	бити	зробила	

1. Через заздрість ворогів хлопець _____ у халепу.
2. У дитинстві наш син був бунтарем і часто _____ нам клопоту.
3. Коли ми почули пісню «Пісня буде поміж нас», вона одразу _____ нам у душу.
4. Колись багатьох відомих українців _____ з університету за їхню патріотичну позицію.
5. Навіть після смерті Івасюка його могилі не раз _____ шкоди.
6. Платівка Івасюка та Ротару _____ значний дохід молодим артистам.
7. Хоча Кропивницький і був самоуком у театрі, йому вдалося _____ неабияку славу.
8. Українці _____ напам'ять багато хітів Івасюка.
9. Наталія Кобринська започаткувала фемінізм в Україні та _____ величезний внесок у його розвиток.
10. Після аварії на Чорнобильській АЕС Європейські держави почали першими _____ на сполох.
11. Мій брат завжди _____ свого.
12. На початку Революції гідності студенти-протестувальники _____ проти відходу від Європейської інтеграції.

2

Поставте дієслова в дужках у минулий час:

Префікс **недо-**

Префікс **недо-** означає неповноту дії:

недолюблювати — to dislike (*imperfective*)

недобачати — to not see well, to overlook (*imperfective*)

недоказати — to not say everything (*perfective*)

1. Навіть коли в останні роки життя Марія Примаченко вже _____ (**недобачати**), вона все одно продовжувала малювати.
2. Через шалений успіх Володимира Івасюка йому заздрили і навіть _____ (**недолюблювати**) його.
3. Само собою зрозуміло, що вчора вони щось _____ (**недоговорювати**).
4. На минулих гастролях наша група трохи _____ (**недопрацювати**).
5. З дитинства хлопчик _____ (**недочувати**), зате був дуже здібний до малювання.
6. Щоб заробити собі на життя, ми працювали в нічну зміну та часто _____ (**недосипати**).
7. Спочатку шлягери співака _____ (**недооцінювати**), але згодом вони стали популярними серед молодого покоління.
8. У довгому поході в горах вона інколи _____ (**недоїдати**), намагаючись економити їжу.
9. Минулого місяця на заводі працівники _____ (**недовиконати**) норму виробництва.
10. Вітчим _____ (**недоказати**) речення, коли його зненацька перебили.

3

Перекладіть українською мовою:

1. The life of the singer was unexpectedly cut short, so hundreds of people gathered at his funeral at the cemetery.

2. Police were trying in every way to disperse the protesters from Independence Square.

3. Ivasiuk entered the medical institute but was expelled because of the incident with the Lenin monument.

4. Enemies envied the working capacity and success of the young singers.

Відповіді на вправи

1

1. потрапив	7. здобути
2. завдавав	8. знають
3. запала	9. зробила
4. відраховували	10. бити
5. заподіювали	11. добивається
6. принесла	12. виступили

2

1. недобачала	6. недосипали
2. недолюблювали	7. недооцінювали
3. недоговорювали	8. недоїдала
4. недопрацювала	9. недовиконали
5. недочував	10. недоказав

3

1. Життя співака несподівано (зненацька) обірвалось, тому сотні людей зібрались на його похороні на цвинтарі (кладовищі).
2. Поліція всіляко намагалася (пробувала) розігнати протестувальників з майдану Незалежності.
3. Івасюк вступив до медінституту (медичного інституту) (у медінститут, медичний інститут), але його відраховали (було відраховано) через інцидент (у зв'язку з інцидентом) із пам'ятником Леніну.
4. Вороги заздрили працездатності (продуктивності) та успіху (успіхові) молодих співаків.

Конспект уроку № 240

Квітка Цісик — голос України за океаном

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode240

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» — подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

І це 240-й епізод, а отже, це останній епізод шостого сезону.

Закінчується ще один сезон, який був у нас **досить** різноманітний, правда?

Спочатку в сезоні ви слухали епізоди на дуже різні теми, які певною мірою **стосувалися** ситуації в Україні під час **повномасштабного вторгнення** — це були і **слова війни**, як-от «**паляниця**», «**бавовна**», і **емоції війни**, і **мовна ситуація в Україні** тепер, коли російська мова відійшла на далекий задній план.

Ми говорили також про деякі **поглиблені** аспекти української мови — це **милословність**, **літера ґ**, **наголос**.

Далі була **серія про Крим** — це чотири епізоди про географію, історію Криму, відомих **особистостей** та гастрономічні традиції. Я сама багато чого дізналась тоді.

Далі була одна з улюблених серій на подкасті для багатьох **слухачів** — це українська поезія, де ми аналізували й читали вірші від **Григорія Сковороди** до **Ліни Костенко**.

Насамкінець останній десяток епізодів про відомих українців, починаючи від **княгині Ольги** й закінчуючи сьогодні **чудовою** співачкою — Квіткою Цісик.

Перед тим, як переходити до останньої нашої біографії, дуже хочу **подякувати** усім вам, хто слухає мій подкаст за те, що були зі мною, із «Ukrainian Lessons» протягом цього непростого для мене сезону.

Оскільки, хоча я і не живу в Україні, зараз кожного разу досить важко **зібратися до купи** й забути трошки про новини й говорити про щось приємне, **спокійне** про Україну, українську культуру та

закінчуватися, закінчитися — to end
(imperfective, perfective)

досить — quite, enough

стосуватися — to concern, to relate
(imperfective)

повномасштабне вторгнення —
full-scale invasion

паляниця — palanytsia
(Ukrainian bread, code word)

бавовна — cotton

поглиблений — in-depth

особистість — personality

слухач — listener

насамкінець — at the end
чудовий — great, wonderful

дякувати, подякувати — to thank
(imperfective, perfective)

збиратися, зібратися до купи —
to get oneself together
(imperfective, perfective)

спокійний — calm

українську мову.

Зараз, коли говориш про Україну, часто **виникає** багато емоцій про те, наскільки ситуація **несправедлива** і про те, як би хотілося, щоб це закінчилось.

Сподіваюсь, епізоди цього сезону допомогли вам більше дізнатися про Україну, більше **закохатися** в українську мову, а особлива **подяка** нашим преміумпідписникам, які допомагають нашому проєкту «Ukrainian Lessons», оформлюючи **передплату** на корисні матеріали, тобто преміумпідписку.

Це підписка на наші **конспекти** уроків та флешкартки Анкі. Ці матеріали ми **щоразу покращуємо** і для цього сезону, і для перших сезонів подкасту «Ukrainian Lessons» — ми їх **вдосконалюємо, перевіряємо**, і це все завдяки фінансовій підтримці наших преміумпідписників.

Завдяки вам ми можемо створювати нові матеріали, як-от книга «[500 Ukrainian Verbs](#)», яка цього року вийшла.

І тому хочу ще раз подякувати всім, хто купує наші платні матеріали. Ми дуже-дуже вам вдячні й дуже цінуємо вашу підтримку!

Також, звичайно, питання, яке виникає у багатьох із вас: чи буде наступний, сьомий сезон? Я думаю, що так!

У мене є багато ідей для сьомого сезону, але, напевно, що все-таки він буде не скоро, а десь наступного року, 2025-го.

По-перше, мої ідеї щодо сьомого сезону потребують підготовки, а, по-друге, у мене є ще один проєкт, над яким я почала працювати зараз — це новий матеріал, новий ресурс від «Ukrainian Lessons», і я хочу повністю **зосередитись** на цьому в цьому році.

І для того, щоб **надихнути** мене на сьомий сезон і дати мені ваші **побажання** та ідеї, ваш фідбек щодо попередніх сезонів, я дуже-дуже хочу вас попросити пройти [невеличке опитування](#).

Традиційно я підготувала анкету-опитування, воно буде на сторінці цього епізоду: ukrainianlessons.com/episode240.

Там буде посилання на опитування про те, які епізоди вам подобаються, не подобається, що б ви хотіли покращити або які у вас є ідеї для наступних сезонів подкасту.

І що більше я отримаю таких відповідей, тим більше в мене буде **натхнення**, і тим більше я буду бачити **потребу** створювати наступний сезон.

Тому, **будь ласочка, присвятить** буквально 5 хвилин, щоб

виника́ти, ві́никнути — to emerge
(*imperfective, perfective*)

несправедли́вий — unfair

зако́хуватися, закоха́тися — to fall in love
(*imperfective, perfective*)

подя́ка — gratitude

передпла́та — paid subscription

конспе́кт — (lesson) notes

щора́зу — every time

покра́щувати, покра́щити — to improve
(*imperfective, perfective*)

вдоскона́лювати, вдоскона́лити —
to improve, to perfect

(*imperfective, perfective*)

переві́ряти, переві́рити — to check
(*imperfective, perfective*)

зосере́джуватися, зосере́дитися —
to focus (*imperfective, perfective*)

надиха́ти, надихну́ти — to inspire
(*imperfective, perfective*)

побажа́ння — wish(es)

невелі́чкий — small (*diminutive*)

опітува́ння — poll

натхне́ння — inspiration

потре́ба — need (*noun*)

будь ла́сочка — please (*diminutive*)

присвячува́ти, присвяті́ти — to devote
(*imperfective, perfective*)

заповнити цю анкету опитування. Посилання на ukrainianlessons.com/episode240.

А зараз перейдімо до нашої останньої розповіді про видатних українців! Сьогодні це Квітка Цісик — це відома співачка, американка та українка водночас (що це означає, я поясню вам **згодом**).

А зараз перейдімо до традиційних питань!

згодом — soon

Запитання до епізоду

1. Що таке Пласт?

2. На якому музичному інструменті грала Квітка в дитинстві?

3. Як називаються два альбоми українських пісень Квітки Цісик?

4. Чому пісні Квітки були заборонені в Радянській Україні?

5. Яке місто в Україні Квітка відвідала разом з мамою?

Словничок

скрипáль, скрипáлька	violinist
спрямува́ння	direction
тембр	timbre (tone quality in music)
дава́ти змо́гу, да́ти змо́гу	to enable
о́перний співа́к о́перна співа́чка	opera singer
фах = профе́сія	profession
джингл	jingle
вірогі́дно	likely, probably
покрива́ти ви́трати, покри́ти ви́трати	to cover expenses
зі своєї́ кишéні	out of your own pocket
непереве́ршений	unmatched, unique
до́ки... до́ти...	as long as... (then)

Квітка Цісик — голос України за океаном

Квітослава Цісик народилася 4 квітня 1953 року в Нью-Йорку. Чотири роки до її народження, у 1949-му, її батьки **емігрували** до Сполучених Штатів Америки, **втікаючи** там від радянських репресій.

Її батько, Володимир Цісик, був родом із Коломиї — це Івано-Франківська **область**. Він закінчив Львівську **консерваторію**, був відомим **скрипалем** і працював у Львівському оперному театрі, поки не став **біженцем** у 1944-му.

Мама Квітки Іванна походила зі **вчительської** родини зі Львова.

До Штатів Володимир та Іванна переїхали вже з донькою Марією, а ще через кілька років народилася Квітослава, або Квітка. Яке чудове ім'я, правда?

емігрува́ти — to emigrate
(imperfective, perfective)
втіка́ти, втекти́ — to escape
(imperfective, perfective)
репресі́ї — repressions
о́бласть — oblast, region
консервато́рія — conservatory
біже́нець — refugee
страшний — horrible
вчи́тельський — teacher's (adjective)

Можна сказати, що батьки дівчат виконували **подвійну** роботу: вони **виховували** їх як американок і як українок **одночас**, тому Марія та Квітка **виросли** американками в Америці, але разом із тим чудово **зналися** на українській культурі, історії, вільно **володіли** українською.

Особливо велику роль у цьому **відіграв** Пласт — це українська **скаутська** організація патріотичного **спрямування**. Вона була **заснована** у Львові у 1911 році.

Так от, як пластунка, Квітка Цісик їздила в **табори**, в гори, і там знайомилася з іншими **іммігрантами** з України, практикувала мову і, звичайно, співала українські пісні.

Оскільки її батько був професійним **музикантом**, він з дитинства навчав Квітку та її сестру грі на скрипці та фортепіано і, зрештою, старша сестра Марія стала відомою **піаністкою** і навіть директоркою консерваторії у Сан-Франциско.

А Квітка, хоча і грала дуже гарно на скрипці, **зрештою**, вона більше **захопилася** співом. Вона мала унікальний голос, **рідкісне, колоратурне сопрано** — це найвищий співочий жіночий голос. У його **тембрі** можна почути **тони** скрипки.

Квітка також вміла співати **так званим** «білим голосом» — це така техніка фольклорного співу, яка поширена якраз в Карпатах.

Такий спектр голосу Квітки Цісик **давав** їй **змогу** легко змінювати різні жанри — від опери та джазу до попмузики.

Вона вступила до консерваторії в Нью-Йорку і планувала спочатку стати **оперною співачкою**, але врешті-решт зацікавилася іншим **фахом** — так званим «**студійним** співом», тобто **виконанням** пісень у студіях для **реклами** або композиторів.

Саме у цій сфері, як студійна співачка, Квітка Цісик здобула **шалений успіх**. Вона стала голосом, який американці чули з телевізорів, радіо **буквально** щодня.

Це були відомі **джингли** таких компаній, як Pepsi, McDonald's, AT&T. Вона навіть стала офіційним голосом компанії Ford Motor Company.

Було **підраховано**, що її джінгл, який називається «Have you driven a Ford lately», прослухали понад 22 **мільярди** разів. Цікаво, можливо, хтось із наших американських слухачів чув ці джінгли, це дуже **вірогідно**.

Квітка працювала з відомими музикантами, наприклад, була **бек-вокалісткою** з Вітні Г'юстон, і саме Квітка Цісик, яку, до речі, американці знали як Kasey, вона була першою **виконавицею** пісні

подвійний — double (*adjective*)
виховувати, виховати — to bring up (*imperfective, perfective*)
одночас — at the same time, simultaneously
виростати, вирости — to grow up (*imperfective, perfective*)
знатися — to be knowledgeable (*imperfective*)
володіти — to speak (a language), to own (*imperfective*)
відігравати, відіграти — to play (a role) (*imperfective, perfective*)
скаутський — scout (*adjective*)
заснований — founded
табір — camp
іммігрант — immigrant
музикант — musician
піаністка — pianist (*female*)
зрештою — after all
захоплюватися, захопитися — to become interested (*imperfective, perfective*)
рідкісний — rare
колоратурне сопрано — coloratura soprano
тон — tone
так званий — so-called

студійний — studio (*adjective*)
виконання — performance
реклама — advertisement

шалений — crazy, frantic
успіх — success
буквально — literally

підраховувати, підрахувати — to count, to estimate (*imperfective, perfective*)
мільярд — billion

бек-вокалістка — backing vocalist (*female*)
виконавиця — performer (*female*)

з фільму «You light up my life».

Ця пісня у 1978 році отримала Оскар і Золотий Глобус у **номінації** «Найкраща пісня до фільму».

Як ви можете собі уявити, Квітка Цісик мала непоганий **дохід** від своєї роботи, тим паче вона була дуже продуктивною і **працьовитою**.

Вона мешкала біля Центрального парку в Нью-Йорку і мала можливість їздити на **найновіших** автівках «Форд». Так, вона **досягла** американського успіху.

І, маючи можливість та бажання, вона хотіла якось **долучитися** до української культури, зробити щось для України, і вона вирішила взяти на себе **величезний** проєкт — **записати** якісні альбоми українських пісень.

Послухаймо зараз уривок з інтерв'ю Квітки Цісик, де вона говорить про цей проєкт. Це єдине інтерв'ю українською мовою, яке **збереглося** як відео — зверніть увагу, яка у неї цікава мова і **галицький акцент**.

Послухайте:

«Яким я все говорила, що українська музика є така гарна і що **нарід** є такий співучий і все мене питалося: ну, ну, заграй мені шось, заспівай мені шось, покажи мені шось».

І я тоді відчула, що не було жадної такої плити, хоч було багато українських плит і **тасьми**, і не було нічого такого на дуже високому, технічному рівні. Тому що це дуже коштовна річ і **забирає** багато часу і **зусиль, коштів**, власне.

І я власне думала, що я є така **занята**, але я би могла (то було б не тільки добре для своїх знайомих), але **найважливіше** шось робити для українців, для громади — шось, що я не була така дуже, не працювала так багато часу в українському **суспільстві**.

Так що я думала, що то би був мій такий **дарунок** для українців спеціально тут, але моя мрія все було, що хтось на Україні почує».

Отже, вона сказала:

«Я все говорила, що українська музика дуже гарна і що **нарід** (тобто **народ**) такий співучий. І всі мене **питалися** (тобто **питали**): «Ну, то заграй мені шось, заспівай мені шось, покажи мені шось»».

І тоді я відчула, що не було **жадної** (тобто **жодної**) такої **плити** (тобто **платівки**), хоч було багато українських плит, не було нічого такого на дуже високому технічному рівні, тому що то дуже є коштовна річ».

номінація — nomination

дохід — profit

працьовитий — hardworking

найновіший — the newest

досягати, досягнути — to achieve
(imperfective, perfective)

долучатися, долучитися — to join
(imperfective, perfective)

величезний — huge

записувати, записати — to record
(imperfective, perfective)

зберігатися, зберегтися — to be saved
(imperfective, perfective)

галицький — Galician

акцент — accent

нарід = народ — people, nation (*dialect*)

тасьма — tape

зусілля — effort(s)

кошти — money, funds

занятий = зайнятий — busy (old)

найважливіший = найважливіший —
the most important

суспільство — society

дарунок = подарунок — present, gift

Коштовний — це дорогий, так, тобто це дуже дорого і забирає багато часу.

«Я власне думала, що я є така занята (тобто я зайнята), але то би було добре (це такий галицький **наголос**, так), тобі би було добре не тільки для своїх знайомих, але найважливіше (найважливіше тобто) щось зробити для українців, для **громади**.

Я думала, що то би був мій такий дарунок для українців; моя мрія все була, що хтось на Україні це почує».

Отже, Квітка дуже серйозно підійшла до цього проєкту — вона найняла найкращих музикантів, студію, усі **витрати** вона **покривала зі своєї кишені**, тобто це був майже **волонтерський** проєкт для неї.

Усього вона **витратила** понад 200 тисяч доларів, і у результаті, у 80-х роках **вийшли** два прекрасні альбоми.

Перший альбом називався «Квітка або пісні з України», англійською «Songs of Ukraine» — це були переважно **народні** пісні. І другий альбом — «Two Colors» або «Два кольори».

Можливо, ви згадали — так, це вірш, про який у нас є епізод у серії «Українська поезія» — це вірш «Два кольори» Дмитра Павличка. І саме одне з найкращих виконань цієї пісні належить Квітці Цісик.

Також у її альбомі «Два кольори» є пісня Володимира Івасюка, про якого був попередній епізод — це пісня «Я піду в далекі гори». У Квітки ця пісня дуже оригінально звучить, вона більш **лірична** ніж **зазвичай**.

Отже, ці альбоми містять справді прекрасні пісні з дуже гарним **аранжуванням** і **неперевершеним** голосом Квітки Цісик; обов'язково послушайте їх!

Квітка Цісик **мріяла**, щоб її музику **насамперед** почули в Україні, але, на жаль, так сталося не **відразу** — у 80-х роках її творчість була **заборонена** в радянській Україні. Чому?

Основна причина — це те, що в її **репертуарі** були пісні УПА (**Української повстанської армії**), про яку в Радянському Союзі і мови не могло бути.

Трошки сумною є її історія подорожі до України у 1983 році. Тоді разом з мамою Квітка Цісик **відвідала** Львів. На жаль, вони приїхали у Львів **таємно**, тобто **секретно**, без концертів чи зустрічей з **фанатами**.

Проте це все одно була важлива подорож. Вони змогли відвідати рідне місто мами, сходили до церкви святого Юри, де мама і тато Квітки взяли **шлюб**.

наголос — stress mark

громада — community

волонтерський — volunteer (*adjective*)

витрачати, витратити — to spend (money)
(*imperfective, perfective*)

виходити, вийти — to be released
(*imperfective, perfective*)

народний — people's, folk (*adjective*)

ліричний — lyric (*adjective*)
зазвичай — usually

аранжування — (music) arrangement

мріяти, помріяти — to dream
(*imperfective, perfective*)

насамперед — first and foremost

відразу — immediately, at once

заборонений — banned, forbidden

репертуар — repertoire

Українська повстанська армія —
Ukrainian Insurgent Army

відвідувати, відвідати — to visit
(*imperfective, perfective*)

таємно = секретно — secretly

фанат — fan

шлюб — marriage

І лише в часи незалежної України українці почали відкривати для себе Квітку — на жаль, занадто пізно, бо у 1992 році Квітка Цісик дізналася про свій **діагноз** — **рак молочної залози** — і після років **боротьби** померла у 1998 році, коли їй було всього 45.

Знову ж таки, як мало **прожила** така талановита людина... Проте можна впевнено сказати, що **завдяки** її таланту та **старанням** записувати й поширювати українські пісні вона дала цим пісням нове життя — життя поза Україною, життя у всьому світі.

Доки люди слухатимуть її пісні, її прекрасний голос в українських піснях, **доти** житиме **легендарна** Квітка Цісик; її життя **триває**.

Так, є багато відомих людей українського **походження**, які народилися за кордоном, вирости в сім'ях українських іммігрантів, але Квітка Цісик — це людина, яку можна по-справжньому назвати українкою, американкою й українкою водночас.

На її прикладі ми можемо побачити, що це цілком можливо мати дві національні ідентичності й працювати **на користь** обох країн.

Квітка і сама про себе, так казала: «Хоч я уроджена, мої родичі зі Львова, моя родина і я **почуваємось** українцями. Я в Америці, але українка».

Так, вона розмовляла з невеличким акцентом і була в Україні лише раз, але вона так любила Україну, нашу культуру та пісню, що коли вона співає, **відчувається** її українське серце, її українська душа.

діагноз — diagnosis

рак молочної залози — breast cancer

боротьба — fight, struggle

проживати, прожити — to live through
(imperfective, perfective)

завдяки — thanks to

старання — effort(s)

легендарний — legendary

тривати — to last (imperfective)

походження — origin

на користь — for the benefit

почуватися — to feel (imperfective)

відчуватися — to be felt (imperfective)

Відповіді на запитання

1. Що таке Пласт?
Пласт — це українська скаутська організація патріотичного спрямування.
2. На якому музичному інструменті грала Квітка в дитинстві?
Вона грала на скрипці в дитинстві.
3. Як називаються два альбоми українських пісень Квітки Цісик?
Перший альбом називається «Квітка» або «Пісні з України» («Songs from Ukraine»), а другий альбом — «Два кольори» («Two colors»).
4. Чому пісні Квітки були заборонені в Радянській Україні?
Бо в її репертуарі були пісні УПА — Української Повстанської Армії.
5. Яке місто в Україні Квітка відвідала разом з мамою?
Вони відвідали рідне місто мами — Львів.

Словничок (з прикладами)

скрипаль, скрипалька • Батько Квітки був відомим скрипалем і працював в оперному театрі. • Концерт української скрипальки висвітлили на шпальтах провідних видань.	violinist (male, female) • Kvitka's father was a famous violinist and worked in the opera house. • The Ukrainian violinist's concert was covered in the columns of leading news outlets.
спрямування • Пласт — це українська скаутська організація патріотичного спрямування. • У членів партії були розбіжності у політичному спрямуванні.	direction, focus • Plast is a Ukrainian scout organization with a patriotic focus. • Party members had differences in political direction.

тембр - У те́мбрі колорату́рного сопра́но мо́жна почу́ти то́ні скри́пки. - Її ле́гко впізна́ють за ха́ракте́рним те́мбром го́лосу.	timbre (tone quality in music) - In the timbre of the coloratura soprano, you can hear the tones of the violin. - She is easily recognized by her characteristic timbre of voice.
дава́ти змо́гу, да́ти змо́гу - Такий спектр го́лосу Кві́тки Ці́сик дава́в їй змо́гу ле́гко зми́нювати різні жа́нри. - Но́ва ініціати́ва дала́ змо́гу митця́м пода́тися на пре́стїжний гра́нт.	to enable (imperfective, perfective) - Such a spectrum of Kvitka Cisyk's voice enabled her to change different genres easily. - The new initiative enabled artists to apply for a prestigious grant.
о́перний співа́к о́перна співа́чка - Кві́тка Ці́сик споча́тку планува́ла ста́ти о́перною співа́чкою. - Пла́сідо Домі́нго — оди́н із найвида́тніших о́перних співа́ків суча́сності.	opera singer (male, female) - Kvitka Cisyk originally planned to become an opera singer. - Plácido Domingo is one of the greatest opera singers of our time.
фах = профе́сія - Вре́шті-ре́шт Кві́тка заціка́вилась і́ншим фа́хом — так зва́ним «студі́йним спі́вом». - За фа́хом (= профе́сією) я програ́міст.	profession - In the end, Kvitka became interested in another profession — the so-called “studio singing”. - I am a programmer by profession.
джингл - Це бу́ли відомі джі́нгли та́ких компа́ній, як Pepsi, McDonald's, AT&T. - Її джингл «Have you driven a Ford lately» прослу́хали по́над 22 мі́льярди разі́в. - Можли́во, хтос́ь зі слухачі́в чув ці джі́нгли, це дуже́ вірогі́дно.	jingle - These were the famous jingles of such companies as Pepsi, McDonald's, AT&T. - Her jingle «Have you driven a Ford lately» has been listened to more than 22 billion times. - Perhaps someone in the audience has heard these jingles, it is very likely.
вірогі́дно - Можли́во, хтос́ь зі слухачі́в чув ці джі́нгли, це дуже́ вірогі́дно. Вірогі́дно, краї́ни затве́рджать но́вий паке́т допо́моги.	likely, probably - Perhaps someone in the audience has heard these jingles, it is very likely. - The countries will probably approve a new aid package.

покривати витрати, покрити витрати - Квітка Цісик покривала усі витрати на запис своїх альбомів. - Хто покриє витрати на реалізацію цього проєкту?	to cover expenses, to cover costs (imperfective, perfective) - Kvitka Cisyk covered all expenses for recording her albums. - Who will cover the costs of implementing this project?
зі своєї кишені - Усі витрати Квітка покривала зі своєї кишені. - Меценат профінансував будівництво дитячого садочка зі своєї кишені.	out of your own pocket - Kvitka covered all expenses from her own pocket. - The patron financed the construction of the kindergarten from his own pocket.
неперевіршений - Ці альбоми містять пісні з неперевіршеним голосом Квітки Цісик. - Десять хвилин зал вигукував овації неперевіршеній виконавиці.	unmatched, unique, outstanding - These albums contain songs with the unmatched voice of Kvitka Cisyk. - For ten minutes, the hall shouted ovations to the outstanding performer.
доки... доти... Доки люди слухатимуть її пісні, доти житиме легендарна Квітка Цісик. Доки існує мова — доти існує нація.	as long as... (then) As long as people listen to her songs, the legendary Kvitka Cisyk will live. As long as there is a language, there is a nation.

Завершення

Ось така була вона — остання **героїня** нашого шостого сезону подкасту!

І насамперед я рекомендую вам послухати її пісні! Це два альбоми — «[Songs of Ukraine](#)» і «[Two Colors](#)» — які можна, звісно, послухати будь-де на YouTube Music, на Spotify.

Я залишу **посилання** для вас на сторінці епізоду, а також там буде [посилання на її інтерв'ю](#).

Ви можете її побачити, почути її цікаву галицьку мову з таким закордонним акцентом, який, як на мене, дуже-дуже милий, і більше дізнатися про її таку **ідентичність** як українки та американки.

Ці посилання будуть на сторінці епізоду:
ukrainialessons.com/episode240.

Також там буде посилання на опитування, на анкету — будь ласка, присвятить буквально п'ять хвилин, щоби поділитися своїми відповідями та ідеями для **подальшого** розвитку проєкту «Ukrainian Lessons».

Оскільки я збираюся займатися цим проєктом все своє життя, то мені надзвичайно важливо знати, куди нам **рухатись** далі й що цікаво та важливо саме для вас.

Буде воно на сторінці епізоду: ukrainianlessons.com/episode240.
Дякую, що були з нами у цьому шостому сезоні! Сподіваюся, **попереду** ще багато цікавого, а найважливіше попереду — **мир**.

Я маю велику надію, що дуже скоро буду записувати новий епізод подкасту у **мирний** час — це найважливіше і найбільша моя мрія.

Дякую **Збройним Силам України** за **вільну** Україну, за вільну Європу, за наше життя! Слава Україні та Слава Героям!

героїня — heroine

посилання — link(s)

ідентичність — identity

подальший — further

рухатися — to move (*imperfective*)

попереду — ahead

мир — peace

мирний — peaceful

Збройні Сили України —

Armed Forces of Ukraine

вільний — free (*adjective*)

 Вправи

1

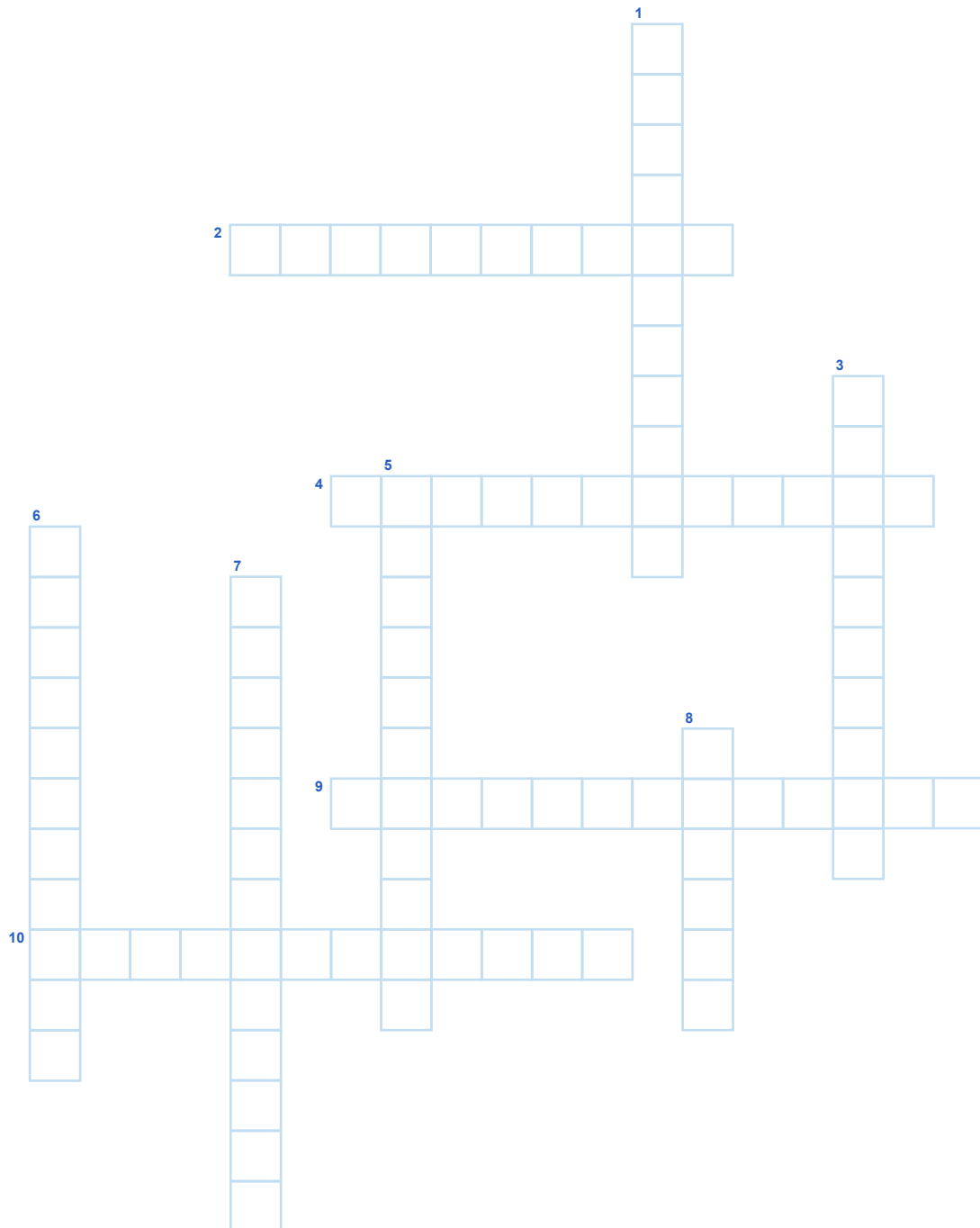
Оберіть парний сполучник із варіантів:

1. _____ існував Радянський Союз, _____ пісні Квітки Цісик були заборонені в Україні.
А Не лише..., а й **Б** Що..., то **В** Доки..., доти
2. _____ успішнішим ставав Володимир Івасюк, _____ більше його недолюбливали.
А Як..., так і **Б** Що..., то **В** Не тільки..., але й
3. Українці підтримуватимуть Збройні Сили України у боротьбі проти ворога _____, _____ буде потрібно.
А стільки..., скільки **Б** як..., так і **В** якщо..., то
4. Марія Примаченко _____ малювала дивовижні картини, _____ шила стильний одяг і вишивала.
А не тільки..., але й **Б** не стільки..., скільки **В** хоч..., але
5. Княгиня Ольга була _____ розумною, _____ хитрою правителькою Київської Русі.
А якщо..., то **Б** як..., так і **В** чим..., тим
6. Наталія Кобринська відома _____ своїми творами, _____ феміністичною діяльністю.
А хоч..., але **Б** доки..., доти **В** не так..., як

7. Богдан Хмельницький _____ добре розумівся на військовій справі,
_____ створив повноцінні органи влади.
A Доки..., доти **Б** якщо..., то **В** не лише..., а й
8. _____ ми запишемо неповторний джінгл, _____ більше
людей впізнаватиме наш бренд.
A Не лише..., а й **Б** Якщо..., то **В** Стільки..., скільки
9. _____ більше гастролював Марко Кропивницький зі своїми соратниками,
_____ впізнаванішим ставав театр корифеїв в Україні та за кордоном.
A Якщо..., то **Б** Доки..., доти **В** Що..., то
10. _____ скрипалі не покинули сцени, _____ лунали овації
фанатів.
A Не тільки..., але й **Б** Доки..., доти **В** Не лише..., а й

2

Відгадайте відомих українців:

Вертикально:

1. Записала два альбоми українських пісень, які українці дуже люблять і часто слухають навіть зараз (ім'я, прізвище).

3. У 2022 році її картину продали на аукціоні за пів мільйона доларів та передали гроші на ЗСУ (прізвище).
5. У Франції діти вивчали в школах її повість «Маруся» (псевдонім).
6. Написав більше ніж дві тисячі історичних праць, найвідоміша з яких — це десяти томник «Історія України-Руси» (прізвище).
7. Був успішним менеджером театру корифеїв, який набув шаленої слави як в Україні, так і за кордоном (прізвище).
8. Свій перший хіт — «Червона рута» — написав, коли йому був усього 21 рік (прізвище).

Горизонтально:

2. Організувала збори «Товариства руських жінок», на якому зібралися понад сто жінок з різних куточків України (прізвище).
4. Гетьман, творець і фундатор української держави (прізвище).
9. Зачинатель сучасної української літературної мови (прізвище).
10. Княгиня, яка заклала фундамент податковій системі та налагодила міжнародні зв'язки Київської Русі (титул, ім'я).

3

Перекладіть українською мовою:

1. In what direction does your volunteer project work?

2. With such a unique timbre of voice, your daughter is likely to become an opera singer.

3. We enable our children to choose their profession on their own.

4. I will cover all the expenses for the exhibition out of my own pocket.

Відповіді на вправи

1

1. В	6. В
2. Б	7. В
3. А	8. Б
4. А	9. В
5. Б	10. Б

2

1. Квітка Цісик	6. Грушевський
2. Кобринська	7. Кропивницький
3. Примаченко	8. Івасюк
4. Хмельницький	9. Котляревський
5. Марко Вовчок	10. Княгиня Ольга

3

1. У якому спрямуванні (напрямку) працює твій (ваш) волонтерський проєкт?
2. Із таким неперевершеним (унікальним, особливим) тембром голосу твоя (ваша) донька (дочка) вірогідно (ймовірно) стане оперною співачкою.
3. Ми даємо своїм дітям змогу самостійно (самим) обрати фах (професію).
4. Я покрию всі витрати на виставку зі своєї кишені.

